KALDIRIM SERÇESİ

EDITH PIAF

SIMONE BERTEAUT

TÜRKÇESİ: AYDIN EMEÇ

agorakitaplığı

SİMONE BERTEAUT

Simone Berteaut, 29 Mayıs 1918 günü Lyon'un Şefkat Hastanesi'nde dünyaya geldi. Annesi Suzanne Emilienne Guyoton, on bir günlükken onu Paris'e getirdi. Jean-Baptiste Berteaut da, babasız doğan çocuğa soyadını verdi. Ama Simone'un asıl babası, aynı zamanda Edith Piaf'ın da babası olan Louis Gassion'du. Inka kökenli bir kızılderili büyükanneden gelen Simone, sokak okullarında yetişti. On bir yaşındayken, Paris'in işçi mahallelerinden Ménilmontant'ın bütün çocukları gibi fabrikada çalışmaya başladı. On iki buçuk yaşındayken de, üvey babası Edith Piaf'la tanıştı. Bu tanışma, Simone'un hayatını tepeden tırnağa değiştirdi. Fabrika işçiliğini bıraktı, ablasıyla birlikte sokaklarda şarkı söyledi, akrobatlık yaptı. Onun yavaş yavaş yükselişinin en yakın tanığı oldu ve otuz yıl boyunca Piaf'ın yanından ayrılmadı. Edith Piaf'ın ölümünden sonra da, ünlü şarkıcıyı en iyi tanıyan kişi olduğu için *Kaldırım Serçesi*'ni yazdı. Kitap, belli başlı dünya dillerine çevrildi, satışı milyonlara ulaştı. Bu ilk yazarlık ürününde, eşsiz bir gözlemciliği usta bir halk diliyle birleştirebilmeyi başaran Simone Berteaut yazarlığın mayasında bulunduğunu herkese kabul ettirdi. Berteaut, daha sonra, Ménilmontant'da geçen çocukluk ve ilk gençlik günlerinin öyküsü olan Momone'u yazdı.

AYDIN EMEÇ

1939'da İstanbul'da doğdu. Gazeteci-yazar, yayıncı ve çevirmen olarak Türk kültür hayatına önemli katkılarda bulundu. 1968'de Cengiz Tuncer'le birlikte kurduğu E Yayınları'nda günceli yakalayan ve geleneksel yayın anlayışını aşan çalışmalar gerçekleştirdi. Daha sonra Hür Yayın'ı yönetti ve 1982-1986 yılları arasında, Cumhuriyet gazetesi, kültür servisi şefliği yaptı. Mihail Bulgakov, Ilya Ehrenburg, Nikos Kazancakis, Italo Calvino, Milan Kundera ve Vasconcelos gibi birçok büyük yazarın önemli yapıtlarını dilimize kazandıran Emeç, 24 Nisan 1986'da yaşamını yitirdi.

Simone Berteaut

EDITH PIAF – KALDIRIM SERÇESİ

Türkçesi: Aydın Emeç

a
agorakitaplığı

Biyografi 4

Edith Piaf – Kaldırım Serçesi
Simone Berteaut

Kitabın özgün adı:
Piaf
Robert Laffont, Paris 1969

Fransızca'dan çeviren: Aydın Emeç
Kapak tasarım: Mithat Çınar
Dizgi: Sibel Yurt

© 1969; Simone Berteaut
© 2007; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Agora Kitaplığı'na aittir.

İkinci Basım: Haziran 2007
Birinci Basım: Ocak 1975 (E Yayınları)
ISBN: 978 - 9944 - 916 - 83 - 7

Baskı ve Cilt: İdil Matbaacılık
Tel: (0212) 674 66 78

AGORA KİTAPLIĞI
Gümüşsuyu Mahallesi Osmanlı Yokuşu,
Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e-posta: agora@agorakitapligi.com

Senin için, Edith'im. Bu kitabı gerçeğe bağlı kalarak yazdım, okurken senin ağladığını ya da güldüğünü işitmek mümkün.

Son cümlen hâlâ kafamda çınlıyor: "Hırtlık etme, Momone."

O günden beri elimden tutmanı bekliyorum, ama Tanrım, bu 'gezi' ne uzun sürdü!

Değerli yardımını benden esirgemeyen Marcelle Routier'e, teşekkürlerimi sunarım.

(Simone Berteaut)

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1) Belleville Kaldırımından Bernay'daki 'Ev'e 3
2) "Benim Konservatuarım Sokaktır!" 17
3) Aynı Yatakta Dört Kişi 29
4) Leplée Baba 48
5) İlk Patron: Raymond Asso 78
6) Büyük Bir Yıldızın Doğuşu 93
7) Paul Meurisse: "Yakışıklı ve Kayıtsız" 139
8) Bidou-Bar 184
9) Bir Keşif: Yves Montand 213
10) Amerika'nın Fethine Doğru 258
11) Marcel Cerdan'la 'Pembe Hayat' 277
12) Aşk Uğruna Edith Masaları Oynatıyor 312

İKİNCİ BÖLÜM

13) Boulogne'den Herkes Gelip Geçer, Kimse Kalmaz 331
14) Kara Dizinin Başlangıcı 361
15) Jacques Pills'le Aşk Bayramı 376
16) Morfin Fırtınası 400
17) "Hayır, Hiç Pişmanlık Duymuyorum!" 427
18) "Aşk Buna Yarar!" 448
19) "Şimdi Ölebilirim, İki Kere Yaşadım!" 466

EDITH PIAF – KALDIRIM SERÇESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

"Hayatı öyle acı geçti ki neredeyse gerçek olamayacak kadar güzel."

(Sacha Guitry)

1
BELLEVILLE KALDIRIMINDAN BERNAY'DAKİ 'EV'E

Ablam Edith... Babamız birdi: Louis Gassion. Kötü adam değildi. Sık sık vè esaslı dayak atan öfkeli biri. Bütün çocuklarını tanıma fırsatını hiç bulamadı. Doğrusu, karıları da çocuklarına babalarının kimliği konusunda her zaman kesin bir şey söyleyemezlerdi. Kendinden olmayan çocukları da vardı, hiç tanımadıkları da. Bildiklerinin sayısı, ona göre on dokuzu geçiyordu, tabii aşkolsun işin içinden çıkana! Bu iş, çocuk yapmadan önce ve sonra nüfus memurluğunun uyarılmadığı bir çevrede geçiyordu.

Bir başka babam daha vardı, nüfusta kayıtlı olan, bana hayat vermediyse de adını veren: Jean-Baptiste Berteaud.

On beş yaşında evlenen, on altında boşanan annemin, babası belirsiz üç çocuğu olmuştu benden önce. O sıra, Gassion babayla

Falguière mahallesindeki otelde tek başına yaşıyordu. Gassion baba askere alınmıştı. 1917 yılında, mutlu bir dinlenme izni sırasında tohumum atılmış demek! Aralarındaki ilişki bir rastlantı değildi: Uzun süredir birbirlerinden hoşlanıyorlar ve rastlaştıkça bunu tanıtlıyorlardı.

Yine de bu, babam cepheye gidince annemin -erkek kıt olduğundan-, dosdoğru Autun'dan gelen ve yirmi yaşında bir kadını, üç kızını, üstüne üstlük de orta kata kiracı gelen beni kabullenmekten çekinmeyen on sekiz yaşında bir gence, Jean-Baptiste Berteaut'a çengel atmasına engel olmadı.

Yirmi yaşına bastığında da, garip Jean-Baptiste, sırtında beş çocuğun yüküyle askere gidiyordu. Kendimi bilecek çağa gelmemiştim ki evde dokuz çocuk olmuştuk; hepsi de Berteaut babadan değildi. Garip gelebilir, ama annemle birbirlerini çok severlerdi. Yine de bu, annemin dolu bir keseyle kirişi kırıp küpte yeni bir fare ve bomboş bir keseyle geri dönmesini engellemezdi.

Lyon'da, bir kaza sonucu doğdum. Paris'e geldiğimde on bir günlüktüm. Annem, Pyrénées sokağının oralarda... Belleville kilisesinin karşısında, Mare sokağının kaldırımında çiçek satardı.

Okula hemen hemen hiç gitmedim. Bizler için vazgeçilmez bir şey değildi okul. Yine de az buçuk uğradım oraya, rasgele... özellikle elektrik parasına konmak için ders yılının başında ve pabuç alabilmek için de yeni yılın ilk günü.

Anneme göre okulun tek yararlı yanı buydu. Geri kalana gelince, şöyle derdi:

"Eğitim para gibidir, insan çok eğitilmeli. Çok eğitilmedi mi yoksul görünür."

O çağlarda okul pek zorunlu olmadığından, sokak mektebinde okuyordum ben de. İnsan orada adam gibi oturup kalkmayı öğrenmez, ama hayatı çok çabuk öğrenir.

Sık sık, Falguières mahallesindeki otelinde Gassion babayı görmeye giderdim; mutluydum, orada sevildiğimden emindim. Minicik, lastik gibi çevik bedenim ve iri siyah gözlerimle kendisine benzediğimi söylerdi. Hık demiş burnundan düşmüştüm! Bana birtakım hareketler yaptırır, içinde bir buz parçasıyla koca koca bardaklarda nar suyu ısmarlar ve cep harçlığı verirdi. Babamı çok severdim.

Bana Simone derdi; öyle, annelerle babaların çocuklarına söyledikleri tatlı sözleri bilmezdi. Beni gördü mü sevinir, büyüdüğümü

söylerdi. Herhalde, annemin beni beslediğini ve iyi kötü yetiştirdiğini görmek ona yetiyordu. Bu büyüme bir gün durmuş olmalı, çünkü boyum hâlâ bir elli.

Babam akrobattı, sokaklarda gösteri yapardı; panayır, sirk ya da müzikhol sanatçısı değildi. Onun sahnesi kaldırımdı.

Sokağın para getiren köşelerinin ilmini yapmıştı. Rasgele yere açmazdı dükkanını. Meslekte iyi yerleri bilen biri sayılırdı. Bir usta. Adı sağlam bir garantiydi, insan 'Gassion'un kızıyım' dedi mi bir çeşit saygıya hak kazanırdı.

Bir cadde ya da bulvarda, insanların durup seyredecek kadar yer bulabildiği, dilediği gibi dolaşabildiği bir köşeye halıyı sererdi peder -dağılmak üzere olan küçük bir halıydı bu-, herkes de işin ciddi olduğunu, esaslı numaralar seyredeceğini bilirdi.

Önce şarap şişesini kafaya dikerdi; hoşa giden bir şeydir bu, çünkü işe girişmeden içki içti mi adam, adamakıllı ter dökecek demektir. Ve açardı ağzını. Onunla hayatının beş yılını -sekizle on dört yaş arası- geçirmiş olan Edith, babayı çok iyi taklit ederdi. Bayılırdı taklit yapmaya. Baba gibi temizlerdi gırtlağını, sesi boğuklaşır ve başlardı konuşmaya:

"Göreceksiniz göreceğinizi. Bizde reklam yok, bizde göz boyama yok, sanatçı burnunuzun dibinde çalışıyor; filesiz, talaşsız, numarasız. Yüz para toplandı mı başlıyoruz."

Bunun üzerine biri on para atardı halıya, bir başkası da yirmi para.

"Meraklılar çıkıyor, gerçek meraklılar, bu işin hakkını verenler. Nam olsun diye, zevkine, yeryüzünde tek olan bir akrobasi numarası yapacağız. Sirk imparatoru koca Barnum'un ta kendisi bana büyük paralar teklif etti. 'Bir Parisli satın alınmaz,' dedim ona. (Öyle değil mi, baylar bayanlar?) 'Mangırınız sizin olsun, ben özgürlüğüme düşkünüm!'"

"Ha gayret, bütün ülkelerin krallarını, kraliçelerini şaşırtan numaraya başlayalım. İngilizlerin kralı ve Galler prensi Edvard bile herkes gibi, beni görmek için sarayından sokağa çıktı. Sanat karşısında herkes 'eşit'tir! Ha gayret, paşalarım; başlıyoruz!"

Ve bizim peder, ödenen paraların hakkını verirdi, iyi bir akrobattı çünkü.

Yeni yeni yürüyordum ki sağımı solumu kurcalamaya başlamıştı bile. Hiç aldırmayan anneme şöyle derdi:

"Simone'un bir mesleği olmalı, hayatta işine yarar..."

Hep sokakta yaşıyordum. Annem ya çok geç gelirdi eve ya hiç gelmezdi. Ne yaptığını bilmiyorum, çok küçüktüm. Bazen beni alıp dansa götürürdü. O dans ederdi, ben bir iskemlede uyurdum. Beni unuttuğu da olurdu ve kendimi düşkünler evinde bulurdum, daha ileri yaşta da ıslahhanede. Devlet bana hep bakmıştır.

Sonraları, Ménilmontant'da kapıcılık yaptığını hatırlıyorum, Panayoaux sokağı 49 numarada. Beş yaşındaydım.

Pederi görüyordum ama Edith'i tanımıyordum. Ondan iki buçuk yaş küçüktüm, Bernay kasabasındaydı o sıralar. Sözünün edildiğini işitirdim, ama o kadar.

Peder onu benden çok severdi. "Pek tabii," derdi bana. "Senin bir annen var, onun yok."

Annem vardı, bir bakıma. Yine de uzun süre, bir annenin böyle olduğuna inandım. Ménilmontant'ın öbür çocukları daha talihli değildi benden. 'Benim annem şöyle yapar, böyle eder,' diyenleri de kibirli bulur, onlarla arkadaşlık etmezdik, bizim dünyamızdan değillerdi.

Ben hastanede doğmuştum, Edith sokakta dünyaya geldi, ziftin üzerinde.

"Edith herkes gibi doğmadı," diye anlatırdı babam bana. "Savaşın göbeğindeydik, Marne savaşlarından hemen sonraydı, bitli piyadeydim ben, yürümekle yolları bitiremeyen piyade. Daha kalabalık olduklarından, 'ön saflar' hep yoksullara verilir. Karım, Edith'in annesi Line Marsa, gerçek adıyla Anita Maillard şarkıcıydı. Sirkte doğmuştu, annesiyle babası da sirkte çalışırdı, gerçek bir cambazhane çocuğuydu. Bana mektup yazdı: 'Yakında doğuracağım, izin iste.' Talihim varmış, izin verdiler. Hemen yolu tuttum. Bir yıl olmuştu savaş patlayalı. Çabucak biteceği sanılan savaşa inanan kimse kalmamıştı artık. Berlin tabanvayla gidilemeyecek kadar uzaktı. Dosdoğru eve koştum. Kömür yok, kara ekmek saman dolu, kahveyle mazot da hak getire. Bizim köroğlunun başında bağrışan komşulara tosladım girince.

"Ne felaket şey şu savaş, üstelik herifi de cephede!.."

"Voltanızı alın hatunlar," dedim hepsine, "bütün işlere ben bakarım. 19 Aralık 1915 günüydü."

Edith, doğumunu anlatırken şunları eklerdi:

"Sabahın üçünde, dışarının içeriden daha iyi olup olmadığını anlamak için anne karnından kafa uzatılacak hava değildi..."

"Bir oh çekecek, bavulu ve torbayı açacak, gidip kayıntılık şeyler aldıktan sonra uyumak için yatağa kıvrılacak zamanı ancak bulmuştum ki," diye devam ediyordu peder:

"Line beni sarsarak ötmeye başladı:

"Louis, tamam; ağrılarım başladı, çok ağrıyor. Çocuk doğacak."

"Bembeyaz olmuş, avurtları çökmüştü, evlenme teklif edilecek avrat değildi o günkü haliyle. Her şeye hazırlıklı olduğumdan iç donuyla yatmıştım, hemen façayı çektim, koluna yapıştım ve başladık sokaklarda koşturmaya. O saatte tek araba yoktu, ya ahıra çekilmiş ya da işe çıkmamıştı daha hiçbiri. İnsanı iliklerine kadar donduran bir ayaz vardı. Yokuş aşağı tuttuk Belleville yolunu. Line inliyor, böğürüyordu."

"Oğlan istemem, cepheye götürürler."

"Kafayı tütsülemiş sarhoşlar gibi yalpalıyorduk kaldırımda. Line iki eliyle karnını tutuyordu. Derken bir sokak fenerinin dibinde durdu, basamaklara bıraktı kendini."

"Bırak beni, aynasızlara koş, bir cankurtaran iste."

Birkaç adım ötede Ramponneau sokağı karakolu vardı, bağırarak daldım oraya:

"Karım kaldırımda doğuruyor!"

"Vay anasını," dedi kır saçlı ve bıyıklı bir herif olan baş efendi.

"Aynasızlar hemen pelerinlerini sırtlarına attılar ve diplomalı belediye ebeleri gibi koştular. Belleville sokağı 72 numaranın önündeki bir sokak fenerinin dibinde, bir polis pelerini üzerinde dünyaya geldi kızım."

Daha sonra gerçekçi şarkılar söyleyecek biri için, bundan iyi 'geliş' bulunamazdı. Edith daha doğuşunda damgalanmıştı.

"Annesi, birkaç gün önce, 12 Aralık'ta Almanlar tarafından kurşuna dizilen genç bir İngiliz kadın casusun, Edith Cavell'in anısına ona Edith adını vermemizi istedi. Daha kibar gelir kulağa, diyordu. Hem böyle bir adla herkesin dikkatini çeker!"

Edith'in doğumunun, tarihî sözlerle kehanetlerden yoksun kaldığı söylenemez, yıldız falından bile iyiydi doğrusu.

Peder cepheye döndüğünde karısı hâlâ Tenon hastanesindeydi.

"İki ay sonra, bir artist ama kalpsiz bir kadın olan Line," diye belirtiyordu peder, "kızımızı Rebeval sokağında oturan annesine devretti."

Edith'in annesinin ailesinin -bunu söylemek iyi geliyor insana- resimli çocuk kitaplarındaki ailelerle uzaktan yakından ilgisi yoktu.

Büyükanneyle kocası iki yıkıntıydı, kırmızı şarap dolu iki sünger. "Alkol," derdi büyükanne, "karın doyurur ve adamı tok tutar." Bunun için de Edith'in emziğine biraz sulandırılmış şarap katardı. Edith ona *Mena* derdi. Adını hiç öğrenemedi, başka bir şey bilmediği için de aile yuvasını böyle bir yer sandı.

Bu süre boyunca, acemi er Louis Gassion, kendisi gibi başka yiğitlerle birlikte, siperlerin balçığı içinde bit kırıyor, bölü börtü kovalıyordu.

Line, uzun süredir ona yazmaz olmuştu. Sözü uzatmadan vermişti tezkeresini eline:

"Louis, aramızda her şey bitti. Küçüğü anneme bıraktım. Döndüğünde beni araman boşuna."

Gassion babanın, çocuğunu terk etmesi için bir sebep değildi bu. 1917 sonlarında, bir izinden -son izninden- yararlanıp Edith'i görmeye geldi ve felaketin boyutlarını fark etti. Dört cılız kibrit çöpünün üzerinde balon gibi bir kafa. Façası çarpılmış bir civciv. Öyle pis ki, dokunmak için cımbız gerek insana. Neyse ki peder bu yönden titiz değildi pek. Kendi kendine, "Bir şey yapmak gerek," diye mırıldandı. "Küçüğü uygun bir yere yerleştirmeli. Şu orospunun savaşı bitince yeniden 'kaldırım'a döneceğim. Asfalt küçük bir çocuğa uygun düşen yer değil, öyleyse ne halt etmeli?"

O çağda, bugünkü gibi her türlü imkân yoktu. Hem, birtakım çocuk yuvaları olsa da bunlardan yararlanmak pederin aklına gelmezdi. Yoksulluğuna, rasgele yaşamasına rağmen, köpek bakımevine enik bırakır gibi çocuğunu yetimhaneye bırakamazdı, asla.

Bunun üzerine Gassion baba, sırtında leş gibi mavi üniformasıyla, meyhaneye kurulup bir kadeh absent söyledi. Mangırı oldu mu absent içer, ama yalnız kırmızı şarapla kafayı bulurdu. Hem daha ucuzdu böylesi, hem de sağlığa daha az zararlıydı. O gün kendine gelmesi için esaslı bir içkiye ihtiyacı vardı. Hemen, o biçim kuzininin yanında aşçı olan annesine mektup yazmaya karar verdi. İyi bir kadın olan bu kuzin çiftçilik de yapabilirdi, ama Normandiya'nın Bernay şehrinde bir 'ev,' bir kerhane işletiyordu.

Acele tarafından, hem anne hem de 'Mama' cevap verdiler:

"Merak etme, çocuğunu almaya geliyoruz."

Komando hemen yolu tuttu. Büyükanne Louise ve kuzin *Mama* Marie, Edith'i anneannesinin elinden çekip alırlarken yaşlı kadın söyleniyordu:

"Küçümencik bizim burasını seviyordu, hoşnuttu buradan..."

Çocuğu eve götürdüler, 'sermayeler' el çırptı.

"Evde bir çocuk olması iyidir, uğur getirir," dediler.

Hemen başladılar Edith'i tımar etmeye.

Bir, iki, üç, dört su... Pislik kabuk bağlamıştı. Kazıyorlardı derisini. Çocuk ağlıyor, debeleniyordu. Yıllar sonra Edith hâlâ bunun sözünü ederdi:

"Louise ninem bana yeni giysiler almıştı. Eskileri çöpe atınca ağladım, pabuçlarımı çıkarmak istediklerinde gırtlağımı paralarcasına bağırdım. 'Bayramlıklarım bunlar!' diyordum. Ayak parmaklarım pabuçtan dışarı çıkıyordu oysa."

Edith'i yıkarken gözlerinin çapaklı, gözkapaklarının birbirine yapışık olduğunu gördüler. Bunu pisliğine verdiler.

Ancak iki ay sonra, 'Mama'nın sermayelerinden biri, Edith'in sağa sola tosladığını, ışığa, güneşe görmeyen gözlerle baktığını fark etti. Çocuk kördü.

Edith, o günleri çok iyi hatırladı. Hiçbir zaman tam olarak geçmeyen bir çeşit dehşetle sözünü ederdi.

Kızlar ona bayılıyorlar, şımartıyorlardı.

"Bana çok iyi davranırlardı, onların maskotuydum. Hiç görmesem bile, her şeyi işitiyordum. Evin dünyası, kaldırım orospularının dünyasına benzemez. Birbirinden nefret eden iki ayrı dünyadır bunlar. Korunmak için, ellerim önde yürüme alışkanlığını edinmiştim. Her yana toslardım. Parmaklarım, ellerim duyarlılık kazanmıştı; kumaşları dokununca tanırdım, derileri de. 'Bu Carmen, bu da Rose,' diyebilirdim. Daha çok gürültülerden ve sözcüklerden oluşan bir dünyada yaşıyordum. Anlamadıklarımı da kafamda evirip çeviriyordum. En hoşuma giden, mekanik piyanoydu, asıl piyanodan çok severdim onu -cumartesi akşamları piyanist geldiğinde kullanılan bir de piyano vardı evde-. Mekanik olanı ses yönünden daha zengin bulurdum. Karanlıkta, gecenin dünyasında yaşadığımdan çok duyarlıydım, bir cümle var ki hiç unutmadım. Bana armağan edilen bebeklerle ilgiliydi. Bu bebekler hiç benim olmadı, bana bebek vermek isteseler büyükannem şöyle derdi:

"Boşuna zahmet etmeyin. Hiç görmüyor. Her şeyi kırıyor."

"Bunun üzerine sermayeler, o mert kızlar, sahip oldukları ya da sahip olmayı düşledikleri çocuğa, yani bana, bezden bebekler yaptılar. Günlerimi, sabahtan akşama kadar küçük bir sıraya oturup ku-

çağımda görmediğim ve ellerimle 'görmeye' çalıştığım bebeklerle geçirirdim. Günün en tatlı ânı öğlen yemeğiydi. Konuşurdum, gülerdim, herkes de benimle birlikte konuşup gülerdi. Hikâyeler anlatırdım. Uzun değildi bu hikâyeler ama benim hikâyelerimdi, yaşadığım hikâyelerdi."

"Büyükannem, annemin annesi, beni kırmızı şaraba alıştırmıştı. Bernay'da şarap yerine su verdiklerinde haykırdım.

"Su istemem. Mena suyun iyi olmadığını, insanı hasta ettiğini söyledi. Hasta olmak istemiyorum."

"Gecemin karanlığında küçük sıramda otururken, şarkı söylemeye çalışırdım. Saatler boyu dinleyebilirdim kendimi.

"'Bunu nereden öğrendin?' diye sorduklarında da, kendimden emin, cevap verirdim:

"'Ramponeau sokağında. (Mena orada bir şarapçıya devam ederdi.)'

"Başkalarının sağlığına bir kadeh atmak için, Mena beni dans edilen yerlere, barlara götürürdü. Kenar mahalle kadınlarının sesiyle:

"'Söyle, küçümencik, "Kenar Mahalle Kırlangıcı"nı söyle,' derdi.

Kenar mahalle kırlangıcı derlerdi ona
Zavallı bir aşk kızıydı sadece...

"Şarkım herkesi güldürürdü ve büyükanneme bir kadeh içki ısmarlarlardı."

Edith oturduğu evi, kadınların kendisine iyi davrandıklarını, akşamları dans ettiklerini, orasının neşeli ve havalı bir yer olduğunu hatırlardı. Duman, alkol kokar, şampanyalar patlardı. Uzaktan gelen gürültüleri işitirdi, o kadar. Büyükannesi, sermayelerin yeri olmadığına inanmıştı. Edith'in kulağı da ne yakalayabilirse onu kapardı.

Edith'i tanıyan müşteriler de vardı. İki çeşitti müşteriler Edith için. Dizleri ince kumaşla sarılı olan ve iyi kokanlar, daha kaba saba olup sakalı batanlar.

Edith'in o zamanlar dediği gibi, 'hanımlar' tatlıydı ve hoş kokarlardı. Edith onları babasının cenazesi dışında hiç görmedi; birkaçı gelmişti cenazeye.

"Babamı tanımıyordum. Hiç duymamıştım, görmemiştim demek istemiyorum. Sanırım dört yaşındaydım ve beni deniz kenarına götürmüşlerdi. Benim için bu, anlaşılmaz bir müzik ve bilmediğim kokulardı. Orada, kumun üzerine oturmuştum. 'Dokunma, pistir!' de-

dikleri toprak gibi değildi kum. Avuçlarıma doldururlardı ve akardı, akardı... elde tutulabilen su gibiydi kum.

"'Tanımadığım bir erkek sesi işittim:

"'Burada, Edith adında bir küçük kız olduğunu söylediler.'

"Bunun üzerine dokunmak için kollarımı, ellerimi uzattım ve sordum:

"Kim o?"

"Cevap geldi:

"'Bil bakalım!'

"Bağırdım:

"Babam!

"Onu ilk olarak, iki yıl sonra görecektim.

"Karanlıkta geçen bu sürenin, bana başkalarından değişik bir duyarlılık kazandırdığını düşünmüşümdür hep. Çok daha sonra, bir şarkıyı iyi işitmek, iyi 'görmek' istediğimde gözlerimi kapardım. Şarkıyı ta içimden, bağrımdan, karnımdan koparıp çıkarmak istediğimde, çığlığın çok uzaklardan gelmesi gerektiğinde gözlerimi kapardım."

Edith'den söz edildiğini duyduğumda ben çok küçüktüm.

Annem arkadaşlarıyla gevezelik ederken şöyle derdi:

"Evet, Simone'nin bir ablası var: Edith, kör!"

Kör bir ablam vardı, kör bir üvey ablam. Babamın annesinin memleketinde bir yerdeydi ve ondan söz edildiğini işitmek beni pek ilgilendirmiyordu, çünkü ev, tonla üvey kız ve erkek kardeş doluydu. Onu ötekilerden daha ilginç bulmuyordum. Hepimiz değişik babalardan doğmuştuk. Sebebi bu!

Doğumundan kısa süre sonra gözüne perde inmiş. Farketmemişler bile! Aşağı yukarı üç yıl kör yaşamış.

Büyükanne Louise, onu Lisieux'a götürdü. Edith gördü. Ona kalırsa, bu gerçek bir mucizeydi. Her zaman inandı aynı şeye. O günden beri de Sainte Thérèse'ye tam anlamıyla taptı. Uzun süre, bir madalyon takmakla yetinmedi, başucu masasının üzerinde azizenin küçük bir resmi dururdu hep.

Doğruyu söylemek gerekirse, Edith'in görmesine yol açan 'mucize' garip bir biçimde olmuştu. Bunu Edith'e kimin anlattığını bilmiyorum. Sanırım babamızdır. Daha yedi yaşındayken pek çok anısı vardı. Her şeyi çok iyi hatırlardı Edith.

Bernay, Rébeval sokağı gibi değildi, orada hayat çok daha ileriydi. Bir genelevde yığınla insan görülür, kibar insanlar. Okumuş bey-

ler. Kör bir kız, baş belası sayılmaz, tedavi edilir. Para harcamayı gerektirse bile.

Ve bu evler çok para getirirdi, Bernay kasabasında bile.

Evet, bir bakıma mucizeydi Edith'in başına gelen. Büyükanne onu hemen Lisieux'a götürmüştü. Doktor şöyle demişti kendisine:

"İyileşmesi çok küçük bir ihtimal."

Yine de büyükanne, Edith'i düzenli olarak doktora götürüyordu. Yavrucuğun sesi çıkmazdı, oysa yakardı ilaç, gümüş nitrattı bu. Edith, gecesinin karanlığında ışığı, güneşi düşlerdi, Paris'in Rébeval sokağını, gözlerinin gördüğü günlerin nasıl olduğunu hatırlamaya çalışırdı. Ama çok küçüktü ve hiçbir zaman da iyi görmemişti. Onun gözünde ışık, bulanıktı.

Bütün şehirde ve 'ev'de Lisieux'un küçük azizesine tapılırdı. Günün birinde Carmen şöyle dedi:

"Gül yağmuru yağdıran küçük karmelit* rahibesi, neden bizim yavrucak için de bir mucize yaratmasın?"

'Ev' halkı hemen kolları sıvadı, mucizelere inanmak için fazla nedeni bulunmayanlar bile.

Büyükanneyle 'Mama' da bu fikri beğendiler ve kızlar, iki müşteri arasında başladılar dua etmeye.

Dua para gibidir, kokusu yoktur. 'Mama' da bir adakta bulundu: Küçük kızın gözleri açılırsa, azizeye 10 bin frank verecekti. 1921 yılında böyle bir para epey gürültü koparırdı. Mucizenin gerçekleşmesi için de küçük azizenin karşısına çıkıp yakarmak gerekiyordu. Normandiya'da alışveriş böyle yapılırdı.

Tarih tespit edildi: 19 Ağustos 1921. Ayın on beşi bayramdı, dükkan kapalı kalamazdı. Büyük gün geldiğinde herkesi bir heyecandır kapladı.

"Hepimiz gidiyoruz çocuklar," dedi Mama. "Evi kaparız. Böylece hava da almış olursunuz."

Kızlar değiş tokuşa başladılar:

"Ben sana siyah şapkamı vereyim, sen de bana elbiseni ver, hani şu hanımefendilerin giydiğinden olanı."

Büyükanne ve Edith de aralarındaydı. Küçük kıza yeni elbise giydirilmişti. Sermayeler de ev hanımları gibi giyinmişti, tam bir hayırsever olmuştu her biri: şapka, eldiven, yüzler boyasız.

---

*) Hıristiyanlığın, dört büyük dilencilik mezhebinden biri. (ç.n.)

Sabah salonda, 'Mama' alışkanlıkla ellerini çırptı ve bütün takımı denetledi. Pabuç yönünden durum pek parlak değildi, rugan ve yüksek topuklu potinler çoğunluktaydı. O kadar az sokağa çıkıyorlardı ki, işlerinin gerektirdiğinden başka pabuçları yoktu.

Bernay'da, onlar geçerken pencerelerin perdeleri oynadı. Horozlarınızı içeri alın, piliçler salıverildi, öyleydi gerçekten, bu 'hatunlar' dinî bir ziyarete gidiyorlardı.

Trende hava biraz yumuşadı. Ayak üstü iki lokma yendi. Gülündü, ama erkeklere karşılık verilmedi. Uzun süredir bilinirdi bir 'herifin' neye benzediği. Sokaktakilerin de ötekilerden bir farkı yoktu. Hem böyle zamanda olmazdı bu iş.

Lisieux o gün inanılmayacak bir kafileye tanık oldu: Bütün kızlar birbirinin peşi sıra yürüyordu hemen hemen. Gözleri yerdeydi, yürüyüşe geçen gerçek bir manastırdı bu neredeyse. Küçük kızla birlikte kiliseye gidildi, aşağı yukarı bütün gün mumlar yakıldı, tespihler çekildi. Bundan yararlanılarak, fazladan kişisel dileklerde de bulunuldu, iç geçirildi. Gözyaşları silindi. Kiliseden çıkarken hepsi, ayaklarının dışında kendilerini pislikten arınmış hissediyordu.

"Pabuçların içinde ayaklarımı duymaz oldum, bir an önce çıkarsam şunları, ardından da gelsin terliklerim."

Akşam, hatunlar yorgun, bitik eve döndüler ve kendilerine erkeksiz, müthiş bir ziyafet çektiler, şampanya bile patlattılar. Görevi yapmanın iç huzuruyla süzüldüler yorganlarının altına.

Ve sabırla mucizeyi beklediler. 25 Ağustos günü tespit edilmişti bunun için, Saint-Louis yortusu, babalar günü. Büyükanne şöyle demişti: "Sainte-Thérèse, ne olur, yardımınızla küçük kızımızın Saint-Louis günü gözleri açılsın."

Mucize, gerçekten o gün oluverdi.

Öğlene doğru kadınlar teker teker yataktan kalkıyor, ağır kokularını salçaların sıcak kokusuna katarak, sabahlıkla mutfakta salınıyor, şiş gözkapaklarıyla, esneyerek Edith'i kolluyorlardı. Gözlerine bakıyor, soru soruyorlardı küçük kıza:

"Havanın güneşli olduğunu biliyor musun?"

Küçümencik elini uzatıyordu.

"Evet, duyuyorum, hava sıcak."

Akşamın yedisinde bütün evin morali sıfıra inmişti. Mucize ortaya çıkmakta gecikiyordu. Kimsede inanacak cesaret kalmamıştı.

"Kızı yatırmak gerek. Saati geldi. Belki yarın," dedi büyükanne.

Edith görünürde yoktu. Salonda, piyanonun başına oturup ellerini tuşlara koymuştu, kimseyi şaşırtmıyordu bu. Tek parmakla, "Ay Işığında"yı çalıyordu; hoşuna gidiyor, seviyordu bunu.

"Yat artık."

"Hayır! Çok güzel, gördüğüm şeyler."

Hepsinin soluğu kesildi; mucizeyi bekliyor, inanıyorlardı ona. Şimdi inanacak cesaretleri kalmamıştı.

Büyükanne titredi.

"Güzel olan nedir, elmasım?"

"Şu!"

"Görüyor musun?"

Görüyordu. İlk gördüğü şey de, piyanonun tuşlarıydı.

Herkes dizüstü çöktü, haç çıkardı ve 'ev' kapatıldı. Müşterilerin canı cehenneme. Ticaret ile mucize bir arada yürümez.

Edith yedi yaşındaydı.

Gassion baba koşup geldi. Çok mutluydu. Edith öbür çocuklar gibiydi artık, görüyordu! Normal bir çocuğu vardı onun da.

Aşağı yukarı bir yıl, Edith okula gitti, öğrenecek yığınla şeyi vardı. Ama 'iyi aileler' çok bozuluyorlardı bu işe.

Babası Bernay'a geldiğinde, papaz-şemmas takımı ona öğütler verdi:

"Bu çocuğu götürmek gerek. O evdeki varlığının bir kepazelik olduğunu anlamalısınız. Gözleri görmezken küçük kızınız bu tür bir 'ev'de yetiştirilebilirdi yine; ama gözleri açıldı, bayım. Küçücük, saf bir ruh için ne mene örnektir bu! Böyle bir şeye göz yumamayız."

İşte 'küçücük saf ruh' Edith, babasıyla birlikte kaldırıma atılıverdi böylece.

İyi yıllar değildi bunlar. Edith bana sık sık sözünü ederdi, ama acı acı. Baba bu işi eğlenceli buluyor, önüne gelene de anlatıyordu.

Yedisinden on beşine kadar, Edith'i meyhaneden bara, kaldırımdan alana, şehirden köylere sürükledi durdu.

Daha sonra, Edith hayatının bu dönemini bana anlatırken şöyle derdi:

"Babamla o kadar çok yol teptim ki ayaklarımda hayır kalmaması gerekir. Bacaklarım dizlerime kadar aşınmış olmalı."

"Benim işim para toplamaktı. 'Gülümse,' derdi babam; 'insanları para vermeye iter bu'."

"Bir kadeh absent içecek parayı çıkarmak için, benzeri görülmedik dümenleri vardı. Bir kahveye girerlerdi. Peder, iyi görünüşlü bir kadını gözüne kestirir ve bana şöyle derdi:

"'Hanıma bir şarkı söylersen, şekerleme alacak kadar para toplarsın.'

"Sonra da tamı babaca, topladığım paraya el koyardı.

"'Mangırlarını bana ver de saklayayım.'

"Yaşamak zorundaydık. Hiç söylemezdi ama, beni sevdiğini bilirdim. Ben de ona söylemezdim hiç. Bir akşam, bir madenci kasabasındaki -Bruay-les-Mines, sanıyorum- kahvede şarkı söylüyordum. Mezarlık duvarı suratlı, somurtuk ve bakışları serzeniş dolu bir çift beni dinliyordu. Kadın bir ara şöyle dedi:

"'Şimdi sesi kısılacak.'

"'Doğrusu, daha o çağda ciğerlerimin bütün gücüyle söylerdim.

"'Annen nerede?' diye üsteledi kadın.

"'Annesi yok,' dedi babam, kadına.

"Seninkiler duygulanıp başladılar öğüt vermeye. Bir saatin sonunda, babama içki ısmarlayıp 'küçüğe de bir nar suyu' içirdikten sonra beni yanlarına almayı teklif ettiler. Yatılı okula gidecek, şan dersleri alacaktım, beni evlat edineceklerdi, babama çok para vermek istiyorlardı, ama bizimkinin kanı beynine çıktı.

"'Çıldırdınız mı siz? Kızım satılık değildir. Belki kızımın bir tek annesi yok, ama yığınla annesi var.'

"Doğruydu söylediği, anneden yana sıkıntım yoktu. Durmadan karı değiştirirdi babam.

"Gözüpeklikten yana eşsizdi bizimki. Her seferinde tutan bir dümen bulmuştu. Numarasını bitirdiğinde, 'halı'nın üzerinde duran 'mendil'i kapar, bununla ellerini siler ve açıklamasını yapardı:

"'Şimdi küçük, aranızda dolaşıp para toplayacak, sonra da teşekkür etmek için, üç öne üç arkaya, altı tehlikeli perende atacak!?'

"Seyirci topluluğunu dolaşır ve babamın yanına dönerdim, işte o an bir dâhi kesilirdi. Elini alnımda gezdirir ve şöyle derdi:

"'Baylar bayanlar, kırk derece ateşle bu küçüğe perende attıracak kadar kansız mısınız? Hastalandı, paranız onu doktora götürmemi sağlayacak. Ben onurlu adamım, verdiğim sözü tutarım. Bir kişi de istese, küçük, perende atacaktır.'

"Ardından, yavaş yavaş seyircilerin arasında dolaşırdı.

"'İsteyen elini kaldırsın.'

"O cılız, soluk yüzlü, geniş ve fırlak alınlı, yüzünün büyük bir bölümünü kaplayan çakmak çakmak gözlü zavallı küçüğü gören hiç kimse elini kaldırmaya cesaret edemezdi.

"Bir seferinde bombamız patlıyordu az kaldı. Hırtın teki maraza çıkardı.

"Parayı verdim, isterim. Bütün söyledikleri yalan."

"Babam hiç istifini bozmadı:

"'Kızım size "Orospu Bacı"yı söyleyecek.'

Gideli üç hafta olmamış,
Onun bütün dostlarıyla yatmıştım.
Ah, hak ediyordum kırbacı, orospu bacı...

"Dokuz yaşındaydım..."

Bu, Edith'in sokakta ilk şarkı söyleyişiydi. Ama son olmayacaktı. Baba onu akrobat yapmayı düşünmüştü. Edith için şöyle derdi:

"Bu kızın her şeyi gırtlağında, ellerinde iş yok!"

Hayır, kötü bir baba olmadı, elinden gelenin fazlasını yaptı.

Belki yapması gerekeni kötü yaptı. Edith'in hep yığınla üvey annesi oldu. Belki tek ana daha iyi olurdu onun için, ama yığının arasında iyi anneler de vardı ve çocukluğunda benden çok daha bol yiyecek buluyordu.

Babamın beni anneme bırakacağına yanına almasını, onunla birlikte olmayı yeğlerdim. O da bana bakmak isterdi, zavallı; ama benim gibi bir çocuğun yükünü de sırtlayamazdı. Ne halt edebilirdi garip? Zaten Edith küçükken, başı dertten kurtulmamıştı!

2
"BENİM KONSERVATUARIM SOKAKTIR!"

Edith, Gassion babayla çalışırken, ben onun hakkında fazla şey bilmiyordum. Mucizeden söz edildiğini işittiğimde beş-altı yaşlarındaydım. Gününe göre, annem ya bu işle dalga geçer ya da uzun uzun anlatırdı.

Bir kerhanede orospularla birlikte yaşadığını da biliyordum. Orospunun ne olduğundan haberim vardı. Her gün görürdüm, konuşurdum onlarla; ama kerhaneleri bilmezdim. "İçinde orospuların kapanıp yaşadıkları bir oteldir," demişti annem. İnsan sokakta bu kadar rahat, bu kadar özgürken eve kapandıkları için çılgın buluyordum orospuları. Ama fazla kurcalamıyordum işi, umursamıyordum. On iki yaşındayken, on beşindeki ablamdan çok daha başka sorunlarım vardı düşünecek.

Edith'in babamla yaşadığını ve ondan koptuğunu biliyordum. Annem şöyle demişti:

"Ablan anasına çekmiş, babanın yanından kirişi kırdı."

Kıvanç duyuyordum yaptığından, ama o kadar işte.

Peder, Edith'i sık sık görüyordu, çalıştırıyordu. Yanından ayrılmış olsa da bizimki gelmeye zorluyordu onu, kızına verilecek eğitim konusundaki düşünceleri arasındaydı bu da. Edith'e Fransa tarihini de öğretirdi. Bir tarihi hatırlayamadı ya da çuvalladı mı şöyle derdi:

"O kadar gerilerde kalmış ki, ha yüz yıl eksik ha yüz yıl fazla, hiç önemi yok." Panoyaux sokağı, Amandiers sokağının hemen yanında olduğu için, ben de sık sık babama giderdim. Anneme şöyle demişti bir gün:

"Momone gelip ablasını görmeli bir akşam, işten sonra."

Çünkü çalışıyordum, on iki buçuk yaşındaydım. Wonder'deydim* -otomobil farları monte ediyordum-, pil işinden çok daha zordu bu yaptığım. Günde on saat çalışıp haftada seksen dört frank alıyordum. Bir makinenin başındaydım. O çağda katildi insanlar. Mahallenin öbür çocukları, kız arkadaşlarım, Wonder'e çalışan Luxor'da ve Traizet'de iş buluyorlardı, normaldi bu, bizim hayatımızdı.

O sıralar annem bana şöyle dedi:

"Bak, üvey ablan Edith babanda, oraya gideceğiz. Hem nasıl bir şey olduğunu da görürüz."

Pederin evinin yolunu tuttuk, hoşuma gidiyordu bu. Evi bakımsızdı, ama kayıntı iyiydi ve bizi sık sık çağırırdı. Gözümün başka şey gördüğü yoktu. Edith umurumda değildi.

Çok yoksul ve pis, minicik bir odaydı pederin evi. Bir kapının çerçevesine halkalar takılıydı. Halkalara asılmış eciş bücüş bir şey, kıçında bir oğlan donuyla debelenip duruyordu, iki beyaz el görmesem bunun ablam olduğu aklımın köşesinden geçmezdi.

"Edith misin?"

"Evet."

"Ablamsın öyleyse."

Edith on beş yaşındaydı. Yarım ağızla, kırık dökük konuşmaya başladık. Birbirimize alışıyorduk. Derken, Edith sordu:

"Bunu becerebilir misin sen?"

---

*) Wonder, ünlü bir pil markası olarak bilinir daha çok. (ç.n.)

Daha önce babamla çok çalıştığımdan hemen bir sürü numara yaptım, ondan çok daha başarılıydım. Edith'in hep hayranlık duymaya ihtiyacı vardı. Sevmesi için hayran olması gerekirdi. Yaptıklarım onu çok etkiledi. Gerçekten hoşnuttu, bu onu şaşırtıyordu. Küçük kardeşiydim ve beceremediği şeyi ben başarıyordum. Bunu olağanüstü buluyordu. Daha sonra o beni kendine hayran bıraktı.

Derken daha ciddi konuşmaya başladık.

"Ne yapıyorsun?"

"Önemli değil, işçiyim, haftada seksen dört frank kazanıyorum."

İmreniyordum ona. İyi giyimli buluyordum. Ismarlama yapılmış gibi, tıpatıp oturan bir kazakla bir etek vardı üstünde.

Edith, biriyle uğraşma gereğini duymadan o kişiyle ilgilenemediği için, hemen bana şöyle dedi:

"Bu işe devam edemezsin. Benimle geleceksin."

"Peki, sen ne iş yapıyorsun?"

"Ben sokaklarda şarkı söylüyorum."

Şaşkınlıktan ağzım açık kalmıştı.

"Bu iş para getiriyor mu?"

"Hem de nasıl! Başımda patron yok, özgürüm, canım isteyince çalışıyorum. İstersen seni yanıma alırım!"

Sersemlemiştim. Onu müthiş buluyordum. Dünyanın öbür ucuna kadar ardından giderdim, öyle de yaptım.

Babamla kışlalarda ve alanlarda söylemeye alıştığı için, sokakta şarkı söylemeyi düşünmüştü Edith. Babam akrobatik dans yapmasını yeğlerdi. Lastik gibi kıvrılıp bükülen bir çocuk, insanları şarkıdan çok daha fazla duygulandırır. Ama Edith bu konuda gerçekten yeteneksizdi. Babam Paris dışına çıktı mı numaralarını kahvelerde yapardı, daha çok da Versailles yöresinde. Versailles'i severdi. Herhalde Edith'i de etkilemişti bu çevre; askerleri sevdirmişti ona, özellikle Sömürge birliklerinden ve Yabancılar Lejyonundan olanları.

Babamın evinde küçük bir sıra vardı, üzerine oturmuştuk ve Edith anlatıyordu:

"Anlıyor musun, babamın yanında işi öğrendim. Nerelerde dükkan açacağımı biliyorum. Bu dalgadan çakıyorum."

"Ama onunla çalışmıyorsun artık."

"Evet. Birbirimizden iyice bıkmıştık. Bütün mangırımı cebine indiriyordu. Üvey annelerden de bezmiştim, özellikle sonuncusundan.

Basıyordu bana sopayı, dayak yiyecek yaşı çoktan geçmiştim, üstelik, bir herif beni öptü diye fena dövdü. Anlıyor musun?"

Çok iyi anlıyordum.

Bu havada, biraz daha konuştuk:

"Babamdan ayrıldığımda, düzenli bir işe ihtiyacım vardı. Rastlantılardan bezmiştim, kaldırımda tek başıma dikilip şarkı söylemeye başlayamazdım, iki kişi olmalı ve müzik eşliğinde söylemeli; yoksa kimse metelik vermez adama. Ciddiye alınmazsın. Gören çalıştığına değil, dilendiğine inanır. Çaktın mı?"

"Ne yaptın peki?"

"*Halkın Dostu*'nda çıkan küçük ilanları okudum. Adından ötürü seçtim o gazeteyi de. On beş kuruşuma mal oldu. Victor-Hugo caddesindeki bir sütçüye girdim. Zor işti. Sabahın dördünde kalkıyor, sütleri dağıtıyor, dükkânı yıkıyordum. Mahalle çarıklıydı, ama bahşişten yana nanay. Hep domes'ler girip çıkıyordu dükkâna, bahşişi de kendi ceplerine atar o kaltaklar. Şarkı söylemekten kendimi alamıyordum. Patron sesimi beğenmiyordu, kapı dışarı etti. Başka bir sütçüde çalıştım ve bu işin bana göre olmadığını anladım."

"Şarkıcılığa nasıl başladın?"

"Beni kandıran, Raymond adında bir herif oldu. Sesimi beğeniyordu. Rosalie diye de bir dalgası vardı, bir üçlü kurduk: Zizi, Zozet ve Zuzu. Alanlarda ve kışlalarda söylüyorduk. Artık onlarla değilim, ama sokak şarkıcılığına devam ettim, fena da yürümüyor. Banjo çalıp söylüyorum. Biliyorum çalmayı, öğrendim."

Akşam olmuştu, ayrılmamız gerekiyordu ve hava güzeldi. Hatırlıyorum havanın güzel olduğunu. Edith, anneme, "İsterseniz gelip benimle birlikte çalışsın," dedi. "Göreceksiniz, sokak şarkıcılığı para getiren iştir."

Anneme göre hava hoştu, orospuluk yapsam da umurunda değildi, yeter ki mangıra konsun...

Böylece birlikte işe çıktık. İlk sokağı arşınladık, Vivienne sokağıydı bu. Gece yüz kağıt kadar toplayıp getirdik sanıyorum. Annem bu işin Wonder'den çok para getirdiğini görünce pek sevindi.

"Kazancı yarı yarıya bölüşürüz," dedi Edith.

Annemle, Temple mahallesindeki dansinge gittik, seviyordu çünkü böyle yerleri. Gittiğimiz dansinglerin gerçek dansingler olduğu sanılmasın. Çok pis yerlerdi, serseri ve pezevenk yatağıydı buraları.

Akordeon ve banjo çalan iki üç herif vardı ortalıkta. O çağlarda kimse bakmazdı gösterişe. Talaşların içinde dans edilirdi.

Ter ve alkol kokardı her yan
İğreti yaka değildi boyuna takılan
Pis ipek atkılardı bunlar.

Annem, Edith'in kendisine verdiği bütün parayı harcamıştı: Tam elli kâğıt. Eve dönerken yol boyunca bana hep, 'Canım Momone'm' deyip durdu. Kucaklayıp öptü bile. Önceleri beni gördükçe nevri dönen annem...

O gece, çarşafı ve yorganı bile olmayan kafes gibi bir yatakta dört kişi yattığımızı fark ettim. Edith'le karşılaşmıştım, o özgürdü. Demek başka şeyler de vardı hayatta! Öyle düşündüm ki uykum gelmedi bir türlü.

Tabii, uyudum sonunda. Sıçrayarak uyandım: Edith'i kaçıracağım! Yataktan atladım. (Giysilerimle yatıyordum.) Pabuçlarımı ayaklarıma geçirdim ve soluğum kesilinceye kadar koştum.

Edith bana ertesi gün ona doğru randevu vermişti. Geç kalmıştım, belki de onu kaçıracaktım ve bitecekti beraberliğimiz. Hayatımın en önemli randevusunu kaçırmış olacaktım böylece. Edith benim talihimdi.

Tam, pederin evinden çıkarken yetiştim ona, neyse ki yolda rastlaştık. Birkaç saniye daha geçse kaçıracaktım.

Belki de yeniden rastlardım. Ama aynı şey olmazdı. Fabrikaya döner, sarhoşlardan, geberiklerden, orospulardan oluşan ailemle yaşardım ömrümün sonuna kadar.

Onların gözünde, şimdiden para makinesiydim. Hem sonra, Edith'in beni sevdiğini hissetmiştim. Bizim mahallede oturan bir çocuk açısından önemli şeydi sevilmek. Edith beni görünce sevindi. Hayatta birkaç kez görülen o gülümsemeye, insanın bütün varlığını bir anda dolaşan mutluluk anlarına ben de rastlamıştım. On yıl önce ayrılmışız gibi sarmaş dolaş olup öpüştük.

El ele tutuşmuştuk, sokakta şarkı söylemeye çıktık. Benim uğraşım para toplamaktı, işler yine iyi gitti. Akşam anneme uğradık ve parayı yine bölüştük. Birkaç gün geçti, işler hep iyi gidiyordu. Ama sonunda Edith dayanamadı:

"Hayatımı dilediğim gibi yaşamak için babamın yanından tüydüm, annen tarafından eğitilmek, ona her akşam hesap vermek için

değil. Annemden bezdim artık, her gece mangır götürmek yok ona. Çalışmak için özgür olmalıyız. Birlikte yaşayacağız."

Benim bir itirazım yoktu, çok mutluydum.

Gidip annemi bulduk, Edith bütün cesaretini topladı ve ona şöyle dedi:

"Kızınızı büsbütün yanıma alıyorum, ona ben bakacağım. Bir odam var, birlikte oturacağız."

Pratik bir kadın olan annem şu cevabı verdi:

"Benim için hava hoş, yalnız bir kâğıt imzalaman gerek."

Edith tınmadı bile. Beni yanına aldığını belirten bir anlaşma imzaladı, bu onun imzaladığı anlaşmaların ilkiydi.

Oldukça gırgır bir hikâyedir bu. Annemin okuması kıttı, Edith zar zor yazabiliyordu. Yine de anlaşmayı yazdı.

"Ben, 19 Aralık 1915 Paris doğumlu, Orfila sokağı 105 numarada oturan Edith Giovanna Gassion -mesleği artist-, Simone Berteaut'u süresiz olarak, günde 15 frank ücretle, iaşe ve ikametini de sağlayarak yanıma aldığımı bildiririm, işbu anlaşma 1931 yılının..."

Annem bu kağıdı uzun süre büfenin gözünde sakladı, herkese gösterirdi.

Kafama bir şey vursalar böyle kendimden geçmezdim. Havalarda uçuyordum. İnanamıyordum olup bitenlere. Günde on beş frank büyük para demekti, Wonder'den aldığımdan çok daha büyük para. Üstelik orada pazar gündeliği yoktu, burada pazar ücreti de işliyordu.

Bunun üzerine annem, "Evet," dedi.

Birlikte çıktık. Neydik aslında? Hiçbir şeyi olmayan iki çocuk. Bir elli boyunda ve kırk kilo ağırlığında iki minik şey.

Edith her gün, avucuna teker teker saydığı on beş frangı öderdi anneme.

Bir süre sonra ona gün aşırı, üç günde bir uğrar olduk. Derken bundan da vazgeçtik. Böylece, on iki buçuk yaşındayken bir daha yanına dönmemek üzere annemden ayrıldım. Doğruyu söylemek gerekirse, onun da hiç umurunda değildi bu.

Edith'le hayatımızın düzenli olmadığı sanılmasın. Edith her zaman hayatını düzene koymayı bilmiştir. Başkalarını kullanma sanatı vardı onda. Onlardan her şeyi isteyebilirdi, en çılgınca şeyleri bile. Bir tek kadının ya da erkeğin ona hayır dediğini görmedim. Edith'e hayır denmezdi, mümkün değildi bu.

Ben ilk şarkıları söylüyordum. Kötü söylüyordum... Aslında, kötü şarkı söylediğimi öğreneli pek az oluyor; Edith'in, kıskançlığından şarkı söylememe engel olduğuna inanmışımdır hep. Bazen insan ne aptalca şeylere takıyor kafasını... Aslında bunu önemsediğim de yoktu ya, benim için önemli olan şarkı söylemek değil, Edith'le birlikte yaşamaktı. Ama o budalaca düşünceyi kafamdan atamamıştım.

Kısa süre önce evimde yalnızken, gözüm ortalıkta duran ses alma aracına takıldı. Bunun üzerine, kendim için küçük ve seçkin bir şarkı festivali hazırladım ve kendi sesimi dinledim. Ne büyük bir hayal kırıklığı oldu!.. Kulaklarıma inanamıyordum. Edith'le kıyaslanamayacağını, onun tek olduğunu biliyordum. Ufak bir yetenek, bir amatör yeteneği, değişik bir yan olabilirdi bende. Ama bu kadar kötü söyleyene de az rastlanırdı. Gerçekten, beterdi.

Bir bakıma bu iş hoşuma gitti, içimdeki tek bulut uçup gitmiş oluyordu.

...İlk şarkıları ben söylerdim, çünkü Edith sabahları şarkı söylemekte güçlük çekerdi. Daha on beş yaşındayken, sesinin çıkmasını beklemek gerekiyordu, uyandığında sesi çıkmazdı.

Kahve içmesi ve bademciklerini bir karışımla çalkalaması zorunluydu, bunun için de on frank kazanmamız gerekiyordu. Böylece ilk on frangı ben çıkarırdım. Uzun sürerdi bu iş!

Edith kahvesini içip gargarasını yaptı mı tamamdı; işe başlayabilir, dilediğimiz mahalleye girebilirdik. Bütün gün ve bütün gece şarkı söyleyebilirdi. Bunu yapmazdık tabii, ama söyleyebileceğini belirtmek için anlatıyorum, işin olağanüstü yanı, daha o zamandan ünlü sesine sahip oluşuydu. Bilinen sesine. Daha sonra milyonlar getirecek sese.

Öylesine güçlü söylerdi ki, kornalara rağmen sesi sokağın gürültülerini bastırırdı.

"Bak, Momone," derdi bana, "şimdi şarkıya başlıyorum, altıncı ve yedinci katların pencereleri, hatta Eyfel kulesinin tepesi bile açılacak."

Bakıyordum, görüyordum doğru söylediğini, bize atılan paralar sanki gökyüzünden düşüyordu. Yolda büyük kalabalıkların toplaşmasına yol açıyordu. Öyle ki, günün birinde bir sivil polis, Edith'e şöyle dedi:

"Bana bak, burası benim bölgem, şarkı söylemenize göz yummaya hakkım yok. Karşıya geçin de bana "Mavna"yı söyle. En sevdiğim şarkı, kimse de senin gibi söyleyemiyor..."

Karşıya geçtik, Edith polis için şarkı söyledi ve polis ona beş frank verdi. Edith parayı sakladı, akşam arkadaşlara gösterdik. "Bir polis, şarkı söylediğim için para verdi bana... Üne erişmek bu değil de nedir?"

Avlulara girmiyorduk daha. Avlulara çok daha geç, geceleri kabarelerde çalışmaya başladıktan sonra dadandık. Edith sabahları çok yorgun olurdu, oysa avlularda çöp tenekelerinin üzerine oturabiliyordu. Uyuduğu bile olurdu namussuz karının!

Avlulara bakanlar iyi dinleyici değildirler, sizi dinlemek zahmetine katlanmazlar, dinlemeye zorlamak gerekir onları. Kimi hoşlanır bundan, kimi de...

Bir de bu işi sevmeyen kapıcılar vardır, onlarla tartışmak gerekir. Her zaman da yola gelmezler. Pek sabırlı olmayan Edith ağızlarının payını verirdi. Bir şamata kopardı, pencereler açılırdı ama para yağdırmak için değil. Hava biraz soğudu mu kadın kısmısı sıcakta büzülür, cam açmaz, erkek milleti kadar eliaçık değildir. Yüreği duyguyla, özlemle dolan, aşk şarkısını dinlerken ağlamak isteyen bir kadına karşılık -ille de cömert kılmaz onu bu şarkılar ha!- yüreği katılaşmış, nasırla kaplanmış yığınla karı vardır. O maskara suratlarıyla, aşk şarkıları düşlere daldırmaz onları, pişmanlık duymalarına bile yol açmaz. Unutmuşlardır her şeyi.

Sokak başkadır, insanlar zahmete katlanırlar, hoşlarına gidip gitmediğini anlamak için gelirler ve çakılıp kalırlar.

Edith avuç açmazdı. Benim işimdi bu. İnsanların gözlerinin içine bakar, bir an bile ayırmazdım bakışlarımı.

"O gözlerle sakın bırakma peşlerini," derdi Edith. "Bir tekini bile kaçırma."

Ben de, ellerini ceplerine atana kadar bakardım yüzlerine. Erkekler kadınlardan çok daha kolay para verirlerdi. Erkek daha yufka yüreklidir, para vermeden iki çocuğun önünden geçip gidemez.

Belirli bir mahallemiz yoktu. Sık sık yer değiştirirdik, yeni yeni mahalleler görmemizi sağlardı bu. Yeni bir mahalleye girdik mi, önce polis memurunu bulmak ve mümkün olduğu kadar uzağında söylemek için karakolun yerini sormamız gerekirdi. Bir mesleğimiz yoktu resmen, *toplu dilencilik* maddesine giriyordu yaptığımız.

Zaten karakola çok düştük, ama her seferinde bizi salıverdiler. Gerçekten çok genç, iki küçük çocuk olduğumuz için iyi davranırlardı hep. Aynasızlar bu işi hafife alırlardı. Ciddi gözle bakmazlardı

bize, hem onlara yığınla hikâye uydururduk. Annemiz ve babamızla oturduğumuzu, zenginlik şöyle dursun mıhsıçtı olduklarını, eğlenmek, bir giysi, bir çift pabuç alabilmek, sinemaya gidebilmek, dilediğimizi yapabilmek için şarkı söylediğimizi anlatırdık! Tutardı da. Onlara söyleyemeyeceğimiz tek şey, gerçekti. Ben reşit değildim, Edith de. Bu, insanın kendini düşkünler evinde ya da aynı türden bir ıslahhanede bulmasına yeter de artardı bile. İki çocuğun bütün gün sokakta sürtmesi, ahlâk yönünden pek uygunsuzdu. Falaka ve kızılcık sopaları da erdemin bekçileriydi!

Başıboş sokak serserileri gibi değildi giyimimiz, ama onlardan pek farklı da sayılmazdı. Para toplamaya yarayan bir berem vardı. İkimizin de beresi eşti ve püsküllüydü, kendimiz biçip dikerdik. Edith, ilk bakışta kardeş olduğumuzun anlaşılmasının iyi etki yapacağını söylerdi.

"Anlıyor musun, aynasızlara kardeşim olduğunu söylüyorum. Kimliklerimiz olmadığından bana benzemen daha iyi. Güven verir onlara."

Benim bir şey dediğim yoktu, hele itiraza hiç yeltenmezdim. Edith'e benzemek hoşuma gidiyordu. Onu hemen sevdim; ablam olduğundan değil, yarını kan kardeşlik bağının sesi pek yüksek çıkmaz. Edith olduğu için sevdim onu.

Orfila sokağı 105 numaradaki Gelecek otelinde kalırdık, bu otel hâlâ duruyor. Her önünden geçişimde durur ve üçüncü kat penceresine bakarım, bizim penceremize, odamızın penceresine. Bir odacıktı bu, suyu yoktu, tek yataklıydı. Üzerinde su leğeniyle bir masa, her yanı sallanan bir dolap, belki bir baş ucu masası, ama o kadar.

Bu ad bana biraz alaylı geliyordu ama, düşleyebileceğimiz tek servet de galiba 'Gelecek'ti.

Yalnız Edith, sabah erkenden metroyla dönerken, yorgunluktan sendeleyerek tek gözünü açar, "Merak etme Momone," derdi. "Zengin olacağız. Çok zengin. Beyaz bir arabam, simsiyah bir şoförüm olacak, ikimizde de eş giyineceğiz!"

Buna inanıyordu. Bir yıldız olacağından emindi, ama işi sağlama bağlamak için küçük azizesi Thèrése'ye du etmek üzere kiliseye giderdi.

"Yirmi teklik ver bana. Mum yakacağım," derdi.

Edith üzerinde metelik taşımadı hiç. Çok sonra bile, para hesabını tutan hep bendim.

Parlak günleri beklerken, sokakta şarkı söylüyorduk. Yeterince paramız oldu mu lokantaya gidiyor ve ne bulursak tıkınıyorduk. Sonra, sinemaya gitmek için biraz daha şarkı söylüyorduk. Ertesi sabah ihtiyaç duyacağımız on frangı hiç düşündüğümüz yoktu, günün sonunu meteliksiz getirirdik. Her şeyi harcamamız gerekiyordu. Bu konuda Edith hiç değişmedi.

Üç yüz frank kazandığımız günler oldu, büyük paraydı bu, 1932 yılındaydık çünkü.

Edith'i tanıdığımda bir dolu adam geçmişti hayatından... On beş yaşında o iş çoktan olmuş bitmişti. İlk erkeğini hatırlamıyordu. Hiç bir iz bırakmamıştı Edith'te... Ne bir anı, ne herhangi bir izlenim. İkincisini pederin evinde tanımıştı. Sokak şarkıcısıydı o da. Banjo ve mandolin çalardı. Bununla yolunu bulurdu. "Beyaz Leylaklar Çiçek Açtığında"yı söylerdi. Edith'e "Deniz Adamları"nın ilk üç notasını öğretmişti, o da banjoyu eline aldı mı hep bununla başlardı. Kötü çalardı banjoyu, ama vardı banjosu. Günümüzün gitarı gibiydi o sıra banjo, herkes biraz çalardı...

Repertuvarımız "Mavna" ve "Arakçı"dan oluşuyordu. Bir de "Çam Ağacı"ndan. Zengin mahalleler için daha iyi şeyler bulmamız gerekliydi, Tino Rossi'nin bütün şarkılarını da söylerdik, çünkü... daha kibar oluyordu böylesi. Bir de "Yolsuz Çocuklar"ı söylerdik.

Yolsuz çocuklarız biz,
Avareyiz, gezeriz meteliksiz...

Zengin mahallelerine göre değildi bu şarkı, ama bizim ulusal marşımızdı. Mahallesine göre söylenecek şarkıları seçmek gerekir. Aslında, tıpkı müzikhol gibidir. İyi bir okuldur, sokak. Şarkının bitirme sınavı orada verilir. Dinleyici göz önündedir, karşınızda, burnunuzun dibinde. Yüreğinin çarptığı duyulur, düşündüğünü söyler. Neyin hoşuna gittiği, neyi sevmediği bilinir. Hele, arada bir ağlarsa iyi parsa toplanacak demektir.

Bazı mahallelerde yalınayak yürüme alışkanlığını edinmiştik, ama bazılarında göze hoş gelmediği için pabuç giymek gerekirdi. Pabucumuz yoksa toplanan para da az olurdu. Pabuçlar eskimesin diye bağcıklarını birbirine düğümler ve boynumuza asardık. Dikkat

edilirse, ilk hippiler bizdik, gitar yerine banjomuzla ve onlar kadar pis yaşayarak... Başka şey değil, budur işte: Şiir, umut, gençlik yıllarını özgür yaşama isteği.

Ne açlık çektiğimi hatırlarım, ne üşüdüğümü. Anılarımda hiç kış yok sanki... Kış oldu tabii, ama ben hatırlamıyorum... Yağmur da yağmadı hiç!

Passy'den Montreuil kapısına kadar bütün Paris'i dolaşırdık. Cumartesileri zengin mahallelere uğramak boşunaydı, orada yaşayanların alışveriş günüdür cumartesi, aceleleri vardır ve sizinle uğraşamayacak kadar meşguldürler, başka işleri olur.

Hafta içi, Champs-Elysées'de dolaşılabilir. Passy, on altıncı bölüm sabahları iyidir, kadınlar evlerindedirler daha. Sokakta şarkı söyleyen iki çocuk görürler, canları pencereyi açıp para vermek, ama üşümemek için de hemen pencereyi kapamak ister. Hayırsever dinleyicilerdir bunlar, sanatsever değil.

Cumartesi, işçi mahallelerine gidilir; az verirler ama, daha sık verirler orada yaşayanlar. Hem sonra, hoşnut olduklarından zevkine verirler, hayır işlemek için değil. Edith onlara "Titania"yı söylerdi:

Efendim şeytan geziye çıkarır beni;
Bi dolu sevinç ve zevk yığınağım var.
Kışkırtırım yeryüzünün bütün kötülüklerini,
Ve yüreğim en ufak isteğe bakar.

Hayatımızı iyi kazanıyorduk, giyecek şeyimiz vardı, ama kötü giyiniyorduk. Etek ve kazak, o kadar. Eskisi gerçekten çok pislendiği için zaman zaman yenisini alırdık.

Hiçbir şeyi de yıkamazdık.

Daha o zaman yığınla adam dolaşırdı Edith'in çevresinde. Herkesin hoşuna giderdi, benden daha yaşlıydı. Ben daha küçücüktüm, hoşa gidemezdim pek. Ama çok pasaklıydık, bu da heriflerin keyfini kaçırırdı. Daha sonra da bize istekle bakarlardı, ama yürümezdi ilişkiler. Kuşkusuz, pis olduğumuz içindi. Bir yıl sonra, Edith on altısında, bense on üç buçuk yaşındayken kışlaları da dolaşmaya başladık. Ama bu iş daha çok kış ortasında olurdu, soğuktan korunurduk oralarda. Edith o zamandan severdi askerleri. Meseleydi kışlalara girmek. Albaydan izin istemek gerekirdi. Zaman alırdı bu da. Bir ara Zoé adında bir arkadaşımızla gezdik kışlaları. Sonra ona ne oldu,

bilmiyorum. Ama çok işimize yarardı. Askerlerle namuslu numarasına yatmamak gerekir, hoşlanmazlar bu işten. Kim olsa kabulüydü Zoé'nin. Biz birini istemezsek o kapardı.

Yemekhane benzeri yerlerde, kantinlerde verirdik daha çok konserlerimizi. Edith şarkı söylerdi, ben akrobasi numaramı yapardım.

İşimiz bittiğinde askerler bize kahvelerde randevu verirlerdi. Edith böyle öğrendi bütün lejyon askerlerinin, sömürge birliklerinde olanların, denizcilerin meyhanelerini.

Bir asker hiçbir şey ifade etmez. Asker üniformadır, kimse askere bir şey borçlu değildir, kolay beğenir askerler. Onların içinde beğenildiğimizi, yaşadığımızı duyardık... Kışlalara gitmekten vazgeçtiğimizde bile hâlâ asker meyhanelerine uğrardık. Bir adam size baktı mı, kişi artık hiç değildir, yaşar. Hem sonra şamata da edilebilir, dilediği gibi gülebilir insan onlarla. Askerler güç beğenen kişiler değillerdir.

3
AYNI YATAKTA DÖRT KİŞİ

Bir akşam, Romainville kışlası yakınındaki bir meyhanede Louis Dupont'a rastladık. Şarap almaya gelmişti. Annesinin Romainville'de bir gecekondusu vardı, orada oturuyordu. Edith hoşuna gitti. Yıldırım aşkıydı bu ve hemen o akşam bizim odamıza yerleşti.

Ufak tefek, sarışın bir gençti, on sekiz yaşındaydı. Edith on yedisindeydi. Ben çocukta olağanüstü bir yan bulmuyordum; sıradan, silik biriydi. Edith, sömürge birliklerinden, çok daha yakışıklı askerlerle ilişki kurmuştu... Ama bu pat diye yanımıza çöktü, annesinin şarabını masamızın üzerine koydu ve Edith'e bakarak sordu:

"Buralı mısın sen?"

"Hayır," dedi Edith; "Ménilmontant'lıyım."

"Demek onun için seni hiç görmedim buralarda."

"Evet, öyle."

"Gene gelecek misin?"

"Bilmem. Duruma bağlı."

"Hangi duruma bağlı?"

"Canımın isteyip istemediğine."

"Canın istemeyecek mi?"

"Bilmem."

"Sana bir içki ısmarlayayım mı, öyleyse iki pernod* olsun."

O sıralar pastis demezlerdi. Daha sonra adı değişti, o zaman pernod denirdi bu içkiye.

"Ya kız kardeşim, o da Tanrı'nın kulu değil mi?"

Üç içki ısmarladı.

"Ne iş yaparsın?" diye sordu Küçük Louis.

"Şarkı söylerim. Sanatkârım."

"Yaa!" dedi Louis, şaşkınlıkla. "Bu iş para getiriyor mu?"

"Az buçuk. Ya sen ne iş yaparsın?"

"Duvarcıyım, benim işim bu, gerçek işim. Ama şu sıra boştayım, onun için de nakliyecilik yapıyorum. Bir triportörüm var. Dolaşmış oluyorum, üstelik bahşiş mahşiş de çıkıyor, haftada yüz altmış kâğıt falan doğrultuyorum işte."

Edith'le bastık kahkahayı, canı sıkılmıştı.

"Ne var yahu, fena değil ki, yaşım daha on sekiz."

"Bana bak, verimli günlerde üç yüz frangı doğrultuyoruz biz. Ama bana ne senin kazancından? Hoşuma gidiyorsun. Bunun için de mangırlı olmana gerek yok."

Hayatları buna bağlıymış gibi kendilerinden söz etmeyi sürdürdüler. Ben fişi çekmiştim, başımı ağrıtıyorlardı, üstelik bu tür konuşmalardan ve dümenlerden bezmiştim. Oysa her zamanki gibi gelmedi işin sonu.

Annesinin şarabını götürdü Louis fena çocuk değildi. Onun yokluğunda Edith'in içi içini yiyordu.

"Momone, gelecek mi dersin?"

"Tabii, tutuldu sana, ciddi."

"Hoşuna gittim mi acaba?"

Sinema oyuncuları gibi eliyle saçlarını düzeltiyordu. Kenefe koşup dudak boyasını tazeliyordu. Korkunç bir kırmızıydı bu, sığır eti

*) Suyla karıştırıldı mı rakıyı andıran, anasonlu bir içki. Absent de denir. (ç.n.)

gibi kan kırmızısı. Temizliği su götüren kazağını çekiştiriyordu. Gözlerinde kuşku vardı, aşk kuşkusu...

Bu hareketlerin, bu sözlerin, hayatımız boyunca o kadar çok tekrarlandığını görecek ve işitecektim ki hepsini eskimiş, aşınmış bulmam gerekirdi. Edith her âşık oluşunda on sekiz yaşındaydı. İlk ve son aşkıydı, insanın bir kez yaşadığı hayat boyu süren aşk. Buna inanırdı, ben de inanırdım.

Deliye dönerdi Edith. İçi içini yerdi, kıskanırdı, sahip çıkardı, kuşkulanırdı, bağırır çağırırdı, sevgililerini kilitlerdi. Çok şey isterdi, katlanılır gibi değildi, onu eşek sudan gelinceye kadar döverlerdi, o da sevgililerini aldatırdı. Çok güçtü birlikle yaşanması. Ona göre aşk buydu. Haykırışların, kavgaların içinde kendinden geçer, mutlu olurdu.

"Momone, aşk ılındı mı ya ısıtmak gerekir ya da vazgeçmek. Aşk buzdolabında saklanmaz."

İster bir gün sevsin, ister bir ay, fark etmezdi, ayrım yapmazdı arada.

"Aşk bir zaman meselesi değildir, bolluk ya da kıtlık meselesidir. On yılda, bir gün boyu sevdiğim kadar sevemeyebilirim. Duygularını yıllar boyu gizlemek burjuvaların işidir. Tutumlu kişilerdir onlar, mıhsıçtıdırlar, böyle zengin olmuşlardır, bir günde tüketmezler her şeylerini. Para kazanmak için iyi bir yoldur belki bu, ama aşkta beş para etmez."

...Romainville'deki şarapçıda oturduğumuz gün Edith on yedi yaşındaydı topu topu, Küçük Louis'yle yeni tanışmıştı ve şimdiden içi içini yiyerek bekliyordu onu. Bense daha on dört buçuk yaşındaydım ve arkasından gitmem gerekiyordu. Onu izliyordum.

"Bu namussuz gelmezse, korkarım bir hırtlık yapacağım."

Bir kadehi çoktan geçmiştik. Edith, unutmak için ya içer ya da başka bir herif arardı.

İkimiz de masamızda kollarımızı kavuşturmuş, gözlerimizi kapıya dikmiştik. Bekliyorduk.

Küçük Louis içeri girdi. Hayır, mümkün değildi bu. Ya kardeşi ya da akrabalarından biriydi gelen.

Ona rastladığımızda mavi tulum vardı sırtında, saçları dağınıktı. Şimdi kravat takmış, ceket giymişti, zeytinyağıyla kafasına iyice yapıştırılmış olan saçları yandan bıçak gibi bir çizgiyle ayrılmıştı.

"Adım, Louis Dupont," dedi Edith'e. "Bana Küçük Louis derler. Birlikte oturmaya ne dersiniz?"

"Evet," cevabını verdi, aşkla kendinden geçen Edith.

Bu kadar basit oldu bitti iş. Tabii yığınla hikâye anlatıldı: Louis, Edith'in şarkı söylediğini görmüştü, ona hayrandı. Şarkı söylemesine çok kızıyor, küplere biniyordu. Bunun bir meslek olmadığını söylüyordu. Kıskançtı, Edith şarkı söylerken bir sürü herif ona bakıyordu, hem sonra kendisinden uzaklaşacağını düşünüp korkuyordu. Bütün öbür erkekleri gibi, Edith yalnız kendisinin olsun istiyordu.

Meyhanede karşı karşıya geçmiş, birbirlerini seyrediyorlardı. Daha çok Edith'in yüzüydü değişen. Gözleri irileştikçe irileşiyordu. Sıcacık ve yumuşacıktı bu gözler. Aşktı bu ve bütün vücudu aşkla titriyordu.

Üçümüz Orfila sokağındaki otele döndük. Ben de onlarla birlikteydim. Gidip başka bir yerde yatmam kimsenin aklına gelmezdi.

Herkesin kendi odasında yatması için o sıra bizde olmayan imkânlar gerekliydi. Hem sonra, bu işte bir kötülük gördüğümüz yoktu. Edith'de hiçbir şeyin asla çürütmediği saf bir yan vardı. Tabii, aynı yatakta üç kişinin yatması belki normal değil, ama insan on sekiz yaşında yoksul oldu mu sessiz sevişme ne harikadır. Beni de sallıyordu bu durum ve bir çocuk gibi uykuya dalıyordum.

Edith, Küçük Louis'le yaşamaya başladıysa, bunu kendisine teklif etmeyi düşünen ilk adam olduğu içindi. Hayal kurardı hep.

"Görüyor musun," derdi bana; "tamam, bir yuva kurdum. On yedi yaşında fena sayılmaz. Bana evlenme teklif eder mi sence?"

"Evet der misin?"

"Sanıyorum."

Küçük Louis buna cesaret edemedi. Kazandığına ihtiyacı olan annesi asla razı gelmezdi.

Uzun sürmedi. İki ay sonra Edith gebe kalmıştı.

"Bir çocuğum olacak. Hepimizin bir çocuğu olacak. Hoşuna gidiyor mu?"

Ne düşünmek gerektiğini pek kestiremiyordum. Bunun hayatımızı kolaylaştırmayacağını söylüyordum kendi kendime. Ama ne o ne ben gerçekten farkına varabiliyorduk durumun.

Hiçbir şey anlamadık. Bir şey hazırlamadık. Yeni doğan bir bebeğe ne gerektiği konusunda bile hiç fikrimiz yoktu.

Birkaç gün, Edith kendini önemli biri olarak gördü. Arkadaşlara ciddi ciddi: "Bir çocuğum olacak," derdi.

Bu konuda ötekilerin görüşleri farklıydı, Edith'in ki değil. Küçük Louis'le oturuyordu, bir çocuğu olacaktı, düzen tıkırında gidiyordu.

Küçük Louis de hoşnuttu, ama o da bir şey bilmiyordu. Edith'in önceleri yemeğini pişirirken şarkı söyleyen, daha sonra şarkıyı büsbütün bırakan küçük bir ev kadını, bir duvarcı karısı olması az kaldı gerçekleşecekti belki de. Çok çocuğu olursa belki kafayı tütsüler ve bağırıp dururdu.

Bizim açımızdan bir şey değişmemişti. Louis işinde çalışıyordu, Edith de kendi işinde. Ama Louis, Edith'in evde oturmasını isterdi hep, başımızı ağrıtıyordu durmadan.

"Sizinki sefil bir meslek. Bir kez, sanatçılık meslek sayılmaz, ciddi değil. Anne olacaksın. Sokakta şarkı söyleyen bir anne görülmemiştir."

Zavallı! Sokakta şarkı söyleyen bir annenin görülmesi gerekecekti bal gibi.

Onun hayali, bir uzman işçi olup, Edith'i helası dışarda ve iki odalı bir evde oturur görmekti.

Yine de, hayaline az kaldı ulaşıyordu.

Edith, gebe haliyle gerçekten sokakta şarkı söyleyemezdi, çok çirkin görünüyordu koca bir karın. Sanatçı değil dilenci gibiydi görünüşümüz. Bunun üzerine, cenazeciler için çelenk yapımında çalışmaya başladık. Orfila sokağında bu işte çalışacak insan arıyorlardı. Biz çelenklere konan siyah incilere tabanca boyası yapıyorduk. Öbür kadınlar, sanatçı olanlar yani, incili çelenklere renkli çiçekler yapıyorlardı. Edith çalışırken şarkı söylüyordu, kız arkadaşların hoşuna gidiyordu bu.

Louis Dupont şöyle diyordu:

"Görüyorsun ya, harika bir iş, her hafta paranı alıyorsun. Sağlam. Sıcakta çalışıyorsun. Şarkı söylüyorsun. Değişiklik olmadı mı senin için?"

Fazla bir şey değişmemişti. Yere oturup eskisi gibi konserve kutularının içinde yiyorduk yine yemeğimizi. Odada iskemle yoktu çünkü. Küçük Louis ayarlamıştı mutfak eşyasını. Annesinden üç çatal, üç bıçak ve üç bardak araklamıştı. Tabak istemezdi Edith.

"Hayatta bulaşık yıkamayacağım."

Hiç bulaşık yıkamadı.

"Hem sonra, ben lokantada yemek yemek isterim."

Sokakta çalışırken lokanta parasını çıkarıyorduk, çelenk işinde hayır.

Küçük Louis yırtınıp duruyordu:

"Çelenk işi iyi iş, her gün adam ölüyor nasılsa." Edith'in aklını çelmeye çalışıyordu, ama Edith istemiyordu.

Sokağı istiyordu o.

Özgürlüğünü istiyordu. Sokak büyüleyicidir, olağanüstüdür. O çağda sokakta şarkı söylemek, bizim için neredeyse eşsiz bir şey halini alıyordu.

Küçük Louis kıskançlık duyuyordu bundan. Kavga ediyorlar, birbirlerine vuruyorlardı. Sık sık, hemen yanda, Gambetta caddesindeki karakola düşüyorduk. Bu iş sürüp gidemezdi, o küçük bir işçiydi, bizimki şimdiden Edith Piaf. Bunu bilmiyordu. Görülmüyordu da bu ama, o zamandan Edith Piaf'tı.

Louis kıskançtı, kıskanmak için de bir sürü sebebi vardı. Aldatılıyordu, hem de göz göre göre... Ama Edith yine de sürdürmek istiyordu bu beraberliği. Onu yanında tutuyordu. Louis'i sevip sevmediğini hâlâ bilmiyorum...

Evde bir erkeğin bulunmasına hep ihtiyaç duymuştur. Onun gözünde bir güvenceydi bu. Edith, bütün erkeklerine yaptığı gibi davrandı Küçük Louis'e, hiç değişmedi.

Kolaydı bunu anlamak, Edith sağlıklı bir kızdı. Küçük Louis karnını şişirmişti. Babasıydı çocuğun. Gerçek babası. Uydurma falan değil.

Çok kolay bir gebelik geçirdi. Şişmanlamasa hiçbir şey duymazdı. Bize söylenen tarihte doğumevine gittik. Edith orada kaldı, ben çelenklere döndüm. Orada kızlar sordular:

"Doğum ne zaman?"

"Hemen şimdi."

"Ablanın, çocuk için gerekli her şeyi var mı?"

"Hiçbir şeyi yok. Ne gerekir ki?"

"Canım, bez gerekir, kundak gerekir, zıbın gerekir. Hazreti İsa mı bu!.. Kıçı açık gezecek değil ya."

Hiçbirini düşünmemiştik.

Kızlar şaşkınlıktan kurtulamıyorlardı. Böylesine bir bilinçsizlik onları allak bullak ediyordu.

"Bebeği gazete kâğıdına saracak değilsiniz ya. Kaybedecek zamanın yok, bütün bunları ablana yetiştirmen gerek."

"Hangi parayla?"

Yıkılmışlardı. Ben de onlarla birlikte yıkılmıştım.

"Sen merak etme," dedi genç irisi Angèle; "gereğine bakarız."

Kızlar her şeyi verdiler, benzinden zıbınına kadar. Ve daha yığınla şey. Gerçekten çok yakınlık gösterdiler, yardım ettiler bana.

Edith, minik bir kız doğurduğuna sevindi.

Bebeğe Marcelle adını verdi. Bu adı seviyordu. Hayatında birkaç kez rastlanan bir addır bu. Hepsi de çok sevdiği kişilerdi. Kızı Marcelle, Marcel Cerdan. Vaftiz anneliğini yaptığı oğlum, Marcel. Louis adının da hayatında büyük yeri vardır: Gassion baba, Küçük Louis, Louis Leplée, Louis Barrier.

Güzel bir bebekti, Cécelle. Louis hayatından hoşnuttu. Hemen bebeği tanıdı, ama evlenme teklifinde bulunmadı. İyi de etti, çünkü aralarındaki ilişki sona ermişti. Edith hayır diyecekti böyle bir teklife.

Küçüğün doğumuyla Louis, Edith'i avucuna aldığını, ona her dediğini yaptıracağını sandı.

Ama Edith ona şöyle dedi:

"Ben sokağa dönüyorum. Cécelle'nin paraya ihtiyacı var, ben de para kazanacağım. Çelenk işini bir yerine sokabilirsin."

Şimdi odada dört kişiydik, bir kez daha aynı yatakta dört kişi. Isıtılmıyordu oda, Edith küçük Louis'in kollarında ısınıyordu. Benim talihim de Cécelle'nin varlığıydı, kalın bir kazakla yatıyor ve kazağın altına soktuğum küçük gövdesini benimkine yapıştırıyordum.

O günden bu yana dudak bükenler, tiksinme numarası yapanlar, davranışını eleştirenler çıktı. Ama on yedi yaşındaki zavallı Edith, Cécelle'nin doğumuyla başına gelen şeyin ne olduğunu bilmiyordu.

Sütün kaynatılması gerektiğinden bile haberimiz yoktu, bunun için zavallı bebek kaynatılmamış süt içti. Emziği çalkalıyorduk, bu bize yetiyordu ve sütü biraz ılıtıp içine şeker koyuyorduk. "Şeker besleyicidir, güçlendirir," diyordu Edith.

Bebeği sarıp sarmalayıp birlikte şarkı söylemeye götürmüyorduk. Yanımızdan hiç ayrılmazdı. Ne pahasına olursa olsun, ayrılmayı kabul etmezdi Edith, kızından. Onun sevme biçimiydi bu. Bütün gün otel odasında tek başına bırakamazdı.

Her yana taşıyorduk küçüğü. Paris'in bir tarafına giderken, otobüs cereyan yaptığı için yalnızca metroya biniyorduk.

Küçüğün üstü başı kirlendiğinde sokakları dolaşıyor, sonra ona giysi alıyorduk. Çamaşır yıkadığımız yoktu. Bebecik hep yeni bez-

ler ve giysiler içindeydi, iki buçuk yaşına kadar da hep yeniler giydi. Hiçbir şey yıkamadık. İyi bir yoldu bu. Hem çamaşır yıkamayı da bilmezdik. Edith şarkı söylemeyi iyi kıvırırdı, ama çamaşır yıkamayı, asla!

Kötü yaşamıyorduk, günü gününe yaşıyorduk ama, kötü yaşamıyorduk.

Küçük Louis'le ilişkiler parlak gitmiyordu. Triportörüyle sağa sola mal taşıyordu. Edith sokakta şarkı söylüyordu. Bu arada, otelde kalıp Cécelle'ye baktığı da oluyordu Louis'in. Geç saate dönüyorduk, Louis uyuyordu. Bazen Edith onu uyandırıyordu, bazen rahat bırakıyordu, ama her dönüşümüzde gürültü yapıyordu. Bu da çocuğu ağlatıyordu. Hiç odaya dönmediğimiz geceler de vardı. Yediği dayaklar Edith'i değiştirmiyor, aklına eseni yapıyordu.

Hem sonra yeni bir şey olacaktı. Edith mesleğinin bilincine varmaya başlamıştı; belli belirsizdi daha, ama yine de kendini duyuruyordu.

Sokağı biliyordu, işini biliyordu, öğrenmişti. Gerçi büyük bir gelişme göstermemişti, daha iyi söylemiyordu ama, bildiği şarkılar çoğalmıştı: Sokak şarkıcısı, kenar mahalle, kaldırım işiydi, ama yine de bir düzelme vardı.

Edith, gerçek sanatçıların afişlerinin önünde dururdu, müzikhollerde, Pacra'da, Européen'de, A.B.C'de Bobino'da, Wagram'da söyleyenlerin. Marie Dubas, Fréhel, Yvonne Georges, Damia'ydı bunların adları, 'büyük'ler.

Bulvar kahvelerine girip makinelere para atarak dinlerdik onları, sanatçıydı hepsi, Edith kulaklarıyla yutardı söylediklerini.

"Hepsini görür gibiydim," derdi. "Gülme, dinlerken görüyorum onları. Körlüğümden arta kalan bir şey bu. Seslerin biçimleri, yüzleri, hareketleri var. Bir ses insanın avucundaki çizgiler gibidir, kimseninki başkasına benzemez."

Yenilik buydu, Edith şarkı söylemenin bir meslek olduğunu fark ediyordu, içinde canlanıyordu şarkıcılık.

İlk rastlaştığımız günler ona yığınla şey öğretmiştim, örneğin, Champs-Elysées'in varlığından habersizdi. Ben biliyordum, çünkü annemle Panoyaux sokağında otururken, Ménilmontant'ın dışında da birtakım yerler bulunduğu gelmişti aklıma. Benim için Ménilmontant bir köydü, küçücük kafamla şehrin, köyün çevresinde bulunduğunu düşünüyordum. Yedi yaşındaydım. Champs-Elysées'e gitmek

istiyordum... Tutkumdu. Bu nedenle gittim gördüm. Bir göz atmak için, o arada ünlü Claridge oteline de girdim. Bildiğim hiçbir yere benzemiyordu. Güzeldi. Kirli değildi. Otel olarak Falguière mahallesindeki, babamın otelinden başkasını bilmiyordum! Kimse ağzını açıp bir şey demedi bana, yanıma aldığım küçük arkadaşlarımla birlikteydim. Annie vardı, Mireille Tachenès ve erkek arkadaşım Zouzou vardı. Gezilerde hep onları yanıma alırdım. Champs-Elysées'i gördükten sonra, benim için dünyanın en güzel yeri orasıydı artık.

Bütün güzel mahalleleri Edith'e ben gösterdim. Önce gırgır geçmek için; ardından da mangırı, bulunduğu yerden gidip kaldırmak için. Sonra, Edith'in çirkin ve pasaklı evlerimizden başka yerler olduğunu görmesini de istiyordum. Gerekiyordu buraları tanıması. Yaşadığımızdan başka türlü değilse hayatın pek parlak bir şey olmayacağı gün gibi açıktı. Çevremizdeki şeylerin hiçbiri güzel değildi. Edith'in bunlarla yetinmesini istemiyordum.

O, Ménilmontant'a kapanıyordu. Serüven tutkunuydu ama, alışkanlıklarını seviyordu. Onun 'küçük burjuva' yanıydı bu, geri kalan her şey Edith'i ürkütüyordu. Bense, Tertre alanını bile biliyordum. *Folies Belleville* sanatçılarının çıkışını bekleyen yığınla yumurcak arasında, şarkıcı Line Clevers beni fark etmişti. Yıkamak için evine götürmüştü. Hep böyle başlardı bu iş, beni yıkamak gerekirdi önce. Küçüktüm, on yaşlarında olmalıydım, ama hiçbir şeyi unutmadım. Kaldırımların üzerine konan küçük masalarda yemek yemek üzere oturduk. Harika bulmuştum bunu. Kahve kapılarında dilenenleri görüyor ve işitiyor, bu arada da prensesler gibi yemek yemeye çalışıyordum. Hoşuma gidiyordu, bayılıyordum.

Ben de Edith'i Tertre alanına götürdüm. Montmartre'ye çıkmaya koyulduğumuzda Edith gelişme göstermeye başladı. Kendine güveni artıyordu. Tertre alanında ciddi olarak çalışan insanları görüyordu, fazla bir şey kazanmıyorlardı, kırıntıydı kazançları. Edith geliyor, şarkı söylüyordu, ötekiler ona bakıyorlar, kıskanıyorlardı, hemen para kazanıyordu çünkü. Meslekten olan bütün bu insanlardan çok kazanıyordu. Bu iş Edith'i düşündürdü.

O sıralar Küçük Louis yavaş yavaş siliniyordu. Edith'in gözünde önemi kalmamıştı artık.

Her şey düşüncelerini doğrulamaktaydı. Şarkı sadece sokak değildi, başka yerlerdi, 'büyükler'in bulunduğu yerler. Edith'le birlikte Pigalle sokağından aşağı indiğimiz bir akşam, bir gece kulübünün

önünden geçtik. 'Juan-les-Pins'di adı. Charlie vardı görünürde, Lulu'nun kapıcısı; yoldan geçenleri, aylakları, gezinenleri içeri girmeleri için tavlayan cazgır Charlie.

Bizimle konuştu. Küçücük çocuklar sandı, gösterişimiz yoktu çünkü. Her zamanki gibi bakımlı da değildik. Bizimle gevezelik etmek Charlie'yi eğlendiriyordu, alışkın olduğu müşterilere benzemiyorduk.

"Ne yaparsınız?" diye sordu.

"Ben şarkı söylerim," dedi Edith.

Derken Lulu denen karı deli gibi fırladı dışarı; hiç sevimli değildi görünüşü, yumruklarını kalçalarına dayamıştı... Tepeden tırnağa erkek giysili tam bir herif. Yakın ilişkilerinde gerçeğe uygun düşmesi için, hep erkek donu giydiğini düşünmüşümdür. Charlie'ye seslendi:

"Ne halt karıştırıyorsun ulan orada?"

Charlie sakin sakin cevap verdi:

"Çocuklarla konuşuyorum. Şuradaki sözde şarkı söylüyor ve artist olmak istiyormuş," dedi, Edith'i göstererek.

"Demek şarkı söylüyorsun? Gir bakalım içeri, göster marifetini bana."

Edith'i dinledikten sonra, Lulu şöyle dedi:

"Senin işin oldu. İyi şarkı söylüyorsun. Yanındaki ne yapıyor?"

"Kız kardeşimdir."

"Kıçıma mı sokayım kız kardeşini?"

"Dans eder. Akrobattır."

"Soy bakalım kardeşini."

Beni çırılçıplak soydular, "İş görür," dedi Lulu. Kolay beğenen kişilerdendi.

Kazak, eteklik ve külot çıktıktan sonra bir şey kalmıyordu nasılsa geriye. Üfleseler uçabilirdim. Bana bir balon verdi, müzik de çalıyordu bir yandan. Seyircilerin karşısında vücudumun büyük bölümünü balonla gizliyordum, arkamı dönüdüğümde balon uçuyordu havaya. Her şeyimi gözler önüne seriyordum, ama gören yoktu, işin püf noktası buradaydı. Çırılçıplaktım. Bir striptizdi işte. Epey büyümüştüm ve inceciktim, hoşlanıyordum yaptığımdan. Her yanımın dolgun olmasını istemiyordum, çekinecek bir şeyim yoktu. Aslında ne göğsüm vardı, ne kıçım... Hiçbir şey. Ütü tahtası.

"Görünüşün çocuksu, ne erkeksin ne kadın. Herkesin hoşuna gider bu. Bütün müşterilerim zevklenir. Yeniyetmelere düşkündürler çünkü. Yaşın kaç?"

"On beş yaşında. Kız kardeşimdir, sorumluluğu benim üzerimde."

On dört buçuk yaşındayım, ama reşit olmayanlarla ilgili yasaları biliyorduk. Kaldırımlarda sürtüp de bu yasaları bilmeyen tek kızcağız yoktur. Böyle bilgiler ilk anda verilir. Dayanışmadır bu.

Lulu, Edith'in ilk anlaştığı gece kulübü sahibiydi. Sokaktan salona geçiyordu bizimki. Bunun büyük bir devrim olduğu sanılmasın. Edith şarkı söylüyordu, beğeniliyordu, ama o kadar, pek kutlanmadı bu iş. Yine de önemli bir yanı olduğunu, Lulu'nun insana kolay kolay armağan vermediğini, insan sevgisiyle ve sanat uğruna parasını çarçur etmeyle ilgisi bulunmadığını pek fark edemiyorduk.

Edith'le anlaştığına göre bir şey bulmuştu onda.

Bu işten hoşlanmayan biri vardı: Küçük Louis. Hiç eğlendirmiyordu yeni iş onu. Asmıştı suratını.

"Orospu yatağı buraları, yüzünü göremeyeceğim. Aramızda her şey bitti demektir."

Edith razı gelmedi. Geceleri Cécelle'ye bakacak birine ihtiyacı vardı.

Ama uzun sürmeyecekti ilişkileri.

Güzel Sanatlar* çıkmazındaki Au Clair de Lune oteline taşındık bebekle birlikte. İşimiz için de rahattı burası. Hem sonra yer, Edith'in hoşuna gidiyordu. Blanche, Pigalle, Anvers onun işine geliyordu. Dadı olarak Louis'den de vazgeçebilirdik. Küçük, aşağı yukarı bir buçuk yaşına gelmişti, güçlük çıkarmıyordu pek.

Cécelle'yi Lulu'nun kulübüne götürmüyorduk. Gündüzleri yanımıza alıyorduk, geceleri değil. Gece uyutup bırakıyorduk odanın birinde, ama işimizi epey zorlaştırıyordu.

O ara, otelde yaşamayan annemin Marcelle'e bakabileceği geldi Edith'in aklına.

Annemle aramız kötü değildi. İyi geçiniyorduk. Edith ona para vermez olmuştu ama, pek aldırmamıştı annem buna. Edith'in imzaladığı kağıt parçasına bağlanacağına, hatta aldığı kadarını bile vereceğine inanmamıştı. Bu yüzden aramız iyi sayılabilirdi.

"Annene para versek çocuğa bakabilir," dedi Edith bana.

Küçüğü alıp anneme götürdük. Ama o bizi çocukla birlikte kapı dışarı etti.

Hayatımızı aynı biçimde sürdürdük bunun üzerine.

---

*) Bugün André Antoine sokağı. (ç.n.)

Gündüzleri sokakta şarkı söylüyor, geceleri Lulu'nun kulübüne gidiyorduk.

Bazen o kadar yorgun oluyorduk ki, sıraların altında uyuyorduk. Barda çalışanlar iyi yürekli kızlardı, üstümüze oturur, bacaklarıyla bizi gizlerlerdi. Lulu da bir şey görmezdi böylece. Arkadaşımız olan bir garson vardı. Sofra toplarken pek el sürülmemiş bir yemek buldu mu bize bakar, yanımızdan geçerken de şöyle derdi:

"Hadi bakalım, sofra hazır!"

Hemen bodruma inerdik, çaktırmadan tabağı bize aktarırdı, karnımızı doyururduk. Gece kulübünün en iyi yanı buydu. Bir de öbür yanı vardı. Lulu, Edith'e günde on beş frank verecekti. Anlaşmaları böyleydi, ama Lulu bu parayı bize hiç vermedi, hep cezalandırırdı ikimizi. Dokuzda kulüpte bulunmamız gerekiyordu, dokuzu beş geçe geldik mi yerdik cezayı. Aşağı yukarı her gece bir ceza alırdık. Beş franktı ceza. İki kişi olduğumuzdan on frank ediyordu. Sabah, cepte birkaç bozuklukla yolu tutardık. Saat olmadı mı, insanın tam dokuzda kulübe varması kolay iş değildi, hele bizim gibi zaman kavramı olmayanlar için. Edith keyiflendi mi vaktin geçmesine aldırmazdı. Hem sonra, Lulu üstüne üstlük bizi döverdi, özellikle de beni. Sebebini hiç anlayamadım. Hoşuna gidiyordu herhalde dövmek.

Asıl para getiren iş mantar toplamaktı. Müşteriyle oturulur, gevezelik edilir, ama çoğunlukla adama şampanya içirilir, mantar cebe atılır ve kapanışta, bir kedinin tuttuğu fareleri dizmesi gibi mantarlar sıralanırdı. Hesap yapılır, para da cebe indirilirdi ardından. Ama bu iş için insanın güzel olması gerekiyordu, insanda ne kıç, ne göğüs varsa başarması çok güçtü. Lulu'nun orada çalışan kızlar, hele çırılçıplak soyunduklarında çok güzeldiler, üstelik bakımlıydılar da. Herkesin çok boyandığı bir çağdı, upuzun takma kirpikler, kan kırmızı dudak boyaları, platin rengi baş döndürücü saç tuvaletleri. Hiçbir erkeğin aklına, bu görünüşü şüpheli iki küçük kızı çağırmak gelmezdi. Salonda sahne kılığımızla olurduk. Edith, kulübün adından ötürü denizci giysisiyle şarkı söylerdi. Pantolon gök mavisi satendendi, ceket de denizci yakalı ve koyu mavi. Kulüp veriyordu giysiyi, ama Edith'e göre bile değildi.

Uyumadığımız zaman köşemizde oturup pineklerdik, gösterişimiz yoktu. Bir keresinde Edith portakallı gazoz içti birinden, altı ay sözünü ettik. Ama yine de Lulu'nun kulübünden ayrılmıyorduk, Edith şöyle diyordu çünkü:

"Anlıyorsun ya, sokakta, kaldırımda sanatçı olamam. Burada elime bir fırsat geçebilir. Günün birinde herifin teki, bir artist ajanı gelir ve beni beğenir, bakarsın anlaşırız."

"O gece kulübünün havasını hâlâ duyarım. Ağır, dumanlı, ölesiye hüzün verici bir hava! Gecenin dokuzundan, şişesinin başında yığılıp kalan son müşteriye kadar bir yere ayrılmazdık. Piyanist, bekleyecek şeyleri kalmamış, bitkin kızların arasında aklına eseni çalardı. Sanırım böyleleri yok artık ya da sayıları pek az!

Alçak sesle söyleyen Edith için de şunu çalardı:

Gece kulüplerinde çalan
Bir zavallı müzisyendi
Sabahlara kadar hep
Başkalarını avuttu.

Gün ışırdı sonunda. Son müşteri de çeker giderdi! Kızlar, kapı dışarı! Piyanist, kapı dışarı! En sonunda ve özellikle de biz, kapı dışarı!

Edith, Pigalle sokağının temiz havasını içine çekerdi. Elimi tutar, "Gel, Momone; şarkı söyleyeceğiz," derdi.

Tek isteği vardı: Sokaklarda dolaşıp şarkı söylemek.

Saflıktı gereğini duyduğu, yalnızca sokak dinleyicisi verirdi bunu Edith'e. Pencerelerin açıldığını görmeye ihtiyacı vardı. Uykularını almış, kahve, gargara ve kahvaltı için gerekli birkaç kuruşu bize atan kadınların açtığı o pencerelerin.

Yeterince para topladık mı uyumaya gidebilirdik.

Lulu'nun yerinde Edith bana çok sert davranırdı, ama gerçekten çok sert. Kızlığımın üzerine titrerdi. Uzun süre koruyamadım kızlığımı, altı ay sonra olup bitmişti o iş, ve Edith hâlâ kızlığımın üzerine titremeye devam ediyordu. Bu iş olduğunda, sanırım on beş yaşından üç ay almıştım daha. Pek fark etmedim bile. Kimse rahatsız olmadı kızlığımın uçup gitmesinden.

Momone'ye dokunmamak gerekirdi, Momone'ye el sürülmezdi. Momone onun küçük kız kardeşiydi. Bir herifle yattığı zaman bile beni bırakmaz, birlikte götürürdü. Beni rahatsız etmezdi bu, o kadar yorgun olurdum ki uyumamı bile engellemezdi.

Küçük Louis'den kurtulduğumuz için evde erkek yoktu, sürekli oda tutmamıza gerek kalmıyordu. Otel değiştirirdik biz de.

Eden'e yerleştik. *Elephant*'ın yanında her şey dahil dört buçuk franga yemek yenen bir lokanta vardı, dokuz yemek yiyene de onuncu bedavaydı. Hem pratik, hem de ucuzdu. Pigalle sokağında epey otel değiştirdik, daha ucuza geldiği için on iki saatliğine oda tutuyorduk çünkü. On iki saat, küçüğün geceyi geçirmesi içindi. Sonra sokakta onunla birlikte sürtüyorduk. Ama bir seferinde meteliğimiz yoktu, tam yedi gün hiç uyumadık, sonra bebekle birlikte Anvers'in oralarda, bir sıranın üzerinde dalıverdik.

Sağlıklıydı, güzeldi, iyi huyluydu Marcelle, hep gülerdi. Bu hayat Küçük Louis'in hoşuna gitmiyordu. Kaldığımız otellerin çevresinde dolaşıyordu hep, yerimizi bulma konusunda müthiş bir sezgisi vardı. Edith onunla ilişkisini kesmişti, ama Küçük Louis'den söz ettiğinde, "Kızımın babası ticaretle uğraşır," derdi.

Çevresinde çok adam vardı. Lulu'nun müşterilerinin hoşuna gitmiyorsa da, başkalarının hoşuna gidiyordu. Beni de beğeniyorlardı. Pezevenkler hoşlanıyordu bizden. Şimdi yerinde yeller esen Le Rat Mort'a uğrardık. Aile kızlarına göre bir yer değildi burası, kızlıklarını uzun süre koruyamazlardı orada.

Geceleri Pigalle'de dolaşan insanlar kaymak tabakasından değildir. Bu tür delikanlıların hoşuna gidebiliyorduk. Kolay beğenen takımındandık, onlar da öyleydi. Hem sonra onlara çok yakındık, aşağı yukarı aynı türdendik, kenar mahalle türünden. Onları güldürürdük. Taşradan gelip ağlarına düşen ve hemen kaldırıma sürdükleri köylü kızlarından farklıydık gözlerinde.

"Çok tatlı bu kızlar, çok gırgır ikisi de," derlerdi.

Sonra, iki barbut partisi arasında kafa dinlendirirlerdi bizimle.

Dostlarımız yankeseciler, pezevenkler, dolandırıcılar, hırsızlara yataklık yapan heriflerdi. Kız arkadaşlarımız da orospular, bu adamların çalıştırdığı kadınlardı.

Sabıkalılar çevresiydi, gerçek 'çevre'. Biz bu çevreyi seviyorduk. İnsanları fazla baş ağrıtmazdı. Geldin, merhaba. Gittin, eyvallah. Kimse sormazdı nereden geliyorsun diye. Tek hesap sordukları, pezevenklerin elinde oyuncak olan orospulardı, biz onlardan değildik.

Edith kendisine soru sorulmasından, hesap sorulmasından hep nefret etmiştir.

Sokakta özgürlük, bunun için Edith sokaktan ayrılmak istemiyordu. Geceleri Lulu'nun yerine kapatılmak yetiyordu bize zaten.

Her gün yeterince kazanmıyorduk.

Her zaman da gülüp eğleniyorduk.

Şarkı söylüyorduk, Cécelle küçük bir arabanın içindeydi, iki yaşına gelmişti artık ve bir gün Madeleine'nin oralarda bir denizciye rastladık. Edith'in denizcilere hep eğilimi olmuştur. Onun yolculuk etme biçimiydi bu. "Vekaleten yolculuk," derdi.

Kırmızı püsküllü berenin ve mavi yakanın yaraştığı bir delikanlıydı. Bizi sabırla dinledi, şarkıyı bitirmemizi bekledi, beremin içine üç-beş kuruş attı ve, "Çok iyi şarkı söylüyorsunuz, çok şeker şeylersiniz. Talihinizi denemeniz gerekir," dedi.

Ben boşveriyordum, 'siz' diyordu ama, yalnız Edith'le ilgilendiğinin farkındaydım.

Palavrayı çok kibarca sıkıyordu. Sivil hayatta kellesi takkesine denk olmalıydı.

"Hem sonra sokakta, bu bakımsız ve kılıksız halinizle dikkati çekemezsiniz," diyordu.

Derken, yırtık dondan çıkar gibi, "Çok pissiniz," demez mi!

Edith bu sözleri gülümseyerek karşıladı, delikanlı hoşuna gidiyordu. İki karış boyuyla onu tepeden tırnağa süzdü, boyu bir sekseni bulan o denizciyi ve bir kraliçe edasıyla şu karşılığı verdi:

"Sakın hep böyle olduğumu sanmayın. Sokakta çalıştığım için her yanım kir pas içinde, beni bir de gece görmelisiniz asıl. Bu kılık sokak dinleyicisi içindir. Geceki halimi görseniz beni tanıyamayacağınızdan eminim."

Denizcinin de beklediği tam buydu. Edith'le çıkmak istiyordu, ama o kılıkta koluna takmayı da canı hiç çekmiyordu. Pek parlak bir görünüşümüz olmadığını açıklamak gerek. Akşam, Royale sokağında buluşmamız kararlaştırıldı.

Hemen, otele koştuk. Üçümüz de banyoya doluşup yıkandık. Bu işi nasıl başardık bilmiyorum, ama banyodan çıktığımızda görünüşümüz sabahkinden beterdi. Edith, tiyatro perdesi renginde, kırmızı kadifeden bir tayyör giyiyordu, kendisine armağan edilen bir giysiydi bu: Kedi türünden kürküyle berbat bir şey. Saçlarını başına iyice yapıştırmış, o günlerde moda olan biçimde boyanmıştı. Kireç gibi bir yüz, kan kırmızı dudaklar... Bu haliyle beşinci sınıf sessiz filmlerde rol alan bir sinema oyuncusunu andırıyordu. Otel sahibesi Bayan Jézéquel'den de, iki karış topuklu pabuçlarını ödünç almıştı.

"Anlıyorsun ya, koluna girdiğimde çok kısa kalmamalıyım."

Ama Edith otuz altı giydiğinden, Bayan Jézéquel'in ayakları da kırk numara olduğundan, pabuçların burnunu gazete kâğıdıyla doldurmuştu. Bütün bu çabalar denizcinin hoşuna gitmek içindi. Kucağımızda küçükle metroya atladık. Denizcilik Bakanlığı'nın önüne geldiğimizde Edith bana döndü:

"Maxim's'e kadar git de sor bakalım içkiyi kaça veriyorlar. Söylendiğine göre pek kibar bir yermiş. Bizi orada görürse hortlar."

Dediğini yaptım, barmen beş frank gibi bir fiyat verdi. Kılığımız kıyafetimiz iyi olmadığından benimle dalga geçtiğini sandım ve hırlaştım herifle. Edith koluma yapışıp sürükledi.

"Momone, rezalet çıkarma. Gel. Önemi yok, bir gazete alalım."

Gazete aldık. Bakanlığın yakınındaki kemerlerin altına serdik giysilerimizi kirletmemek için ve üzerine yerleştik.

Sabırla denizciyi bekledik. "İki kızla tanıştım, göreceksiniz, çok şeker şeyler," demiş olmalıydı arkadaşlarına.

Yanımıza gelip çocukla birlikte gazetenin üzerinde oturduğumuzu görünce, yüzümüze bakakaldı.

"Olacak şey değil. Sabahkinden de pissiniz..." dedi.

Ve bizi yüzüstü bırakıp çekti gitti.

Böyle şey bir daha hiç başımıza gelmedi. Acı bir olaydı. Dönüş yolunu tuttuk, yeniden metroya bindik. Birbirimize bakmaktan bile çekiniyorduk. Bu işin yürüyeceğinden, Edith'in denizciyi tavlayacağından o kadar emindik ki!.. Edith'in güzelleşmesi için elimizden geleni yapmıştık. Oydu hayatının erkeğine rastlayan.

Gelirken, Edith yol boyu bana şöyle diyordu:

"Yakışıklı, değil mi? Kız gibi upuzun kirpiklerini gördün mü? Güzel bir boynu yok mu, ha, söylesene? Buraya bak, beni böyle giyimli kuşamlı görünce aklı fırtacak... Kendine gelemeyecek."

Doğruydu, denizcinin aklı fırtmıştı... Dönüşte bu işin, Edith'in kafasını sürekli kurcaladığını anlıyordum. Çok üzgündü, ben de çok üzgündüm, insanı yıkan bir hikâyedir bu.

"Görüyorsun ya," dedi Edith. "Bakanlığından içeri daldı ve bizi yüz üstü bıraktı. Yattı bu iş."

Otelde, hiç konuşmadan bir kutu sardalya yedik. Sonra da Lulu'nun yerinin yolunu tuttuk.

Sabaha karşı saat üçte, Edith, "İyi ki böyle yaptı," dedi. "Kasıntının tekiydi. Yürümezdi nasılsa."

Bana bir daha bu olayın sözünü etmedi, ama unutmadığını biliyorum.

Talihli olduğumuz bir dönem değildi.

Bir sabah otele döndük. Bayan Jézéquel bizi bekliyordu. Bu karının ne zaman uyuduğunu merak ederim, paraları toplamak için hep ayaktaydı.

"Size bir haberim var," dedi.

"Kötü bir haber mi?"

"Duruma göre. Karar vermek size ait. Kocanız geldi, küçüğü alıp götürdü. Hiçbir şey yapamadık. Triportörü kapının önündeydi, içine attı ve çekti gitti. Bir şey diyemezdim, kız onun kızı."

"İyi yaptınız, anlaşmıştık zaten," dedi, karşılaştığı her duruma bir cevap bulan Edith.

Kimseyi kandıracak gibi değildi bu cevap, ama yerindeydi.

Louis, kızı götürürken şöyle demişti:

"Çocuğa uygun düşen bir hayat olmadığından alıyorum kızımı. Annesi isterse, gelip benden istemesini söylersiniz."

Gerçek buydu. Bu olayın Edith'i geri getireceğine, Orfila sokağındaki otele, yanına döneceğine inanıyordu. Louis'in gözünde Edith, kızının annesi, kendi karısıydı. Dönmek zorundaydı,

Edith'i geri getirmenin yoluysa, bu değildi. Hem, bir ilişkiyi kestiğinde onu yeniden elde etmenin hiç yolu yoktu.

Edith bir şey söylemedi. Açıkçası küçük, rahat çalışmasına engel oluyordu.

Marcelle, Küçük Louis'in yanında kaldı. Louis onunla uğraşamıyor, Marcelle bütün gün otelde yalnız kalıyordu. Bizimleyken daha iyiydi, çünkü hiç değilse onunla iyi kötü ilgileniyorduk. Hava alıyordu ve sağlığı yerindeydi.

Başlangıçta onu özlüyorduk. Söylemiyorduk, ama bir boşluk yaratıyordu bu durum. Çoğu kez onun için çalışmıştık. Edith, ciddi ciddi, "Küçüğün şusu yok, busu yok," derdi. "Momone, çalışmamız gerek. Cécelle hiçbir şeyin eksikliğini duymamalı."

Ve işe çıkardık.

Küçük Louis, Marcelle'yi elimizden alınca, Edith ondan bir daha söz etmedi: Ne bir yargı, ne bir anı, hiçbir şey; silinmişti Louis.

Sonra, hayattan bezdirecek kadar efkarlı olduğumuz bir akşam, Küçük Louis geldi. Bizi hep bulurdu. Sözü eveleyip gevelemedi:

"Kız hastanede. Çok hasta."

Hemen Çocuk Hastanesi'ne koştuk. Marcelle yastıkta başını soldan sağa, sağdan sola çevirip duruyordu.

"Beni tanıdığından eminim," diye mırıldanıyordu Edith. "Görüyor musun, beni tanıdı..."

Onu hayal kırıklığına uğratmak istemiyordum, ama menenjite yakalanmış iki buçuk yaşında bir bebekti yatan. Şimdiden bizimle uzak yakın ilgisi bulunmayan bir dünyaya göçmüştü.

Edith, Marcelle'nin yattığı bölümün başındaki profesörle görüşmeye çalıştı. Adam bizi kabul etmek istemedi... Bir şey değişmeyecekti nasılsa, ama 'Edith Piaf, olsaydı adamın bizi kabul edeceğini çok düşünmüşümdür.

Ertesi sabah hastaneye vardığımızda hemen yukarı çıktık, hemşire, Edith'e, "Nereye gidiyorsunuz?" dedi.

"Marcelle Dupont'u görmeye."

"Altı kırk beşte öldü."

Ne bir fazla, ne bir eksik.

Edith, Marcelle'yi son bir kez görmek istiyordu. Bizi morga yolladılar. Saçından bir tutam kesmeye çalıştı, makas yoktu, morgdaki adam, ölü bakıcı, bir tırnak törpüsü buldu. Bununla kesmek güçtü, küçüğün başı iki yana gidip geliyordu... Bunlar, hayat boyu unutulamayan görüntülerdir.

Cenaze için de para bulmak gerekiyordu. Küçük Louis parası olmadığını söyledi. Kötü bir insan değildi. O kadar gençti ki. Küçük öldüğünde yirmi yaşındaydı, Edith de on dokuz. Bütün bunlarda bilinçsizliğin korkunç payı var. Hepimiz çocuktuk...

Her şeyle uğraşmak zorundaydık. Edith, saf absentle kafayı tütsülemekten başka yapacak şey bulamadı. Gerçekten öteki dünyayı boylayacağını sandım. Sık sık gittiğimiz Le Tourbillon adlı kulübün yanında bir otel buldum. Arkadaşlarla onu odaya çıkardık, güç belâ uyumasını sağlayabildik. Ertesi gün daha iyiydi; Lulu'nun yerine döndük. Geç kalmıştık, önceki gece de işe gidememiştik. Edith'in kızını kaybettiğini anlattık. Lulu para topladı, kızlar aralarında para topladılar. Marcelle'yi gömmek için on frank daha gerekiyordu. Seksen dört frank bulmak zorundaydık. Edith bulvarda dolaştı, "Ne olursa olsun... yapacağım bu işi," dedi.

İlk kez orospuluk yapıyordu. Daha önce hiç yapmamıştı... hiç.

Chappelle bulvarında gezindi durdu, yatmayı teklif eden bir adam buldu sonunda.

Onunla gitti. Odada, adam bu işi neden yaptığını sordu. Edith, kızını gömmek için on franga ihtiyacı olduğunu söyledi. Adam on frangı verdi ve çıktı gitti. Bütün bunlar, bir ölü gömücünün, küçüğün tabutunu koltuğunun altında paket gibi taşıması içindi.

Gerçekten çok acı bir andı. Geçirdiğimiz pis anlardan biri, belki en pisi, ama açıkçası kısa sürdü bu.

Birkaç gün sonra küçük Marcelle'nin ölümünü unutmuştuk. Korkunç, ama böyle. Sanki bilmiyorduk. Mezarlığa hiç uğramadık. İki çocuktuk, hiç düşünmüyorduk bile bu olayı.

4
LEPLÉE BABA

Gündüzleri sokak, geceleri Lulu, hayatımız eskisi gibi devam etti.

Bir yılı geçmişti gece kulübünde çalışmaya başlayalı ve hâlâ Edith'in hayallerindeki artist ajanı gelmek bilmiyordu.

Bu, Edith'in hayatında olağanüstü bir dönemdir. Yaşadığı sürece aşkı bekledi, artık beklemiyordu. Düşünmüyordu bile. Şarkı dünyasındaki yerini almayı bekliyordu. Bu da gelmek bilmiyordu.

Lulu'nun yerinde Edith elinden geldiğince söylüyordu. Bir kitapçıya gitmiş, şarkı sözleri aramıştık. Tek nota bilmezdi. Sözleri besteye uydurmak gerektiğinden de haberi yoktu. Bilmediği için de bir rahatsızlık duymuyordu. Şarkıyı iki, üç kere çaldırır ve öğrenirdi. Müthiş bir müzik belleği vardı. Ona eşlik eden piyanist aklına estiği gibi çalar, Edith de ona hiç aldırmadan söylerdi. İşin şaşırtıcı yanı, yine de bu işin aksamadan yürümesiydi.

Lulu'nun yerinde çalışmakla, Edith hayranlarının sayısını biraz artırmıştı, isteniyordu. Çeşitli yerlerde söyledi: Tourbillon'da, *Sirocco*'da, ek olarak sağda solda. Bütün bunlar önemli değildi, ama zararı da yoktu. Mutlu sayılırdık. Edith konusunda yanlış şeyler düşünüldü. Hüzünlü bir insan değildi. Gülmeye bayılırdı. Hep, işin gırgırındaydı ve ayrıca bir yere varacağından emindi. Omzumu tutar, "Meraklanma," derdi. "Olacak, bu sefaletten, bütün bu pislikten kurtulacağız."

Tam göbeğindeydik sefaletin.

Bütün o enikonu sefil gece kulüpleri, kasvetli kenar mahalle batakhaneleri... Sağduyum bana, yükseklere adım atmak için bunların birer tramplen olmadığını söylüyordu.

Üstelik aşk konusunda da durum parlak değildi, gelip geçici şeylerdi bütün ilişkileri! Edith'in aldırdığı yoktu. Rasgeldiğine takılıyordu.

Bunların hepsi de yeterince tatsızdı.

Edith 'çevre'yi çok seviyordu. Çetin cevizlerden hoşlanırdı. Gerçek kabadayılardan. 'Sapına kadar erkek'lerden. Kendilerine hava veren, ama yüreklilikten nasibini almamış bıçkın müsvettelerinden, palavracılardan değil. Pezevenkler arasında, kötü günlerimizde bizi hiç yalnız bırakmayan, asla unutmayan iyi dostlar edinmiştik.

Edith erkek bulurdu hepsini, yaşlıydılar, daha doğrusu bize göre yaşlıydılar. Yaşları otuzla kırk arasındaydı. Severdik onları. Üstelik dost ve namusluydular.

Yaptıkları işe gelince, başımızı hiç ağrıtmazlardı. Edith'e orospuluk yapmasını teklif etmeyecek kadar ehildiler işlerinde.

Yine de içlerinden ikisi, aynı zamanda paramızı yedi: Henri Valette ve Pierrot. Onlarla Edith yatardı ama ben de payıma düşen parayı verirdim. Bize de bir çeşit pezevenklik yaptılar, ama orospulara yaptıkları gibi değil. Böyle bir şey akıllarına gelmezdi. Bizi koruyorlardı. 'Çevre'den gerçek kabadayı koruyuculara sahip olmak saygı uyandırmamızı sağlıyordu, üstelik bizimkiler çok hoş çocuklardı.

Edith onları da birlikte 'şarkı söylemeye' götürürdü. Yolun köşesinde erketelik yapar, polislerin gelip gelmediğini haber verir, keriz avlarlardı. Bunun anlamı, başkalarının da para vermesini sağlamak için ortaya beş on frank atmalarıydı. Cepten para ödemenin bir tehlikesi de yoktu, nasılsa kazancımıza el koyarken geri alıyorlardı hepsini. Bu iş uzun sürmedi. Onlar bıktılar, biz de bıktık. Paris'in bütün

sokaklarını dolaşamazlardı, bayağı iş oluyordu bu, onur kırıcıydı, sonra pezevenklerin sabah sekizde kalkıp keriz avlamak ve polis kollamak için sokak köşelerinde erketelik etmesi onlara çaptan düştükleri hissini veriyordu. Henri ve arkadaşı Pierrot, tüy gibi hafif, güzel fötr şapkalar giyerlerdi, Borsalino'lar ya da gri kürk başlıklar. Biz, onlarla birlikte Rat Mort'a girdiğimizde iyi bir etki yaptığımızdan emindik. Yine de zevkli sayılırdık... dost olarak onları seçtiğimiz için. Bir de, Edith'i ilk kez dövmeyen sevgilileri bu ikisiydi. Kadın olarak bizi ciddiye almıyorlardı.

Artık onların hesabına çalışmıyorduk, ama birbirimizden de ayrılmıyorduk. 'Çevre'deydik yine. Bizim çevremiz olmuştu burası.

Bir gün, hiçbir neden yokken Champs-Elysées'e gitmeye karar verdik. Bir sürü sokak gezdik, iş kötü gidiyor, Edith durmadan tekrarlıyordu:

"Bu böyle devam ederse bırakıyorum, talihimiz yok."

Oysa, o gün turnayı gözünden vuracaktı.

Troyon sokağındaydık, o sokakta Louis Leplée, Edith'in hayatına girdi. Bir beyefendi, çok iyi giyimli, çok zarif. Bizim müşterilerin türünden değildi. Saçları gümüşsü sarıydı, özene bezene giyinmişti.

Bu fazla bakımlı, fazla temiz giysili, eldivenli bey gözlerini Edith'ten ayırmıyordu. Ona öylesine ısrarla bakıyordu ki, kendi kendime şöyle dedim: "Olacak şey değil, bizimki şarkıyı bitirince herifçioğlu evlenme teklif edecek, hazır; eldivenlerini bile ellerine geçirmiş."

Yaklaştı ve Edith'e şöyle dedi:

"Benim yerimde şarkı söylemek ister misiniz? Pierre Charron sokağında bir gece kulübüm var, Gerny's, yarın gelip beni görün."

Bunları söyledikten sonra da bize on frank verdi.

Edith olup biteni anlayamıyordu.

Elindeki gazetenin bir kenarına adresini yazdı Edith, adresi bana vererek:

"Sakın kaybetme," dedi. "Belki bir servete bedeldir."

Beş dakikada bir, şarkıyı kesip bana dönüyordu.

"Adres yanında ya?"

Dönüşte büyük bir mutluluk içinde yüzüyordu. Gidip gece kulübünün kapısına bir göz attık, Lulu'nun yerinden çok başkaydı.

"Bu adamın çok şık bir yeri var. Benimle ilgilenecek. Böyle bir yerde artist ajanı bulacağımdan da eminim, sık sık gelirler nasılsa buraya, üstelik de Champs-Elysées'de! Adresi kaybetmedin ya?"

Edith'in geleceğini sağlamlaştıran, bu gazete kâğıdı parçası oldu.

Sevinçten delirmiş bir durumda odamıza döndük. O gece kafayı çektik, hem iyice çektik ve Pigalle'de başımıza geleni herkese anlattık...

Ünlü kadın şarkıcı Fréhel'e de rastladık. Sık sık gittiğimiz Pigalle meyhanesine gelirdi. Bizde büyük bir saygı uyandırmıştı. Bir adı vardı... afişlerde görülen bir adı. Rusya'ya gitmişti; bize göre ünlü bir kadındı. Yine de bu, pezevenklerle dostluk etmesine engel olmazdı. Bir de zom olurdu ki! Gerçekten kötüydü bu yanı, ama ne şarkıcıydı! "Ütülen Ayyaş", "Adamım", "Bu Haliyle Hoşlanıyorum Ondan"...

Bir de, Michel Varlope adında bir genç vardı, kemancıydı, öldü. Odett'te çalışırdı. O bize inanmıştı, Fréhel inanmazdı. Edith'e şöyle derdi:

"Gitmemelisiniz, sizi kafesleyecek... Beyaz kadın ticareti, çok sık yapılan bir iş. İnsanı böyle hop diye işe almazlar, hele Champs-Elysées'de. Mümkün değil bu. Bir bit yeniği olsa gerek."

Edith'in o zamandan bir dev, bir sahne ustası olduğunu fark edemiyordu. Daha sonra kabul etti, ama yarım ağızla.

Onunla iyi dost kaldığımız söylenemez. Kalleşçe davrandığı için Edith ona müthiş bozuluyordu... gerçekten kalleşçe. Hem de yalnız o gün değil.

Edith ufacık bir umut ışığı görse -ama herhangi bir belirti- hemen Fréhel'e koşardı. Çok hayrandı kadına. Her seferinde de umudumuzu kırardı.

"Ben şu şarkıyı söyleyeceğim," dese, Fréhel basardı çığlığı:

"Hayır, sakın yapma, ne söylersen söyle ama, bunu söyleme."

Edith'le kafayı çekmeye de bayılırdı. Edith kafayı buldu mu, onu bir kahveye, bir gece kulübüne, kalabalık bir yere sürüklerdi. Orada, Edith'i gösterip şöyle derdi:

"Bakın, bu da şarkı söylüyor, sahneye çıkacak. Hadi söyle, Edith!"

Zavallı Edith, zilzurna sarhoştu. Şarkı söylerdi evet, ama söyledikleri kötüydü, hali acıklıydı, herkes de onu matrağa alırdı. Fréhel bize sık sık sandviç ısmarladı, içki ısmarladı, ama hiçbir zaman iyi bir öğüt vermedi, hiçbir zaman meslekte yardımcı olmadı.

Edith'e inanmadığını söylerdi. Onu yıkmak için elinden gelen her şeyi yapardı. Sahnede topuksuz pabuç giymesini ya da en çirkin yeri olan kollarını göstermesini isterdi. Bizim bir şeyden haberimiz yoktu, inanırdık ona:

"Daha ufak tefek görünürsün. Çok daha duygulandırır bu insanları. Minik kolların dinleyicilerin içine dokunacaktır. Kırmızı giy, yeşil giy... Ne giyersen giy!"

Onu bir daha görmedik. Edith sonunda anlamıştı.

Ama o akşam, Leplée'ye rastladığımız günün akşamı, gerçekten mutlu olduk. Bu olayı kutlamak için içtik, evet ama, sızmadık.

"Geç kalmamam gerek. Bütün bunları düşünmeliyim," demişti Edith.

Lulu'ya bir şey demedik. Hır çıkarmasından korkuyorduk. Mümkün olduğu kadar çabuk, kirişi kırdık.

Ertesi sabah her zamanki gibi sokaklara açıldık; kahvenin, gargaranın parasını çıkardık... Değişen bir şey yoktu. Leplée'yle görüşmeye gitmek için, Edith siyah etekliğini giymişti, tek etekliğini; ama iyice de fırçalamıştı. Fırçayla değil ha, fırçamız yoktu ki. Gazete kâğıdını ıslatır ve lekelere sürterdik. Sabunla perçemlerini iyice başına yapıştırmıştı, geri kalan için de allah kerimdi. Edith'e bir tüp dudak boyası almıştık, iyi bir etki yapmak için de koyu kırmızı rengi seçmiştik. Sonra, iki tane de keten pabuç satın aldık. Leplée'nin yerine yalınayak gidemezdik ya! Renkleri de deniz mavisiydi. Pratikti böylesi, beyaz olanlar gibi boyamaya gerek yoktu. Rengi uygundu. Elimiz ayağımız düzgündü artık.

Rivayete göre Louis Leplée'yle buluşmaya geç gitmişiz. Doğru değil bu. Yarım saat öncesinden La Belle Ferronnière'deydik, orada beklememizi söylemişti. Kendini bildi bileli sahneye çıkmaktan başka düşüncesi olmayan Edith gibi bir kadının... gece kulübü sahibi, mangırlı, iyi giyimli ve bizimle kibarca konuşan bir adama rastlamasının hayatının tek fırsatı, bir mucize olduğunu hemen anladığını düşünmek gerek. Olağanüstü bir durumdu bu.

Erkenden geldik, bizimle dalga geçmiş olmasından çok korkuyorduk. O kadar ürkmüştük ki konuşamıyorduk bile.

Leplèe, Edith'i Gerny's adlı kulübüne götürdü. Öğleden sonra saat dörttü. Bildiği bütün şarkıları söyletti. Kimsenin bir şey çaldığı yoktu. Bıraktı, Edith'i sokakta dinlediği gibi söylesin.

Sakin sakin konuştu sonra:

"Güzel. Burada sokaktakinden de iyi. Adınız nedir?"

"Edith Giovanna Gassion."

"İşe yaramaz. Sizin mesleğinizde..."

'Mesleğiniz' diyorlardı Edith'e. Bir şarkıcıyla, gerçek bir şarkıcıyla konuştukları gibi konuşuyorlardı onunla. Duymaya alışkın olmadığımız sözleri, yine hiç alışkın olmadığımız bir tonda söyleyen bu iyi giyimli, hoş kokulu beyefendiydi. Edith, adamın ciddi konuşup konuşmadığını merak ediyordu.

Bütün yüzünü kaplayan iri gözlerle bakıyordu Louis Leplée'ye. Tanrı Baba'ya bakıyordu sanki. Yüzündeki bu anlamı sık sık gördüm Edith'te, işiyle ilgili şeyleri dinlerken, söylenenleri iyice anlamak, her şeyi bellemek, tek kelimeyi bile kaçırmamak istediğinde yüzü bu havaya bürünürdü.

Zarif el hareketleriyle, bileklerini döndürerek, sakin sakin devam ediyordu Louis Leplée:

"Ad çok önemlidir. Adınız neydi sizin?"

"Edith Gassion. Ama şarkıcılık adım başka: Huguette Elias."

Louis Leplée'nin eli bütün bu adları sildi attı. Tertemiz, pırıl pırıl tırnaklarıyla büyülenmiştim. Edith'le, bir erkeğin tırnaklarını düzelttireceğini hiç düşünmemiştik. İlişki kurduğumuz pezevenkler çok ufaktılar. Yeterince yol almamışlardı hayatta.

"Yavrum, sanırım buldum adınızı: Piaf."

"Serçe* gibi mi?"

"Küçük Serçe'yi kullanan var, ama Küçük Piaf'a ne dersiniz?"

Biz, Piaf adını pek sevmiyorduk. Bir sahne sanatçısına yeterince uygun düşmediği görüşündeydik. Akşam, Edith, "Piaf adı hoşuna gitti mi?" diye sordu. "Pek gitmedi."

Düşünmeye koyuldu.

"Biliyor musun, Momone; Küçük Piaf pek de kötü gelmiyor kulağa. Sanırım, Piaf adının kişiliği var. Küçük bir serçe tatlı şey. Ötüp durur. Şendir, ilkbahardır, biziz işte, ne yani! Aptal değil bu adam."

Bütün akşam aynı şeyi düşündü durdu. Arkadaşlara soruyordu. Hepsi de değişik görüşler öne sürdüğünden ve bunların bir teki bile onun hoşuna gitmediğinden, aynı akşam Edith hepsine başka bir gözle baktı:

"Ben, Küçük Piaf, Gerny's'de şarkı söylerken tam karşısındaki kahvede, La Belle Ferronnière'de hepinize içki ısmarlayacağım."

---

*) *Piaf*, argoda 'serçe' anlamında kullanılır. (ç.n.)

"Görüyorsun ya, Momone; bizim heriflerimiz tatlı, sapına kadar erkek, taşaklı adamlar, ama sanat numaralarından hiç çakmıyorlar. Onların kalemi değil bu dalga."

Edith, Louis Leplée'ye hemen saygı duydu, onu sevdi. Aralarında gerçek bir sevgi vardı. Leplée Baba derdi ona. Louis Leplée de Edith'e, "Sen benim manevî evladım gibisin," karşılığını verirdi.

Hemen ertesi günden başlayarak, en az sekiz gün, belki daha fazla -her neyse, bize çok uzun gelmişti- Edith bir piyanistle birlikte çalıştı. Başlangıçta sürtüşmeler oldu. Edith müziğe ayak uydurmakta güçlük çekiyordu. Piyano ona uymalıydı, o piyanoya değil.

"Şarkı söyleyen benim, piyanist değil, onun için kaldırsın koca götünü."

Bildiği gibi şarkı söylüyordu.

Onu tanıtmak için, Leplée büyük ilanlar verdi. Her yanda, afişlerde ve gazetelerde şu sözler okunuyordu: GERNY'S'DE, SOKAKTAN SAHNEYE ÇIKAN KALDIRIM SERÇESİ, KÜÇÜK PİAF.

"Bu benim," diyordu Edith. "Adıma bak! Çimdikle beni, Momone; inanamıyorum."

Yalandı. Bal gibi inanıyordu. Ama bu çok sevdiği bir numaraydı. Hep aynı şeyden söz ediyordu. Kız kardeşi olduğum için, benim de göğsüm kabarıyordu.

Başkalarının su içtiği gibi şarkı söyleyen, hiç sorumluluk duygusu olmayan Edith bir sürü şey düşünüyordu. Onu tanıyamaz olmuştum.

Bu sekiz gün boyunca ne içki içti, ne uyudu. Kızoğlankızdı yeni baştan!

Yalnız talihinden söz ediyordu ve kuşkulanıyordu: "Biliyor musun, bu gece kulüpte yapayalnız olacağım. Oranın yıldızıyım. Leplée Baba'nınki yürek işi. Yürümezse, bu iş onu batırabilir. Ya beni beğenmezlerse? Ya bütün o dinleyiciler beni gırgıra alırsa?.."

Gerny's gözlerimizi kamaştırıyordu. Bize göre, oranın üzerinde bir yer yoktu. Pigalle'nin ve Blanche'nin gece kulüplerini biliyorduk sadece, üstelik en şık olanlarını değil. Onun için, Edith birlikte kullandığımız ayna parçasına göz atarken, saçlarını düzeltip bana, "Champs Elysées'deki Gerny's'e gidiyorum," derken soluğumuz kesiliyordu.

Aslında Louis Leplée'nin gece kulübü çok şık sayılmazdı, ama moda olmuştu, Parislilerin tuttuğu tipik bir yerdi. Büyük bir gösteri için gidilmezdi oraya. Akşam yemeğine, adları ille de büyük

olmayan, ama eğlendiren kadın ve erkek şarkıcıları dinlemeye gidilirdi. Havası vardı. Daha çok, Fransızlara özgü eğlenceydi müşterilerinin amacı.

Louis Leplée, Edith'e, "Polin'in yeğeni olmam boşuna değil. Polin'in 1900'lerde, müzikhollerin kralı olduğunu bilemeyecek kadar gençsin sen. Onun sayesinde şarkı benim kanıma girmiş. Bu yüzden yavrum, bana güvenebilirsin. Sen öbür şarkıcılar gibi değilsin ve halk bundan hoşlanır," diye anlatırken, Edith ona inanıyordu. Haklı olduğunu biliyordu.

Louis Leplée, Edith'le anlaşırken kumar oynamamıştı. Şarkıyı, gerçek şarkıyı sevdiği, açık saçık havalardan bezdiği için bir denemeye girmişti.

Sokakta bulduğu şarkıcısı, Bütün Paris'in kalbiyle karnının arasını ya gıdıklayacak ya da kahkahalar arasında herkesi yere serecekti. Ne olursa olsun, şöyle diyecekti yine de Paris'in seçkinleri: "Bu Leplée'de yaratıcılık var! Hep yenilik peşinde, işini çok iyi biliyor! Buluşları bir dâhinin buluşları!"

Başından kazançlıydı yani.

Edith'in başarısızlığı, işlettiği gece kulübünün başarısızlığı demek olmasa da, rastladığı an Edith'e inandığı için Leplée'yi sarsacaktı.

Leplée kadar tatlı bir adam tanımamıştık hiç Böyle birinin yaşadığını bile bilmiyorduk.

Edith'e mesleğini öğretmeye başlayan o oldu. Edith bir şey bilmiyordu. Lulu'nun yerinde ortaya çıkıyor, aklına estiği gibi şarkı söylüyordu.

Işıklar, müzik, bir şarkının sahneye konuşu, şarkıların seçimi, hareketler, hiç, hiçbir şey bilmiyordu. Ellerini etekliğinin önünde kavuşturup dikiliyor ve söylüyordu.

Leplée ona fazla bir şey söylemeye de cesaret edemiyor, doğal yanını yok etmekten çekiniyordu.

Yine de Edith'e yeni şarkılar öğretti: "Köpek Derisi Nini", "Esmer Vals", "Büzüldüm İyice".

Her şeyi düşünmüştü de giysiyi düşünmemişti. Bizimki gibi bir sefalet aklına bile gelemezdi.

"Yarın gece için bir elbisen var mı?"

Edith hiç duraklamadı.

"Tabii, çok hoş bir siyah elbisem var."

Yalandı bu. Elbisesi olmadığını çok iyi biliyordum.

Leplée meraklıydı, içi rahat etmemişti. "Nasıl bir elbise bu? Kısa mı, uzun mu?"

"Kısa."

"Dikkat et. Görünüşü bayramlıklara benzemesin sakın."

"Dünyanın en basit elbisesi."

"Yarın getir."

Dışarı çıkarken, Edith bana, "Sokakları gezecek zamanımız yok, oysa bize para gerek," dedi. "Ne kerizim be, elbiseyi düşünmemiştim. Bak ne yapacağız, bizim pezevenk Henri'den para isteyeceğiz. Reddedemez nasılsa."

Neden reddedemeyeceğini anlıyordum, bir hafta süreyle onun hesabına çalışmıştık, büyük bir para girmemişti cebine ama, yine de üç beş kuruş kazanmıştı. Bizi severdi, gırgır kızlardık onun gözünde.

Henri bir elbise parası verecek durumda değildi, ama yine de yün ve şiş alacak kadar para verdi. Başladık 'elbise'yi örmeye.

Yün örerken -Edith çok iyi yün örerdi, bayılırdı bu işe, daha sonra bütün erkekleri, onun elinden çıkma birer yün kazağa sahip oldular- Edith eğleniyordu:

"Leplée Baba, bütün kalburüstü kişilerin geleceğini söyledi. Günün yıldızı olan ben, örgü elbiseyle sahneye çıkacağım. Balyoz yemiş gibi olacaklar. Sokaktan geliyorum, değil mi ya! Sokakta uzun elbiseyle gezilmez."

İşin daha çabuk bitmesi için, kazık gibi kalın şişlerle bütün gece çılgınca yün ördük. Her saat başı yaptığını üzerinde deniyor ve soruyordu:

"Sence bana gidecek mi bu elbise?"

Renk olarak siyahı seçmişti. Siyahı çok sevdiğinden değil. Ama sahne konusunda pek değişmedi. Kendini hep siyahlar içinde görüyordu.

Ertesi akşam, gala gecesinden iki saat önce kulübe vardık. Edith elimi kalbine götürmüş, şöyle diyordu:

"Dinle, bak nasıl atıyor. Doğrusunu istersen buna alışması gerek. Daha yeni başlıyorum keratayı koşturmaya."

Söylediği doğruydu. Hayatının sonuna kadar kalbini dörtnala koşturdu.

Etek dümdüzdü, kolay olmuştu. Kazak da öyle, ama kollarla başımız derde girdi. Baştan başlamak gerekti. Elimizde tek kollu bir elbise vardı.

Edith her şeyin çözümünü bulurdu.

"Fréhel gibi kolsuz çıkarım sahneye. Daha şık olur."

Leplée göründü.

"Git giyin de görelim bakalım şunu."

Kenefe koştuk. Yerimiz orasıydı. Leplée geldi. Elbiseyi görünce de... yıkıldı.

O terbiyeli adam, başladı bağırmaya:

"Sen delisin! Olamaz bu! Kollar açıkta, ha! Ulan, kendini Damia ya da Fréhel mi sanıyorsun. Onlarda kol var kızım, kol! Bak kendine, neye benziyorsun... çöp gibi kollarınla!"

Edith'in koluna yapışmış, aynanın önünde toz bezi gibi sallıyordu.

"Mümkün değil. Oldu olanlar, senin gibi kızlara güvenmemek gerekir. Ya öbür aptal -bendim bu-, çirkin olduğunu söyleyemez miydi sana? Ağlayacağım şimdi. Hapı yuttuk..."

Ağlamaya gelince... biz ciddi olarak başlıyorduk zırlamaya. Parasızlık yüzünden her şey yıkılıyordu. Leplée'nin bize bir kuruş verdiğine inanmamak gerek çünkü.

Neyse ki, Maurice Chevalier'in karısı Yvonne Valiée salondaydı. Leplée'nin bağırıp çağırdığını işitince ne olduğunu anlamaya koşmuştu.

"Louis, aklın başından gitmiş senin, kızcağızı aptallaştırıyorsun. Şarkı söyleyemeyecek."

"Sanki bu haliyle şarkı söyleyebilir mi sence?"

"Elbisenin kolu yok mu?"

"Tek kolu var, ötekini örecek zamanımız olmadı. Tek kolla şarkı söyleyemez miyim?"

"Bir atkın da yok mu?"

Gerçekçi şarkıcılar arasında modaydı bu. Hepsinin bir atkısı vardı. Bizim yoktu ama.

Zaten pek renkli olmayan Edith'in yüzü kireç beyazına dönüşmüştü.

"Önemi yok. Bu iş yattı. Şarkı söylemeyeceğim."

"Al öbür kolu," dedi Yvonne, ona.

Ve Edith'e atkısını uzattı -eflatun ipekliden büyük bir dörtgendi bu-, biz de bununla öbür kolu yaptık.

O günden sonra, Edith eflatunu hep sevdi. Onun gözünde kutsal bir renkti bu. Uğur rengiydi.

Yine de, sahneye çıkmadan yarım saat önce kenefteki halimiz pek parlak değildi. Edith heyecandan yemyeşil kesilmişti. Ben öylesine titriyordum ki, ağzımı açtım mı kastanyet çalmadan konuşamıyordum. Salon en pahalı ve en şık giysilerle doluydu.

Gelip birkaç ad söylemişlerdi bize: Maurice Chevalier, Yvonne Vallee, Jean Tranchant, Jean Mermoz, Mistinguett, Maud Loti, günün en büyük gazetelerinden *Journal*'in genel yayın müdürü Henri Letellier.

Edith'le birlikte suratımızın ortasına gülle gibi iniyordu bu adlar. Soluğumuzu iyice kesiyorlardı.

Edith bardak bardak su içiyordu, sudan nefret ettiği halde.

"Momone, tükürüğüm öyle katı ki, hak tu desem çeyrekler dökülecek ağzımdan."

Salonda kahkahalar atılıyor, şarkılar söyleniyordu. Nakaratları bir ağızdan haykırıyorlardı. Biz hayatımızda bir gala gecesinde bulunmamıştık. Anlamıyorduk. Korkuyorduk. Olacak şey değildi, şarkı dinlemek için susmayacaklardı hiç.

Saat on bire doğru -âdetti bu- Louis Leplée, müzisyenleriyle salonu dolaşıp "Saint-Bernardin'in Papazları"nı söyletti. Ardından gecenin gösterisi geliyordu: Yeni yıldız!

Bütün bunlardan sonra şarkı söylemek çok güçtü. Hele insan kendini duygusallığa kaptırırsa.

Gerny's'in yöneticisi Laure Zarny -Altı Gün bisiklet yarışlarının eski güzellik kraliçelerinden- Edith'i almaya geldi.

"Sıra sende."

Edith bana baktı.

"Momone, bu akşam başarmam gerek. Fırsat insanın eline bir kere geçer."

Çabucak bir haç çıkardı, ilk olarak böyle bir durumda haç çıkarıyordu. O günden sonra haç çıkarmadan sahneye adımını atmadı.

Burası Lulu'nun yeri gibi değildi. Lepleée salonda beni istemiyordu, orada yapacak işim yoktu. Olacak şey değildi, çok sefildi görünüşüm. Her zamanki gibi kenefe tıkmıştı beni.

Kenef bakıcılığı vızgeliyordu bana. Çaktırmadan, hemen Edith'in arkasına takıldım. O gece salonda bulunmak istiyordum.

İçerisi sıcaktı. Kadınların omuzları, sırtları açıktı ya da tavşan postuyla uzak yakın ilgisi bulunmayan kürk parçaları almışlar ve sahte olmayan mücevherler takmışlardı. Erkekler de, frak ya da

smokin giyiyorlardı. Çok gürültücüydüler. Işık, günün modası olan turuncu renkteydi. Salon karanlığa gömülünce ahlar, ohlar, karı kahkahaları duyuldu.

Leplée, tek ışıldağın aydınlığında ilerledi. Her şeyi o düzenlemişti. Birkaç cümleyle Edith'i Troyon sokağının köşesinde nasıl bulduğunu, gerçek bir sokak şarkıcısı olduğunu ve herkesi şaşırtacağını anlattı.

Edith göründü.

Bir el hareketiyle Leplée onu tanıttı:

"Sokaktan gece kulübüne, işte Kaldırım Serçesi, Piaf."

Bir mırıltı duyuldu, sonra ışıldak Edith'i yakalayıp gözler önüne serdiğinde sustu salondakiler: anlamıyor, bekliyorlardı. Gülecekler miydi, yoksa ağlayacaklar mıydı?

Kaba ışıkta yapayalnız, saçları taras taras, yüzü kireç gibi, ağzı kan kırmızı, elleri çarpık yün elbisesinin iki yanından sarkmış, yitik ve sefil bir görünüşü vardı Edith'in.

Şarkıya başladı:

Yolsuz çocuklarız biz,
Avareyiz, gezeriz meteliksiz,
Zavallılarız, zavallıdan zavallı
Bir akşam sevişen, rasgele bir yerde...

Edith sahnede değilmiş gibi, dinleyiciler hâlâ konuşuyorlardı. Büyük bir umutsuzlukla, gözleri yaşlı, şarkıya devam ediyordu Edith yine de. Çok acı çekiyordu, ama kendi kendine güç vererek şarkı söylüyordu: "Kazanacağım, kazanacağım!"

İlk dörtlüğün sonunda başarmıştı. Takmıştı onları arkasına. Artık kimse konuşmuyordu, ama şarkının sonunda kimse yerinden kımıldamadı. Ne bir alkış, ne bir mırıltı, yalnız sessizlik.

Dayanılması güçtü. Bilmiyorum, belki yirmi saniye sürdü... Ama uzundu. Garipti bu sessizlik. Dayanılır gibi değildi artık, boğazını sıkıyordu insanın. Tam o anda herkes deli gibi alkışlamaya koyuldu... davulun üzerine bardaktan boşanırcasına yağan yağmur gibi. Ben köşemde, farkına varmadan mutluluk gözyaşları döküyordum.

Leplée'nin bana şöyle dediğini işittim: "Bu iş oldu. Kız hepsine pes ettirdi..."

Beni kenefe yollamayı bile düşünmüyordu.

Salondakiler şaşırdılar, çok etkilendiler. Küçücük bir kızın kendilerine sefaleti, gerçeği söylediğini görmek onları yamyassı etmişti. Sözler değil, daha çok Edith'in sesiydi hepsine bütün bunları hatırlatan.

Edith için, bu an meslek hayatının en güç ânıydı ama hayatının sonuna kadar da en güzel ânı olarak kaldı, içmeden sarhoş olmuştu.

Programını bitirince ünlü pilot Jean Mermoz'un masasına davet edildi ve Mermoz ona, "Matmazel!" dedi. Aklı başından gitmişti. Hiçbir şeyin rahatsız etmediği, gözüpek Edith konuşmuyordu.

Jean Mermoz'un yanında Maurice Chevalier, Yvonne Vallée ve çok kibar görünüşlü başka kişiler vardı. Adlarını hiç öğrenemedim. Bu başarı, bu hareket aklımızı başımızdan almıştı, öylesine sersemlemiştik ki çan sesleri, kuş cıvıltıları duyuyorduk.

Maurice Chevalier'in, "Bu küçük kız tepeden tırnağa şarkı!" diye bağırdığı söylendi.

Efsanenin bir parçası bu, başka şeyler de anlatıldı aynı konuda: Aslında doğru değil. Maurice Chevalier daha önce Edith'i dinlemişti. Yvonne'yle bir provada bulunmuşlardı. Fazla bir şey söylememişti, söyledikleri de sıradan şeylerdi: "Bir dene bu kızı, hoşa gidebilir. Çok tabii!"

Haklıydı da, hiç böyle bir ses duyulmamıştı. 'Gerçekçi' olmak için kendini zorlamıyordu Edith; sokakta doğmuştu, sokaktan geliyordu. Böyle cılız, hareketsiz, kötü giyimli bir zavallı kadıncağız sahnede hiç görülmemişti. Kadın şarkıcılar hep irikıyım olurlardı, Annette Jajon, Damia, Fréhel gibi. Sahneye çıkar çıkmaz doldururlardı orayı.

Edith'den şaşırttığı, suratlarının orta yerine gülle gibi indiği için hoşlanmışlardı. Ama yıllar sonraki Edith'le ilgisi yoktu daha. 'Tek' olabilmek için yıllar boyu çalışması gerekti.

Dışarı çıktığımızda gün yeni yeni ağarıyordu. Hava nefisti, gerçek bir zafer havası. Gündüz pek paspal bir görünüşü olan siyah yün elbisesinin içindeki Edith bir kraliçe gibi yürüyordu. Elimi tuttu:

"Gel, Momone; sokağa ihtiyacım var. Bunu sokağa borçluyum. Ona teşekkür etmek için şarkı söyleyeceğiz. Bana da iyi gelecek."

Her zamanki gibi söylemedi. Bir ilâhiydi bu sanki. Tanrı'ya şükrediyordu Edith. Hayatı değişmişti.

"Akıl alır gibi değil," diyordu bana. "Dün sabah bütün o insanları gazetelerde gördüm, bugün masalarına oturmuş, geceyi onlarla geçirmiş biriyim, inanamıyorum. Bana çok iyi davrandılar. Gerçekten yakındılar. Bir kadeh içki ısmarlayabilirlerdi. Oysa, verdikleri

şampanya gibisini bugüne kadar içmemiştim. Ne kadar güzeldi! Para babalarının limonatası bizim köpüklü şaraba benzemiyor! Bir gün sana da tattıracağım. Benim için para topladılar, ben asla cesaret edemezdim. Şapkasını uzatan da Mermoz oldu. Ah! Çok kadının aklını başında alır o adam... Momone, pek yakışıklı!.. İstese kolay olurdu bu iş, inan."

Yürürken tuttuğu elimi bıraktı, içini çekti:

"Daha bana göre değil böyleleri... Ama olacak, işitiyor musun, Momone? Aşk benim için çok önemli, istediğim bütün erkekleri elde edeceğim... çok da param olacak."

Odamıza geldiğimizde hâlâ Mermoz'dan söz ediyordu. Günlerce sürdü bu. Birden durdu mu, ne diyeceğini biliyordum:

"Bana iyi bak. Ben, Jean Mermoz'u gördüm. Jean Mermoz'un masasında oturdum, onunla şampanya içtim. Bana ne dedi, biliyor musun?"

"Evet, biliyorum: 'Matmazel, size bir kadeh şampanya verebilir miyim?..'"

İyi bir dinleyiciydim, on yedi yaşındaydım daha ve Edith'le birlikte düşlere dalıyordum.

Ne olduğumuzu çok iyi anlamak gerek: Birer hiçtik. Daha bir gün önce aynasızlardan ödümüz kopuyordu, kürek gibi elleriyle bizi enseleyip götürme hakları vardı. Erkeklerimiz sabıkalılardı. Diledikleri gibi pataklayabilirlerdi bizi. Ailemiz yok sayılırdı. Hastalansak, bir köşede ya da hastanede geberebilirdik, aile kabrimiz morgdu, Pantin'deki kimsesizler mezarlığıydı. Başımıza her şey gelebilirdi ve kabullenmekten başka şey yapamazdık.

Bunu bilmeyecek kadar budala değildik ve birden her şey değişivermişti.

Bir düşün de ötesindeydi bu, çünkü düşün ayakta kalabilmek için anlatılan bir palavra olduğu bilinir.

Bu gerçekti.

Mermoz ve ötekilerle konuşmuştu Edith, onların önünde şarkı söylemişti, onlarla içmişti, önceki gün sokakta rastlasalar başlarını bile çevirmezlerdi.

Değişiklik pek ani olmuştu.

Edith durmak bilmiyordu:

"Mermoz yalnız yakışıklı değil. Ne kadar da iyi konuşuyor! Saatler boyu onu dinleyebilirdim. Maurice büyük sanatçı, ama Mermoz'un yanında görünüşü bir hiç. Kayboluyor. Mermoz onu eziyor.

Maurice gibi adamlar var Ménilmontant'da, Belleville'de. Benden üstün değil; şarkı söylüyor, başka ne marifeti var? Mermoz gibisi Fransa göklerinde bir tane."

Mermoz eline dokunmuştu, harika dişleri vardı. Şapkasının içine bir frank koymuştu. Masadaki öbür kadınlar gibi Edith'e de çiçek vermişti.

"Hiçbir adam bana çiçek almadı..."

Bitmek bilmiyordu anlattıkları. Dostlar, Fréhel, öbür karılar onu matrağa almışlardı. "Bayan Mermoz", "Prenses Piaf" diyorlardı.

Bütün bu sözler Edith'e değmeden geçip gidiyordu, o anlatmaya devam ediyor ve fazladan ekliyordu da. Anlattığı her şeyi süslerdi Edith, hep bir şeyler katmak eğilimindeydi. Dakikalar geçtikçe hikâyesi de genişliyordu: Büyük bir yıldız olacaktı, Amerika'ya gidecekti, bir sürü teklifi geri çevirecekti...

Fréhel'in sözleri soğuk bir duş olmuştu Edith için:

"Kızım, sakin ol. Noel Baba yılda bir kere yeryüzüne iner, üstelik herkesi ziyaret etmesi de mümkün değil. Senin için şarkı sözü yazılıp bunlar bestelenmedikçe bir şey olamazsın. Repertuarın, bildik şarkılar yığını. Çok kötü."

Sevdiği için söylemiyordu bunları Edith'e. Ama söyledikleri işimize yaradı. Mesleği söz konusu olduğunda Edith çok çabuk anlardı; her şeyi ânında, aklına estiği gibi yapardı. Ona bakıyor, bunu dışardan görüyordum.

Edith'ten çok daha zevkli olduğuma inandığımdan dinliyor ve ona öğütler veriyordum. Onu Saint-Martin sokağına, şişman, çok şişman, Freddo Gardoni adlı bir akordeoncunun çaldığı Saint Martin gazinosuna götürdüm. Şarkı aradığımızı söyledik, Saint-Denis sokağının ve Petit Passage'nin oradaki şarkı yayımcılarını gösterdik. Seçim yapmak için oralara gittik. Kolay iş değildi bu.

Şarkı yayımcılarının gözünde Edith'in bir adı yoktu. Bir yeni şarkıyı tanıtmak için Edith'e güvenmelerinde de bir neden bulunmuyordu. Bu durumda, çiğnenmiş sakızlara el atmak gerekliydi. Bize göre hiç bir şey çıkmazdı. Edith korkunç öfke nöbetleri geçiriyor, Leplée Baba onu avutuyordu:

"Neden yakınıyorsun? Seninle bir haftalığına anlaştım, epeydir buradasın, üzülme, gün gelecek kendileri, büyük sabırları ve sana güvenleri olmasa bir yere varamayacağını söyleyen yığınla adam çıkacak. Sabret biraz."

Sabır hiçbir zaman Edith'in erdemi olmadı.

Şarkı yayımcılarını dolaşma alışkanlığını edinmiştik. Bir köşeye siniyor, teklif edilen yeni şarkıları mırıldanan ünlü sanatçıları dinliyorduk.

"Anlıyor musun, onları seyrettikçe, işittikçe öğreniyorum," diyordu Edith.

Pek küçüktük, hâlâ görünüşümüz parlak değildi, biraz daha giyimliydik ama o kadar, özellikle de zevkimiz eski yerinde pinekliyordu. Bizden çekinen yoktu. Böylece, Edith bir gün, o zamanların bilinen şarkıcılarından Annette Lajon'a rastladı.

Şarkı yayımcısı Maurice Decruck'un yerindeydik. Bu adam Edith'i severdi. Her zamanki gibi postu sermiştik ki hemen dikkati çeken, güzel iyi giyimli, kendinden pek emin, uzun boylu ve sarışın bir kadın içeri girdi.

Az sonra da "Yabancı"yı söylemeye başladı:

Görünüşü tatlıydı,
Hülyalı bakışlıydı
Garip parıltılarla dolu...
Kuzey delikanlısı
Saçlar altın sarısı,
Gülümsemesi melek.
Yabancıyı düşledim
Allak bullak yüreğim
Hep sigaralardan,
Alkolden ve efkârdan,
Anısı akşamları
Döndürüyor başımı...

"Momone, bana gerekli bu. Benim için yazılmış. İyi dinle, şarkıdaki adam, Mermoz. Onunla aramda geçmesini istediğim hikâye bu. Bu şarkıyı yürekten söyleyeceğime eminim."

Zaten, meslek hayatı boyunca Edith aşkı dile getirdi ve her şarkı, o sıra hayatındaki erkeğe tıpatıp uyuyordu.

Prova süresince köşemizden kımıldamadık.

Bu iş Annette Lajon'un pek hoşuna gitmemiş gibiydi. Yine de terbiyeli bir kadındı, yanımıza geldi ve sordu:

"Adınız nedir?"

"Edith Gassion."

"Biliyorsunuz, provalar özeldir."

"Ah hanımefendi, ne kadar güzel. Harika söylüyorsunuz!"

Edith içten konuşuyordu, Annette de fazla üstelemedi.

Çıkıp gittiğinde Edith, Maurice Decruck'un yanına koştu:

"'Yabancı'yı istiyorum."

"İmkânsız yavrum. Annette bu şarkıyı ilk kez bugün prova etti, yalnız onun söylemesi çok normal. Siz daha sonra programınıza alırsınız."

Sokakta, Edith kahkahayı bastı.

"Hayranlık numarasıyla onu nasıl kafeslediğimi gördün mü? Şarkısını da, bu geceden tezi yok söyleyeceğim."

"Nasıl edip de öğreneceksin?"

"Öğrendim bile."

Söylediği doğruydu. Ama notaları yoktu elimizde. *Gerny's*'in piyanisti Jean Uremer çok iyiydi. Edith şarkıyı ona birkaç kere mırıldandı. Hemen o akşam "Yabancı"yla büyük başarı kazandı. Leplée hayatından çok hoşnuttu, biz iki çocuk gibi seviniyorduk.

Dört gün sonra kenefteyken, Annette Lajon'un içeri girdiğini aynadan gördüm. "Edith!" diye bağırdım. Döndü ve kafasını topaç gibi döndürecek kadar güçlü bir çift sille yedi. Hak etmişti bunu.

"Yeteneğiniz olmasaydı bu tokatı size salonda atardım."

Edith bir şey demedi. Denecek şey yoktu.

Birkaç hafta sonra, Annette Lajon "Yabancı"yla Ulusal Plak ödülü'nü alıyordu.

"Fazlasıyla hak etti bunu," dedi Edith. "Ama şarkıyı repertuarımdan çıkarmayacağım."

Dediğini de yaptı. Edith her zaman verdiği kararları uyguladı.

Leplée'nin yerine her gece yığınla ünlü kişi geliyordu. Bakanlar, sanayiciler, sanatçılar, sosyetenin, ünlüleri, soylular, en kibar çevrelerin kişileri.

Edith kendini sanatçı sanıyordu. Henüz bir olaydı aslında.

Bu nedenle, bir gün büyük bir akşam yemeğine çağrıldı, Jean de Rovera'nın evindeki gerçek bir şölene. Biz bunun ne olduğunu bilmiyorduk. Maurice Chevalier, Edith'i kenara çekti:

"Gitmen gerek; bir gazetenin, *Comoedia*'nın genel yayın müdürüdür. Seni davet ettiren de benim, çok gırgır bir kız olduğunu söyledim. Gör bak, müthiş eğleneceksin. Ben de orada olacağım, yavrum."

"Gelirim," cevabını verdi Edith; "gelirim ama, kız kardeşimle gelirim."

"Kabul. Dünyanın kaç bucak olduğunu göreceksiniz, çok önemli kişiler tanıyacaksınız. Bir bakan da gelecek."

Bu bizi fazla ırgalamıyordu, Gerny's'e de bakanlar gelirdi. Bu kişilerin nasıl olduklarını biliyorduk.

Yine de, onları kendi çevrelerinde görmek az şey değildi. Mutluyduk. Bu işte bir bit yeniği görmüyorduk. Edith siyah elbisesini giymişti, eski ama tamamlanmış elbisesini: Sonunda kolu yapılmıştı. Bundan başka giyecek şeyi de yoktu. Ben de siyahlar içindeydim. Edith bu kadarını öğrenmişti: Siyah insanı her zaman şık gösterirdi.

Gece elbiseleri ve smokinler giyen bu kişilerin arasına oturduk. Kadınlar, masadaki billur bardaklar ve gümüş çatal bıçak takımları kadar parlayan mücevherler takıyorlardı. Bu kadarını ne ben hayal edebilirdim, ne de Edith.

Her iskemlenin ardında bir herif duruyordu. Biz bunun ancak filmlerde görüldüğünü sanırdık. Bütün hareketlerinizi kollayan biri çok rahatsız edici oluyor. Biz de tedirgindik. Hem sonra yan yana da oturtulmamıştık. Ben Edith'in çok uzağındaydım. Bir hiçtim, kız kardeş, fazlalık, ekleme; iki yanımda oturan herifler bir kez bile benimle konuşmadılar. "Tuz ister misiniz, ekmek ister misiniz?", ya da "nasılsınız, iyi misiniz?" demediler hiç. Yanlarındaki öbür kadınlarla konuşuyor, Edith'i dinliyorlardı, ilgi kaynağı oydu.

Doğal olduğu için çağırılmıştı.

Bu kibar kişiler Edith'i alaya alıyorlardı. Daha yemeğin başında onu konuşturmak için ellerinden geleni yaptılar, gülüyorlardı, önce Edith, işin sandığından daha matrak olduğunu ya da bu kişilere eğlenmeleri için fazla bir şey gerekmediğini düşündü. Gerçekten de, fazla şey gerekmiyordu hiçbirine.

"Amma da matrak kız ha! Pek âlem bir şey!" diyorlardı. Ve onu kışkırtıyorlardı: "Ne dersiniz buna?" Şimdi, "Keriz," cevabını verecek diyordum kendi kendime. Hayır, gırgıra alınmak üzere çağrıldığını anlayamazdı. Ben işin içinde değildim, bu yüzden anlamaya başlıyordum. Ve onun adına üzülüyordum.

Öyle namussuz yaratıklardı ki bunlar, hep yenmesi güç şeyler seçmişlerdi, örneğin, balık. Yemek yemekten habersiz biri için balığı haklamanın ne güç şey olduğunu erbabı bilir. İnsanın önünde dil balığıyla sofraya oturması ne korkunç şeydir. Bilmeyen kıvıramaz bu işi. Ve biz hayatımızda dil balığı yememiştik.

Bir yemeğin ardından, parmakları yıkamak için taslarla su getirildi. Bunu da hiç görmemiştik. Herkes bizi kolluyor, Edith'in ne yapacağını bekliyorlardı. Ben de bekliyordum. "O şimdi öğrenecek!" diyordum kendi kendime.

Edith görünüşü kurtarmadan edemezdi; bu şeytan işi taslarla kimse bir şey yapmadığından, bilgisini göstermek istedi.. Tası aldı ve içindeki suyu içti. Mantıklıydı bu davranışı, tastan ancak su içilirdi. Onlar da bunu bekliyorlardı. Hâlâ kulaklarımda çınlayan müthiş bir kahkaha koyverdiler. Sonra kayıtsız bir tavırla parmaklarını yıkadılar. Ve yemek devam etti. Edith'i güç durumlara sokarak eğleniyorlardı. Ekmeği yoktu. İçkisi yoktu. Hep bir eksiği oluyordu. Beyaz eldivenli garsonlar da genel eğlentiye katılıyorlardı, suç ortağıydılar.

"Ekmek isteyebilir miyim?" diyordu Edith.

"Matmazel Piaf'a ekmek verin."

"Susadım, rica etsem," diyordu.

"Matmazel Piaf'a su, yok yok, şarap değil mi?"

Sonunda Edith bir şey istemez oldu. Anlamıştı!

Yemeğini bitirmeden tabağını önünden alıyorlardı.

Sofraya av eti getirildi. Kimse elini sürmüyordu. Çatalları ve bıçaklarının ucuyla sıyırıyorlardı kemikleri. Bu iş öğretildi mi, eti hiç başka türlü yemediniz mi kolaydır.

Edith'in somurtuk, bembeyaz yüzünü gördükçe bir hır çıkaracağını anlıyordum. "Pis suratlarının karşısında budala gibi duramam," diye düşünüyordu.

Kemiğin ucuna yapıştı. Yüzlerine uzun uzun baktı:

"Ben bunu elimle yerim, çok daha iyidir."

Kimse gülmedi.

İşini bitirdiğinde ellerini peçetesine sildi ve ayağa kalktı:

"Burası şamatalı yer. Ama fazla kalamam, işim var. Gel, Momone. Bay Leplée bizi bekliyor."

Sevinçten dans edebilirdim. Görülecek şeydi suratları. Bunu düşünememişlerdi. Apışıp kalıverdiler. Edith soğukkanlılıkla onları eğlencelerinden yoksun bırakmıştı. Sonuna kadar bir rezalet, gerçek bir rezalet, bir şenlik çıkmasını ummuşlardı.

Ve o akşam, Edith kaldırımda ağladı.

Öylesine allak bullak olmuştu ki, Gerny's'e gelir gelmez olanları Leplée'ye anlattı. Koca koca yaşlar akıyordu yanaklarından aşağı, ben de perişandım.

"Görüyorsun ya, Baba! Ben bir hiçim. Bir şey bilmiyorum. Beni olduğum yerde bırakmak gerekirdi. Kaldırımımda."

"Ama bunlar zavallı herifler, budala, hödük şeyler," diyordu Leplée Baba, Edith'in saçlarını okşayarak. "Değil mi, Jacques?"

Jacques, Leplée'nin dostu olan Jacques Bourgeat'di. Bize göre ihtiyardı, en az kırkındaydı. Tatlıydı, birkaç söz, bir gülüş... Hakkında bütün bildiğimiz bu kadardı.

Bourgeat cevap verdi:

"Daha da iyi, küçüğüm. Çok büyük bir kadın olduğunu tanıtladın onlara, insan, eksiğinin ne olduğunu bildi mi, bunu gidermesi güç olmaz, sen de gidereceksin."

Edith'le, onun iyi konuştuğuna karar verdik. Sonra da unuttuk gitti.

O gece eve dönerken:

"Arkana bakma. İzleniyoruz. Meraklanma, işleteceğiz herifi," dedi Edith.

Başladık yürümeye, ama arkamızdaki yılmıyordu.

"Yeter be. Bu gece kötülük gecesi. Bekleyelim şunu, ne istediğini anlarız. Bir adamdan korkacak değiliz ya."

Jacques Bourgeat'di arkamızdaki.

Edith gülüyordu, kahkahaları dinmek bilmiyordu.

"Ben de sizi ihtiyar bir kadın avcısı sanmıştım!"

"Bu gece büyük bir yüreklilik gösterdin, seninle konuşmak isterdim. Biraz yardımcı olmak için..."

Edith bir dost, gerçek bir dost bulmuştu. Sonra Jacques hayatımıza hiç girmeyen, gittiğimiz meyhanelerde bulamayacağımız türden bir adamdı. Kadınlara meraklıydı, severdi el ve yatak oyunlarını, kızları çimdiklemeyi Jacquot, ama bizim gibi kızları değil. Hem niyetlense neremizi çimdikleyebilirdi ki?

Yazar ve tarihçiydi. Çok tatlı ve sade bir adamdı. O kadar iyiydi ki:

"Sen iyi değilsin, budalasın Jacauot," derdi Edith ona. "Burnunun dibindeki kötülüğü bile görmüyorsun."

"Çirkin olanı sevmem, bu yüzden de bakmam, için güzel olduğu için sana bakıyorum."

Jacques Bourgeat, bizim Jacquot, yığınla şey öğretmeye başladı Edith'e. *Hikâyesiz Sözler* kitabına giren bir şiir yazdı onun için:

Hayat acımadı sana;
Hadi ağlamasana,
Dostun bakıyor sana.
Hayat yaraladı seni pek,
Küçücük bebek.
Hadi, dön bana,
Geldim yanına.
Hayat o rezil
Mutsuz etti seni, sefil.
Hadi, avun diyorum
Seninle üzülüyorum.

"Ne kadar güzel," diyordu Edith, "üstelik benim için yazıldı."

Sabaha karşı, çoğunlukla bizi kapımıza kadar götürürdü. Edith büyük bir dikkatle dinlerdi onu. Ama pes ettiği anlar da olurdu. Edith'e göre çok karışıktı bütün bunlar. Anlayamadığı şeyler, bilmediği sözcükler vardı. İkide bir "Bu ne demek?" diye sormak kafasını bozuyordu. Jacques bunu anladı ve ona sabırla, Fransızca öğretmeye başladı.

İlk olarak o, Edith için bir şarkı sözü yazdı: "Elbiseci":

Elbiseci, bu sabah sana
Sattığım partallar arasında
Görmedin mi yetime benzeyen
Yırtık pırtık zavallı bir yürek.

Edith'in yıldızı iyiden iyiye parlıyordu. 17 Şubat 1936 günü Medrano şirketinde ilk kez bir galaya katıldı, ünlü palyaço Antonet'in dul karısı onuruna veriliyordu bu gala.

Alfabe sırasına göre, Edith'in adı Charles Pélissier ile Harry Pilcer'in arasındaydı.

"Bak Momone, benim adım Maurice Ghevalier'in, Mistinguett'in, Prejean'ın, Femandel'in, Marie Dubas'ın adı kadar büyük. Bir rüya bu, Momone; bir rüya."

Sırtında birlikte ördüğümüz yün elbisesiyle, sirkin koca pistinin ortasında, ışıktan bir yuvarlakla çevrili ne de miniminnacıktı. Ayakları talaşların içinde, bir palyaço gibi bembeyazdı yüzü. Ama ne kadar da büyüktü, Edith'im...

Galanın ardından Polydor'a ilk plağını doldurdu: "Yabancı"! Bizi güldürüyordu bu, ama alaycı değildi gülüşümüz, çünkü Lajon çok efendice davranmıştı doğrusu.

Sonra Canetti ona, Radio-Cité'de söyletti. Programın sonunda santral, gelen telefonlara cevap veremez olmuştu; herkes, Kaldırım Serçesi Piaf'ın kim olduğunu öğrenmek ve onu yeniden dinlemek istiyordu.

Masanın ucunda, Radio-Cité'yle altı haftalık bir anlaşma imzaladı. Akşam, Leplée Baba, Edith'e, "Cannes'e gitmek ister misin?" diye sordu.

"Côte d'Azur'e mi?"

"Evet, Pont d'Argent'de, Petits Lits Blancs'da söyleyeceksin."

"Baba, inanamıyorum!"

Edith için buralarda söylemek inanılır şey değildi! Aklı almıyordu!

Gazeteyi, pabuçlarımızı takviye etmek için alırdık, o kadar. Ama özellikle Leplée'nin yerinde çalışmaya başladıktan sonra, Edith'ten söz ettikleri için bazı yazıları okuyorduk artık.

Petits Lits Blancs'ı biliyorduk, bize uygun bir yer olmadığından haberimiz vardı.

Sokakta, Edith'in ayakları yere değmiyordu. Havalarda uçuyordu, ben de onunla birlikte uçuyordum. Yere konmak için güçlü paraşütlere ihtiyaç duyacağımız aklımıza bile gelmiyordu.

Edith'in duygusal hayatı hiçbir zaman rahat olmadı. O sıralar, özellikle çok karışıktı.

İş yönünden durum iyiydi, mesleğini öğreniyordu, çok çalışıyordu. Alışkanlığını yitirmemek için, ayrıca da çok düşkün olduğundan, ara sıra sokaklarda şarkı söylüyordu.

Saf yüreğinin bütün gücüyle sevdiği Leplée Baba'nın dostluğu, bir yığın şeyi anlamasına yardım eden ve hayatımızın sonuna kadar arkadaşımız kalan Jacques Bourgeat'ın yakınlığıyla duygusal yönden dengesini bulmuştu. Hayatı boyunca Edith ona iki yüzden fazla mektup yazdı, hiçbir erkeğe yapmadı bunu!

Ama aşk yönünden ipin ucu iyiden iyiye kaçmıştı. Denizcilerin, lejyon askerlerinin, kibar haydutların dönemiydi o dönem. Böylelerine delice bir düşkünlüğü vardı Edith'in.

Bütün bu adamlar onu dinlemeye gelmiyorlardı. Zaten içeri de almazlardı hiç birini. Çıkışta bekliyorlardı. Sabırdan yoksun değildiler. Gerny's'in çok yakınındaki "La Belle Ferronnière"ydi karargâhları. Pigalle'den bu kadar herifin Champs-Elysées'e indiği görülmemişti hiç. Bütün gece Edith'in gelmesini bekler dururlardı. Elli kişiydiler demiyorum, abartmamak gerek, ama Edith'i bekleyenler vardı,

bir de bekledikleri sürece onlara yoldaşlık eden arkadaşları. Yine de epey birikim oluyordu.

Bir sanatçı, günde elli frank kazanan bir yıldız onlar için çok zengin demekti! Kafayı çekip duruyorlar, hesabı Edith ödüyordu. Her zaman *cömert* davranmıştır çevresindekilere.

Çoğu kez Leplée, Edith'in dostlarıyla gevezelik ederdi. Karşı kaldırıma geçmesi yetiyordu nasılsa. Bütün bu denizcilerden, yasa kaçaklarından, ikinci sınıf kabadayılardan fazlaca hoşlanıyordu! Gerçekten yakışıklı olanlar vardı aralarında. Leplée cömertti. Edith'le patronunun arasında, herifler bol bol kafayı çekiyor, hattâ yollarını buluyorlardı.

Louis Leplée *çevre*'nin insanlarını, denizcileri, sömürge askerlerini tanımak ve onlarla düşüp kalkmak için Edith'in ortaya çıkmasını beklememişti. Ama Edith, bunlardan koca bir yığını neredeyse kapısının önüne getirmişti. Bu yüzden de polisler tarafından yakalanıp içeri atıldı.

Yedi ay süreyle Edith kendine göre mutlu oldu, bu mutluluk başkalarınınkine benzemiyorsa ne fark ederdi!

Ve 6 Nisan 1936 günü her şey yıkıldı.

Louis Leplée öldürüldü.

Devrildi kaldı sıranın altında
Küçücük bir delik kafasında;
Browning, browning...
Hayır, pek duyulmadı patlama
Yine de öldü gitti ama
Browning, browning...
Bastın mı tetiğe ne çıkar dışarı
Küçük delikten: "Ölüm hazretleri."

"Browning"i, Edith yıllar sonra, her seferinde de büyük bir acı çekerek söyledi. Karanlıkta öldürülen Leplée, *Baba*'sıydı hep.

Perde, bir dramın üzerine açılacaktı, oysa o gece Gerny's'de değişik bir hava yoktu.

"Biliyor musun kızım -Leplée ona sık sık böyle derdi-, üç hafta sonra Cannes, Pont d'Argent. İşler iyi gidiyor. Çok iyi gidiyor. Yine de, durumunun sağlam olmadığını kafana iyice sok."

"Biliyorum Baba, daha öğrenecek çok şeyim var."

"Çalışman gerek."

"Biliyorum. Ama neden bunları söylüyorsunuz bana bu gece? Bir terslik mi var, açık edin? Keyfinizi kaçıracak bir şey mi oldu?"

"Haklısın. Dün gece pis bir rüya gördüm; bir türlü kendimi bundan kurtaramıyorum. Annem yanı başımdaydı ve bana, 'Zavallı Louis, hazırlığını yap. Yakında buluşacağız. Seni bekliyorum.' diyordu."

Edith ona şu cevabı verdi:

"Boşver be Baba! Rüya dediğin tepeden tırnağa yalan!"

Ama bunu içten söylemediği açıktı. Anlatılanları işitince buz kesmiştim ben. Kaçıp gitmek istiyordum delicesine, ölüm beni çok korkutuyordu.

"Kızım, rüyalara inanma huyum yoktur, ama bu seferki..."

Üçümüz de aptallaşmıştık. Ne ağzımızı açıyorduk, ne bir şey yapıyorduk.

"Senden şu sıra ayrılmak istemem, Edith. Bana bir süre daha ihtiyacın var. Ünün pek hızlı yayılıyor, ipin ucunu kaçırabilirsin, yalnız kalmaman gerekir. Hâlâ bir çocuksun, safsın, bu meslektekiler kötüdür, çok kötü. Yalnız pençeler ve tırnaklar değil, belden aşağı kalleşçe vurulan yumruklar da vardır. Neyse, sen bu akşam uslu dur. Yarın sabah dokuzda plak dolduracaksın, akşam da Pleyel'de söyleyeceksin. Hemen yatmalısın. Dağıtmak yok. Söz mü?"

"Söz, Baba."

"Yemin ediyor musun?"

"Ediyorum Baba. Bakın."

Edith elini uzattı ve yere tükürdü.

Sokağa çıktığımızda, "Geç olmadı daha," dedi.

Anlamıştım, bunun ne demek olduğunu biliyordum.

Hiç inanmadan, ama ciddi ciddi, "Yatsak daha iyi ederiz," dedim. "Yarın çok işin var."

Hemen ağzımın payını verdi:

"İşimi yaparım. Yorgunsan al voltanı. Ben bir kadeh atacağım, yoksa gözüme uyku girmeyecek. Baba'nın rüyasına çok bozuldum! Bunu unutmam gerek. Sen inanır mısın rüyalara?"

Pek fikrim yoktu bu konuda. Daha sonra oldu, ama o sıra ne diyeceğimi bilmiyordum."

"Bir kadehten fazla içmek yok."

"Söz veriyorum."

O gece Edith, verdiği sözler yönünden pek cömertti.

Ne geceydi ama! Asker dostlarımızdan biri kıtaya gidiyordu. Edith sözünü tuttu: Gittiğimiz her meyhanede bir kadehten fazla içmedi, önemli olan, meyhanelerle gece kulüplerinin sayısıydı. Uzun zamandır böyle eğlenmemiştik. Buna ihtiyacımız vardı, çünkü Leplée *Babasının* orada pek dalga geçemiyorduk.

Kıtaya gidecek olan kendinden geçmişti. Bağırıyordu:

"Bu gece özgürlüğümü gömüyorum, dostlar. Bana destek olmalısınız."

Zırlıyordu, salak.

Yakınmasına gerek kalmadı, ona destek olduk, gara kadar taşıdık bile. Trene nasıl bindirdik o sarhoş haliyle, hiç hatırlamıyorum. Ama sabahın sekizinde, şekersiz ve kopkoyu bir kahvenin başında, kolay kolay unutulmayan bir sarhoşluk sonrası yaşıyordu Edith. Bunu hayatımız boyunca hatırlayacaktık.

Beaux-Arts çıkmazının köşesinde, Pigalle alanına bakan ikinci katta oturuyorduk, zengindik çünkü artık.

Eve geldiğimizde saate baktık. Sekiz olmuştu! Edith çok koyu ve şekersiz üç fincan kahve istedi, içti ve bana döndü:

"Momone, olacak gibi değil. Bu randevuyu ertelemek gerek, şarkı söyleyemem. Bir, iki saat uyumak zorundayım. Telefon edeceğim. Benimle gel."

Böyle durumlara düştü mü yalnız kalamazdı hiç. Benim de kafam pek yerinde değildi ya. Çevremi bulanık görüyordum, her şey kıpır kıpırdı.

"Alo, baba!"

"Evet."

Yüzüme baktı: "Ne fırça yiyeceğim ama!" Ve başladı konuşmaya:

"Mesele şu. Gelmem imkânsız. Eve şimdi döndüm. Anlatırım size. Bu işi öğlene bırakamaz mıyız?"

"Hemen gelin. İşitiyor musunuz? Hemen."

"Peki, geliyorum."

Telefonu kapadı.

"Momone, 'siz' dedi bana. Kızgın. Sesim normal miydi sence?"

Takside öyle bozuktu ki, yavaştan ayılmaya başlıyorduk.

"Momone, telefonda konuştuğum baba değildi sanki. Ne oluyor?"

Grande Armée caddesindeki 83 numaralı evin önüne kalabalık toplanmıştı. Bir yığın polis, polis arabası. Bir şey anlamıyorduk, ama ödümüz kopuyordu.

Binanın girişinde bir polis, "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. "Bay Leplée'yi görmeye."

Şapkalı bir aynasız, "Piaf sen misin?" dedi Edith'e. "Çık yukarı, seni bekliyorlar."

Ben kaldırımda kaldım. Hemen tüymem gerekirdi, ama kımıldayamıyordum. Edith durmamı işaretlemişti.

Çevremdekiler durmadan konuşuyorlardı. "Birini öldürmüşler. Kabare sahibi, Louis Leplée diye bir adamı."

"Bu çevreden," diyordu erkenciler, "her şeyi beklemek gerekir."

"Edith'in bu hikâyeyle ne ilgisi var?" diye düşünüyor, bir yandan da konuşanları dinliyordum.

Kapıcı karı sallıyordu gitsin. Atıp tutuyordu:

"Gelenler dört kişiydi, hepsi de delikanlı. Bir kurşunda vurdular onu. Hizmetçisi Bayan Secci'nin elini, kolunu bağlayıp ağzını tıkadılar, arkadaşımdır kendisi, onu ben bulmadım..."

Hizmetçiyi herkesten önce bulamamış olmak canını sıkıyordu karının. Her şeyde birinci olmalıydı.

"...karşıki komşu buldu. Alışverişe çıkmış. Saat sekize geliyormuş. Bir de ne görsün? Bayan Secci. Zavallı kadını kıskıvrak bağlamışlar. Komşu kadın bana seslendi. İplerini çözüp kurtardık Bayan Secci'yi. 'Patronumu öldürdüler,' dedi. Korkunç bir şok."

Geçirdiği şok umurumda değildi. Bütün istediğim, öğrenmekti. Edith de dönmek bilmiyordu.

"Eve geldiğinde Leplée'nin yaşadığını söyledi bize. Uyuyordu, o saatte uyuması normaldi, çok geç geliyordu evine. Tam o sıra, yakın dostların yaptığı gibi, alışılmış biçimde kapı vuruldu. Bayan Secci kapıyı açtı. Bay Leplée günün ve gecenin her saatinde gençleri kabul eden bir adamdır. Tabancayı Bayan Secci'nin burnuna dayadılar, cinayet silahını. Elinden ne gelirdi? Onu bağlayıp ağzını tıkadılar, çok alçak sesle konuştuklarından her şeyi duyamıyordu. Yine de Leplée'ye şöyle dediklerini işitti: 'Kıstırdık seni... bir daha bizi uyutamazsın!' Yatağında uyuyan bir adam için ne korkunç bir uyanma, düşünün!"

Kulaklarımı iyice açmış dinliyor, ama bir türlü inanamıyordum.

Üşüyordum, başım ağrıyordu, Edith'i bekliyordum. Anlatacaktı tona.

Sonunda Edith, erkeği andıran iki korkunç karının arasında dışarı çıktı. Karıların polis olduğunu hemen çaktım. Tatlı görünüşleri kimseyi kandıramazdı. Arkalarından iki müfettiş geliyordu.

Zavallı Edith'im bir elinde beresini tutuyor, öbür elindeki mendiliyle göz yaşlarını siliyordu. İri iri damlalar yanaklarından aşağı akıyordu, minicik yüzü çökmüş, allak bullak olmuştu. İki kadın kollarına yapışmışlardı. Fotoğrafçıların resim çekebilmeleri için durmak zorunda bıraktılar: Bütün çabaları da kendi resimlerinin çekilmesi içindi.

Edith hiç kımıldamadığından ben de bir şey yapmadım. Yalnız bakışlarımız birleşti. Gülümsemiyor, yüzünü buruşturuyordu sadece ve şöyle diyordu bana gözleriyle: "Merak etme Momone, beni bekle ve uslu dur."

Edith'in, ardında iki müfettişle polis arabasına bindiğini gördüm.

Öğrenecek bir şey kalmamıştı. Kapıcı kadın gevezeliğe devam ediyor, aynı hikâyeyi süsleyip püsleyip yeniden anlatıyordu. Atıyor da atıyordu. Söylediklerinin hepsini kıçına sokabilirdi, hiç ilgilendirmiyordu bunlar beni. Edith, Edith, Edith!...

Otele döndüm ve bekledim; bekleyişim uzun sürmedi, aynasızlar gelip beni de götürdüler.

Elini çabuk tutan kişilerdir polisler. Konuşmaları da, ilginç olmasına ilginçtir ama sevimli değildir.

"Edith Gassion denen kızın arkadaşıydın değil mi? Şu şarkıcının?"

"Evet efendim."

"Burada onunla mı oturuyordun?"

"Evet efendim, ama çalışıyorum."

"Göster maaş makbuzunu!"

"Edith'le aramızda böyle bir şeye gerek yoktu. Ona yardım ediyordum, giydirip soyuyordum."

"Sokakta para da topluyor muydun?"

"Evet efendim."

"Genel yerlerde başıboş geziyordun. Dilencilik yapıyordun, üstelik reşit değilsin. Hadi, topla pılını pırtını, gidiyoruz. Yaptığın işin ne olduğunu biliyor musun?"

Verilecek cevap yoktu.

1936 yılındaydık. Doktor muayenesine götürdüler beni. Kırk sekiz saat orospularla kaldım, kırk sekiz saatin sonunda, reşit olmadığım için Charenton köprüsünün oradaki Bon Pasteur ıslahanesine gönderdiler. İki buçuk ay kalacaktım ıslahhanede.

Louis Leplée hakkında bana birkaç soru sordular, ama bir şey bilmediğimi hemen anladılar. Edith'le bir şeyler bilseydik, cinayetin nedenleri konusunda bir fikrimiz olsaydı bile ağzımızı açmazdık. Çok gençtik; 'çevre' yasalarının adalete benzemediğini, orada gözaltına alınma olmadığını ve olup bitenlerin hiç unutulmadığını bilecek kadar da tecrübeliydik ama.

Aynasızlara muhbirlik yapacak kızlardan değildik kısacası, hem konuşsak da Louis Lepéle'yi hayata döndüremezdik nasılsa.

Yüreğim sıkışıyordu, bir sürü şey geçiriyordum kafamdan. Edith'in durumu üzerine bir şey bildiğim yoktu.

Haberlerini şiirden yoksun bir biçimde, belki bulunduğum yerden ötürü, çok daha acı olarak aldım. Islahhanenin keneflerinde gazete kâğıdı vardı. Bunlarda gördüm Edith'in fotoğrafını. Olaydan söz eden bütün gazete parçalarını topladım. LEPLÉE OLAYINA BİR ŞARKICININ ADI KARIŞTI. Hiç utanma sıkılma yoktu heriflerde.

Gazete parçalarını üzerimde gizledim. Tamam değildi, bazı bölümleri eksikti, ama yine de yasal süre boyunca Edith'i gözaltında tuttuklarını, hatta onunla kedinin fareyle oynadığı gibi oynadıklarını öğrendim yine de.

Nelere katlanmak zorunda kalmıştı. Kim bilir! Acılarını düşündükçe delirecek gibi oluyordum, öbür kızların leş kokusunu taşıyan yorganımın altında bütün gece zırladım.

Edith'in dostlukları durumunu daha da güçleştiriyordu. Neler olup bittiğini aşağı yukarı kestirebiliyordum, ama ayrıntıları değil.

İki buçuk ay sonra buluştuğumuzda, Edith bana her şeyi anlattı. Hiç birini unutmamıştı.

"Ah Momone, aynasızlar beni Leplée Baba'nın odasına ittiklerinde, o güzelim ipek pijamalarının içinde yatağına uzanmış, başı bir yana düşmüş yattığını görünce bir ağlamaya başladım, neredeyse boğuluyordum. Çok tatlıydı, bilsen; yüzünde bir damla kan kalmamıştı, ama uyur gibiydi. Yatağın öbür yanına geçmeye zorladılar; işte orası hiç hoş değildi. Gözünün yerinde, kanlı iğrenç bir delik vardı. Odadaki bir koltuğa serilmiş oturan Laure Jarny, mendilini

yüzüne kapamış hıçkırıyordu. 'Zavallı Edith'im, zavallı küçüğüm...' diyordu durmadan. Ben haykırıyordum: "İmkânsız bu, Leplée Baba, imkânsız bu."

"'Gördün onu. Gel bizimle,' dedi aynasızın teki bana.

"Ve Orfèvres rıhtımındaki cinayet masasına götürdüler. Bu işle Komiser Guillaume uğraşıyordu. Kırlaşmış pos bıyıklı, zayıf biri. İlk görüşte, 'Her şeyi anlıyorum,' diyen babacan bir hali var sanırsın.

"'Aptala benzemiyorsun küçük, bize zaman kaybettirme. Gerçeği söyle sadece.'

"Bir şeyden haberim yok. Arkadaşlarla kafa çekiyorduk."

Edith'i müfettişlere bırakmış, daha gençmiş onlar; çoğu kez yaşlılardan daha sert olurlar ama.

Ve başlamışlar tanık olarak Edith'i sorguya çekmeye, ifade değil, tanıklıktı bu. Daha da iyi, her işe yarar çünkü.

Polisin tezi şuymuş: Edith, Henri Valette diye birini tanımıştı, sömürge birliklerinde piyade askeri olarak görev yapmış bir pezevenkti bu. Leplée'nin yanına girince herifi bırakmış, Valette de öc almak için Leplée'yi temizlemişti. Çok basitti, ama aynasızların karışık şeyler düşünebildiklerini sanmak enayilik olur. Beyinleri hep kötüye işler de pek büyük değildir. Edith'in talihi vardı: Hizmetçi kadın fotoğrafı görünce Valette'i tanımadı.

Bu iş yatmıştı. Başka bir şey düşündüler.

Gazetede KALDIRIM SERÇESİ PİAF'IN İKİ AŞKI VAR başlığıyla okuduğum yazıda verilen bilgilerin eşiydi bu. Onlara göre, Edith'in dostu 'Bahriyeli Jeannot'du. Ama Sipahi Georges'le onu aldatıyordu. Bu da doğruydu, işin kötü yanı, Süvari Georges'i Louis Leplée'ye tanıştırmıştı. Gerny's de ya da La Belle Ferronniere'de, Jeannot ve Bozuk Faca Fierrot'la birlikte Edith'i beklerken sık sık görülmüştü Sipahi. Bu hikâye, cinayeti işleyenlerin tipine de uyuyordu.

İşin kötü yanı, doğruydu: Edith hepsini tanıyordu.

"Saatler boyu bana aynı soruları sordular:

"'Georges dostunuz muydu?'

"Evet.

"'Leplée'yle arası iyi miydi?'

"Ahbaptılar.

"'Cin olmadan adam çarpmaya kalkma, kaltak. Georges, Leplée'nin dalgasıydı.'

"Ben bu dalgayı bilmiyorum.

"'Böyle devam edersen sana kızacağız. O zaman da gününü görürsün. Georges seni almaya gelmişti iki dostuyla, iki genç ve bir bahriyeli.'

"Evet.

"'Sabahın yedisinde Georges'le birlikte miydin?'

"Hayır, başka arkadaşlarlaydım.

"'Georges size katıldı mı?'

"Hayır.

"'Yalan söylüyorsun.'

"Uzayıp gidiyordu böyle Momone, sonu gelmiyordu. Kafam patlayacak gibiydi. Sandviçleri tıkınıyor, biraları deviriyorlar, sigara içiyorlardı. Dayanacak halim kalmamıştı."

"Guillaume denen herif göründü sonunda. Babacan bir şekilde elimi tuttu. Odasında, oraya ilk getirildiğim anlara döndük.

"'Gerçeği söyleyin, bütün hayatınızı bildiğimizi görüyorsunuz, bizden hiçbir şey gizleyemezsiniz.'

"Neyse ki hayatımın dörtte birini bile bilmiyorlardı."

Edith sonunda salıverildi. Ama polisin her an kendisini çağırabileceğini düşünerek, fazla gözden kaybolmaması rica edildi.

Ancak aylar sonra bu işin dosyası kapandı. Edith için değil tabii.

5
İLK PATRON: RAYMOND ASSO

Ben, bir bakıma rahattım. Hiç değilse barınağım vardı, karnım doyuyordu. Yalnız da değildim.

Ama çevremdekilerin Gerny's'dekilerle uzak yakın ilgisi yoktu. Bu kadar düşmek çok ağrıma gidiyordu.

Edith'ten haber yoktu. Böylesi daha iyiydi, mektup alsam dikkati çekerdim, çünkü Leplée olayından kıl payı sıyrılmıştım.

Bırakıldığımı sanıyordum. Yanılıyormuşum.

Tanıdığımız çocuklar, pezevenkler ve arkadaşları çok yakınlık gösterdiler. İki buçuk ayın sonunda, Topal adında biri, bizim Henri'nin yardımıyla beni buradan çıkarmayı başardı.

Hikâye uzun. Gidip annemi buldu. Annem beni yeniden yanına alacağını söylemeyi kabul ettirdi.

Topal'da şeytan tüyü olmalıydı, çünkü mangır getirmediğim sürece dilediğim yerde pinekleyebilirdim anneme kalırsa, üstelik, salıverilmem için rahatsız da olması gerekmişti. Pezevenklerin, esaslı bir kötekle gözünü korkuttuklarını düşünmüşümdür hep.

Saat üçe doğru mahkemeye çıkarıldım. Annem oradaydı, neredeyse namuslu bir görünüşü vardı. Onu gördüğüme şaşmıştım. Tabii, iki pezevenk de annemle birlikte gelmiş, dışarda bekliyorlardı.

İşler yolundaydı. Soruşturmayı yapanlar, annemin dairesinin temiz ve kendisinin ciddi olduğunu, babanın da hayatında ağzına içki koymadığını belirtmişlerdi. Hatta birtakım ek bilgiler bile vardı: Bu bilgilerden, kuşlarım ve çok sevdiğim bir kedim olduğunu öğrendim. Evimde ne hayvan, ne giysi, ne de okşanma yüzü görebilen ben. Pezevenkler ayrıntıları çok iyi düzenlemişlerdi. Nasıl becerdiklerini bilmiyorum, ama dâhiydi ikisi de. On dakika daha uzasa ben bile inanacaktım söylenenlere. Sert ve hak yemez görünüşlü yargıç bana: "Annenizin yanına verileceksiniz," dedi. Eşyamı almamı için yeniden Bon Pasteur'e götürüldüm. Akşamın yedisinde dışarı çıkıyordum.

Hemen annemin evine gittim, durumu sonuna kadar yönetmek gerekiyordu. Oradan da, Henri'nin anlattığına göre, Edith'in orkestra eşliğinde şarkı söylediği, Vertus sokağındaki Chez Marius'a koştum. Bu kadar kolay olmuştu kurtuluşum.

Edith beni görünce o eşsiz gülümsemesi yayıldı yüzüne, ilk kez babanın evinde karşı karşıya geldiğimizde yüzünü kaplayan gülümsemenin eşi, "Sonunda gelebildin," dedi. "Uzattın ama, yeniden başlayacağız."

Sefaletin en koyusundan da beterdi durum, altüsttü. Herkes Edith'i yüz üstü bırakmıştı. Dostları bir elin parmaklarıyla sayılabilirdi: Jacques Bourgeat, akordeoncu Juel, Edith'e uzun süre gerçek yardımlarda bulunan Radio-Cité'den J. Canetti.

Edith'in bana ilk söylediği şeylerden biri şuydu:

"Biliyor musun, umudumu kesmedim. Saint-Ho-noré-d'Eylau'da Leplée Baba'nın cenazesine gittim. Üzerinde *Küçük Serçeden Babasına* yazılı bir çelenk koydum mezarına. Parayı da Jacquot verdi. Gelenlerin suratlarını görecektin. Hepsi tören maskesi takmıştı, benim yüzüm her günkü gibiydi. Leplée Baba'nın sevdiği yüzdü, yanlız gözyaşlarıyla allak bullak olmuştu. Pek hoş olmamalıydı görünüşüm. Siyah elbise diye, birlikte ördüğümüz yün elbiseyi giyiyordum. Cenazeye gelen karıların hepsinde kısa ya da uzun tüylü, siyah

kürkler vardı. Bütün bu insanlar, yerimin orası olmadığına inanır gibiydiler. Oysa asıl benim yerim vardı orada. Orada bulunmaya hak kazanan benim gibiler pek fazla değildi. Akşam, Gerny's'e uğrayacak kadar salaklık ettim. Pek az insan vardı, kulüp kapatılmıştı, gelenler de Laure Jarny'ye veda etmek isteyenlerdi: Çalışanlar, çiçekçi kadın, başgarson, artistler. İçlerinden biri bana şöyle dedi: 'Zavallı Piafcığım, koruyucunu kaybetmen büyük talihsizlik. Ondan başka sana inanan yoktu. Yine kaldırım taşlarına döneceksin.' İçimden kafasına bir kaldırım taşı sallamak geldi doğrusu!"

Adını söylemeyeceğim, ünlüydü, hâlâ şarkı söylüyor.

"Hayatı tanıdığımı sanırdım, ama insanların bu kadar rezil olduğunu bilmiyordum. Bunu unutmayacağım. Büyük bir ders oldu benim için!"

Unuttu ve hayatı boyunca insanlara güvenmeye devam etti, hatta beş para etmeyen, kendisini aldatan, kazıklayan birtakım kadınlara bile. Oysa kuşkucuydu ve kadınları pek sevmezdi. Arkasında sürüklediği, sülük gibi kanını emen bir yığın palavracı ve sahtekâr vardı çevresinde. Onlardan öylesine tiksinirdim ki, çok kafam bozuldu mu çeker giderdim. Hava alırdım birkaç gün.

Pek az içki içerek, gecenin büyük bir bölümünde konuştuk. Şaka değildi bu, işitilmesi güç şeylerdi. Edith, yokluğumda olup bitenlerin hepsini anlattı.

Bazı geceler sokaklarda sürtüyor, bazı geceler otele dönüyordu. Haftalar boyu, yatağında başını yastığına dayayıp çocuk gibi ağladı.

Bir süre daha Pigalle'de oturdu. Şimdi, Malta sokağındaki bir oteldeydi.

'Dostları' Edith'i bırakmışlardı, ama basın ve polis onu unutmamıştı. Çaktırmadan, kendilerine göre kolluyorlardı, çakal gibi çevresinde dönüp duranlar vardı.

"Gazeteyi her açışımda yüreğim ağzıma geliyordu. Leplée olayından söz ediyorlardı, dişe dokunur tek kadın ben olduğumdan gagalıyorlardı durmadan. Palavraları acı, rezil bir foto-roman olmuştu. Artık söyleyecek şeyim kalmadığından uyduruyorlardı. Bana hiç acımadılar, suç ortağı olduğumu hissettiriyor, daha da ileri gidip benim katilleri cinayete ittiğimi söylüyorlardı neredeyse. Hasta oluyordum bu kepazelik karşısında."

İş konusunda, Edith talihi olduğuna inanıyordu. Her türden gece kulübü sahibi, yeşil bok sinekleri gibi çevresinde vızıldayıp duru-

yordu. Pek bir şey sundukları yoktu, Edith de büyük isteklerde bulunamazdı. Ama heriflerin gözünde Edith rezalet kokuyordu, bedava reklamdı hepsi için.

Pigalle alanında, yöneticisinin adını taşıyan 'O'dett', adlı bir gece kulübüyle anlaştı. Kulüp yöneticisi, kadın kılığına girip çok matrak bir numara yapıyordu. Doğrusu, o kılıktakilerin devam ettiği bir yerdi burası, ama iyi bir yerdi. Züppelerle doluydu, dekor güzeldi, moda kulüplerdendi. Hoşa gidiyordu.

"Zavallı Momone'm, bir bilsen. ödüm patlıyordu. İnsanı olduğu yerde donduracak kadar sessizdi kulüp. Kış ortasında bir mezarlık, masalarının başında buz gibi oturan bu insanlardan daha sevimlidir. Şarkı söyledim, tek bir mırıltı duyulmadı, terbiyeli kişilerdi hepsi, terbiyeleri midemi bulandırıyordu. Selam verdim. Girdiğim gibi çıktım, ama gazetelerde yazılanları kusarak aralarında konuştuklarını işitiyordum sanki: 'Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.' "Herifin nabzına göre şerbet veriyor, onu eğlendirecek kişiler buluyordu.' 'İnsan kaldırımdan geldi mi her şeyi beklemeli...'"

Hiç alkışlanmadan şarkı söylemek çok güçtür. Kişinin bunu yapması için karnının çok aç olması gerekir.

"O'dett hoşnuttu. Kulübün yıldızıydım. Gelenler sokağın sesini değil batağı, lağımı dinlemek istiyorlardı."

İçeri girenlerin paltolarıyla birlikte kibarlıklarını da vestiyere bıraktıklarına inanası geliyordu insanın. Bir akşam, ilk şarkıdan sonra, sessizlikte bir ıslık işitildi. Zavallı Edith için, sadece bir başlangıçtı bu, çok daha beteriyle karşılaşacaktı.

Ak saçlı, kibar halli bir adam ayağa kalktı. Ağzına geleni söylemeye başladı:

"Gece kulübünde ıslık çalınmaz. Bunlar sokak serserilerine yakışan davranışlardır."

"Gazeteleri okumuyor musunuz?" diye karşılık verdi başka biri.

"Okuyorum, ama kararı polise bırakıyorum. Polis bu kadını salıverdi. Burada, bütün benzerleri gibi bir sanatçı olarak bulunuyor. Yaptığı işi beğenmiyorsanız susun, aksi halde alkışlayın onu."

Ve adam, Edith'i alkışlamaya başladı. Birkaç kişi de onu izledi.

Buna rağmen Edith anlaşmasını yenilemedi, dayanacak hali kalmamıştı.

"Bundan sonra düşüş başladı. Canetti çok yakınlık gösterdi bana, şehir dışındaki sinemalarda iş buldu. Ne kadar ilgi çektiğimi kesti-

rebilirsin! İlk söylediğim sinema, Orléans kapısındaki Pathé sinemasıydı. Oradakiler de Leplée olayına karışan kızı görmeye gelmişlerdi. Her yerde durum aynıydı, öylesine bağırıyorlardı ki, söylediğim ilk şarkıyı ben bile duymaz olmuştum. Bazen ortalık yatışıyordu, bazen iyice çıldırıyorlardı. Kıran kırana güreşe çıkmış gibiydim, bazen çok hafif geliyordum bu güreşte. Ama her seferinde, programımın sonuna kadar sahnede kaldım. Düşün Momone, nasıl baş edebilirdim bu durumla? Bitmiştim, isteğim kalmamıştı, her an ağlayabilirdim. Kendimi kaybedene kadar içtiğim oldu, ıslahhanede çürüyen sen yanımda olmadıkça eğlendirmiyordu yaptığım iş beni. Sürüyle sapı siliğin içinde bir zavallıdan başka şey değildim sanki."

"Ya erkekler, Edith?"

"Gelip geçici ilişkilerdi hep, yalnız kalamam. Bunlardan söz etmek bile istemiyorum. Ama şimdi, Momone'm, sana kavuştum. Yeniden başlıyoruz. Başaracağız."

Ama buna inanmıyordu, her şeyi yüz üstü bırakmak ya fabrikaya ya yeniden sokak şarkıcılığına dönmek istiyordu. Sokaklarda şarkı söylemek mümkündü ve bu işi yine yaptık. Ama Edith yönünden hoşuma gitmiyordu. Çaresizliktendi yeniden sokaklara dökülmemiz. Başka bir yere gelmiştik. Her gün yıkanan, roman kişileri gibi konuşan insanlar güzel kokarlar; hem sonra ayaklarımız halıların tadını almıştı ve bu, herhalde asfalttan ve parke taşından daha iyiydi.

Bir gün onu kiliseye sürükledim, bir şeyler olması için dua ettik, bir şeyler de oldu...

Dualarımız mı kabul edildi, yoksa üst üste yuvarladığımız iki Cinzano mu bize cesaret verdi? Bir mucizenin gerçek olup olmadığını anlamak mümkün değildir, olması için öyle çok şey yapılır ki!

Küçük bir barda planlarımızı yeni baştan hazırladık. Tılsımlı *artist ajanı* sözünü hatırladık. Gelsin telefon rehberi. Artist ajanları listesinde Marianne Oswald'ın (kültürlü kişilerin çok beğendiği bir şarkıcıydı) ajanı Fernand Lumbroso'nun numarasını aradık. Adını hatırlamamız büyük mucizeydi asıl. Bir elimde telefon jetonu, öbüründe Edith'in minicik eli, küçük barın merdiven altında, her zamanki gibi keneflerin yanında olan telefon kulübesinde buldum kendimi.

Telefonda birkaç söz ettik ve hemen buluşmayı kararlaştırdık.

Kenefte birkaç tarak attıktan sonra, saçlarımızı iyice yapıştırmak için kullandığımız sabunun kokusuna aldırmadan ve kılıksızlığımızı unutmuş, doğru Lumbroso'ya koştuk.

En bayıldığım şey de anlaşmanın hemen imzalanması oldu: On beş gün süreyle Brest'te, bir sinemada çalışacaktık. Edith on dakikalık arada sahneye çıkacak, dört şarkı söyleyecek, yirmi frank alacaktı günde, insan meteliksiz oldu mu, ilaç gibi geliyordu böyle bir iş.

Bu önemli kişinin bakışını yakaladım, gözlerim ve genç vücudumla Paris-Brest gidiş-dönüş birinci mevki tren biletlerini ona ödetebileceğimi sandım. Yanılıyordum, bize ikinci mevki biletler verdi.

Brest, tren biletlerinin parasını ödeyişim kadar pis bir şehirdi. Bir daha sefere daha fazla paraya anlaşma imzalamamıza karar verdim, hem böylece belki Nice'e giderdik!

Turneye çıkmıştık. İlk turnemizdi bu.

Brest yaşanılmaz, kasvetli, yağmurlu bir şehirdi. Yağmur çiseler durur. Kaldırımları parlatır ama insanları değil. Oradaki günlerimiz çok iç karartıcıydı.

Neyse, orada Leplée olayına aldırdıkları yoktu. Gerçekten yitik bir şehirdi. Edith, başrolünü Edwige Feuillere'nin oynadığı *Lükres Borjiya* filminin arasında sahneye çıkıyordu.

Üstelik, hafta arası sinemada pek kalabalık da yoktu. Edith, ilk gece bir kahvede denizcilerle ahbaplık kurdu. Brest mavi yakalılarla doluydu, gereğini duyduğumuz şey vardı burada.

İkinci gün kendi *bahriyelilerimiz* olmuştu, ayaklarımızı uzatmış kabukları saçarak fıstık yiyorduk, keyfimiz yerindeydi, rahatlamıştık. Asteğmenler bile vardı dostlar arasında. Bu bize moral veriyor ve Edith onlar için şarkı söylüyordu.

Ben de onunla birlikte sahneye çıkıyordum. Müzikhol deyimiyle, onun takdimcisiydim. Edith gibi giyinmiştim, ikimizin kılığı da birdi: Siyah etek ve kazak, beyaz yaka ve küçük bir kırmızı fiyonk, aynı saç biçimi, beş santim farklı da olsa aşağı yukarı aynı boy. Mesele yoktu, kardeştik nasılsa.

Edith'i tanıtıyordum. Sahneye çıkıyordum ve alkışlıyorlardı beni. "Kaldırım Serçesi Piaf, tahta perdeler ardında aşk ve kenar mahalle şarkıları." Kollarımı kulise doğru uzatıyordum, sahneye çıkan kızın tıpatıp bana benzediğini görüyor ve çok eğleniyorlardı.

İşim bittiği halde kulisten ayrılmıyordum. Edith daha o zamanlar, şarkı söylerken yakınında birinin bulunmasını isterdi.

İskemlesini sürüyerek peşinden akordeoncusu Robert Juel geliyordu ve Edith başlıyordu söylemeye. Bir tek akordeonla. Fazlasını

karşılayamazdık. Ama Edith'e iyi gidiyordu, daha sadeydi böylesi. Halk işiydi, gösterişten uzaktı.

Düşünüyorum da, Edith'in söylediği şarkılar çok tatlı geliyor. Fréhel türünde, "Mert ve Namuslu", "Koca Totor" gibisinden efkârlı şarkılar. "Kız ve Köpek", "Saint-Ouen ve Clignancourt Arası" da söyledikleri arasındaydı. Leplée'nin öğrettikleri dışında, repertuvarı daha çok gırgır şeylerden oluşuyordu.

Çıkışta bahriyelilerimizle buluşuyorduk. Hiç yalnız değildik, işin bu yanı kötü gitmiyordu. Hem sonra çocuklar tatlıydı, soru sormuyorlardı bize. Ama Edith, Leplée olayını unutmamıştı. Bazı geceler kadehine bakışından, içkisini içişinden, ardından meydan okurcasına, "Yenilensin!" deyişinden anlıyordum bunu.

Sinemanın müdürü hoşnut değildi, sürekli hır çıkarıyordu. Edith bu işi Leplée'nin yerinden daha hafife alıyordu. Bakımsızdı, işe geç geliyordu. Şehrin *kibar* kişileri hoşlanmıyorlardı konserinden.

Özellikle de bahriyelilerimiz, sayıları zaten fazla olmayan ciddi müşterileri kaçırıyordu. Sinemada rahat durmuyor, şamata ediyor, burjuvalarla matrak geçiyor, filmin ikinci yarısı başlayınca çekip gidiyorlardı. Korkunç bir gürültü yapıyorlardı. Bu Edith'i güldürüyordu, ama sinemanın patronunu değil.

Gideceğimiz akşam hesabı görürken, "Kendinizden hoşnut musunuz? Yaptığınızı beğendiniz mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Edith.

"İyi öyleyse, bir daha benim sinemama adımınızı atamazsınız."

Daha sonra Edith'e büyük paralar teklif etti. Rahatını bozdu. Bu iş için Paris'e geldi. Edith'in cevabı şu oldu:

"Hayır, benim yüzümden tükürdüğünü yalayan bir adam durumuna düşmenizi hiç istemem."

Unutmamıştı; oysa, bu, Edith'de pek görülmeyen bir şeydi, çünkü böyle olayları hemen unuturdu.

İki hafta sonra Paris'e döndüğümüzde, Lumbroso pek istekli değildi. Sinemacı başına dert açmıştı.

Yeniden kenar mahalle sinemalarını dolaşmaya başladık ve daha ilk geceden yine Leplée olayıyla karşılaştık; rezalet insanın arkasını kolay bırakmaz.

Edith, Robert Juel'le birlikte sahneye çıkınca seyirci kudurdu:

"Şu kaltakla pezevengini atın dışarı!" diye bağırıyorlardı.

Robert Juel akordeonunu iskemlenin üzerine bıraktı, sahnede ilerledi ve şu cevabı verdi:

"Asıl pezevenkler salonda."

Her akşam aynı durumla karşılaşıyorduk. Robert'in, çıkışta bizi bekleyen heriflerle dövüştüğü bile oldu. Öfkemden ağlıyordum.

Anılarımızdaki yerinden daha az sürdü bu durum; ama bitmiş, tükenmiş, paçavra haline gelmiş olarak çıkıyorduk. Edith ağlıyordu, ellerini bana uzatıyordu:

"Gerçek değil bu! Gerçek değil, Momone; bitecek bu kâbus."

"Evet, gerçek; kolay kolay da bitecek gibi değil..." diyebilir miydim ona?

Leplée sayesinde birçok insan tanımıştı: Canetti, Jacques Bourgeat, rastlantı sonucu karşılaştığı Raymond Asso ve daha niceleri ona yardım ederlerdi...

"Bir su birikintisinde nalları dikerim de hiç birinden yardım istemem! Öğrensinler başımızın dertte olduğunu!"

Her zamanki cümlesiydi bu. Ama bize yararı dokunmuyordu. Bizimki gibi bir sefalet, akıllarının köşesinden geçmezdi ki.

"Görüyorsun ya, Momone; talih mangır gibidir, geldiğinden çabuk gider," diyordu Edith, yüzünü geren bir gülümsemeyle bana.

Her şey kabulüydü, dökülen salonlarda iğrenç numaralar bile. Yaşamak gerekiyordu.

Sürünüyorduk... Durum çok kötüydü.

Rastladığı ilk iyice adam, Roméo Carlés oldu.

Her akşam, Strazburg bulvarındaki 'Globe'ye gidiyorduk. Sanatçıların devam ettiği bir kahveydi burası. Küçük artist ajanları, turne düzenleyicileri gelirlerdi buraya. Bir kadeh atmak ya da bir kahve içmek için gelen sürüngenler yığını arasında, üç kuruşluk anlaşma karşılığı takkesini havaya atacak birini, Edith'inki gibi çaptan düşmüş, ama hâlâ geçerli adları bulacaklarından emindiler. Globe bir çeşit müzikhol borsasıydı.

Şarkı sözü yazarı ve şarkıcı Roméo Carlés bize bir içki ısmarladı. Edith'i tanımıyordu. Onu sevimli buldu, mutsuz bir görünüşü vardı Edith'in.

"Ne iş yaparsın?" diye sordu.

"Şarkı söylerim."

Bu meslekte, insanlar tanışmadan senli benli olurlar.

"Bana göre bir iş olup olmadığına bakmaya geldim."

Roméo ona hiç umut vermedi.

"İyi bir kontratı burada yakalayamazsın. Ufak tefeksin, kılıksızsın, baldır bacak da hak getire. Beğenilmen çok zor."

"Biliyorum... Ama bu arada..." dedi Edith, "açlıktan geberiyorum."

"Benim şarkılarımı söylemek ister misin?"

Roméo Carlés'in adını duymuş olan, ama onu pek fazla tanımayan Edith hemen cevabı yapıştırdı:

"Soruyor musun?"

"Öyleyse bir akşam beni dinlemeye gel. Coucou'da ve Perchoir'de söylüyorum."

O gece Edith hayatından hoşnuttu. Hemen başladı hayal kurmaya. Birinin şarkı teklif etmesi ve Leplée olayından söz etmemesi hoşuna gidiyordu. Bilmediği, Roméo'nun aklının bir karış havada olduğu ve Kaldırım Serçesi Piaf'ın, gözünde hiç bir şey ifade etmediğiydi.

Ertesi gün kararını verdi:

"Momone, Roméo'yu dinlemeye gideceğiz."

Bu iş canımı sıkıyordu, çünkü Edith biraz kafayı bulmuştu ve böyle durumlarda hep hır çıkarırdı.

Montmartre sokağındaki, günün çok tutulan gece kulüplerinden Perchoin'in yolunu tuttuk.

Daha içeri girerken Edith gırgıra başladı. Roméo Carlès sahnedeydi. Edith, başladı gırtlağını paralarcasına bağırmaya:

"Roméo'mu görmeye geldim; Hey! Roméo! Juliette'in geldi!"

Perchoir'in müşterisi çoğunluk kibar kişilerdi. Herkes bozulmuştu. "Çıkarın şunu dışarı!" sözleri duyulmaya başlamıştı bile. Sağıma soluma bakamaz olmuştum, ama bir şey söylemeye de cesaret edemiyordum. Durum daha da kötüye gidebilirdi.

İşini bilen Roméo, olayı gülerek karşıladı. Edith'e karşılık da verdi. Salon kahkahayı bastı. "Mahsus yapıyorlar! Programda var bu!" diyenleri bile işittim.

"Şarkı hikâyesi suya düştü! Bu olaydan sonra Roméo Edith'e bir şey vermez," diyordum kendi kendime.

Hiç bile. "Minik Dükkan"ı söylemeden önce, sahneden Edith'e bağırdı:

"Bu senin için, Juliette'im. Uslu dur da iyi dinle."

Edith ne kadar sarhoş olursa olsun, mesleği söz konusu edildi mi dinlerdi. Gırgır sona ermişti:

Issız bir mahallenin
Kibar taşra havalı
Köşesini bilirim.
Geçen mevsim orada
İki ev arasında
Minik bir dükkân gördüm.

Arada Edith hemen kulise koştu.

"Dediğin doğru mu? Minik dükkânı bana veriyor musun?" diye sordu.

"Hak etmedin bunu."

"Ettim! Bak dinle, öylesine bir söyleyeceğim..."

Ve şarkıdan bölümler söylemeye başladı. (Edith bu şarkıyı uzun süre repertuarında tuttu.) Romeo bayılmıştı. Edith'e takıldı:

"Parasını neyle ödeyeceksin?"

"Bir öpücükle."

İlişkileri böyle başladı işte, bu kadar basit.

Bir süre beraber oldular: Altı ay, Roméo için Edith ikinci kadındı biraz. Çok yetenekli bir şarkıcı olan ve güldürücü şarkılar söyleyen Jeanne Sourza vardı hayatında.

Edith, Roméo'sunu seviyordu. Dış görünüşü parlak değildi: Seyrek ama başına iyice yapıştırılmış saçları vardı. Tatlı, özellikle de zeki bir adamdı. Edith'in *çocuk* yanı hoşuna gidiyor, onu eğlendiriyordu. Bu acı ve pis dönemde, Edith'e güvenen ilk insandı. O sıra bunu, Edith'in gözünde aşktan da büyük önemi vardı.

"Görüyorsun ya, Momone; Roméo Carlés gibi bir adam bana şarkı verdiğine göre daha tükenmemişim."

Roméo daha da iyisini yaptı. Edith için bir şarkı yazdı. Bu fikri ona Edith'le ikimiz vermiştik: "Sarışın ve Esmer".

Sıradan bir hikâye
Gerçekten çok pespaye
Doğrusu bilmiyorum
Pek anlatamıyorum...
Sarışın ve de esmer
Kırk yıl anlaşmışlardı
Ölüm aldı birini
Öteki yaya kaldı...

Mert bir adam olan Lumbroso, moralini iyice yükseltmek için Edith'e Brüksel'de bir iş bulma yürekliliğini gösterdi.

"Bu akşamdan tezi yok gidiyorsun. Hem, uslu oturmaya bak. Saatinde işe git. Kafayı çekme. Yoksa aramızda her şey biter. Sana bir daha hiç iş bulmam. Farkında değilsin, ama adın pek para etmiyor. Bir de üstüne, Brest'teki gibi davranırsan ânında sıfırı tüketirsin; geleceğin konusunda kimsenin şu kadar umudu kalmaz."

Bu arada başparmağının tırnağını tıkırdatıyordu. Ezilmiş bir pireyi fırlatır gibiydi.

Edith, dilediği bütün sözleri verdi Lumbroso'ya.

"Neyse," dedi, "hiç değilse orada Leplée işini karıştırmazlar da beni rahat bırakırlar."

"Mümkündür. Ama unutma, Belçika dünyanın öbür ucu değil."

Edith o gece hareket etti, ben kaldım. Henüz reşit değildim. Pasaportum yoktu. Bir pasaport çıkarmak için annemin izni gerekliydi.

Brüksel'e varınca Edith bana yazdı: "Pasaport alabilmek için nemiz varsa annene ver ve buraya koş."

'Nemiz varsa' dediği fazla bir şey değildi: üç renkli yastık, bir de yemeğimizi kendimiz pişirirsek daha az para harcayacağımızı düşündüğü bir gün Edith'in satın aldığı mavi tencereler. Pek kullanmamıştık bunları, ispirto ocağı da vardı ama bunu kurtardım, annemin eline geçmedi.

Yastıklarla tencereler sayesinde, Berteaut anne benimle karakola gelmeyi ve yolculuk izni vermeyi kabul etti. Yine de bu iş zaman aldı. Pasaport elime geçtiğinde Edith dönmüştü bile. Bozuk çalıyordum. Bütün çabalarım boşa gitmişti.

"Merak etme Momone. Dönüyoruz oraya."

Edith, Brüksel'de Jean M... adlı biriyle tanışmıştı. Brouckere alanının yakınındaki, çalıştığı gece kulübünde müzisyen olan bir Belçikalıydı.

Hemen anladım âşık olduğunu. Edith sevdi mi, suratına beş yüz mumluk ampul tutulmuş gibi olurdu: Pırıl pırıl yanardı.

"Momone, harika birine rastladım; yakışıklı, sarışın. Tanı rüyalarımızdaki mavi gözlü, kuzeyli delikanlı... (Bundan emindim, mavi göze dayanamazdı.) Ama buralarda rastlayamayacağın bir mavi göz. Oraların göğü değiştiriyor böyle gözlerini!"

İleri arş!. Onu ne kadar tanırsam tanıyayım, hemen giriyordum havasına. İyi bir seyirci, iyi bir dinleyiciydim.

"Bir anlaşma daha yapmam gerek. Zor olmaz. Brüksel'de beğenildim. Delilik de etmedim hiç..."

İkinci anlaşmayı da kopardı.

"Momone, gidiyoruz. Yabancı ülkeleri tanımalısın. Göreceksin, harika! Brüksel yabancı bir şehir sayılır. Buradan çok değişik. Her şeyi başka bir biçimde görüyorsun, insanları bile."

Sebebini anlamam uzun sürmedi.

Sevgilisi Jean M... ile kafamı o kadar ağrıtmıştı ki görebiliyordum onu. Sanırım yolda rastlasam tanırdım! Trende, yol boyu, Edith tedbir almaya başladı:

"Biliyor musun, sana söylediğim kadar da parlak değil. Yani... demek istediğim... fizik olarak..."

Brüksel'e yaklaştıkça yerin dibine batırıyordu adamı.

Tren gara girince, peronda kabak kafalı, şişko, inanılmayacak kadar çirkin bir adam gördüm... Neyse ki Edith beni hazırlamıştı buna!

Sürekli beni kolluyordu:

"Kötü sayılmaz, değil mi? Hem sonra çok şeker. Görüyorsun ya, bizi karşılamaya gelmiş."

Görüyordum.

Birlikte Belçika usulü tıkındık, bol kızartma ve şişelerle bira. Sonra Jean, "Bu gece kulüpte görüşmek üzere," dedi Edith'e.

Edith hiç hoşlanmadı bu durumdan.

"Evine gidip sürpriz yapalım."

Elde kahverengi bavullarımızla, paspal, yolu tuttuk.

Adres sahteydi.

Edith bana baktı. Keyfi kaçmıştı. Gözlerinden, çok iyi bildiğim tatsız bir parıltı geçti.

"Bak sen, beni ahmak yerine koydu. Bedelini de öder. Kaldır götünü, Momone; nerede oturduğunu bulmam gerek."

Sonunda akşam, gece kulübünde çaktırmadan adresini öğrendim. Bir kadıncağızla yaşıyordu, evli değildi, ama o kadar uzun zamandır birlikteydiler ki, herkes onları evli sanıyordu.

Edith'le gönül eğlendirdiği de gerçekti. Durumu anlattığımda, bizimki deliye döndü.

"Gudubetin teki olduğu halde ona yakışıklı demeye varım. Umurumda değil, ona bayıldığımı da söylerim. Yalnız beni, uyuttuğu beşinci sınıf orospular gibi görmesini istemiyorum. Gel Momone, şuna bir serenat yapalım."

Kafamız bozuk olduğundan, penceresinin altında şarkı söylemeye başladık. Hemen camı açtı. Sesi tanımıştı. Pencerede göründü, bize numaradan gülümsedi ve para attı. Pek cömert değildi, ama çekip gideceğimizi umuyordu. Biz de çektik gittik...

Birer kadeh yuvarladık. Fena değildi içtiğimiz şey! Frenküzümü şerbetiyle alkol karışımı. Bardağın dibindeki tatlı şuruba erişmek için önce iğrenç alkolü yuvarlamak gerekiyordu.

Sonra yeniden penceresinin altına döndük ve biraz daha yüksek sesle işe giriştik. Başlangıçta Edith aşk şarkılarına vurmuştu, ama bu yeterli değildi. Ona "Din Dersi"ni söyledik. Kutsanmış -ama dinsel anlamda değil- kıçlara uygun mumlardan söz eden yakası açılmadık bir şarkıdır bu... Ardından, çok açık saçık ve Edith'in ters yüz ettiği "Çimenlere Oturtmak" adlı bir başka şarkıya geçtik:

Oturtsam çimenlere,
Okşarım orasını,
Vay anasını, vay anasını...

Bir kere daha para attı. Karısı da çıktı pencereye. Görmek istiyordu. Gördü ve işitti. Keyifle kadına sövdük. Ağzımıza geleni söyledik. Bize Flamanca küfürler etti. Umurumuzda değildi. Ne dediğini anlamıyorduk, ama kestirebiliyorduk.

Jean'ın bozukluklarıyla bir içki daha içip yine geri döndük. Bu sefer oturduğu daireye çıktık. Kapıyı açmadı, bizim geldiğimizi anlamıştı. Akşam, Edith hâlâ bu hikâyeyi unutmamıştı.

Şarkı söylediği kulübün orkestrasında çalıyordu Jean. Edith'e eşlik eden de oydu. Karşılaştıklarında, Edith az görülen bir biçimde kafayı tütsülemişti.

Sahneye girmek için merdiveni inmesi gerekiyordu. İki yana, merdiven boyunca müzisyenler sıralanmıştı. Edith kıç üstü indi basamakları... Ama bütün basamakları! Sahne, dans pistinin üzerinde olduğundan Edith'in yaptığı gözden kaçamazdı. Piyano çalan Jean'a yapışmış, bağırıyordu:

"Jean, hayatım, seni seviyorum! Sensiz yaşayamam, mümkün değil bu! Çok yakışıklısın, unutamam seni!"

Bu numara sökmedi. Jean ciddi ciddi, bu işle ilgisi bulunmayan adam havalarında işine devam etti.

Bunun üzerine halin yolunu tuttuk. Camembert peyniri alıp geri döndük.

"Gel Momone," dedi Edith bana.

Aynı durumda olduğum için, arkasından gittim. Fitil gibi sarhoştum. Dans edenlerin arasından yalpa vurarak pisti geçtik ve peynirleri Jean'a sunduk.

Edith haykırıyordu;

"Al, Jean! Ayrılık armağanım bu..."

Bütün Belçikalılar gülüyorlardı. Dayanamamışlardı. Dizlerine vuruyorlardı ellerini.

Kötü sayılmazdı yaptığımız... Bu iş için bize para bile vermeleri gerekirdi! Ne gezer!

Bu aşk hikâyesi de cemembert peyniriyle son buldu...

Paris'e döndüğümüzde de Lumbroso bizi hoş karşılamadı:

"Sarhoş olup çıkardığın rezaletlerden bıktım. Buraya bir daha uğramana gerek yok. Artık benden iş alamazsın."

Sonradan, söylediğine çok pişman olduğu bir cümledir bu. Ama adamcağıza öyle çektirmiştik ki.

Belçika'dayken epey eğlenmiştik. Ama Paris'te meteliksiz kalınca, işin gırgırı uçup gitmişti. Edith umursamaz görünüyor, "Üzülme Momone, bu sıkıntılı bir dönem, fazla sürmez," diyordu.

Her gün sokaklarda şarkı söylediği sıra gerçekten tatmamıştık sefaleti, asıl şimdi göbeğindeydik. İnsanın hayatında birkaç ay pek kısadır, ama bizimki ne kadar uzun ve sıkıntılıydı! Leplée Baba'yla çalıştığımız sıralar aldığımız, eli yüzü düzgünce giysileri bile sattık.

Biraz para kazanmak için fotoğraf numarasını bulmuştum.

Clichy ile Barbès arasında dolaşıyordum. Birine rastladım mı onunla içki içmeye gidiyordum önce. Gevezelik ediyor, birbirimize hayatımızı anlatıyorduk. Tam o noktada küçük kardeşlerimden birinin, kolunda ayısıyla bir yaşındaki bir yavrunun resmini çıkarıyordum. Adamına göre, ya, "Benim çocuğum. Babası çekip gitti. Bakılması için bulduğum kadına verecek param yok...", ya da, "Bir kapı-

cı kadına bıraktım gelir alırım diye, ama almak için de üç-beş kuruş vermem gerek..." diyordum.

Hiç şaşmıyor, adam mangırları tosluyordu. Karşılığında, ertesi gün buluşmak üzere sözleşiyorduk. Ben hiç bir buluşmaya gitmiyordum. Kimseyle yatmıyordum, yararı yoktu bunun, öpüşmedim demiyorum; bazen zorunlu oluyordu bu. Ben de, pek pis olmayan herifleri seçiyordum.

Edith bu durumu kabul ediyordu. Başka şey gelmezdi elinden. Ama çok çirkindi yaptığım ve daha sonu gelmemişti...

6
BÜYÜK BİR YILDIZIN DOĞUŞU

O sıralar, Edith rastlantı sonucu, artistlerin gittiği Nouvelles Athènes adlı bir meyhanede Raymond Asso'ya rastladı. Gerny's'in parlak günlerinde, şarkılarını götürdüğü yayınevlerinde rastlamıştı daha önce ona. O sıralar, hâlâ sekreterliğini yaptığı Marie Dubas için de uğruyordu Asso oralara.

Otuz yaşlarında, eski lejyon askeri, garip bir adamdı. Sipahi birliklerinde de savaşmıştı. Çok önemliydi bu! Edith için sipahi üniformasından güzel giysi bulunamazdı: Büyük pelerin, pantolon, çizmeler, fes ... aklını başından alırdı bizimkinin. Benim de. Birbirimize şöyle derdik: "Ne yakışıklı adamlar! Bu kadar yakışıklısı görülmemiştir!" Sipahiler soluğumuzu keserdi. Pelerinlerine sarınıp sevişmeye can atardık!

Bu yüzden Raymond, Edith'e sipahilik günlerini anlattığında, yüreği çarparak ve hülyalı gözlerle dinlerdi bizimki onu. Her türlü ayrıntı, merakını uyandırırdı; kırmızı pantolonun yönetmelik uyarınca yetmiş iki kıvrımlı olması bile. Ve çöl, güneş, kum... sıcaktı oraları, renkliydi. Gitmiş gibi gözünün önüne getiriyordu Edith.

Dolayısıyla, normal olarak Raymond'un kollarına düşmesi gerekirdi. Hiç böyle olmadı. Aklının köşesinden bile geçirmiyordu bunu. Hem sonra Raymond da, Edith'in çekinmesine yol açan kuru, itici bir yan vardı.

İlk rastlaşmaları aşağı yukarı şöyle geçmişti:

"Merhaba, Edith. Ne âlemdesin?"

"Yuvarlanıp gidiyoruz!"

"Parlak değil mi?"

"Pek sayılmaz."

"Anlat hele."

Başladılar konuşmaya. Sonra yine görüştüler. Edith, Raymond'a güveniyordu; her şeyi bilen bir havası vardı hep. Erkekti, gerçekten erkek, sağlamdı görünüşü. İnceydi, neredeyse cılız, kıllı, adaleli, dümdüz karınlı. Yakışıklı değildi. Seyrek gülerdi, ama varlığıyla doldururdu bulunduğu yeri.

Birlikte, meslekten söz ediyorlardı.

Edith ona yığınla soru soruyordu, en çok da Marie Dubas üzerineydi bu sorular. Edith, Marie Dubas'a tapıyordu. Büyülüyordu bu kadın onu. Edith her şeyi öğrenme peşindeydi: Nasıl çalıştığını, şarkılarını nasıl seçtiğini, nasıl yaşadığını. Kısacası her şeyi!

Bu hayranlık, bu merak, Raymond'u tanımadan çok önce vardı onda; sokaklarda söylediğimiz sıralar, paralı bir günümüzde Edith, "A.B.C.'ye gidip Marie Dubas'ı dinleyeceğiz," demişti.

İki paradi bileti aldık ve Marie Dubas bizi duman etti.

"Şuna bak, ne kadın!" diyordu, minicik beyaz elleriyle koluma yapışıp öne eğilen Edith.

Arka arkaya iki şarkıyla insanları ağlatıyor ya da güldürüyordu. Onları dilediği gibi oynatıyordu. Etkileyici bir görünüşü olduğu söylenemezdi. Orta boylu, dümdüz siyah saçlıydı; güzel değildi, ama koyu renk, çakmak çakmak ve unutulmayan gözleri vardı. Sesinin güzel olup olmadığını da düşünmezdi insan, bir dinledi mi bir daha aklından çıkmazdı çünkü. Sade, şık bir giysi vardı sırtında. Ya hareketleri... Metrodaki kadın taklidi görülmeye değerdi, yaşatırdı o anı.

Hele "Charlotte'nin Duası"nı söylerken elleri, kolları... Sefaleti yansıtan bu hareketler herkesin yüreğini paralardı.

Gözleri yaşlarla dolan Edith, onunla birlikte dua eder ve ağlardı. Ben, her ikisinin yüzünden zırlardım. Edith aynı şeyi tekrarlar dururdu:

"Bu işi başarmak... Akıl alır gibi değil! Bu işi başarmak!

Sonunda dayanamadı:

"Ben kulise geçiyorum. Gel, Momone," dedi.

Sarkık eteklerimiz, eski kazaklarımız ve keten pabuçlarımızla kulise geçme gözüpekliğini gösterdik. Marie de bize çok yakınlık gösterdi, eski dostlarıydık sanki.

"Şarkıyı seviyor musunuz?" diye sordu Edith'e.

"Ben de şarkı söylüyorum," dedi Edith.

"Nerede?"

"Sokakta."

Marie Dubas, 'Büyük Marie' gülmedi. Edith'e baktı. Sıcacıktı bakışı. İnsanın yüreğine işliyordu.

"Beni yine görmeye gelin," dedi.

Sormuyordu bir şey. Biliyordu.

A.B.C.'den çıktığımızda, Edith, "Benimle nasıl konuştuğunu gördün mü?" dedi. "O! Marie Dubas! Görüyor musun, Momone? Bu kadın şarkıyı bıraktığında kimse yerini tutamayacak."

Ve Marie Dubas sahneden ayrıldığında, yeri asla doldurulamadı.

Edith'in Raymond'a duyduğu ilgide, Marie'ye duyduğu ilginin payı büyüktü. Raymond'un, nasıl Marie Dubas olunduğunu bildiğinden emindi.

Başlangıçta Raymond pek istekli değildi. Bağlantıya girmekten çekinir gibiydi. Edith için hemen bir şey yapabilirdi, ama yapmıyordu. Sadece öğüt veriyordu az buçuk yarım ağızla. "Ben böyle derim... ama sen gene bildiğini yap," gibisinden. Her önüne gelen teklife evet dememesi gerektiği görüşündeydi.

"Amma kıyaksın sen de. Kayıntı yapmak zorundayız, paşam."

Raymond şöyle diyordu:

"Seninle ilgilenecek biri gerekli; her şeyinle ilgilenecek biri. Daha öğrenecek çok şeyin var."

Bir teklifti bu, amma doğrudan değil. Dolambaçlı yollardan konuşmak huyuydu Raymond'un.

Edith anlamıyor ya da anlamak istemiyordu, öğütleriyle birlikte adamı da benimsemesi gerektiğini seziyordu ve Raymond bir şey söylemiyordu bu konuda. Edith de şöyle cevap veriyordu:

"Evet, bir ajan gerek bana. Ama arıyorum tarıyorum, bulamıyorum."

"Sana ajandan da değişik biri gerek: Seni *yaratacak* ve ortaya çıkaracak biri. Diyorum ya, her şeyi öğrenmek zorundasın."

Edith bunları anlayacak kıvamda değildi.

"Leplée Baba hayattayken talihim iyi gidiyordu".

"O günler geçti artık. Tepetaklak oldun. Şimdi, eskisinden FAZLASINI isteyecekler senden. Artık sokaktan gelmiyorsun, Gerny's'den geliyorsun. Arada fark var..."

Edith, evcilleştirilmiş ama uysallaştırılamamış bir hayvan, burnunun dibinde havalanan gazete parçasından ürken bir at gibiydi. Herhalde soylu olduğundan, pek sabırsızdı.

Raymond'un ona söylediklerinin hepsi fazlasıyla doğruydu. Dinlemek istemiyordu bunları, kafası bozuluyordu. Kuduruyordu Raymond'la konuştukça.

"Anlattıklarında doğruluk payı çok... Ama çok karamsar bu herif. Vızgelir bana, onsuz da üne erişirim."

Bu cümle, gerçek karşılaşmalarını birkaç ay geciktirdi. Raymond hâlâ kararsızdı. Edith'e yeterince inanmıyordu. Edith âşık değildi. Yürümezdi bu iş.

Bir akşam Nouvelle Athènes'de Raymond, o buz gibi, kapanık, kötü günlerinin suratıyla çıkageldi.

"Bak, sana bir iş buldum. Kabul edeceksin ve de halk edeceksin."

"Rahatsız olmasaydın," dedi Edith.

Yeni bir iş benim hoşuma gidiyordu. Hem sonra, Asso kafamı bozmaya başlamıştı. Ondan yana değildim. Karşıydım genellikle. Çok bilmiş havaları canımı sıkıyordu.

"Neresi?"

"Nice. Bir aylığına."

"Côte d'Azur geri çevrilmez," dedi Edith. "Yerin adı ne?"

"Boîte â Vitesses."

"İyi mi?"

"İyi olabilir."

"Bu haberi vermek için cenaze maskeni takman gerekmezdi. Kutlanması gereken haberlerden aslında."

"Biraz bekleyebilseydin daha iyisini bulurduk."

"Bekleyemem. Hem sonra, beklemek de istemiyorum. Paris ve Leplée olayından biraz uzaklaşmak istiyorum. Brüksel'de rahattım. Burası da öyle. Taşra ne de olsa."

Pek hayalciydi.

Taşra her zaman Paris'ten geridir. Orada, Leplée olayının pis etiketi hâlâ Edith'in sırtına yapışıktı. Bunun için teklif yapmışlardı zaten.

Ancak on sekiz yaşındaydım, Raymond'u anlayamazdım. Bir çeşit beyefendiydi. Yıllar sonra, Nice'e gidişimizin onun gözünde ne anlama geldiğini kestirebilirdim.

Belki söylemek istemiyordu ama, Edith'e kesikti. Gübre yığınının tepesine tünemiş horozun gururu vardı onda. Bir tavuk yığına tırmanıp yanıbaşına gelmedikçe yüz verme zahmetine katlanmaz, bokunu aşağı vermezdi.

Bu iş bir kumar olmuştu Raymond için: "Giderse onu bırakırım, kalırsa onunla ilgilenirim." Böyleydi Raymond.

Bu işin bittiğini, Edith'in elinden kurtulduğunu düşünüyordu, özellikle şu soruyu işittiğinde:

"Orada Momone'ye bir iş bulamadın mı?"

"Hayır."

"Aldırma, başımızın çaresine bakarız. Ben yine de Momone'yi yanıma alıyorum."

Raymond'un yüzü görülmeye değerdi. Beni sevmiyordu. Bu yolculuğun bizi ayıracağını ummuştu. Belki arkasından gitmeyi düşünmüştü. Kim bilir! Raymond, Edith'in üzerindeki etkimi kıskanıyordu. Onu büsbütün istiyordu. Ben rahatsız ediciydim, hem de enikonu: Raymond'u yargılıyor, hoşuma gitmedi mi haksız çıkarıyor, ona metelik vermiyordum.

Yola çıkmamızdan önce, beni kenara çekip öğüt vermişti:

"Dinle! Edith'in üzerinde etkilisin. Serserilik etmesine, önüne gelenle yatmasına, içki içmesine engel ol."

"Kendin yap bunları. Edith böyle mutlu oluyor, ben de."

Öfkeyle, düşlerinin arasından şu sözleri kusmuştu:

"Edith'in kötülüğüne çalıştığının farkında mısın?"

Bana bunu söylediğinde çok güldüm. Dalga geçtim onunla. Daha sonra, sözleri hatırıma geldi. Ben, Edith'in kötülüğüne çalışıyordum

demek! Güldürüyordu bu beni, oysa haksızdım. Edith kolay etkilenen bir yaratılıştaydı, bir gün Asso onu buna inandırdı.

Bu iş hoşuna gitmiyordu, yine de her şeyle uğraştı. Bize iki yeni bavul aldı: "Daha iyi bir görünüşünüz olur!" İkinci mevki biletleri de aldı: "Yerinizi bilirsiniz." O sıralar, trenler üç mevkiydi.

Adamını iyi bildiği için bizi gara kadar götürdü ve eliyle yerleştirdi. Çocuklarını yolcu eden bir babaydı sanki. Yine bir dolu öğüt sıraladı:

"Kompartımanda yemek yemeyin. Restoranlı vagona gidin, daha uygun düşer böylesi."

Sebebini anlamıyorduk. Vagon kapısında duruyorduk biz, o yerdeydi.

"Evet," dedi Edith.

"Size okuyacak bir şeyler alayım."

İçi kitap ve dergiyle dolu olan arabaya doğru yürüdü. Her şey satılıyordu orada. Ama Raymond bir seçim yapar gibiydi. Uzaktan ona bakıyordum. Seyredildiklerini bilmeyen kişilere bakmak her zaman çok eğlencelidir.

Bu arada Edith bana şöyle diyordu:

"Bana bak, voltamızı alsak artık. Kafa ütülemeye başladı şu senin ahbap."

Biri Edith'in hoşuna gitmedi mi, 'benim ahbap' olurdu hep.

Raymond, kendinden pek hoşnut, döndü geriye.

"Alın bakalım. Hoşunuza gidecek herhalde."

Ve bize bir kitap uzattı. Adına baktım. *O Biçim Bir Kız*. Yazarı: Lucie Delarue-Mardrus. Tanımıyordum. Hiçbir yazarı tanımıyorduk ya.

Edith'in okudukları iğrenç şeylerdi hep: *Düğün Öncesinde Aldatılan Kız, Feda Edilen Aşk, Bâkire ve Anne, Yirmisinde Baştan Çıkarılan*, v.b.

Söz konusu kitaba gelince, Edith bunu okumadı. Ben okudum. Açtım, ilk sayfasında beni etkiledi ve sonuna kadar bu etki sürdü. Anlatılan hikâyeye inanıyordum. Edith'le, uzun süre romanların gerçek hikâyeler anlattığına inandık.

Raymond hâlâ olduğu yerde dikiliyor, tren kalkmak bilmiyordu. Büyük saatteydi gözüm. Yelkovan dakikalarla birdirbir oynar gibiydi.

Sonunda hareket ettik!

Raymond, mümkün olduğu kadar uzun süre Edith'in elini tuttu. Edith bırakıyordu elini onun avuçlarına, umurunda değildi. Ama

ben, kendi kendime, "Oğlum, sen sırılsıklam âşıksın," dedim. Raymond yine de bana gülümsedi. Sonra çocuklara öğüt verir gibi arkamızdan bağırdı:

"Uslu durun!.."

Zavallı Raymond, hâlâ saftı.

Edith-Raymond hikâyesi otuz bir bölümlük film gibiydi, önceden belliydi nereye varacağı, ama Edith bunu hissetmemişti. Oysa, bu konuda sezgiden yoksun sayılmazdı. Filmin ilk bölümü Lyon garının peronunda kapanmıştı.

İlk istasyonda trenden atlayıp askerlerle dolu olan üçüncü mevki vagonlara geçtik, bu arada ikişer litre kırmızı şarap almayı da unutmadık. Vagonlar asker doluydu, ama bizim kompartımanda yoktu.

"Kompartıman değiştiririz," dedi Edith.

Değiştirmedik, çünkü yanında üçüncü mevkiye uygun düşmeyecek kadar iyi giyimli, yakışıklı biri vardı. Kaynaşmaları uzun sürmedi.

Edith onu gözleriyle yiyordu. Adama doğru kaydı. Yanındaki de elini tuttu. Bıraktı Edith, başını doğal bir biçimde adamın omuzuna. Erkeklerin üzerindeki etkisi akıl almaz bir şeydi! İkisine bakıyor ve aşkı görüyordum, ancak sinemalarda görülen aşkı! Yolculuk iyi başlıyordu.

"*O Biçim Bir Kız*'ı okuyacak bol bol zamanım oldu.

"Kitabı oku. Bana anlatırsın," demişti Edith.

Onlara bakıyordum, okuyordum, iki iş birlikte yürüyordu. Bütün bunlar romanlarda görülen şeylerdendi.

Bir ara adam ayağa kalktı, koridora çıktı sigara içmek için. Kaşla göz arasında, birer yudum şarap yuvarladık. Edith şarabı düşünmez olmuştu, ben de.

"Nereye gittiğini bilmiyorum," dedi. "Güneyde, Nice yakınlarında ineceğini söyledi bana. Yeniden görmenin yolunu bulacağım, hiç ayrılmayacağım ondan. Deli oluyorum, bitiyorum, Momone."

Marsilya'ya varırken güneşi gördük. Uyukluyordum, ama yine de güzeldi. Sonra Saint-Charles garında pis bir gölgeye daldık.

Adam, Edith'e, "İnip bir dolaşayım. Bekle," dedi.

"Öp beni."

Öptü Edith'i. Yeni değildi bu, bütün gece aynı şeyi yapmışlardı.

Adam trenden indi. Edith ona bakıyordu, ben de. İki polis çeviriverdi iki yanını. Fazla uzatmadan kelepçeyi geçirdiler bileklerine. Kapana kısılmıştı. Döndü, son bir kez gülümsedi.

Edith'e baktım. Bembeyazdı, bağıracakmış gibi açmıştı ağzını. Şarap şişesini getirdim. Okkalı bir yudum aldı. Hiç konuşmadık. Diyecek şey yoktu. Tren hareket etti.

"Momone, nasıl buluyordun onu?"

"İyiydi, belki zamanla kötülerdi."

Bir daha sözünü etmedik.

Edith, Raymond'a acımadı. Dönüşte ilk anlattığı hikâye bu oldu. Raymond'un asık suratından hoşlanmadığını anladım. Edith'in yerinde olsam cesaret edemezdim. Ama anlatmakta haklıydı, çünkü Raymond bu hikâyeden bir şarkı yaptı, en ünlü şarkılarından birini. "Paris-Akdeniz":

Gecenin içinde bir tren sizi götürür,
Ardınızda yitik aşklar bırakır,
Ve belirsiz bir sıkıntı yüreğimde...
Derken eli elimi tuttu,
Gün doğacak diye içim eridi.
Ne rahattım göğsünün üzerinde.
Uyanıp kalktığımda,
Güneşli bir garda,
O yere atlıyordu.
Çevresini aldılar.
Arttı güneşle acılar,
Ve parlıyordu kelepçeler.
Katildi belki de...
Garip insanlarla doludur
Trenler, garlar.

Nice'e varışımız pek şiirli değildi. Oysa, gardan çıkarken ilk gördüğümüz şey bir sandviç-adam oldu. Edith bağırdı bana:

"Momone, sırtında benim adım yazılı! Yetişelim şuna, bir içki ısmarlayalım."

Düştük zavallının peşine. Neyse ki o meslekte insan ayaklarını sürür. Yetiştik ve okuduk önünde, sırtında yazılı olanları:

KALDIRIM SERÇESİ PIAF KATİL Mİ? GERÇEKTEN O MU? BU GECE *BOITE A VITESSES*'E GELDİĞİNİZDE GÖRECEKSİNİZ.

Edith yıkılmıştı.

"Hayır, olamaz! Aynı şeyi yapamazlar! Katil, ha! Alçaklar! Reziller! Bu işten paçamı hiç sıyıramayacağım!"

Onun yönünden sevmemiştim bu işi, ama durumu başka türlü görüyordum.

"Heriflerin alayı namussuz, seninle beraberim. Ama, bu yine de reklam, önce, kopan gürültüye kapılarak gelecek insanlar. Ama ikinci kez gelirlerse bu senin sayende olacak."

Edith'in çok çabuk kavradığı düşünce biçimiydi bu. Bir an düşündü, pek uzun sürmeyen bir an.

"Bu işi sırtlamaya varım, ama gece kulübünü işleten karı da masrafa girmekten kaçıyor. Zavallı bir serseri değil, bir sürü sandviçadam istiyorum. Olayı kullanacaksak büyük çapta kullanmalıyız. İki çift söz edeceğim o karıyla."

Ve söyledi aklından geçenleri. Edith, daha o sıralar, içgüdüsüyle *mesleğin ustası* olmuştu. Ne yapmak gerektiğini her zaman bildi. Hayatında bir sürü hata yapmıştır, ama mesleğinde asla.

Yine de, "Katil mi?" sözünü kabullenmek için insanın çok güçlü olması gerekiyordu.

Kendini çok çabuk gösterdi. Boîte â Vitesses'le bir aylık anlaşma yapmıştı, üç ay kaldı. Verilen para azdı: Kendisi ve eşlik eden müzisyeni için günde yüz frank.

Dostumuz Robert Juel yanımızda değildi. Paris'te işsiz kalınca Edith onu tutamamıştı. Yola çıkarken de, çok yetenekli bir sanatçı olan René Cloarec'le anlaşmıştı. Cloarec ünlü değildi daha, Saint-Martin mahallesinde küçük bir otelde kalıyordu. Edith'le çalışmaktan hoşnuttu. Karısıyla birlikte geldi: Sevimli, tatsız sayılmayacak, ama dostluk kurmadığımız bir kadındı bu. Sanatçı yanı hiç yoktu; eviyle barkıyla meşgul, tam bir küçük burjuvaydı.

Bütün bu masraflardan sonra elimize elli frank kalıyordu ki, fazla bir para sayılmazdı. Hayatımızda hiç bu kadar makarna yemedik: "Bol bol tıkın. Hem besler, hem ucuzdur!"

"Momone, çalışman gerekecek. Yoksa burada kalamazsın. Dans edeceksin."

Gece kulübünün sahibi olan kadına, "Bana günde on beş frank daha verin, kız kardeşim de dans edecek," dedi. "Montmartre'nin en büyük gece kulüplerinde çalışır. Güneşe ihtiyacı olduğu için benim-

le gelmeye razı ettim. Bakın, rengi ne kadar sarı. Benim kalmamı istiyorsanız onu da almalısınız."

Edith'in gözüpekliği akıl alır şey değildi. Kadın ne sandı bilmiyorum, ama bu numarayı yuttu.

Odamızda, Edith yapacağım numaraları hazırladı. Eski bir siyah saten elbiseyi kesti, saçlarıma yeşil bir fiyong tutturdu, gerileyip baktı.

"Tamam, numara oldu. Saten yüzünden klasik dans yapacaksın."

Siyah bir okullu önlüğü aldı, bir de kırmızı fiyong kondurdu.

"Düz pabuçlarınla, al sana ikinci bir numara. Akrobasi yapacaksın. Adın da Parmak Çocuk olacak. (Topuksuz pabuç giyerdim, ondan beş santim uzun olduğum için. Hayat boyu da topuksuz giydim. Hiç kabullenemedi bu farkı.)

İşe koyulduk! Akrobasi iyi kötü gidiyordu; babamdan aldığımı dersleri unutmamıştım. Ama klasik dans yürümüyordu! Her akşam değişik bir şey yapıyordum, müziğe bile uyduğum yoktu, aklıma estiği gibi dans ediyordum.

Edith, çok şık bulduğumuz Emile-Négrin pasajı yakınında, fena sayılmayacak bir otel ayarlamıştı. Ama oradakiler bizi pek beğenmiyorlardı.

Yine de, bir gün çok utandık. Otele döndüğümüzde odamızın kapısı açıktı. Süpürgesiyle bir yığın süprüntüyü toparlayan kat hizmetçisini gördük içerde: Sardalya kutuları, peynir kutuları, boş şişeler, kâğıt parçaları, pamuk, akla gelen her şey vardı bu süprüntünün içinde.

Bakıştık.

"Bütün bunlar bizim odadan mı çıktı?" dedi Edith.

Odadaki kadın bağırıp duruyordu:

"Bu kadar pislik olacak şey değil! Reziller! Kepazeler..."

Kafamıza balyoz inmişti. Oysa biz tersine, enikonu temiz olduğumuzu sanıyor ve elimize geçeni yatağın altına itiyorduk.

Hemen oradan tüydük. Kadın işini bitirdiğinde döndük geriye. Ona epey iş çıkardığımızı kabul ediyorum. Neler gördü neler, zavallı oda!..

Villefranche'ye sık sık Amerikan filosu geliyordu. Denizciler oradan Nice'ye iniyorlardı, işte o zaman vur patlasın çal oynasın. Edith, Amerikalı denizcilere bayılıyordu.

"Fazla kafa ağrıtmıyorlar. Palavralarını anlamadığım için de yormuyorlar beni. Hırlaşmaya niyetlenseler bile insana sevimli geliyor!"

Sarışındılar, pembe-beyazdılar, temizdiler. Edith onları güldürüyordu. Hepsini kahkahadan kırıp geçiren bir şiveyle, "YOU, GOOD BOYS SİZ, İYİ ÇOCUKLAR" diyordu onlara. "YES - NO - GOOD - BYE - GOOD MORNİNG - KISS ME" bildiği öbür sözlerdi. Birlikte yapacakları iş için bu kadarı yetip artıyordu bile! Ama Edith onlara güvenmediğinden, elinin altında tutmak için hepsini ayrı odalara kilitliyordu. Oda paralarını Amerikalılar ödüyordu tabii. Onları hapsettikten sonra, Boîte â Vitesses'de şarkı söylemeye gidiyordu. 'Onları' diyorum, çünkü bazen Edith'i bekleyen üç kişi oluyordu. Bir sabah saat beşte, Amerikalının teki oda kapısını kırdı. Filo demir alıyordu ve Edith unutmuştu bunu; başkalarıyla eğlenmeye gitmişti.

Edith, Amerikalılarla içki yarışına giriyordu. Konyağı şişeden içiyordu. Birleşik Amerika'dan da gelseler böyle şey görmemişti garipler.

İçebildiği içki akıl alır gibi değildi. Beş, altı kadeh yuvarlar, bol şarapla esaslı bir öğle yemeği yer, üstüne konyak atardı... Bütün bunları gövdeye indirdikten sonra, sindirmek için koca bir bardak sütlü kahve içerdi. Ve rahatsızlanmazdı hiç...

Bir arkadaşla birlikte olan, orkestra şefi Roger Lucchesi'ye rastladık. Arabayla bizi Théule'nin oralara götürdüler. Akdeniz kıyısını görmemiştik. Ne kadar güzeldi! Masmavi denizle kıpkızıl kayalar, sonra o şekerleme gibi mini mini evler... Bütün bunların yalnız kartpostallarda görüldüğünü, turist çekmek için yapılan bir reklam numarası olduğunu sanırdık biz!

Pek renk vermek istemiyorduk, ama kendimizden geçmiştik!

Edith, Nice'deyken de sokaklarda şarkı söyledi. Pek fazla değil ama. Bu şehirde pek karın doyurmuyordu sokak şarkıcılığı. Sokak şarkıcıları, daha çok deniz kıyısındaki açıkhava lokantalarının önünde iş tutuyorlardı. *O Sole Mio* ya da *Santa Lucia* türünde, Akdeniz havasındaki şarkılardı genellikle söylenen. Avare çocukların sefaleti güneyin iklimiyle bağdaşmıyordu. Orada Edith'in yirmi birinci yaş gününü de kutladık.

O gün, üzerinde mumlarıyla bir pasta yaptırdığımız sanılmasın! Böyle bir şeyin varlığından bile haberli değildik. Hayır, cana yakın bir şişeyle baş başa oturduk, çünkü altı buçuk yıldır onunla birlikte yaşıyorduk. Altı yıl... Anlatıldığı zaman çabuk geçiyor; ama yaşaması uzun... Çünkü, insanoğlu günde üç öğün yemek yiyor... ve bu üç öğünü çıkarmak gerek!

Nice'deki anlaşmamız bittiğinde yine trene atladık, üçüncü mevkiye. Askerler ya da denizciler yüzünden değil; paramız ancak üçüncü mevkiye yetiyordu.

Kimseye rastlamadık, Edith'in başına göre bir omuz yoktu bu sefer. Efkârlı olduğumuzdan el ele tutuşmuştuk.

Edith hayale kapılmıyordu. Nice'nin bilançosu sıfırdı. Kafayı çekmiş, gırgırımızı geçmiştik, peki sonra? Bir kez daha yıpratmıştık gençliğimizi. Edith'i Paris'te bekleyen hiçbir şey yoktu: Ne bir anlaşma, hatta ne de bir umut. Üç ay uzaklaştıktan sonra, Kaldırım Serçesi Piaf'ın adı unutulmuş, silinmişti. Bir çıkmazda olduğunu anlayacak kadar deney kazanmıştı artık bu meslekte.

Sabah erkenden vardığımız Lyon garı pisti, karanlıktı. Ama yine de hoş kokuluydu, bizim yerimizdi. Bizim şehrimizdi. Panama'ydı*, daha sonra şarkısını söylediği Panama:

Ah! sevgili Panama!
Ne kadar uzaksın buradan...
Ne de güzeldir Seine nehri
Haziran güneşinde yanarken.

Peronda çok sefil bir görünüşümüz vardı. Edith uyukluyordu, ben de. Bizi bekleyen yoktu. Raymond mu? Edith ona yazmamış, mektuplarına cevap bile vermemişti.

"Ne yapacağız?" diye sordu.

Teklif edecek bir şeyim yoktu. Bitiktim, kafam durmuştu.

"Tabii, insanın sana ihtiyacı oldu mu koydunsa bul! Neyse ki ben varım. Göreceksin."

Gardan, Raymond Asso'ya telefon etti:

"Raymond, benimle uğraşmaya hazır olduğunu söyledin. Benim de kabulüm."

Dinledi, sonra telefonu kapadı.

"Ne dedi biliyor musun: 'Bir taksiye atla, hemen gel!' dedi."

İnanamıyordum bir türlü.

"Onu nereden akıl ettin?"

"Senin aklına başkası geliyor mu?.. 'Bir gün bana ihtiyacın olursa çağır' demeseydi salak. Oldu bu iş."

"Bana söylememiştin ama."

"Ne olmuş söylemediysem?"

*) Paris'in, kabadayı ağzındaki adı. (ç.n.)

Az kaldı saç saça, baş başa geliyorduk. Ama çok yorgundum. Hem sonra, Raymond ya da bir başkası... Edith'le ve benimle uğraşacak birini bulmamız gerekliydi...

Pigalle'deki Piccadilly oteline vardık. Raymond bizi bekliyordu. Bir kadınla yaşıyordu orada, Madeleine adlı bir kadınla, ilişkileri o kadar eskiydi ki onları evli sanırdı herkes. Her zamankinden berbat bir yüzle, "Size bir oda tuttum," dedi.

Ancak, gözlerinde nemli bir şey vardı, mutluluk gibi sanki. İkinci bölüme başlıyorduk. Bu 'gel' sözü sayesinde, Edith'in gerçek şarkıcılığı başlayacaktı.

Edith'i Leplée keşfetti, ama onu Asso yarattı. Kolay olmadı bu iş, hiç kolay olmadı... ama ne başarılı bir çalışmaydı. Büyük adamdı Raymond.

Hemen Edith'e şartlarını koştu:

"Sana yardım edeceğim. Mesleğini biliyorsun. Bu meslektekileri de. Beni dinlersen, senin için sefaletin son bulduğunu garanti edebilirim. Ama dalga geçmek de bitti aynı zamanda. Çok sıkı çalışman, söylediklerimi yapman gerekecek. Pezevenklerle dolaşmak, içki içmek bitti. Kabul eder ya da reddedersin. Evet dersen seni hiç yüz üstü bırakmam. Hayır dersen başka kapı çal, ben maskara değilim."

Edith'in soluğunu kesti bu sözler. Şimdiye kadar kimse onunla böyle konuşmamıştı. Sözcükler, ses tonu, her şey tamamdı

"Evet," dedi Edith.

Açıkçası, hayır demesini istiyordum. Bunun için neler vermezdim kim bilir. Aslında, o gün benim yüzümden hayır deseydi, Edith'in *kötülüğüne çalışmış* olurdum.

Edith, yatağına aldığı adamlara baktığı gözle bakmıyordu Raymond'a. Kendisine yeni şarkılar yazacak, yeni anlaşmalar bulacak, kendisiyle ilgilenecek adamdı o. Raymond'un bütün söylediklerine inanıyordu. Güveni vardı. Yalnız, bu kadarı yetmiyordu. Yorganın altına girdiği an Edith'e iyi geceler dileyen adam, üzerinde otorite kuramazdı.

Sonra, bir gün her şey değişti. Edith büyük bir keyifle odamızın kapısını açtı. Öyle gülüyordu ki konuşacak hali yoktu.

"Momone, merdivende kime rastladım bil bakalım? Raymond'a!"

"Ne var bunda, günde yirmi kere rastlıyorsun ona, üstümüzde oturuyor."

"Momone, deliriyorum! Âşığım!"

"İyi."

"İyi deyip geçiştirme... Bil bakalım kime âşığım?"

Edith'in kime âşık olduğunu bilenin alnını karışlarım!

Büyük bir sevinçle bağırdı:

"Raymond Asso'ya!"

Haber diye buna derlerdi işte!

Edith anlattı:

"Ben yukarı çıkıyordum. Raymond aşağı iniyordu. Ona baktım ve her şeyi anladım: Neden hırlaştığımızı, neden sinirime dokunduğunu, her şeyi! Onu seviyordum. Bunu anlamayacak kadar hırtmışım! Başıma ilk defa geliyor böylesi. Genellikle, her şeyden önce bunu düşünürüm..."

"Onda ne buluyorsun?"

"Canım, Momone; yakışıklı olduğunu anlamamak için insanın kör olması gerekir. Nefis mavi gözleri var... onun gibisini görmedim."

Her seferinde, sevgililerinin mavisi başka kimseninkilere benzemezdi. Mavi barometreydi. Edith sevgilisi hakkında: "Gözleri gerçekten mavi mi, sence? Gri yahu bu gözler... üstelik, güzel bir gri da değil..." dedi mi, herifçioğlu pılısını pırtısını toplayabilirdi! Güzel günler geride kalmış olurdu onun, için. Hayatına giren mavi gözlerden koca bir koleksiyon yapmak mümkündü. Mavinin bütün tonları geldi geçti. Bu konudaki diskurlarını da ezberlemiştim:

"Momone, mavi insanı çeker. Işıktır ışık. Üstelik, göz insanı yanıltmaz, gerçektir. Her şey yalan kaldırır, konuşma, hareketler. Her şey insanı kandırabilir, bakış kandıramaz."

Ben ona hak veriyordum. Ama bu, ara sıra yanılmasına engel olmadı.

Raymond'un gözleri gerektiği gibiyse, *iş görür,* demekti.

Onu yakışıklı bulmuyordum, bana kalırsa sıradan biriydi hattâ. Benim gözümde, kara kuru bir kış ağacıydı, kargaların konduğu bir gövde, serçelerin değil!

"Tartışmaya girme Momone, çarpıldım."

Çarpıldı mı söyleyecek şey kalmıyordu; bir de tersine çarpılmasını beklemekten başka.

Raymond, benimle konuştuğunda dolambaçlı yollara sapmadı:

"Görüyorsun, Simone! Edith'le aramız iyi olduğuna göre esaslı işler yapacağız."

"Dur bakalım, dertlerin daha yeni başladı."

Her zamanki gibi, tepeden bakarak haddimi bildirdi:

"Sen karışma. Neler gördüm ben şimdiye kadar. Süt çocuğu değilim, senin de aklını başına devşireceğim: Dost olmamızı istiyorsan yolumuza taş koymaman gerekecek. Bu sefer güçlü olan sen değilsin. Anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı onbaşım!"

Bu cevap onu güldürdü, beni güldürmedi.

İlk günler her şey yolundaydı. Edith kafamı ütüleyip duruyordu:

"Momone, ne tatlı bilsen. Erkek diye buna derler. Hem sonra bilmediği yok. Anlıyor musun, güveniyorum ona. Bence Raymond bir ajandan çok üstün. Bana gereken adam oymuş! Hayat ne matrak, değil mi? Şuracıkta, elimin altındaydı da göremedim onu. Ona rastlamış olmam benim için büyük talih!"

O kadar iyimserdi ki, Madeleine'nin varlığına bile bozulmuyordu! Ama ben bunu düşünüyordum. Sonunda hır çıkacağından emindim. Erkeğini kolay kolay kaptıran kadın gelmemiştir yeryüzüne. İstemese de, başka bir kadına elleriyle sunmaz!

Başlangıçta işler yolundaydı. Mert bir kız olan Madeleine'le dosttuk. Edith dikkatli davranıyordu, bir şey sezdirmiyordu. Raymond'la yalnız kaldı mı iş içinde bu. Madeleine'le bana, "Siz alışveriş yaparken biz de Raymond'la çalışacağız," diyordu.

Çalışmalar bizim odada yapılıyordu.

Alışverişi elimden geldiğince uzatıyordum.

"Momone, sana güveniyorum," demişti Edith. "Bana en azından iki saat gerekli."

Bir somun ekmek, bir kutu sardalye, bir şişe şarap ve peynir alacağımız günler işim kolay değildi. Üstelik saatim de yoktu! Rastladığım bütün saatlere bakıyordum, bütün dükkânlara uğruyor ve fiyatları karşılaştırıyordum.

Madeleine şaşıp şaşıp kalıyordu:

"Bu kadar tutumlu olduğunu bilmezdim. Edith müsrifin tekidir."

"Evet ama para benim elimde," cevabını veriyordum.

"Anlıyorum," diyordu Madeleine.

Yine de, Madeleine başka şeyleri de anlamaya başlıyordu.

"Sence, Edith'le Raymond fazla çalışmıyorlar mı?"

En saf görünüşümle cevap veriyordum, hem söylediklerimin doğruluğuna yemin etsem başım ağrımazdı:

"Çok normal, yapacak işleri yığınla."

Madeleine'nin pek kanmadığını görüyordum. Birlikte yaşadıkları sürece Raymond'un başka kadınlarla da uğraştığı kuşkusuzdu. Bu nedenle, yeni tutkusunun geçmesini bekliyordu, ben de onunla birlikte bekliyordum. Doğrusu, düşündükçe matrağıma gidiyor: ikimiz de boynuzlanıyorduk bir bakıma.

Raymond'un şu bakımdan hakkını teslim etmek gerekir ki, Kaldırım Serçesi Piaf'ı *Edith Piaf* yapmak kolay iş değildi. Yalnız her şeyi öğrenmesi gerekmiyordu, üstelik peşinden de koşmak zorunluydu. Raymond yanında olmadı mı kirişi kırıyordu. Yalnız kalmaya dayanamazdı, hep herkesi dinlemeye hazırdı. Bir kadeh ısmarlama, biraz dalga geçme isteğine karşı duramazdı. Zamanı para kadar kolay çarçur ediyordu. Ne birinden anlardı, ne öbüründen.

İlk *seni seviyorum*, *sana tapıyorum*'lar geçince, Raymond onu çalıştırmaya başladı. Bunda da şaşırtıcı durumlarla karşılaştı. Bizi çok az tanıyordu. İkimizinki gibi bir cahilliği hayal bile edemezdi.

Odamızda neler oldu neler! Edith yatağa uzanıp tortop olmuş, Raymond ata binercesine oturmuş iskemleye, piposu ağzında. Başı biraz eğik, kısa kısa nefesler çekiyor, pöh pöh diye ses çıkarıyor. Sokaktan arabaların korna sesleri geliyor; epey uzaktaki batakhanelerin müziği işitiliyor... Pigalle'de millet eğleniyor.

"Edith, Pigalle'de eğlence gırla gidiyor. Bir dolaşsak mı?"

Bizimki pek mutlu gibi. Başını kaldırıyor, gülümsüyor:

"İyi fikir!"

"Hayır," diyor Raymond. "Bu iş artık bitti."

Isırmak geliyor içimden. Bağırıyorum:

"Her istediğini yapacak değiliz!"

Büyük bir açlık gibi bu. On sekiz yaşım panayırları, ışıkları, müziği istiyor birden.

"Yapacaksınız."

Raymond, piposunun ucuyla beni Edith'e gösteriyor, parmağıyla işaret eder gibi:

"İşitiyor musun sevgili Simone'unu? Eğlence! Ya sonra? Dalga geçerek mi şarkı söyleyeceksin? Yapacak başka işlerin var. Okuma bile bilmiyorsun."

"Alay etme!"

"Söylediğin şarkılarda bile anlamadığın sözler var, fark ettim. Ne söylediğini bilmezsen başkalarına nasıl anlatabilirsin?"

Birkaç dakika içinde Raymond kazanmıştı. Bu iş canımı sıkıyordu, ama haklı olduğunu biliyordum.

Doğru. Edith hiçbir şey bilmiyordu, *okuması* bile kıttı. Bir metni öyle ağır söküyordu ki, okumak canını sıkıyordu hemen. Yazmaya gelince... Bana ve Lacques'e yazıyordu. Jacques'ten utandığı yoktu, önemsizdi bu; bense ondan biraz fazla şey biliyordum...

Başlangıçta, imza isteyenlere imla hatası yapmadan bir şeyler yazması için Raymond ona örnekler hazırlamak zorunda kalmıştı. Edith bunları bir kâğıda çekip ezberledi. *Büyük Piaf* olmuştu, ama hâlâ Asso'nun cümlelerini kullanıyordu: *Edith Piaf'ın sevgileriyle*, *Dostluklarımla*... v.b.

Edith, bacaklarını sallandırarak yatağın üzerine oturdu. Ne kadar da çocuksuydu görünüşü! Sert sert baktı bana.

"Bak Momone, bu işe kafa koymamız gerek. Gerçekten anlamadığımız yığınla şey var."

Böyle durumlarda hep *biz* olurduk. Benim de onunla birlikte öğrenmem gerekirdi... Bir türlü sevemediği şey de sözlüktü.

"Larousse bir keriz avcısından başka şey değil. Bir kelimeyi arıyor ve buluyorsun, başka bir kelimeye baktırıyor ve olduğun yerde sayıyorsun... Dilbilgisi kitaplarına gelince, hepsi de çok karışık. Geçmiş zamanı, şimdiki zamanı, gelecek zamanı biliyorum nasılsa. Yaşamak için bu kadarı yeter de artak bile."

Kitabı burnumun dibinde sallıyordu.

"Şuna bak! Dilek şart, geniş zaman, hikâye, yok bilmem ne... Benim ne işime yarar bütün bunlar? Vazgeçiyoruz."

Edith, bir sürü eksiği olduğunu sezmeyecek kadar budala değildi. Bu durum kafasını sürekli kurcalıyordu:

"Gerçekten çok keriz bir görünüşüm mü var? Pek bir şey bilmediğim doğru. Ama Raymond'un bütün öğrettikleri bir işe yarar mı dersin?"

'Evet' demek zorundaydım.

Raymond beni kullanıyordu. Edith esnemeye başlıyor, başka bir şeyden söz ediyor ya da, "Ben bu işten bıktım," diyordu.

Raymond'un en ters cevabı hemen hazırdı:

"Simone anladı ama. Bu işi seviyor. Sen ondan daha aptal değilsin ya! Kanıtla bunu öyleyse."

Bu sözler Edith'i hırslandırıyordu. Ben yapabildiğime göre o da yapabilirdi. İnsanın Edith'e işi düştü mü yemi değiştirmek gerekirdi, uzun süre aynı yeme gelmezdi. Bir gün gözü karardı:

"Simone'un anasını avradını..." deyiverdi.

Raymond'un cevabı suratında tokat gibi patladı:

"Marie Dubas'ın da mı?"

"Bu hikâyeyle onun ne ilgisi var?"

"Sahneye çıkıp ağzını açınca her şey tamam oluyor sence! Sonrası hiç umurunda değil! Karşına çıkan birtakım jigololarla kafa çekeceksin, yaşasın hayat! Ağır ol, kızım. Marie Dubas'ın bu hikâyeyle ne ilgisi olduğunu anlatayım da dinle: Ona Baudeiaire'den söz edildi mi, kendisine şarkı sözü yazmasını istemek üzere telefon numarasını almaya kalkmaz. Bir adam elini öpmeye kalktı mı, burnuna yapıştırmaz o eli. önüne balık getirilince kılçıklarıyla tıkınmaz ya da ne halt edeceğini kestiremeyip kılçıkları tabağa tükürmez. Bir bakanla tanıştırıldığında, 'İşler ne âlemde üstat?' diye sormaz."

"Ben sokaktan geliyorum. Bunu herkes biliyor. Ne olmuş yani? Benden hoşlanmıyorlarsa ilgilenmesinler."

"Öyle yapacaklar zaten. Halktan gelmek utanç verici değil; pislik içinde, cehalet içinde kalmayı istemek utanç vericidir. Marie Dubas ne yapacağını, sofrada nasıl oturacağını, insanlarla nasıl konuşacağını bilir. Misafir ağırlamanın ne olduğundan haberlidir, insanın en azından bilmesi gereken bazı şeyler vardır ve sen bunları bile bilmiyorsun! Senden, şımarıklıklarından ve hırtlıklarından bezdim!.."

Edith tıkanıyordu, öfkeden sapsarı kesilmişti. Odada ne var ne yoksa kırıp dökeceğini sandım. Korkunç bir kızgınlık ânı geçirdi. Birden sustu. Büyük bir sessizlik kapladı ortalığı. Sonra Edith ufaldı, küçüldü. Onu böylesine minik, böylesine yitik görmek içimi paralıyordu.

"Öğreneceğim Raymond, ama beni bırakma. Seni seviyorum, biliyorsun, seviyorum..."

Bunun üzerine, Raymond, 'benim küçük kızım' diyerek onu kollarına aldı. Sevgiyle okşuyordu saçlarını. Biberli sirkeli salçadan sonra, Edith'i balla, gül reçeliyle, tatlılıkla yumuşatıyordu.

"Yavrum, bana yardım edersen, beni dinlersen şarkıcıların en büyüğü olursun."

Gerçek bir reisti Raymond. Bu işi biliyordu. Edith'e 'yavrum' demenin bir önemi yoktu, belki çok sıradandı bu sözcük... Ama Edith

bu sözü başkasından işitmemişti. En çok yardımlarını gördüğü Louis Leplée ve Jacques Bourgeat, ona 'evladım' derlerdi. Babacaydı, koruyucuydu bu sözcük... Ama Raymond'unkine alışkın değildik. Böyle sözler bizim gibi kızlar için çok önemliydi.

Böyle oldu mu, Edith'imin yağları da eriyordu.

"Ne kadar akıllı! Ne çok şey biliyor ve nasıl da anlatıyor bunları! İnsana böyle davranılması bambaşka. Onu çok seviyorum, biliyor musun... Ne çok seviyorum onu! Bana her istediğini yaptırıyor."

O kadar da doğru değildi bu. İlişkilerinde inişler ve çıkışlar vardı. Edith canından beziyordu, insanın kendini onun yerine koyması gerek. Yirmi bir yaşındaki bir gencin, sürekli, "Şunu yapma, bunu yapma", "Çatalını şöyle tut, bıçağını sofra örtüsünün üzerine bırakma", "Bardağını ağzına kadar doldurma", "Yemek yerken gürültü çıkarma, konuşma, ağzını açmadan ye," sözlerini işitmesi kolay şey değildi.

Ağzı iyice açmadan yemek yemek çok zordu. Küçükken aile sofrasında bunu öğrenmemişseniz bir deneyin sıkıysa!

Edith'in canına okuyordu bu iş. Yemek yemek için masanın üzerine yatmayı yeğlerdi. Böyle daha rahat ediyordu. Masada doğru dürüst oturmak umurunda değildi. Ama öyle büyük bir öğrenme ihtiyacı vardı ki, yine de ilgilenebiliyordu bütün bunlarla. Raymond, sofrada doğru dürüst oturmayı öğrenmenin vazgeçilmez bir şey olduğuna Edith'i inandırmıştı. Durmadan kafasını kurcalayan acı bir anısı vardı: Maurice Chevalier'le, de Rovera'nın evinde yedikleri akşam yemeği. Bu anıyı silmesi gerekiyordu.

Bir şey öğrendiği zaman, Raymond hemen başka bir alana geçiyordu.

"Giyinmesini bilmiyorsun."

Bu çok doğruydu. Edith korkunç zevksizdi. Büzgülü, pilili giysilere, küçük süslere, cart kırmızılara bayılıyordu. Maviyi, eflatunu, sarıyı, yeşili bir arada giymek onu hiç rahatsız etmiyordu. Çok daha neşeli buluyordu böylesini. Bunu değiştirmek için hiçbir şey yapmamıştım. Birlikte çıktığımızda, bırakıyordum maskara kılığında gezsin. Ben, çok sade ve daracık şeyler giyiyordum. Böylece, erkekler fark ediyorlardı beni. Bu sayede, en yakışıklılarını tavlayabilmeyi umuyordum. Ama hep boşa gidiyordu çabalarım. Her zaman en yakışıklıları Edith tavlardı...

Raymond'un bu sözleri ettiği gün, hava biraz bozuldu.

"Bilmediğin işe burnunu sokma. Elbise senin işin değil."

"Sahnede minik siyah elbisenle iyisin."

"Önemli olan da bu. Sokakta canımın çektiğini yaparım."

"Sokakta da, sahnedeki görünüşünü sürdürmek zorundasın. Kimliğinin, kişiliğinin bir parçası bu."

Sofrada doğru dürüst oturmak, gaf yapmamayı öğrenmek, tatlı sözleri keşfetmek... şimdiye kadar çok hoşumuza gitmişti. Ama *kişilik*'ten söz edildiğini işitmek... bizi gerçekten çok şaşırtmıştı. Yalnız, Edith bunu hemen çaktı. Doğrudan mesleğiyle ilgiliydi çünkü.

Bu ünlü kişiliği tanımak için Raymond, Edith'i konuşturuyordu. Saatler boyu ona hikâyeler anlatıyordu Edith. Gevezeliğe bayılırdı. Onu dinlerken çok eğlenirdim, ilk anda, bir erkeğin hoşuna gitmek için ne söylemek gerektiğini kestirirdi. İçgüdüsüyle, işitmek istediği şeyleri anlatırdı Raymond'a. Yanılmıyordu da. Çaba harcaması gereksizdi. Edith için gerçek, kafasından geçerken hoşlandığı şeydi. Baştan çıkarması da gerektiğinden -bir sandalye ayağını bile, kıçında pantolonu varsa, büyüleyebilirdi- adamına göre değiştirirdi hayat hikâyesini. Raymond her anlattığını yutuyordu. Yutmak ne demek, gargarasını bile yapıp daha istiyordu.

"Momone, yalan söylemiyorum. Hayatımı süslüyorum," derdi Edith bana.

Raymond da, birçokları gibi bu süslü hayat hikâyesine hak kazanmıştı. Yalnız onun için, Edith işi şaireneliğe, dokunaklılığa vurdu: Biraz sefil, ama çok tatlı bir sokak, kenar mahalle kadını...

Biraz uydurdu: Akrobat baba. Başarıya ulaşamayan şarkıcı anne. Ben, korunan üvey kız kardeş. Hayatından gelip geçen erkekler. Efkârlı geceler... Her şey yer aldı bu hikâyede!

Gerçek ya da uydurma, Raymond aldırmıyordu. Kişiliğini oluşturmasına, hazırlamasına yardım ediyordu.

Onu dinlerken Edith'in başkalarının şarkılarını söyleyemeyeceğini, kendine göre bir repertuarı olması gerektiğini fark etti. Hazır almamalıydı; ısmarlama, ama en iyisinden ısmarlama olmalıydı onun şarkıları. Bunun üzerine işe koyuldu. Şarkılar hazırladı Edith'e.

Raymond tütün kesesini, ucuz tütününü çıkarırdı. Başı önüne eğik, hep birbirinin eşi hareketlerle piposunu ağır ağır doldururdu. Ucu biraz genişlemiş olan başparmağı tütünü ezerdi, başını kaldırırdı, derin bir soluk alır, piposunu yakar ve şarkısını bize 'anlatmaya' koyulurdu.

Minik bir kalem parçasıyla adî bir deftere notlar alırdı. "Paris-Akdeniz"i yapmasını sağlayan hikâye gibi bir olaya gerek duymazdı her zaman. Bir gün ona, "Anlıyor musun, Edith, Pigalle sokağında çok gezerdi..." dedim.

"Bir dakika sus..."

Yazmaya koyuldu. Yola çıkmıştı bir kez. Ertesi gün bize "Pigalle Sokağında Gezerdi"yi okudu:

Günahlarla kararmış gibiydi,
Sapsarı ve zavallıydı yüzü,
Oysa gözlerinin içinde,
Sanki bir mucizeydi gezinen,
Pigaile'nin kirli göğüne,
Mavi gökyüzünden bir şey katan.

Şarkıda *Edith üslûbu*'nu yaratan Raymond'dur.

Birlikte bu konuları tartıştığımız anlar da tatlıydı. Ne kadar severdim bunu!

Böyle çalıştığımız zamanlar Madeleine de gelirdi sık sık. Bize kahve getirirdi. Onu bir kenara ittiğimiz sanılmasın. İş konusunda hepimiz aynı ailedendik, dayanışma halindeydik, birdik.

Hava başka anlarda bozuluyordu, Edith, Raymond'u gece alıkoymak istediğinde. Ama kavgalar daha sonra başladı. O dönemde Edith'in *yapımı*'yla uğraşıyor ve hepimiz Raymond'a yardımcı olmak için çırpınıyorduk.

Sözler tamamlandı mı Marguerite Monnot bestelerdi şarkıyı. Raymond Asso'nun dehâsı buradaydı, Marguerite Monnet'u da işin içine sokmakta.

Edith'le birlikte, Raymond ve Marguerite'i ilk kez bir arada gördüğümüzde ne gibi bir ortak yanları bulunduğunu düşünmüştük.

Asso, kendi türünde bir çetin ceviz, bir sinir küpüydü. Marguerite'in tatlı bir yüzü, sarı saçları, göklerde gezen bir hali ve yolunu şaşırmış bir sevgi gibi devamlı dudaklarını büzen bir gülümsemesi vardı. Raymond, bir evet ya da hayır karşılığında gürlerdi. Marguerite hayal kurardı.

"Sana Marguerite Monnot'u tanıştıracağım," demişti Raymond, Edith'e. "Yabancı"yı besteleyen odur.

Önemli bir şeydi bu. "Yabancı"nın bizde büyük bir anısı vardı.

Marguerite, kim bilir saat kaçta geldi! Ya erkenciydi ya da geç kalırdı... Üçümüz odada oturuyorduk. Onu beklemekteydik, içeri girince, "Merhaba çocuklar," dedi. "Odanız pek şeker."

Raymond gülüyordu.

"Otelde olduğumuzu biliyorsun!"

"Ha, öyle mi? Yine de iyi..."

Bunu söylemek için gerçekten sağa sola bakmamak gerekirdi! Bir saray değildi Piccadilly; sıradan, hatta sefilce bir yerdi. Halıları, yünden çok iptendi. Ama önemi yoktu bunun. Marguerite asla bir şey görmezdi.

Edith'i hemen kendine bağladı. Sanki onun içini görüyordu.

Güvenle elini Marguerite'nin avucuna bıraktı Edith.

"Çok tatlı bir kadın olduğunuzdan eminim. Peki, besteciliğiniz nasıl bakalım sizin?"

"Ne?" dedi Marguerite, ırzına geçildiğini neden sonra fark eden bir kadının sesiyle.

Edith ona hemen 'Guite' adını taktı. Hemen sevdi Marguerite'yi.

Marguerite'nin evine ilk gittiğinde, öyle heyecanlı bir an oldu ki hepimiz zırlamak üzereydik neredeyse.

"Piyanoma dokun," dedi Marguerite. "Ellerini koy üzerine."

Edith ellerini tuşların üzerine koydu ve gözlerini kapadı.

"Guite, beş yaşındayken, gözlerim görmediği ve yalnız işittiğim sıralar hayalimdi bu benim."

"Öyleyse iyi dinle."

Marguerite'nin çok güzel virtüoz elleri vardı. Parmaklarını Edith'in parmaklarının üzerine koydu.

"Çal, benimle birlikte çal."

Edith'in yüzü apaydınlıktı. Çok mutlu bir çocuk gibi ağzı kulaklarındaydı.

"Guite, şu an müziği benim içime soktun."

Edith piyano tıngırdatmayı böyle öğrendi. Bayılırdı buna. Bir parçayı kendi eliyle söktüğü zaman daha iyi anladığını söylerdi.

Raymond ve Marguerite, Külkedisi'nin pabucuyla asker postalının bir araya gelmesi gibiydi. Ama bir şarkı üzerinde çalışırken her şey değişiveriyordu. Bir aşk evliliği oluveriyordu bu. Edith'i de aynı havaya soktular.

Edith sözleri okurdu, daha okurken şarkı söyler gibiydi; Marguerite düşünürdü, Raymond beklerdi... Beste hazır olmadıkça şarkıdan emin değildi hiçbir zaman.

Sözleri dinledikten sonra, "Ah, çocuklar..." derdi Marguerite. Bu, ille de sözleri beğendiği anlamına gelmezdi. Bir kere daha dinlerdi sözleri, sonra harekete geçerdi.

"Sanırım hissediyorum şarkıyı."

Ve Marguerite, piyanosunun başında çalardı. Kendi dünyasında olurdu o zaman. Ayrıca, kendi dünyasından çıktığı da yoktu.

"Guite sürekli bulutlarda," derdi Edith onun için.

Ama Marguerite'yi çok severdi. Marguerite'nin ölüm yılı olan 1961'e kadar birbirlerinden ayrılmadılar; sessiz sedasız bir ölüm oldu bu. Görünüşünden, hasta olduğu belli değildi. Ayrıca, hastalığını da bilmiyorduk, kendinden hiç söz etmezdi. Sadece, her zamankinden çok bulutlarda gibiydi. Yaşadığı gibi öldü: gürültüsüz. Hayattan geçişi kadar hafif, ölüme kaydı.

Marguerite'nin, Edith'in hayatında Raymond kadar önemi vardır. Bir şarkının ne olduğunu ona öğreten, müziğin sadece bir hava olmadığını, söyleyiş biçimine göre sözler kadar çok şey ifade edebileceğini anlatan Marguerite'ydi.

Edith her zaman şöyle demiştir:

"Raymond'un bana verdiği en büyük armağan, Guite'dir! Ne olağanüstü kadın! Yeryüzünde yaşamıyor; ötelerde, mavilerle, temiz ve güzel şeylerle dolu bir dünyada yaşıyor. Bak, melekler benim gözümde Guite gibidirler."

Yine de bu, Edith'in Marguerite'ye bindirmesine engel olmazdı:

"Senin ayakların yere basmıyor! Marguerite... (Böyle dedi mi durum ciddi demekti. Edith kısaltılmış adlara bayılırdı: Guite, Momone, Rirl... gibi. İnsana adını söyledi mi kötüydü.) Kafan laf almıyor! Senin kadar büyük bir şarkı bestecisi yok. Kendini göstermiyorsun. Reklamınla hiç ilgilenmiyorsun. Her önüne gelen anlaşmayı imzalıyorsun. İşlerinle uğraşmak için başına bir hukuk bürosu dikmek gerek."

Aklı yine başka yerde olan Guite, tatlılıkla cevap verirdi:

"Bütün bunlar o kadar önemsiz ki... Sen şunu dinle, bak. Yatışırsın."

Ve başlardı kafadan bir şeyler çalmaya. Saatler boyu çalabilirdi de...

Bunda şaşılacak bir yan yoktu. Marguerite Monnot, üç buçuk yaşındayken, Ziraatçiler Salonunda Mozart çalıyor ve ilk parasını kazanıyordu.

Meslek hayatını büyük konserlerle sürdürmeliydi -Nadine Boulanger ve Alfred Cortot'un öğrencisi olmuştu-, şarkı besteleyerek değil.

Marguerite, ilk şarkısını bir rastlantı sonucu besteledi, iki savaş arasının ünlü mizahçısı Tristan Bernard ona bir şiir getirmişti: "Ah, Güzel Aşk Sözleri".

"Şunu besteleyemez misin?"

"Hiç beceremem."

"Bir deneyiver."

Şarkı nefisti. Bir filmde Claude Dauphin söyledi.

Sonra, aynı rahatlıkla "Yabancı"yı bestelemişti. Bu şarkı çağın en tutulan şarkılarından oldu. Ardından da "Benim Lejyonerim"i yaptı.

Bundan sonra başarı Marguerite'nin yakasını bırakmadı. Edith'in aşağı yukarı bütün şarkılarını yapmakla kalmadı, denizleri aşan ve Amerika'da büyük başarı kazanan, Colette Renard'ın yarattığı, duygulu bir şiir ve kenar mahalle karışımı "Sokak Kızı Irma"yı da besteledi.

Müzik, Marguerite'nin parmakları arasından akardı, ellerini piyanonun üzerine koyması yeterdi. Ancak beste yaptığı zaman gerçek olurdu; o zaman şarkı bestecilerinin en büyüğüydü!

Anlatması kolay, akıp gidiyor, insan kendini anılara bırakabilir. Ama üçümüzün arasında -dördümüzün demem gerekli, çünkü Marguerite kendini unutturmuyordu- hava sık sık değişiyordu. İlişkiler geriliyor, barışçı bir ortam kurulamıyordu! Camların inmesine yol açacak yaygaralar koptu. Edith birkaç kere pes etti.

Gün boyu, "Bir orospu gibi giyiniyorsun... Domuz gibi tıkınıyorsun... Altı yaşındaki bir çocuk senden iyi okur..." sözlerini işitmek kolayca insanın aklını başından alır.

Edith ve ben hayatımızda hota zota gelmemiştik. Leplée'nin zamanında bile sokaklarda yaşamıştık, özgürlük. Bir öğretmenin ne olduğunu bilmiyorduk, özellikle de istemiyorduk böyle birini. Sevgilisinden bezdi mi, Edith bana şöyle derdi:

"Senin Raymond kafamı bozuyor. Gel, tüyelim."

Ben ona engel olamazdım. Piccadilly otelinin odasında boğuluyorduk, açık hava gerekliydi bize. Âlemleri de genellikle gece; Ray-

mond, Madeleine'le birlikteyken yapıyorduk. Hâlâ görünüşü kurtarmaktaydı Raymond. Bu da Edith'i komaya sokuyordu:

"Ya benimdir ya onun. Bu işin sürmesini istiyorsa kararını versin."

Edith hep gecenin on biriyle sabahın altısı arasında yaşadı. Onu elde tutmak isteyen erkeklerin de, geceleri yalnız yatakta değil, her yerde Edith'e uymaları gerekti.

"Gece, gündüzkü gibi yaşanmaz," derdi Edith. "Gece sıcaktır, ışık doludur, insanlar aynı değildir, onlarla anlaşmak daha kolaylaşır. Geceleri, tanımasam bile hep dostlara rastlarım ben. Yüzler de aynı değildir, hepimiz güzelleşiriz..."

Böylece meyhaneden gece kulübüne, oradan kahvelere dolaşır dururdu. Yeniden pezevenklerimizle, dostlarımızla buluşurduk. Onlarla kafayı çekerdik. Uyandığında leş gibi olurdu, çalışmak istemezdi. Raymond çıldırırdı.

Bir sabah kavga çıktı, hem de esaslı. Edith yatıyordu. Yan yana uyukluyorduk. Esnerken bademcikleri görünüyordu.

"Raymond, beni rahat bırak, yüzünü görmek istemiyorum."

"Görmesen de işiteceksin."

"Bağırma, beynim paramparça."

"Simone, şuna kahve yap ve silkin sen de."

"Hassiktir ulan," dedim Raymond'a.

Birden gürledi:

"Yeter artık! Bu iş bitmeli! Edith, ya değişirsin ya da seni yüz üstü bırakırım! İşitiyor musun?"

Edith'i iteliyor, o yeniden dalıp gidiyordu... Tam bir hır gür! Hatta esaslı bir de tokat indirdi. Sonunda Edtih sözünü dinledi, yakasını bırakmadı Raymond. Bu savaşı kazanmakta kararlıydı.

Çenesi kasılmış, gözleri buz gibi, odayı arşınlıyordu. Pek fazla yürüyecek yolu da yoktu.

Ben bir şey söylemiyordum. Kahve dağıtıyordum. Dinliyordum. Raymond ağzına geleni bir çırpıda kustu:

"Bir orospu gibi yaşıyor, üstelik orospunun kazandığını kazanmıyorsun! Pezevenklerini, yanlarındaki orospularını, üç kuruşunu yemekten başka bir boka yaramayan arkadaş sürüsünü bırakacaksın... Gitgide boka saplanmaktasın! Hepsinden uzaklaşacaksın. Meslek hayatın için gerekli bu. A.B.C.'nin sahnesine çıktığında erkenden geldiklerini gözünün önüne getir! Bütün gazeteciler basacak kahkahayı!"

"Dostlarım Gerny's'e de geliyorlardı!"

"Geldiler de ne oldu? Sana yararı mı dokundu?"

Bütün bu konuşmaların arasında bir şimşek çakıverdi...

"A.B.C.'nin sahnesine çıktığımda mı? Benimle dalga mı geçiyorsun?"

"Hayır. Buna çalışıyorum ve başaracağım."

O an, Edith sadece bunu kafasına taktı: A.B.C.! Birbirimize bakıyorduk. Edith büyük bir müzikholde şarkı söyleyecekti! Buna bir türlü inanamıyorduk. Ama Raymond palavra sıkmazdı.

"Raymond, onlara böyle bir şey yapamam! Bize hep mertçe davrandılar. Hiç yüz üstü bırakmadılar. Henri olmasa, 'Gerny's'de sahneye çıkacak elbise bile bulamazdım."

"Bir şeye karışmayacaksın, işi bana bırak. Sana saygı gösterilmesi gerek."

Edith bu kelimeyi anlayamazdı bile. Sokakta saygı yoktu ki.

Raymond, Edith'in bütün pezevenk dostlarıyla konuşacak yürekliliği gösterdi. Hepsini tanıyordu, Edith sürekli onlarla gezerdi. Ne kadar zor bir işti bu temizlik! İşin içinde yalnız küçük çapta serseriler, orta boy sabıkalılar yoktu; çetin cevizler, taşaklı herifler de vardı.

Edith'le pezevenklerimiz olmuştu. Bu iş uzun sürmemişti, ama üzerimizde hâlâ hakları vardı. Bir erkeğe para vermek Edith'i hiç rahatsız etmiyordu. Böylece erkeğin kendisine bağlandığına inanıyordu. Raymond bu işi nasıl becerdi? Hiçbir zaman söylemedi bize. Canını sıktığı için, Edith de sormamayı yeğledi. Bana bütün söylediği şu oldu:

"Momone, şu Raymond sapına kadar erkek. Bu işi becermek için yürek ister."

Ne de olsa eski lejyon askeriydi. Bütün kepazeliği temizleyerek tanıtladı bunu. Gerçek bir büyük temizlikti yaptığı! Herkesi süpürdü: Pezevenkleri, Montmartre'lı Lulu'yu, koca Fréhel'i. Tertemiz yaptı ortalığı. Tılsımlı bir cümlesi vardı. Herifin teki el kaldırmaya yeltense mavi gözleri ufalır ve sert bir sesle söylenirdi: "Çatışmadan nefret ederim." Bu cümle benim de soluğumu kesmişti. Başkalarının üzerinde de aynı etkiyi yapıyordu herhalde. Bir kere bile şaşmadı.

Edith'in Raymond'a beslediği büyük bir aşk değildi, Ona güveniyordu. Raymond vazgeçilmez biriydi Edith için, onsuz yapamazdı. Bir hayvanın içgüdüsü vardı Edith'te, kendisini sokaktan çekip ala-

bilecek tek kişinin Raymond olduğunu hissediyordu, içmekten, gürgürdan, sevişmekten başka şey düşünen ilk erkeğiydi Asso. İnsan onu görür görmez kafasının işlediğini anlardı. Pek yakışıklı, pek genç değildi, ama bunların çok üstündeydi. Edith onu seçerken yanılmadı.

Pezevenklerin temizlenmesinin başka bir şeyin habercisi olduğunu, işin bu kadarla kalmayacağını seziyordum. Kendim ve Madeleine adına korkuyordum. Edith'i tanırdım, *al gülüm-ver gülüm*'cüydü. Gerçekten de yanılmamıştım. Akşamlarını, gecelerini doldurması gerekiyordu. Sağda solda gezip çimlenmezse, Raymond'u yanıbaşında isterdi.

Derken, Madeleine hır çıkarmaya başladı. Bunu bekleyen Edith'in gözünde de halt etti. Madeleine'yle aralarındaki yarım dostluk hemen bitti. Edith hiç sözü gevelemedi:

"Raymond, karına artık kendisinden bezdiğimizi söyle!"

"Biraz sabırlı ol, Edith."

"Dostlarımı uzaklaştırdın, çevremde kimse bırakmadın, beni seçtin. Şimdi ya sen Madeleine'yi bırakacaksın ya da ben her şeyden vazgeçeceğim, önce de senden."

Raymond, Edith'i çok seviyordu. Üç anlamda seviyordu onu: Karısı olarak, yarattığı kişi olarak ve çocuğu olarak. Edith'i hiç bir şeyin tutamayacağını da biliyordu. Zaferi kazanmamıştı daha, ama yakınında, piposunun ucu gibi avucunun içinde, sıcacık hissediyordu. Bırakmayacaktı arkasını.

Benimle de görülecek eski bir hesabı vardı. Onu rahatsız ediyordum, elenmem gerekirdi. Gözünde, yığınla sakıncayı bir araya getiriyordum. Hem sonra, erkekler iki kişiyle birlikte yatmaktan hoşlanmazlar. Gariptir, ama bir türlü alışamazlar buna. Başlangıçta hep aynıydı. Tek odamız olduğuna göre başka bir çözüm yolu görülemiyordu. Gündüzleri gezmeye çıkıyordum, ama gece odadaydım...

Şarkılar konusunda bile hırlaşıyorduk. Bir hikâye anlattığım, Pigalle Sokağı'nda olduğu gibi bir fikir verdiğim bahanesiyle, hiç sıkılmadan işine karışıyordum:

"Buraya bak, ben bunu istemiyorum... Senin yerinde olsam şöyle derdim..."

Raymond'un hoşuna gitmiyordu. Güç dayanıyordu.

Çok şey isteyen bir adamdı. Beni iğneleyecek bir şey bulurdu hep. Gözü özellikle üzerimdeydi. Hâlâ pasaklı bir çocuktum. Topu

topu on sekiz buçuk yaşındaydım. O yaşta büyük önemi olduğundan, buçuğunu da belirtiyorum! "Şu haline bak, Edith'e kötü örnek oluyorsun," dediği zaman da, ondan öc almak için Edith'e çekiştiriyordum. Bir tek açığını bile kaçırmıyordum. Edith beni dinliyordu. İşim kolaydı: Ben onu güldürebiliyordum, Raymond güldüremiyordu...

Bu işin fazla süremeyeceğini, dayanılmaz olduğunu anlamaya başlamıştım. Ben ayak diriyordum, Raymond da ayak diriyordu. İkimiz de alttan almaya hazır değildik... özellikle ben!

Kurnaz adamdı Raymond. Zekiydi. Benden daha zeki. Numarasını çok önceden hazırlamış, titizlikle planlamıştı. Madeleine'den ayrılma ve Edith'le oturma kararını alarak işe başladı. Picadilly'de kalıp merdivenlerde rastlaşarak bu işi sürdüremeyeceği tabiiydi.

Edith'le birlikte yaşamak için, Junot caddesindeki Alsina otelini seçti. Buranın havası bambaşkaydı: banyolu oda, telefon, halı, temiz bir giriş salonu. Sınıf değişiyordu! A.B.C.'yle anlaşma yakındı, hissediliyordu; palavra olamazdı, çünkü Alsina ucuz bir yer değildi, epey paraya mal oluyordu, Raymond para içinde yüzmüyordu ve Edith çok az çalışıyordu.

Raymond, büyük temizliğin noktalanması olacağıma karar vermişti. Şimdi iş beni silkip atmaya kalıyordu.

Edith dışarı çıkmıştı. Raymond odada beni bekliyordu. O cılız haliyle bile, Raymond'un odamızda çok yer tuttuğunu düşünüyordum. Ona bakıyordum. Ağır ağır piposunu dolduruyordu. Yalnız parmaklarının oynadığını, piponun çekmesi için bir parmağı üzerinde, başını yana eğerek yaktığını görüyordum. Minik mavi gözüyle yandan beni süzüyordu. Bir puştluk yapacağından emindim, ama korkmuyordum. İçim köpürüyordu, her sözüne bir cevap bulacağımdan kuşkum yoktu.

Bir süre ses çıkarmadan piposunu tüttürdü, sonra konuştu:

"Momone..."

Hemen anladım işin ciddi olduğunu. Bana hiç öyle demezdi, 'Simone'ydim, o kadar. Yüksekten hızla inen bir asansördeymişim gibi, içimin boşalıverdiğini hissettim.

Sinirliydi, parmaklarını çatırdatıyordu. Kuru, güzel elleri vardı, sanatçı elleri.

"Momone, şekerim... Sen her zaman benim seni sevmediğimi düşünmüşsündür. Yanılıyorsun. Seni çok sevimli bulurum."

"Palavraya karnımız tok."

"Nasıl istersen."

"Senin acıma duyguların düdüğümde değil! Sözü geveleme de ufala."

"Kabul, böylesi daha kolay olacak. Edith için elimden geleni yaptığımı biliyorsun. Ona yatırım yaptım. Ona inanıyorum. Ve... sen Edith'e yararlı değilsin."

"Kötülüğüne çalışıyorum! Bunu daha önce söyledin. Buluşun fena sayılmaz, ama kanıtlaman gerekir."

"Ona kötü örnek oluyorsun. Aylak aylak geziyorsun, kafayı çekiyorsun, onu da sürüklüyorsun. Edith için iki yerle anlaştım: Biri Siroco, öbürü Champs-Elysées'de, Arsène-Houssaye sokağında bir gece kulübü. A.B.C.'de de sahneye çıkacak. Hayatını, çevresini değiştirmesi gerekiyor, öğrendiklerini yitirmemeli. Sen, Edith'in geçmişisin. Sen oldun mu geçmişi de yanıbaşında, gözlerinin önünde serili. Bunu unutması gerek. Yanında kalırsan başarıya ulaşamaz. Onu bir daha görmemen söz konusu değil... ama..."

"Yok canım! Küstahlığın bu kadarına pes!"

"Artık onunla birlikte yaşamaman gerekir. İkimiz, Junot caddesinde başka bir otele taşınacağız. Ben de geçmişimle bağları koparıyorum. Senin için oda tutmadım."

"Edith buna razı mı?"

"Evet."

"Bunun için mi dışarı çıktı? Bana ne söyleyeceğini biliyor muydu?"

"Evet."

"Öyleyse diyeceğim yok."

Üç, dört parça elbisemi topladım ve çektim gittim. Ağladığımı görmesini istemiyordum.

Bana numara yaptığını, yalan söylediğini anlayamayacak kadar gençtim. Gururuma güveniyordu. Yanılmamıştı.

Çok daha sonra, Edith'le konuşurken, geri döndüğünde beni sorduğunu ve Raymond'dan şu cevabı aldığını öğrendim:

"Bastı gitti. Birini bulmuş."

"Bana söylemeden mi? Vay namussuz karı!"

Edith'in hiç hoşlanmadığı bir şeydi bırakılmak. O başkalarına aynı şeyi yapardı, ama kendisine yapılmasını istemezdi!

Çıktım gittim ve geri dönmedim...

Tek başıma tırmandım Pigalle sokağını, bizim sokağımızı! Adımlarım, yalnızlığımı ve üzüntüm beni Pigalle'den Menilmontant'a götürdü; bulvardan dosdoğru varılır oraya.. Sebebini bile bilmeden annemin evine gidiyordum. Orada, beni göğsünde sıkmak için uzanan neredeyse sevgi dolu iki kol buldum. Hayatımda ilk -ve de sonkez *annemin* evine değil *anneciğimin* evine geliyordum...

Bu kısa süre içinde her şeyi unuttum. Geçmişte olup biten her şeyi: Yüreğinin kuruluğunu, katılığını, para düşkünlüğünü, kayıtsızlığını, her şeyi!

Beni göğsünde sıkıyordu. Hep olmayı hayal ettiğim çocuktum sonunda. Bu sevgi atılımı yaşama isteğimi geri veriyordu.

Hayale kapıldığım yoktu, sevgisinin kısa süreli olacağını biliyordum.

Edith'le tanışmadan önceki alışkanlıklarıma döndüm. Hafta içinde Félix Potin firmasında işçilik yapıyordum. Çikolataları kutulara dolduruyordum. Cumartesi günü yüzme havuzu. Pazar günü de sinema.

Halim kötüydü, gücüm kalmamıştı. Yıllardır Edith'le oturuyor, onun hayatını, aşklarını yaşıyordum... Ama şimdi aramızda her şey bitmişti ve deli gibi sevilmek istiyordum... Edith beni sevmişti. Hâttâ beni seven tek kişiydi.

Aşka öylesine büyük bir ihtiyacım vardı ki, cumartesi günü pisinde, çamaşır suyu kokan o suda tanıdığım bir çocukta buldum aşkı. Hiç değilse bu su Pigalle'nin, pezevenklerin, orospuların ve askerlerin kirini atıyordu... Kendimi daha temiz hissediyordum, öyleydim de; çünkü bu çocuk bana ve suçsuzluğuma hemen inandı. Bana saygı duyduğunu görmek ne kadar iyiydi. Dokunmaya bile cesaret edemiyordu. Mermoz'un Edith'e dediği gibi, 'matmazel' demişti o da bana. Buna alışkın değildim.

Nişanlısı olmadan önce karısı olduysam, artık yalnızlığa katlanamadığımı içindi. Konuşmaya, aşk susuzluğuma bir yankı geldiğini işitmeye, yanımda bir insan varlığına ihtiyacım vardı.

Ve öylesine evleniverdim. Kimseye söylemeden, davetiye bastırmadan, düğün yemeği vermeden, ayrıntılarına kadar düzenlenen o oyunu oynamadan, öylesine, bir cumartesi günü, sıralarını bekleyen belki yirmi çift arasında... evleniverdim.

Çılgındım, Edith'i bırakmanın imkânsız olduğunu anlamamıştım.. Akıllı uslu bir küçük hayat, fabrika bana göre değildi.

Bir gün, her şeyi göze alıp Edith'e telefon ettim: "Olamaz bu! Sen Momone değilsin, beni aldatıyorsun! Gel, gör bak ne tatlı bir yerde oturduğumu. Banyom da var!"

"Hayır, başka bir yerde buluşmamız daha iyi olur."

Fazla üstelemedi. Beni görmek istediğinden mi, bilmiyorum. Clichy çevresinde bir kahvede, Wepler'de buluşmak üzere sözleştik. Şık bir yerdi burası.

İçeri girdiğinde, işlerin kötü gitmediğini anladım; gülümsemesinden, gözlerinden, giysilerinden. Keyfi yerindeydi. Erkeklerinden birini boynuzladığı günlerdeki gibi pırıl pırıldı. Benimle *aldatıyordu* Raymond'u.

Kendisine her şeyi anlatmamı istiyordu. Ama evlilik hikâyem yalnız bana aitti. O kadar temizdi ki. Onu sadece kendime saklıyordum.

Susuyordum sürekli. Edith bunu fark etmedi bile. Yeni şarkıları, tasarıları, Raymond'un öğütleri konusunda bana anlatacak çok şeyi vardı.

Gariptir, Raymond'a hiç kızmıyordum. Edith için yararlı bir geçiş dönemi, onun *talihi* olduğunu biliyordum.

Yeniden ilişkiyi kurmuştuk Edith'le. Baştan başlamıştı beraberliğimiz. Birkaç kez, böyle görüştük. Bir gün yüzü gerilmiş, öfkeyle büzülmüş olarak geldi.

"Momone, sana anlatmam gerek! Bu iş böyle gitmeyecek! Lejyoneri hatırlıyor musun?"

(Belleğimde belirsiz bir şey vardı.)

"Açıkla."

"Canım, lejyon askeri Riri meselesini hatırlamıyor musun? Lilas kapısını?"

Yine bir Henri! Hatırlamaya başlıyordum. Dünmüş gibi gözümün önüne geliyordu hikâye! Dört ya da beş yıl oluyordu. En başlardaydı, sokaklarda şarkı söylediğimiz ve kışlaları dolaştığımız sıralar. Çok dikkat etmek gerekirdi, çünkü herifler para vermeden tüymeye bakarlardı hep. Edith, elimde boş bir konserve kutusuyla beni kantinin girişine dikerdi. Tüymeye kalkanlardan para sızdırmalıydım.

"Sert bir görünüşün olsun, Momone!" derdi Edith bana. "Bunu onlara kabul ettirmek gerek!"

On dört yaşım ve bir elli boyumla kolay mıydı bunu becermek!

Bu kez askerlerin hepsi oturuyordu. Tam o sıra beyaz kasket, kırmızı kuşağı ve sırtında lejyoner üniformasıyla bir asker aradan çıktı.

Bana tepeden baktı ve söylendi:

"Bir kuruş vermiyorum."

Edith yanımdaydı. Böyle durumlarda ep olduğu gibi, başını bir kraliçe gibi dikerek, "Bırak Momone, gesin", dedi.

Bunun üzerine lejyon askeri, Edith'e döndü:

"Çıkışta görüşürüz."

Ötekilerden daha yakışıklı değildi, ama mavi gözleri vardı.

Üçümüz birlikte oradan çıktık. Lilas kapısıyla Orfila sokağının arası pek fazla değildir. Hemen Avenir oteline girdik.

Riri sabahın yedisinde kışlaya döndü ve dört gün hapis yedi.

Bizim bir şeyden haberimiz yoktu. Edith'in onunla, aynı akşam altı buçukta randevusu vardı. riri hoşuna da gittiğinden, tam saatinde Lilas kapısındaki kışlanın önündeydik. Nöbetçiye Riri'yi sorduk.

"Ondan ne istiyorsunuz?"

"Kız kardeşiyim", dedi Edith, "görmeye geldim."

"Ya bu", diye sordu nöbetçi bana bakarak, "bu da mı kız kardeşi?"

"Tabii", cevabını verdi Edith, "benim kız kardeşim olduğuna göre onun da kız kardeşi."

"Kendisi cezalı, sonra gelin."

"Mümkün değil. Onunla annem hakkında konuşmam gerek. Hasta da.

Nöbet yerindekilerin başını o kadar ağrıttı ki, sonunda onbaşı, çavuşu çağırdı.

"Başçavuşu görmek gerekir," dedi o da.

Edith hemen kulağıma fısıldadı:

"Momone, biraz talihimiz varsa bu iş generale kadar gider..."

"Pek usulden değil ama," dedi başçavuş; "hakiki bir sebep gösterdiğinizden onu çağırtacağım."

Tüfekli, kasaturalı, şapkalı, üniformalı, her şeylerini takıp takıştırmış askerlerle çevrili olarak, bizim.

Namussuz, bizi hayatında hiç görmemiş gibi, lejyoner Riri'yi getirdiler.

Ama Edith yılmadı. Kollarına atılıp mırıldandı: yüzümüze bile bakmadı.

"Kardeşimsin ha!"

"Sen fıttırdın mı?" dedi Riri karşılığında.

Herkes kahkahalarla gülüyordu. Nöbetçiler hikâyeyi yutmamışlardı. Çavuş:

"Kız kardeşlerini öp, saloz; daha sıkı sarıl ulan!" derken Riri de bir randevu kopardı.

Dört günlük hapis cezası sona erdiğinde yeniden görüştüler. Bir hafta sürdü bu hikâye topu topu. Birliği kim bilir nereye gitti. Edith de Riri'yi çoktan unutmuştu... Ben de...

Edith'in lejyoner sevgilisinin hikâyesi buydu. Neden somurtup oturduğunu bir türlü çakamıyordum.

"Beni iyi dinle, Momone. Lilas kapısında ben Riri'yle dalgamı geçerken, o sıralar adımı bile bilmeyen Raymond benim hikâyemi anlatan bir şarkı yazıyordu. Adını da "Lejyon Askeri" koydu... Akıl alır gibi değil, ha? Şu rastlantıya bak!"

Adını bilmiyorum, bir şeyinden haberim yok,
Sevdi beni bütün gece pek çok,
Askerim!
Bırakarak baş başa kaderimle,
Sabah erken gitti ellere
Işıkla!
Yakışıklı, inceydi,
Mis gibi kum kokardı,
Askerim!
Alnında güneş vardı,
Sarı saçları sarardı,
Işıkla!

"İşte Momone! Bunu kim yarattı, kim söylüyor biliyor musun? Marie Dubas! Raymond şarkıyı ona verdi! Rezalet değil de nedir bu?"

Raymond'un suçlu olmadığını, kendisini tanımadan önce şarkılarını dilediğine verebileceğini dilimin döndüğü kadar anlattım, dinlemiyordu.

"Lejyon bana aittir, başkasına değil! Şarkıyı bana saklasaydı o da! Bu *benim* şarkım, *benim* hikâyemdi!"

Edith heyecanlandığında hep kötü niyetli olurdu. Marie Dubas'a verilen lejyon askeri yüzünden Raymond'un günler ve de... geceler boyu başını ağrıttığını bilecek kadar çok tanıyordum Edith'imi...

Minicik yumruğuyla masaya vurdu.

"Bana vızgelir, söyleyeceğim bu şarkıyı, işitiyor musun? Marie Dubas'ı unutturacağım!"

Şimdi, Marie'nin bu şarkıyı söylediğini hatırlayan yok...

Lejyon askeri hikâyesinin bir de sonu var. Sanırım savaştan hemen sonra, *L'Etoile* adlı büyük bir müzikholde Riri'ye rastladık yeniden. Edith, Yves Montand'la yaşıyordu. Bir gece, adamın biri odasında Edith'le görüşmek istedi. Yolladığı haber de şöyleydi:

"Sevgili lejyoneri Riri olduğumu kendisine söyleyin. Anlayacaktır."

İçeri girdi. Kabak kafalı, göbeklice biriydi. Akıl almayacak kadar çirkindi!

Ne kadar gülmüştük!

"Görüyorsun ya, Momone; bazı anılar geri döndüğünde birtakım yemekler gibidir: Tıkınırken lezzetli gelir, ama sonra sevdiğine bin pişman eder insanı .."

Ve ardından sonuca vardı:

"Benim lejyonerim yakışıklıydı. Anılarımda onu saklayacağım..."

Buluşmalarımızda dinlediklerimden, Raymond'la yaşadığı hayatı görmem kolay oluyordu. Her şeyini anlatıyordu bana.

Edith'i Raymond'a bağlayan altın, nikâh halkası değil, şarkının getirdiği bağdı. Edith, Raymond'un bütün verdiğini ona çabucak geri verdi. Edith sayesinde Raymond da üne erişti.

Bütün ötekiler gibi, Asso da Edith'in yanında on sekiz aydan fazla tutunamadı. Aradaki tek fark, bir arada olmalarının üzerinden uzun süre geçmediği halde hep *Piaf ve Asso* denmesiydi onlara.

Paris'te, Büyük Bulvarlar üzerindeki A.B.C. çok büyük bir müzikhol, en ünlü sahneydi. Buradan iyisi yoktu, işinde bir numara sayılan Mitty Goldin tarafından yönetiliyordu. Bavulunda Macar dehâsından başka şey yoktu Orta Avrupa'dan Paris'e geldiğinde. Bu adam, bütün ünlü şarkıcıları tanıtmış olmakla övünebilirdi. Hepsi onun yerinde şarkı söyledi, ama mesleğe onun yanında başlayanların sayısı çok değildi A.B.C.'ye başvurmaya cesaret edemezlerdi. Programındaki en küçük sanatçı bile, daha önce başka yerde sahneye çıkmıştı. Böyle yerler de eksik değildi: Kenar mahallellerle şehir dışındaki küçük müzikhollerden, Rex, Gaumont-Palace, Paramount gibi büyük sinemalardan, Concert Pacra, Bobino, Gaîté-Montpar-

nasse, Wagram, Alhambra, Moulin-Rouge, vb. gibilerine kadar... Oysa Mitty fazla para da vermezdi. Ama A.B.C.'de sahneye çıkmak üne erişmekle eş değerdeydi.

O çağda herkes adını sahnede yapardı. Plaklar daha sonra, fazladan eklenirdi buna. Günümüzün tam tersiydi. Mikrofon da kullanılmazdı ve şarkı söylemek bambaşka bir teknik gerektirirdi. *Ses* ve yürek isterdi bu iş. İki bin kişilik bir salona duygulanarak, 'Seni seviyorum' diye mırıldanın sıkıysa. Ama Edith bu işi hep başarmıştır.

Edith haberi birden verince apıştım kaldım:

"Momone, işim oldu, A.B.C.'de söyleyeceğim! Hem de nasıl dersin? Bil bakalım?"

"Aradan sonra ilk sen mi çıkacaksın?"

Dikildi, beni tepeden tırnağa süzerek patlattı haberi:

"Gecenin ikinci önemli şarkıcısı olarak!"

İlk anlar, söylediğine bir türlü inanamıyordum.

"Bu iş kendiliğinden olmadı. Raymond önemli biri yine de. Bilmiyorsun, değil mi? Mitty Goldin'le ilk konuştuğunda herif güldü. 'Kızını sokakta bırak sen. Buraya göre değil.'"

"Raymond onu tavladı, 'Değiştiğine yemin ederim. Tanıyamayacaksın onu. Kenar mahalle sinemalarında söyleyen kız değil artık. Ona müthiş bir repertuar hazırladım. Bir yıl sonra, onu keşfedemediğin için saçını başını yolacaksın.'

"'Bugün hayır diyorum.'

"'Raymond'u bilirsin, kafasına bir şey koydu mu yapar... Ertesi gün yine Goldin'in karşısına çıktı.'

"Mitty'nin kapısının önündeki patlak koltuğa çökmüş, piposunu içerken gözümün önüne getirmekte güçlük çekmiyordum.

"Mitty dışarı çıktı ve ona sordu:

"'Ne bekliyorsun, Raymond? Bana bir şarkıdan mı söz edeceksin?'

"'Hayır, Piaf'ın anlaşması için geldim.'

"'Gidebilirsin öyleyse.'

"'Yarın yine geleceğim.'

"'Yarın, öbür gün cevabım yine hayır olacak.'

"Haftalar boyu, Mitty Goldin ağzını değiştirmedi. Cevabı hep hayırdı! Raymond, her gün ona ufak bir ziyaret yapıyordu. Namussuz,

bile bile, Raymond'u saatler boyu bekletiyordu. Bu işin ne kadar sürdüğünü bilmiyorum, ama epey sürdü...

"Mitty de bezmeye başladı.

"'Dinle, Raymond! Senin için yapıyorum bunu. Sahneye ilk çıkacak!'

"'Hayır, programın ikinci önemli şarkıcısı olacak!'

"Ve o feleğin çemberinden geçen çetin ceviz Mitty, sonunda pes etti... Bu iş kutlanır, Momone. Hadi bakalım! Herkese benden içki!"

Neyse ki küçük bir bardaydık ve içeride pek fazla müşteri yoktu. Epey içtik. Sonra Edith kararını verdi:

"Bu kadar gırgır yeter. Sacré-Coeur'a çıkıp küçük azizeye, Lisieux rahibesine bir mum yakacağız."

Kafamız o biçim, keyifle yalpalayarak yolu tuttuk. Neyse ki Montmartre'ın yakınında, Lepic sokağındaydık ve yol yukarı doğru çıkıyordu. Yuvarlanma tehlikesi inişten daha azdı.

Oraya gitmişken Edith, Sacré-Coeur'a, Meryem Ana'ya ve aklına her gelene birer mum yaktı. Mutluluğunu paylaşması gerekiyordu. Cennetteki herkese teşekkür etti!

Dışarı çıkınca durduk. Edith koluma yapışmıştı, iyice sıkıyordu. Ayaklarımızın dibinde, ışıklarıyla uçsuz bucaksız görünen Paris karşısında ne kadar da minik kalıyorduk! Sanki gökyüzü bütün yıldızlarıyla tersine çevrilmişti... Edith açılmıştı. Güçlü ve ciddi sesiyle:

"Momone, A.B.C. ilk basamak," dedi. "O kadar yükseğe tırmanacağım ki herkesin başı dönecek."

Yüzüne baktım, çok büyümesinden korkuyordum.

"Beni aşağıda bırakma."

"Delisin! Ama dinle. Şimdi hayatım ciddi."

Ne hikâyeydi şu A.B.C. işi! Artık elbiseyi elimizle ördüğümüz günlerde değildik. Yeni bir dönem başlıyordu: Başarı, milyonlar, yolculuk, zafer dönemi.

Aklına esince, Edith bizim kapıcı kadına telefon ediyordu. Karı kuduruyordu ama, ben hiç takmıyordum. Şöyle diyordu Edith hep:

"Çabuk koş, Momone. Sana bir haberim var. Hemen anlatmam gerek."

Ben de tabanları yağlıyordum hemen.

"Momone, işim iş, *Markiz* ve *Marki*'yi tanıyorum artık. Beni işyerlerinde, bir dost gibi karşıladılar."

Bunu epeydir bekliyorduk. Bay ve Bayan Breton (Raoul Breton Yayınları) mesleğin krallarıydı. Onlar olmadan bir şarkıcı ilerleyemezdi. Charles Trenet'i keşfeden, destekleyen onlardı. *Deli Şarkıcı*'yı başlangıçta kapışan yoktu pek, herkesin hoşuna gitmiyordu. Breton'ların şarkı katalogu mesleğin telefon rehberi gibiydi.

Edith'le, Breton'ların işyerinin girişinde ne havalar atmıştık... Belki kadın ya da adam bizi fark eder diyorduk kendi kendimize. Çok sefildi kılığımız, pek miniktik...

Yalnız ben, Bayan Breton'u unutmamıştım: Ufak tefek, esmer, irice, canlı, zeki bakışlı bir kadındı. Ve bir markizin havası, şıklığı vardı onda. Hoş sesler çıkaran mücevherler, bileziklerle kaplıydı.

"Raymond'la birlikte odalarına girince -bir büyük salondan farkı yoktu buranın- kendi kendime şöyle dedim: 'Bu sefer gerçekten büyük bir değişiklik olacak!'

"Rossini sokağının yakınında, birinci kattaki yerleri karanlık, ama yine de iyi.

"Markiz bana şöyle dedi:

"'A.B.C.'de sahneye çıkıyorsunuz demek. Mutlu musunuz?'

"Hemen cevabı yapıştırdım: 'Harika bir şey!' Aklıma başka türlüsü gelmedi.

"'Yalnız bir aksilik olmuş. Siz, Charles Trenet'den önce sahneye çıkacaksınız. Afişte adınız onun adının yanına gitmiyor, olamaz böyle şey.'

"Bunu tatlılıkla, ama kupkuru bir sesle söylüyordu. Aklımı kaçıracaktım. Leplée olayından hemen sonraki durum yeniden başlıyordu. Yine ad değiştirecektim.

"'Size bir teklifim var. *Kaldırım Serçesi*, bir kabare adı ve modası geçti. Sadece *Edith Piaf*'a ne dersiniz?'

"'Çok iyi,' cevabını verdi Raymond."

"'Şampanya içtik. Kadın bir kadehi de başımdan aşağı döktü.'

"'Şarkı adına seni *Edith Piaf* olarak vaftiz ediyorum.'

"Bak Momone, saçımın şurasına dokun, uğur getirir. Şişe tıpasını da sana getirdim, sakla! (Bu tıpa ne yolculuklar yaptı! Sonra, bir gün, kaybettim.) Ne diyorsun *Edith Piaf*'a?"

O hoşnut olduğuna göre bir itirazım yoktu, ama *Kaldırım Serçesi*'ni bırakması yine de beni bir tuhaf etmişti. Geçmişin bir parçasıydı, olduğu gibi yıkılan çok eski bir duvardı sanki. Edith bunu gör-

müyordu. Yere yayılan eski taş yığınına bakacak bir ben vardım. Biraz kafam bozulmuştu.

Giysi, saç, makyaj konusunda Raymond'un bir diyeceği kalmamıştı artık. Edith'i her zaman çok sevecek olan Markiz, yerine geçmişti onun.

A.B.C.'deki ilk geceden önce, Edith'i ünlü bir terziye, Jacques Heim'e götürdü.

Edith hâlâ kendine gelemiyordu.

"Momone, görecektin! O salonlar, o satıcı kızlar ve elbiseler! Ne kadar güzeldi! Mangırım olduğunda sen de oralardan giyineceksin. Gerny's dönüşü Elişi ve Hazır Giyim'in* önünde nasıl yalandığımızı hatırlıyor musun? On dokuz franklık elbiseler karşısında fıttırıyorduk! Gerçekten kolay beğenirmişiz, bir boktan haberimiz yokmuş. Markiz, sahne kılığımla her yere gidemeyeceğimi söyledi. Kokteyller, resmi kabuller, anlayacağın bütün o sosyete dümenlerine devam eden karılar gibi giyinmem gerekiyormuş. Ne sanıyorsun?"

Düşünemiyordum hiç, aptallaşmıştım, bu iş beni çok aşmıştı. Edith'in ardında soluğum kesiliyordu. Ciğerlerimde bir damla hava kalmamıştı. Bir yerine iki soluk almalıydım.

Markiz Edith'e, bir kap ve eflatun bir elbise seçtirmişti. Güzeldi Edith bu elbisenin içinde. Bayan Breton'un zevkli bir kadın olduğu tartışılmazdı, Edith'i bir güzellik enstitüsüne de götürmüştü: Anna Pegova'nın yerine. Ama orada iş çok daha güçtü.

"Boyaları, kremleri kötü şeyler demiyorum. Hepsi yumuşacık, güzel kokuyor. Ama yaptıkları makyaja alışamıyorum. Ellerinden çıktığında, girdiğinden de çirkin oluyorsun! Hem sonra, yüzümü kırk yıldır tanırım. Eski bir dosttur. Aynada bana gülümseyen o yabancı palyaço suratını görünce sinirim bozuluyor."

İlk geceden üç hafta önce Edith uyuyamaz, yemek yiyemez, bir şey içemez olmuştu.

"Momone, artık Raymond'a dayanamıyorum. Bu herifin her boku bilmesi beni çıldırtıyor. Şan dersleri, solfej dersleri almamı istiyor. Asla! Hayır dedim! Neyim var neyim yoksa hapı yutar sonra."

İyi dayandı. Mesleğiyle ilgili her şeyi öğrenmeye hazır olan Edith, bu konudaki görüşünü hiç değiştirmedi.

"Öğütleriyle sinirimi bozuyor, başımı ağrıtıyor: 'Şunu yap... Bunu yapma... Şöyle konuş... Şarkı söyle, böğürme...' Beni öyle aptallaştırı-

*) O çağda, Champs-Elysées'in ünlü hazır giyim mağazaları. (ç.n.)

yor ki, söylediklerinin bir kelimesini anlamıyorum. Ders almaya karar verdim, ama kendime göre, tek başıma A.B.C.'de şu sıra Marie Dubas söylüyor. Onu dinleyeceğim, sen de benimle geleceksin."

Fabrikada çalışıyordum. Bir kocam vardı. Kolay değildi bu, hiç kolay değildi... Edith'in kız kardeşi olmak! Bir şeye karar verdi mi başkalarını düşünmezdi Kendi küçücük hayatımdan ona söz etmeyecek kadar gururluydum. Anlamazdı da. Ondan çok uzak bir şeydi bu. Beni matrağa alırdı.

Durumu ayarladım, on beş gün süreyle her gün, matine yaptıklarında günde iki kez, Marie Dubas'ı dinlemeye gittik.

"Ne büyük ders, Momone! Şu kadına bak! Dinle onu!"

Son gün, Edith hâlâ hiç görmediği şeyler keşfediyordu.

Hareketlerin, sahneye girişin, sahnede yürümenin, iki şarkı arasındaki boşluğu ayarlamanın, sessizliklerin şarkıcılık mesleğinin noktalama işaretleri olduğunu Marie öğretti Edith'e.

"Bak, Momone; sahneye girdiğinde daha ağzını açmadan varlığı hissediliyor, Raymond bana bunları çok iyi anlatıyor, ama aynı şey değil. Marie'yi gözlerimle görüyorum. Neden şu ya da bu hareketi yaptığını anlıyorum. Daha açık oluyor böylesi."

Marie'yi taklit etmek için değil -Edith kimseyi kopya etmedi-, yaptıklarını denetlemek içindi bu. Edith'in gözünde Marie, mücevherlerinizi rehin bırakacağınız zaman değerlerinin ölçüldüğü mihenk taşıydı.

Marie'ye duyduğu hayranlığı, Edith hayatının sonuna kadar sürdürdü. Sık sık Marie'nin sahne arkasındaki locasına gider, bir köşeye çekilir, özeleştirisini dinlerdi. Bu da bir dersti.

Marie Dubas sahneden içeri yeni girmiş olurdu, ortalığı da birbirine katmıştı, bütün bunlara rağmen şöyle derdi:

"Hayır! Pedro'nun son dörtlüğünde, 'Pedro... Pedro...' diye tekrarladığım zaman bu coşku, güneş, kastanyet demektir; aynı zamanda da bir elektrik akımıdır. Yeterince *yollayamadım* bu akımı. "Charlotte'nin Duası"nda da aşırı gitmedim mi sizce? Çok basit kalmalı bu. Charlotte, bir adam için dua etmiyor. Yukardaki bir şeye yakarıyor, numaraya gerek yok."

"Bir hanımefendi bu," diyordu Edith. "Onu dinlerken bütün eksikliklerimi görüyorum."

Marie Dubas örneği Edith'e bir sanatçı bilinci verdi.

Gala gecesine birkaç gün kalmıştı. Edith'in ve Raymond'un sinirleri tel teldi.

Sonunda Raymond, Edith'in çok sevdiği lejyon askerleri üzerine bir şarkı yapmıştı.

"Momone, bu şarkı gerçekten benim. Dilencilik bitti artık. Bundan sonra başkalarının şarkılarını söylemiyorum, kendi şarkılarımı söylüyorum!"

Ne büyük bir zafer seziliyordu sesinde!

Ah, ah, ne güze! hikâye bu,
Yukarda, burçların üzerinde,
Ve güneşte, zafer dolu,
Rüzgârda sakladı bayrakları:
Lejyonun bayrakları!
Ah, ah, ne güzel hikâye bu,
Burçta üç kişiydiler,
Göğüs bağır açık, zafer bu,
Kanlı, yaralı, partaldı giysiler,
Susuz, şarapsız, cephanesizdiler.
Ama haykıramıyorlardı: zafer!
Çalınmıştı bayrakları,
Güzelim bayrakları!

Ah, ah, güzel hikâye bu,
Burçtaki o üç kişi
Kanla çizdiler, boru mu,
Kapkara göğüslere,
O güzelim bayrağı!
Gürlüyorlar: Buradadır lejyon bayrağı!

Benim için ne büyük bir talih oldu A.B.C. serüvenini yaşamak! Edith'in gerçekten göz göre göre değiştiğini gördüm. Onu seyretmek bana film seyretmek gibi geliyordu. Eciş bücüş bir tırtılın kelebeğe dönüşmesini gösteriyorlardı sanki filmde, önce yapışık, hafiften oynayan kanat uçları görünür. Bunun ne olduğu pek anlaşılmaz. Sonra büyür, gelişir, açılır ve birden uçmaya hazır hale gelir, ipek gibidir, kadifedendir, başarıya ulaşmıştır.

Her geçen gün, Edith'de akıl almaz bir şey beliriyordu. Kadın olarak Edith'den söz etmiyorum, onun değiştiği yoktu. Kanıtı: Raymond uzun süredir önemsiz kişilerle aldatılıyordu. Hayır, kanatları-

nı kendi eliyle yapan ve A.B.C.'nin ışıldakları altında bunları deneyecek olan sanatçıydı bu.

Gala gecesinden üç gün önce, Edith bana şöyle dedi:

"Bugün, bütün gece prova yapıyoruz. Elbisemle, ışıklarla, her şeyle sahnedeki programımı baştan sona geçeceğim. Senin de gelmen gerek."

"Ama Raymond!.."

"Salonun dibinde otururşun. Seni görmez."

Hoşnuttum: Ama bu olay benim için ne kadar acıydı!

"Çok önemli, Momone. Ertesi gün bütün gördüklerini bana söylemen gerek. Anlayamayacağın, Raymond'un bana öğrettiği yığınla şey olduğundan bunları sana anlatacağım, önce, bir şarkıcının programında düzen vardır. Şarkıları birbiri ardına, rasgele sıralamamak gerekir. Bir inci gerdanlık gibidir bu, incinin güzelliğini ortaya koyan yeridir.

"Işıklar vardır. Göreceksin, her şarkının havasına göre bunlar da değişir. Söylediklerine göre, Leplée babanın basit, doğrudan şarkıcının yüzüne gelen ışığı çocuk oyuncağıymış!"

"Şimdi mavi var, kırmızı var, birtakım karışımlar var ve ışık çok güçlü değil. Güçlü ışık beni eziyor."

"Matrak bir dalga daha var: Yalancı perde. Beşinci şarkının sonunda, işini bitirmişin gibi perdeyi kaparsın. Dinleyicilerin seni alkışlaması, yeniden çağırması gerekir. Dinleyici isteksizse de önemi yok; perdeyi bir saniye kapalı tutacak yerde hemen açarsın... Yalancı perdeler, dinleyicinin alkışları, bis, tamam..."

"Işıklar yüzünden bana sahne makyajı yapacaklar. Bakanaklarını iyi aç. Bu konuda Raymond'a güvenim yok. Ben de birtakım şeyler düşünüyorum. O, elinden gelse beni Marlene Dietrich'e çevirir. Aptal ve kör olduğundan değil, sadece erkek; erkekler de yattıkları kadın konusunda asla doğru bir görüşe sahip olamazlar. Ya fazladır onlara göre ya yetersiz!"

"Ben, sokaktaki havamı korumam gerektiğinden eminim: Soluk bir yüz, iri gözler, bir de ağız, o kadar. Elbise konusunda da hır çıktı. Eşarp gibisinden kırmızı bir şey istiyordu Raymond. Üşüttün mü sen? dedim. Bir de Mistinguett gibi kıvırayım bari ortalıkta!..."

Bu havada, bir saatten fazla anlattı.

Ertesi akşam salonda, köşeme iyice büzülüp tek başıma mutluluğun tadını çıkarıyordum: Edith gerçek bir sahnede şarkı söylüyordu.

Perde ışık içindeydi, kadifenin capcanlı bir görünüşü vardı. Arkası kıpır kıpırdı. Makinistlerin sesleri geliyordu: "Hey, Jules! Söndür şu tepedeki ışığı... Aşağının ışıklarını da hafiflet... biraz daha. Oldu mu, Bay Asso?"

Raymond sahneye çıktı, perdenin önüne. Çocuk yapmaya yetecek, dokuz aylık bir sürenin sonunda onu görmek garibime gidiyordu. Piposu ağzındaydı. Genellikle kupkuru olan yüzü terden parlıyordu. Dik yakalı bir kazak giymişti. İşçiyi andırıyordu, okumuş bir proleteri. O gece onu yakışıklı bulmuştum. Elini alnına götürdü: "Balkondaki üçle beşi söndürün, tam karşıdan gelen iki ışıktan birini de. Onu ezmemek, iyice ortaya çıkarmak gerek çocuklar."

Vay canına! Bu namussuz işini iyi biliyordu! Üçüncü sıradaki koltuğundan Mitty sordu. "Başlayalım mı? Hazır mısınız?"

Raymond salona atladı ve seslendi:

"Başlayın!"

Orkestra çalmaya koyuldu. Bir tuhaf oldum: On sekiz kişi, Edith için çalıyordu! Onun için oradaydılar, onun için çalıyorlardı. Bir kilise kadar güzeldi, gözlerime yaşlar doluyordu.

Toz ve tütün kokan o soğuk, boş ve karanlık salon, tılsımlı bir mağara gibiydi! Perde açıldı. Edith sahnede göründü. Işık onu yakaladı, bir koruyucu melek kanadı gibi birlikte yürüdü. Orkestra şefi gözünü Edith'den ayırmıyordu ve o, söylemeye başladı. Bana iyi bakmamı tembihlemişti, elimden gelmedi. Ön koltuğun arkalığına yığıldım ve başım kollarımın arasında, ilk şarkı süresince zırladım. Elimde değildi. Ama sonra gözlerimi, kulaklarımı iyice açtım, her şeye dikkat ettim. Her şeyi kaydeden bir araçtım sanki. 'Trak, trak, trak' ediyordu kafamda. Her şey yerli yerine oturuyordu. Şimdi, bir elektronik beynin belleği böyle çalışıyor sanırım.

Ne geceydi o! Programı sona erdiğinde alkışlamak için ellerim kaşınıyordu. Provada bu yapılmaz hiç, uğursuz gelir.

Perde kapandığında bir sessizlik oldu.

"İyiydi!" diye bağırdı Mitty. "Çok iyiydi, Edith!"

Raymond, Edith'le birlikte göründü. Not defterini çıkardı. Edith önündeydi; minnacık, uslu bir çocuk gibi; iri gözleri *öğretmen*'ine bakarcasına ona doğru kalkmış. Raymond gerçekten patron rolündeydi!

"Üçüncüde verdiğin ara pek kısa sürüyor. Seni alkışlayacak zamanları yok, hemen bir sonrakine geçiyorsun. Paradiye çıktım; Edith, onlara yeterince bakmıyorsun. Seni başarıya ulaştıracak olan

basit insanlardır. Selam verdiğinde onlara iyi bak; senin gözlerinin kendi gözlerinin içinde olduğunu sanmalılar.

"Altıncıya, *Bayrak*'a gelince, ışıkların ânında güçlenmesi yeterli değil çocuklar! Bir boşluk oluyor. Işık patlamadan o şarkıyı bitirmişti bile, ikisinin birlikte patlaması gerek, zafer bu."

O gece, Raymond'un ne büyük bir iş başardığını anladım. Hiç değilse boş yere kopmamıştım Edith'ten...

Mitty seslendi:

"Çocuklar, bu gecelik işimiz tamam. Yarın görüşmek üzere."

Ve tiyatro salonu yeniden soğuk, kasvetli havasına büründü.

Ertesi gün, buluşma yerine erkenden gelmiştim. Bütün gece uyku girmemişti gözüme.

Bir süredir Montmartre'daki küçük bir barda buluşuyorduk: Chez Jean Cyrano'da, Jean, belli bir adı olan, ama fazla tanınmayan sevimli bir şarkıcıydı! Tatlı, şiirli şarkılar söylerdi. Bunun için buluşmuyorduk onun yerinde. Jean'ın mavi gözleriydi gelişimizin nedeni! Edith şöyle diyordu: "Jean'ın gözleri bir gökyüzü parçası gibi, mavi dolduruyor onları, dolduruyor da taşıyor hatta. Raymond'un gözleri gibi değil. Gözlerini iyice ortaya çıkaran kirpikleri olmasa, Raymond'unkilere mavi değil de gri demek gerekir!"

Bu dalgayı çakmak kolaydı: Edith, Cyrano'ya hafiften abayı yakmıştı, ilişki birkaç hafta sürdü, bu süre boyunca da *mavi gözler* gözümüzü boyadı durdu!

Edith içeri girip oturur oturmaz hemen sordu: "Eee, Momone; dün geceden ne haber?"

"Müthişti!"

Ve sarmaş dolaş olduk.

"Bana söyleyecek başka şeyin yok mu?"

Böyleydi Edith. İltifatlar onu okşuyordu, zevk içindi bunlar, ama eleştirilere de ihtiyacı vardı, bunlar da gerekliydi, hepsini birlikte istiyordu. Yüce kadınlar bu yanlarından anlaşılır.

"Şarkı konusunda Raymond'a güvenebilirsin. Yanılmıyor."

(Bunu söylemek çok ağırıma gidiyordu, ama doğruydu.)

"Saçlar yolunda. Makyaja gelince, ağzına dikkat et! Dudak boyanı rasgele sürüyorsun, dudaklarını yeterince belirtmiyorsun, fazla yayıyorsun."

Edith hep aynaya bakmadan boyanmıştır.

"Momone, benim asıl havam yüzümde bir şey olmazsa ortaya çıkar. Yüzümü dinleyiciye çırılçıplak veririm, bir sevgiliye verir gibi. Ya elbise?"

Çok moda olan, kabarıkça kumaştan siyah bir elbise dikmişlerdi Edith'e. Eteklik, ceketi, çok sade, uzun kollu ve minik beyaz yakalı.

"Yakayı sevmedim."

"Ama Leplée'nin orada söylerken de elbisemin yakası vardı."

"Aynı şey değildi. Örgü elbisenin üzerinde yalancı dantelden küçük yakan daha bir havalıydı. Ama sahnede, uzun uzun incelenmiş ışıklarla, yüzünü senin de belirttiğin gibi çırılçıplak istiyorum, anlıyor musun? Beyaz! Işık saçan yerin, yalnız yüzün ve ellerin olacak."

"Dediğin hoşuma gitti. Gerçek gibime geliyor. Yalnız bunu Raymond'a kabul ettirmem gerekecek. Anlıyorsun ya, şu sıra kendini Tanrı Baba sanıyor..."

Gala gecesi, yakasız giyiyordu elbisesini. Ben de kendi çapımda bir zafer kazanmıştım!

Giderken bana bir kutu verdi.

"Yarın gece, galada giymen için. Bir manto bu. Sırtından çıkarma."

Nasıl çıkarırdım ki? Altına giyecek dişe dokunur bir şeyim yoktu.

Ertesi akşam, koyu nar rengi ve tilki yakalı mantoma bürünmüş, kendimden emindim. Ama tıklım tıklım dolu salonu, bu halk ve sosyete karışımını görünce yüreğim ağzıma geldi! Ya kabul etmezlerse Edith'imi?

Geleceği söz konusuydu. Bunu garantiye almak için aşağı yukarı yarım saati vardı. Kötü bir A.B.C. ve her şeye yeniden başlamak gerekecekti.

Açılıp Edith'i ortaya çıkaracak olan perdeye bakmaktan gözlerim yanıyordu.

Sokaktaki kadar kendinden emin, ortaya çıktı! Oysa, sahne korkusunun ne kadar büyük olduğunu biliyordum.

Bu kalabalığı dolaşan bir dalga hissettim sanki. Bu biraz eciş bücüş, yoksulca, kısa elbiseli (o çağda uzun elbiseyle şarkı söylenirdi) minik kadın, sefalet kokan, ışık gibi bembeyaz ve güzelim yüzü, sefaletlerini, sevinçlerini, aşklarını içeren sesiyle onları doğrudan etkiliyordu. Halktan olanlar Edith'de kendilerini buluyorlardı, ötekiler için tanımadıkları, bir sokak köşesinde rastlayıp görmek istemedikleri şeydi.

Daha ilk şarkının sonunda alkışladılar. Çevremde, tepemde, içimde, soluklarını tuttuklarını hissediyordum. Edith'in sesi onları

silip süpüren, iyice baş döndüren, yepyeni bir havayla ciğerlerini dolduran çok güçlü bir rüzgârı andırıyordu.

Sonunda herkes bağırıyor, haykırıyordu: "Bir şarkı daha! Bir şarkı daha!.."

Uzaktan, onları selamlarken Edith'in titrediğini görüyordum, öyle narin bir görünüşü vardı ki, yığılıverecekti sanki. Daha başka başarılar kazandı, çok büyük başarılar; ama bu, ötekilere benzemiyordu. Bir kasırga gibi, Edith'i zafere götüren başarıydı bu.

Ben, salonda boğazım düğümlenmiş, şöyle diyordum kendi kendime: "Onu eskisi gibi bulmam mümkün değil. Bir şeyler değişecek. Aramızda bir sınır olacak. Bu başarı, aramızdaki Majino hattı. Bizi ayırıyor."

Bütün bu alkışlayan insanlara haykırmak istiyordum: "Ben onunla beraberim!" Beni sarhoş eden, delice bir gurur duyuyordum. Koltuğumda, herkes gibi oturmaktaydım. Benim yerim olmuştu bu. Ve Edith orada, sahnede, ışıkta, kendi yerindeydi. Bizi ayıran bu uzaklık beni ürkütüyordu. Aynı zamanda da, çevremdeki bu çılgınlık, bu coşkunluk mutluluktan titrememe yol açıyordu.

O gece, A.B.C.'de tozlu bir sefalet sayfası çevrildi. Ama biz bu sefaleti birlikte yaşamıştık, bu sefalete sıkı sıkı bağlıydık. Neredeyse sekiz yıllık bir ortak hayat bizi birleştiriyordu. Ve o gece, Edith'in başkalarıyla güleceğinden, başkalarıyla içeceğinden emindim... Özellikle Edith yönünden bunun hiç önemli olmadığını anlayamayacak kadar gençtim, duyarlıydım.

Hem, daha sonra odasına gitmediysem bunu istediğim içindi.

"Momone, beni öpmeye geleceksin ha," demişti.

Ama mümkün değildi bu. Neler olup biteceğini biliyordum. Raymond, çok hoşlandığı biçimde beni yakalardı, yepyeni ve güzel mantomun yakasından havaya kaldırır, en güçlü kişinin kendisi olduğunu göstermek için herkesin önünde iki çift kırıcı söz ederdi.

Tek sorun bu değildi. A.B.C, Raymond'un zaferiydi, mutluydu. *Patron, yıldız* yapımcısı rolü ona tıpatıp uyuyordu. Sevincini kursağında bırakacak değildim. Zavallı Raymond, o gece Edith'in yanında uçuyordu. Oysa bir nedeni de yoktu bunun, işi bitmişti.

Edith nankör değildi, Raymond'u seviyordu, ama Raymond gününü doldurmuştu. Edith dostlarını hayat boyu unutmazdı, sevgililerini değil.

Raymond'a da neler borçlu olduğunu hiç unutmadı. Raymond bütün minnetini kazanmıştı onun; ama minnet, aşkı sürdüren bir duygu değildir.

Raymond ne zaman Edith'e muhtaç olmuşsa, Edith yanıbaşında bitmiştir. Yaşlanıp hastalandığında da onu yüz üstü bırakmamıştır.

Aşka gelince, bu iş bitmiş tükenmişti. Edith, bozulan bir ilişkiye bir daha dönmezdi. Yapıştırmaya gelemezdi, yepyenisi gerekliydi ona: "Momone, ancak ilk seferinde hakkıyla sevebilir insan..."

Ertesi gün gazeteler Edith'den söz ediyordu. Hepsini satın almıştım. Yıkımdı bu benim için! Bir eleştirmen şöyle yazıyordu: "Dün gece, A.B.C.'nin sahnesinde büyük bir şarkıcı doğdu..."

Edith adına kader o gece harekete geçti. Meslek hayatı boyunca bir daha boşluklar düşüşler ve geriye dönüşler olmayacaktı.

7
PAUL MEURISSE: "YAKIŞIKLI VE KAYITSIZ"

Edith'in hayatı, mesleğinin dışında, bir düzen örneği değildi. Her şey birbirine karışmıştı burada: Dostlukları, ihtirasları, geçici ilişkileri ve özellikle de aşkları. Daha birini bırakmadan bir başkasına geçmiş olurdu bile. Aşkta birtakım ilkeleri vardı, özellikle ayrılma konusunda.

"Momone, yüz üstü bırakılmaya katlanan kadın, zavallının tekidir. Erkek kıtlığına kıran girmedi ya, sokaklar herif dolu. Yalnız, erkeğinin yerini alacak kişiyi sonra değil de önce bulmak gerekir. Sonra bulursan sen olursun boynuzlu; önce bulursan da o: Arada büyük fark var!"

Bu ilkeyi, Edith büyük bir dikkatle uygulamıştı hep. Hiç bir erkek değiştirememiştir bu yanını, önce aldatırdı, sonra ne yapacağını

düşünürdü. Bazen bunu onlara söylerdi; bazen de yüzlerine bakıp gülmekle yetinirdi. Hele Edith'i daha önce aldattığını sanan varsa, çok aldanırdı. Edith onu çok daha önce boynuzlamış olurdu çünkü. Yenisi evine yerleşmeye hazır değilse bir şey söylemez, eskisini yanında tutardı. Evde bir erkeğe ihtiyacı vardı.

"Erkeksiz bir ev olacak şey değil, Momone. Güneşsiz bir günden de beter. Güneşten vazgeçebilirsin, ışığı var. Ama bir köşesinde erkek mintanı sürünmeyen, bir çift erkek çorabına, boyunbağına rastlanmayan, iskemlesinde bırakılmış ıpılık bir erkek ceketi bulunmayan ev, dul karı evidir, orada efkâr basar insanı!"

Alsina otelinde Raymond bilinçsizlik içinde son günlerini yaşıyordu. A.B.C.'deki başarısından sonra, geleceğinin Edith'in yanında olduğundan emindi. Edith için vazgeçilmez olduğuna inanıyordu.

Edith mutluydu. Mutlu olması için birtakım nedenler de vardı. Her yandan isteniyordu. Mesleği, yontulmuş taştan kunt bir ev olmuştu. Daha da öte, sapasağlam yapılmış bir zafer takı.

Mutluluğunun tam olması için ona yeni bir erkek gerekliydi. Bu erkeği de bulmuştu.

"Momone, sana anlatmam gerek. Çok garip birine tutuldum, ötekilere hiç benzemiyor!"

"Güzel," dedim kendi kendime. "Sil baştan!"

"Ne iş yapıyor?"

"Bir gece kulübünde şarkı söylüyor."

"Adı ne?"

"Paul Meurisse."

Gerçekten, bu ad bana bir şey demiyordu.

"Tanımıyor musun?.. Şaşmam buna, hiçbir şeyden haberin yok!"

Dilimin uçundaydı: "Suç kimde?" diyecektim. Çenemi tutmayı yeğledim. Hikâyesini öğrenmek istiyordum.

"Arsene Houssaye sokağındaki Night Club'ta söylediğimi biliyorsun. Her gece, programımdan önce La Caravelle'de bir tek atıyorum. Birbirine çok yakın yerler bunlar. Dostlarla buluşuyoruz. Beni bilirsin. Hiçbir şey düşünmeden yerimde otururken, barda esaslı bir herif gördüm, İngiliz moda dergilerindeki resimler gibiydi mübarek. Yakışıklı, çok yakışıklıydı. Siyah, pırıl pırıl, karga kanadı gibi, başına iyice yapıştırılmış saçları vardı. Kara gözlü... -evet, kara gözlü, arada değişiklik gerek-, bir lord gibi seçkin görünüşlü. Fazlaca manken havalı ama düzeltilebilir bu. Gözlerimi üzerine diktim. Bilirsin

saf, keriz ve basit havamı, miniminnacık ama yüreği sevgi dolu kız görünüşümü, iş çıkaramadım. Ne kirpiklerinde en ufak bir kıpırtı, ne yüzünde bir gülümseme. İstediği kadar çekici olsun, vazgeçtim. Ertesi gün aynı saatte aynı yerdeydi. Sordum soruşturdum.

"'Her gece *Amiral*'de söylüyor, Bayan Edith. Programından önce, sizin gibi, gelip burada bir tek atıyor. Adı, Paul Meurisse,' dedi bardaki çocuk, *kimliğini gizleyen bir prens*'ten söz edercesine."

"Matrak bir iş, sonra?"

"Üç gündür bakışıyoruz."

"O kadarcık mı?"

Gülmeye koyuldu!

"Sen anlayamazsın. Onun gibi bir adamı hayatında görmedin. Bana bak, Momone, ben çaktırmak istemiyorum. Ama sen oraya gidip onun hakkında biraz bilgi toplayamaz mısın? Bu herifin neyin nesi olduğunu öğrenmek istiyorum."

Ertesi gün her şeyi biliyordum. Yirmi altı yaşındaydı, Dunkerque'de doğmuştu. Babası banka müdürüydü. Aix-en-Provence'de hukuk öğrenimi görmüş, bir noterin yanında çalışmıştı.

Marsilya'daki müzikhollerden birinde popüler şarkılar söyleyerek işe başlamış, oradan Paris'e geçmiş ve sigorta müfettişliği yapmıştı. Hem de âfet işlerinde. Tam da işine uygun bir görünüşü vardı! Müzikhollerde söyleme isteğiyle yanıp tutuştuğundan yarışmaya girmiş, Alhambra'da onur ödülü almıştı. Mitty Goldin onu figüran olarak çalıştırıyor; fazladan, çeşitli kabarelerde şarkı söylüyordu.

Hikâyemi Edith'e anlattım, cevabı şu oldu:

"Bir zıpçıktının geçmişine benzemiyor. Ama insana serüven düşleri gördürecek bir herif de değil. Hem sonra, ne kadar iyi konuştuğunu kırk yıl düşünsen bilemezsin!"

"Demek işi başardın? Bu ne hız, korkmuyor musun?"

"Dalga geçme. Benimle dün konuştu. Bendeki içgüdüyü bilirsin. Ona cesaret vermek için, tek başıma La Caravelle'ye gittim. Dostlarıyla gülüp konuşan bir kadına söz atmak her babayiğitin harcı değil. Belki de utangaç biridir bu Paul. Yerime yeni oturmuş, bir avutucu arayan üzgün kız rolünü kesmeye başlamıştım ki bardan, bir beyaz ayıyı ürpertecek kadar seçkin ve soğuk bir gülücük attı bana doğru. Ama bu benim içimi ısıttı! 'Harekete geçiyor' dedim kendi kendime. Gerçekten de, sakin sakin yanıma geldi.

"'Size bir kadeh şampanya sunmama izin verir misiniz?' dedi.

"Benim de başka isteğim yoktu. Yanıma oturuverdi. Sanırım, ikimiz de aynı ölçüde tedirgindik. Anlarsın ya, hemen başına kalmak istemiyordum, ona göre değil böylesi. Neyse, o kadar *kibar*'dık ki karşılıklı on cümle bile etmedik. Sonunda, buzları eritmek için:

"'Güzel gözleriniz var,' dedim.

"Baştan beri düşündüğüm: 'Kendilerini kaybettiklerinde de onları görmek isterim' cümlesini kendime sakladım tabii."

"Pek duygulanmış göründü, uzun uzun düşündü ve şu cevabı verdi:

"'Ben sizinkileri hemen fark ettim, gülümsemenizi de. Güldüğünüzde kendinizi bırakıyorsunuz sanki. Çok etkileyici.'

"Öyle seçkin sözlerdi ki bunlar, kendi kendime şöyle dedim: Olamaz, cümlelerini önceden ezberliyor bu adam!'

"Buzlar erimişti. Bana yarım saatlik bir konuşma lütfetti. Sözlerini de şöyle bitirdi:

"'Gelip beni dinlemelisiniz. Eleştirilerinizi öğrenmekten çok hoşlanacağım.'

"Bütün söylediklerini sana tekrarlayabilmek için, benimle konuştuğunda dikkat kesiliyorum; çünkü kelimesi kelimesine aktaramazsam tılsım bozulur."

Onların hikâyesini bir tefrika, *Üç Silahşörler* türünde bir şey gibi izliyordum. İnsan sonunu önceden bilir; ama bu, kendini kaptırmasına engel olmaz. Büyük bir zevk de alıyordum! Edith'in bu çapta bir herifle kapışması çok gırgırdı.

Ertesi gün hikâye çok gelişti. Bir yenilgiyle başlıyordu, ama bölümün sonundaki düşüş müthişti!

"Paul'ü dinlemeye gittim. Hoşuma gitmedi. Şarkıcılıkta pek yükselemeyecek bu çocuk. Soğuk şeyin buz çiçeği, yüzü buz parçası, ceketi kalıp gibi, yukarıya kadar ilikli. Bir de söylediği şarkıya bak:

Ah! gel, gel nenette'm
Ormanda ata binelim.
Bu iş baş döndürüyor,
Sonra da kusturuyor.

"Böyle şarkıların müşterisi sınırlı. Yirmi kâğıtlık yerlerde oturanları da bununla güldüremez! Yine de yakışıklıydı, hayvan! Odasına daldım. Kravatını bağlarken sordu bana:

"'Sevdiniz mi?'

"Kafadan girdim:

"Hayır, pek sevmedim.

"'İyi.'

"Neden cevabınız bu kadar soğuk?"

Ona pek uygundu bu söz.

"'Hiç bile. İnsan herkesin hoşuna gidemez ki.'

"Ya benim?

"'Siz başkasınız. Ama şarkılarımla başınızı döndürmeyi düşünmüyorum...'

"Sizden hoşlanacağımı mı sanıyorsunuz?

"'Şekerim, başka bir isteğim yok...'

"Ve ardından -sıkı duruyor musun?- iki büklüm oldu, elimi öptü... Havalı olmasına havalıydı, Momone. Tiyatrodaydım sanki! Ama canım da sıkılmıştı, kendimi tutamadım:

"Söylesenize, Paul; kızgın mısınız?

"'Hiç bile. Neden sordunuz?'

"Elimi öpmediniz ki. Bir şey duymadım."

"Bastı kahkahayı.

"'Öper gibi yapılır. Ancak çok kaba bir herif gerçekten öper kadın elini. Yoksa, dudaklar değdirilir sadece, o kadar.'

"Ne hale geldiğimi düşün! Hemen durumu düzeltmeye giriştim. Gözlerinin içine baktım:

"Siz öyle değilsiniz... İsteseniz...

"Momone, daha öğrenecek çok şeyimiz var. El öpmenin bu kadar karışık bir iş olduğuna inanmazdım! Ama ardından, Paul beni iyice aptallaştırdı. Hemen, damdan düşer gibi kendisiyle yatmamı teklif etti.

"'Edith, bence bu iş ne kadar çabuk olursa o kadar iyi. Bir sürü numara yapmanın, kadınların evet demeden önce hayır demek zorunda olmalarının nedenini anlamıyorum. Bu gece bende bir kadeh şampanya içer misiniz?'

"'Bir değil iki kadeh içerim!' dememek için kendimi zor tutuyordum. Ama onunla hemen kaynaşmak birden olacak iş değil. Havamı bastım ben de:

"Şüpheniz mi var?"

"Bir çocuk gibi güldü. Boynuna sarılıp öpmeyi nasıl da istiyordum, bilsen...

"'Edith, programınızın sonunda sizi almaya geleceğim. Harikasınız. Ellerinizi öpüyorum.'

"Ve iki elimi de -gerçekten- öptü. Durum bu."

"Sonra?"

"Sonrası yok. Oldu bitti. Artık sevgilim, ötekilerden çok değişik geliyor. Ne kadar kibar olduğunu bilemezsin. Mantomu tutuyor. Hep arkamdan yürüyor. Bana yol veriyor. Bunlara alışkın değilim. Bir uşağım var sanki."

Onu anlıyordum. Pezevenklerimize, geçmeleri için biz yol verirdik. *Erkeğe* saygı gösterilirdi. Raymond'a gelince, gününe göre değişirdi...

"Ya Raymond? Onu nasıl yönetiyorsun?"

"Bekliyorum. Paul'le beraberliğimizin sürüp sürmeyeceğini bilemem."

Ben süreceğinden emindim. Paul'ün Edith'i çok şaşırttığını hemen görmüştüm. Şimdiye kadar bir erkek onu şaşırtmamıştı hiç. Hayranlık duyduğu olmuştu, sevmesi için gerekliydi bu. Ama erkeklerin davranışlarını, tepkilerini önceden biliyordu. Paul'ün ne yapacağını ya da söyleyeceğini kestiremiyordu. Egzotik bir hayvandı o. Kahvaltıda orkide yese, Edith bunu doğal bulurdu.

Paul'le tanışmak için garip bir istek duyuyordum. Ama ne zaman?

O günü unutmadım. 1939 Eylül'üydü.

Edith'le biz, olaylarla hiç ilgilenmemiştik. Politika epey üstümüzden geçip gidiyordu. 1938'de, Münih Antlaşması sırasında, yirmi yaşımın budalalığıyla, tütüncülerde savaştan söz eden gazeteler olduğunu Edith'e söylemeye çalışmıştım.

"Sen bununla ilgilenme, Momone," demişti. "Tarihi yaratmakla görevlendirmediler seni. Kafanı işletip paçanı kurtaracak yerdesin, yoksa boktur işin sonu. Üstelik, değiştiremeyeceğin şeylere kafanı yorman da zahmete değmez."

Bu konuda görüşü değişmedi. Ayrıca, öyle bir yerden geliyorduk ki, dünyanın gidişi bizi hiç ırgalamıyordu. Konuşma konularımız ne karmaşıktı, ne de geniş. Bütün gün, bir somun ekmek ve bir şişe şarap parası bulmak gerekiyordu. Bu parayı bulduk mu da, ne savaş ne de dünyanın sonu umurumuzdaydı. Grevlerle bile ilgili değildik. Bize ne yararı dokunurdu bunların, ne zararı, işçilik yapmıyorduk. Sınıfımızın adı bile yoktu. Küçüklüğümüzde, biraz politikadan ve tarihten söz eden tek kişi babamızdı. Bu konuşmalar da pek uzamazdı.

Yalnız, 1939 Eylül'ünde durum başkaydı. Benim o tarihi unutmamam için birtakım nedenler var. Kocam askere alınmıştı, önceki gece Vincennes'e götürmüştüm onu.

Vincennes kalesi değirmen gibiydi. Girenlerin, çıkanların haddi hesabı yoktu. Üniformalı subaylar ve astsubaylar, pılısını pırtısını toplayıp gelmiş askerler vardı. Çeşitli kılıklarda da bir dolu insan: Üniforma ceketleri ve polis kasketleri sivil giysilere karışıyordu; asker pantolonunun üzerinde sivil ceketler, sarı bağcıklı pabuçlar ve çizgili çoraplar, dolaklı ya da dolaksız postallar...

Bu garip askerler ya ayakta tartışıyor ya duvarlar boyunca uzanmış yatıyor ya da yerde oturuyorlardı. Kayıntı yapanlar da vardı, açlıktan karnı guruldayanlar da. Ben bir şey anlamıyordum bunlardan, ama gördüklerimi 1914 savaşına katılan babamın anlattıklarıyla karşılaştırmaya çalışıyordum. Hiç uyuşmuyordu ikisi. Zafer kazanmak için yola çıkmaya hazırlanır gibi değildi bunlar!

Ayaklarını sürten, öksüren, tüküren, sövüp sayan, çavuşların bağırmalarına kulak asmayan bu adamların gürültüleri arasında, Vincennes kalesinin avlusunda kocamdan ayrıldım. Kucaklaştık. Gençtik, bir şey anlamıyorduk. Fotoğrafı çantamdaydı; benimki de onun cüzdanında. Bir daha görüşemedik, ilk ölenler arasındaydı. Bu yüzden hiç sözünü etmem. Çok talihsiz bir gençti. Belki ben de öyleydim...

Yani, o sabah, kocamın gidişinden sonra gırgıra hazır sayılmazdım hiç!

Kapıcı kadın avluyu çın çın öttürdü:

"Bayan Simone, ablanız telefonda!"

Hemen aşağı koştum. Edith'ti arayan, ne büyük mutluluk!

Telefonun öbür ucundaki Edith tam bir buz parçasıydı. Ne günaydın, ne bir şey.

"Simone, neden beni bırakıp gittiğini söyler misin?"

Kolay kolay bir sözün altında kalmam, ama bu sefer soluğum kesildi.

"Hemen buraya gel."

Bu üç kelimeyle yıllarca geriye gitmiştim. Kaçamak yaptığımda, Edith bir çocuğa emir verir gibi, "Buraya dön!" derdi.

"Nereye?"

"Alsine oteline, budala, oturduğum yere."

Durum işime geliyordu! İnsan "Yolsuz Çocuklar"ı söyledi mi savaşa kulak asmaz; ama bir fabrikada işçi olunca durum değişir. Bir düzene girilene kadar işsizlik başgösterir, kayıntı yerine de kemeri iyice sıkmaktan başka çare yoktur. Hem, derdimle baş başa kalacak yerde Edith'le olacaktım. Buna pek aklım yatmıyordu ya artık. Benim hayatım ayrıydı, onunki ayrı; ayrıca, bu iki hayat birbirinden çok uzaktı!

"Peki ama, Raymond?"

"Onu düşünme, askere gitti. Hadi, geliyor musun gelmiyor musun? Pılını pırtını topla, bir taksiye atla, anahtarını da kapıcı kadına bırak."

Hep yaptığı gibi, her şeyi düşünüyordu; sadece özgür olup olmadığımı sormaktan başka, özel hayatım düdüğünde değildi, ona aittim. Raymond gitmişti, yalnızdı; ben yanında değildim ve suçluydum!

Sokağımdan, Ayrılık sokağından -çok yerindeydi adı- ayrılırken nereye gittiğimi hiç bilmiyordum.

Tekerleğin her dönüşünde içimi dolduran bir çeşit sevinç vardı, yüreğim kabarıyordu. Edith'e ve onunla yaşadığım hayata kavuşacaktım. Takside giderken, birlikte yaşadığımız hayatın bir uyuşturucu madde kadar güçlü olduğunu anladım; bundan vazgeçmek kolay değildi.

Kafamı toplama fırsatını bulamadan, kendimi Edith'in Alsina otelindeki odasının banyosunda, bidenin üzerine oturmuş ona bakarken ve onu dinlerken buldum. İlk olarak bir banyoyu yakından görüyordum ve bu banyo Edith'e, dolayısıyla bize aitti. Hemen anladım bu *banyo konuşmaları*'nın hayatımızda önemli bir yer tutacağını.

"Hoşnut musun, Momone?"

"Evet, hem de nasıl!"

"İyi. Öyleyse, ver bakalım şu firketeleri."

Yeniden başlamıştık ortak hayata...

Edith değişik saç biçimleri bulmaya çok meraklıydı. Çok becerikliydi ve *mizanpli*'lerini kendi yapardı. Berber canını sıkardı çok. Ancak keyfi yerinde oldu mu giderdi berbere.

Hayatının bütün önemli kararlarını, Edith banyoda vermiştir.

Orada yalnızdık. Bir tek erkek buraya gelip bizi rahatsız etme cesaretini gösteremezdi.

Banyoda, saatler boyu saksağanlar gibi gevezelik ederdik. Her şey konuşulurdu: Edith'in işleri, tasarılar, sevgili değiştirmeler, büyük kararlar. Yeminler edilirdi orada. Edith her konudaki fikirlerinden söz ediyordu bana. Bir dolu insan, bir sürü şey görmek ufkunu genişletmişti ve konuşma konuları çoğalıyordu.

Erkekleri değildi onu tanıyabilecek olanlar. Onlara yalnız aşk konusunu açardı, yalnız bundan söz ederdi. Başka şeye hakları yoktu. Bütün işleri sevmekti.

Edith her zaman süse düşkün olmadığını, bunu umursamadığını belli etmeye çalışmıştır. Bunun kişiliğiyle, reklamıyla yakından ilgili olduğunu çok iyi çakmıştı.

"Ben, basit bir küçük kızım. Halk çocuğu, olduğu gibi... Kaldırım çiçeği... Güzel bile olmayan kaldırım çiçeği!"

Alçakgönüllü bir havayla da eklerdi:

"Çirkinim. Biliyorum güzel olmadığımı. Greta Garbo değilim!"

Ama aslında buna hiç inanmıyordu. Edith'in efsanesiyle ilgiliydi çirkinlik ve bakımsızlık hikâyesi. Ayrıca, kendine bakmayı da biliyordu! Her yerde onun ufak tefek ve biçimsiz bir kadın olduğu -neredeyse kambur zambur diyeceklerdi-, büyük şarkıcılığından başka güzelliğinin bulunmadığı, ama bu konuda en büyük olduğu yazılıyordu. Edith de onlarla birlikte aynı şeyleri söylüyordu. Ama bundan pek hoşlanmıyordu aslında. Birlikte olduğumuz zamanlar ağız değiştiriyor, bambaşka bir havada çıkarıyordu bilançoyu:

"Bana iyi bak. Alışılmamış renkte gözlerim var. Eflatun bu gözler. Ya ağzım?.. Canlı, güzel. Belki alnım fazlaca geniş. Ama alçak, daracık bir alından çok daha fazla seviyorum bunu. Hiç değilse geniş. Ne budala, ne de hödük bir görünüş veriyor bana. Hem sonra pek önemi de yok. Saçını biraz düşürdün mü daralıveriyor!"

Delice kahkahalar atmaya başlar ve yüzündeki güzellik maskesi açılırdı. Her yanda çatlaklar beliriverirdi.

"Momone, şu yüzümün haline bak, işe yaramaz oldu sürdüklerim, önemi yok, bir daha sürerim. Hem, demin sürdüğüm beş para etmezdi!"

Kadınları güzelleştirmeye çalışanlar için Edith bulunmaz bir müşteriydi. Bu konuda onun kadar kolay kanan ikinci bir kadın zor bulunurdu.

"Momone, şu gazetedeki ilana bak: 'Doktor C...' nin çilekli kremiyle erkekleri baştan çıkarın.' -'Bilmem ne hücresinin tohumlarıyla ebedî gençlik...'- 'Bütün kırışıklarınızı bir silgiyle yok etmiş gibi olacaksınız' v.b. Sen inanıyor musun bunlara?"

Böyle durumlarda ihtiyatlıydım hep:

"Bana bak, aslında bunlara pek ihtiyacın yok."

"Ama olacak. Her şeyin tedbirini önceden almak iyidir."

Ve bütün gördüklerini satın alıyordu. İlk gün basardı çığlığı: "Bak, bak! Harika bir şey bu! Kendimi tanıyamıyorum!" İkinci ya da üçüncü gün yüzünü buruştururdu: "Pek parlak değil bu hikâye. Daha iyisi var. Gel, bir başkasını deneyelim."

Aslında, hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. Pembe-beyaz, yumuşacık, harika bir teni vardı. Doğanın bir armağanıydı bu, sağlamdı da üstelik! O günlere kadar pek seyrek yıkanmıştı, üstelik de leş gibi kokan ve bir madeni parlatacak kadar yıpratıcı olan Marsilya sabunu ya da güllü sabunla!

Hayran olduğum bir yanı da, bebeklerinki kadar, küçük, bol girintili çıkıntılı ve porselen saydamlığındaki kulaklarıydı.

Ama en olağanüstü yanı elleriydi, ince, ufak, yumuşacık ve avuçlarında nefis bir sıcaklığı olan elleri. Elinizi tuttuğunda, bu sıcaklık yüreğinize kadar yükselir ve bütün varlığınızı kaplardı.

Yanındaydım, mutluydum. Firketelerini, bigudilerini, krem kavanozlarını uzatıyordum Edith'e. Konuşmasını mutlak bir mutluluk ve güvenlik duygusu içinde dinliyordum, üstelik, ayaklarımızın altındaki yeryüzü, patlamakta olan Vezüv yanardağı kadar güvenliydi ancak.

Banyodan çıktığımda, iskemlenin üzerinde oturan bir Çinli ve ipekli sabahlığıyla yatağa uzanmış gazete okuyan bir adam gördüm. 'Mümkündür! Bir sarı, bir de beyaz sevgilisi var bizimkinin! Dört kişi yatacağız demek!' diye geçirdim içimden.

Düşüncelerimi daha fazla geliştirme fırsatı bulamadım.

"İşte, Paul Meurisse, Momone," dedi Edith. "Birlikte oturacağız. Bu da aşçım Çang."

Paul, pek sıkılmış gibi kalktı.

"Edith, önceden söyleseydin sırtıma bir ceket geçirirdim."

Vay canına! Ceket ha! Normal değildi bu herif!

Aşçıya gelince, anlayamıyordum; mutfak görmemiştim ki! Çang yerinden kalktı, ayaklarının dibindeki yiyecek dolu zembili aldı ve

banyoya geçti. Bunu akıl etmek gerekirdi doğrusu. Çok basitti bulduğu yol, banyonun üzerine bir tahta koyuyor ve yemekleri gaz ocağında pişiriyordu. Uzmanlık dalı da, biftek ve patates kızartmasıydı.

"Buna ne diyorsun?" diye sordu Edith. "İnsanın bir Çinli aşçısının olması pek havalıdır, değil mi? Hem masraf da azalmış olur böylece."

Bu konuda hayale kapıldığım yoktu, *ev kadınlığı* Edith'e hep pahalıya mal olmuştu.

Paul'e baktıkça, aynı yatakta üç kişi uyumamızın mümkün olmayacağına aklım daha çok yatıyordu ve merak ediyordum beni nerede yatıracaklarını.

"Momone, sana yan odayı tuttum. Gel, bavulunu açalım."

Paul eğildi, bavulu aldı.

"Ben taşırım, izninizle size Simone diyeceğim, olur mu? Edith bana çok sözünüzü etti."

Yan gözle, Edith'in ağzının kulaklarına doğru açıldığını fark ediyordum. Hayır, böyle bir erkeği hayatımda görmemiştim! Bunun gibileri de var mıydı?

Bavulum çabucak boşaldı. Bir şeyim yoktu ki!

"Tamam," dedi Edith. "Çaktım manzarayı. Benim elbiselerimden istediklerini alırsın."

İşimiz kolaydı. Aynı boyda, aynı yapıdaydık aşağı yukarı.

"Paul'ü nasıl buluyorsun?"

"Şaşırtıcı! Bavul hikâyesi pek kibarcaydı. Ama yatak odasında ipekli sabahlıkla yatağa uzananların yalnız filmlerde olduğunu sanırdım! Bu işi kırk yıldır yapıyor sanki."

Akşam, yemeğe gittik. İskemlelerimizi çekti, biz oturuncaya kadar ayakta bekledi. Peçetesini dizlerinin üzerine koydu. Hayranlıktan donup kalmıştık.

Edith, hâlâ ona pek alışmış görünmüyordu. Ben de, kendi kendime, "Pek abartıyor! Aşırı gidiyor bu herif!" diyordum.

Asso'nun kafamıza soktuklarından başka şey öğrenemeyeceğimizden emindim ve şimdi başka şeylerle karşılaşıyordum... Rahatım kaçmıştı. Yemek yerken bir gaf yapacağımdan korkuyordum. Onun için mesele yoktu. Ardında yüzyılların görgüsü olmalıydı. Hoştu, ama eğlenceli bulmuyordum Paul'ü. Edith'in erkeklerini sık sık canım çekmiştir, zevkli bulurdum onu, ama Paul konusunda bir şey anlamıyordum. Haksızdım. Edith'di haklı olan. Paul, eksik olan bir şeyi vermişti ona: Soylu bir kibarlığı.

Başgarson ne yiyeceğimizi sorduğunda, Edith, "Ben şey yiye..." diyecek oldu. Paul bir bakışta onu susturdu ve söze girdi: "Hanımefendiye getireceğiniz..." Bütün yiyeceklerimizi sıraladıktan sonra ekledi: "Bana, içkilere bakan arkadaşınızı yollayın." Ardından da, paylayıcı bir sesle Edith'e şöyle dedi:

"Kadının yemeği seçtiğini, ama siparişi erkeğin verdiğini biliyorsun. Ayrıca, sana teklif etmeden şarap ısmarlamam da doğru olmaz."

Bunu hiç işitmemiştik. Bu adamla yaşanan hayat pek neşeliydi doğrusu!

Raymond, boynuzlandığını bilmiyordu. Edith'in gözünde, savaşa katılan bir asker çok uzaklardaydı! Yalnız cephedekilere izin veriliyordu. Raymond'un bir gün çıkageleceğini bir türlü kafamdan atamıyordum.

"Baksana Edith. Asso'yu ne yapacaksın?"

"Şarkı sözü konusunda onunla yine beraberim, geri kalan konularda bırakıyorum."

"Ya gitmezse?"

"Gereksiz sorular sorma. Hiç bir erkek, ben istemeden yanımda kalmamıştır."

Bunu söylemek kolaydı. Doğruydu da dedikleri, ama ayrılmalar hep hırsız gürsüz olmuyordu. Ne sahneler gördüm!

Düşündüğüm gibi, ilk izninde Raymond çıktı ortaya. Kapıyı bile vurmadı, kendi eviydi burası. Karşılaştığı ilk tatsız şey, kapıyı açmasıyla odaya yerleşmiş bir havada oturan beni görmesiydi.

"Döndün mü sen?"

"Görüyorsun ya!"

"Seni yine yanına mı aldı?"

"Sanırım."

"Nerede?"

"Bilmiyorum."

Bal gibi biliyordum! Edith, yan odada Paul'le birlikteydi.

"Dinle, Raymond; yıkanmalısın. Banyo, savaşan insanı dinlendirir."

"Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Biliyor musun nerede olduğunu?"

"Hayır. Bir gidip bakayım buralarda olup olmadığına."

"Eski alışkanlıklara çok çabuk döndüğünüzü görüyorum. Tam zamanında gelmişim."

"Demek geldin! Öyleyse bir öğüt vereyim sana: Sakın acele etme."

Edith'in sesini duyması için iyice öfkelenmesini istiyordum. Bunu başardım, öylesine bağırmaya başladı ki, Edith koştu. Merhaba yerine:

"Kendini evinde mi sandın ki böyle böğürüyorsun?" dedi. "Eşyanı almaya geldinse topla hepsini, fazla bir şey sayılmaz."

"Ne demek istiyorsun, Didou?"

"Didou, Midou, Didi, Edith yok. Bir şey yok artık. Yeter be! Simone, ne o, durmuş bizi dinliyorsun? Seni ilgilendirir mi? İlgilendirmez, öyleyse yana geç."

Raymond durumu hemen çaktı.

"Yanda ne var?"

"Bir oda, Simone'un odası, seni ilgilendirir mi?"

"Hem de pek çok. Demek bir odası var şimdi? Artık birlikte yatmıyor musunuz?"

"Bana bak, ben sana kiminle yattığını sormuyorum! Çektin gittin, gerisi artık seni ilgilendirmez."

"Askere aldılar da ondan gittim."

"İyi ya, tezkere bırak da kal askerde. Al bakalım voltanı, burada işin kalmadı."

Onları, baş başa bağırıp çağırışırken bıraktım çıktım.

Yan odada Paul'ü buldum. Sırtında sabahlığı, açık yatağın üzerine oturmuş tırnaklarını törpülüyordu... Tam sırasıydı bunun!

"Raymond Asso mu geldi?" diye sordu.

"Fark ediliyor mu?"

"Biraz fazla!"

Yan odada esaslı bir kavga başlamıştı, polisi yardıma çağırma sırasının gelip gelmediğini düşünüyordum ki... Paul'ün ceketini giydiğini, şapkasını ve şemsiyesini kapıp çıktığını gördüm. Bir eksik bir eksikti hiç değilse.

İçerdeki şamata bir saat sürdü. Sonunda yatıştılar. Edith'in ağladığını işittik, bir tokat yemiş olmalıydı. Onunla başa çıkmanın tek yoluydu, Raymond da sık sık başvurdu bu yola.

O incecik küçük kız sesiyle, Edith'in şöyle dediğini işittim:

"Biliyor musun, Raymond; en güzel günlerimi seninle geçirdim. Kalbimde hep, unutamayacağım erkek olarak kalacaksın."

"Yine de küçüğüm, askerliğim sırasında bana bunu yapmamalıydın."

Raymond'a acıyordum. Kendimi onun yerine koyuyordum. İzinli gelip, karısını kendi yatağında bir başkasıyla bulmak hoş olmasa gerekti.

Fazla bir şey duymaz olmuştum. İş konuşuyorlardı herhalde. Raymond ona son öğütlerini veriyor olmalıydı. Uyuklamaya başlamıştım ki kapım açıldı. Gelen Raymond'du.

"Hayatından hoşnutsun, değil mi? İstediğin oldu!"

Sözlerinin bir tokatla noktalanmasını bekliyordum, ama sadece kapıyı çarparak çıktı gitti.

Edith onu daha sonra gördü. Yeniden iyi bir dostluk kurdular. Edith'de art düşünce yoktu, ama Raymond bir daha eskisi gibi olamadı. Edith'in, şarkılarını kabul ettiği ya da geri çevirdiği bir şarkı sözü yazarından başka şey olmadığını çok iyi fark ediyordu.

O gün, çıkıp gittiğinde yüreğim ezildi. Çünkü bu işlerin nereye varacağını bilmiyorduk, savaşın göbeğindeydik... Hem sonra, ertesi gün ölebilirdi!

Yirmi dokuz yıl sonra 1968'de, Edith'den neredeyse günü gününe beş yıl sonra bir hastane yatağında öldü. Altmış dokuz yaşındaydı. Son hareketi de titrek bir elle, Edith'in son 45'lik plağına önsöz yazmak olmuştu. "Berlin'li Adam" adlı yepyeni bir şarkısı vardı bu plakta. Bir kere daha, *küçüğünün* işleriyle ilgileniyordu...

Ölmeden birkaç saat önce, zavallı Raymond, kendisini dinleyenlere hâlâ Edith'den söz ediyordu:

"Edith hep, 'Beni hiç yalnız bırakma,' derdi."

Zavallı Raymond, Edith'in 'hayatları boyunca hatırlamalarını' isteyecek kadar sevdiği herkese söylediği bu cümleye dört elle sarılıyordu. İnanıyordu buna. Ardından ekliyordu: "Edith haklıydı. Her şeye ve herkese rağmen dayanmalıydım. Yanında olup ona baksaydım, en büyük başarılarını elde edeceği bir yaşta ölmesine izin vermezdim... Bir konser piyanosu eşliğinde şarkı söylemek için yaratılmıştı; büyük bir orkestra koroyla söylemek için değil."

Ölmek üzereyken bile, Raymond'un hâlâ Edith'in hayatına karışmak, ona öğüt vermek, ne yapması gerektiğini ona söylemek istediğini düşündükçe insan allak bullak oluyor, kafası bozuluyor.

Raymond bana hep yakınlık göstermemişti, ama insan olarak saygım vardı ona. Sırtında asker üniformasıyla, kamburu çıkmış halde giderken görünce çok acıdım. Belki aynı türden olduğumuz için. Oysa Paul'le, sürekli XIV. Louis'le yaşar gibiydim... Gerçek bir gösteriydi onun hayatı!

O gece, Edith her zamanki gibi şarkı söylemeye gitti. Geri döndüğümüzde Paul yoktu. Raymond'un ziyaretine dayanamamış olmalıydı! Edith söylenmeye koyuldu:

"Benimle uğraşmaya niyetleniyorsa görür gününü. Beni kıskanmak için tam Raymond'u kovaladığım günü bulduysa, aklını başına getiririm o deli gibi sevdiğim kendini beğenmiş puştun."

Sözlerini bitirmemişti ki Paul, Paris'in ünlü oteli Maxim's'e girer gibi açtı kapıyı. Yüzünde kibar ve uzak bir gülümseme vardı.

"Edith, sevgilim, biraz geciktiğim için beni bağışlamanı diliyorum. Ama düşünmek için yalnız kalmam gerekiyordu. Mesele şu: Bence artık Montmartre'de oturmamalısın, kibar bir çevre değil. Sonra, hiç hoşlanmadığım birtakım kişilerle de karşılaşabilirsin burada hep. Senin durumundaki birinin Etoile'de oturması gerekir."

Olup bitenlerden sonra böyle bir giriş yapmasına pes ettim doğrusu! Gerçekten eşine az rastlanan kibarlıkta biriydi Paul. Edith'i şaşırtarak kendine çekiyordu.

"Hoş, bir otel odasında Çinli bir aşçıyla oturmak az görülmüş bir şey. Ama bir apartman dairesinde olsa daha iyi, senin için de."

Bir apartman dairesi... Bu fikir Edith'in hemen hoşuna gitti. Hiç apartman dairesinde oturmadığı bir yana, aklından bile geçmemişti böyle şey. "Ne dersin, Momone?"

"Sanırım Paul haklı. Yerleşik bir düzenin olur."

En büyük hayalimiz, iki odalı ve mutfaklı bir dairede oturmaktı. Etoile, büyük zenginlerle aynı düzeye gelmek oluyordu.

Bu nedenle, Anatofe-de-la-Forge sokağı 14 numarada, bir apartmanın mobilyalı ilk katına yerleştik. Etoile'nin yanında güzel bir mahalleydi, yeri iyiydi, tam yanında da kısa süre içinde karargâhımız olan bir bar vardı: Bidou-Bar.

Paul'ün çok görgülü olduğunu kabul etmek gerek. Bütün pılımız pırtımızla ve Çang'la birlikte geldiğimizde, Paul anahtarları Edith'e uzattı. Her şeyle o uğraşmıştı aslında.

"Kendi elinle aç. Burası senin evin."

Edith'de hoşafın yağı kesildi, Paul'ün boynuna sarıldı.

"Ah Paul! Sen bir harikasın!"

Tek rahatsız edici şey, Paul'ün bütün bunları o ingiliz papazı havasıyla yapmasıydı. Edith'in sevinci de başarısız bir puf böreği gibi sönüyordu. Devamlı kibar davranmayı yorucu buluyordu...

Paul'le aynı evde oturmak, bizim bildiğimiz şeylerden değildi. Deri bavullarla çıkageldi ve her şeyini eliyle yerleştirdi. Evde bir erkek oldu mu, aşkla ve şevkle her şeyine koşmaya alışmıştık. Eşyasını biz açar, biz yerleştirirdik. Edith'in birtakım şeyleri düzenlediği tek andı hatta bu. Özellikle de, erkeğinin elbise dolabını kendi görüşüne göre doldurmayı üstlenirdi. Sevgililerini giydirmeye bayılırdı. Çok parası olmadığı zamanlar bile, onlara kolayca harcardı elindeki avucundakini. Bu zevkini, Edith'in pezevenk dostları güçlük çekmeden geliştirmiş ve sömürmüşlerdi. Zevki için verirdi o.

Paul'le aynı şey söz konusu değildi. Her şeyi ısmarlamaydı: Elbiseleri, gömlekleri, pabuçları. Çoraplarını, donlarını eliyle seçerdi. Mendilleri, pijamaları, boyun atkıları, kravatları hep ipekti... Zevk sahibi tek kişi oydu. Bu durum da Edith'in kafasını bozuyordu.

"Ona bir elbise, gömlekler, kravatlar, almak isterdim... Zevklerimiz bir değil, ama ben de onun kadar zevkliyim! Eğitim görmüş, ama inceliği yok. Bir kerecik olsun benim aldığım kravatlardan birini takabilir!"

Edith'in seçtiği şeyler şaşırtıcıydı. Picasso'nun tabloları gibiydi aldıkları. Resimde iyiydi de bu, kravatta aynı şeyi söylemek zordu! Onun aldığı kravatları takmak için yürek isterdi, hele Paul'ün gücünün çok üstündeydi bu!

Eşyasını yerleştirdiğinde hayran kalmıştık. O kadar çok pijaması vardı ki, haftada iki kez değiştiriyordu herhalde. Böyle bir şey görmemiştik. Evde olmadığı zamanlar Edith çekmecelerini ve dolabını açar, beni çağırırdı:,

"Bak, Momone, ne kadar şık!"

Bütün bu güzel şeylere bakar, ama dokunmaya cesaret edemezdik. Lüks bir mağazadaki gibi yerleştirilmişti her şeyi.

"Böyle, bütün giydiklerini ısmarlama yaptıran adamlar olduğunu biliyor muydun? Belki rastlamışsındır böylelerine, kabul, ama yaşamadın. İnsanın hayatında büyük değişiklik! İlk olarak, erkek gibi kokmayan bir sevgilim var. Paul, tıraş losyonu, lavanta, pahalı deri kokar. Günde iki kez tıraş olur -babamız, ancak çok kötü bir görünüş aldığında tıraş olurdu- ve tıraştan sonra yüzüne bir ingiliz losyonu sürer, öptüğünde serindir yüzü. Bütün bunlar normal mi sence (kahkahalarla gülerdi bu soruyu sorarken)? Oysa kadın da değil!"

Paul, o çok zarif ve güzel hareketleriyle bizi büyülüyordu.

Ama her gün de eğlenceli değildi.

Raymond'un derslerinden sonra, bir de Paul'ünkilere katlanmak gerekmişti.

"Nereye gidiyorsun, Edith? Böyle çıkıyorsun dışarı! Utanmıyor musun?"

"Nem var?"

"Leke. Her yanın lekeli. Edith Piaf adını taşıyan bir kadın pis elbiselerle sokağa çıkmaz. Bakımlı olmak insana hava verir, üç kuruşluk bir elbise giysen bile."

Paul o kadar temizdi ki, Edith'le beni kaygılandırıyordu bu durum. Anlayamıyorduk. Bizi de kendisi gibi yapmaya, yemeğe oturmadan ellerimizi yıkamaya zorluyordu.

Diş fırçası diye bir şeyin varlığını belli belirsiz bilen bizden, Paul, birer tane edinmemizi ve günde iki kez dişlerimizi fırçalamamızı istedi, özellikle, dudaklarından öptüğü ve bütün gece bol soğanlı ringa salamurası yiyen Edith'ten.

"Sevgilim, gel yatalım," derdi tıraş losyonu kokan pırıl pırıl ipek pijamasıyla ropdöşambrının içindeki Paul.

Edith hep, vücuduna çok bol gelen geceliklerle çıkardı ortaya. Geceliklerine, onun gibi üç kişi sığardı. Bunda şaşırtıcı bir yan da yoktu, geceliklerini aklına estiği yerden, aklına estiği gibi alırdı çünkü. Bir vitrine bakar, "Şunu istiyorum," derdi boyuyla ve eniyle ilgilenmeden. (Birkaç boy olabileceği hiç aklımıza gelmedi.) Ayaklarında salapurya gibi terlikler olurdu, çok üşüdüğü için de genellikle sırtına bir yünlü manto alırdı. Onu görünce, Paul temiz olup olmadıklarını anlamak için hemen Edith'in kulaklarının arkasına bakardı. Sanki kulak arkaları kirlenecek zaman bulmuş gibi! "Yıkanıp paklandın mı?" diye sorardı. Sanki uyumak için yıkanıp paklanmak gerekirmiş gibi.

Ben olsam hoşlanmazdım. Edith aldırmıyordu, Paul'ü seviyordu. Edith bir erkeği sevdi mi, o erkek Edith'ten her şeyi bekleyebilir, her şeyi isteyebilirdi. Tabii başlangıçta, çünkü sonra durum değişirdi.

Yine de, bu temizlik işi Edith'i kaygılandırıyordu.

"Sence, böyle sürekli yıkanıp durmak bir hastalık değil mi?"

Bu soru insanı güldürür! Aslında acımak gerekir böyle bir şey sorana. Edith ve ben, ikide bir yıkanıp temizlenmeyi anlayamazdık. Çocukluğumuzda, çevremizdekiler pislikle bitlerin insanı koruduğuna, hastalıklara karşı bir çeşit aşı olduğuna inanırlardı. Daha son-

ra, bitini piresini attığında, Edith akla gelebilecek en pis kediyi kucağına yerleştirir, dalgın gözlerle pirelerini ayıklardı...

Raymond'un, sofrada oturma sanatının bütün inceliklerini bize öğrettiğinden emindik. Paul, bir gün kalkıp da, "Sevgilim, masada daha değişik bir biçimde, ingilizler gibi olmanı isterim," deyince aptallaşıp bakıştık.

"Bak, bıçağımı nasıl tutuyorum (bir dolmakalem gibi tutuyordu,) yiyeceklerimi çatalımın üzerine itmemi sağlıyor."

"Ne farkı var? Solak değilim, akrobat değilim. Yemeğimi de sağ elimle yerim."

Paul güldü. Sık sık görülmezdi güldüğü...

Edith dayanamadı. Bütün içtenliğiyle konuştu:

"Paul, canımı sıkıyorsun. Bu kayıntı hikâyelerinden bezdim."

Edith'le Paul birbirlerine yabancı olmasalar, bütün bu çekişmelerden ciddi bir sonuç çıkmayacaktı.

Küçükken bizden, bizim çevremizden olmayan birini gördüm mü ona iyice bakardım. Giyinmesinden, hareketlerinden, konuşmasından çıkardığım sonuçla şöyle derdim kendi kendime: 'Bu lise mezunu biri, hemen fark ediliyor.'

Ötesine geçmek için gerekli pasaporta sahip olmadığım bir sınırdı bu. Edith de benim gibi düşünüyordu. "Bunu nasıl buluyorsun?" diye sordu mu da, "Lise mezunu," cevabını alırsa şöyle diyordu: "Bu herif bize göre değil. İnsan okula gitmedi mi gözünü dört açmalı. Tehlikeli bir durum, Momone; onu elden kaçırabilirim!"

Edith, yeteneğin pek çok şeyin yerini tuttuğunu, her yanda yeri bulunduğunu, insanın okumadan da akıllı olabileceğini daha sonra öğrendi. Ama Paul'le yaşadığı sıralar bu noktaya varmamıştık daha. Bize kendini kabul ettiriyordu. Hem sonra, iyi konuşuyordu ve Edith iyi konuşan erkeklere dayanamazdı.

"Şunu dinlesene, Momone. Ne kadar iyi konuşuyor! Kitap gibi herif. Ne güzel! Üstelik sesini yükselttiği, öfkelendiği, ana avrat söv düğü de yok. Onun gibi iyi yetişmiş ve kibar biriyle yaşamak dinlendirici. Etoile'de oturma fikri de güzel. Belki 'hava' dediği şey adresle, telefon numarasıyla, bir uşakla ilgili... Yani, kendisi olmasa düşünemeyeceğimiz birtakım ufak tefek şeylerle. Görüyorsun ya, hayatında Paul varsa şaşırmazsın: Eve döner, sabahlığını giyer, terliklerini ayaklarına geçirip radyosunu dinler, bütünüyle karısınındır. Uçarı değil o. Ne kadar da dinlendirici!"

Edith, bu kadar uzun bir dinlenmeye daha fazla dayanamayacaktı.

Ben dairenin öbür ucunda yatıyordum. Edith, Paul'le birlikte, mavi saten kaplı güzel bir yatakta. Normaldi bu, ama yalnız kalmaya pek alışkın değildim; sık sık yanıbaşımda Edith'le uyanmıştım.

Bunun dışında bir değişiklik yoktu. Sabah, yatağında erkek olsun olmasın, onu gereken törenle ben uyandırırdım. Edith'i uyurken seyretmeyi çok severdim; bebek gibi olurdu. Parmağımı avucuna kaydırırdım -hep yumruklarını sıkardı-, parmağımı tutar ve mırıldanırdı:

"Sen misin, Momone?"

Bir gözünü açardı, sonra ötekini. Elini uzatırdı, kopkoyu kahvesini verirdim. Otururdu yatakta, yastıklara iyice yaslanırdı ve hayata ihtiyatla bakmaya koyulurdu.

"Hava güzel mi? Perdeleri aç. Hemen hepsini değil."

Gün ışığından nefret ederdi.

"Benim güneşim karanlık bastığında doğar," derdi. "Ancak o zaman çevremi açık seçik görmeye başlarım."

Yanında yatan adama hiç aldırmazdı. Uyumaya devam etse de, uyansa da umurunda değildi. Ben de yatağa otururdum ve başlardı gevezelik.

Mektuplara, kendisiyle ilgili yazılara bir göz atar, bağırır, güler, yaşardı işte. Sonra yorganı fırlatır atar, homurdanıp duran erkeğini açıkta bırakır, vücuduna çok bol gelen geceliğiyle banyoya dalardı benimle birlikte.

Gülerek yüzüme bakar ve muslukları açardı. Neşeliydi bu su sesi, bir delisuydu sanki. Azarlanmaktan korkan bir çocuk gibi keseyi, sabunu ıslatır, yer havlularını yayardı; böylece Paul'ün hır çıkarmasını da engellerdi. Sonra ciddi şeylere geçerdik: Krem kavanozlarına ve bütün o güzellik dalaverelerine. Edith bulmuştu bunu. *Krem Kavanozları ve Güzellik Dalavereleri*'ydi bizim türümüz.

Geceden hoşlanmışsa, özellikle de hatırlıyorsa, hatırlayacak kadar sarhoş olmamışsa, herifini şımartmak gelirdi içinden. "Paul'ün de kahvaltısıyla ilgilen," derdi. Ama çoğunluk, Paul kendi başının çaresine bakardı.

Kabul etmek gerekir ki, bir erkek böyle uyanmaktan hoşlanmaz sabahları.

Paul, mum ışığında baş başa yenen iki kişilik yemekler düşlüyordu. Ama bu masada, birlikte yemek yiyen şövalye Des Grieux'la, Emile Zola'nın Gervaise'sine* benzerlerdi.

Üçlü yaşamaktan sıkıldığı günler, Paul bana bakarak şöyle derdi:

"Onu istemiyorum, mutfağa gitsin." Edith'in keyfi yerindeyse, omuz silker ya da parmağıyla alnına vururdu. "Çatlak bu herif, sen aldırma Momone," dercesine.

Kafası bozuksa, tabağını kapar ve arkamdan gelirdi:

"Ben mutfakta Momone'yle yiyeceğim." Paul yalnız kalırdı, *iyi* dayanır, kıçının ucuyla iskemlesine ilişip yemeğini bitirir, sigara yakar, kahve içerken bir şeyler okurdu. Havayı ısıtmazdı bu tutumu. Üstelik biz mutfaktan kahkahalar atarak ve konuşmamıza devam ederek dönerdik. Bir rastlantı sonucu da, konumuz hep Edith'in 'eskilerinden biri' olurdu.

"Momone, lejyoner Riri'yi, bahriyeli Jeannot'u ya da Paris-Akdeniz trenindeki nişanlımı hatırlıyor musun? Ne de güzel öpüyordu, namussuz!.."

Böyleleri de eksik değildi hiç! Gerçek bir geçit törenini andırırdı konuşmamız!

Edith, Paul'e bindirirdi:

"Neden gülmüyorsun? Eğlendirmiyor mu konuşmamız seni?"

"Pek eğlendirmiyor."

"Seni güldürmek için ne yapmak gerektiğini merak ediyorum doğrusu."

"Herhalde şu yatak odası hikâyelerinden başka bir şey."

"Aşk hikâyelerim hoşuna gitmiyor mu? Oysa güzel, çok güzel hikâyeler geçti başımdan. Değil mi, Momone? Neyse, kıskanmadın ya?"

"Geçmişin beni ilgilendirmiyor, pek çok herif var içinde."

"Oldu olacak, orospu de bari bana."

Ne yaparsa yapsın -kafasına kavga etmeyi koydu mu, Edith'ten kötü niyetlisi de zor bulunurdu- Paul soğukkanlılığını korurdu.

Bu arada Edith iyice kızışmaya başlardı.

"Bir buzdağı bu Paul. Böyle bir görgü kitabına tutulmam için çıldırmış olmam gerekir. Sen böyle biriyle gönül eğlendirmeye var mısın? Ben yokum. O kibarlığını silip atacağım. Bir sille patlatacak bana, işittin mi? Attıracağım o silleyi."

---

*) Soylu ve halk çocuğu arasındaki ayrım belirtiliyor. (ç.n.)

Kararını verdiğine göre, bunu başaracağından emindim. Ama nasıl? Bana göre, Paul yaratılırken sinirleri unutulmuştu. Yalnız kafasıyla iş görüyordu bu adam, kafasının içinde de hep görgü kuralları vardı.

Edith kavgaya, kıskançlık sahnelerine, haykırmaya bayılırdı. Çevresinde, içinde bir kaynaşma olmalıydı, onun yaşama biçimi buydu. Şarkılarında eğlenceyi, aşkı, kıskançlığı, ayrılığı dile getirirdi; aile yuvasının ocak başını değil. Söylediği şarkılar da hep hayatının bir parçası ve çoğunluk KENDİYDİ.

Apartmanın yanında 'Bidou-Bar' vardı. Oraya gitmeye niyetlendik mi, Paul'ün bizi görmemesi için pencerenin altından emekleyerek geçerdik. Çok geç saatlerde, zilzurna sarhoş ya da sarhoş numarası yaparak döndüğümüzde, Paul dişini sıkar ve ses etmezdi. Gelip bizi bardan almak onur kırıcı gelirdi ona, oysa bunu hak ediyorduk, hem de kulağımızdan çekilip sürüklenerek götürülmeyi.

Paul'ün bir susması vardı ki Edith'i çileden çıkarırdı. Eline geleni fırlatırdı Paul'ün kafasına. Buzdolabı gibi duran Paul de bana şöyle derdi:

"Simone, mutfakta biraz tabak kaldı, onları da getir."

Sonra, bütün ağır başlılığıyla eline bir kitap alıp yatağa uzanır ve radyosunu açardı. Komşuların hoşuna giderdi bu! Hem, radyosu arkadaşıydı, gerçekten severdi onu. Saatler boyu klasik müzik dinlerdi, bizim hiç çakmadığımız o müziği; tabii, haberleri de.

Edith'i kudurturdu bu.

Çevremizdeki o *garip savaş* havası sürüyordu. Pasif korunmanın, sözde *Fransa'nın bir köşesinde** olup hep Paris yakınında yaşayan ve üniformalarının içinde şişinen heriflerin dışında büyük bir değişiklik yoktu. Askerin dinlenmesini sağlamak ve birliklerin moralini ayakta tutmak gerektiği için de gece kulüpleri, müzikholler, sinemalar tıklım tıklım doluydu.

İlkbaharda hava çok güzel olmuştu, yaz da iyi geçeceğe benzerdi. Havayla hiç ilgilenmeyen Edith bana hep aynı şeyi tekrarlıyordu: "Neyse ki yanımda Paul var, bu ilkbahar beni mahvediyor, günler de çok uzun."

Paul'ün yatakta da çok marifetli olduğunu düşünmüşümdür hep.

Ama bu, Edith'in kendine eğlence arama isteğine engel olmuyordu. Çok kolay efkârlanırdı. Kesindi, çevremizde görmediğimiz ama hissettiğimiz birtakım şeyler oluyordu.

---

*) O sıralar görev yerini gizli tutmak gerektiğinden, hep bu deyim kullanılırdı. (ç.n.)

Onu oyalamak için, bir gün aklıma harika bir fikir geldi.

"Belleville sokağını baştan başa dolaşıp bütün meyhanelere uğrayacağız."

Yola koyulduk. Bütün şarapçılara daldık. Sayıları da pek çoktu. Yokuş yukarı çıktığımız sürece ne kadar meyhane varsa dolaştık. Ama yokuş aşağı inmek söz konusu değildi. Fêtes alanına vardığımızda, emekliyorduk. Oranın bütün kapıcıları bu olayı hâlâ hatırlarlar.

Geri döndüğümüzde Paul hiç hoşnut değildi. Edith, içinde bulunduğu durumu onunla ne olursa olsun paylaşmak istiyordu, içti mi keyiflenirdi.

"Edith, artık yeter. Git başka yerde sız. Yatağımda sarhoş kadın istemem."

"Baş belasının, buz parçasının tekisin. Suratından düşen bin parça hep, allahın belası, üstelik lavanta kokuyorsun."

Paul, hiç karşılık vermedi, radyosunu koltuğunun altına kıstırıp gitti, odaya kapandı.

"Ya! demek böyle! Puşt, namussuz," diye haykırdı öfkeden ve içkiden bembeyaz kesilen Edith.

İnsanın Eyfel kulesine saldırabileceğini sandığı, o öfkeli sarhoşluklardan birini yaşıyordu.

Kapıyı açtı, içeri daldı, radyoyu yakaladığı gibi yere çaldı, öfkeden ve içkiden hıçkırıp durarak üzerinde tepindi.

Paul yerinden kalktı (bu sefer basacaktı köteği kuşkusuz), radyosunun parçalarını topladı, ayakta sallanan Edith'e baktı ve omuzundan tuttu. "Çok kırıldım, bu yaptığın çok kötü."

Ve çıktı gitti.

Utanç duyacak kadar ayılmamıştık.

Ertesi gün Edith, Paul'e yeni bir radyo armağan ediyordu. İyi ki hemen almıştı bunu, çünkü birkaç ay sonra radyo edinmek çok güçleşecekti.

Yine de Edith hayatından pek hoşnut değildi.

"Görüyorsun ya, Momone; başaramayacağım bu işi, bir türlü yiyemedim şu dayağı! Oysa, bu sefer hak ediyordum."

Biraz çocuksuydu belki, ama yemesi gereken o dayağı deli gibi istiyordu. İstediğini elde etmesi için de uzun süre beklemesi gerekmeyecekti.

Jean Cocteau'yla tanışmasa, Edith herhalde Paul'den çabuk ayrılırdı.

Bir gece, *La Marquise*'de yemek yiyorduk. Edith'in yanında Jean Cocteau vardı. Hiç kuşkusuz, Bayan Breton, Edith'e söylediğinin aynını Jean'a da söylemişti: "Şekerim, sana eşsiz birini tanıştıracağım!" İkisini de aldatmamıştı. Kendi türlerinde, gerçekten olağandışı insanlardı. Jean Cocteau eşsiz bir adamdı.

La Marquise'de yemeğe geldiğimizde, Edith pek keyifli değildi.

"Jean Cocteau gibi birinin yanında ne halt ederim ben?" diyordu.

Anlaşmaları uzun sürmedi. Jean onun elini tuttu.

"Edith, sizinle tanıştığım için mutluyum. Siz sokağın şairisiniz, biz anlaşmak için yaratılmışız."

Böyle bir başlangıçtan sonra, Edith'in yağları erirdi. Masada yan yanaydılar. Bayan Breton keyiften uçuyor, ben de Edith'imin önemli bir kişi olduğunu düşünüyordum. Sokak, geçmişte kalan bir anı oluyordu. Şimdi Edith rahattı, gülüyordu, Jean'la konuşuyordu.

Jean şairdi, oyun yazarıydı, romancıydı, ressamdı. Müziği, şarkıyı, dansı anlıyordu. Sözcüklerle oynuyordu, şapkasından yığınla şey çıkaran bir sihirbaz gibi sözcüklerden neler yaratmıyordu. Edith'in fazla bir şey bildiği yoktu. Jean her şeyi biliyordu. Gözlerimi ikisinin ellerinden ayıramıyordum. Cocteau'nun elleri çok güzeldi. Edith'inkiler de söze dönüşen, kuşlar gibi havalanıveren hareketler yapıyordu. Elleriyle konuştuklarını görmek ne güzel şeydi! Ayrılırken, Jean:

"Palais-Royal'de, Beaujolais sokağında oturuyorum," dedi. "Gelip beni görmelisin. Karşılıklı konuşuruz, küçük Piaf; sen çok büyüksün..."

Edith kulaklarına inanamıyor, bana şöyle diyordu:

"Şu Jean Cocteau'nun benimle nasıl konuştuğunu gördün mü? Onunla yine buluşacağım. Tanıdığım öbür adamlara benzemiyor. İnsan onun yanında, ders almadığı halde bir sürü şey öğreniyor!"

Kısa süre önce, Gilbert Bécaud Louis Amade'yle birlikte "Şair Öldüğünde" adlı bir şarkı yaptı. Bu şarkıyı her işitişimde, Jean'ı kâğıt örtülerin, programların, kitapların üzerine yıldız çizme tutkusuyla görür gibi oluyorum. Her şeyin üzerine yıldız kondururdu. Geçtiği yeri çiçeklendirirdi.

"Görüyor musun, Momone; hayatımda eksikliğini duyduğum şey bir şairdi, gerçek bir şair. Şimdi oldu, hayatımda bir şair var."

Alnına düşen o deli saçlarıyla, Pierrot* havasını çok seviyorduk. O çağın bir eleştirmeni bu saça 'palyaço perçemi' demişti.

*) Beyaz giysili, yüzü una bulanmış, geleneksel pandomim tiplerinden biri. (ç.n.)

Çok kızmıştık, çünkü bu saçların bir hâle gibi başını çevrelediğine inanıyorduk.

"Momone," diyordu Edith bana, ciddi ciddi, "İnsanlar fark etmiyorlar, ama bu adam bir aziz. O kadar iyi ki! Kimse hakkında kötü bir söz ettiği yok, kimsenin arkasından sövmüyor. Hep bağışlamaya, anlayış göstermeye hazır."

"Jean Cocteau'nun kitaplarını okumak istiyorum," dedi Paul'e. "Bana onun kitaplarını al."

İsteyerek yapıp yapmadığını bilmiyorum, *Potomak* adlı bir kitapla geri döndü ve hiç bir şey anlamadık bu kitaptan.

"Mümkün değil. Bu adam konuştuğunda her şey anlaşılıyor, yazdığından bir şey anlaşılmıyor! Nedenini soracağım ona."

"Bunu yapamazsın," dedi Paul. "Gülünç olursun sonra."

Edith soracağını sordu. Ve Jean, bütün tatlılığıyla, bir şey anlamamasının doğal olduğunu Edith'e anlattı; ona *Müthiş Çocuklar*'ı armağan etti. Bu kitap çok hoşumuza gitti, hem sonra kartopunun içine konan taşı normal buluyorduk. Bizim oranın çocukları da böyle şeyler yaparlardı.

Edith hakkında en güzel şeyleri, hiç kuşkusuz, bir makalesinde Jean Cocteau yazdı:

"Elleri yıkıntılar arasındaki kertenkeleyi andıran şu küçük insana bakın. Bakın, Napolyon'unkine benzeyen alnına, yeni görmeye başlayan bir körünkileri andıran gözlerine. Nasıl şarkı söyleyecek? Nasıl derdini anlatacak? Daracık göğsünden gecenin büyük yakınmaları nasıl çıkacak? Ve işte, şarkı söylüyor; daha doğrusu, nisan bülbülü gibi kendi aşk şarkısını deniyor. Bülbülün bu çalışmasını işittiniz mi hiç? Zorlanır. Duralar. Gırtlağını temizler. Boğulur. Sesi yükselir ve düşer. Birden yolunu bulur, öter. Allak bullak eder."

Edith bu yazıyı o kadar beğeniyordu ki kesmişti, herkese okuyordu. Jean Cocteau gibi bir adam böyle bir yazı yazdı mı, insanın bir basamak daha yükseldiğine inanıyordu.

Jean'la, Palois-Royal'da buluşma alışkanlığını edinmiştik. Beaujolais sokağında, Cocteau'nun evinin altında sanatçıların, yazarların, ressamların buluştuğu, özel kulüp türünde bir mahzen vardı. Orada biz bizeydik. Saint-Germain-des-Prés'deki mahzenlerden dört yıl önce açılmıştı, ilkiydi bu bütün mahzenlerin. Bir yararı da vardı: Hava akını oldu mu yerimizden kıpırdamazdık.

Yüzü değişen, körler gibi mavi gözlük takan Paris'te karartma geceleri çok uzundu. Ne kadar kasvetliydi mavi lambalar! Ne kadar uzaktaydı, geçmişte kalmıştı ışık şehri!

Mahzenimizde her şeyi unuturduk, dostlar arasındaydık gerçekten. Jean komşu dairesinden, sıcacık bir sabahlıkla, Jeannot dediğimiz arkadaşı Jean Marais'le aşağı inerdi. Ne kadar da yakışıklıydı, Marais namussuzu! Cocteau'ya tapardı. Onlarla birlikte, Bébé dediğimiz, kadife ceketine kadar yayılan güzelim sakalıyla tombul ve pespembe, sevimli bir çocuk yüzü olan dekoratör Christian Bérard da gelirdi. Sürekli, sağa sola dekor taslakları çizerdi. Kapkara, canlı, zeki gözlü, belki o çağın en büyük tiyatro oyuncusu olan Yvonne de Bray de buranın müşterilerindendi. Jean'ın grubunun önde gelenleriydi bunlar. Edith aralarında olmaktan büyük kıvanç duyardı. Çünkü büyük bir burjuvanın, bir sarrafın kardeşi olan Jean, bütün sevimliliğine rağmen, hoşuna gitmediniz mi sizden kurtulmayı çok iyi bilirdi.

Edith'le Jean arasında, hemen bir bağlantı kuruldu. Edith, Jean'a numara yapmaz, aklından geçenlerin hepsini anlatırdı. Edith'e göre o günlerin en önemli olayı Paul'dü. Hâlâ Paul'ü seviyordu. Bu yüzden de, dertlerini Jean'a anlatıyordu.

"Paul beni deli ediyor. Onun yanında kendimi pek sefil hissediyorum, açıklasana bana."

"Şekerim," diyordu Jean, "insan sevdikleriyle birlikte yaşadı mı onları hiç anlamaz. Sevdiklerimizi oldukları gibi kabul etmeyiz; düşlerimize, isteklerimize uygun olmalarında diretiriz... Oysa bu düşler, bu istekler pek seyrek olarak onlarınkilerle uyuşur."

Edith, aşk üzerinde felsefe yapmazdı; kendisini seven bir adamdı istediği. Bu kadar basitti işte!

Taksiyle eve dönerken, Edith şöyle derdi:

"Jean müthiş bir herif. Yalnız akıllı değil, iyi yürekli de. Benimle konuştuğunda, bana Paul'ü anlattığında haklı olduğunu, biraz kendimi zorlamam gerektiğini anlıyorum."

Kapıdan içeri girince de Paul'e sorardı:

"Beni seviyor musun?"

"Tabii," derdi Paul, hoşlanmadığı bir soruyla karşılaşan adamın havasıyla.

"Başka bir cevap veremez misin, ha? 'Kızartma dana etiniz hazır' der gibi söylüyorsun beni sevdiğini! Matrak geçiyorsan açık etmelisin. Senin gibi bir adam olamaz. O soluk gülüşünden gına geldi."

Ve yine başlıyordu, bütün gece sürecek hır gür.

Ertesi gece Edith yine Jean'la buluşuyor, yine kesin kararlar alıyor, eve dönüyor ve buzdağına tosluyor, her şey yeniden başlıyordu.

Bir gece Edith, Yvonne de Bray'la Jean Cocteau' nun arasında otururken başını onların omzuna dayayıp ağlamaya koyuldu. Yvonne oldu mu, Edith daha da çabuk duygulanırdı, çünkü birlikte bardaki bütün kırmızı şarap şişelerini yuvarlarlardı.

"Bilemezsiniz. Sevdiğimi söylüyorum, yatakta sabahlığıyla gazete okuyor. Yüzünü görmek istemediğimi, kendisine taptığımı, siktirip gitmesini istediğimi söylüyorum, gazete okuyor. Akıl alır şey değil. Her şeyi kırıyorum, kafasına çarpıyorum küfürleri ve elime geleni. Gazete okuyor. Deli ediyor beni..."

"Şekerim, sakin ol, bu işin gereğine bakacağım ben. Biraz sabret."

"Momone, Jean'a ne yapacağını soracak cesaretim yok."

Birkaç gün sonra Jean ona telefon etti: "Edith, bana gel, sana okuyacağım bir şey var."

Hemen Beaujolais sokağına koştuk. Jeannot, Yvonne de Bray ve Bébé Gerard vardı evde. Jean Cocteau bize, *Yakışıklı ve Kayıtsız*'ı, yeni yazdığı tek perdelik oyununu okudu. Edith'in anlattıklarından çıkartmıştı bu oyunu.

"Sokaktaki ışıklı reklamlarla aydınlanan sefil bir otel odası. Bir sedir-yatak. Gramofon. Telefon. Küçük bir tuvalet. Duvarlarda afişler. Perde açıldığında, sırtında düz siyah elbise olan kadın yalnızdır. Pencereden dışarıya bakar, kapıya koşar ve asansörü kollar. Sonra dönüp telefonun başına oturur. Ardından kendi söylediği bir şarkının plağını koyar gramofona: *İçime İşlemişsin*, ardından hemen susturur bu plağı. Yeniden telefon başına döner ve bir numara çevirir..."

Kadın rolünü oynayan Edith'di: Sevgilisinin çevresindeki her şeyi kıskanan ünlü bir şarkıcı...

O kadar gerçekti ki, şu sözleri söylerken Edith'i işittiğimi sanıyordum: "Önceleri, başlangıçta, uykunu kıskanıyordum. 'Uyuyunca nereye gidiyor? Neler görüyor?' diye soruyordum kendi kendime. Ve sen gülümsüyordun, gevşiyordun, bense düşlerindeki kişilerden nefret etmeye koyuluyordum. Onları yüz üstü bırakman için seni sık sık uyandırıyordum. Ve sen seviyordun düş görmeyi, çok kızıyordun uyandırmama. Ama huzur dolu yüzüne katlanamıyordum."

"Hoşuna gitti mi?" diye sordu Cocteau.

"Müthiş, Jean."

"Bu oyun senin için, Edith. Sana veriyorum, Paul'le birlikte oynayın."

"Mümkün değil, beceremem. Ben bir şarkıcıyım, başka şey değil. Hele Paul'le karşılıklı oynamak! Jean, yapamam bunu."

Edith böyleydi işte, hem bir şeyden kuşkusu yoktu, hem de bece-rememekten korkardı. Mesleğinin dışında, hiçbir şeye güvenmezdi.

Jeannot gülüyordu. İnci gibi dişleri, sıcacık bir gülümsemesi vardı. Edith'e şöyle diyordu:

"Çok kolay, Paul ağzını açmaz ve sen onunla her gün yaşadığın sahneleri oynarsın."

Gerçekten basit geliyordu.

Sahnede tek konuşacak olan Edith'di. Bir perde süren monolo uzun sayılırdı. Hayır, sanıldığı kadar kolay değildi bu. Daha ilk pro vada görüldü.

Tabii, Paul oynamayı kabul etmişti. Cocteau ve Raymond Rc uleau tarafından sahneye konan Jean Cocteau'nun bir oyunu ge çevrilmezdi, önemliydi. Sessiz bir role can vermek, çok hoşuna g den bir güç denemesiydi.

Biri çok konuşuyordu, öbürü hiç. İşin ters yanı, sahnede konuş mayı beceren susuyor, şarkı söylemeyi bilen konuşuyordu.

İlk provada Edith yıkıldı. Neyse ki Paul yanında değildi, Jeannc onun yerini tutuyordu.

Konuşurken yanlış yapıyordu. Sahnede bir hareket ya da bir söz le her şeyi anlatmayı bilen Edith yürümeyi unutmuştu, elleri işin yaramıyordu... Bir felâket! Mahvolmuştu Edith.

"Jean, tiyatro bana göre değil. Çok üzgünüm, başarmayı isterdim ama olmadı. Hiç beceremeyeceğim."

"Daha bu ilk okuma provası. Başaracaksın. Bu oyun, bu rol senin için biçilmiş kaftan; senin için yazdım," diyordu Jean, ama boşuna. Edith keçileşmişti, "Hayır," diyordu durmadan. Ağlamak üzere olduğunu seziyordum.

"Paul beni amma gırgıra alacak!"

Jean, bir köşeye büzülmüş oturan Yvonne de Bray'a baktı. Birbirlerini anlıyorlardı ikisi...

"Edith, oynayacaksın bunu, sana öğreteceğim," dedi Yvonne.

Ne büyük bir iş başardı, Yvonne! Sanırım, ben bile onun elleri arasında sahnede oynamayı becerirdim.

Edith'in rolünü cümle cümle, bölüm bölüm, bir saatin minik çarkları gibi dağıtması görülecek şeydi. Bütün parçalar yerli yerine konduğunda, saat insan yüreği gibi tik-tak tik-tak atıyordu.

Oyunun sonunda, yakışıklı ve kayıtsız adam ayağa kalkar, pardesüsünü giyer, şapkasını alır. Edith ona sarılır, yalvarır:

"Hayır, Emile; hayır, bırakma beni..." Adam kendini kurtarır, kadını iter ve bir tokat atar. Dışarı çıkarken, sahnede kalan Edith, eli yanağında, "Ah! Emile, ah! Emile..." der durur.

Provalarda, Jean kendine göre, terbiyelice, efendice söyleniyordu:

"Hayır, Paul; olmadı. Edith sinirine dokunuyor. Sevgisi seni yoruyor, onu görmek bile istemiyorsun, bunun için atıyorsun tokadı, ama gerçek bir tokat atıyorsun, bütün gücünle... Erkek tokadı bu, düellodan önce marki hazretlerinin suratına eldivenini çarpan soylu kişinin tokadı değil... Hadi bakalım!"

Kibarca, bütün inceliğiyle Paul, Edith'e atıyordu tokadı. Edith çok eğleniyordu.

"Suç onda değil, bilmiyor. Ben göstereyim."

Ve bütün gücüyle, Paul'e sağlı sollu iki sille savurdu... Paul, Edith'i ezebilse sanırım yapardı bunu! Edith, çok sakin, tam bir tiyatro oyuncusu gibi anlatıyordu:

İlk tokat hız almak için. İkincisinde, elinin tersi vuruyor. İşte o zaman can yakıyorsun... Anladın mı?"

Dişlerini gıcırdatmasına rağmen renk vermeyen Paul, "Anladım," dedi.

"Mükemmel," diye araya girdi Jean. "Tekrarlıyoruz."

Paul, öfkesine kapılmaktan korktu; yine Edith'e o alışılmış, kibar tokadını savurdu.

Edith gülüyordu. Ben de gülüyordum.

Ama Paul'ü o kadar kışkırttı ki, Bouffes-Parisi-ens'de, numarayla ilgisi olmayan okkalı bir tokat attı Edith'e.

Soyunma odasında, umursamazcasına şöyle dedi:

"İstediğin oldu, hoşnut musun?"

Edith omuz silkti:

"Tiyatroydu bu..."

Paul'ün yerinde olsam, sanırım Edith'in boynunu kırardım bir tokatta! Paul öcünü başka türlü aldı.

Edith, Paul'den tokadı yemek için çok uğraşmıştı, sonunda her gece yiyordu. Paul'ün bu yoldan boşaldığını düşünmüşümdür hep.

Oyun, 1940 sahne mevsiminin en başarılı oyunu oldu. Başrolünde Yvonne de Bray'ın oynadığı, Jean Cocteau'nun *Kutsal Canavarlar* adlı bir başka oyunuyla birlikte oynanıyordu. Dekorlar, Christian Bérard'ındı.

Edith bir oyunda rol aldığı için kıvanç duyuyordu, bu ona sahnede daha da bir güven vermişti. Paul içinse, ilginç bir deneyden de öteydi. *Yakışıklı ve Kayıtsız* ona başka oyunlar, hatta filmler getirdi. Eleştirmenler şöyle yazıyorlardı: "Paul Meurisse, nankör bir rolde olağanüstü bir oyunculuk yeteneği gösteriyor. Edith Piaf'ın karşısında susmakla yetinmiyor, sahnedeki adama çok belirgin bir kişilik kazandırıyor."

'Garip' savaş dönemini Edith bir zaferle kapadı.

Kızılhaç'ın cephedeki askerler yararına düzenlediği bir galaya katılması istenmişti.

Bobino'nun afişlerinde şarkı dünyasının en büyük adları yer alıyordu. Gala, gece yarısı başladı ve sabahın beşine doğru son buldu.

Edith Piaf, ilk ve son olarak, "La Madelon"u söyleyen Marie Dubas ve Maurice Chevalier'le bir programa çıkıyordu. Maurice Chevalier'in söylediği şarkı o sıralar çok modaydı:

Ve bütün bunlarla oluşur
İyi Fransızlar, iyi askerler...

Adını hatırlamadığım biri de, İngiliz askerlerinin çok tuttuğu "Çamaşırımızı Siegfried Hattında Kurutacağız"ı, söylüyordu. Salonda Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde görevli askerler vardı, bir ağızdan şarkıya katıldılar. O sıra çok beğeniliyorlardı ve K.H.K.'nin mavisi pek modaydı. Tabii, Edith'in de bu renk bir tayyörü vardı.

Sanırım, herkesin müziğiyle dans ettiği "Lambeth Walk"i, Johnny Hess söyledi.

Edith, her zamanki gibi yapmıştı numarasını; herkesin içine gülle gibi oturdu şarkısı. "Nerede Bütün Dostlarım?"ı söyledi.

Bir sabah erken erken
Savaşmak için giden
Dostlarım neredeler?
Bütün yeniyetmeler
Döneceğiz diyenler
Acaba neredeler?
Menilmontant gençleri
Hepsi gönüllü çeri

Savaşmaya gittiler.
Acaba neredeler?
Acaba neredeler?

Son "Acaba Neredeler"i söylerken sahne gerisi mavi-beyaz-kırmızı renklerle aydınlanıyordu, ince bir şerit gibi beliren ışık bütün sahneyi kaplıyor ve sonunda Edith, Fransız bayrağına sarınmış olarak görünüyordu. Bu, Edith'in fikriydi. Onu böyle gören salondakiler ayağa kalktılar, şarkıyı tekrarlamasını istediler ve bir ağızdan söylediler. Aralarında asker selamı verenler de vardı. Kuliste, Paul'le birbirimize bakamıyorduk, öylesine düğümlenmişti gırtlaklarımız.

Edith'ten sonra da yerimizden kımıldamadık, ötekileri dinledik. Kimsenin canı ayrılmak istemiyordu. O gece, Bobino'da zaferin kazanılacağına inanıyorduk, avucumuzdaydı. "Marseillaise"yi söylememiz için bizi fazla dürtüklemeleri gerekmezdi.

Dışarı çıktığımızda hava ılıktı, gökyüzü ışıldayan yıldızlarla doluydu. Kendimizi tüy gibi hafif hissediyorduk, içki içmemiştik, umutla sarhoş olmuştuk.

Anatole-de-la-Forge sokağına dönerken ufuk pembeleşmiş, gün ışımaya başlamıştı.

"Hayatımda ilk olarak, güneşin doğduğunu görüp gülme isteği duyuyorum," dedi Edith.

Paul bir şişe şampanya patlattı. Birbirimizin onuruna bütün umutlarımızın gerçekleşmesine kadeh tokuşturduk! Paul rahatlamış, gülümsüyordu: üçümüz de mutluyduk, iyiydik.

Alışkanlıkla, yepyeni radyosunu açtı, kadehini kaldırdı ve:

"Bugünün, 10 Mayıs'ın onuruna!" dedi.

Ve spikerin uğursuz sesiyle yaptığı açıklamayı işittik:

"Bu sabah saat altıda, Alman birlikleri Belçika sınırını geçtiler. Zırhlı birlikler Belçika içlerine doğru ilerliyor."

Gırgır bitmişti, hem de nasıl...

Sonraki haftalar çok çabuk geçti. Paul, radyosunun başından ayrılmıyordu. Edith'le bizim bir şey anladığımız yoktu. Paul Reynaud, Daladier, Weygand gibi adlar duyuyorduk, sonra Pétain'i işittik.

Paris'in sefil bir görünüşü vardı. Hava akınlarını bildiren canavar düdükleriyle yeni yeni tanışıyorduk ve yüreğimiz ağzımıza geliyordu. Edith sığınağa inmek istemiyordu. Canlı canlı gömülmekten ödü kopuyordu. Bunun için de Bidou-Bar'a kaçıyorduk, raya gitmek

yasaktı, ama yine de bizi kabul ediyorlardı. Karartma yüzünden bütün ışıklar söndürülüyordu, bekliyorduk. Paul de yanımızdaydı, bizi hiç bırakmıyordu.

Garip arabaların geçtiğini görüyorduk, önce, arabalarının tepesinde iki-üç şilteyle Belçikalı mülteciler. Edith'le birlikte, önceleri yataklarını da yanlarına almak istediklerini sanıyorduk; oysa uçaklardan açılan yaylım ateşe karşı böyle korunuyorlardı. Onların ardından, Kuzey ve Doğu Fransa'dan gelenler başladı. Bütün bu zavallılar geçiyorlar, durmuyorlardı. Korku fışkırıyordu her yanlarından, Almanlar üzerine korkunç hikâyeler anlatıyorlardı. Sık sık da bize Paris'in emin bir yer olmadığını söylüyorlardı. Buna inanmak güçtü. Bir dolu insan Paris'ten kaçıyordu. Mahalleler boşalıyordu; önce zengin mahalleler -bizimki ıssızlaşmaktaydı-, ardından da yoksul mahalleleri. Bakanlıklar, hükümet, Bordeaux'a çekilmişti.

Başkent duvarlarında, Paris'in taş taş savunulacağını bildiren bir afiş gördük. Bunun üzerine çıkan kargaşalık hâlâ başkentte kalanları da kaçırdı. Ardından, Paris'in açık şehir ilan edildiğini bildiren bir başka afiş asıldı duvarlara.

Radyoda, kimsenin evinden ayrılmaması isteniyordu. Mümkün değildi, güven kalmamıştı. Korkuyla çözülen bir midenin boşalmasıydi bu.

Bizim bir şey anladığımız yoktu. Paul'e sıkı sıkı sarılıyor, ona dört elle yapışıyorduk. Günler birbiri üzerine yıkılıyordu sanki.

Tanrım! 13 Haziran 1940 sabahı Paris ne kadar kasvetliydi. Kapalı kepenklerimizin ardından, insanların arabalarına en değerli eşyalarını doldurmalarını seyrediyorduk. Karşı binanın yaşlı kapıcısı, bir elinde bavulu ve öbüründe kanarya kafesiyle yürüdü gitti. Nereye gittiğini bilmiyorum, ama onu alacak bir araba yoktu. Metro da işlemiyordu.

Dipteki odadan radyonun sesi geliyordu. Gece gündüz açık bırakıyorduk radyoyu. Bombardımanlardan, direnme noktalarından söz ediyordu: "Yiğit savaşçılarımız..." Zavallılar, niçin savaşıyorlardı acaba? Bunu biz söyleyemezdik onlara.

Üçümüz de birbirimize sarılmıştık; aynı tempoda, bozgun temposunda atan bir tek kalbimiz vardı. "Gitmek mi?" demişti Edith. "Nereye? Arabamız bile yok. Yürüyerek mi? Uzaklaşana kadar etlerimiz parçalanır, kemiklerimiz görünür. Hem sonra, her yerde durum aynıdır."

Ne kadar haklıydı! Edith'in yalnız mesleğine, aşklarına bağlandığı doğrudur. Ama bir şeyle ilgilendi mi, görüşleri çok doğru çıkardı.

Hem sonra savunacak neyimiz vardı? Canımız mı? Pek önemsiz geliyordu bu bize.

Almanlardan, *Tereyağ Değil Top* parolasından söz edileli beri, bu adamların gerçekten çok aç olduğunu düşünmüştük. Ben, koca bir sığırı göz açıp kapayıncaya dek iskelete çeviren kırmızı karınca yığınları gibi üzerimize çöktüklerini gözümün önüne getiriyordum. Her zaman pratik düşünen Edith, şöyle demişti.

"Kendimizi kurtarmak için bir şeyler almalıyız: Ekmek, konserve, sigara, içki. Bu herifler schnaps'la kafayı tütsülerler çünkü."

Paul karşı çıkmıştı:

"Onlara yiyecek verecek değilsin herhalde!"

"Hayır, ama beni benzeteceklerine kilerimi benzetsinler daha iyi. Hem sonra, bizim de bütün bunlara ihtiyacımız olacak. Hiç değilse sırtımızı sağlama dayarız."

Paul yumruklarını bütün gücüyle sıkıyor, kemiklerinin beyazı seçiliyordu. Ne ellerini yıkamayı düşündüğü vardı, ne tırnaklarını düzeltmeyi: Traş bile olmamıştı, önemi kalmamıştı bunun.

Onu eskisinden çok farklı görüyorduk. Bir manken değildi artık. Radyosuna eğildiğinde bakıyordum Paul'e: Ağzı acıyla büzülmüş, can çekişen ülkenin son hıçkırıklarını dinliyordu.

Paul'ün neden askere alınmadığını bilmiyorum; sanırım, kalbinin zayıflığından çürüğe çıkarmışlardı. Bir tek şeyden eminim: Sağlıksızdı.

Almanlar şehre gireceklerdi, bu bir saat meselesiydi artık. Sağlam görünüşlü erkekleri ne yapacaklarını hiç bilmiyorduk: Toplama kamplarına mı, esir kamplarına mı atarlardı, yoksa rehin olarak mı tutarlardı. Ve Paul bizimleydi. Ona çok acıdım. Savaşamıyordu, ama bütün erkekler gibi korku, savaş, ter kokuyordu; erkek kokuyordu kısacası.

Ödevini yapıyordu, bizi korumak için kalmıştı. Ödlek değildi, namusumuzu kirletmelerini önlemek için canını verebilirdi. Doğrusu aranırsa, namusumuzun pek değeri yoktu ya...

Edith şakacılığını yitirmemişti. Paul, her zamanki gibi ciddi, şöyle demişti:

"Tarihî günler yaşamaktayız."

Edith şu cevabı vermişti:

"Öyleyse canı cehenneme! Tarih buysa, ben onu yaşamak yerine okumayı yeğlerim!"

Sokaklar ıssızdı, kimse görünmüyordu ortalıkta. Gökyüzünde yoğun, kara ve pembe bulutlar vardı. Almanların ilerlemesini geciktirmek için Rouen'de ve her yanda yakılan yedek benzinlerin dumanıydı bunlar. Yapış yapış Paris'in üzerine çöken bu sis, ıssız şehre daha da kasvetli bir görünüş veriyordu.

Karanlık basmıştı. Bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu, ara sıra mezarlık bekçisinin yürüyüşünü andıran bir ayak sesi duyuyordu. İç rahatlatıcıydı bu, yalnız değiliz diyorduk birbirimize.

Bütün ışıkları söndürmüş, bekliyorduk... Gecenin de ilerlediğini fark etmedik bile. Zaman kavramı kalmamıştı.

Birden sabah, sirklerdeki geçit törenleri gibi, şarkılar söyleyerek Paris'e girdiler. Sağlıklı, sarışın ve yanık tenli, kara üniformalı delikanlılardı bunlar. Bu ilk birliklerin ardından, yeşil üniformalı askerlerle dolu kamyonlar ve yine gülen, akordeon çalan mutlu adamlar göründü. Hiç de aç değildi görünüşleri. Öyleyse? Bizi aldatmışlardı!

Edith'le, ayaklarımızın ucuna basarak Champs-Elysées'e vardık. Uzaktan bakıyorduk. Kahveler, dükkânlar, her yer kapalıydı, kepenkler çekilmişti. O an, güneşin altında Alman askerlerini görünce neden korktuğumuzu düşündük. Edith, koluma yapışmış şöyle diyordu:

"Görüyorsun ya, bitti. Artık çarpışma olmayacak."

Bunun bir sirk gösterisi olduğu doğruydu. Sadece gösteri olarak kalsaydı keşke, insanın barsaklarını boşaltan korkuyla yaşayacaktık. Korkunç bir görüntü olacaktı bu. İster istemez bir tek söz söylemeden, en ufak bir hareket yapmadan, dört yıl süreyle katlanacaktık.

Her geçen gün, bizim sokakta oturanların dönüşüne tanık olduk. Bidou-Bar yeniden açıldı. Ama karşı binanın yaşlı kapıcısını bir daha göremedik.

Bir ay sonra, Champs-Elysées'deki Fouquet's'de, birtakım adamlar işgal kuvvetleriyle el ele çalışma hazırlıkları yapıyorlardı. *İşbirliği* başlamıştı.

Bütün sanatçılar gibi, Edith de Champs Elysées'e yerleşen PROPAGANDASTAFELL'e başvurdu. Birçok sanatçıyla karşılaştı orada. Zorunluydu bu, yoksa hiçbir yerde çalışamazdı.

Ve hayat yeniden başladı. Ama aynı şey değildi artık.

Maurice Chevatier, Paris'e ilk dönenlerdendi. Kendisine ayrılan arabayı elinin tersiyle itti; Lyon garına inince, herkes gibi metroya bindi.

Edith, her türden hayır derneğinin bu kadar çok teklifiyle karşılaşmamıştı hiç: Savaş tutsakları yararına, Kızılhaç yararına, müzikholler yararına... konserler vermesi isteniyordu, insanlar her şey için kuyruğa giriyorlardı: Ekmek ve sinema için, tiyatro için, müzikhol için.

İşgalin sonucu olan bir şok muydu bilmiyorum, ama Edith çok sinirliydi. Yenilgi günlerinin Paul'ü değildi yanındaki. Yeniden, eskinin iki dirhem bir çekirdek centilmeni olmuştu. Edith ona manken, buzdağı diyordu. Paul her zamankinden daha çok içine kapanıktı, radyosuna eskisinden de çok bağlanmıştı. İngiliz radyosunu dinliyordu. Onu kudurtmak için Edith şöyle diyordu:

"Bir boka yaramaz, hapı yuttu. Bunu neden dinlediğini anlamıyorum, müzik de çalmıyorlar."

Ya da Paul'ün karşısına geçip beni tanık alıyordu:

"Sence bu herif konuşmayı bilir mi? Belki dışarda bayımızın dili çözülüyor, ama burada kelam yok. Kendisine göre değiliz de ondan!"

Oysa Paul, Edith'i seviyordu. Yalnız, sevme biçimleri birbirine uygun değildi.

Paul'ün, soğukkanlılığını yitirmesi için Edith neler uydururdu, inanılır gibi değil. Kedinin fareyle oynaması gibi oynardı onunla. Kahvelerde birtakım heriflere randevular verirdi, Paul'ün bunu fark etmesi için de özel çaba harcardı. Paul gizlenerek Edith'i izlerdi, saatler boyu onu bekler ve soğuktan donardı. Edith bir randevuevine bile girdi. Dışarı çıktığında Paul'ü kaldırımda buldu. Bir atlı arabaya binmiş bekliyordu. Edith'in koluna yapıştı: "Hemen eve döneceksin." "Hayır!" diye uluyordu Edith. "Hemen bineceksin bu arabaya." "Hayır!" diye haykırıyordu Edith, daha da yüksek sesle.

Edith'i arabaya bindirmeyi nasıl becerdiğini bilmiyorum, ama ertesi gün Edith'in her yanı morarmıştı, menekşe tarlası gibiydi.

Öc almak için Paul bir kızla çıktı, ilgi çeken genç bir şarkıcıyla. Edith'le yaşamaya başladığı günden beri Paul'ün arkasından koşuyordu kız. Güzeldi de. Edith ondan söz ederken *senin cadaloz* derdi Paul'e. Bizim gözümüzde, yirmi beşini geçen herkes yaşlıydı.

Bir gün Paul yeni sevgilisiyle buluştu. Edith bunu öğrendi. Paul'ün gidişini bekledi, sonra da bütün sevimliliğini takınıp kadına telefon etti:

"Görüşebilir miyiz?"

"Özür dilerim ama hayır, hastayım ve yatıyorum," cevabını verdi kuşkulanan beriki.

Edith hemen bana döndü:

"Gel, Momone; oraya gidiyoruz. Böyle fırsat bir daha elime geçmez."

Marguerite Monnot evde olduğundan onu da yanımıza aldık. Bize güvenip arkamıza takılmıştı, ama yine de sormaktan kendini alamadı:

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Paul'ün sevgilisini marizleyeceğiz."

"Onunla bu kadar ilgilendiğinizi ummuyordum."

Aklı bir karış havada ve hep iyi şeyler düşünen Marguerite, marizin ne demek olduğunu anlamamıştı tabii.

Kızcağız gerçekten yataktaydı, bize yalan söylememişti. Hayatı boyunca Paul'den tiksinmesine yol açacak esaslı bir sopa çektik.

Yüzükoyun çevirmiştik garibi. Ben kızı tutarken Edith kaba etlerine basıyordu sopayı.

Marguerite, iyiden iyiye aptallaşmış, bizi seyrediyordu. Marizin böyle bir şey olduğu aklına gelmemişti! Hâlâ durumun farkında değildi, "Çocuklar, daha yavaş olun, bir yerinizi acıtacaksınız," diyordu.

Paul'ü bir kere enseleyebildik topu topu. Edith'i aldattıysa, çaktırmadan, temiz temiz aldattı.

Ben, zaman zaman ona yine de başka bir şey gerektiğini anlıyordum. Üstelik, insan Edith'le yaşadı mı, Simone'yi de kabullenmesi gerekiyordu. Daha başta, Edith uyarırdı sevgilisini:

"Onunla birlikte kabul edeceksin beni, tartışma istemem. Momone bu işin cabasıdır! Hem sonra, onu yalnız başına bırakırsam bir hırtlık yapıverir."

Bana her zaman iyi davranmazdı, yaşamak da kolay değildi. *Zizi Teyze*'yle. (Canıma iyice tak ettiği zaman böyle derdim ona.) Cécelle'nin ölümünden beri, bir bakıma onun çocuğu olmuştum. Kendine göre bana göz kulak oluyordu, pek eğlenceli değildi bu durum.

Ben de bazen kirişi kırıyordum. Yalnız kalmaya, kendi hayatımı yaşamaya ihtiyacım vardı.

Bu sefer de, Edith ve Paul'ü yalnız bırakmak için çektim gittim. İşgalden önce de *Markiz* ve hattâ Marguerite bana, ayrı ayrı, "İki kişinin anlaşması daha kolaydır", "Zaman zaman bir çiftin balayına ihtiyacı vardır," gibisinden sözler etmişlerdi.

"Edith'e bu iyiliği yapmalıyım," dedim kendi kendime. "Benim yokluğumda belki araları düzelir."

Bundan Edith'e söz etsem yüzüme gürler, "Gitmeni istemiyorum. Sen bu işe karışma," derdi. Ben de çıktım gittim.

Artık eskisi gibi olmayan Paris'te yürürken, çoğunluk eğlentiyle son bulan eski kaçışlarımı düşünüyordum. Neşelidir bir eğlenti. Ama buna da bel bağlamamak gerekirdi artık. Müzik diye, Almanların müziği vardı bir tek. Her gün, saat tam on ikide, Champs Elysées'i çıkıp inerlerdi. Onları görmek için en ufak bir isteğim yoktu. Efkârımı da kendimle birlikte sürüklerken düşünüyordum: Bu sefer başımı döndürecek bir numara bulamayacaktım.

Genellikle, ilk dönemeçten sonra yeniden yaşamaya başlardım, kendim olurdum, başkasının kız kardeşi değildim artık. Bir genç bana bakardı, gözlerimi indirmezdim, güzel olduklarını bilirdim.

"Ne yapıyorsun?" diye sorardı.

"Hiç."

"Birlikte eğlenelim mi?"

"Olur."

Atlıkarıncaya binip soluklarımız kesilene kadar dönmek, külahlar içinde kızarmış patates yemek ve eğlentiyi dansla noktalamak ne güzeldi. Bırakırdım kendimi, aşkla dönerdim pistte. Gerisini kestirmek güç değildi. Erkeğin boyunun ölçüsü, atlıkarıncayla bir tur atmadan alınır... Yalnız, Edith'in aşkları değildi yaşadığım, benimkilerdi! Birbirine benzerlerdi, kabul; ama bana derlerdi: "Güzelsin", "Seni seviyorum" diye.

Sonra, birden külüstür pabuçlarıma, yıpranmış elbiseme bakar ve dönmekten başka şey istemezdim. Nasıl da korkardım! Ama oyunun bir parçasıydı bu. Edith'i üzdüğümü, kendinden başka şeylere ihtiyaç duyabileceğimi anlayamayacağını bilirdim.

Ve dönerdim eve. Her şey aynı şekilde olup biterdi hep: Edith bağırır çağırırdı. Benim bir kulağımdan girer öbüründen çıkardı, hiç aldırmazdım. Bir de numaram vardı. Dilediği kadar haykırsın, yürü-

yüp dursun, yırtınsın, ben içimden sayardım: Bir, iki, üç, dört... Ve göz göze gelmemizi, bana yan yan bakmaktan vazgeçmesini beklerdim. O zaman biterdi hır gür. Sarmaş dolaş olur, mutluluktan ağlardık... Olan olmuştu nasılsa. Elimi tutar, "Hadi gel, hırt..." derdi.

Ne güzel bir aşk sözcüğü!

Bu sefer yüreğim hoplamıyordu hiç. Ne kadar hüzünlüydü benim Paris'im! Erkekler umurumda değildi. Gırgırda hiç gözüm yoktu. Ben de tuttum, babamı görmeye gittim.

Rebeval sokağında, otelde oturuyordu. Oda kirasını da Edith ödüyordu, giydiriyordu da; O'Rossen'den* değil tabii, daha çok hazırcıdan. Ama temizdi hiç değilse aldıkları. Çökmeye başlıyordu zavallı peder. Beni gördüğü için çok sevinçliydi.

"Ablanı ne yaptın? Edith pek sık gelmiyor. Çok işi var tabii."

Edith'le kıvanç duyuyordu. Onun sayesinde biraz para yapmaktan çekindiği de yoktu pek. "Ben Edith Piaf'ın babasıyım," derdi. Bir kadeh ısmarlarlar, üç-beş kuruş koyarlardı cebine. Edith'in armağanı olan altın saati gösterirdi.

"Yanlış anlamayın sakın! Kızım beni çok şımartır. Ne güzel saat değil mi şu?"

Herkes güler, Edith'in çocukluğuyla ilgili hikâyeler anlattırırlardı pedere. Biraz süslemekten kaçmaz, aldığı paranın hakkını verirdi.

Beni gördüğüne pek sevinmişti. Yemeği lokantada yiyorduk, bana hikâyeler anlatıyordu, daha çok kızının hikâyelerini. Onun gözünde Edith büyük önem kazanmıştı. Bazen uydururdu da.

Artık akrobatlık yapacak hali de kalmamıştı. Çok yorulmuş, yoksunluklar, içki onu çökertmişti... Babamla birlikte oturmak çok hoşuma gitti.

On beş gün kalmayı düşünmüştüm, sekiz gün dayanabildim. Dönüşte, hır hazırdı:

"Bu kadarı fazla! Geldiğin yere dönebilirsin, bıktım artık... Kaltağın tekisin sen. Nereden geliyorsun böyle?"

"Babamla sekiz gün geçirdim."

"Daha önce söyleyemez miydin bunu? İyi ettin döndüğüne. Tam zamanıydı."

"Paul ne âlemde?"

"Can sıkıyor."

*) O çağın en ünlü terzisi. (ç.n.)

Çabalarımın boşa gittiğini anladım. Yokluğum bir işe yaramamıştı.

Paris'ten sonra, turneye çıktılar. O çağda turneler çok dertliydi. Hiçbir yer ısıtılmıyordu; ne trenler, ne de oteller, işgal yıllarında turneye çıkmamış olanlar bunun ne sefil, ne kasvetli bir iş olduğunu bilemezler. Geceleri, Almanca böğüren hoparlörlerin çınlattığı garlar: "ACHTUNG! ACHTUNG! VERBOTEN!" "DİKKAT! DİKKAT! YASAK!" Her şey VERBOTEN'di: Gülmek, ışık, şarap...

Her zaman oturarak da yolculuk edilmezdi. Çoğu kez bavulların üzerinde, koridorlarda ya da körüklü geçitlerde büzülürdük. Paul'ün paltosuna sarınıp bavulunun üzerinde oturan Edith'in öyle minik, öyle sefil bir görünüşü olurdu ki yüreğim sızlardı. Paul yanımızda olmasa, birini tavlayıp koynunda ısınmanın yolunu bulurduk nasılsa. Ama şimdi, bunu düşünmek bile yersizdi. Paul bizi kolluyordu. Böyle bir şeye kalkışsaydık, sanırım aradığı köteği o zaman yerdi Edith.

En çok kafamızı bozan da, Paul'ün kutu içinde yolculuk etmiş gibi trenden inişiydi. Biz de bir kutudan çıkmış gibiydik, ama ne halde!

En çok sevdiğimiz de, işgal bölgesi sınırını geçmekti. Denetimi aşınca rahat bir soluk alır, özgür Fransa'ya kavuşmuş olurduk böylece!

Yakışıklı ve Kayıtsız, Paul'ün bir süre daha Edith'le oturmasını sağladı, ama Edith'in gözünde bu iş bitmişti.

"Nankörlük etmemek gerek, Momone. Paul bana bir şey getirdi. Boşuna değildi onunla beraberliğim. Paul olmasa hâlâ otelde oturacaktım ve sekreterim olmayacaktı!"

Bunları söylerken alay etmiyordu. Paul, sekreterden vazgeçemeyeceğini, bunun yararlı olduğunu, işini kolaylaştıracağını anlatmıştı Edith'e. Bayan Andree Bigeard böyle girdi hayatımıza...

Kısa saçlı ve esmerdi. Görünürde, ciddi çalışıyordu. Buna karar vermek güçtü aslında, yapacak işi yoktu ki.

"Senin yerine telefona cevap vermelidir," demişti Paul.

Aşağı yukarı buydu işi; telefonlara cevap veriyordu Pigeard.

"Kim arıyor?"

Bay Bilmemkim."

"Onu tanımıyorum," diyordu Edith, "ver bakalım telefonu."

Arayanı tanıyorsa bağırıyordu: "Telefonu bana vermek için ne bekliyorsun?" Üçüncü çözüm yolu da şöyleydi: "Momone, sen cevap ver."

Sekreterin bizim için vazgeçilmez olduğu söylenemez... Telefona cevap vermek büyük bir iş değildi. Sürekli telefon yağmıyordu eve,

çok büyük bir üne erişmemişti daha Edith. Onun gözünde, sekreter yeni bir arkadaştan başka şey değildi. Ne iş görebileceği konusunda belirli bir fikrimiz yoktu.

Sabah gelmesi bizim için kolaylıktı, daha rahat uyumamızı sağlıyordu. Edith onu alışverişe, gazete almaya yolluyor, kendisiyle ilgili yazıları kestiriyordu. Bu Paul'ün fikriydi. Faturalara gelince (epey fatura çıkıyordu postadan), Bigeard işe başladığında, "Bunları ne yapayım?" diye sormuştu. "Dosyalayın," demişti Edith.

Zavallı Paul, ondan bize bütün kalan bir sekreter olacaktı.

Edith hoşnut değildi, kendine uygun düşen şarkılar yapacak kimse yoktu yanında. Elinin altında, bir şarkı *yapımcısı* bulunmadan yaşayamazdı. Çalışmak için böyle birinin varlığına ihtiyacı vardı. Fikirlerine, isteklerine biçim vermek, bunları anlamak, Edith için yaratmak üzere biri gerekliydi ona.

Askerde olan Raymond'un büyük bir iş yapacak zamanı yoktu.

Roméo Carlés gelip geçiciydi. Şiiri Edith'in türüne uymuyordu.

1940 yılının hemen başında Michel Emer dönemi de olmuştu, pencereden girmişti Edith'in hayatına. O sabah Edith bozuk çalıyordu, çok sinirliydi. Bobino'daki konserine hazırlanmaktaydı, gala gecesi de ertesi gündü. Kapı çalındı. Edith bana seslendi:

"Açma, kimseyi görmek istemiyorum."

Aldırmadım, kapı bir kez çaldı, iki kez çaldı... Üstelemedi gelen, utangaç biriydi herhalde. Bir çeşit yemek odası-salon olan ön tarafta dolanıp duruyordum ki pencereye vuruldu. Baktım. Kaldırımda, sırtında üniformasıyla maskarayı andıran bir asker vardı, bana işaretler yapıyordu. Michel Emer'di bu. Marcel Achard'ınkiler gibi kalın gözlükleri vardı, bu kalın camların ardında gözleri bir akvaryumun dibindeki iki küçük balık gibi parlıyordu. Gülümsemesi bir zencinin gülümsemesi gibi pırıl pırıldı. Farkına varmadan büyüyen çocuk yüzünü seviyordum, duygulandırıyordu beni.

Edith ona 1939 yılında, Radio-Cité'nin koridorlarında rastlamıştı. Çok sevimli bulmuştu. Zeki bir görünüşü vardı, ama yazdıkları Edith'e uygun düşmüyordu. Masmavi bir gökyüzü, küçük çiçekler ve kuşlarla doluydu. Güzeldi, ama çarpıcılığı yoktu yazdıklarının.

Pencereyi açtım.

"Edith'i görmek isterdim."

"Mümkün değil, kimseyle görüşemez. Bobino'daki konserini hazırlıyor."

"Benim, Michel Emer'in geldiğini, kendisi için bir şarkım olduğunu söyleyin Edith'e."

Gidip Edith'e haber verdim. "Sav onu, Momone. Şarkıları bana göre değil, istemiyorum."

Kaldırımda uslu uslu bekliyordu, üniformasının içinde kaba saba bir görünüşü vardı. Üniforma bazı kişilere, saygı uyandıran bir görünüş verir, ama Michel için böyle bir şey söz konusu değildi. Hiç bir ağırlığı yoktu, yığınla zavallıdan biriydi.

"Çok işi var, Michel; yarın ya da bu akşam yeniden gelin."

"Gelemem, askerî hastanedeyim, Val-de-Grâce'de. Akşam altıdan önce dönmüş olmam gerekir. Sizden rica ediyorum, elimde çok iyi bir şarkı var, bundan eminim. Adını söyleyin kendisine, 'Akordeoncu'."

Hali pek acıklıydı.

"Hadi, gir içeri de çal bakalım şarkını."

Ona pencereyi açtım, odaya atladı. Piyanonun başına geçti ve "Akordeoncu"yu söyledi.

Daha şarkının başlarında Edith içeri dalıvermişti bile.

Şu köşede bekleyen,
Sokak kızı güzeldir.
Çorabını dolduran
Müşterisi pek boldur...

Dinler müziği biraz,
Ama dansa hiç kalkmaz,
Aklı başka yerdedir.
O çok seven gözleri,
Kupkuru ve sinirli
Sanatçı ellerdedir...
Durdurun! Durdurun müziği...

Michel şarkıyı bitirmişti. Merceklerinin ardından bize kaygıyla bakıyordu. Şakır şakır terlemekteydi.

"Bu şarkıyı sen mi besteledin, onbaşım?"

"Evet, Bayan Edith."

"Yetenekli olduğunu bana söyleyemez miydin? Çıkar ceketini, kravatını, rahatına bak, çalışacağız. Yeniden çal ve sözleri tekrarla bana. Yarın Bobino'da bu şarkıyı söyleyeceğim."

Michel öğlende gelmişti, Edith onu sabahın beşinde bıraktı. Sucukla, peynirle, kırmızı şarapla yükseltmiştik moralini. Bir hastaya göre çok formdaydı. Dili biraz peltekleşmiş, söyleniyordu:

"Edith, harp divanına çıkacağım... 'savaş sırasında askerden firar'... paçayı sıyırmam imkansız, ama umurumda değil, hayatımda bu kadar mutlu olmadım!"

"Sen üzülme," diyordu Edith kendinden pek emin, "birkaç general ahbabım var."

Oysa bir tek general tanıdığı yoktu. Ama kesin olan, Michel'in başı derde girse Savaş Bakanı'na kadar çıkacağıydı. Akıl almayacak kadar gözüpekti Edith.

Michel nasıl becerdi, anlayamadık; ama ertesi akşam Bobino'daydı ve Edith onun şarkısını söylüyordu. İlkinde, umduğumuz kadar ilgi uyandırmadı. Sonu herkesi şaşırtıyordu, şarkının bitmediğini sanıyorlardı. Daha sonra "Akordeoncu" hak ettiği yere ulaştı, hem de nasıl: 850.000 tane 78'lik plak satıldı. O çağa göre müthişti bu. Edith şarkıyı yirmi yıl boyunca söyledi. 1940'dan 1960'a kadar.

Edith, Michel'e şöyle demişti: "Bana başka şarkılar da getireceğine yemin et." Michel yemin etti. Ancak, çok sonra, yeniden gördüğümüzde, Michel aynı çocuk değildi. Hemen anladım durumunun kötü olduğunu, izlenen bir adam hali vardı onda, her yanından korku akıyordu.

"Edith, benim işim bitik. Şarkılarımı söylemeye bile hakkın yok. Yahudiyim, sarı yıldız takmam gerekiyor. Bu iş böyle başlar, sonra..."

Sonrası gelmedi. Edith gerekeni yaptı, Michel'in özgür bölgeye geçmesini sağlayan parayı ödedi. Onu bir daha Kurtuluş'ta gördük. Edith için çok güzel şarkılar yaptı: "Bay Lenoble", "John'u Ne yaptın?", "Eğlenti Devam Ediyor", "Telgraf", "Eskimiş Plak", "Yolun Öbür Yanında":

Tepedeki odada
Koridorun dibinde,
"Seni seviyorum" dedi bana
"Seni seviyorum" dedim ona.

Yolun öbür yanında
Bir kız var, zavallı bir kız
Ne aşktan bir şey anlar
Ne yüce sevincinden
Yolun öbür yanında...

Edith, hâlâ onbaşım diye çağırmaya devam ettiği Michel'i çok beğeniyordu.

"Michel'in hoşuma giden yanı, sözlerini yazdığı şarkıları aynı zamanda da bestelemesi. Bir şarkı getirdi mi hazırdır, az görülen bir şeydir bu. Hem sonra yeteneklidir de. Şarkısı hemen akılda kalır, sanki bütün kenar mahallelerde işitilmiş gibi."

Birlikte çok çalıştılar.

Ama yine 1941 yılına dönelim. Edith bir sarkı sözü yazarı arıyordu. Telefonda Marguerite Monnot'u sıkıştırıp duruyordu:

"Senin mesleğin bu, Guite; bana birini bul."

"Niçin?" diye soruyordu Guite.

"Şarkı sözü yazmak için. Sevişmek için değil, bu işi gören adamım var."

"Arıyorum, Edith... arıyorum..."

Edith telefonu kapıyordu.

"Bunu ondan istediğim için deliyim ben. Ne istediğimi unutmuştur bile."

On dakika ya da bir saat sonra, Guite telefon etti.

"Buldun mu?" diye bağırıyordu Edith.

"Şekerim, ben de ne aramam gerektiğini soracaktım!"

Edith, çok sevimli bir çocuk olan ve daha sonra kendisi için "Talih Balosu", "Fransız Marie" gibi şarkılar yapan Jacques Lareu'yle daha önce tanışmıştı. Kendi yerine beni yolladığından buluşamamışlar, ilişkileri bu yüzden gecikmişti.

Montmartre-sur-Seine adlı bir film, aradığını Edith'e sağlayacaktı: Bir şarkı sözü yazarı ve fazladan... bir sevgili.

Yakışıklı ve Kayıtsız'ın başrolünü oynayan Piaf-Meurisse çifti, Georges Lacombe adlı bir rejisörün ilgisini çekmişti. Oyun Paris'te üç ay oynanmış, bütün Fransa'da iş yapmıştı. Halk, Paul ve Edith i tanıyordu, niçin bundan yararlanmamalıydı? Ve Lacombe, *Montmartre-sur-Seine* adlı bir film senaryosu verdi Edith'e.

Edith daha önce de bir filmde oynamıştı. Başrolünü Marie Bell'in oynadığı *Erkek Kız*'da şarkı söylüyordu. Bu film kimseyi pek etkilememişti.

Montmartre-sur-Seine'de durum değişikti. Ayak üstü çırpıştırılan bir şarkı söylemiyordu orada. Bir rolü vardı, gerçek bir rol, başrol.

Paul, film çevirdiğine sevinmiş görünüyordu. Rol arkadaşının Edith olması zevkine bir şey katıyor muydu, bilmiyorum. Ama, bir-

likte çalıştıklarından, Paul evde kalıyordu yine ve olaysız bir hal alan kendi hayatını sürdürüyordu. Ayrılışından önceki bu erteleme dönemi tatsız değildi. Artık biz kayıtsız olmuştuk Paul'e.

Film çevirmek Edith'i eğlendiriyordu. Tek sakınca, sabah çok erken kalkmak zorunda oluşumuzdu. Stüdyonun arabası ikimizi almaya geliyordu; Edith tek başına kalmaya dayanamazdı.

Daha ilk gün, stüdyonun kantininde, Georges Lacombe, Edith'e yakışıklı, uzun boylu, iyi giyimli, saçları pek hafif kırlaşmış, gözlerinde ve sigara yakışında bıçkınca bir yan bulunan birini tanıştırmıştı. Filmin basınla ilişkilerini düzenleyen Henri Contet'di bu.

"Sana onu emanet ediyorum," demişti Georges, Contet'e.

Contet de emanete hıyanet ediverdi. Paul hemen bavulunu toplamadıysa, sadece Henri eve yerleşemediği içindi bu.

Bir bakışta Henri'nin bize daha yakın, bize uygun biri olduğunu anladım. Bekleme süresi de fazla uzamadı. O akşam, banyo sefamız sırasında, Edith bana sordu:

"Hoşuna gidiyor mu bu Henri?"

"Çok iyi. Sanırım iş görür."

"Öyleyse benimsenmiştir kendileri. *Paris Soir*'da ve bir sinema gazetesi olan *Cinémondiale*'de çalışıyor. Hayatımızda hiç gazeteci yok, bir değişiklik olacak bu; üstelik bize yararı da dokunacak."

8 Haziran 1941 günü, Henri Contet, Edith hakkında şunları yazıyordu:

"Kuşku yok. Şurada, gri taştan kemerin altında, duran, ufak tefek, hareketsiz ve ciddi kadın, Edith Piaf. İstemeyerek yakalıyorum bu halini, çünkü bana verdiği buluşma saatinden çok önce oradayım. Karşısında bir adam var, kötü ve sert anlamlı yüzünü hemen yakalıyorum; her türlü acıma, bağışlama, hoşgörü fikrini silip atan bir anlam bu. Paul Meurisse'yi tanır gibiyim.

"...Ama hayır, Piaf ağlamıyor. Bilinmeyen bir şeyi, popüler şarkılardakine benzeyen basit ve saf bir aşkı, bir masal mutluluğunu umutla bekleyen mutsuz bir çocuk sanki. Bu Piaf için bir şarkı sözü yazma isteği duyuyorum:

Seveceğim adamın
Şakakları kır olsun.
Kolunda altın saat
İpek gömlekler giysin...

"Konuşmuyor daha, ama ne söyleyeceğini şimdiden biliyorum. Bunu görüyorum. Çünkü birden gözlerinde, alnında ve uzattığı ellerinde bildik bir yakarı görüyorum, yeryüzü kadar eski bir şey, insanı allak bullak eden ve gereksiz bir yakınma:

"Bırakma beni... Seni hâlâ seviyorum... Senden başka kimsem yok... kal..."

"...Piaf'in yüreği hangi maddeden? Onun yerinde bir başkası olsa, çoktan ölürdü.

"...Edith Piaf başını biraz daha eğdi, iyice ağırlaşan başını. Çöken yanaklarını, artık hiçbir şeye bakmak istemeyen gözlerini görüyorum.

"...Ne yapmak gerek? Avutmak mı? Ama nasıl? Yıldızın kendi gözyaşlarını, koskoca yüreğini ve ciğerleriyle, hayatından alabilmeyi becerdiği o eşsiz gücü kattığı bütün şarkıları düşünüyorum. Güçlü olmayı becerecek mi? Omuzları bana öylesine mutsuz geliyor ki. İstemeden, kafamda, başka bir şarkının ilk sözleri beliriyor:

Bilmek istiyor,
Seine nehri
Acılarını siler mi;
Atıverdi kendini
Pişmanlıklar silindi.

"Ama bir akarsuyun sesini, bir çayın ıslak gülüşünü duyuyorum hafiften. Bastırılan küçük hıçkırıklarla Edith Piaf ağlıyor."

Bir erkeğin Edith'e dayanabildiğini hiç görmedim. Henri'nin de onu kollarına almaması için bir neden yoktu. Hiç düşünmedi bile.

Günde birkaç kez Edith'e şöyle diyordum:

"Ne kadar iyi, Edith; ne kadar iyi!"

Bu sözlerim onu mutlu ediyordu, üstelik kendimi zorlamama da gerek yoktu, böyle düşünüyordum. En güzel günleriydi bunlar, mutluydu Edith; Galler prensiyle nişanlanan basit bir kızdı sanki.

Edith'in çok saf, tertemiz yanları vardı. Sokakta şarkı söylediği günlerden kalmaydı bu. Metro istasyonlarının yakınındaki çiçekçilere bakardı hep.

"Bir adam, yoldan geçerken bana küçük bir çiçek demeti alacak mı dersin?"

O günden sonra, bir sürü insana yetecek de artacak kadar çiçek aldı erkeklerden. Hoşnuttu, başarısının kanıtıydı bu, ama...

"Önceden hazırlanmış demetlerin yürekten sunulduğuna inandıramazsın beni; büyük mangır ödenerek alınır hepsi. Bir menekşe demeti hatırlanmak ister, adam elini cebine atacak ve sonra gülünç olmaktan korkmaksızın getirecek. Ben buna derim çiçek diye..."

Bu hareketi, büyük bir doğallıkla Henri yaptı. Edith mutlulukla dolup taşıyordu, yüreğinin erkeğini bulmuştu.

Paul'le resmen ayrılmaları olaysız geçti. İkisi de karşılıklı tüketmişlerdi duygularını; bezginlik ayrılmaları kolaylaştırır. Yardımcı olur.

İkisi de filmin bitmesini beklediler. Ayrıldıkları için bozuk çalınıyorlardı, birbirlerinden pek hoşnut değildiler. Paul, özenle bavullarını topladı. Edith'i öptü.

"Henri'yle çok mutlu olmanı dilerim."

Hakkını vermek gerekir, Paul kör değildi. Gittiğinde, bir soylu kişi gibi ardından eğilme isteği duydum, görünüşü öylesine saygı uyandırıcıydı.

8
BİDOU-BAR

Paul gidince daire değiştirdik. Fakat pek uzağa gitmedik, *Bidou Bar*'ın hemen yanındaki karşı apartmanın bir dairesine yerleştik. Duvarda açacağımız bir delikten bara kolayca geçebilirdik. Bazı geceler eve dönebilmemiz için gerekli olabilirdi bu, anahtar deliğini bulmakta daha az güçlük çekerdik.

Erkek değiştirdi mi, dekor değiştirmeyi de severdi Edith.

"Anlıyor musun, Momone, anılar ertesi sabah insanın ağzında bir sarhoşluk sonrası tadı bırakır. Temizlik yapacak, güzel olmayan her şeyi unutacak zaman buldun mu iyidir."

Henri'yle hemen anlaştılar; ikisi de aynı türdendi. Sonra Henri, Edith üzerine bir sürü yazı yazıyordu. Edith de bundan hoşlanıyordu, reklamın mesleği için çok önemli olduğunu, büyük yarar sağladığını hemen anlamıştı.

"Momone! ad, sevgili gibidir: Görülmezse, uzun süre ortaya çıkmazsa unutulur."

Edith için Henri, daha çok hoşuna giden bir adamdı. İhtiyacını duyduğu şarkı sözü yazarı olabileceğinden kuşkusu yoktu.

Henri, Paul'ün tam tersiydi. Bidou-Bar'dan kaçmıyor, oraya yerleşiyordu. Ben de onu rahatsız etmiyordum, üçlü hayattan ürkmüyordu. Beni de seviyordu; hemen arkadaş olduk.

Bir gece, Bidou-Bar'da otururken, Edith'e şöyle dedi:

"Bilmem hoşuna gider mi, ben şarkı sözü yazardım. Yirmi yaşındaydım o sıralar. Birini Jacques Simonot besteledi: "Yolculuk"tu adı. Lucienne Boyer söyledi; iş yapmadı, Lucienne'in söylediği şarkılara uymuyordu çünkü."

"Daha iyi. Demek gönül okşayıcı, hafif şeyleri yazmıyorsun. Elinde başka şarkı sözü var mı?"

"Biliyor musun, tiksinmiştim bu işten. Ama seni tanıyalı beri, yeniden istek duymaya başladım."

Tabii, Edith hemen Henri'nin boynuna sarıldı.

Raymond Asso'yla birlikte Henri Contet, Edith'in en çok ve en iyi şarkı sözlerini yazan kişidir. Şarkıları Edith'in repertuarına yerleşti. Bunlardan biri olan "İlkbahar Yok"u, Edith yapamayacağını iddia ettiği için bir masanın köşesinde, yirmi beş dakikada yazmıştı. "Grizu, Bay saint Pierre", "Aşk Hikâyesi", "Düğün", "Esmer ve Sarışın", "Padam... Padam...", "Palyaçoya Bravo":

Kralım ve hükmederim,
Bravo! Bravo!
Hem gülerim hem ağlarım,
Bravo! Bravo!

Henri'nin işi olmuştu, oysa aralarında epey hır çıkacağa benzerdi, hem de en ciddisinden. Edith, Henri'yi yanında istiyordu, Henri başka bir şarkıcıyla yaşamaktaydı.

Erkeğini uzun süre paylaşmaya alışkın değildi Edith. Ama Henri'nin her şeyini bağışlardı; Edith'i güldürmeyi bilirdi Henri. Bu kadının yüzünden, Edith'in sevgilisi olduysa da gerçek erkekleri arasına giremedi. Yazık da oldu, 1941-1944 yılları arasındaki çılgınlık dönemimi yaşamamıza engel olabilirdi çünkü.

İşgal yıllarının en koyusuydu. Yiyecek sıkıntısı, baskınlar, karaborsa, kurşuna dizilen rehineler, afişler ve gamalı haç damgalı

UYARILAR sinirlerimizi haşat ediyordu. Hiçbir konuda güven kalmadığına öylesine inanmıştık ki aklımıza estiği gibi yaşıyorduk. Fırsat bulduk mu azıyorduk. Hiç o zamanki gibi kafa çekmedik. Isınmak ve unutmak gerekiyordu. Paris'in işgali boğazımıza takılmış bir kılçık gibiydi. Geçiciydi kahkahalar, insanın ağzında acı bir tat bırakıyordu.

Edith'in adı para etmeye başlamıştı. Bir sürü anlaşma yapmıştı, çok isteniyordu. Ücreti üç bin franktı. Fena değildi bu, ama daha iyi olabilirdi. Yalnız, o çağda kendisini savunacak kimse yoktu, iki yerde birden söylediği olurdu. O zaman altı bin frank kaldırırdı ki iyi paraydı bu.

Ama para, kum gibi parmaklarının arasından akıp giderdi. Çok kaçak vardı. Gelirinin büyük bölümünü Bidou-Bar yutuyordu.

Karaborsa da epey para yiyordu. Tereyağın kilosu dört yüz, beş yüz franktı. 1944 yılında bin iki yüze, bin beş yüze kadar çıktı. Çinli aşçımız Çang, akşam buzdolabını doldururdu, sabah kalktığımızda bomboş olurdu buzdolabı. Kendine göre bir yol bulmuştu:

"Kiçik hanım tiriyağı sevmez. Rozbifin, butun yinmişinden de pek hoşlanmaz kiçik hanım."

Yemekleri atmamak için de evine götürürdü... Zavallı Çang, bir kadınla beş çocuğun karnını doyurmak zorundaydı.

Edith'in bir sürü de arkadaşı vardı: Bir akşamlıklar ya da birkaç gecelikler, her biri parasını almak için bir numara bulurdu. Biri asardı suratını.

"Ne somurtuyorsun?" diye sorardı Edith. "Gül biraz. Hadi, iç bir şey."

"İçemiyorum, canım gülmek istemiyor, başım dertte."

"Âşık mısın?"

"Hayır, parasızım."

"Derdin paraysa gereğine bakarız." (Tabii, karşısındakinin beklediği de buydu.)

Bazıları da Edith'in kulağına fısıldardı:

"Yaşlı babam Yahudidir. Onu işgal altında olmayan bölgeye geçirmek gerekiyor, korkuyorum öldürülmesinden. Tek kuruşum da yok."

"Kaç paraya ihtiyacın var?" derdi Edith.

Tarife on binle elli bin arasıydı; İspanya'ya geçmek için elli binle yüz bin arasında oynadığı da olurdu. Edith bu paranın hepsini veremezdi her zaman, birazını verirdi.

Oğulları Almanya'da zorunlu hizmet yapmak istemeyen kadınlar da çıkagelirdi.

Edith'in bütün bu hayırlı işler için verdiği paraları düşündükçe, sınırdan adam geçirmenin çok kazançlı bir iş olduğuna karar veriyorum! Bir, iki ay sonra, aynı kişilerin başka bir masalla yeniden ortaya çıktıklarını da görürdük.

Almanya'daki bir sürü esir kampından Edith'e istekler yağıyordu. Edith yığınla paket yolluyordu. Esir kampları söz konusu olunca, Edith'in yüreği Fransız bayrağının renklerine boyanır ve kesesi hep çözülürdü.

"Askerleri çok sevdim," derdi. "Kendilerini yüz üstü bırakamayacak kadar zevk verdiler bana."

Edith'e hava satmayan, ama yararlı yararsız bir sürü şey yutturanlar da vardı.

Edith kendini beğenmiş bir insan değildi; ne var ki, adından kıvanç duyardı. Bir dolu kişi de bunu fırsat bilip onu sömürürdü. *Bayan Piaf* aşağı, *Bayan Piaf* yukarı, yağçeker dururlardı. *Bayan Piaf* sözünün Edith üzerinde ne büyük bir etki yaptığını anlamak için insanın kaldırım kuşluğunun ne olduğunu -"Hey, yavru, ne güzel gözlerin var senin, gel bakalım şöyle!" ya da "Al voltanı, yavru, sıkmaya başladın!"- bilmesi gerekir.

"İnsanın adı Piaf oldu mu, Bayan Piaf; beyaz tilki kürkü giymelidir."

"Ne dersin, Momone?"

Noel ağacının önünde gözleri parlayan çocuğu görür de 'Sana göre değil' diyebilir misiniz?

İş bu kadarla da kalmıyordu! Anatole-de-la-Forge sokağındaki ikinci daire yolgeçen hanından da beterdi; bir deliler eviydi. Girenin, çıkanın, sağda solda, yerde, yataklarımızda, koltuklarda kıvrılıp uyuyanların haddi hesabı yoktu. Kolaydı bu. İyice kafayı bulup sürü halinde Bidou-Bar'dan çıktığımızda, sokağa çıkma yasağı olduğundan ve metro işlemediğinden, "Burada yatın," diyordu Edith. "Son kadehi de atalım ve iki lokmayla açlığımızı bastıralım."

Savunmasızdı; bir erkeğin eksikliğini duyuyorduk. Yazık ki Henri başımıza geçmedi. Hem iyiydi, hem de yakışıklı. Paris planını andıran çizgilerle dolu yüzü ona zeki bir görünüş veriyordu. Edith'in çok hoşuna giden bu yüze soylu bir anlam kazandırıyordu.

"Bak, Momone; bu adam elini senin götüne atar, ama bu işi öyle tatlı yapar ki kızamazsın. Hattâ hoşlanırsın bile!"

Yalan değildi. Edith'le ben Henri'nin önünde merdiveni çıkalım da, hop, göz açıp kapayıncaya kadar elini kıçımıza atmasın. Bu hareket ondan geldiğinde, bir bakıma saygı ifadesi bile sayılabilirdi.

Henri'yle Edith'in ilişkisi hep havadaydı; gelmek istiyor, ama dostu yakasını bırakmıyordu. Bu yüzden ne sahneler yaşadık...

Zaman zaman, "Çocuklar," derdi, "bu sefer kararım karar. Her şeyi hazırlayın, geliyorum. Gelecek ay yerleşiyorum buraya."

Hadi, başlardık ona donlar, çoraplar, mendiller, gömlekler, pijamalar almaya, hem de karaborsa fiyatına, saf pamuklu. Komodinin gözlerine yerleştirirdik bunları, mutluyduk.

"Sekiz gün sonra tamam," derdi Edith bana. "Bu sefer evde bir adamımız olacak. Hava değişecek."

Henri gelmezdi. Bunun üzerine Edith küplere biner, komodini tekmeleyerek boşaltırdı. Çamaşırlar da umutlarıyla birlikte havaya uçardı.

"Kaldır at bütün bu pisliği!" diye haykırırdı.

Ertesi ay aynı şey tekrarlanırdı.

Eve yerleşeceğini söylediği gün Henri görünürdü. Ellerine bakardım: Bavulu yoktu, gelmesi yine suya düşmüştü. Ne büyük bir oyuncuydu! Yüzü allak bullaktı, gözleri yaşlarla doluydu.

"Edith'im, bağışla beni. Ağladı, boynuma sarılıp bırakmadı, pes ettim. Ona birkaç gün daha tanıyalım..."

"Gelecek ay senin yanına yerleşiyorum" numarasını aylarca sürdürdü. Edith buna inanmayı o kadar istiyordu ki, her hayal kırıklığından sonra yeniden umutlanmaya başlıyordu.

Sonunda, bu işin ne yarın ne de gelecek ay gerçekleşeceğini, Henri'nin hiç bir zaman yanımıza gelmeyeceğini iyice anladık.

Henri kadın şarkıcıları seviyordu, ama rahatını da seviyordu. Dostu da bir *ev kadın-şarkıcı*'ydı. Erkeğine çok iyi bakıyordu: Gömlekleri her zaman tiril tiril ve ütülüydü, pantolonları bıçak gibiydi, pabuçları pırıl pırıldı. Yakınmasına gerek yoktu Henri'nin; Paul kadar bakımlıydı...

Evde erkek olmadı mı, hiçbir şey Edith'i frenleyemezdi. Bu hikâyeyi bir türlü hazmedemiyordu. Üstelik, Léo Marjane gibi moralini yükselten tatlı arkadaşları da vardı. İyi bir şarkıcıydı bu kız. "Ruhumu Şeytana Sattım", "Meleğim", "Bu Gece Yalnız", "Saint-Jean'daki Sevgilim" gibi tutulan şarkılarla gerçekten pek gözdeydi.

Bize nispet vermek için kendi kullandığı at arabasıyla ziyaretimize gelirdi, en son modaydı bu. Çoğunluk süvari pantolonu ve kırbacıyla dövüp durduğu çizmeler giyerdi.

"Günaydın, Edith. Buradan geçiyordum, bir bakayım dedim yine o berber çırağı dostunla oturup oturmadığına." (Henri Contet'e berber çıraklığını uygun görmüştü!)

Léo Marjane gittiğinde, "Bizim berber çırağını eline geçirse hemen üstüne çeker," diyordu Edith bana.

Gündüzleri işleri iyi kötü yürüyordu. Henri, Edith'e bir sürü hikâye anlatıyor, mesleğinden ötürü yakın ilişki kurduğu günün bütün ünlü kadın ve erkek yıldızlarıyla ilgili dedikoduları veriyordu: Jean Tranchant, Johnny Hess, Georges Ulmer, Leo Marjane, Roberta, Andrex, André Claveau, Maurice Chevalier, Georgius, Lucienne Dellile, Line Clevers, Marie Bizet, Lucienne Boyer ve öbürleriyle ilgili dedikoduları...

Edith buna bayılıyordu, dedikoducuydu ve kolayca bozulurdu herkese. Çok da keskin zekâlıydı. Saçlarında beyaz perçem olan Yolanda adlı bir şarkıcı hakkında şöyle demişti: "Beyazla onun arasındaki tek bağlantı perçemi, üstelik bu perçem de boyama."

Yalnız dedikodu yapılmaz, Edith hep evde olan Guite ve Henri'yle birlikte çok sıkı çalışırdı da. Bu meslekte Edith'ten daha zor beğeneni yoktu. O sıra, kendisine eşlik edenler, yirmi yedi yaşlarındaki genç Daniel White ya da ondan biraz yaşlı olan Walberg'di. Kürek mahkûmu gibi çalıştırırdı ikisini. Ama bundan kimse yakınmamıştır. Meslekte, bu minicik kadın bir diktatörün otoritesine sahipti. Evinin kargaşalığı ve çılgınlıkları arasında, aklı başında kalabiliyordu. Olimpiyat şampiyonu bir kadın yüzücünün havuza atlaması gibi atıyordu kendini işine. Hep kırılacak bir rekoru vardı. Çelik gibi dayanıklıydı. Hangi maddeden olduğunu, gücünü nereden aldığını merak ederdim hep...

Çalışmalar öğleden sonra beşe ya da altıya doğru başlar, gün ışırken sona ererdi. Bir yerde sürekli söylüyorsa sabahın birinde çalışmaya koyulurdu.

Mesleğin tekniğini, gramerini Raymond öğrettiyse, bunu kullanmak, Büyük Piaf olabilmek ve meslekî bilgilerini aşmakta bildiklerinden yararlanabilmek için ona Henri yardım etti.

Asso otoriterdi, esnekliği oimayan bir hocaydı. Contet emir vermezdi, inat etmezdi, anlamaya çalışırdı. Dinlemeyi, Edith'le tartışmayı bilir, bunun da aradığını bulmakta Edith'e büyük yardımı olurdu. Farkına varmadan, bir kadın patronun, sırası geldiğinde başkalarını yetiştirecek olan kişinin pençeleriyle dişlerini onunla birlikteyken edinmeye başladı Edith.

Yüzlerce şarkı okurdu. Bir metnin kendisine sağlaması gereken şey konusunda çok belirgin bir fikir edinmişti.

"Bir şarkı bir hikâyedir, ama dinleyicilerin buna inanabilmeleri gerekir. Onlar için ben *aşk*'ım. İç paralaması ve ağlaması gerekir böyle birinin, benim kişiliğim bu. Mutlu olmaya hakkım var, ama uzun süre değil; dış görünüşüm buna izin vermiyor. Bana basit sözler gerek. Dinleyicim düşünmez, haykırdığım şey doğrudan yüreğine oturur. Bana şiir gerek, onları hayale daldıracak şiir."

Edith şarkısını seçti mi, çaldırır ve dinlerdi. Sözleriyle müziğini aynı zamanda öğrenirdi, ikisini birbirinden ayırmazdı hiç.

"İkisini birlikte sindirmeliyim. Şarkı, sözleri ve müziği birbirinden ayrı bir hava değildir."

Aklının yatmadığı öğütler vermeye kalkan oldu mu, şu cevabı verirdi:

"Benim konservatuarım sokak. Aklım da içgüdüm."

Edith sonunda şarkısını öğrendi mi, söz yazarı ve besteci için çok acı bir durum ortaya çıkardı. Başlardı onların işkencesi.

Provanın orta yerinde Edith duruverirdi birden; hem de öyle anî dururdu ki, piyanist çalmaya devam ederdi.

"Dur!" diye bağırırdı.

Ya da:

"Kıs çeneni ulan! Olmuyor! Henri, şunu değiştir. Benim ağzımda gerçeğe uymuyor, hem sonra söyleyemiyorum, benim için fazla karışık."

Aynı zamanda da, hayale dalmış sırasını bekleyen Guite'e saldırırdı:

"Guite, uyan! Dinle! *Tralala laler* var ya, olmuyor. Çok uzun, yumuşak geliyor, çok fazla iç bayıltıyor. Sanki ağlamıyorum da, eski bir mum gibi eriyorum! Burada, bir çığlık gerek bana. Bak, şöyle bir şey: *Tralala lala!* Sonu daha kuru, daha kısa. Birden bitmesi gerek, çünkü kız dayanamıyor artık. Devam ederse zırlamaya başlayacak, onun için de kısa kesiyor. Gördün mü?"

Hepsi de görürdü aynı şeyi, ama bunu yapmak, bulmak önemliydi. Saatler sürerdi.

Bu provaların en güzellerinden birini, bir gün yaşadık. Sanırım "Eşsiz Bir Şey Bu" adlı şarkıyla ilgiliydi. Sözleri Henri Contet'in, müziği de Marguerite Monnot'undu.

Bir arada olduk mu
Mutluluk gözler bizi.
Eşsiz bir şey bu...

Bir âşık olundu mu
Güzel günler uyanır
Eşsiz bir şey bu...

Hayat mavi boyalı
Güneşli dalga dalga
Seni sevdiğime göre
Beni sevdiğine göre
Eşsiz bir şey bu!

Henri'nin sözleri, Edith'e göre halkın zevkine yeterince uygun düşmüyordu. Marguerite de fazla göksel bir beste yapmıştı. Guite kemanlara bayılırdı; mutluluk söz konusu oldu mu hemen büyük orkestraya kayar, yeniden harika çocuk oluverirdi.

On gün süreyle şamata ettiler!

Bu gergin dönem son bulduğunda, Edith şarkısını sürekli prova ediyordu: Banyoda, yatağında, telefonda en son şarkısını söylemek için Henri'yi, başkalarını uyandırıyordu.

Bir şarkıyı öğrenirken yapacağı hareketleri de bulurdu, bunların ardından koşmazdı, doğal olarak sözlerden doğmalarını beklerdi. Hareket konusunda çok ölçülüydü, hayatının tam tersine!

"Anlıyor musun, hareketler gözü ve kulağı oyalar, insan çok dikkatli baktı mı daha kötü dinler, beni görmelerini değil de, işitmelerini istiyorum."

Bir seferinde, gazetecinin biri Edith'e sormuştu:

"Hareketlerinize ayna önünde çalışır mısınız?"

Edith hayatında hiç bu kadar gülmemişti.

"Beni bir ayna karşısında, yapacağını hareketlere çalışırken gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Ben palyaço değilim, se-

yircileri eğlendirmek için birtakım etkileyici şeyler üzerinde çalışmıyorum."

Şarkılarının sahneye konmasına gelince, Edith bunu yalnız sahnede arardı. Sonra şarkısını doğrudan, dinleyicilerin karşısında geliştirirdi. Ardından, şarkıyı söylerken başka şey düşündüğünü fark edince programından çıkarırdı.

"Her şeyi ezbere yapıyorum, beş para etmez, makineleşmiş bu."

Bu pek olağan olmayan dönemde, Edith çalışma biçimini bulmuş ve yerine oturtmuştur. Sonra sağını solunu düzeltmiştir, ama yöntemini bir daha hiç değiştiştirmemiştir. Büyük bir irade ve bu çalışma yöntemi, onun Şarkının Hanımefendisi olmasını sağlamıştır.

Leplée Baba, Raymond, Jean Cocteau, Yvonne de Bray, hepsi yolunu açmış, ona bir şeyler öğretmişti. Şimdi, Edith öğrendiklerini ortaya koyuyordu.

Bu amansız çalışma, karıncaya yaraşan ağustos-böceğinin bu çalışması Jean Cocteau'ya şu satırları yazdırmıştır: "Bayan Piaf'ta dehâ var. Taklit edilmesi mümkün değil. Yeryüzünde hiç Edith Piaf olmadı, bir daha da olmayacak. Yvette Guilbert ya da Yvonne George, Rachel ya da Rejane gibi, Fransa göklerinin karanlık yalnızlığında kendi kendini yiyen bir yıldızdır o."

Edith, sıkı çalıştı mı mutlu olurdu, rahatlardı, Henri'nin yanıbaşında cıvıldar dururdu. Ancak, Henri'yi, erkeğini yanında tutmak, ona sıcak sıcak sarılmak, onunla birlikte geceye dalmak isteğini duyduğunda şöyle derdi Henri:

"Edith'im, eve dönmem gerek."

"Biraz daha kal," diye yalvarırdı Edith, "bir kerecik..."

Henri, büyük bir incelikle kirişi kırmayı bilirdi. "Edith'im, yavrucuğum benim... karartma var... gece tekin değil."

Edith pes ederdi.

"Çabuk git, sevgilim. Seni çok seviyorum, başına bir şey gelmesin."

Ve Henri, işgal gecelerinin kasvetli karanlığında kaybolurdu. Fazla bir tehlike de söz konusu değildi aslında: Gazeteci olarak gece sokağa çıkma izni vardı. Ben bunu görmüştüm, ama Edith hiçbir zaman öğrenmedi. Böylesi daha iyiydi, öğrenirse çok üzülür ya da çok hır ederdi.

Edith'in meraka düşmemesi için, Henri'yle birlikte telefon parolaları ayarlamışlardı. Henri evine döndüğünde bizi arar, telefonu iki kere çaldırır, kapar, yeniden bizi arar, bu sefer üç kere çaldırır ve ka-

pardı. Sağ salim evine vardığını anlardık böylece. Ertesi sabahtan önce gelmeyeceğini de bilirdik.

Bütün bu numaralar Edith'in içini rahatlatmak içindi. Ona bakardım, ağzında acı bir kıvrım olurdu. Çok üzülürdü, Henri'sini öbür kadının koynunda hayal ederdi. Bir kadının hoşuna gidecek şeyler değildir bunlar.

Şunu da itiraf etmek gerekir ki, Edith rakibesine hiç acımazdı. Gece yarısı, aklına estiği saatte Henri'yi evinden arardı. Kadın telefonu açarsa, "Bana Henri'yi verin, iş için arıyorum," derdi. Keyfine göre, Henri'ye işten ya da aşktan söz ederdi. Telefonu kapadığında da bana şöyle derdi: "Öbürü paralel hattan dinledi mi dersin?"

Henri'yle Edith'in en iyi şarkılarından biri böyle doğdu: 'Çok Seçkin Bir Baydır O'.

"Henri, bir fikrim var. Paul Meurisse'yle ilgili bir şarkı yapmamızı istiyorum. Hadi, gel."

"Mümkün değil, Edith. Karartma var. Sen anlat bana, dinliyorum."

"İşte şu, aklıma bir cümle geldi: 'Çok Seçkin Bir Baydır O'. Sonrasını bilmiyorum. Ama şarkıdaki kadın, yani ben, pek güçlü sayılmayacak zavallının biri olabilir, erkek de kendini beğenmiş halleriyle ona boyun eğdirebilir, hafife alabilir. Anlıyor musun?"

"Evet. Yarın gereğine bakarız."

"Hayır, bu işi soğutmamak gerek, birtakım fikirlerim olduğunu seziyorum. Gece çıkabilirim, iznim var. Arabaya atlayıp seni almaya geliyorum. At arabalarını durdurmuyorlar."

Dediğini de yaptı. Arabada zevkten dört köşeydi.

"Onu dışarı çıkardım, Momone, istediğim oldu. Karısı amma da bozuk çalıyordur şimdi."

Tabii, şarkı o gece pek ortaya çıkmadı.

"Bütün bir geceyi seninle geçirmek istiyorum, buna hakkım var."

İki gün sonra, Henri bir kitapla çıkageldi.

"Şarkımızı yapmana yardımcı olmak için sana *Arka Sokak*'ı getirdim. Bu, anlayabileceğin bir hikâyedir."

Bu kitap yüzünden az kaldı bozuşuyorlardı. Edith bütün gece kitabı okudu, içki içmeden; içtiğinde okuyamazdı. Çocukluğundan kalma rahatsızlığından ötürü, görüşü kolayca bulanırdı. İçki içtiği zaman da pek bir şey göremiyordu.

Ertesi gün banyoda, bütün içinde birikenleri bana kustu; çok da yoğundu bu birikim. Küvetin kenarına ilişip *Arka Sokak*'ın konusu-

nu anlattı, bütün hayatını sevdiği adamın gölgesinde ve dışında geçiren kızın öyküsünü.

"Oku diye verdiği kitaba bak, benimle matrak geçiyor! Kitaptaki zavallı karı benim, Bayan *Arka Sokak*. Bu da yetmiyormuş gibi *Çok Seçkin*...'le aynı kefeye koyuyor kitabı... Aynı hikâye! Beni iyi işletti. Şarkıyı söyleyeceğim, çünkü çok güzel, ama geri kalan her şeyi de halledecek ve onu doğduğuna pişman edeceğim. Aşk gecemi çok pahalıya ödetti. Kahvaltısını yatağa kadar getirdiğimi düşünüyorum da... Bekle biraz, bu işi böyle geçiştiremem!"

Henri geldiğinde, bir demet menekşe vardı elinde -sık sık Edith'e menekşe getirirdi-, onu görünce Edith şöyle dedi:

"Şuraya koy çiçekleri, atlatılmış bir halin var senin."

Henri, Edith'i öpmek için eğildi. Edith onu itti.

"Sırası değil bunun. Otur. Neden bana o kitabı verdin? Hayatını seni beklemekle geçiren zavallı budala ben miyim? Demek bayımız burada oturmamı, ağlamamı, yün örmemi, yemek için gelmeyeceği güzel yemekler yapmamı, mutluluğunu uzaktan seyretmemi istiyor... Çok yanılıyorsun paşam, çok. *Arka Sokak* numaralarını, senin gibi sahtekârlar tarafından becerildiği için iflah olmayan zavallı kadın rolünü nasıl becerdiğimi göstereceğim. Ulan, kendini feda etmiş bir karının sulu zırtlak yüzüyle gözünün önüne getirebiliyor musun beni dangalak? Hem de kime? Beşinci sınıf bir şarkıcı parçasına! Ben! Edith Piaf! Yok, sen bana iyi bakmamışsın. Erkek milletini tanımak için seni beklemedim oğlum! Hayatıma giren heriflerin listesi daha çok uzayacak, telefon rehberine yetişecek... Ant içiyorum ulan, öyle boynuzlayacağım ki seni, boynuzların üst katta oturanların tavanına varacak!"

Cocteau orada olsaydı, böyle bir metinle yeni bir oyun yazardı.

Ne yazık ki Edith'in, ettiği yemini tutacağını biliyordum, intikamı da elinin altındaydı. Yvon Jean-Claude'ydi adı. Doğrusunu söylemek gerekirse, birkaç kere de boşluk doldurmuştu. Fitil gibi sarhoş olmadıkça, bacağında bir erkek bacağı hissetmeden uyuyamazdı Edith. Birini tavlamak söz konusu olduğunda da biraz erkek gibi düşünürdü:

"Ben aynı şey değilim," derdi.

Yvon Jean-Claude iyi bir çocuk, genç bir şarkıcıydı. Uzun boylu, esmer bir delikanlıydı, lüks bir mağazanın elbise ilanından fırlayıp çıkmış gibiydi.

"Bu Bir Aşk Hikâyesiydi" adlı şarkıya Edith bir sahne düzeni düşünmüştü, bir erkek sesi gerekliydi bu iş için. Yvon'u dinlemiş, sesi hoşuna gitmişti. Her gece perdenin arkasına geçiyor, Edith:

Bu bir aşk hikâyesiydi
Bu bir aşk hikâyesiydi...
Güzel bir bayram günüydü...

diye başlayınca o da arkadan katılıyordu şarkıya:

Yorucu değildi işi. Bizimle birlikte eve dönüyordu. Edith ona para vermiyordu, ama Yvon evde yatıyordu. Yemekleri bizimle yemeye, Bidou-Bar'a gelmeye, bazen de Edith'in koynuna girmeye hakkı vardı.

Arka Sokak kavgasının gecesi, Edith bana şöyle dedi:

"Momone, göreceksin. Henri de benim kadar inleyecek. Kıskançlığın cehennemini o da tadacak. Çok üzülecek, inan bana."

Kör ya da sağır olmadıkça, Yvon'un Edith'le yatıp kalktığını Henri'nin görmemesi mümkün değildi.

Bir öğleden sonra Henri, Edith'in oda kapısını açtı. "Ah, özür dilerim!" dedi ve kapattı. Yemyeşil kesildiğimi hissettim. "Tamam, felaket bu, başka türlüsü düşünülemez," dedim kendi kendime.

Hiç bile, Henri salona geçip bekledi. Edith yanına geldiğinde tabii bir görünüşü vardı. Güldü, şakalaştı, sonra her zamanki gibi çıktı gitti.

Ertesi gün gelmedi, telefon da etmedi. Edith fark ettirmek istemiyordu, ama içi içini yiyor, telefona kötü kötü bakıyordu. Her telefon çalışında Andrée Bigeard'a bağırıyordu: "Kim arıyor?" Gerçekten meraktaydı, ben de öyle.

"Ne yapacak sence? Dostunu bırakacak mı dersin?"

Henri'nin yerinde olsam Edith'i bırakacağımı düşünüyordum.

Ertesi gün Henri yeni bir şarkıyla göründü: "Sarışın ve Esmer":

İki genci var küçücük kasabamın,
Bunların biri esmer, öteki sarışın,
Beni kendilerine göre seven.
Esmerim hüzünlüdür ve de bir parça ciddi,
Sarışına gelince, durmaz güler gözleri,
Sanırım o esmerdir benim kalbimi çelen.
Evet ama sarışın çıktı mı ortalığa

Gülen gözleriyle,
Onun için isterim güzelleşmeyi hep ben.
Sanırım sarışındır yüreğime yerleşen.

Yine de şarkı sarışının, hep dalgasına bakan gencin ölümüyle son buluyordu. Kendini öldürüyordu sarışın.

Bunun ne anlama geldiğini anlamak için lise bitirmek gerekmezdi: Sarışın, Henri'ydi. Epey kırlaşmış açık kestane rengi saçları vardı. Edith'in hoşuna gidiyordu bu. Şöyle derdi bana:

"Işıkta bak şuna. Henri başını çevir (çevirirdi Henri), ne kadar da güzel... Gümüşi sarı saçlı."

Bana göre hava hoştu.

Henri şarkısını bıraktı, giderken de, "Hoşça kalın kızlar!" dedi.

Tabii, Edith fırsatı kaçırmadı. "Esmer ve Sarışın"ı Yvon'a okudu. Yvon'un gözlerinin yaşlarla dolduğunu gördüm.

"Nesi var bu budalanın?" diye sordu Edith.

Yvon koşarak dışarı fırladı.

"Al sepetten bir hıyar daha. Git bak, Momone."

Zavallı manken... Çocuk gibi ağlıyor, şarkının cümlelerinden birini tekrarlayıp duruyordu:

"Sanırım sarışındır yüreğime yerleşen... Onu seviyor, Henri'yi. Edith'in gözünde bir hiçim ben."

Ona tersini anlatmak kolay değildi. Yvon'u avuturdum avutmasına ama gerçekten tipim değildi.

Henri, demir tavındayken değil de soğuduğunda hır çıkarırdı. Ertesi gün bir sigara yaktı (rüzgâr varmış gibi kibriti avuçlarıyla koruyor, bu da ona bir soygunu gerçekleştirmeden önce sigarasını yakan sokak kabadayısı görünüşü veriyordu). Hareket *ona* yakışıyordu, farkındaydı. Odaya bir göz gezdirdi -gözleriyle, sinema makinesi gibi pan yapıyordu sanki-, kibritini attı.

"Buraya gelmemi isterdin, değil mi? Bir çevrene bak ama. Ev sahibesine kitakse! Ev değil seninki, kerhane! Eski işine dönen ve ara sıra zevki için yatan ikinci sınıf bir mama!"

Çok haindi bu sözleri. Bir süre hırlaştılar. Sonra Henri kahkahayı bastı.

"Olacak şey değil, başaracaksın bu işi. Sonunda kıskanacağım seni..."

Kıskanıyordu, ama bu bir şey değiştirmezdi. Edith yeniden katlanılmaz oldu. Gerçekten biri gidip biri geliyordu âşıkların.

Zaman zaman eğlenceli olmuyordu bu iş. Birlikte dolaşmaya çıkıyor, gezinen iki arkadaşı gözümüze kestiriyor, onlarla kafayı çekiyorduk (Edith hep yakışıklı olanı seçerdi, en gudubetini de bana bırakırdı), sonra da helaya çekilip konuşuyorduk.

"Dinle, Momone," diyordu Edith bana. "Arkadaşıyla yatmazsan herif bizimkinin kıçından ayrılmayacak; başımızdan atamayacağız."

Canım çekmiyordu, her zaman hazır değildim bu işe.

"Momone, hatırımı kırma. Bundan ne çıkar? Hiç önemi yok. Ha bir kadeh atmışsın, ha bu işi yapmışsın!"

Ben orada önemli bir fark görüyordum. Ama, "Benim için yap bunu," dedi mi direnemiyordum.

Edith'in Henri'ye öfkesi hafiflememişti. Her şeyi burnundan fitil fitil getirmekte kararlıydı. En büyük numaralarını ortaya koydu.

Bir keresinde, Pantin'de oturan Hémond adlı biriyle buluşacaktı. Henri de bizdeydi, bacaklarını uzatmış oturuyordu. Kadehini avucunda ısıtarak içkisini yudumlamaktaydı; tam gevşemişti anlayacağınız. Edith niyetleri konusunda uyarmıştı beni: "Momone, Henri'ye bir kelime söylemek yok, çaktırmadan tüyeceğiz. Hemond'la buluşacağım ben."

Edith'in keyfi yerindeydi. Henri'ye bir oyun hazırlamak onu heyecanlandırıyordu. Havaya girmek için de, öğlen yemeğinde kafayı iyice bulmuştu. Saat üçte niyetini açık etti:

"Ben tiyatroya gidiyorum."

"Bu durumda, seyredeceğin oyundan bir şey anlamazsın."

Ben de onun kadar kafayı bulmuştum. Canı sıkılan, ama kibarlığı elden bırakmayan Henri, bizi tiyatronun kapısına kadar götürdü.

"Sizi yalnız bırakamam, birlikte döneceğiz," dedi.

Tabii geç kalmıştık, oyun başlamıştı.

"Ne yapalım," dedi Edith. "Hemond'umu göremeyeceğim."

İşittiğimiz ilk konuşma:

"Birbirimizi sevelim," oldu.

Edith'i bir gülmedir tuttu, başladı bağırmaya:

"Hemond, ben Hemond'u istiyorum! Henri, burada mısın, işitiyor musun?"

İyice öfkelenen Henri bizi bıraktı gitti.

Sarhoştum, ama sağdan soldan yükselen "şşşt", "susun", "oturun" seslerini işitmeyecek kadar değil. İçerisi karanlıktı, sağa sola toslayıp duruyorduk. Yer gösteren kadın bizi oturtmaya çalışıyordu. Oyuncular işlerine devam ediyorlar, Edith de bir yandan bağırıyordu:

"Ben oturana kadar susabilirler! Yoksa oyundan bir bok anlamayacağız yahu..."

Hiç böyle şey görmedim. Yerlerimize oturup sahnedekilerle birlikte oynamaya devam ettik. Edith, salondan onlara karşılık veriyor, öğütler yağdırıyor, bağırıyordu:

"Sakın yutma. Onu istemediğini, çok çirkin olduğunu söyle... Haklısın aslanım, ağzının payını verdin. Değil mi, Momone? Amma güldük, ben buna oyun derim işte! İyi oynuyorlar, yalnız söyledikleri biraz hıyarca! Momone, ben herifim, sen de karı. Bana 'defol' diyorsun, ben sana ne cevap veriyorum?"

"Hassiktir!"

Ve iki büklüm olmuş, kahkahalarla gülüyorduk. Hiçbir oyunu bu kadar eğlenceli bulmadık bir daha. Ne tiyatroyu hatırlıyorum, ne oyunun, oyuncuların adını, ne de sonunun nasıl geldiğini. Bizi kapı dışarı etmek zorunda kaldılar.

Edith, Hémond'a âşık olduğuna karar vermişti. Yirmi dört saat için de olsa, doğruydu bu. Sahtekâr değildi Edith (hem de hiç, bunu hayatıyla ödedi). Onun gözünde her erkeğin ilginç bir yanı vardı: Güzel bir kravatı, hoş bir bakışı, ağzı, elleri, gözleri ya da gülüşü. İnsanı tavlayan bir şeyi yani.

Hémond ancak on beş gün dayandı. Ama Edith aşkına inandı, Henri'yi çıldırtan da buydu, insanın, metresinin ağzından şu sözleri duyması ne hoş, değil mi?

"Onu seviyorum, başkaları gibi değil. Henri, beni anlaman gerek."

Bu sefer, Henri müthiş bir öfkeye kapıldı, gerçek bir öfkeye. Edith'e deli, ayyaş, orospu, manyak, isterik, erkek delisi, dedi... Sözlüğü zengindi. Her dediğini anlamıyordum, ama bilgisine hayrandım.

Gidişinden bir saat sonra Edith büyük bir umutsuzluk içindeydi, Hémond'a olan aşkını unutmuştu.

"Dinle, Momone; haksızlık ettim. Ama bana bunu yapması imkânsız. Arayacaktır. Onun için titrediğimi bilir. Şu Hémond uğruna kaybedecek değilim Henri'yi. O herif umurumda değil, iki paralık önemi yok benim gözümde. Oysa Henri..."

Ve bitmek tükenmek bilmiyordu konuşması. Benim de sinirlerim onunkiler kadar gerilmişti. Başını yastığa gömmüş ağlıyor, dişleriyle çarşafı yırtıyordu. Tam bir nöbetti bu.

"Evine telefon et, Momone; hemen üzerinde çalışmak istediğim bir şarkı olduğunu söyle."

Numarayı çevirdim, Edith paralelden dinliyordu.

"Kapa, Momone! Kaltağı açtı telefonu."

Ertesi gün, gözleri hazırlop yumurta gibi şişmişti ağlamaktan.

"Git, onunla konuş, Momone. Henri'siz yaşayamam."

Aynı şeyi başkaları için de işitmiştim.

Henri'ye telefon ettim. *Paris-Soir* gazetesindeki odasında buluşmak üzere sözleştik. Orada, havasının gerçekten iyi olduğunu söylemeliyim. Ciddi oluyordu gazetedeki havası. Sürekli telefon çalıyordu. Henri emirler veriyordu. Oynadığı büyük gazeteci rolünün kırıntısını bile kaçırmıyordum.

"Sana bakmam için beni buraya çağırdınsa söyle. Vaktim var nasılsa."

Güldü. Bitmişti oyun.

"Yaman karılarsınız ikiniz de, çok gırgır şeylersiniz. Hadi, gel! Bir kadeh atalım."

"Hayır, sen bize gel, Edith bekliyor."

O gün, birlikte eve döndüğümüzde Henri'yi anladım. Onun yerindeymişim gibi, ne düşündüğünü hissettim. Evi onun gözleriyle gördüm: Tam bir tekke! Saat bir buçuk ya da ikiydi. Her yerde birileri yatıyordu: Hep o zavallı Yvon Jean-Claude; sinemacı Dorfmann'la evlenen kız kardeşi Annie Jean-Claude; bu kargaşalıkta ne yaptığı anlaşılmayan Bigeard ana; fasulyeyle piliç pişirmeyi öğrenen ve bir şeyler kızartan Çang; piyanoyu tıngırdatan tanımadığımız biri; kafa çeken bir başkası...

İnsanı kusturacak kadar kasvetliydi ev.

Bu batakhanenin içinde *iyi* bir adamı tutabilmek için insanın Edith Piaf olması gerekirdi gerçekten. Bütün bunların arasına gelmesini istemek için de, insan yine Edith olmalıydı.

Edith hâlâ yataktaydı. Henri içeri girdi. Edith bağırdı:

"Henri, sen misin, seni seviyorum!"

Bir erkek Piaf karısının sesinden bunu duydu mu, içinin eridiğini hissederdi. Erkekler üzerindeki bu gücü inanılır gibi değildi!

Henri'yle ilişkileri yeniden başlamıştı, ama yine ters gidiyordu. Edith son bir girişimde daha bulundu, Henri'den kendisine bir çocuk kalsın istiyordu.

"Anlıyor musun, Momone; çocuk yakışıklı, akıllı olacak. İnsan çocuğunun babasını seçmeli, bu işi rastlantıya bırakmamalı."

Edith, Cécelle'den hiç söz etmezdi. Bir seferinde Sainte-Marcelle günü olan 31 Ocak'ta bana şöyle demişti: "Küçük kızım yaşasa bugün on yaşında olacaktı. Annene götürdüğümüzde çocuğu yanına alsaydı, kız belki hâlâ yaşayacaktı!" Hayale kapılıyordu aslında. Dadı olarak annemin beş para etmediğini biliyordum.

O sabah Edith sakindi, çok da ciddiydi Henri'yle konuşmaya başladığında:

"Sevgilim, eve hiç yerleşmeyeceğini biliyorum, bu iş yattı. Bunun için, senden, yanımdan hiç ayrılmayacak bir şey kalsın istiyorum. Bir çocuk istiyorum."

Henri çok duygulanmıştı. Budala gibi tekrarlayıp duruyordu:

"Bir çocuk mu istiyorsun, benden bir çocuk, ha?"

Bu iş kolay değildi, kolay olsa Edith'in çoktan çocuğu doğardı.

Küçük Cécelle doğduğunda, "Bu bir mucize," demişlerdi ona. "İkinci bir çocuk doğurmanız mucize olur."

Bir profesöre gittik, en iyisine, artık Edith'in böyle birine görünecek imkânı vardı.

Adam bu işin kolay olduğunu, ufak bir rahim ameliyatının gerektiğini, kırk sekiz saat kadar hastanede yatacağını söyledi.

"Kabul," dedi Edith. "Kliniğinize yatmaya evet, ama Momone'u da yanıma alırım."

Hastaneye yatmadan önceki gün, Edith bana şöyle dedi: "Gel, hele bir keyiflenelim." Zıbınlar, kundak bezleri, donlar, başlıklar, patikler, hattâ bir de vaftiz giysisi aldık.

Her şeyi çift, pembe ve mavi renklerde almıştık. Çocuğun kız mı yoksa erkek mi olacağını bilmiyorduk!

Böyle bir fikir ancak Edith'ten çıkardı. 'Müstakbel baba'lığı pek benimseyen Henri, bizi Boulogne'deki Belvedere kliniğine kadar götürdü. Ayrılırken, koluna asılan Edith durmadan şöyle diyordu: "Ameliyattan sonra çocuğu yapacaksın ha!" Hepimiz duygulanmıştık, bir şişe şampanya içtik.

Hemşire, bütün o çocuk eşyalarını görünce çıldırdığımızı sandı.

"Siz çocuk beklemiyorsunuz ki." "Bugün beklemiyorum," cevabını verdi Edith, "ama bunlar bir çocuğum olacağına inanmak için. Hem sonra, doğurduğum gün çocuğun hiçbir şeyinin eksik olmadığından emin olacağım böylece." Şaka etmiyordu, Edith.

"Hemşiranım, bir küçük kızım vardı, Cécelle. Meteliksizdim o zaman, ona bir şey satın alacak param yoktu, mahallelinin yardımıyla giyindi. Şimdi her şeyi alabilecek durumdayım, en güzellerini edinmek istedim. Ama siz duygularımı bilemezsiniz, benim geçtiğim yerlerden geçmeniz gerek. Bu sefer, çocuğum hiçbir şeyin eksikliğini duymayacak. Elimi kaderden çabuk tuttum."

Hemşire ne diyeceğini şaşırmıştı. Ama gülmekten çok ağlamaya yakındı.

Bütün bebek eşyalarını dolaba yerleştirdim. Bu iki renkli çamaşır yığını çok güzeldi.

"İkiz de doğabilir," dedim. "Bir kızla bir oğlan."

"Dolabı açık bırak, Momone. Yatağımdan bütün eşyasını görürüm, yarın için bana cesaret verir."

Cephanemizi de getirmiştik. Kliniklerde, içecek adına sudan ve birtakım sıcak ilaçlardan başka şey bilmezler. Bunlarla da insan hiçbir olayı kutlayamaz.

"Anlıyorsun ya, Momone; bu iş ciddi. Kendimi ameliyat şokuna hazırlamalıyım."

Edith'in hazırlanma tekniği oradakilerce bilinmiyordu, onlarınki bambaşkaydı.

"Rahatlamak için, onun, bunun, doğacak çocuğun, Henri'nin onuruna kadeh kaldırdık... Doğrusu, Henri'ye borçluyduk bunu!"

Havaya girmek için gramofonumuzla plaklarımızı da getirmiştik. Klinikte bundan hoşlanmadılar. Sesimizi kesmemizi söylediler ve yatıştırıcı ilaçlar verdiler. Ama dayanıklıydık bu tür şeylere.

Müziksiz efkâr bastığından, yataktan kalktık ve sırtımızda gecelikler, elimizde şişemiz, koridorlara daldık. Şamata ettik, güldük, hemşirelere içki sunduk... Tam bir rezalet! Sonunda zorla yatırdılar, sabah gelen hemşire de, bizi iyice kafayı bulmuş, melekler gibi horlarken buldu...

Profesör, Edith'in durumunu görünce ikimizi de kapı dışarı etti. Söylediğine göre, alkolden kurtulmak için kür yapan ayyaşların yeri değildi kliniği... En iyi uyunan saatte, cephanemiz ve bavullarımızla yolu tutmamız gerekti.

İşte, böylece Edith, Henri'den bir çocuk sahibi olamadı. Ama bu olay ona çocuk sahibi olma fikrini vermişti. Her yeni sevgilide de, "Bu, çocuğumun babası olabilecek bir herif... bunda iş yok," diyordu.

Böylece Edith'in kafasında, o adam çocuktan yoksun kalıyordu. Edith için, sevgilisini değerlendirmenin bir yolu olmuştu bu. 'Çocuk sahibi olabilecek' niteliktekileri daha uzun süre alıkoyuyordu. Bunun sebebini hiç öğrenemediler ama.

Contet dönemi bir yıldan biraz fazla sürdü. Kimin ne zaman Edith'le yaşadığını hatırlamak, tarihleri unutmamak için sevgililerinin her birine yazılı belge vermek gerekirdi doğrusu!

Edith'le Henri arasındaki aşk bitmişti. Onu, dost ve şarkı sözü yazarı olarak yanında tuttu. Hem, Henri'yle oldu mu çok eğleniyordu. Bu eski mühendis, burjuva yaratılışlı ve tutucu değildi. Herkesin evinde kendi evindeymiş gibi rahatlar, her duruma kolayca uyardı. Dört yanda ilişkileri vardı. Bu ilişkilerin bize büyük yararı dokunacaktı.

Anatole-de-la-Forge sokağında pek sevilmiyorduk. Edith'in yaşama biçimine katlanamayacak kadar burjuvaydı bu mahalledekiler. Edith kiraları da ödemiyordu, hoşlanmıyordu bu işten. Ay sonlarında, kapıcı kadın kapıya gelip yaltaklandığında, "Makbuzu bırakın şuraya," diyordu Edith. "Simone, hanıma bir içki ver."

Kraliçeler gibi ekliyordu ardından:

"Kendisiyle kadeh tokuşturacağım."

Ve ardından, kadına yüklü bir bahşiş tokalıyordu.

Aradan birkaç ay geçer, kira makbuzları hâlâ bırakıldığı yerde dururdu.

Hayatı boyunca gırtlağına kadar borçlu yaşadı. Borcunu anında ödemezse, uzayıp gidiyordu ödemesi. Zavallı Andrée, elindeki makbuz destesiyle amma başı ağrırdı! Her yandan gelen küfürleri, hakaretleri o karşılardı.

Edith'le paradan söz edilemezdi. Para kazanıyor, bu ona yetiyordu. Harcamalarının gelirini aşıp aşmadığını öğrenmek bile istemiyordu.

Her şey tepetaklak gitmekteydi. Contet hikâyesi bitmişti. Üşüyorduk. Bina artık ısınmıyordu, sobalar tütmekteydi, ilgilenmediğimiz için sönüyordu, karaborsadan kömür takviyesi yapmayı da unu-

tuyorduk hep. Edith soğuğa hiç katlanamazdı; tepeden tırnağa yünlere sarınır, bu onun keyfini kaçırırdı. Mal sahibi bizi kapı dışarı ettiğinde sevindik.

Akbaba herif giden paralarının ardından pek ağlamadı. Edith'in kirayı ödememesi bizden kurtulmasını kolaylaştırıyordu. Söylentiye göre, yediğimiz haltların listesi çok uzundu: gece gürültü yapmak, sarhoşluk, filan. Kapıcı kadın, içtiği içkilere ve aldığı bahşişlere rağmen, orospu gibi yaşadığımızı, günün ve gecenin her saatinde eve erkeklerin girip çıktığını, kısacası bütün bunların bir burjuva evine uygun düşmediğini anlatmıştı!

Edith, Henri'ye, "Mal sahibine bakılırsa, orospular gibi davrandığımız için gidiyoruz," dediğinde şu cevabı aldı:

"İsabet, kızlar, çünkü sizi bir kerhaneye yerleştireceğim."

"Gerçek bir kerhaneye mi?"

"Pek değil, bir randevuevine. Zengin mahallelerinde, Villejust sokağında (şimdi Paul-Valéry sokağı). En üst katta, rahat rahat oturacaksınız. Evde çalışanların hepsi emrinizde olacak. Efendi adamlar gelir, iyidir müşterileri. Orada yan gelip keyif çatacaksınız."

"Sen, hiç değilse adamı eğlendiriyorsun," dedi Edith.

"Çocuklar, bu iş tamamdır. Evin sahiplerinin hoşuna gideceğinizden eminim. Harika olacak. Bir kere sıcakta oturacaksınız: Böyle evlerin müşterisi soğuktan çekinir. Ayrıca, sen de çevrendeki kalabalıktan biraz kurtulursun. Para durumun yeniden bir düzene girer."

Bayan Bigeard'la birlikte oraya gittiğimizde, evin sahibi ve sahibesi boynumuza atıldı. Kırk yıllık dostlar gibi kucaklaşıp öpüştük. Bu karı-kocaya Fredi deniyordu. Başka bir soyadları vardı kuşkusuz, ama hiçbir zaman öğrenemedim. Adam İtalyan asıllıydı, daha uzun boylu ve daha çirkin bir Tino Rossi. Kadın, sırtında bir gecelik, tek omzu havada ve memeleri ortada, oradan oraya sürüklenen, saçları oksijenle iyice sarartılmış bir şişko. Etleri de iyice pörsümüştü. Sermayelerine 'hayatım', 'sevgilim' diyordu; ama gözünü hep dört açmasına engel olmuyordu bu. Hiçbir şeyi kaçırmıyordu: "Ne o, tatlım; bugün formda değildin herhalde, Bay Robert hoşnut kalmamıştı!" Ya da: "Sevgilim, iç çamaşırlarına dikkat et. Pek sık değiştirmiyorsun, hoşa gitmiyor, Bay Emile çıtlattı bana. Müşteriyi hayal kırıklığına uğratmamalı. Evin adı söz konusu."

Sır vermeyen bir yerdi burası, müşteriler adlarıyla bilinirdi.

Karı-koca Fredilerle hemen kaynaştık. Edith, içeri girer girmez ikisini de uyardı.

"Param yok."

"Canım, ne önemi var, bekleriz."

Bize kredi açtılar, ama paramız olunca da alacaklarını faiziyle tahsil ettiler. Soydular kısacası. Tam işgal yıllarındaydı, ama çok iyi ısınıyor ve dilediğimiz yiyeceği buluyorduk! Sonra yalnız da değildik, kendimizi aile arasında hissediyorduk.

Bir odamız ve banyomuz vardı. Bayan Gigeard'ın da odası ve banyosu vardı. Bir genelevdeydik, ama sekreterimiz bile yanımızdaydı -"Momone, beylik diye buna derler!"-, her yer halıyla kaplıydı, eşya güzeldi, konforumuz yerindeydi kısacası! Edith hayatından pek hoşnuttu.

Daha ilk gece, bir dolu kız arkadaş edinmiştik. Bu hanımların 'çalışma odaları' altımızdaki katlardaydı, giriş katında da salon vardı.

Ev, iki yönlü çalışıyordu; Fredilerin kafası işliyordu. Gündüz, kiralık kız yöntemi geçerliydi: Kızlar evde bulunmuyor, telefonla isteniyorlardı. Akşamki çalışma daha klasikti, savaş öncesindeki *One-two-two*, *Sphinx* ya da *Chabanais* adlı lüks kerhaneleri hatırlatıyordu. Salonda yemek yeniyordu. Sürekli çalan bir piyanist vardı. Hava hoştu, keyfimiz yerindeydi, ilk seferinde Edith gözlerini kapadı:

"Momone, sus, bırak da anılarıma kulak vereyim. Piyanist, parfüm sürünmüş kadınların kokusu... Ne havalar aynı, ne de parfümler, ama kör olduğum günlerdeki gibi kerhane kokuyor içerisi. Aşağı yukarı on yedi yıl sonra, yine büyükannemin sesini işittiğime inanabilirim: Edith, yeteri kadar müzik dinledin, hadi yatmaya!"

Bu evde alışılmamış bir hava vardı. Canlılık eksik değildi. Kızlarla çok iyi dosttuk. Kaldırım ya da kerhane orospularıyla ilgileri yoktu bunların. Birçok şeyden, kitaplardan, müzikten, tiyatrodan söz etmeyi biliyorlardı. İşlerinde gerekliydi bu. Oraya devam eden erkekler, Petain rejiminin, karaborsanın, işbirlikçilerin önde gelenleriydi. Rastladığımız Almanlar da er değil, sessiz, kibar, her zaman sivil gelen generaller, albaylardı. Birinci sınıf caniler, Fransız ve Alman Gestaposunun kodamanları. Bu aşağılık heriflerin çalıştığı Lariston sokağı yakındaydı. İki sorgu, iki falaka arası, sinirlerini yatıştırmak üzere buraya geliyorlardı. Bunları kimsenin sevdiği yoktu; ama Frediler, içeri almadan edemeyecek kadar korkuyorlardı onlardan. En iyileri sona sakladım: Direniş hareketinde çalışanları... Tabii, kim-

liklerini gizliyorlardı. Ancak çok sonra öğrendik gerçek adlarını. Fredi, sakin sakin, bütün arpalıklardan alıyordu payını. Hem de porsiyonları çift tuttuğunu söyleyebilirim.

Henri Contet, burada da çok mutluydu. Bu eğlenti hoşuna gidiyor, en ufak kırıntısını bile kaçırmıyordu. Alt kattaki odada general von 'Truk' bir Fransız hatunla iş tutarken, Edith'in odasında B.B.C. radyosunu dinleyecek kadar ileri götürüyordu gözüpekliği!

Bizimle oturan erkeğimiz yoktu, kimse bavulunu kapıp gelmedi. Edith'in odasından geçtikleri gibi hayatından da rüzgâr gibi geçip gidiyorlardı. "Sevmekten bezdim, çok hırpalıyor bu beni. Yüreğim tatilde, ona izin verdim," diyordu kayıtsız görünen, ama aslında biraz efkârlı olan Edith.

İşle ziyaretler arasında düşünecek zamanımız yoktu. Her türden insan gelirdi bizi görmeye. Eski pezevenklerimizden, en sevdiğimiz, en sadık olanı, Riri diye anılan Henri bile geldi.

Edith'e nefis bir çiçek demeti getirdi. "Senin için. Anlarsın ya, hayatta yol almak gerekir."

Ne gülmüştük!

Pezevengimiz ziyaretimize gelmişti, yol almıştı epey. Parmağında koca bir tek taş yüzük vardı, sahte değil, sahici! Ve de çiçek getiriyordu...

"Ne haber, işler yolunda mı?" diye sordu Edith. "Şimdi ne yapıyorsun?"

"Her zamanki gibi sermayelerim var, çalışkan kızlar hepsi de. Ama asıl para getiren onlar değil. İş hayatına atıldım."

Ne iş yaptığını sormadık. Bu çevrede, insanı ayakta ve canlı tutan tek yetenek çeneyi kapamaktır. Bunu hiç unutmadık.

Bize bir şişe şampanya ısmarladı, eski günlerden söz ettik. Eski dostları sordu:

"Biliyor musunuz, içlerinde kötü yola sapanlar da oldu. Gestapo'da çalışıyorlar. Talihsiz olan bazıları da kamplara düştüler, karaborsacılık yüzünden. Fréhel'in de başı dertte. Hamburg'da şarkı söylerken şehir bombalandı. Sokaklarda fosfor akıyordu, asfalt erimişti, insanlar bunun içinde, ayakta, çıra gibi yanıyorlardı. Evler yıkılıyordu. Alevler her yeri aydınlatmıştı, vakti olan rahat rahat gazetesini okuyabilirdi sokakta. Söylenenlere bakılırsa, bütün şehir haykırıyordu. İnsanlar yanıyordu ve Hamburg ızgara domuz eti kokuyordu. Fréhel'in saçları, kirpikleri, kaşları ve bacakları yandı. Fréhel anla-

tırken titriyorsun, öylesine ödün patlıyor. Benim ne kadar duyarlı olduğumu bilirsin, içim kabardı anlattıklarını işittiğimde. Bütün bunlardan sonra, Almanların savaşı kazanamayacaklarını sanıyorum. Paralarını sızdırmak için elimizi çabuk tutmamız gerekiyor."

Giderken de şöyle dedi:

"Çocuklar, sizi bu sıcacık, kibar yerde bıraktığım için mutluyum."

Guite sık sık gelirdi. Motorlu bisikletle geziyor (herkes iki tekerlek üzerindeydi o sıralar), saçları dağılmasın diye de başına bir atkı sarıyordu (çok modaydı bu, sarık biçimi saç tuvaletleri yapıyordu herkes). Yine de Guite'nin saçı başı hep dağınıktı. "Anlamıyorum," diyordu; "başımdaki bütün saçlar havalanıveriyor". Bu bizi güldürüyordu, ama Guite çok kızıyordu: "Neden güldüğünüzü anlamıyorum. Dalgın değilim ben, sadece kafam başka yerde, o kadar."

Kafası başka şeylerle öylesine meşguldü ki, bir gün başkasının motorlu bisikletine atlayıp geliverdi.

"Çocuklar, canım çok sıkıldı. Başkasının motorlu bisikletini aldığımı fark ettim. Benimki değil bu."

"Geri ver öyleyse."

"Kime vereyim?"

"Aldığın yere bırak."

"Nereden aldığımı hatırlamıyorum."

Edith'le ben, Guite'nin, randevuevinde oturduğumuzu hiç bir zaman bilmediğini düşünmüşüzdür hep. Bir gün, bize şöyle dedi:

"Sizin otelde çok hareket var, ama içerisi sıcacık. Buradakiler tatlı kişiler doğrusu, bütün rahatınızı sağlıyorlar."

Fredileri kapıcı sanmıştı.

Tatlı, sevimli Guite, aklı öylesine havalardaydı ki insanın, elinden tutup gideceği yere götüresi geliyordu.

Edith'in çok geleni vardı. Şarkı dünyasının kişileriyle ilişkisi seyrekti. Tiyatro oyuncularını çok daha fazla seviyor, durmadan eve tiyatrocular gelip gidiyordu.

Büyük dostu Michel Simon'du. Olağanüstü bir adamdı bu. Çirkindi, ama hiç aldırmıyorduk çirkinliğine. Çirkinliğini unutup saatler boyu onu dinliyorduk... Sırf akıllı olduğu için ona âşık olabilirdim, ama benim gibilerden hoşlanmıyordu. Saint-Denis sokağındaki küçük orospulara çok meraklıydı. Bayılıyordu onlara. Edith'le gevezelik etmek için bize gelirdi. Bana göre bir araya gelmiş iki canavardı onlar, büyülüyorlardı insanı.

Michel işinden pek söz etmezdi, daha çok hayatını anlatırdı. Başına gelmeyen kalmamıştı! Hayvanlardan, bir kadın gibi sevdiği dişi maymanundan da sık sık söz ederdi. Çok iyi anlatırdı, kimseninkine benzemeyen, kendine özgü sesi de söylediklerine gerçek, acılı bir şey katardı. Kendi yüzünü görmeye katlanamazdı, çirkinliği bir türlü yakasını bırakmıyordu.

"Bu suratla ancak orospular bakar benim yüzüme (mert kızlardır onlar), bir de beni çok seven hayvanlar. Dişi maymunum beni yakışıklı buluyor. Haklı da, çünkü benim gibi yakışıklı bir maymun bulması zor! Hem sonra, insan yüzsüz olacağına çirkin olsun, daha iyi..."

Bu sözler Edith'i güldürüyordu. Benimse, biraz yüreğimi sıkıyordu.

Michel Simon, Edith'i kendi türünde bir suratla görüyordu. Onun gözünde, erkek olarak kendisi neyse, kadın olarak da Edith oydu; aynı ölçüde bir canavar. Bu içini rahatlatıyordu, yalnız değildi artık.

"Görüyorsun ya Edith, bizim başarıya ulaşmak için güzel olmaya ihtiyacımız yok."

İşin şaşırtıcı yanı, bir süre sonra Edith'i ben de Michel'in gözleriyle görmeye başlıyordum. Edith'i hep güzel bulan ben, yine de onda normal olmayan bir yan bulunduğunu söylüyordum kendi kendime: Omuzları daracıktı, alnı çok genişti, yüzü minnacıktı.

Oysa, günlük hayatında sahnedekinden daha iyiydi. O cılız görünüşünü yitiriyor, yuvarlak kalçaları ve güzel bacakları olduğu fark ediliyordu.

Michel'le, birbirlerine hayatlarını anlatıyorlardı. Abuk sabuk şeyler konuşmaktan hoşlanıyor, ona buna gülüyorlardı. Birlikte, iyi içiyorlardı. Ben ilk Cinzano'mu içerken Edith onuncuya varmış olurdu, Michel de. Birbirlerine kafa tutarlardı. Michel şöyle derdi: "Çirkiniz, güzel değiliz, ama çok dayanıklıyızdır, ha!"

Kimler ziyaretimize gelmezdi o sıralar.

Jean Chevrier, Comedie Française'de çalışan Marie Bell'le gelirdi. Marie Bell pek sosyete hanımı havasındaydı, ama bizim geneleve gelmesine engel olmazdı bu. Onları salonda kabul ederdik; sonra Marie Bell, çaktırmadan sevgili Jean'ıyla yukarı çıkardı. O sıra daha evlenmemişlerdi.

Bir başka ziyaretçi de Marie Marquet'di. Öbür Marie'yle her rastlaşmalarında (Bell'le) soğuk bir hava eserdi. Birbirlerini pek sevmez-

lerdi. Edith, Marie Marquet'i beğenir, onu çok kibar bulurdu. Her yönüyle büyük bir kadındı zaten: Boyuyla (kollarını uzattı mı ikimiz altından geçerdik) ve yeteneğiyle. Kimse onun gibi şiir okuyamazdı, bir düştü bu! Edith, saygıyla dinlerdi Marie Marquet'i:

"Marie'yi dinlerken ders alıyorum, çünkü bir şiir müziksiz bir şarkıdır, aynı güçlükleri gösterir."

Bu çok soylu kadının, hiç rahatsız olmadan bizim genelevde gezindiğini görmek epey gırgırdı doğrusu. Bize olağanüstü hikâyeler anlatırdı. Edmond Rostand'ın oyunlarını, *Cyrano de Bergerac*'ı, *Yavru Kartal*'ı, *Chantecler*'i ondan öğrendik. Bask bölgesinde, Cambo yakınında, Edmond Rostand'ın yaşadığı evi anlatırdı. Şairle birbirlerini çok sevmişlerdi. Edith'in bayıldığı, çok güzel bir aşk hikâyesiydi bu.

Madeleine Robinson ve Mona Goya gibi sık sık gelen dostlarımız da vardı.

Madeleine Robinson, Edith'in en yakın arkadaşıydı. Ortak zevkleri de, içki ve erkeklerdi. Birlikte kafayı bulup yaptıkları şeyler hâlâ dillerdedir. Ama işin en olağanüstü ve öğretici yanı, erkekler hakkında anlattıklarını dinlemekti. Onlardan, çok işime yarayan dersler aldım.

Mona Goya da gırgır bir kızdı. Sürekli gülerdi. Çok şıktı Mona, güzeldi, herkesin hoşuna giderdi, gerçek bir erkek avcısıydı. Edith'le, çok matrak bir yol bulmuşlardı. Erkeksiz kaldıkları geceler perdeleri ve ışıkları açık bırakırlardı. Devriye gezen polis düdük çalar dururdu. Bizimkiler yerlerinden bile kıpırdamazlardı. Adam sonunda dayanamayıp yukarı çıkar, yakışıklıysa rahatsız olduğu için kendisine bir kadeh içki sunulur ve bir süre alıkonurdu.

Yalnız gırgır işler gelmiyordu başımıza. Her türden olayla karşılaştık.

1943 yılının bir günü, annesi için Edith'i karakola çağırdılar. İlk değildi bu yüzden çağırılışı, ama son olacaktı.

Edith üne erişeli beri, annesi rezalet üzerine rezalet çıkarmaktaydı. Kaç kez, Fresnes cezaevinde bulmuştuk izini: Şarap ve esrarla kendinden geçip sokak ortasına yığılıyordu, tam bir serseri hayatı sürmekteydi. Gidip cezaevinden çıkarır, tepeden tırnağa giydirirdik... Ve her şeye yeniden başlardı.

1938 yılında, Edith A.B.C.'de söylerken, bir gece üstü başı dökülen bir kadın, taksinin kapı tokmağına yapıştı. Saçları yüzüne dökül-

müştü, sarhoştu ve korkunç, peltekleşmiş, boğuk, sefil bir sesle bağırıyordu:

"Kızım bu... kızım bu..."

Raymond Asso kızmış ve bir süreliğine Edith'i ondan kurtarmıştı. Ama, o günden beri sağa sola gidip ağlıyordu:

"Edith Piaf benim kızım. Para içinde yüzüyor, ama beni sefalet içinde yaşatıyor."

Edith'i, gazetelere gitmekle tehdit ediyordu. Bu işi yaptı da. 1941 yılında, *Paris-Soir* gazetesinin sosyal hizmetlerinden yardım istedi. Numarası çok iyiydi; ama hiç ayırmadığından, numara hep sökmüyordu. Kimse ciddiye almıyordu onu. 1943 yılındaydık ve duruma o kadar alışmıştık ki, "Sen ilgilen bu işle," dedi Edith bana.

Karakolda, aynasızlar kadının korkunç bir biçimde öldüğünü anlattılar: Çirkef çukurunda!

Pigalle'de genç bir adamla yaşıyordu -eroindi onları birleştiren-, zavallı bir eroinmanla, bir süprüntüyle. Birlikte eroin alıyorlardı. Bir akşam dostu, eroin bulmak için üzerinde yattıkları bitli şilteden kalktı. Giderken Edith'in annesine bir göz attı: Kadın horluyordu. Yukarı çıktığında yine aynı durumdaydı, dokundu, soğuktu vücudu. Korkuya kapıldı, aldığı eroinle de kendinden geçmişti, onu sırtladığı gibi çirkef çukuruna indirdi.

Babamın çok önceden söylediği gibi, Edith'in annesi çirkef çukurunda öldü.

Gereken işlemlerle Henri ve ben uğraştık. Edith annesini Thiais'e gömdürdü. Cenazesine gelmek istemedi. Mezarının başına da gitmedi.

"Annem," diyordu Edith; "benim için çoktan öldü, doğumumdan bir ay sonra, beni bıraktığında. Nüfus kütüğüne kayıtlı bir anneden başka şey olmadı benim için."

Söylediği doğruydu. Edith'le annesi arasında gerçekte hiçbir duygu bağı yoktu. Kendilerini zorluyorlardı, ama içlerinden bir şey gelmiyordu. Kadın kızını ancak çıkarı için görürdü.

Edith çok çalışıyordu. Bu meslekte, işgal kuvvetleriyle ilişkileri bazen neredeyse kötüye varıyordu. Adına rağmen, Edith Cavell gibi kahraman bir kadın değildi. Ama özgürlüğüne dokunulmasını kabul edemeyecek, ikide bir maraza çıkaracak kadar Parisli ve halk çocuğuydu.

1942 yılında, A.B.C.'de söylediği sıra, gala gecesine tabii, her türden bir dolu Alman subayı da gelmişti. Karacıların üniforması yeşildi, S.S.'lerin kara, havacıların gri, denizcilerin de mavi. Ama bütün bu madalyalılar, omzu kalabalıklar yalnız değildi, A.B.C. her türden Fransızla da dolup taşıyordu. En sonunda, Edith ışıklı Fransız bayrağıyla, "Nerede Benim Bütün Dostlarım"ı söyleyince ortalık birbirine girdi.

Ertesi gün, Almanların karşılığı gelmekte gecikmedi. Edith ifade vermeye çağrıldı. Sorgusunu yapan Alman, Edith'e esaslı bir fırça çekti.

"Şu şarkıyı programınızdan çıkarın."

Edith donuna ediyordu, ama yine de cevabı yapıştırdı. "Hayır."

"Öyleyse yasaklayacağım."

"Yasaklayın. Ama bütün Paris sizi gırgıra alacak."

Sonunda pes ettiler. Yalnızca Fransız bayrağı kaldırıldı.

İşgalciler Edith'i çok seviyorlardı. Yirmi kez, Almanya'nın başlıca şehirlerinde konserler vermesini istediler; Edith her seferinde tekliflerini geri çevirdi.

Ama tutsak kamplarında söylemeye her zaman hazırdı, aldığı paralara da elini sürmek istemedi hiç, bunları hep esirlere yardım olarak hibe etti. Yolculuklarından, her seferinde allak bullak dönerdi. Bütün bu askerler, bu erkekler onun erkekleriydi, her zaman sevdiği kişilerdi. Edith'i bir prenses gibi karşılıyorlardı.

Andrée Bigeard, bütün yolculuklarına benim yerime katılmak istemişti.

"Almanları o kadar çok mu seviyorsun?"

"Yolculuk etmeyi seviyorum."

"Bu karı yalan söylüyor," demişti Edith bana.

Ayrıca, Andrée Bigeard'ın, odasına pek çok erkek kabul ettiğini görmeyecek kadar kör değildik.

Başlangıçta Edith eğleniyordu: "Bana bak, yaşadığımız evin etkisiyle Andrée'nin aklı başından gidiyor. Amma da adam alıyor odasına, ondan hiç ummazdım!"

Daha sonra, düşmanın göbeğindeki yerinden yararlanıp direnme hareketine yardımcı olduğunu anladık. Kendisini görmeye gelenler de, Almanların deyimiyle, sabotajcılardı.

Ren nehrinin ötesine yapılan bu yolculuklar Andrée için çok yararlıydı, ama pek rahat değildi.

Bir gün Edith, tutsak barakalarından birinde şarkı söylüyordu. Yüksek rütbeli bir subay, konserinden sonra ona sordu:

"Umarım hoşnutsunuzdur Hanımefendi, Büyük Almanya'nın size gösterdiği hüsnü kabul hoşunuza gidiyordur herhalde. Nasıl buldunuz ülkemizi?"

"Konuşalım bunu," cevabını verdi Edith. "Oda buz gibi, camlar kırık, yiyecekler iğrenç, bir parça şarap bile bulunmuyor! Almanya berbat bir yer!"

Herif kıpkırmızı kesildi. Hemen telefonunu kaptı ve Almanca böğürmeye başladı. "Bu sefer çok ileri gittim işte," dedi Edith kendi kendine. Yanılıyordu. Bir saat sonra en iyi otele yerleştirilmişti, önüne de adam gibi bir yemekle halis muhlis bir şişe Bordeaux şarabı kondu.

Bir seferinde, başka bir barakada konser verdiği sıra, Fransız tutsakların, Nazi marşının müziğine uydurdukları sözleri öğrenmişti Edith:

Götlerine, götlerine,
Girecek zaferleri.
Uçtu gitti hepten
Başarı umutları.
Boku yediler,
Ve dünyamız uçuyor
Keyifle tekrarlıyor:
Girdi götlerine,
Götlerine!.

Konserinin sonunda, Edith bir açıklama yaptı:

"Bana büyük dostluk gösteren sayın Alman subaylarına teşekkür etmek için, şimdi bir Alman şarkısı söyleyeceğim. Ama sözlerini bilmediğimden yalnız melodisini mırıldanacağım."

Ve bütün gücüyle başladı haykırmaya. Çok etkileyici bir çizme gümbürtüsüyle, bütün Almanlar dikildiler ve esas duruşa geçip aslı "Girdi Götlerine" olan Edith'in şarkısını dinlediler.

Hava çok iyi olduğundan Bigeard, Edith'e, "Bütün tutsaklarla bir resim çektirme izni isteyin," dedi.

Kamp komutanıyla, 'Stalingrad'ın, zaferin', istenen her şeyin onuruna kadeh tokuşturduktan sonra, "Albayım, sizden bir istekte bulunacağım," dedi Edith.

"Peşinen kabul," cevabını verdi beriki topuklarını şaklatarak.

"Bu güzel günden bana bir anı kalsın isterim: önce sizlerle, sonra da tutsaklarla çekilmiş birer fotoğraf işimi görür."

Alman kabul etti. Paris'te, Edith resmi Andrée'ye verdi. Resim büyütüldü. Her Fransız askerinin başı ayrıldı. Sahte kimlik belgelerine ve Almanya'da gönüllü çalışmak isteyenlerin kullandığı işçi kâğıtlarına yapıştırıldı. Edith, aynı barakada bir konser daha vermek istediğini bildirdi. Bu isteği de yerine getirildi. Gizli bir gözü olan makyaj çantasıyla, Andrée bütün sahte belgeleri yanında taşıyıp tutsaklara ulaştırdı. Kaçmayı başaranlar bu belgelerin çok yardımını gördüler. Bazıları bunlar sayesinde kurtuldu. Edith ve Andrée Bigeard, fırsat buldukça bu işi tekrarladılar. Edith her zaman şöyle derdi: "Hayır, direnme hareketine katılmadım, ama sevgili askerlerime yardım ettim."

Lüks kerhanemizde savaşın sonuna kadar oturmaya çoktan razıydık. Ne yazık ki, karı-koca Frediler ölçüyü kaçırmışlar ve karaborsada çok ileri gitmişlerdi. Savaşın sonuna doğru işgalcilerin namusa düşkünlükleri artmıştı, örnek olması için de karaborsacıları ayıklıyorlardı. Bazı kızlar da birtakım müşterileri kazıklamışlardı. Bunların arasında bir Alman subayı vardı. Doğrusu, Gestapo'da görevli namussuzların baskınları çok kötüydü. Dalga geçmeye değil, o rezil işlerini görmeye gelirlerdi hep. Her şey çürüyor, kokuşuyordu ve 1944 ilkbaharının bir sabahı Henri bizi uyarmaya geldi:

"Kızlar, buranın havası bozuldu, tüymek gerek."

Kararını hemen veren Edith, "Alsina oteline çekiliyoruz," dedi.

İki milyon frank borç takarak Fredilerden ayrıldık, verdiğimiz bütün paraya rağmen, bu kadar da borçlu çıkmıştık. Pahalıya mal olduklarını söylerken haksızlık etmiyordum demek. Bize veresiye hesap açarak paramızı öylesine düzenli sızdırmışlardı ki, aşağı yukarı meteliksizdik.

Ayrılmamızdan bir gün sonra, Villejust sokağındaki ev kuşatıldı ve patronları içeri tıkıldı.

Sona ermişti güzel hayat!

9
BİR KEŞİF: YVES MONTAND

Alsina otelinde eski alışkanlıklarımıza kavuştuk. Ama başlangıçta bu iyi bir dönem değildi.

Savaş, Almanlar için kötüye gitmeye başlamıştı. Siyah çerçeveli afişlerinde, komşumuz olabilecek rehinelerin adları vardı. Bütün eğlenme isteğimizi gırtlağımıza tıkıyordu bu. Almanların gözünde hepimiz sabotajcıydık. Köşe başında gazete satan yaşlı kadın bile. Özgür bölge kalmamıştı. Yahudiler bir yere toplanıyor, lanetlenmiş hayvanlar gibi vagonlara dolduruluyorlardı. Halka kendini sevdirmekle görevli kibar işgalcinin sonu gelmişti. Sokaklarda, korku kol gezmeye başlıyordu.

Moralimiz sıfıra inmişti. Beş paramız yoktu. Çang da çekip gitmişti. Ağlayarak ayrılmıştık Andrée Bigeard'dan.

Bütün bunlar hiç hoş değildi. Kuruş saymak, kısıntı yapmak Edith'in bütün keyfini kaçırıyordu. Villejust sokağında çılgınlar gibi yaşamış, bütün parasını kayıntıyla içkiye yatırmıştı. Fredilerde otururken hep gırtlağımıza kadar borç içinde olduğumuzdan, kendimize giysi bile almamıştık. Kalanlarla idare ediyorduk, bunların da durumu parlak değildi.

Mangır bitince dostlar da gitmişti. Edith onları krallar gibi ağırlamıyordu artık. Neşeli değildi çevresi. Bu ona ders olabilirdi, ne gezer... Mangır sahibi olunca hiç değişmedi, yeniden kazıklandı.

Edith, bir barakada şarkı söylemeye gitti. Bu tür anlaşmaların kapsamına alınan ve heyecandan zırlayıp söylenen Andrée Bigeard'ı da yanına aldı. "Bu son..." diyordu hep Bigeard. Üçümüz de, bunun son olduğundan emindik.

Gecenin karanlığında Doğu garının hali gözümün önüne geliyor. Asker postalı, ter ve bozuk yağ kokuyordu leş gibi. Postalların kokusu, Alman ordusunun kokusuydu. Tren epey uzaklaştığı halde ben hâlâ orada dikilmiş duruyor, mezbahaya, Rus cephesine giden bu koyun sürüsünün sefaletine yanıp yakılıyordum. İzinler, kadınlar, anayurt bitmişti onlar için. İşgalciydi hepsi, ama yine de insandılar, yüreğim buruluyordu.

Alsina'ya döndüğümde kapıcı, "Bayan Piaf'ın babasının uşağı telefon etti. Acele kendisini aramanızı istiyor," dedi.

Bu uşağın hikâyesi de epey gırgırdı. Edith, pederi yüz üstü bırakmamıştı. Bir gün de, ona şöyle demişti babamız: "Artık yükünü tuttuğuna göre bir uşak isterim. Dostlarıma da fiyaka yaparım böylece." Çok gülmüştük bu sözleri işittiğimizde! Edith'in de sık sık aklına gelen şeylerden olduğu için, hemen bir küçük ilan verdi. "Zavallı peder, belki birkaç günü kalmıştır, istediği uşağı bulalım ona. Ama Rebéval sokağında oturması için herife çok para vermek gerekecek," demişti bana da.

Söylediği doğruydu. Babamız dökülen, sefil, yıkık dökük, rahattan yoksun otelini hiçbir zaman bırakmak istememişti. Böyle bir yerde uşak çalıştırmak düşünülecek şey değildi... Ama pederin bir uşağı oldu.

Sebebini bilmediğim halde, kuşkuluydum. Peder, telefon edeceği zaman köşedeki kahveye inerdi. Para için bizi aradığından, hep ken-

di açardı telefonu. Orada durup beklemesi gereken uşağını istedim. Hemen karşıma çıktı.

"Hanımefendiye bildirmek istediğim şu, babaları öldü."

Farkında değildim, ama gözlerimden yaşlar akıyordu. Çok severdim ihtiyarı. Hem sonra, babamı indirecekleri deliğe gömülen benim de hayatımın bir bölümüydü.

Hiç kararsızlık etmedim, hemen Henri Contet'i aradım. Birlikte, Rebéval sokağına gittik. Edith'e haber vermenin imkânı yoktu. Yine de, cenazeye yetişebildi. O da çok üzülmüştü babasının ölümüne.

Pederin otelinde, bizi bekleyen bir yığın akraba vardı: Hayatımızda görmediğimiz yeğenler, yeğen çocukları. Hepsi de bir anı istiyordu. Peder hayattayken, adamcağıza bir kadeh bile ısmarlamazlardı! Edith, uşağa Gassion babanın o güzel altın saatini verdi. Ötekiler için de bana şöyle dedi: "Pipoları dağıt şunlara." Pederin çok sevdiği, leş kokulu ve kapkara eski pipoları dağıttım.

Pere-Lachaise mezarlığında tabutu çukura indirdiler. Normandiya'daki genelevden kızlar da vardı cenazede, içten ağlıyor ve Edith'i öpmeye cesaret edemiyorlardı. Henri de bizimleydi. Onu aileden sanmıştı herkes. Tabutun üzeri toprakla örtülünce fena oldum, Edith bütün gücüyle elimi sıkıyordu. Birbirimizi anlıyorduk, gömülen bizim bütün çocukluğumuz, gençliğimizdi.

İşler ters gidiyordu. Henri de hep efkârlıydı, kasvetliydi yüzü. Şarkı sözü yazacak isteği yoktu. Herkes bir köşeye sinmişti. Guite bile gelmiyordu. Son motorlu bisikletini çaldırmıştı, otelde de piyano yoktu. Guite, ancak elinin altında piyano klavyesi olursa konuşmayı becerirdi.

Belki sırası değildi ama Henri, SACEM'e girmesini Edith'in kafasına sokmuştu:

"Bu iş seni oyalar. Birtakım şarkılar yaptın. Bunları imzalayamadığın için beş kuruş alamıyorsun. SACEM'e (Şarkı Sözü Yazarı, Besteci ve Editörler Birliği) kaydını yaptır. Seni kabul ettiklerinde, şarkılarından gelecek yayın haklarını alırsın."

"Üşüttün mü kafayı, Henri? Sınavı kazanamam ki."

Ben de, bu işi yapması için Edith'in başının etini yedim, istemiyordu, ama kabul etti.

"Başvurdum. Momone, amma da ciddi işmiş bu! Dalgacı değil oradaki herifler. Sınavlar için nüfus sureti, iyihal kâğıdı, bir resim

gerekli, ayrıca da sınavdan geçmek şart. Verecekleri bir konuda, hemen, üç dörtlük yazmak zorundasın, ödüm patlıyor."

Gassion Edith ya da sahne adıyla Edith Piaf sınav için çağrıldığında, 1944 yılının başındaydık.

"Olacak şey değil, Momone; hayatımda sınava girmedim. Çakacağım kuşkusuz. Beni sınayacak olan bütün o koca sakallıların önünde... (Edith'in gözünde, bir yargıç, bir profesör sakallı olurdu ve Edith böyle birinin karşısında dehşete düşerdi.)"

Sınavdan bir saat önce morali sıfırdı. Yüreklenmek için birkaç kadeh içki devirmişti. Sonra da Ballu sokağının, SACEM'in yolunu tuttu.

Önünde bir kâğıt ve "Gar Sokağı" adlı konusuyla tek başına, küçük bir çalışma odasına kapatılınca eli ayağı kesildi.

"Momone, kâğıt inip çıkıyordu. 'Gar Sokağı' sözleri de kâğıdın üzerinde oynaşıp durmaktaydı. Bu sözler bana bir şey demez olmuştu. Orospunun sokağı, nasıl da bela olmuştu başıma.

Gar sokağı
Kız tuzağı
Yüreğini yitirdi
Mutluluğu bitirdi...

gibisinden hıyarca, aptal saptal şeyler geliyordu aklıma. Bir tek şey bile yazmayı unutmuştum. Üstelik, imla hatalarını da düşünmemiştim hiç! Kafamdakiler birbirine karışıyordu. Ne yazdığımı bilmeden, yüreğim patır patır, başım neredeyse çatlayarak çıktım oradan! Başaramadım. Kafayı çekmemem gerekirdi. Ama biliyorsun, Momone; içki içmezsem aklıma bir şey gelmez." Yatmıştı bu iş.

Edith'in hayatında denk düşen bir adam varsa o da Lou Barrier'dir. üstelik, ölünceye kadar da Edith'in yanında kalmıştır.

Bu adam müthişti. Gelişi bile başka türlü oldu. Otel kapıcısı, telefonda, "Sizi görmek isteyen bir Bay Lou Barrier var burada," demişti Edith'e.

"Peki. İniyorum. (Telefonu kapadı.) Sen tanıyor musun, Momone; bu Lou Barrier denen adamı?"

"Adı hiçbir şey demiyor."

Çok ziyaretçimiz olmuyordu; aşağı koştuk ve otelin girişinde uzun boylu, sevimli, eliyle bisikletini tutan ve pantolon paçalarını mandallarla kıstırmış sarışın bir gençle karşılaştık. Sakin sakin bekliyordu.

"Mesele şu, Bayan Piaf, artist ajanı olduğum için sizi görmeye geldim."

Bakıştık ve bastık kahkahayı. On yılı aşkın bir süredir Rolls Royce arabası ve ağzında koca purosuyla beklediğimiz artist ajanı, elinde bisikleti ve pantolonunda mandallarıyla çıkıyordu ortaya... Öyle matraktı ki durum, bu işbirliğinin başarıya ulaşmaması mümkün değildi. Garanti olarak gösterebileceği hiçbir şeyi yoktu, namuslu ve açık görünüşünden başka. Edith, hemen o ünlü şokunu geçirdi. Louis hoşuna gitti.

"Sizinle ilgilenmek isterim. Kimseniz olmadığını biliyorum. Sizi savunacak bir adamınız yok. Hiç ajanınız olmadı. Şimdi size biri gerekli. Böyle birine gerçekten ihtiyacınız var. Yükselmektesiniz, tam sırasıdır. Bunun için geldim."

Yeniden sefalete düşmekte olduğumuzu hissettiğimiz bir sıra bize bunları söylemek için, insanın çok sağlam ve sezgileri güçlü biri olması gerekirdi.

"Kabul," dedi Edith, "hoşuma gittiniz."

Anlaşma filan imzalamadılar, en ufak bir kâğıt parçası bile. Aralarında böyle bir şeyin yararı yoktu. Edith her zaman Louis'e kayıtsız şartsız güvendi. Louis de ona bir köpek gibi bağlı kaldı. Edith'le senli benli konuşmayan seyrek kişilerdendi. Hep o kurtardı Edith'in başını dertten. Kolay insan değildi Edith...

Daha o akşam, Edith onunla yatmaya karar vermişti.

"Momone, bir adamı ancak yatakta denedikten sonra tanırsın. Yatakta geçirilen bir gece, bir adam hakkında aylar süren konuşmalardan çok şey öğretir insana. Erkekler konuştuklarında, canları istediği kadar palavra sıkarlar sana. Gelgelelim, iş üstünde hile yapamazlar, gerçek sınavdır bu. Kendilerini efendi sandıkları an onları avucumuzda en sıkı tuttuğumuz andır asıl! Çok eğlendiğim zamanlar oldu! Erkekler bana tatlı anlar da geçirttiler, ama her zaman sandıkları gibi değildi bu!"

Kararını verdiği için Louis'i denedi (Loulou demeye başlamıştı ona). Kolaydı bu, Louis'in de başka isteği yoktu. Ama bu iş sonuç vermedi, sevişme olayı kısa ve matrak bir biçimde noktalandı.

Garsoniyerine gelmesini istediğinde Edith kabul etmişti. Edith'in dönüşü olmasa, sevişmeye gidişini hatırlayamazdım... Hayatımda bu kadar gülmedim!.. Edith öfkeden kuduruyordu:

"Momone, bana bir kadeh içki ver, boğuluyorum."

"Sana içki vermedi mi?"

"Sus be. Bana bu heriften söz etme sakın! Belki iyi bir artist ajanı, ama öbür işlerde nanay! Ne hıyar şey yahu! İki odalı küçük dairesine girdik, fena döşememişti. 'Zevkli çocuk,' dedim kendi kendime. Her şeyi düşünmüştü: şampanya, fındık fıstık, çiçekler... İyi başlıyordu bu iş. Bir kadeh yuvarladık, ardından da ikinciyi. Herif nazenin takımından. Beni kollarına aldı, ilan-ı aşk etti. İçimin eridiğini duyuyordum... Tam sırasıydı anlayacağın! Derken ayağa kalkmaz mı!"

"'Biraz havayı değiştireyim!'

"Bir plak koydu. Bil bakalım ne koydu? Henri'nin dostunun bir şarkısını dinletti. Bana yapılır mı ulan bu? O karı yüzünden, Henri'yle yaşadığım sürece çektiklerimden sonra! Suratıma tokat atsa daha iyiydi! Kendimi tuttum. Sırnaştım:

"'Ne güzel şarkı bu böyle. Kim söylüyor?'

"Karının adını söyledi bana.

"'Onunla aran iyi mi? Dostun mu yoksa?'

Bu sorum üzerine pek kasıldı... Bunu da işin gereği sanıyordu kabak! Hemen yerimden fırladım ve ağzının payını verdim:

"Elinde öyle biri var ki, bana ihtiyacın kalmamış senin. Onun adına yapacağın yığınla anlaşma sonucu, bir yıl geçtiğinde pantolon paçalarına mandal alacak parayı bile bulamazsın. Numaralarını o karıya sakla, oğlum. Plağı eskitmekten de hiç çekinme, depoda bol bol bulunur nasılsa! Bu haltı yemeden önce biraz bilgi toplaman gerekirdi."

Ertesi gün öğreneceğini öğrenmişti bizim Loulou. Bitik bir halde geldi.

"Edith, sizden özür dilerim. Bilmiyordum."

Bizimki suratına kahkahalarla güldü.

"Üzme be tatlı canını. Bir saat sonra unuttum olup biteni (pek doğru değildi bu söylediği). Merak etme, seni yanımda tutuyorum. Benimle yakından ilgilen."

Barrier onunla çok yakından ilgilendi. Edith'in meslek hayatında çok önemli bir rol oynadı. Sevgili olarak zamanını bir kuyruklu yıl-

dız gibi doldurdu, ama ajan olarak çok etkiliydi. Hemen, sonuçtan anladık bunu. Güç bir dönemde, çağın en büyük müzikhollerinden olan Moulin Rouge'la on dört günlük anlaşma yaptı.

Yeniden o sağlıklı çalışma ateşine kavuşuyorduk. Yine de bu bize gevezelik edecek zaman bırakıyordu. Banyoda, bidenin üzerine oturup Edith'i dinliyordum. Hoşuna gidiyordu bu.

"Momone, kimse beni senin gibi dinlemeyi bilmez. Bu rolde ne büyük başarı gösterdiğini bilemezsin."

O gün, duygululuğu üzerindeydi. Aşk anılarının engelleri arasında yüzüyorduk. ERKEKLERİNDEN söz etmeye bayılırdı:

"Jose'yi, küçük İspanyolu hatırlıyor musun? Bir gece geçirdik topu topu, ama hiç unutamadım onu. Bahriyeli Jeannot'la lejyoner Riri arasındaydı..."

"Yok canım, çok daha önceydi."

"Öyle mi? Ne garip. Onları karıştırıyorum biraz."

İpin ucunu yakalamak için insanın, Edith'in hayatından geçen erkekleri numaralaması gerekirdi. Kendisi bile şaşırıyordu. Bitmek bilmeyen hesaplara dalardı. Yerlerini, zamanlarını unuturdu, ama umursamazdı da. Önemli olan, bana anlatacağı şeydi.

"Pek de kötü sayılmazdı," diye başlardı. "Daha iyileri de oldu, ama..."

İşin matrak yanı, en iyi olanın bir türlü bulunamamasıydı. Edith ayrıntılara girdi mi, "Pek de iyi değildi ya!" derdi.

Ne anlatırsa anlatsın, sonunu hep şöyle getirirdi:

"Beni sevdi... hem de nasıl sevdi! Değil mi, Momone?"

'Onu çok sevdim' dediği pek seyrekti. Bir sevgilisinden koptu mu, onu ötekilerden ayırmazdı pek; yıldız olanlar bunun dışındaydı tabii. Aşk tespihinin bütün taneleri aynı irilikteydi.

"İstediğimizi bulabilmemiz için bir fikrim var, Momone. Onları dönem dönem ayıralım: sokak, bahriyeliler ve sömürge askerleri, pezevenkler, çılgınlık çağı... Leplée'nin ölümünden sonraki o dönemi hatırlıyor musun?"

Biraz biraz hatırlıyordum! Edith öyle bir aşk açlığı içindeydi ki, bütün kollara sığmıyordu. Artist ajanlarına babamızın adresini vermişti. Zavallı ihtiyar, onu bulabileceğini sandığı bütün otelleri dolaşır dururdu. Bazı kereler, Edith'i bulana kadar beş altı otel gezdiği olurdu.

"Asso, Meurisse, 'hocalar' dönemi. Contet, 'kerhane.' Sonra sonra..."

Bu ayrımla bile aradığımızı bulamazdık. Sonraki dönem çok uzun sürecekti. Edith buna 'fabrika dönemi' adını verdi, çünkü o dönemde seri halinde şarkıcı yetiştirmeye koyuldu. Bu işe de Yves Montand' la başladı.

Loulou, Edith'e şöyle demişti:

"Artık bu iş tamamdır, programında istemediğin ikinci bir yıldızı zorla kabul ettiremezler sana. Şimdi seçimi sen yapacaksın. Moulin Rouge için Yves Montand'ı teklif ediyorlar.

"Hayır, kendisini tanımıyorum. Roger Dann'ı istiyorum ben, hem dostumdur da."

Roger Paris'te değildi. Taşradan birini getirtmek de söz konusu olamazdı, her şey çok güçleşmişti. Temmuz ayındaydık, Kurtuluş'un aşağı yukarı bir ay öncesinde.

"Peki," dedi Edith. "Şu Yves Montand'ınızı bir dinletin bana. Kendisini dinlemeye geleceğim."

Moulin Rouge salonunun dibine oturmuş, bekliyordu Edith. Sahneye, uzun boylu ve esmer, İtalyana benzeyen, yakışıklı ama kötü giyimli biri çıktı. Sırtında iğrenç bir kareli ceket, başında da Charles Trenet'inkini andıran bir şapka vardı. Bu kılıkta eski Amerikan şarkıları, uydurma teksas havaları söylüyordu. Georges Ulmer ve Charles Trenet'i taklit ediyordu. Akıl almayacak kadar kötüydü! Sonunu beklemeden çıkacağından emin, Edith'e bakıyordum.

Üç şarkının sonunda Montand sahnenin önüne geldi ve öfkeyle, "Devam edeyim mi, yoksa yeter mi?" diye sordu.

"Yeter!" diye bağırdı Edith.

"Beni bekle!"

Delikanlının epey laf işiteceği kesindi. Edith'in şarkılarını dinlemek istemesine kudurduğunu, hiç umursamadan hakkında 'efkâr bezirganı', 'gerçekçi sokak şarkıcısı', 'birinci sınıf baş ağrısı' gibisinden sözler ettiğini biliyordu bizimki.

Onları uzaktan görmek çok gırgırdı: Montand sahnede, ayaktaydı. Edith aşağıdaydı, öyle ufaktı ki ancak ayak bileklerine ulaşıyordu sahnedeki şarkıcının. Yves Montand için Edith'e eğilmek onur kırıcı bir şeydi. Ayrıca, Edith'in çok fazla söyleyecek şeyi yoktu:

"Şarkı söylemek istiyorsan bir saat sonra bana gel, Alsina Oteli'ne."

Yves'in nutku tutulmuştu; öylesine öfkelenmişti ki sapsarıydı yüzü. Yine de, bir saat sonra, Alsina'daki odada pek şaşkın ve beceriksiz görünmüyordu.

Edith hiçbir şey gizlemedi.

"Önce iyi yanlarından başlayalım, işimiz daha çabuk biter. Güzel bir yüzün var, sahneyi dolduruyorsun, ellerin derdini anlatabiliyor, sesin sıcak, kalın, pek çok kadının içini eritecek. Bu işte başarıya ulaşmak ister gibisin, zekiye benziyorsun. Gerisi sıfır. Sırtındakiler ancak sirke yakışır, gülünçsün. Marsilya şiven korkunç, 'o' harflerinin üzerine dört tane uzatma işareti koyuyorsun ve maskara gibi elini kolunu sallıyorsun. Söylediğin şarkılara gelince, hiçbiri beş para etmez. Şarkıların bayağı. Bu Amerikan taklitleri beni güldürüyor."

"Benim hoşuma gidiyor. Bunlarla başarıya ulaştım."

"Marsilya'dakilerin dört yıldır bir halt gördüğü yok. Paris halkı da işgalciyle matrak geçildiği için hoşnut. Seni alkışlamıyorlar, Amerikalıları alkışlıyorlar! Amerikalılar çıkageldiklerinde, yanlarında çok sahte kalacaksın. Modan geçti bile."

Yves'in içi içini yiyordu. Dişlerini gıcırdattığını işitmek mümkündü. Edith eğleniyordu.

"Teşekkürler, Bayan Piaf. Anladım. Beni istemiyorsunuz. Tipiniz değilim."

"Bak, bu konuda çok yanılıyorsun. Benim tipimsin, ayrıca hayatını kazanmana engel olmak da istemem. Seninle on dört gün çabucak geçer gider."

Yves öylesine öfkeliydi ki, boğulacaktı neredeyse. Ağzını açmadan çekip gitmek üzereyken, Edith onu yakaladı.

"Dur, daha bitirmedim. Bir şarkıcı, gerçek bir şarkıcı olduğundan eminim. Seni çalıştırmaya da hazırım. Beni dinlemek, dediğimi yapmak istersen inan, erkek şarkıcıların en büyüğü olacaksın."

"Eksik olmayın!" karşılığını verdi Montand ve kapıyı çarpıp çıktı.

Ağzım açık kalmıştı. Bir çeyrekten fazla sürmemişti konuşma. Bu on beş dakika içinde, hiç tanımadığım bir kadın keşfetmiştim. Böyle bir Edith'in var olabileceğini bile düşünmemiştim. Karşısındaki erkeğin içini akıl almaz biçimde okuyuvermişti; eliyle açtığı bir bezelye kabuğu gibiydi ve kesinlikle en yakışıklısını seçmişti. Bütün gülünç, sahte, kötü yanlarının ardında hissetmişti gerçek yüzünü. Bu beni çok şaşırtıyordu. Edith beni hep şaşırtmıştı, ama bu ölçüde değil.

Yatağa oturmuş, kapıya bakıyordu. Ve kafasından bir yığın şey geçirdiğini fark ediyordum.

"Tipim değilmiş! Erkekler ne kadar da budala oluyorlar... İnsanın aklını başından alacak kadar yakışıklı bu budala. Bu herif, Momone; şarkıda ihtilal yapacak. Beklenen kişi o. En yeni olan, savaş sonrasının adamı."

"Derslerini kabul edeceğinden emin misin?"

"Evet."

Ben onun kadar emin değildim. Yves, çok gururlu bir insandı. Üstelik İtalyandı. İtalyanlar bir kadından emir almayı hiç sevmezler, böyle bir alışkanlıkları yoktur.

Ertesi gün provada, Yves ceketini çıkarmıştı, gömlekle söylüyordu.

"Görüyor musun, Momone; haklıymışım."

Yves'den sonra sıra Edith'deydi. Yanından geçerken fırsatı kaçırmadı bizimki, sordu:

"Daha önce beni dinledin mi hiç?"

"Hayır, Bayan Piaf."

"Öyleyse nereden biliyorsun *efkar tüccarı* olduğumu? Bana Edith diyebilir ve söyleyeceklerimi dinleyebilirsin. Böylece de, kararını kendin vermiş olursun."

Yves, provanın sonuna kadar kaldı ve bir şey söylemeden kayboldu. Oysa, Edith onu bekliyordu. Haklıydı da. Yves, Alsina oteline geldi.

"Mesele şu, Edith: Teklifinizden vazgeçmedinizse, kabul ediyorum."

"Bir kadına boyun eğmek kafanı bozuyor, değil mi?"

"Hayır. Nasıl şarkı söylediğinizi gördüm. Anladım. Bilmediğim her şeyi biliyorsunuz siz."

Birer tek attık, karşılıklı onura kadehler kaldırdık ve çalışma başladı.

"Elbiseni düşündün mü?"

"Evet, ama..."

"Mangırın mı yok? Ne olmuş! Smokinle söyleyecek değilsin ya! Kısıntı, yokluk günlerindeyiz; elinin altında olanı giyeceksin: Bir gömlek ve bir pantolon. Gömlek beyaz olmamalı, evindeki odanda dalganı geçmiyorsun. Giyimin derbeder de olmamalı, dinleyiciye saygı göstermek gerek. Hem sonra, beyaz gömlekle koyu renk pan-

tolon seni ikiye böler. Gömleğin pantolonunla aynı renkte olmalı. Uzun boylusun, incesin, taş gibisin, bundan yararlanmak gerek."

Edith'in otoritesine şaşmış kalmıştım. Yves'e verdiği dersi ezbere biliyordu sanki.

"Marsilya şivesi insanı güldürür. Bunu, ellerinden başka şey gelmeyenlere bırak. Sana bir tiyatrocu numarası öğreteceğim. Dişlerinin arasına bir kalem alacaksın. Ağzında kalemle konuşacak ve şarkı söyleyeceksin, içinde bol bol 'o' bulunan kelimelerle dolu bir de liste yaptım sana. Bunları günde birkaç kez tekrarlayacaksın."

"Kalemle mi? Neye benzerim ben o halde?"

"İnsan çalışırken gülünç olmaz. Hadi bakalım."

Dişlerin arasında bir kalemle konuşmak kolay iş değildir. Yves kuduruyor, sövüp sayıyordu. Edith gülüyordu. Yves'in o güzelim ağzının bu namussuz kalemle kesildiğini görmek gırgırdı.

Yves geldi mi, odada yer kalmazdı. Bir seksen yedi boyu ve seksen iki kilosuyla doldururdu içerisini.

Uysal ve istekli, yığınla meselesi olan bir çocuk gibi alnı kırışmış, dikilip durduğunu gördükçe ona içim acıyordu. Budala görünmekten korkuyor, yine de yapıyordu söyleneni. Hoşuma gidiyordu bu.

Hemen dost olduk. O güne kadar Edith'in hayatına giren erkeklerden çok değişikti, insanda temiz hava isteği uyandırıyordu. Hayatın karşısında, güçle dolup taşan, dümdüz karınlı, sert ve uzun kaslı genç bir kurttu. Gülümsemesi doğrudan, namuslu ve içtendi. Ortalık hep güneşliymiş gibi, sürekli gülüyordu.

Dersten sonra birlikte çıktık. Yan yana, Junot caddesinde yürüyorduk. En azından kırk altı numara olan pabuçlarıyla, yerdeki bir tasa vurduğu gibi uçuruverdi uzaklara. Elleri ceplerinde, durdu ve ciddi ciddi, "Ona güvenebileceğimi sanıyorum," dedi bana. "Çok çalışacağım."

Hemen işe koyuldu. On dört gün içinde, berbat şarkılarıyla bile, Yves olağanüstü bir gelişim gösterdi. Doğrusu, derslerini de evde alıyordu artık. Evin yeni erkeğiydi. Edith çok aşıktı ona. Bir kere daha, gerçekten zevkli olduğunu ve erkeklerini seçmeyi bildiğini düşünüyordum. Yves hâlâ yakışıklıdır, ama yirmi iki yaşındayken bir odaya girdi mi, beraberinde güneşin de içeri girdiğim sanırdınız.

Yves'i sevmek Edith'in onu çalıştırmasına engel olmuyordu. İki kat çalışıyordu Yves. Hiç gözünün yaşına bakmıyordu bizimki. Yves'in çok kısa zamanda başarıya ulaşacağına karar vermişti, yanı-

lamazdı! İşte yorgunluk nedir bilmediğinden, saatler sürüyordu çalışmaları. Gerçekten baş ağrıttığı oluyordu. Yves'le birbirimize bakıyorduk, kaçmak geliyordu içimizden. Mümkün değildi bu, Edith ikimizi de yakalamış, minicik avcunun içine almıştı.

"Momone, onu ayartacaksan defol git. İşi bittiğinde, gezinmeniz için size bir saat izin veririm."

Buna ihtiyacımız vardı. Oda çok küçüktü. Edith pencerelerin açılmasından nefret ederdi. Yarım saatin sonunda, Yves atlet ciğerleriyle bütün havamızı pompalamış olurdu. Odada durulmazdı.

Yalnız başına çıkması da söz konusu değildi. Buna hakkı yoktu. Ben de onunla giderdim. Edith kuşkulanmazdı, ama tedbirlerini alırdı. Yves'in yanından ayrılmamamı yeğlerdi.

"Bu herif çok fazla hayat dolu, çok sağlıklı, Momone. Orta yere salıvermemek gerekir."

Her gün arkasından koşmam gerekiyorsa bu işin pek eğlenceli olmayacağını düşünüyordum. İstediği kadar güleç yüzlü olsun, boynuna tasma taktıran ve hep avuç içinde tutulan kişilerden değildi.

Çalışırken, iki kudurgan denebilirdi onlar için. Biri saldırıyı kesti mi öbürü saldırıya geçiyordu. Her şeyi öğrenmek istiyordu Yves! Çok sağlam bir çenesi, upuzun iyi dişleri vardı, önüne geleni çiğneyip yutmak için. Sabırla pek ilgisi de yoktu.

Daha hiçbir şey bilmezken, soruyordu:

"Kabul, Edith; bana yeni şarkılar gerek. Nereden bulacaksın bu şarkıları? Nasıl kıvıracaksın bu işi? Kimden şarkı isteyeceksin?"

"Sevgilim, sen meraklanma, bu iş oldu. Yürüyor."

"Nasıl? İşi kim yapıyor? öğrenmek benim hakkım."

Baş etmesi kolay olanlardan değildi, Yves. İkisi de kişilik sahibi, ikisi de birbirinden çetin cevizdi. Bu iş zorlu kavgalara gebeydi! İyice bezdiğinde, Edith kısa kesiyordu:

"Bana güvenin var mı, yok mu?"

Bu cümleyi hep işitiyordum. Her şeyi yeni baştan söz konusu etmeye hazırdılar. Edith hareketi, dalaşmayı severdi, hoşlanırdı bundan, istediğini bol bol elde edecekti. Yves kavgacıydı, hem de gerçek bir kavgacı.

Edith'in yalan söylediğini biliyordum: Yves için bir tek şarkı bile aramamıştı daha.

"Anlıyor musun, Momone; hayatını bilmiyorum daha. İnsan ancak içinde olanı iyi söyler, kendisini üzen ya da hayale daldıranı.

Yves kendini kovboy sanmış, ama sinemaya giden çocukların kafasındaki bir şey bu. Kafası, savaş öncesinin eski kovboy filmleriyle tıka basa dolu. Doğrusunu istersen, kendini Zorro sanıyor! Bana açılması gerek. Ellerini nerelerde çalıştırdığını ya da nerelerde dolaştığını bana anlatması gerek. Neler düşündüğünü bana anlatmalı: Bir küçük kız, pazar günleri, sahne... Yves bizim oraların insanı. Bütün herkes onda kendini bulmalı. Bunun için de onlarla aynı şeyleri istemeli. On iki yıl sonra, Uzak Batı ovalarında beygirle gezmeyi düşleyen çok insan yoktur pek! Ne gibi şeyler söyleyebileceğini aşağı yukarı kestiriyorum, ama emin olmam gerek."

Edith'i dinlerken, Pigalle'deki küçük odada onu çalıştıran Raymond Asso'yu işitir gibi oluyordum.

"Momone, sen de onu benimle birlikte dinleyeceksin."

Böylece, birkaç gece tiyatroya gidip Yves'i dinledim. Hoşuma da gidiyordu. İyi anlatıyordu derdini. Sahnede davranışları beş para etmezdi, çok hareket yapıyordu; ama hayatta bunlara diyecek yoktu, mükemmeldi. Edith'in de benim gibi düşündüğünü sanıyordum, "Ne güzel hareketleri var, namussuzun!"

"Biliyorsun, İtalyanım ben, makarnacı. Floransa'nın elli kilometre ötesinde, küçük bir şehirde, 13 Ekim 1921 günü doğdum. Annem bana Yvo adını verdi, babamın adı Livi'ydi. Doğduğumda, bir erkek ve bir kız kardeşim vardı büyüyen. Annemle babam hayatın çok güç olduğunu anlatırlardı. Sefaletti hayat, işsizlikti. Ben bunu fark etmiyordum bile, 1923 yılında babam hepimizi alıp Fransa'ya kaçtığında iki yaşındaydım. Faşizm hoşuna gitmiyordu. Oğullarının zorla BALILLAS'lara* alınmasından korkuyordu. "Oğullarım, asla İtalya'nın yas gömleğini giymeyecek." Haklıydı. Bu kara gömlekli İtalya, yasını çok önceden tutuyordu doğrusu, oğulları ve kadınlarının yasını.

"Marsilya'da durduk. Tek kuruşumuz yoktu, daha uzağa gidemezdik. Ama burası da geçiciydi. Babam Amerika'ya göç etmek istiyordu. Bilirsin, biz İtalyanlar için Amerika'nın taşı toprağı altındır, orada insan servet sahibi olur. İtalya'da herkesin, Amerika'da yaşayan ve para sahibi olan yazıştığı bir hısımı vardır. Hangi işten para kazandığı bilinmez, doğru söyleyip söylemediği bilinmez, ama ona inanılır. Bu inanç insanın yaşamasına yardım eder.

*) Altı yaşından büyük çocukların katıldığı faşist gençlik kuruluşu. (ç.n.)

"Amerikalıları taklit ettiğim için benimle dalga geçiyorsun, ama onların ülkesinden bir cennet gibi söz edildiğini işittim hep. İşler kötü gitti mi babam şöyle derdi: 'Göreceksiniz, Amerika'da...' Bütün aile de başlardı hayal kurmaya.

"Annem, kuruş kuruş yolculuk parasını biriktirirdi. Yalnız, Livilerin başına gelen ilk aksilikte bütün biriktirdiği paralar uçup giderdi. Ne yapalım. Biz sağlam, inatçı kişilerizdir, başlardık yeniden biriktirmeye. Uzun süre ben de bu paraya kazancımdan katkıda bulundum. Sonra bir gün, bunun mümkün olmadığını, oraya hiç gitmeyeceğimizi, sefaletimizle hayal satın almaktan başka şey yapmadığımızı anladım. Bu işten de vazgeçtim."

"Çocukken sokaklarda mı sürünürdün?"

"Buna hakkım yoktu, okula giderdim ve annem dönüşümü kollardı hep. Saat konusunda şakası yoktu, zamanımı boşuna harcamamdan pek hoşlanmazdı. Buradaki insanlar, İtalya'da güneş yüzünden hepimizin dalgacı, tembel, vurdumduymaz kişiler olduğumuza inanır. Doğru değildir. Hayat bizim ülkede çok acımasızdır, özellikle de kuzeyde, İtalyan ailesinin, üzerinde şaka etmediği bir yığın şey vardır: iş, kadınların ve genç kızların namusu. Okula gitme talihliliğine ermiş bir çocuğun doğru yolda yürümesi gerekir, öğrenimi sonunda doyasıya yiyebileceğine, çok dar bir kabile görüşü geçerli olduğundan kendisiyle birlikte ailesinin de doyacağına inanılır."

"Demek, sen okula gittin!"

"Evet. Fena da öğrenmiyordum. Hoşuma giden şeyler de vardı, gitmeyenler de. Bir gün, hocalarımdan birinin üç aylık karneme yazdıklarını hatırlıyorum: 'Zeki ama, disipline gelmeyen bir öğrenci. Amerikan dergilerindeki resimli roman tiplerini taklit edip maskaralık yapıyor.' O gece babamdan bir azar işittim ki aklın durur!"

Ne Edith, ne de ben anlayabilirdik Yves'in hayatını. Küçük bir çocuk olmuştu. Hiç rastlamadığımız bir türdü bu. Edith'i sinirlendiriyordu, sorup duruyordu:

"Sokağı bilmiyor muydun? Bilmem ama, Marsilya'da sokak bir bayram yeri gibi olmalı. Gürültülerle, kokularla, renklerle dolu... İnsanı sürüklemeli, sarhoş etmeli. Ben olsam dayanamazdım."

"Daha sonra, okulu bıraktığımda eksiklerimi giderdim. Babam çok sıkıntı çekiyordu üç çocuk ve bir kadın beslemek kolay iş değildi. Bu yüzden, on beş yaşında çalışmaya başladım. Bir yığın işe gir-

dim: garsonluk, barmen çıraklığı, hamur işleri yapan bir fabrikada işçilik (bir İtalyan için cennetti burası). Ablam kuaför olduğundan, kadın berberliği bile yaptım. Gözünün önüne getirebiliyor musun?"

Gülüyordu ve elinde sanki bir saç maşası vardı. Bunu havada döndürüyor, bir perçemi kıvırıyordu. Gülüşü değişmişti, yağcıydı şimdi. Ben de gülüyordum, ama Edith gözlerini Yves'in üzerinden ayırmıyordu. Çalışmakta olduğunu biliyordum...

"Aynı hareketleri tekrarla, Yves, güzel!"

"Bunun için hayatımı anlattırıyorsan, artık eğlendirmiyor beni."

Edith'in kafası işliyordu, bırakmıyordu ipin ucunu.

"Sevgilim, ne kadar budalasın! Seni seviyorum... Öp beni..."

Beş dakika ara sona erdiğinde, yine aynı konuya dönüyordu. Bırakmıyordu arkasını.

"Bütün bunları anlatmıyorsun pek."

"Yok canım! Yalnız ekmek parası için değil; özgür olmak, dilediğimi yapabilme hakkını elde etmek için didiniyordum. Bütün param Maurice Chevalier ve Charles Trenet'in plaklarına gidiyordu. Onlar gibi olma isteğiyle yanıp tutuşuyordum. Benim gözümde en büyüktü bu ikisi! Bütün şarkılarını ezbere biliyordum. Marsilya'ya geldiklerinde onları dinlemeye koşmuştum. Odamda, aynamın önünde bütün hareketlerini tekrarlıyordum. Saatler boyu çalışıyordum böyle ve mutluydum. Sonra bir gün, şehir dışındaki sefil bir sahnede şarkı söylemeyi başardım. Ama benim için burası Alcazar'dı.* Bu sefil yer yüzünden adımı değiştirdim.

"'Yvo Livi adı iyi değil,' dedi patron. 'Fazla İtalyan, kulağa da hoş gelmiyor.'

"Adımı buluşum da çok matrak bir hikâyedir. Çocukken, sana anlatmıştım, annem evin dışında dolaşmamdan hoşlanmazdı. Fransızca'yı kötü konuştuğu için de İtalyanca bağırıp dururdu, Yvo, monta... Yvo... monta... Yvo, yukarı gel... Bunu hatırladım ve adımı Fransızlaştırıp Yves yaptım, 'monta' da Montand oldu.

"Onuncu sınıf, beşinci sınıf, ikinci sınıf, bir sürü salonda söyledim ve sonunda Alcazar'a kadar tırmandım. Oranın patronu Emile Audiffred'dir. Bu işe başlamamı ona borçluyum. Bana çok yakınlık gösterdi. 'Göreceksin küçük, Marsilya'da dünyaca tanına-

*) Marsilya'daki Alcazar, Fransız müzikhollerinin en eskisidir ve 1852 yılında kurulmuştur. (ç.n.)

caksın,' derdi. Ve karşılıklı gülerdik. Ama ilk gece, korkudan ödüm patlıyordu...

"Marsilya'da insanlar, gösteriyi beğenmezlerse kullanmak umuduyla, tiyatroya giderken otomobil kornalarını, domatesleri, çürük yumurtaları yanlarına alırlar. Benim işim yolunda gitti, alkışlandım. Bu alkışlar beni beslemeye yetmiyordu! Ama adımı biliyorlar şimdi. Yarın oraya dönsem görürsün! Savaş işleri kolaylaştırmıyordu. Demir-döküm işçiliğine başladım. İşim de kumlu kalıp dökmekti. Bu iş ciğerler için çok kötüdür. Günde üç litre süt içme hakkım vardı. Daha sonra, limanda dok işçiliğine başladım."

"Neden, sütü sevmiyor muydun?"

"Seviyordum, ama fabrikada çalışma saatlerin bellidir. Kart basarsın. Dok işçisi daha düzensiz çalışır. Doklarda çalışırsam, kapı dışarı edilmeden şarkı söyleyebilirdim. Marsilya'da ilerleyemeyeceğimi biliyordum. Bu yüzden her şeyi bıraktım, Paris'e geldim. 1944 Şubat'ında talihim yardım etti, A.B.C.'de sahneye çıktım."

"Çok matrak bu. Birbirimize rastlayabilirdik. Başarılı geçti mi?"

"Pek değil. Ceketim yüzünden, paradidekiler 'maskara, züppe' diye bağırdılar!"

"Şubat'tan Ağustos'a kadar ne yaptın?"

"Sinemalarda, iş bulduğum yerlerde söyledim. Çoğunluk işsizdim. (Yves, daha o zamandan Piaf'ı andıran bir hareketle koca ellerini açtı.) Görüyorsun ya, kolay bir hayatım olmadı. Çok zorluk çektim."

Edith'le birbirimize baktık. İçimizde yükselen bir anılar dalgasıydı sanki. *"Güç bir hayat"*ın ne olduğunu biliyorduk. On beş yaşına kadar okumak, hayallere dalıp gitmemize yol açıyordu. Sokakta sürünmenizi yasaklayan bir anne, çalışan bir baba, GERÇEK bir aile... Böyle bir şey tanımamıştık.

Bize çok yakın sandığımız bu genç, birden anılarıyla bizden çok uzaklaşıyordu. Çocukluğu bizi ondan uzaklaştırıyordu. Ama, sonrasını anlayabiliyorduk. Edith de onun gördüğü düşlerle beslenmişti: Bir afişin üzerindeki ad, sahne, açılan perde, ışıklar, BAŞARI. Yine de, içlerini kemiren bu yaşama, yenme, ötekilerden yukarı çıkma hırsıyla aynı türdendiler.

Böyle, karşı karşıya durduklarında, hangisinin öbürünü yutacağını merak ederdim. Şimdilik, Yves aşağıdan alıyordu. Edith'i seviyor ve her şeyi ondan bekliyordu. Ama bu uzun sürmezdi!

Yves, Edith'in kadınlarla, elde ettiği kadınlarla ilgili sorular soracağını sanıyordu. Edith'in umurunda değildi, bu da Yves'in kafasını bozuyordu. Bir kadın avcısı olduğunu, o güzel yüzünü gördüklerinde kızların elleriyle ayaklarının kesildiğini bilmesini isterdi... Oysa, hiçbiri Edith'i ilgilendirmiyordu. Bir erkeğin kendisini tanımadan önce hayatında yalnız yataklık karılar bulunduğundan emindi. Aşk kendisiyle başlıyordu.

Edith için, Yves hiç bilmediği bir şeydi. Kendisinde tanımadığı bir gücü keşfetti: Bir yıldız yaratma gücünü. Alkolden de zorluydu bu. Daha iyi sarhoş ediyordu.

Birkaç gün sonra, Yves hakkında yeterince şey bildiğine karar verdi.

"Şarkılarında söylemen gereken, bütün bu bana anlattıklarındır. Göster ellerini."

Yves, el falına baktırmak istercesine açtı ellerini.

"Fabrikaya girip çıkmak için kart basmış, dok işçiliği yapmış birinin elleri bunlar. Avuçların nasırlaştı, bunu unutmaman gerek. Ellerin halktan geliyor, halkın bunu bilmesi gerek. Şimdi, senin için şarkı sözü yazacak herifler bulmalı, kolay da olmayacak bu iş. Bir şey anlatan, bir kişilik yaratmana, bu kişiliği yaşatmana yardım edecek şarkılar gerekli sana. Ama bu kişiliğe iyice bürünebilmen için, onun içinde rahat olmalısın. Şarkılarında aşkı dile getirmeni istiyorum, bunun için yaratılmışsın."

"Hayır," diye bağırdı Yves, "Yapamam. Ben erkeğim. Böğüre böğüre aşkı dile getirmek kadın işi. Ben Piaf değilim!"

Edith'in, üzerine çullanıvereceğini sandım. Bütün gücüyle bağırmaya başladı, oteli çınlatıyordu sesi. Yves onu ilk kez öfkeli gördüğünden, koca bir budala gibi ayakta dikiliyordu. Sonunda, gülmeye başladı.

"Vay canına, amma da ciğer varmış be sende!"

"Aşkı dile getirmekten vazgeçilemeyeceğini anlamıyor musun? Halkın istediği bu. Ağzı açık ayran budalası gibi şarkı söyleyen bütün o avanakların yanında, ele geçirmen gereken bir yer var. Bir erkek, gerçek aşk şarkıları söyleyen bir erkek bekleniyor, isteniyor! Hem sonra, çekişmekten bıktım artık; bana güvenin var mı, yok mu?"

Ama Yves kafasına bir şey koydu mu, bunu çıkarmak çok güç işti. Üstelik, haçlı seferleri çağındaki şövalyeler kadar kıskançtı. Elin-

den gelse Edith'e bekaret kemeri taktırırdı. Hemen, ilk rastladığından nefret etmeye başladı: Henri Contet'den.

"Benim için bu heriften sakın şarkı isteme. Seni bir daha bağışlamam."

Amma kolaylaştırıyordu ha işimizi... 1944 Ağustos'unun başındaydık, elimizde kala kala bir Henri kalmıştı!

O gün kötü başlamıştı aslında. Telefon çaldı. Edith'in elini kulağına götürüp telefona bir şeyler fısıldadığını gördüm. Çok yakınındaydım. "Evet. Saat beş buçukta. Kabul, burada. Yukarı çık," dediğini işittim. Yves pencereden dışarı bakıyordu. Konuşmayı duymamış gibiydi.

"Kimdi arayan?"

"Seni ilgilendirmez!"

"İlgilendirir."

"Loulou Barrier'di."

Edith'in yalan söylediğinden emindim. Beşe doğru, Yves, "Edith, çıkıp şöyle bir hava alacağım," dedi.

"Çabuk dön, sevgilim."

"Merak etme."

"Momone'yi almıyor musun?"

"Yalnız kalmaya hakkım yok mu benim?"

Edith'in beklediği Henri'ydi. Geleli bir dakika olmamıştı ki, Edith yüzüme baktı. Benim odamdan gelen hafif bir gürültü duymuştuk. Edith gülümsemeye başladı, gözünde o çok iyi tanıdığım ışığın parladığını gördüm. Kötü bir oyun oynayacağı ya da beklenmedik bir öc alacağı anda beliriveren ışıktı bu. Sesini bir ton yükseltti:

"Bana şarkı yapman için seni çağırdım. Henri'ciğim."

"Biliyor musun, şu sıra, olaylar yüzünden pek bir şey yazamıyorum."

"İyi ya, bana güçlü şarkılar, çok yetenekli bir gencin söyleyeceği şarkılar gerekli. Adı Yves Montand."

Henri kahkahayı bastı.

"Sen beni hep güldüreceksin be! Demek söylenenler doğru! Onunla, o sahte kovboyla mı ilgileniyorsun?"

"Artık vazgeçiyor o şarkılardan."

"Dinle, Edith! Seninle açık konuşacağım. Bu oğlan beş para etmez, sahtekârın teki. Kişiliği yok. Bayağı dili müthiş çalıyor. 1900'lardan kalma bir şarkıcı gibi hareket ediyor sahnede. Olacak şey değil..."

Üzerine çullanacak yerde, Edith'in sakin sakin sorduğunu işittim:

"Öyle mi dersin?"

"Bundan eminim. Canım istiyorsa yat onunla, ama bu meslekte bir halt olamaz."

"Haklısın, Henri; yanıldım sanıyorum. Bir hatadır oldu."

Henri giderken, kapının ağzında hâlâ aynı şeyi konuşuyorlardı:

"Seni görmem iyi oldu, Henri; gözümü açtın."

"Şu senin Yves hayatta bir salonu dolduramaz..."

Henri çıkar çıkmaz Edith ara kapıyı açtı. Yves, öfkeden bembeyaz bir yüzle arkadaydı.

"Kapıları dinlemenin ne olduğunu öğrenirsin böylece!.. Ne o, bir yerini mi yaraladın?"

Yves'in elinde bardak kırıkları vardı. Öyle güçlü sıkmıştı ki kırıvermişti bardağı. Arenaya çıkan boğalar gibi kanı akıyordu. Sesi tekdüze, ölgün, öfkeden değişmişti:

"Bir daha sakın yapma bunu, anladın mı; sakın yapma. Seni öldürmek geldi içimden."

Birkaç gün süreyle, şarkıdan başka şeylerle ilgilendik...

20 Ağustos 1944 günüydü. Haziran'daki Normandiya çıkarmasından beri yollarda epey ilerlemişti müttefikler. 2. Zırhlı Birliğin başındaki General Leclerc'i bekleyen Paris'te ısı 40 dereceydi.

Alman ordusu çekiliyordu. Ne büyük bir bozgun! Parisliler bu orduya *yeşil sıçmık* diyorlardı. Almanlara karşı mücadele veren Direniş Ordusu'nun kollukları; bütün erkeklerin, yaşlıların, gençlerin ve çocukların kollarındaydı. Barut kokusu baş döndürüyordu. Sonunda zafer kokmaya başlamıştı. Paris bayram ediyordu.

Bir çocuğun, 14 Temmuz geçit törenini beklemesi gibi, Edith de general Leclerc'in gelişini bekliyordu. Onun gözünde, Leclerc kurtarıcıydı. De Gaulle'le ilgilenmiyordu.

"O bir siyaset adamı. Gerçek bir general değil, askerlerinin başında yürümüyor," diyordu.

De Gaulle'ün şükran ayininde bulunmak için *kaldırım serçesi* Zafer Takı'ndan Notre Dame katedraline gittiği gün Edith yerinde duramaz olmuştu. Yves bizimle değildi. Sanırım Direnişçiler'leydi. O günlerde bütün erkekler dışarıdaydı. Normaldi bu. Kıskançlık yok olmuştu: Döndüklerinde oldukları gibi kabul ediliyorlardı! Özgürlüğümüzden yararlandık ve sokaklarda şarkı söylediğimiz eski günlerdeki gibi, Montmartre'den Etoile'ye indik.

"Gel, Momone; kamçısıyla görmek istiyorum Leclerc'i. Öpmek istiyorum bu adamı."

Ne güzel bir gündü! Herkesle arkadaştık!

Zafer Takı'nda bir şey göremedik; general de Gaulle'ün kızılımsı sarı saçlı başını şöyle bir seçebildik. Leclerc'den iş yoktu. Ama halk çılgın gibiydi. Bizden olan ve 'Lorraine', 'Alzace', 'Belfort' adlarını taşıyan tanklara tırmanıyorlardı...

Bütün kızlar gibi, biz de askerleri, denizcileri, kırmızı harelileri, siyah berelileri, herkesi öptük. Edith Piaf'ı öptüklerini bilmiyorlardı, ama bu iş hoşlarına gidiyordu. Onlarla kalmak isterdik. Dönerken, Edith konuşuyordu:

"Pek fazla bir zaman olmadı. Düşünüyorum da, o sıralar Fransız askerleri, benim için dikenli tellerle çevrili ve partal giysili adamlardı. Bugün kavuştuk öz çocuklarımıza."

İşgal yıllarında şarkı söyleyen bütün sanatçılar gibi Edith de Temizlik Kurulu'nun karşısına çıktı. Onun başına bir dert çıkmadı. Ve hayat yeniden normal akışını izlemeye başladı, yalnız daha rahat soluk alıyorduk.

Yves'le Edith birbirlerini gitgide daha çok kıskanıyorlardı. 'Zizi teyze' bana emir vermişti:

"Momone, sana güveniyorum. Ondan gözünü ayırma. Ben bilirim, bu herif karılara bitiyor. Sen farkına varmadan, burnunun dibinden bir kızı araklayıp götürür. Meyhanelere gitmeyin, oralara girip çıkanlar pek sağlam ayakkabı değildir... Yürüt onu, iyi gelir."

Söylemesi kolaydı! O bir adım atarken ben üç adım atıyordum Yves gülüyordu. "Seni ekmek için pergelleri biraz açmam yeterli..." Ve açıyordu pergelleri. İlk köşeyi dönüyor ve onu kaçırıyordum.

Bazı kereler, beni bir bara oturtuyordu. "Bekle beni. Beş dakikaya kadar gelirim." Aşağı yukarı doğru çıkardı söylediği, pek uzun süre beklemezdim. Bir de şantaj yolum vardı, "Uzatırsan içki içerim. Sarhoş oldum mu da bana güvenme. Dönüşte her şeyi anlatırım..."

Ne yaptığını sormuyordum ona. Öğrenmek istediğim de yoktu. Gözlerinin içi gülerek döndüğünde, Edith'in yüzünden son kadehi birlikte içerdik. Edith kuşkucuydu, döner dönmez bizi koklardı. "Yine gidip içki içmişsiniz..." İçki içmemiz önemli değildi. Ama yalnız ben alkol koksaydım, hapı yuttuğumun resmiydi!

Çalışmalar yeniden başlamıştı. Edith Henri'yle dışarıda buluşuyordu. Kırılan bardak olayı ona yetmiş, ama pes ettirmemişti. Verdiği kararı uygulamasına hiçbir şey engel olmazdı.

"Henri'yle de işimiz iş. Yves için çalışmak istemiyor. Ne matrak, aramızda her şey biteli çok olduğu halde, kıskanıyor! Bir bu eksikti!"

Henri de pes etti. Edith ona istediğini yaptırdı.

"Tamam, Momone. Şarkılar elimde! Henri bunları Jean Guigo'yla birlikte yaptı. *Battling Joe*, kör olan talihsiz bir boksörün hikâyesi. *Çizgili Yelek* küreğe düşen bir otel hademesinin hayatını anlatıyor. Bir de *Şu Beyefendi* var: İntihar ederek işin içinden sıyrılan bir küçük burjuva. *Luna Park*, mutluluğu Luna Park'ta bulan Puteaux'lu bir işçinin öyküsü. Şimdi, işimiz ciddi. Artık havanda su dövmeyeceğiz. Yves! Gel buraya!"

Yves, yan odada sakin sakin uyuyordu. Kalktı, geldi. Dar bir çerçeve gibi iki yanından sıkıştıran kapının ağzında, ne kadar da yakışıklıydı hayvan: Geniş omuzları, dar kalçaları, dümdüz karnıyla belden yukarısı çıplak duruyordu... Anlıyordum Edith'i.

"Beni dinle, Yves."

Ve hiç beklemeden şarkıları mırıldandı ona.

"Ne kadar güzel! Böyle söyleyebilmek müthiş bir şey! Kim yaptı bunları?"

"Jean Guigo ve Henri Contet."

Yves derin bir soluk aldı. Karnı içeri göçtü. Sonra, çok anlamlı ve öfkeli bir, "Kazandın," koyverdi.

"Güzel, şimdi işe koyulacağız sevgilim."

Ve başladılar çalışmaya.

Sahnede Yves'in dili çalmıyordu. Ama konuşurken, dikkat etmedi mi eski haline dönüveriyordu. "Dikkat, Yves, yine ağzın sarımsak kokmaya başladı!" diyordu Edith ona.

Şarkı söylemeyi biliyordu Yves. Bu yönden bir dert yoktu. Sesi pürüzsüzdü, çok güzeldi. Kalıyordu geriye şarkılarını sahnelemek, özellikle de hareketlerini düzenlemek. Kötü alışkanlıklar edinmişti. Edith, saatler boyu uğraşıyordu onunla. Yves'in yüzünden terler akıyor, ama dayanıyordu. Çalışma gücü Edith'inkine eşit olan tek şarkıcıydı. Aralıksız on beş saat çalıştıkları olurdu. Çevrelerindekilerin başları düşerdi. Piyanodaki makineleşirdi. Onlar, devam ederlerdi...

"Hayır, Yves; başlangıcında iş yok. Boşluğa yumruk sallamakla boksör olamazsın. Bir tek yumruk yeterli, halk bütün maçı görmüş

gibi olur. Gardını aldın mı, balıkçı olmadığını hemen anlarlar! Debelenmene gerek yok. Hadi. "Şimdi Unutulmuş..."tan başla yeniden:

Şimdi unutulmuş bir addır bu,
Beyaz bir değneğe yaslanıp
Eğilen zavallı bir karaltı...

"Kötü! İhtiyar bir bunağı andırıyorsun. Kör böyle değildir. Battling Joe hâlâ bir erkek. Gözleri görmediği için duman olmuş. Bize göstermen gereken bu. Hareketlerine çalış. Kişilerin birer karikatürden başka şey değil."

"Kafa ütülüyorsun," cevabını veriyordu Yves.

Ancak, ertesi gün ayna karşısında hareketlerine çalışıyordu. Edith ayna önünde çalışmaktan nefret ederdi, görüşlerine karşıydı bu. Ama Yves vazgeçemezdi ayna karşısına geçmekten, böyle öğrenmişti. İşin matrak yanı, dolabın aynasında kendini iyi göremiyordu, oda çok ufaktı. Banyo kapısının ağzında yan durması gerekiyordu. Kendini hiç karşıdan göremediği için de, birlikte dolaştığımız sıralar, geçerken çaktırmadan mağazaların aynalarında bir hareketi tekrarladığını fark ediyordum.

Yves'in programını tamamlamak için, Edith ona iki şarkı yazmıştı.

"Görüyor musun, senin için ilk aşk şarkılarımı yazdım, "Gözleri Var'ı":

Gözleri var
Eşsiz bakar
Bir de elleri
Sabah yelleri.
Gülüşü var
Beni tavlar
Ve şarkıları
La la la la...
Var var var var
Bir yığın şeyi var
Toz pembe hepsi
Benimdir hepsi
Ya da, bana öyle geliyor...

"... bir de 'Ne Oldu Bana?":

Ne oldu bana?
Çok seviyorum
Bağırmak istiyorum
Sağda solda:
Gönlüm onda!
Yaparsam bunu ne olur sanki,
Olmaz böyle şey
Diyeceksiniz bana
Böyle sevdi mi deli derler insana...

Yine de, "Uzak Batı Ovalarında" gibi birkaç Amerikan şarkısını çıkarmamıştı programından.

"Bunlar da olmazsa Edith, beni tanımazlar!"

Sonunda, hazırdı Yves'in şarkıları! En önemli olan başarılmıştı, en güç olan değil.

"Şimdi, Yves, bütün bunları dinleyicilerin karşısında söylemeye alışmalısın. Ama meraklanma çok. Hazırsın! Unutma ki, bir salonda erkekler ve kadınlar vardır. Erkekler seni yakışıklı bulmalı, olmak istedikleri insan sen olmalısın. Bu yakışıklılıkla, kadınları kolay tavlarsın; şarkı söylediğin sürece seninle sevişir dururlar. Ama dikkat et, sonuna kadar değil. En son şarkıya biraz duygu sakla. Hanımın yanında oturan herif alacaktır o zaman pamuk elleri avuçlarına. Mutlu olacaklardır. Kadını o atacaktır yatağa, sen değil. Ve bir tek yürek seni alkışlayacaktır. Dinleyicinin yetenekli olduğu günler ne iyidir, göreceksin."

1944 yılının Eylül'ündeydik daha. İki ayda Edith yepyeni bir Montand yaratmıştı. Şimdi, Yves'i dinlerken aynı şey olmuyordu. Piaf gibi, o da beni duman ediyordu. Hareketleriyle allak bullak oluyordum. Kahverengi gömlek ve pantolonla, şarkılarındaki bütün erkekleri canlandırıyordu. Herkes inanıyordu ona. İçinize işliyordu doğrudan; onu kabul ediyor ve, "Daha, daha!" diyordunuz. Moulin Rouge'de söyleyen genç çok uzaklardaydı.

Başarılan işin büyüklüğünü anlamak için, meslekten olmak gerekir, ikisine de aynı ölçüde hayranlık duyuyordum sanırım.

Edith, bütün Fransa'da çıkacağı turneye Yves'i de koyması için Loulou Barrier'i görevlendirmişti.

"İkinci yıldız olarak çıkaracaksın onu."

"Edith, mantıklı olun. Bu iş için yeterince sağlam değil."

"Yves'in yeri budur. Başka birini kabul etmeyeceğim. Beni istiyorlarsa, Yves'le de anlaşırlar."

"Onu, önce tek başına denesek daha iyi olmaz mı sizce? Güneyde bir turne ayarlarım Yves'e. Orada adı biliniyor."

"Sen kafayı mı üşüttün? Ona böyle bir teklif yaparsan, aramızda her şey biter, Loulou. Bir aydan fazla Yves'den ayrı kalmak ha! Öyle bir şey ki bu turne, onun aklına gelmese de bir yığın kız arkasına düşer! Beni iyi dinle. Bu çocuk benimdir. Onu ben yarattım. Benimle kalacak. Gedik tıkayacak türden bir şarkıcı değil. Yves bir yıldız, gerçek bir yıldız. Benden hemen önce sahneye çıkacak ikinci yıldız o. Meslekte de bu, iyi bir başlangıçtır!"

"Hemen sizden önce çıkmak kolay iş mi sanıyorsunuz?"

"Kafa ütüleme, karar verilmiştir."

Loulou sustu: Patroniçe konuşmuştu. Haksız değildi Barrier. Kendininkine çok yakın bir repertuarla Edith'ten önce sahneye çıkmak yürek isteyen işti. Turnenin ilk şehri Orleans'dı.

Edith bana talimatı vermişti: "Yves söylerken salonda oturacaksın ve bana her şeyi anlatacaksın." Ne tatlı bir görev!

Perde açıldığında, Yves ortaya çıkınca herkes beğendi onu. Öylesine dik duruyor, öyle güçlü görünüyordu ki, sanki gökyüzüne ulaşacak, yıldızların dünyasına varıp orada kalacaktı! Güçlülük hoşa giden bir şeydir. Hoşa gidiyordu, ama yetmiyordu bu... Her şeyiyle beğenilmesi için ufak bir eksiğini gidermek gerekliydi, ama ne? Pek fazla başarılı olamadı. Onları sahnede birlikte gören, Yves'in Edith'in öğrencisi olduğunu hemen çıkardı. R harflerini yuvarlama eğilimindeydi. Edith gibi duruyordu ışığa karşı. Işıkları birbirine benziyordu, özellikle de, hareketleri pek *Piaf gibi*'ydi. Provalarda sezmiştim bunu, ama konser sırasında hemen göze batıyordu. Gece, Yves öfkeliydi.

"Edith, yürümediğini sezdim. Niçin? Yanıldık mı yoksa?"

"Hayır. Bir şehir bütün Fransa değildir. Bu ilk şehir. Yeni başlıyorsun. Yine de, senin gibisini ilk görüyorlar."

"Yeni başlıyorum ha! Güldürme beni. Bütün güneyi, Akdeniz kıyısını dolaştım, Lyon'a kadar da çıktım. Her yerde çok beğenilmiştim!"

"Ve Paris'te yamyassı oldun. Hoşuna gitmiyorsa vazgeç."

Montand'ın başarısı düzensizdi. Her gece ödüm patlıyordu. Gündüz, Yves'in görünüşü çok kötüydü. Bir sürü şey homurdanıyor, ama ne dediği anlaşılmıyordu.

"Sen aldırma," diyordu Edith, "kriz geçiriyor!"

Lyon'da felâketi kıl payı atlattık. Sahneye çıkmadan Yves'in gülümsemesi geri gelmişti.

"Burada hep işlerim yolunda gitmiştir, benim dinleyicimdir Lyon'lular. Göreceksin, öcümü alacağım."

Zavallı Yves, neredeyse gırgıra alacaktı herkes onu, ağzım kurumuştu. Edith korkudan bembeyazdı. Yves söylediği sürece, kuliste emirleri veren oydu. Işıkları, perdenin açılıp kapanmasını Edith düzenliyordu. O gece, her zamanki gibi beşinci şarkıda perdeyi numaradan kapattırsa Yves hapı yutmuştu. Bir şarkı daha söyletmezlerdi ona.

İçeri girdiğinde sarhoş, yumruk yemiş bir boksör gibiydi.

İlk kez, Edith'in konserlerinde bulunmadım. Bağırdı bana:

"Koş, Momone, onu yalnız bırakma!"

Hemen, soyunma odasına girer girmez Yves saldırıya geçti. Kendine gelmişti.

"Buradakilerin bana güveneceklerine, beni anlayacaklarına inandığımı için ne hıyarmışım. Vızgelir. Ben onlara pes ettireceğim, onlar bana değil!"

Gömleğini çekti çıkardı. Çıplak göğsü terden parlıyordu.

"Bana temiz bir gömlek ver, giyip Edith'i dinlemeye gideyim. Yanı başında olduğumu, halkın beni korkutmadığını görmeli."

Öyle büyük bir korku geçirmiştim ki, gülmek geliyordu içimden. Yves bunu fark etmişti. Koca elini omzuma koydu ve iyi günlerin gülümsemesiyle baktı yüzüme, suç ortaklığı ettiğimiz günlerin gülümsemesiyle.

"Görüyorsun ya, Simone, beni kızdırmamak gerekir. Bu gece fena halde kafamı bozdular. Benden eski şarkılarımı istediklerini işittin. Budalaca şeyler dinlemek istiyorlar, söylemeyeceğim. Bu iş bitti artık. Bir daha hiç söylemeyeceğim o şarkıları. Yaptığım şey iyidir, hissediyorum, söylediklerimi sevmeleri gerekecek!"

Savaş başlamıştı. Yves bir daha pes etmeyecekti.

Marsilya'da, Vartietes sahnesinde söylüyorduk ve yine de ödüm kopuyordu. Provada, Edith büyük bir hırsla çalıştırdı Yves'i. İkisi de birbirinden hırslıydı. "Tekrarla," diyen Edith değilse, Yves istiyordu tekrarlamayı.

Gece, Edith benimle birlikte salonun dibine geldi. Elimi sıkıyordu. Korkumuz Yves'in korkusundan çok daha büyüktü. Sahneye

çıktığında alkışlandı. Bir anlamı yoktu bunun: Hemşerilerinin memlekete dönüşüydü sadece. Bu yüzden, daha da insafsız olacaklardı. İlk şarkıda, Edith'in parmakları elimde büzüldü. Anlamıştık, yürümüyordu. Burada, onu Amerikan şarkılarıyla tanımışlardı, bu şarkılarla sevmişlerdi. Yeni Montand'ı anlamıyorlardı. Bir ıslıklamadıkları kaldı. Ama bundan da beter oldu yaptıkları, buz gibi durdular... Hem de Marsilyalılar!

Yves, soyunma odasında kırık dökük bir iskemleye oturmuş, bizi bekliyordu.

"Gördün herifleri, Edith. Burada ortalığı birbirine kattığımı düşünüyorum da..."

Felâkete uğramış görünüşümüz karşısında sağlıklı kahkahasını, o dev kahkahasını koyverdi.

"Vızgelir, hayatım; sevgilim. Onlara pes ettireceğim. Bir daha buraya geldiğimde ortalığı yıkacaklar ve tekrar tekrar sahneye çıkaracaklar. Bu arada bir sürprizim var: Ailemle yiyeceğiz yemeği."

İçine dolan Marsilya'nın gürültüleriyle, Livi'lerin minik mutfağını ne kadar sevmiştim! Ya Yves'in ailesi! Ne mert insanlardı!

Yves onlara Edith'i tanıtırken şöyle dedi: "İşte nişanlım." Edith'in gözleri yaşlarla dolmuştu. Böyle bir aileye sahip olmak ne büyük talihti.

Ertesi gün, Edith'in söyledikleri beni allak bullak etti.

"Momone, dün gece Yves'i gördüğümde kız olmak geldi içimden."

Gerçekten, Yves için insan yepyeni olmak isterdi. Edith, hiçbir erkek için düşünmemişti bunu.

Evliliği düşünüyordu hep Yves. Durmadan, "Edith, evlenelim, karım olmanı istiyorum," diyordu.

Evlenmedilerse, bence, Yves teklifini gerektiği gibi yapamadığı içindi. Bunu, tam anında istemiyordu Edith'den. Hep kalabalık yerlerde ya da yemek yerken, Edith içerken ve eğlenmek isterken yapıyordu teklifini. İçki duygulandırıyordu Yves'i, Edith de bundan nefret ederdi. Bir çeyrek süren tatlı bir konuşma, küçük bir çiçek demeti, duygu yönünden Edith'e yeterdi. Kendisi için gözleri yaşarıyorsa, sevgilisi yeterince erkek değildi.

Yves'in sevdiği yanları gücü, kavgadan hoşlanması, gençliğiydi. Aralarında çok büyük bir yaş farkı yoktu. Ama Edith çok yaşamıştı, Yves'e gelince, pek az!

Sabah odasına döndüğünde banyoda saçlarını toplar, yeni saç tuvaletleri dener, kendini seyreder, incelemesinden hoşnut kalıp şöyle derdi:

"Diyecek yok, herhangi bir kadından daha çirkin değilim..."

Vücuduna karşı ne zaafı vardı, ne de hoşgörüsü Eleştirici gözle kendine bakar ve filozofça içini çekerdi:

"Venüs'ün vücudu değil gerçekten... Ne yaparsın, insan ona kızamaz, çok iş gördü garip..."

Bir tek şey onu çok sinirlendiriyordu, bunu söylemekten de geri durmazdı:

"Memelerim sarkıyor, kıçım yere yakın, kaba etlerim de aşağı doğru. Fabrikadan yeni çıkma değil! Ama erkekler için gene de kelepir..."

Ve kendinden hoşnut, yatardı. Gülerdi. Edith'in gülüşü çok değişik bir şeydi. Her şeyde olduğu gibi, herkesten yüksek sesle gülerdi.

"Şu Yves beni ne kadar da çok seviyor, Momone! Ben de ona deli oluyorum."

Bu söylediği doğru olmalıydı. Hayatında aldatmadığı tek erkek, Yves oldu...

Turne dönüşü, Edith yine Yves'le birlikte Alhambra'da sahneye çıktı. Paris, taşra değildi. Sonuç ya daha iyi olacaktı ya daha beter.

Loulou Barrier, Edith ve ben, sinirden ölüyorduk. Belki galanın ertesi günü neşemiz yerine gelecekti, ama galadan önce gerçekten moralimizin yükseltilmesine gerek duyuyorduk. Marsilya'da olduğu gibi, Edith yine salonun en arkasına geldi. Yves sahneye çıkıp gülümsediğinde dişleri öylesine beyazdı ki, Edith'e, "Bak, mor gülüyor," dedim.

Hemen, işin yoluna girdiğini anladık. Turne, Yves için çok güç geçmişti, öyle zor durumlarla karşılaşmıştı ki her şeye hazırdı. Bu da ona usta bir şarkıcı görünümü vermişti. Sahnede kendini kabul ettiriyordu.

"Artık aynı şey değil, Momone. Başlangıcını hatırlıyor musun? Şuna bak. Yves'i yanımda tutamayacağım..."

Gecenin yıldızı Yves Montand olduğundan, ertesi gün gazetelerin baş köşesinde yer alıyordu.

Alsina otelindeki odada, kasırga gibi esiyordu Yves. Çevremizde öylesine dönenip duruyordu ki köpekler gibi kuyruklarımızı kısmak geliyordu içimizden.

"Şunu oku, Edith: 'Unutulmayacak bir ad, Yves Montand.' Momone, bak: 'Bir yıldız doğdu.' Edith, başardım: 'Şarkıda ihtilâl.' Haklıymışsın Edith, sonunda *beklenen şarkıcı* oldum. Sevinçlisin, değil mi?"

"Evet," diyordu Edith, bu deliye dönen çomardan rahatsız olup. "Bilirim bu işleri."

"Tabii, benden önce de aynı şeyleri senin için söylediler."

İşte bu, porselen kâseyi çatlatan küçük darbeydi...

"Yine de, taşradakilerden çok daha iyi biliyorlar bu işi."

"Ağır ol, Yves! İnsan adını Paris'te duyurur, ama taşrada kendini kabul ettirir!"

"Sevincimi kursağımda bırakma, çok sevinçliyim."

Akşam, Alhambra'nın önünde afişlere baktı.

"Adımın daha büyük yazılmasını istemeliydin."

Çok sert bir sesle, cevabı yapıştırdı Edith:

"Marsilya'da kazandığın *zafer*'den sonra kolaydı, kabul ettirebilirdik sanki bu!"

Montand'da, gençlerin o insafsız, acımasız açlığı vardı. Hayatta olduğu gibi sofra başında da çok iştahlıydı. Ama Edith kendini kolay kolay yedirenlerden değildi.

Yves'in kıskançlığına katlanmak gerekiyordu. 'Başarısı onu yatıştıracak, başka şey düşünecek' diyordum kendi kendime. Ne gezer! Edith onun malı, özel mülküydü, Elinde tüfek, dişi geyiğini bekleyen av bekçisinden farkı yoktu, kimseyi sokmazdı Edith'in yanına.

Gece yarısı uyandırıyordu onu:

"Düşünde kimi görüyordun? Eski dostlarından birini mi?"

Edith başından savıyordu Yves'i, ama ertesi gün bana şöyle diyordu:

"Yine de, beni ne kadar çok sevdiğini görüyor musun?"

Ancak bu her zaman yürümüyordu. Edith yakışıklı birine baktı mı, çevresinde dolanmasına, kasılıp durmasına göz yumdu mu, Yves deliye dönüyordu.

"İtin, sefilin teki olduğunu, seninle dalga geçtiğini görmüyor musun?"

Edith ona karşılık verir, ve saatler boyu hırlaşırlardı. Sonra, yirmi dört saat süreyle birbirlerine taparlardı. Onları çok seviyordum, ama ciddi olarak kafa ütülemeye başlamışlardı.

Alhambra'dan sonra Etoile'de sahneye çıkacaklarından (Kurtuluş'tan sonra en şık, en gözde müzikholdü Etoile) daha da büyük bir

heyecan içinde yaşıyorduk... Galadan birkaç gün önce mutluluk içinde yüzüyorlardı. Ben yavaş yavaş kendimi toplamaktaydım. Sabahları banyo sefaları ve Yves'le yaptığım uzun yürüyüşlerden sonra buna ihtiyacım vardı. Dertlerini dinlemekten ve her birini öbürünün hesabına ispiyonlamaya zorlamaktan bezmiştim, ikisi de ayrı ayrı, 'Onu bir adım bile uzaklaştırma yanından,' diyordu. 'Ben olmadığım zaman kolla ve bana her şeyi söyle.'

İş konusunda araları çok iyiydi ve gül gibi geçiniyorlardı. Loulou Barrier'in uyarılarına rağmen Yves'in adı Edith'inki kadar büyük yazılıyordu:

"Dikkat edin, Edith. Sizinle aynı programda tehlikeli olmaya başlıyor. Ona çok büyük bir yer vermeyin."

"Sen üzme tatlı canını. Beni silecek Bay Piaf daha anasının karnından doğmadı. Etoile, düzenlediğim donanma şenliğinin doruğu olacak. Başarıya ulaşmasını istiyorum. Sonra..."

Bunun için elinden gelen her şeyi yaptı. Günlerce, yüzden fazla telefon etti sağa sola: Bütün dostlarını, gazetecileri, şarkı dünyasının en önemli kişilerini aradı. Edith her işi büyük çapta yapardı.

Yves, çok kısa zamanda para sahibi oldu. Üstelik değerini biliyor ve har vurup harman savurmuyordu. Hiçbir zaman da Edith'in parasıyla geçinmedi. Bunu yapamayacak kadar gururluydu. Yine de Edith ona birkaç elbise, timsah derisinden pabuçlar, özellikle de bundan sonra sevgililerine hep armağan edeceği takımın ilkini aldı. Bu takım, bir çakmak, bir saat, köstek ve kol düğmelerinden oluşuyordu.

Edith, her zamanki gibi hesapsız para harcıyordu, öyle ki, gala gecesinin öncesinde üç bin frangı kalmıştı topu topu. Alhambra'daki on beş gün doldurmamıştı cebimizi.

"Momone, yarın gece Yves için güzelleşmek istiyorum. Gel, elbise alacağım."

Daha kapıya varmamıştık ki, Yves sordu:

"Nereye gidiyorsun?"

Alsina'ya yerleşeli beri kendimize hiçbir şey alamamıştık. Geldiğimizde de pek giyeceğimiz olmadığından, durumumuz parlak değildi.

"Kendime bir elbise, eldiven ve şapka alacağım. (Hiç şapka giymemişti, ama o gece için ona bir şapka gerekiyordu. Bunun daha iyi, daha şık olacağını düşünmüştü.)"

"Bu yaptığın gülünç. Hiçbir şeye ihtiyacın yok. Para harcamanı yasaklıyorum. Sonra tek kuruşun kalmayacak (bu söylediği doğruydu)."

Edith ona tek kelimeyle cevabı yapıştırdı:

"Hassiktir!"

Yves'le daha fazla uğraşmadan, alışverişe çıktık, öfkeden deliye dönmüştü.

Geri döndüğümüzde bir frangımız bile yoktu. Edith uçuyordu, bir çift eldiveni yatağın üzerine koydu! Mağazaya varana kadar on beş meyhaneye rastlamıştık tabii! Mutlu olduğu için de Edith yalnız içmekle kalmamış, bir dolu kişiye içki ısmarlamıştı! Yves'in 'Yasaklıyorum' sözü umurunda bile değildi. Haksızdı bunda. Yves korkunç bir öfkeye kapıldı, mangırı yürütülen bir kocanın gerçek öfkesiydi bu. Durumun bu söylediğimle ilgisi yoktu tabii, ama bazı ilkelere çok bağlıydı Yves: Bir kadın, erkeğine boyun eğmeliydi.

"Gırtlağına kadar borçtasın. Parayı döküp saçıyorsun. Sonunda sokaklarda sürüneceksin..."

"Seninle sürünmeyeceğime göre ne oluyorsun be!"

"Bunu yasaklamıştım sana, o kadar."

"Bana kimse, hiçbir şeyi yasalayamamıştır."

Çok yüksek sesle bağrıştıklarından birbirlerini dinlemiyorlardı bile. Sonunda Yves, insanın kafasını koparacak güçte, sağlı sollu bir sille savurdu. Eli de çok ağırdı. Edith ağladı. Yves kapıyı vurup çıktı. Sonra geri döndü. Kucaklaştılar. Âlemdi ikisi de!

Sonra birbirlerine, "Galadan önce kavga etmek sinirleri yatıştırır," dediler. Yine de, o kadar çok bağırmışlardı ki sesleri kısılmıştı ve sahneye çıkmadan bir saat önce musluğun başında gargara yapıyorlardı.

O gece, Edith sahnenin önüne gelip Yves Montand'ı dinleyicilere tanıttı. Bunu ilk kez yapıyordu. Yves sahneye çıkınca, Paris'in en seçkin kişileriyle halkın birbirine karıştığı tıklım tıklım dolu salonda heyecan doruğuna varmıştı.

Edith, Yves'in hemen ardından sahneye çıkmayacakmış gibi, her şeyi yönetiyordu. Yves arada bir içeri girdiğinde Edith terini siliyor, su bardağını uzatıyordu ona. Perde indiğinde, Yves'i tam on üç kez sahneye çağırdıklarını hesaplamıştık.

"Bu iyi bir belirti. On üç ona uğur getirecek," diye mırıldanıyordu Edith. Derin bir soluk almıştı. Rahatlamıştı sonunda, Şampiyonu zaferi kazanmıştı.

Yazık ki, gala gecelerinin ertesi sabahları da vardı! Alhambra sonrasındaki sabahın daha da büyüğüyle karşılaştık. Yves, kazandığı zaferden sonra horoz gibi şişiniyordu. Durmadan ötüyordu! Basın da coşmuştu. Yves'den başka söz edilmiyordu.

İki kere aynı şeyle karşılaşmak Edith için fazlaydı. Yüzünden seziyordum bunu. Oysa, Yves'in başarısını o istemişti. Yastıklara yaslanmış, gözleriyle Yves'i izlemekteydi. Gülümsemesinden, kötü bir şey söyleyeceğini anladım.

"Seni mutlu görmek iyi bir şey. Buna ihtiyaç duyuyordun, sevgilim. Ama öğrenmen gereken küçük şeyler var daha... Sahnede terlememen gerek... Bu sana bir dok işçisi görünüşü veriyor..."

Yves, öfkeyle sözünü kesti:

"Beni canımdan bezdirme. Dün gece bileğimin hakkıyla başarıya ulaştım, kimsenin yardımıyla değil!"

Bu çatışmaya rağmen akşam, Edith'in verdiği yemekte, yepyeni smokininin içinde Yves havalarda uçuyordu. Ondan başka konuşan yoktu, kimse ağzından sözü kapamıyordu. Bu yarış kazanmış yumurcağın gururu beni güldürüyordu. Edith'i değil.

"Kaç kere çağırdılar sahneye? On üç kere! Simone saydı. Değil mi Simone?"

Edith arkasını getirmesine fırsat vermedi:

"Bana bak, kafa ağrıtmaya başladın artık!"

Buz gibi bir hava esti. Yves'in neşesini dondurdu. Yirmi iki yaşındaki bir genç için çok ağırdı ders. Yves bunu anladı, ama sindirmesi için zaman gerekti.

Görünürde değişen bir şey yoktu. Ama Edith'in ona bakışını sevmiyordum. Boşluğunu kollar gibiydi. Bu havayı hiç görmemiştim onda. Bir oyun hazırladığından emindim.

Öte yandan, Yves de tedirgindi.

"Simone, ne oluyor? Edith'le eskisi gibi değiliz. Niçin?"

Sebebini biliyordum, ama Yves'e nasıl söylemeli? Çok kısa sürede büyük bir yıldız olmuştu. Kendisini oluşturan narin ellerden kurtuluyordu. Çok güçlü sandığım bu aşkı zedeleyen şarkıydı. Ve... Yves alkışlara direnemiyordu.

'Mutluluğunuzu yok eden mesleğinizdir!' diye bağırmak geliyordu içimden onlara. Olacak şey değildi. Yves de bir canavar olmuştu şimdiden. İpin ucunu bırakmaktan başka çare yoktu.

Bir sabah, Edith patladı:

"Momone, bu iş böyle süremez. Yves'in, geçmişteki başarılarını anlatıp duran sanatçı eskisi yanına katlanamıyorum. 'Alhambra'da nasıldım... Ya Etoile'de... Gördün mü?' Bir yıl sonra, beyimizin pabuçlarını boyamaktan başka yapacak işim kalmayacak."

"Bu böyle sürmeyecek, Edith. Yves anlayacak durumu. Ona biraz zaman tanımak gerek. Başının dönmesi, sarhoş olması çok doğal."

"Mümkündür. Ama ben, alkolü kaldırmayan erkeklere hiç dayanamam. Ağır olsun! Hesabını göreceğim, hem de çabuk tarafından! Ben adamı aşktan söz etmesi için koynuma alıyorum, mesleğinden değil! O işi tek başıma yapmayı da bilirim."

Aynı gün, Loulou Barrier'e şöyle diyordu:

"Artık Yves'le aynı programa çıkmak istemiyorum."

Loulou cevabı yapıştırdı:

"Bunun zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Müzikhol yöneticileri için ikinizle birden anlaşmak imkânsızlaştı artık."

Edith sevdi mi, ilk aşkıymış gibi, hayat boyu sürecek biçimde ve bambaşka severdi. Bence değişen o değil, sevdiği erkeklerdi.

Edith'in aşkı bir hastanın ateş çizelgesi gibiydi. Hızla yükselir, ısıölçeri patlatacak noktaya, 42 dereceye çıkardı bu ateş. Sonra düşerdi ve başlardı inişler, çıkışlar göstermeye. Ardından ateş iyice düşerdi, çok fazla. 35 derecenin altına indi mi Edith donardı, yüreği üşürdü, o zaman da ısınmak için başka birini ararda.

Edith'le yaşamak için insanın çok sağlıklı olması gerekirdi. Montand'la birlikte ateşinin doruğa çıktığı en son ânı Etoile'de yaşamıştık.

Saf bir yanı vardı Yves'in. Başarısının Edith'i kendisine hayran bırakacağını sanmıştı. Yanılıyordu. Edith'in ona katlanması için, hep patron kalması ve Yves'in, sürekli üzerine titremesi gerekiyordu. Oysa durum böyle değildi. "Seni seviyorum," diyordu," Yves, Edith'e. Doğruydu bu. Ama sağda, solda kırıştırıyordu. Edith de biliyordu bunu. Pek çok kez hüngür hüngür ağladığını gördüm.

"Momone, bu herif beni çok üzüyor, bu iş devam edemez," diyordu. Diyordu ya, bu da doğru değildi. Yves'le birlikte daha epey birlikte yaşayacaktık.

Bir erkeğin sonunun nasıl geldiğini biliyordum. Acıydı, hır gür doluydu. Edith sinirlenir, kafayı çekmeye başlardı. Geceleri uyumazdık. Sabahın erken saatinde bana telefon eder, "Momone, gel!"

derdi. Yanında yatmışsam sarsarak uyandırırdı. "Görüyor musun bana yaptığını!" diye başlardı anlatmaya. Bir saat sürerdi hikâyesi, ardından, "Benim zavallı kardeşim, uykusuzluktan geberiyorsun, git yat," derdi. Ben odama dönerdim. Derken, on dakika sonra yeniden arar ve aynı hikâye baştan başlardı!

Daha o noktaya varmamıştık. Büyük aşkın ateşi düşmekteydi sadece.

Yves'in de pek çaba harcamadığını söylemek gerek. Kolayca geçiştirebileceği sahneler yaşadık. Bir gece çok rahat, kendinden pek hoşnut bir durumda otele döndü. Edith bunu hemen fark etti:

"Dostuna söyleseydin de, seni bana yollamadan önce baştan aşağı bir temizleseydi. Görünüşün iğrenç. Omzuna bak! (Yves'in ceketi pudra ve fondöten kaplıydı.) Ben artıkları sevmem, oğlum! Biri önce bana gelirse kabulümdür; başkasının artığını istemem!"

Yves'in susması gerekirdi. Posta koymaya kalktı, Edith hemen verdi ağzının payını:

"Bana bak, Marsilya kabadayısı numaralarından gına geldi. Bu halinle pek gülünç oluyorsun. Gerçek bıçkınların, kabadayıların nasıl olduklarını çok iyi bilirim. Benim evimde senin zartın zurtun sökmez. Bıktınsa topla pılını pırtını, seni tutan yok. Dön yine kaltaklarına, onlar seninle ilgilenir!"

Bu sefer iş ciddiydi. Yves hemen alttan aldı! Yüksek sesle güldü; bu gülüşün inandırıcı olduğu söylenemezdi. Edith'i kollarına aldı ve sevgi sözleri söyledi kulağına. Bu işin ustasıydı, namussuz! Sıkı sıkı sarılmıştı, göğsüne bastırıyor ve 'seni seviyorum'lar gırla gidiyordu. Kollarında tüy gibiydi Edith. O kadar da narindi ki, kendi kendime 'Olamaz, şimdi pes edecek Yves'e' diyordum.

"Edith'im, kalbimdeki tek kadın olduğunu biliyorsun. Seni aldattığımı söyleyen namussuzlar kıskanç herifler, mutluluğumuz hepsinin uykularını kaçırıyor. Sen benim bir tanecik hayatımsın. Sözlerime inanıyorsun değil mi, söyle..."

Edith, kendinden geçmiş gülümsüyordu. "Evet," dedi, zevkten içini çeker gibi. Yazık ki Yves ileri gitti. Daldı yine hayallerine, istediği bu olduğundan, fazla dikkat etmedi.

"Adlarımızı aynı afiş üzerinde ve aynı büyüklükte görünce herkes anlayacak beraberliğimizin hayat boyu süreceğini..."

Edith onun kollarından sıyrıldı. Yves bamteline basmıştı. Hayatta hiç yüzü gülmemiş çocuk gülümsemesiyle şöyle dedi Edith:

"Biliyor musun! Benim aşkım pek hayat boyu sürmez. (Sonra, daha da açtı arayı.) Adlarımızın aynı afişte yazılmasına gelince, bu iş bitti. Louiou'ya gereken emri verdim."

İnsanın boyu bir seksen yedi, görünüşü kapı gibi de olsa, böyle bir cevap kişiyi birden ufaltıverir...

Adlarının aynı afişte yazılmasına gelince, bunun sonu daha gelmemişti. Yine bir arada görüleceklerdi, Edith sayesinde.

Marcel Blistène, işgal yıllarında Edith için bir film düşünmüştü. Bunun sözünü de etmiş ve Edith'den şu cevabı almıştı: "Fikrin çok iyi. Sana yemi ediyorum ki bu filmi yapacağız." Filmin yapımı söz konusu değildi, Marcel gizleniyordu. Ama, 1944 Aralık'ında Marcel, film hikâyesiyle birlikte çıkageldi. Çok basitti bu hikâye ve tam Edith'e göreydi: Ünlü bir şarkıcı bir genci seviyor, onu yetiştiriyor, sonra tek başına yoluna gidiyordu.

Edith hikâyeyi okuduğunda güldü.

"Marcel, pek kendini yormamışsın ama doğru bilmişsin. Geleceği söylüyorsun. Bu filme evet diyorum. Ancak, Yves Montand'ı da oynatacaksın."

Marcel Blistène kabul etti, ama filme para koyan kişi karşı çıktı. Oyuncuları tutmuyordu. Anlamak gerekirdi adamı, onun mangırıyla dönecekti iş. Edith Piaf'la Yves Montand'ın adlarını taşıyan bir film afişi pek heyecanlandırmıyordu insanı.

Edith bir şeyi istedi mi, onu becermeyi bilirdi. 15 Ocak 1945 günü, Yves'in her gece şarkı söylediği Sanit-Michel bulvarındaki Mayfair'de, Edith filme para koyan adam için bir kokteyl düzenledi. Yves söylüyordu. Blistène, Edith'ten de şarkılarından birini söylemesini rica etti. Bu iş önceden düzenlenmişti. Edith biraz yalvarttı, "Bir tek şarkı söylerim, o da senin hatırın için..." Şarkıyı söyledi ve allak bullak olan işadamı Marcel'e döndü:

"Bu kadında büyük bir dehâ var, oğlanın fiziği de çok iyi. Kabul."

Sönük Yıldız'ın çevrilmesine böyle karar verildi. Edith'le birlikte, filmde Marcel Herrand, Jules Berry ve oyunculukta yepyeni olan iki genç, Serge Reggiani ve Yves Montand oynadı.

Birkaç yıl sonra Yves Montand, "Her şeyimi Edith'e borçluyum," dediğinde doğru söylüyordu.

Yves'de bir devin iştahı, her şeyi yutmak için büyük bir istek vardı. Ama hayatta kendinden pek emin değildi. Deneme filminin çekildiği gün yüzü sapsarıydı.

"Hiç merak etme. Bu iş için biçilmiş kaftansın, doğuştan oyuncusun sen. Çok iyi yürüyecek."

Bir kere daha, Edith'in görüşü doğru çıktı. Filmin çekimi olaysız geçti, sonunun dışında. *Sönük Yıldız,* Charlie Chaplin'e çok uygun düşen bir görüntüyle son buluyordu. Büyük yıldızın stüdyodan yapayalnız çıktığı ve arkadan görülen minicik karaltısının ufukta gitgide ufaldığı görülüyordu. Yalnız bu sahnede, bir kerelik büyük yıldız ben oldum.

Edith, o gün biraz kafayı tutmuştu, iyi başlıyordu da üç metre gidince yalpalamaya koyuluyordu. Marcel bağırıp duruyordu:

"Doğru yürü!"

Edith atıyordu kahkahayı.

"Yürüyemem. Çok üzüntülüyüm."

"Ne üzüntüsü, sen sarhoşsun!"

"Beni rahat bırak, yerime Momone'yi oynat."

Marcel bana baktı ve, "Giyin," dedi. "Saçlarını onunki gibi yapacağız, arkandan da değişiklik fark edilmeyecek."

Dilediğim kadar sırtımın göründüğünü kendi kendime tekrarlayayım, yine de kameranın gözü önünde yürüdüğüm izlenimini atamıyordum üzerimden. Edith'e gelince, bu durum onu pek eğlendiriyordu. "Sana bir meslek buldum işte. Benim dublörüm olursun. Marcel, ona para ödemen gerekecek."

Yves, filmden çok söz ediyordu. Kafası hep bununla meşguldü. Haklıydı da: Film onun için, Edith için olduğundan çok daha önemliydi.

Yine Alsina'da kalıyorduk. Araları iyi gibiydi, ama ben bu işin uzun sürmeyeceğini biliyordum. Edith onun YANINDA yaşıyordu, ONUNLA, değil. Bir aradaydılar, ama bu beraberlik alışkanlık kokuyordu.

Kurtuluştan sonra, Marguerite Monnot (Guite) yeniden aramıza dönmüştü. Yves'i de seviyordu. "Yetenekli olduğu kadar da yakışıklı," diyordu onun için. Edith'in hoşuna gidiyordu bu. Aşklarından söz ettiğinde, Guite bunları hep harika bulurdu. Edith'in aşklarını müziğe dökmesi için onu fazla dürtmek gerekmezdi.

Edith'in bir tasarısı vardı, ama bunu Guite'ye açmak kolay değildi. Yine de, Edith her şeyi göze alıp konuştu:

"Dinle, bunu sana söylemeye cesaret edemiyorum, ama aklıma şarkı sözleri geldi mi birlikte müziğini de işitiyorum, anlıyor mu-

sun? Hepsi birlikte yerleşiyor kafama. Bir deneme, öylesine bir şarkı yapabilir miyim dersin?"

Edith'i gırgıra almamak için insanın Guite olması gerekirdi. Solfejden bile haberi yoktu üstelik bizimkinin. Bunu Marguerite Monnot gibi bir besteciye söylemek çılgınlıktı, epey büyük bir gözüpeklikti.

"Bir deneme yap, Edith; sana yardım ederim."

"Benimle dalga geçmeyeceksin ya? Kafamı kurcalayan küçük bir melodi var. Söyleyebilir miyim?"

"Hadi bakalım."

Edith bize, öylesine, "La Vie en Rose - Pembe Hayat" olacak ünlü şarkının taslağını çıkarıverdi.

"Pek yakalayamadım," dedi Guite.

"Sevmedin mi?"

"Ya sözleri?"

"Bilemiyorum. Yalnız kafamda dolaşan bir hava bu."

"Her neyse, ama sana göre bir şarkı değil, hiç söyleyemezsin bunu. Yine de devam etmen gerek. Hem, neden şarkı sözü yazan ve besteci olarak SACEM'in sınavına girmeyesin?"

"Bir kere şarkı sözünden çaktım. Besteye kalkışırsak beni yamyassı ederler."

Guite güldü.

"Hiç önemi yok. İlk seferinde beni de çaktırdılar. Benden önce de Phi-Phi'nin bestecisi Christinee'yi çaktırmışlardı... Bu sınavda başkaları da döndü!"

Kulaklarımıza inanamıyorduk. Marguerite Monnot sınavda çakmıştı, ha! Birden, bu olay Edith'in kendine güvenini kazanmasını sağladı.

"Sınava gireceğim."

"La Vie en Rose-Pembe Hayat"ın doğmak istediğine, çıkmaya hazır olduğuna inanmak gerek. Edith'in bir arkadaşı vardı, Marsilya'dan gelen şarkıcı Marianne Michel. Koruyucusu da Champs-Elysees'deki bir gece kulübünün sahibiydi. Marianne adını duyurmaya başlamıştı. Ama meslekte yeni olan her şarkıcı gibi onun da bir repertuarı yoktu. Edith, Marianne'yle sağda solda iki kadeh atardı. Birlikte oldukları sürece de Marianne yakınır dururdu ona:

"İyi şarkı bulamıyorum. Adımı duyurmak için hemen tutulacak bir şarkıya ihtiyacım var. Edith, siz bana böyle bir şarkı yapamaz mısınız?"

"Kafamı kurcalayıp duran bir şey var. Tam size uygun. Dinleyin."

Edith, Guite'ye çaldığı şarkıyı ona mırıldandı.

"Harika. Sözleri nasıl?"

"Durun. Sanırım sözlerini de buldum..."

Ve hemen, oracıkta, Edith şarkının sözlerini de çırpıştırıverdi:

Beni kollarına alınca
Alçak sesle konuşunca
Her şeyi toz pembe görüyorum...

Bu sözler Mairanne'ın pek hoşuna gitmemişti. "Her şey diyorsunuz, sevdiniz mi bunu? Bunun yerine 'hayat' deseniz nasıl olur?"

"Bu iyi fikir! Adı da "La Vie en Rose-Pembe Hayat" olur."

Ertesi gün şarkı hazırdı. Ama Edith, SACEM'e kayıtlı olmadığından adını vermesi mümkün değildi.

Hemen Guite'ye koştuk.

"İşte. Geçen günkü şarkının sözlerini de buldum. Dinle!"

Guite patladı:

"Böyle bir saçmalığı söyleyecek değilsin umarım?"

"Benim için değil şarkı, Marianne Michel için. Ama hatırımı kırmayıp düzelteceğini umuyordum."

"Hayır, gerçekten sevemedim bunu."

Kör şeytan. Kendisine direnildiğine göre başarılması gerekiyordu. Edith hayır cevabından hoşlanmazdı. Çok yetenekli bir arkadaşımız vardı, sevimli bir çocuk, iyi bir besteciydi ama yolsuzdu: Louiguy. Edith onu çağırttı. Bu küçücük havadan, Louiguy, "La Vie en Rose"u yaptı ve pişman da olmadı.

Şarkıyı ilk kez Marianne Michel söyledi. Şarkı bütün dünyada büyük başarı kazandı, görülmemiş bir başarı. On iki dile çevrildi. En çok da Japonca'sı güldürüyordu bizi. Edith bana şöyle diyordu:

"Hayatı pembe balık gibi görüyorum demediğinden emin misin?"

Bing Crosby, Louis Armstrong gibi ünlü Amerikalı sanatçılar şarkıyı repertuarlarına aldılar. Üstelik Fransız şarkılarına karşı pek hoşgörülü kişiler değildi hiçbiri. Audrey Hepburn, Humphrey Bogart ve William Holden'in başrollerini oynadığı *Sabrina* filminin de fon müziği oldu. O çağda, bir yıl içinde üç milyon plak satıldı, hâlâ da satılmaya devam ediyor. Broadway'de bir gece kulübüne "La Vie en Rose" adı verildi. New York'un en çok söylenen parçasıydı. Edith'le,

New York sokaklarında ıslıkla çalındığını ve mırıldanıldığını çok sık işittik. Şarkısı öyle büyük bir başarı kazanmıştı ki Edith kuduruyordu, "Bunu söylemedim de iyi bok yedim sanki." Söyledi kendi şarkısını, ama sadece iki yıl sonra.

Evde (bizim için, oturduğumuz yer her zaman *ev*'di; ister otel, ister mobilyalı daire olsun, arada fark görmüyorduk; bu konuşma biçimi Yves'i şaşırtıyordu; o, evin ne olduğunu bilirdi) Yves'le aralarındaki sevgi bağı gitgide kopmaktaydı. İş konusunda tam tersine, çok hızlı bir yükselmenin içindeydik.

"Filmlere fazlaca bel bağlıyorsun. Bunların seni Amerika'ya kadar götüreceğini söylüyorsun. Mümkündür. Ama şarkıcı olarak da gidebilirsin oraya. Hem sonra, ikisinde de başarıya ulaşacak ustalıktasın. Etoile'de vereceğin bir konser seni *tek, en büyük* yapabilir..."

Edith, sonuna kadar gitmeyi, başarısının sağlam olmasını istiyordu. Yves, onun eseriydi. Duygularını işiyle karıştırmıyordu, araları kötü gitse bile.

Etoile'deki resitalinden önce Yves o tepeden bakan havalarını yitirmişti. Artık gösterişten uzak duruyordu. Dizlerinde derman kalmayana ve sesi kısılana kadar prova yapıyordu. Bir yerde falso yaptığına inandı mı bağırıyordu:

"Edith, olmadı değil mi?"

"Oldu canım, durma, devam et sen."

Sonunda Yves yıkıldı.

"Artık bulanık görüyorum. Kendimi bilmez haldeyim. Korkuyorum..."

Edith ona baktı. Hali görülmeye değerdi. Her şey vardı bu bakışta: Hoşnutluk, intikam... Bana döndü ve şöyle dedi:

"Görüyorsun ya, Momone, kendi kendini oluşturuyor."

Edith'in Yves'de sevdiği, çalışkan ve gözüpek yanıydı.

"Şarkıcılık mesleğinde yorulmak bilmeyen bir herif bu. Kendini herkese kabul ettirecek." Ve akşam, Edith ona sıkı sıkı sarılıyordu. Bu, aşklarına bir parça yenilik katıyordu. Hararetli bir çalışmanın sağladığı yenilik.

1945 yılında Etoile'de tek başına resital vermek -sahnede hep aynı kişiyle, değişik şarkıcı ve sanatçılara alışkın dinleyiciler önünde tam iki saatlik bir gösteri- insanda büyük yürek isterdi. Edith Piaf bile daha yapmamıştı bunu. Sanırım, Yves'den önce, Etoile'de tek ba-

şına konser veren, yalnız Maurice Chevalier'di. Evet, gerçekten gözüpeklikti bu!

Bu nedenle, güvendiğimiz halde tir tir titriyorduk. Edith, sevgili Yves'ine nasıl da kanat gerdi, onu nasıl destekledi hazırlık süresince! Yeniden doruğuna çıkmıştı aşkının ateşi. Gözü Yves'den başkasını görmüyordu. Henri Contet ona iki yeni şarkı hazırlamıştı: 'Büyük Şehir' ve 'Yaptıkları...'

Gala gecesinin sabahı Yves, "Dinle, Edith," dedi. "Senden bir ricam var: Benim için bir mum yakar mısın?"

"Budala, o işi çoktan yaptım! Şimdi Momone'yle gidip bir mum daha yakacağız."

Sacre-Coeur'e kadar uzandık, küçük azize Sainte-Therese des Lisieux'a bir mum daha yaktık. Artık alışkanlık oluyordu bu...

Gala gecesi, Etoile'nin önünde, Edith yine de Yves'e şunları söylemekten kendini alamadı:

"Memnunsun herhalde, afişte bir tek senin adın var."

Yves, acı acı cevap verdi: "Bir de çuvallarsam, yapayalnız kalırım."

Edith hep kuliste bekledi. Yves'i hiç bırakmadı. Ben, Marsilya'dan gelen Livi ailesinin yanında oturuyordum. Kadife koltuklarına yayılmış, mutluluk içinde yüzmelerini seyrediyordum. Kendi çocukları olan bu delikanlıyı sahnede görmek, onlar adına harika bir duygu olmalıydı. Amerika'yı unutmuşlardı. Servetin Fransa'da da uzantıları vardır!

Arada, Yves'in soyunma odasına koştum, içeri girmek yasaktı, tabii bana değil. Yüz yıl yaşasam, "Ne haber?" diye soran bakışını unutamam.

"İyidir!"

"Sıkılıp giden olmadı ya? Bıkmadılar ya?"

"Sıkı sıkı yakaladın hepsini. Dayan."

Kuliste kaldım. Ve Yves sonuna kadar dayandı. Konserin ikinci bölümü daha güçtü. Seyirci bir anda bezebilir, aynı adamı görmekten sıkılabilirdi. Bunu düşündükçe sinirden titriyorduk. Yves söylüyordu:

Nem var benim böyle?
O kadar seviyorum ki onu
Bağırmak geliyor içimden...

Dönüp bir saniye Edith'e baktı. Onun içindi bu aşk çığlığı. Yves şarkıyı Edith'e sunuyordu. İri gözyaşlarının Edith'in yanaklarından aşağı aktığını gördüm. Ne kadar duygulanmıştık!

Sonunda, hayvan terbiyecisinin kendini yırtıcı hayvana parçalattığını -neden olmasın?- görmeye gelen züppelerle, mesleğin kodamanlarıyla dolu salon ayakta alkışlıyor ve bağırıyordu, "Bir şarkı daha! Bir şarkı daha isteriz!"

Perde inip Yves içeri girdiğinde Edith'i kollarına aldı, "Sağol. Her şeyi sana borçluyum," dedi.

Odasında, gala gecesi meraklılarının geçit resmini izledik. "Bu sefer tamam. Artık bana ihtiyacı kalmadı," dedi Edith.

Bu sözler büyük bir yalnızlık gibi indi tepemize. Hepimiz buz kestik.

Yves'in artık Edith'e ihtiyacı yoktu, ama o bir kere daha sevdiğinin geleceğini hazırlamaya çalıştı. Marcel Carne, sık sık Alsina'nın barına gelirdi. Edith'le gevezelik etmekten de hoşlanırdı. Etoile'deki konserde de bulunmuş, birlikte bundan söz etmişlerdi.

"Montand'ın çok iyi bir fiziği, az görülen bir yerini doldurması var," demişti Carne.

"Adını unutmayın. Yalnız şarkıcı değil, çok büyük bir oyuncudur aynı zamanda. Sinema onun için biçilmiş kaftan."

Bir yıl sonra Yves, Nathalie Nattier'le, Marcel Carnv'nin yönetiminde *Gecenin Kapıları*'nın başrolünde oynuyordu. Oysa ikisi de bu rol için düşünülmemişti, ilk tasarıda Jean Gabin ve Marlene Dietrich'in adları öngörülüyordu.

Edith çok çalışıyordu. Loulou boş bırakmıyordu onu. Yves'in kıskançlığı da devam etmekteydi. Edith'ten ayrılmak istemezdi hiç. Ama bu mümkün değildi; onun da anlaşmaları vardı. Onları birleştiren Şarkı, gitgide birbirlerinden ayırıyordu.

Noel gecesi Edith şarkı söylüyordu. Yves'le ben onu bekliyorduk. Neden bilmem, pek neşeli değildi sanki. Bekliyorduk beklemesine, ama neyi? Edith'i tabii, ama onun ardında gelen başka bir şey vardı ve bunu duyuyorduk. Hem sonra, böyle bayramları hiç sevmemiştik Edith'le. Bayram günlerini sevmek için, insanın çocukluğunda o günlerin tadına varması gerekirdi. Bizim için böyle bir şey söz konusu değildi. O günlerde eğlenme hakkı tanınmamıştı ikimize. Başkalarının mutluluğunu vitrinlerin ardından seyrederdik! Oyuncaklarla, pastalarla dolu dükkânların ya da lokantaların vitrinlerinin ardından...

Üçümüz birlikte, tatlı tatlı sabahı ettik. Edith hâlâ çok âşık görünüyordu. Keyfimiz yerindeydi, ama Yves büyük bir beceriksizlikle Edith'e şöyle dedi:

"İki geceyi bir arada kutlamak zorundayız, çünkü 1 Ocak günü Marsilya'da ailemle olacağım."

O an kimse üzerinde durmadı bu sözlerin. Ama ertesi gün Edith ateş püskürüyordu, "Düşün, Momone! Bana bir sürü aşk yemini ediyor, ama ailesinden sonra geliyorum. Bütün güzel sözlerine rağmen, onunla birlikte olduğum sürece hep birtakım şeylerden sonra geleceğim."

Yılbaşı gecesi, iki serseri gibi yalnızdık. Edith sırasını savdıktan sonra, Montmartre'deki Beşler Kulübü'ne gittik.

"Beşler," general Leclerc'in 2. Zırhlı Birliği'nde tanışan ve çok şık bir çeşit özel kulüp kuran beş kişiydi. Her gece değişik bir yıldızı davet ederlerdi. Birkaç kere Edith'ten de gelmesini istemişlerdi. Edith'in vakti olmamıştı hiç.

O gece bana şöyle dedi:

"Otelde oturmak istemiyorum. Gel, oraya gideceğiz."

İyice zavallıydık o gece. Kulüpte büyük bir kalabalık yoktu. İşin kötüsü, kimseleri de tanımıyorduk. Orada, şaşkın ve erkeksiz oturuyorduk. Üstelik, millet birbirine konfetileri ve kâğıt topları fırlattıkça daha çok efkârlanıyorduk.

"Başlarımıza kâğıttan şapkalar geçirmişlerdi. Edith'de bir denizci beresi vardı, bende Directoire çağının taklidi bir şapka, öylesine üzgündük ki sarhoş bile olamadık. Bunun için insanın keyfinin yerinde olması, eğlenmek istemesi ya da efkârdan dünyasının kararması gerekirdi.

Bizde bunların hiç biri yoktu. Boşalmıştık. Gece yarısı olunca öpüştük. Eğlence bitmişti. Yeni bir yıla girmiştik.

"Bak, Momone, bir yıla nasıl başlarsan üç yüz atmış beş günün öyle gittiğini söyleyenler çoktur. Desene, 1946'da çok eğleneceğiz!"

Bunun doğru olup olmadığını bilmiyorum, ama kesinlikle bildiğim, yeni yıla kötü başladığımızdı.

Yves geleli üç gün olmuştu ki çok kötü kapıştılar. Son kavgalarıydı bu.

Edith turne öncesi prova yapıyordu. Her zamanki gibi, kendini bütünüyle işine vermişti; yüzü boyasızdı, saçları pırasa gibi iki yan-

dan sarkıyordu, sırtına eski bir kazakla bir etek geçirmişti. Şarkıdan başka şey düşündüğü yoktu.

Yves'in bıçak gibi keskin sesini duyunca, Edith, uysal bir makine gibi hemen durdu.

"Kes! Olmuyor!" diye bağırmıştı Yves.

"Nedir olmayan?"

"Yaptığın beş para etmez. Fazla numara, sahtelik kokuyor. Ne buradan geliyor, ne de buradan. (Ve Yves, karnıyla başına vuruyordu.)"

"Şu söylediğini tekrarlasana. (Edith ellerini beline koymuş, boynunu uzatmıştı. Bir kırk yedi boyuyla dikilmiş, Yves'e bakıyordu, kulaklarına inanamamıştı.) Tekrarla diyorum sana. Kulaklarım tıkalı olmamalı!

"İyi değil. Senin yerinde olsam..."

"Benim yerimde olsan bir bok yapamazsın. 'Senin yerinde olsam'larını da bir tarafına sok. Herhangi birinden ders almaya karar verdiğim gün senin kapını çalarım. Şimdi, bir dakika daha kaybedecek ve sana, bedava tarafından son bir öğüt vereceğim. Küçümseyerek 'numara', 'sahtelik' dediğin şeyden yedekte bol bol bulundurmanı dilerim. Çünkü, hepimiz gibi sen de, içinde bir şey kalmadığını gördüğün bir gece durumu kurtarmak için deneyin sağladığı bu iki şeye gerek duyabilirsin. Hadi bakalım, al voltanı da ense tıraşını görelim."

Yves'in öğütlerini beş yıl sonra kabul edebilirdi. Ama o gün değil.

Gerçekten barışacak zamanları olmadı. Edith, Alsace yöresinde turneye çıktı.

Onunla birlikte, programın birinci bölümünde, 'Les Compagnons de la Chanson-Şarkı Dostları' diye anılan dokuz gencin söylediğini biliyordum. Edith onları biraz tanırdı, o kadar. İşgal yıllarında, Marie Bell'in Comedie-Française'de düzenlediği bir galada onları dinlemiştik.

Edith, hemen bu dokuz gence 'Şarkının Yavru Kurtları' adını takmıştı. Numaraları sevimliydi, çünkü yakışıklı ve sağlam yapılı dokuz gencin pek kafa yormayan şarkılar söylemesini dinlemek herkesin hoşuna gider; hattâ bu bildik şarkılar içinde anı tazeleyenler de çoktur. Ama o kadar.

Edith'in onlarla turnede buluşacağını öğrenince aklıma hiçbir şey gelmedi. Oysa, Edith dendi mi aklım hep birtakım şeylere takılırdı. Yine de, dokuz kişiye birden kesilmek biraz fazla oluyordu! Yves'in yerini kimin alacağını düşünürken onlar aklıma bile gelemezdi. 'Bakalım, yine kimi çıkaracak karşıma' diyordum kendi kendime.

Onunla birlikte turneye çıkmamıştım. Alsina'dan ayrılmak istediğini, geride kalıp Loulou'nun aramakta olduğu yeni eviyle ilgilenmemi söylemişti.

Loulou, "Edith Alsace'den telefon etti ve kendisine hemen bir daire bulmamı söyledi," deyince çok şaşırdım "Bir sürü odası olsun diyor, neden bilmiyorum. Senin bir fikrin var mı? (En ufak bir fikrim yoktu.) Ben de, Berri sokağı 26 numarasında böyle bir yer buldum! Gel bakalım."

Ev, sade görünüşlüydü. Edith sayesinde bir sürü olaya gebe olduğunu bilemezdim.

Önce bir avluyu geçmek gerekiyordu. Dipte küçük bahçesi, sıkıntıdan ağlayan ve sanki kırları özleyen ağaçlarıyla bir ev vardı. Oraya yerleştiğimizde, ağaçları eğlendirmek için onlara iki bodur kümes hayvanı armağan ettik: Bir horoz, 'Pupuce' ve bir tavuk, 'Nenette'. Yine de neşelenmediler! O keyifsiz görünüşleri devam ediyordu, neden orada doğduklarını bilmiyorlardı. Seviyordum bu ağaçları, bana benziyorlardı. Ben de, ne halt etmeye oraya geldiğimi bilmiyordum.

Üç basamakla eve çıkılıyordu. Tek kat üzerine kurulmuştu. Oda sayısını hatırlamıyorum, ama büyüktü, epey eşya vardı içinde ve pahalıya mal oluyordu.

"Hoşuna gitti mi?" diye sordu Loulou. Nedenini kestiremiyordum, ama pek heyecanlı değildim.

"Fena değil, ama büyük."

"Edith böyle istiyor."

"Yavru Kurtlar'ı yerleştirmeyecek herhalde buraya!"

Güldük. Ama sanırım ne ben ne de o, pek emin değildik bundan.

Döndüğünde oraya yerleşip yerleşmeyeceği önceden kestirilemezdi. Bunun için, gelişinden bir gün önce tedbirimi aldım. "Gelip beni garda karşıla," demişti telefonda. O kadar. Yine de sağa sola çiçek yerleştirdim, birkaç şey getirdim eve.

Kafam epey karışık, bekledim dönüşünü. Havada hoşuma gitmeyen bir şey vardı.

Edith'i karşılamak üzere gara gittim. Her zamanki gibi (ayrılırken hep yapardı bunu,) kızının yokluğundan yararlanıp sermayesini yitirdiğini düşünen bir annenin kuşkulu bakışıyla, "Yüzün iyi değil. Umarım, bir hırtlık yapmamışsındır," dedi. Sonra beni kucaklayıp öptü. Hemen, yeniden Momone'si oluverirdim.

Taksiye binince, şoföre:

"Berri sokağı, 26 numara," dedi.

Apışıp kalmıştım. Alsina'ya gitmiyorduk. İyi ki çiçekleri akıl etmiştim. Çekinerek sordum:

"Yves'le buluşmayacak mıyız?"

"Bitti o iş. Kararımı verdim. Artık bana ihtiyacı yok. Gemisini tek başına yürütmeyi becerebilir. Yanılmadığımı göreceksin, Momone. Bir sürü tasarım var kendim için. 'Compagnons'larla uğraşacağım. Onlara müthiş bir numara hazırlayacağım. Kimse böyle bir şey görmemiştir. Yenilik sunacağız herkese."

"Kabul ettiler mi?"

"Daha bir şey bildikleri yok. Bütün bunları trende tasarladım. Ama kabul edecekler."

"Bana baksana Edith, dokuz kişi çok değil mi? Aralarında kaybolacaksın. O yaştaki dokuz gencin iştahı sınır tanımaz."

"Sen merak etme. Değişiklik gerek, gençliğin sırrı burada."

Berri sokağına vardık. Edith için bir sürprizdi bu. Evden hoşlanmış gibiydi. Ama en çok kafasını kurcalayan, bana korosundan söz etmekti. Patroniçenin tutkusu büyüktü: Bir kişi değil, dokuz kişi gerekiyordu ona.

"Tam kıvama gelmemişler. Epey güçlük çekeceğim, ama her şeyi değiştireceğim."

İçlerinden birini ayırmasını, bir ad söylemesini bekliyordum. Ama gelmiyordu bu ad. Kararını vermeden önce, sırayla hepsini deneyip denemeyeceğini merak ediyordum. Edith böyle bir şey yapsa şaşmazdım!

"Bana bak, yine Çang'ı bulmamız ve yanımıza almamız gerekecek. Hem, bir de sekreter istiyorum."

Yanılmak mümkün değildi, yerleşiyorduk. Ona Yves'den söz etmeye cesaret edemiyordum, yine de hep bunu düşünüyordum. Edith'in bugün geldiğini biliyordu, Berri sokağından haberi yoktu, ama Loulou ona adresi verirdi. Ne yapacaktı acaba?

Ne yaptığını gördüm. Ve ayrılmaları, tanık olduklarımın en acılarından biri oldu.

Gece, Edith'in Alsina'ya dönmediğini gören Yves, Berri sokağına geldi, önce hafiften zili çaldı.

"Yves geldiyse açma," dedi Edith.

Yüreğim ağrıyordu. Kapalı kepenklerin arasından Yves'e bakıyordum. Kapıyı deliler gibi çaldı. Sonra yumruklamaya koyuldu.

Tahta inliyordu, çok kasvetliydi bu ses. Sonra bütün gürültüyü kesti, ağzını kapıya dayayıp yüksek sesle, "Edith, bana kapıyı aç," dedi. "İçerde olduğunu biliyorum, aç kapıyı."

Bir süre daha hareketsiz bekledi. Ona çok acıyordum.

Pencereyle Edith'in odası arasında gidip geliyordum. Bizimki kulaklarını balmumuyla tıkamış ve başını yastığın altına sokmuştu. Bana bağırıyordu:

"Onu işitmek istemiyorum. Yves'le yeniden birlikte yaşamak istemiyorum. Onu gönder, Momone. Yoksa hiç kendimi toplayamayacağım!"

Hâlâ Yves'i seviyor, ama onu artık istemiyordu. İkisi kadar ben de acı çekiyordum. Birlikte öyle güzel anlarımız olmuştu ki. Mutlu ve umutsuz, kavgalarına yeniden başlamaya hazır, birbirlerine sarıldıklarını görmek için büyük bir istekle açabilirdim bu kapıyı.

Yves'i seviyordum. Açıksözlüydü, ne düşündüğünü bilirdik. O sağlıklı yüzüyle insanın gözlerinin içine baktı mı, yalan söylenemezdi ona. Bir erkekti, gerçek bir erkek. Böyle acı çektiğini görmek beni hasta ediyordu.

Bu iş ne kadar sürdü, bilmiyorum. Sonra Yves'in dimdik, kaskatı, büyük bir ağırbaşlılıkla gittiğini gördüm. Ayakta durmakta güçlük çektiği seziliyordu. Kavgada başarı gösteremeyen yorgun bir erkek gibi geçti avluyu.

Olduğum yerde kaldım. Günün ışıdığını gördüm. Edith bir çocuk gibi uyuyordu. Kalktığında yastığını düzeltirken, hâlâ gözyaşlarından ıpıslak olduğunu gördüm.

10
AMERİKA'NIN FETHİNE DOĞRU

Compagnons topluluğu, yetiştirme döneminin devamı oldu. Edith bu işten vazgeçme niyetlisi değildi. Daha başkalarını da yetiştirdiği görülecekti... Kimi iyiydi kimi de kötü!

Dokuz kişi insanı epey uğraştırır. Bir kişiyle ilgilenmek güçtür, ama her şeyi dokuzla çarpmak gerekti mi dinlenecek zaman kalmaz kişiye. Biraz yorar bu iş. Hele işin zevki de dokuzla çarpılmazsa. Bu zevki, ancak bir kişi verebilir.

Bavullarıyla birlikte bu kalabalığın eve geldiğini görünce bütün keyfim kaçtı. Ne işler çıkacaktı kim bilir başımıza! Bizimle oturuyorlardı, ama evleri başka yerdeydi. Üniversite sokağında ortak bir daireleri vardı. Gidip geliyorlardı durmadan. Edith'in evinde her zaman görüldüğü gibi, canı isteyen bizde kalıyordu.

Yeni sekreter, sanırım ufak tefek ve sevimli bir kız olan Yvonne'du. Öyle şaşkındı ki, gözleri yuvalarında fırıl fırıl dönüyordu. Hayatında böyle bir ev görmemişti. Her şeyi görmek, aynı anda her şeyi anlamak istiyordu, ama bir türlü başaramıyordu.

Çang'ın, Çinlilere özgü bir bilgeliği vardı, "Küçükhanımın hoşuna gidiyor mu? Öyleyse Çang'ın da hoşuna gidiyor!"

Bana gelince... Doğruyu söylemek gerekirse, ilk olarak isteksizdim. Beni aşıyordu bu durum, çok fazla insan vardı evde. Ben toplu halde sevemem, birini ayırmam gerekir. Kendi kendime şöyle dedim: "Bekleyelim bakalım. Nasılsa birinin aradan sıyrılıp geçtiğini göreceğiz."

Edith çok mutluydu. Teni, âşık olduğu günlerdeki gibi pırıl pırıl parlıyordu. Banyoda, boyanıp süslenmeler ve yeni saç tuvaleti denemeler gırla gidiyordu!

Akşamları, sanki bir kamp ateşinin çevresine çöküyorduk. Topluluğun bütün üyeleri Edith'i bir halkayla çeviriyordu. Yanılmaya imkân yoktu: Ateş, Edith'in kendisiydi. Bana şöyle demişti: "Onları iyi dinle. Göreceksin, anlatacak bir şeyleri var. Onları nasıl bir kalıba sokacağımı daha bilmiyorum, önce hepsini tanımam gerek." Bu teknik daha önce de ürünlerini vermişti.

Topluluğu dinlerken, solist Fred'in Annonay'da öğretmen olduğunu öğrendim. Hemşerisi René ressamlıktan tenorluğa geçmişti. Yine oralı olan Jo'nun babası kâğıt yapımcısıydı; bunda da şaşılacak bir yan yoktu, şehrin özelliğiydi bu. Gironde bölgesinin Pessac kasabasından olan kızıl saçlı Albert, önceleri akrobatlık ve sihirbazlık yaparken tenor olmuştu; Strazburg'lu Marc, Konservatuar'ın armoni bölümünü bitirmişti. Bas, Guy'un babası banka müdürüydü; Colmar'lı, yüksek ticaret öğrencisi ve profesyonel futbolcu olmayı amaçlayan Jean-Louis (Jaubert) de bir banka müdürünün oğluydu. Bir de, tüccar olmaları gerekirken şarkıcılığı seçiveren Lyonlu Gérard ve Hubert vardı.

Edith'in, her biri hakkında kendine göre bir yargıya varması için uzun süre geçmesi gerekmedi Şu adları taktı topluluk üyelerine: Büyük Co - pis huylu, Guy - Acemi Paul - Güneş Lekesi Albert - Matrak, Gérard - Piyanist Marc - Solist Fred - Yakışıklı Hubert - Menajer Jean-Louis.

"Böylece, Momone; onları birbirlerinden ayırabiliyorum."

"Peki ama, ne yapmayı düşünüyorsun bunlarla? Yavru kurtlara oymak beyi mi olacaksın?"

"Onları değiştireceğim. Görüyor musun, şarkı söylerken hâlâ kısa pantolonlu çocukları andırıyorlar. Onlara uzun pantolon giymeyi öğreteceğim."

"Kabul edecekler mi?"

"Hem de bir tek kişi gibi."

En çok kafamı kurcalayan da buydu. Gelecekte, acaba içlerinden hangisi patronumuz olacaktı? Hepsi de yakışıklı, sağlam yapılı dokuz genç eve doluşsun da içlerinden biri sıyrılıp Edith'in yatağına dalmasın, mümkün değildi bu.

Bu sorunun cevabını kısa sürede alacaktım. Ama önce, Edith bir hayal kırıklığına uğrayacaktı.

Kamp ateşi türünde gevezelikler; yavru kurtlar arasında benzeri görülen eğlenceler; ortalığa salıverilen yumurcakların büyük sevinci bir *gençlik kürü* gibiydi, tatsız sayılmazdı. Bu bizim hoşumuza gidiyordu, çünkü sokak okulunda hemen *evcilik oyununa* başlanırdı; şarkılarımız da *kır havalarından* çok kaldırım türküleriydi.

Edith onlara meslekten söz etmeye koyuldu, öyle ya, bunun için eve gelmişlerdi.

"Bakın, Repertuarınız beş para etmez. Bunlarla, eski şarkılara olan duygu bağlarını yitirmeyen taşra sahnelerinden öteye geçemezsiniz. Söylediğiniz şarkılar sizi daha ileri götürmez. Eski Fransız şarkılarına diyeceğim yok; "Perrine Hizmetçilik Yapardı" çok tatlı. Ama küçük postacının sokakta ıslıkla bunu çaldığını işitemezsiniz. Şarkılarınız dillere düşmez, ıslıkla çalınmazsa, başarıya ulaşmak mümkün değildir."

Menajer Jean-Louis Jaubert sözünü kesti: "Bak, Edith; sokak şarkıları bize göre değil. Biz şarkıcı değiliz, bir koroyuz. Bize sesli orkestra için parçalar gerekir. Bunun için de, şarkılarımızın sokaklarda söylenmesine ihtiyacımız yok. Konsere gider gibi bizi dinlemeye gelir herkes."

"Halt etmişsin sen. Ya plaklar, hiç düşündün mü? Bütün Fransa'da, plaklarınızı almak isteyen bin tane emekli bunak bulursanız yine de sizin için büyük başarıdır! Ya bu işi bilenler için şarkı söyleyeceksiniz ya da sadece halk için. Seçim yapmanız gerekir."

"Biz seçimimizi yaptık. Bizi dinleyecek salonlar bulduk. Büyük bir ün aradığımız yok."

"Eh, hıyarsınız öyleyse hepiniz!"

O geceyi epey soğuk buldum.

Edith, onları değiştirmeye karar vermişti. Bunu başarması gerekiyordu. Böyle direttiğine bakılırsa içlerinden birini zevkine uygun bulmuş demekti! Ama bu arada, çok sıkılıyordu. Onların meslekle ilgili görüşlerini tutmuyordu hiç.

"Momone, insan bu kadar dar kafalı olamaz. Ne budala şeyler bunlar (ve atıyordu ardından Piaf kahkahasını)! Tamam! Buldum. "Üç Çan"ı söyleyecekler."

Edith uzun süredir, Gilles'in kendisi için yazmış olduğu bu şarkıyı yedekte tutuyordu. Daha söylememişti. Seviyor, ama bir türlü havasına giremiyordu.

On dakika içinde topluluğun bütün üyelerini bir araya getirmişti.

"Sizler için bir şarkı buldum. Dinleyin:

Bir çan çalıyor, çalıyor,
Sesi, yankıdan yankıya.
Şaşkın dünyaya şöyle diyor:
"Bu Jean-François Nicot için!
Bir ruhu karşılamak için,
Güne açılan bir çiçek,
Daha güçsüz ama,
Korunma, sevgi, aşk isteyen
Hafif bir alev için!"

"Ne haber?"

Susup, Jean-François'ya baktılar. Bu herif, şef pozlarıyla sinirime dokunmaya başlamıştı.

"Hayır, Edith. Kesinlikle söyleyemeyiz. Budalaca bir şarkı bu."

"Ya birlikte çalışırsak bu şarkıya? Ya sizlerle söylersem?"

"O zaman durum değişir."

Neyin değişeceğini çok iyi anlıyordum:. Edith'in adı giriyordu işin içine. Ve bu ad çok güçlü bir lokomotifti.

Yeni patronun Jean-Louis olacağını da görüyordum. Edith bana ondan çok söz ediyordu, herifin birçok yeteneği vardı sözde! Seçtiği adam, topluluğun şefiydi! Onları değiştirmeye karar verdiğine göre bunu hemen anlamalıydım.

Ne zaman yalnız kalsak, başlıyordu:

"Momone, onu nasıl buluyorsun?.. Ötekilere benzemiyor... Çok temiz... Anlıyor musun, geçmişi yok, sağda solda sürünme-

miş... İdeal uğruna şarkı söylüyor... Ötekiler gibi bir müzisyen olarak kalmak için repertuarı değiştirmeyi reddetmesi hoşuma gitti... Başarıya ulaşmak umurunda değil. Onun için önemli olan şarkı söylemek... Hem sonra, yakışıklı da... Bankacı oğlu olduğu hemen seziliyor..."

Sanki, Paul Meurisse gibi bankacı çocuklarıyla ilişkileri çok iyi gitmişti de, ondan böyle konuşuyordu! Susmak bilmiyordu. Kulaklarım uğuldamaya başlamıştı.

Edith'in "Üç Çan"ın sahnelenmesi için yaptığı çalışma sıradan bir şey değildi.

Orkestra ve koca orglar bu şarkıya şaşırtıcı bir sesli dekor sağlamıştı. Balyoz gibi iniyordu müzik, insanın kafasına. Birörnek giyinmiş olan (beyaz gömlek, koyu mavi pantolon, smokin kuşağı) bu uzun boylu gençlerin önünde, görmüş geçirmiş kadın sesini onların gençliğine katan ufak tefek ve basit kadının varlığı da önemliydi. Büyük bir başarı oldu şarkı.

Bütün bunlara rağmen, sevgili topluluk pek kulak asmıyordu Edith'e. Ona güvenleri yoktu. İyi söylüyorlardı, ama söylediklerine inançları yoktu. Heyecanları eksikti.

Bir kez daha Jean Cocteau araya girerek Edith'in hayatını değiştirdi. Önce, yaptıkları işin çok güzel olduğunu söyledi. Hepsi apıştı kaldı. Daha da öte, bir yazı yazdı:

"Onları ve aralarında, tunçtan ve altından çanlarının alaşımına bir akik damarı gibi katılan Edith'i dinlemek bir zevk..."

Ertesi gün, her şey değişiyordu. Topluluk Edith'i dinlemeye, onun öğütlerine boyun eğmeye hazırdı. Buna pişman olmadılar. "Üç Çan" bütün ülkelerde büyük bir başarıya ulaştı. Plağın Fransa'daki satışı milyonu geçti. Jean-François Nicot yerine Jimmy Brown adının kullanıldığı Amerika'da, "The Jimmy Brown's Song" diye tanıtılan şarkının ilk atmış bin plağı üç haftada tükendi.

Onların gözünde, artık Edith hiç yanılamazdı. Başarının sırlarını bildiğini anlamışlardı. Edith'e güvendiler ve repertuarları değişti.

Edith onlara Andre Grassi'nin bir şarkısını buldu: "Sen Üzülme, Marie."

Sonra Jacques Larue ve Georges Auric'in "Moulin Rouge"u, Raymond Asso ve Valery'nin "Küçük Gelincik"i Francis Lemarque'nin "Asker"i, Francis Jammes ve Georges Brassens'in "Dua"sı geldi.

Bunlarla ve birkaç eski şarkıyla, topluluk silahlanmış oluyordu. Fransa'da ve başka ülkelerde turneye çıkabilirlerdi...

Başarılarının sevincini ilan etmek için "Üç Çan" bütün gücüyle çalmaya başladığında, benim de sonumun geldiğini belirliyordu bu...

Edith'in kalbini baştan aşağı ele geçiren Jean-Louis Jaubert de köstek, saat ve bütün öbür kıvır zıvıra hak kazanmıştı.

Vekaleten de olsa, iyi kötü ev sahibi kılığına giren bu kalabalığın içinde benim, acıma duygusu uyandırdığı için evde tutulan bir yoksul yeğen görünüşüm vardı. Acıma ve sevap işleme hiçbir zaman hoşuma gitmemiştir.

Çocukken, bizim mahalleden geçen hayırsever kadınlar vardı. Bize iyilikleri değil, çoğunluk kötülükleri dokunurdu. Bize çirkin, kötü, kullanılmış, bir daha kimseye yaramayacak şeyler verirlerdi. Onların gözünde, aynı türden insanlar değildik. Derimizin rengi bile çocuklarınınkinden farklıydı.

Edith için her şeyi yapardım. Ama erkeklerinin önünde sürünmek elimden gelmezdi!

Eni konu kötülemiş bir bokyedibaşı, bir kahya kadın haline gelseydim belki kalabilirdim. Ama öyle olmadığım için, Jean-Louis Jaubert buz gibi bir sesle, "Onu istemiyorum," dediğinde üstelemedim. Bu herif dokuzlu yaşayabiliyordu da, üçlü yaşamaya katlanamıyordu. Ona kırgın değilim. Kendine göre haklıydı, yer tutuyordum evde; üstelik hoşuna da gitmiyordum. Ben de pılımı pırtımı topladım ve voltamı aldım.

Bir yılı aşan bir ayrılıktan sonra geri döndüğümde, Edith bana hikayenin devamını anlattı: Jaubert'i ve Amerika yolculuğunu. İyi anlatırdı, Edith; bütün ayrıntılarıyla. Başından geçenleri yaşardı insan. Çok alem bir kızdı. Hep erkekleri yüzünden ortaya çıkan kopmalarımıza katlanırdı, ama hayatım birlikte yaşamış gibi öğrenmem gerekirdi.

"Bilmen gerek, Momone; anladın mı? Sana hemen anlatmalıyım. Sonra, bu kadar iyi hatırlayamam. Sen benim belleğimsin. Dikkat et bunun için. Hiç bir şeyi unutma."

Ben de hiç bir şeyi unutmazdım, çünkü ara sıra, belki aylar sonra sorardı bazı şeyleri.

"Momone, bu dokuz herif sanki benim özel orkestramdı. Bana eşlik eden bir orkestra değil, benim yönettiğim bir orkestra. Birer müzik aletini andıran sesleri müthişti. Önceleri evde onlarla çok eğlendim.

İyi anlaşıyorduk. Sanki benimle ilgilenen bir yığın erkek kardeşim vardı. Bu kadar delikanlıyla bir arada yaşamamıştım hiç. Durmadan şakalaşıyorduk. Karnım ağrıyana kadar kahkahalarla gülüyordum. Öylesine, eğlenmek için, bir de film çevirdik: *Dokuz Genç... bir yürek.* Lucien Nat, Marcel Vallée, Lucie Baroux da oynuyordu. Büyük bir şey değildi iddiası; küçük bir filmdi bu. Anlıyorsun, değil mi? Kenar köşe sinemalarında, pek dikkati çekmeden gösterildi. Bizim çocuklar biraz hayal kırıklığına uğradılar. Ben filmde onlar için oynamıştım..."

Edith, Yves'e yaptığı gibi, *Compagnons*'larla da uğraşmasını ve kendisiyle aynı programa çıkmalarını sağlamasını söylemişti Loulou'ya. Programın ilk bölümünde sahneye çıkıyorlardı.

Edith, onlarla birlikte "Üç Çan"ı söylüyordu. Sonra, tek başına sürdürüyordu programını.

"Yalnız olmadım mı Loulou'nun keyfi kaçıyor. Biraz hırlaştık, yine de aklına eseni yaptı. 1946 Ekim'inde Paris'te konser verdim, programda topluluk yoktu. Böylesi iyi de oldu. Loulou haksız değildi."

Basın, Edith'i hiç bu kadar göklere çıkarmamıştı. *Piaf'ın Büyük Yılları* başlıyordu.

Fransız Radyo Kurumu'nda pek gözde olan Pierre Loiselet şöyle diyordu:

"Rengi soluk kocaman bir baş, sanki sokağın bütün sularıyla yıkanmış bir ses..." ("Bu herif hıyar," diyordu Edith, "benim başım büyük değil".) Loiselet şöyle devam ediyordu: "Sahneye çıktı... basit bir elbise... perukası kötü iliştirilmiş bir bebeğin geniş alnı... azizlere uygun eller... alçak gönüllü bakışlar... yoksul gözleri... üzerine yağan bravolardan kendilerini koruyan dalgın gözler... Ormanda yolunu yitirmiş bir küçük kız... tatlı ve kuşkulu bir yüz..."

Leon-Paul Fargue şunları yazıyordu: "Şarkı içinde olduğundan, dram içinde olduğundan, acı gırtlağını doldurduğundan şarkı söylüyor... Bizlere aşkın zaferini, kaderin acımasızlığını, trenlerin körük gibi soluyan kuşkusunu, ışığın sevincini ya da aşkın çaresizliğini anlatmak için en yüksek ve titrek notalara kadar çıkıyor. Goya'nın, Delacroix'nın, Forain'in karanlık hikâyelerinde görülen tanrısal fırça vuruşlardan çıkma, açık ve pürüzsüz sesler..."

Ünlü şarkıcı Charles Trenet de onu 'kenar mahallelerin bu beyaz güvercini' diye tanımlıyordu.

"Benim hakkımda söyledikleri alışılmış şeyler değildi, ne dersin Momone. Sonra biraz *Compagnons* topluluğuyla, biraz tek başıma

çalıştım. Loulou'yu bilirsin! Emirleri ben veririm; ama bu, dilediğini yapmasına engel olmaz. O kadar başıma ekşidi, öyle üsteledi ki evet dedim sonunda. Böylece, beni tek başıma Yunanistan'a yolladı; teklifini kabul ettiğime de pişman olmadım. Hatta, içimden hayatımı değiştirmek, bir daha geri dönmemek bile geldi... Bu ülkeyi bir gün tanıman gerekir, ötekilere benzemiyor. Anlatması güç... Ama orada, buradaki gibi düşünmüyorsun. Buradaki gibi düşünmek mümkün değil.

"Atina'da, üst üste binmiş olan bütün o taşları, Akropol'ü, göklere yükselen sütunlarla dolu o anıtı görünce, yeryüzünde Sacré-Coeur'den başka şeyler de bulunduğunu anladım, inan bana, insan çok etkileniyor. Üstelik, yanımda tanrılar kadar güzel bir genç vardı!

"Bu, tam benim sevdiğim gibi bir hikâye. Üç gün oluyordu konserlerime başlayalı, her gece soyunma odamda bir çiçek demeti buluyordum, üzerinde ne ad vardı, ne başka bir şey. 'Kendini gösteremeyecek kadar yaşlı ve çirkin bir zengin olmalı bu' dedim kendi kendime. Oysa Tanrılar kadar yakışıklı çıktı, ama meteliksizdi! Dördüncü gece onu gördüm: Kıvırcık saçlı, kara gözlü, heykel yapılı ve soylu kişiler kadar gururlu. Adı, Takis Menelas'tı, tiyatro oyuncusuydu.

"'Size çiçek gönderme cesaretini bulan benim. Onların sizinle benden önce konuşmalarını istedim. Size ülkemi tanıtmak isterim.'

"Onunla birlikte ülkesini tanımaktan başka istediğim yoktu! O gece, ay ışığında, beni Akropol'ün eteklerine götürdü. Daracık bir patikadan yukarı çıktık. Bir yığın sıcak koku geliyordu burnuma. Şehrin gürültüsü bir orkestra gibiydi, aşağıdan yükselen bir müzik gibi. Bu uçsuz bucaksız sütunların arasında omuzdan bağlı kolsuz giysileriyle atalarının dolaştığını söylüyordu. Onları görür gibiydim. Ve beni öptü... Ne güzel ülke şu Yunanistan! Bu çocuğu ne kadar sevdim, bilemezsin! On beş gün süreyle... Ne yaparsın, daha fazla kalamıyordum. Hareketimden birkaç gün önce bütün kararlarımı altüst etti. Yalvarıyordu:

"'Kal. Gitme. Seni bir daha göremeyeceğim. Benim hayatımsın. Kal! Evleniriz. Ülkem tanrıçalar için yaratılmıştır. Sen de bir tanrıçasın. Aşkın ta kendisisin.'

"Beni o kadar etkilemişti ki, GERÇEK HAYAT'ın bu olup olmadığını soruyordum kendi kendime. Bir erkek uğruna her şeyi unutmak!.. Ertesi gün Loulou'dan aldığım telgraf beni kendime getirdi. 'Amerika turnesi yapacaksın. Boston, Filadelfiya ve New

York'u kabul ettim. *Compagnons* topluluğuyla birlikte. Hareket '47 kasımında.'

"Ona telefon ettim:

"'Fıttırdın mı sen? Amerika'da çok hafif kalırım...

"Sonra -beni tanırsın- devam ettim:

"'Peki, yapacağım bu turneyi, ama Amerikalılar hayatlarında böyle şey görmeyecekler...'

"Böyle bir durumdan sonra, beni bekleyen bunca iş varken Takis'le aramızdaki ilişkiyi sürdürmek imkânsızlaşıyordu. Hareket ederken çok ağladım. Onun kadar yakışıklısını, ondan iyisini görmedim hayatımda.

"Ondan hayat boyu ayrıldığımdan emindim. Ama yanılıyormuşum. New York'ta yeniden karşılaştık. Ülkesine dönmek için aldığı çok iyi bir teklifi geri çevirmişti. Yine çok yakışıklıydı."

Yıllar sonra, Edith çok hastalanıp gazeteler beş parasız kaldığını yazdığında; Takis, kendisine armağan ettiği altın madalyonu şu sözlerle Edith'e yolladı, "Senin için. Buna benden çok ihtiyacın var." Bu olay Edith'i çok etkiledi. "Görüyorsun ya," dedi bana, "Bu sefer gerçek ve büyük aşkın yanından geçmiş olmalıyım."

Yunanistan dönüşü, Amerika yolculuğuna hazırlanmaya başladı.

"Ah, Momone! Benimle gelmediğine ne kadar üzüldüm, bilemezsin! O yolculuğu benimle yaşamak büyük şeydi. (Ona inanıyordum.) Ödüm kopuyordu tabii. Amerika, Fransa değildir, boyutları çok daha büyüktür.

"Loulou, bir gemide kamara ayırtmıştı bize. Süvarinin masasında yemek yiyordum. Sofrada dik oturmak, bütün yemeklerden tiksinirmişim gibi dudaklarının ucuyla yemek zorundaydın. Konuşma da yemek yemek gibiydi. Hava pek yumuşamıyordu. Neyse ki komiserle dost olmuştum; ufak tefek, yakışıklıca, esmer bir adamdı. Bu fırsattan İYİCE yararlandım! Bir gemi büyük yer değil ne de olsa. Pek özgür olamıyor insan. Sonra, Jean-Louis'in beni kolladığını, durumdan hiç de hoşlanmadığını fark ettim... New York' ta bizi bekleyen şeylerden söz ediyordu. 'Bu iş yürür mü dersin? Hoşlarına gidecek miyiz?' gibisinden sorularla kafa ütülüyordu.

"Amerika'yla ilk karşılaşmam beni hayal kırıklığına uğrattı. Hürriyet heykelini görünce büyük bir şok geçireceğimi sanıyordum. Ne gezer, New York limanında, Paris'teki Mirabeau köprüsünde duran

bizim hürriyet heykelinden fazla bir etki yapmıyor. Çevresi o kadar geniş ve büyük ki, miniminnacık kalıyor.

"Ama insanı asıl ezen, gökdelenler. Tıpkı Jean Cocteau'nun yazdığı gibi: 'New York ayakta duran bir şehir.' O binaların yanında bizim evler gecekondu kalır. Hem sonra bizde, Paris'te, insan deli gibi koştuğunu sanır. Oysa ilgisi yok: Geziniyoruz biz. New York'ta herkes dünya rekoru kırmaya çıkmış. Heriflerin hepsi birer Ladoumègue.*

"Loulou, Ambassador otelinde bana bir daire tutmuştu. Kendimi orada tek başıma -dur, ipin uçunu kaçırmayalım... evet, 47 Kasım'ındaydı- bavullarımın ortasında yapayalnız bulunca ağlayacaktım.

"İngilizce çalışmam gerektiğini düşündüm. Bir kitap almıştım. 'Kolay İngilizce' deniyordu başında.

"Bir kere THE kelimesi var. Bunu söylemek mümkün değil, istediğin kadar dilini dişlerinin arasına sok, yürümüyor. Paris'te de biraz çalıştığım için şu cümleye kadar gelmiştim: 'A WOMAN IS WAITING FOR A SAILOR WHO PROMISED TO RETURN TO HER WHEN HE BECAME A CAPTAIN... (Bir kadın, kaptan olduğunda geri döneceğine söz veren bir denizciyi bekliyor.) Ne işime yarardı be bu cümle? O kadar güldüm ki her yanıma ağrılar girdi, işime yarayacak şey değildi bu.

"Amerikalı ajanım -Loulou'yu andıran çok tatlı biri, Clifford Fischer- benim için bir basın toplantısı düzenlemişti: Bir sürü oğlanla kız her söylediğimi not edip duruyordu.

"İlk sordukları soru şu oldu:

"'Miss Idiss (Edith diyemiyorlardı), ABD'ye yeni geldiniz, tanışmak istediğiniz ilk insan kimdir burada?

"'Einstein. Bana onun telefonunu vermenizi sizlerden bekliyorum.'

"Clifford'un ne kadar mutlu olduğunu bilemezsin (önüne kemik atılmış çomar gibiydi); bir yandan purosunu çiğnerken bir yandan da gülüyordu. Gazeteciler gittiğinde bağırdı:

"'Einstein numarası harikaydı. Buluş diye buna derim.

"Gülme sırası bendeydi. Einstein'la gerçekten tanışmak istiyordum."

---

*) Fransızların, savaş öncesinde dünya rekorları kıran ünlü atleti. (ç.n.)

Bu hikâyenin sorumlusu Jacques Bourgeat'dı. Leplée günlerinde tanıdığımız Jacquot. Ondan hiç ayrılmamıştık. Edith'in hayatına girip çıkıyordu. Edith'in bir öğüte, gerçek bir öğüte ihtiyacı oldu mu, duruma göre ya Jean Cocteau'ya sorardı ya da Jacques Bourgeat'a. Artık yaşlı bir adam olmuştu, ama bir yığın şeyi Edith'in kafasına ancak o sokabilirdi. Onun sayesinde, Edith'in başucu masasında çerçeveli bir Sainte Therese des Lisieux'un yanı sıra İncil, Eflatun ve izafiyet teorisiyle ilgili bir kitap dururdu.

Bütün bunlar, başlangıçta, Edith'in kafasında birbirine karışıyor, ama bir yandan da yerleşiyordu. Çok duru bir kafası vardı Edith'in, öğrenmeye bayılırdı.

"Momone, çok karışık bir hikâye bu izafiyet dalgası, ama insanın zihnini açıyor. Böyle şeyler öğrenmeye ne kadar bayılıyorum, bilemezsin. Eflatun basit. Onu roman gibi okumak gerek, küçük bölümler halinde okudun mu kafana çok rahat giriyor. Bu Einstein bir dâhi. Amerika'ya gidersem ona telefon edeceğim.

"Bu hikâyeyle iyi bir başlangıç yapmıştım. Ama inan bana; gece Broadway'de, 48. caddedeki Playhouse'da durum hiç de hoş değildi.

"Önce "Compagnons" çıktı, fena da karşılanmadılar, "Üç Çan"ı söylediğimizde ıslıklandık. Umutsuzluktan bembeyaz kesilmiştim. Kimse bana, Amerika'da ıslığın alkıştan da iyi olduğunu söyleme tedbirliliğini göstermemişti.

"Sıra bana geldiğinde, her zamanki elbisem sırtımdaydı. Amerikalılar için ilk hayal kırıklığı oldu bu. Bizim izciler kadar basit görünmek istediğimden böyle giyindiğimi, kılık değiştirdiğimi sanıyorlardı anlayacağın! Onlara göre, bir yıldızın, hele French-Can-can'ın, Tabarin'in ve Lido'nun başkenti Paris'ten gelen birinin tüyler, payetler, kürkler alacak parası olmalıydı. Sinema yıldızlarıyla yarışacak halim yok! Rita Hayworth'un ve Marlene'nin yanında çok yoksul kaldığımı itiraf etmeliyim.

"Daha sonra anladım ki, Amerikalılar için Parisli bir kadın saçlarını Antonino'da yaptırmalı, yüzünü Jean d'Estrées'de boyatmalı, iki yüz elli bin kâğıtlık elbise giymeli.

"Havaya girmen, durumu anlaman için anlatıyorum sana bunları. "Compagnons" grubu baştan aşağı sesti. Söyledikleri anlaşılsın ya da anlaşılmasın, önemi yoktu. Yakışıklıydılar -çam yarması değil ama yine de kapı gibi-, görünüşleri hoştu. Onları anlamak için din-

leyicilerin kafa patlatmaları gereksizdi. Sesleri işitiliyordu, güzeldi, bu kadarı herkes için yeterliydi.

"Ben, sırtımda basit, kısa, siyah bir elbiseyle sahneye çıkmıştım, saç tuvaletimin bir özelliği yoktu, herkesinkinden farklı bir rengi olmayan saçlarım ışıkta parlamıyordu bile, yüzüm soluktu. Uzaktan siyah ve beyaz iki lekeydim. Amma da büyük, heriflerim müzikholleri! Sahneyi dört kere döndün mü dört yüz metre koşmuş oluyordun!

"Onlara esaslı bir şok hazırlamıştım anlayacağın. Sinek uçsa sesi duyulurdu. Hoşlarına gitmek, söylediklerimi biraz anlamalarını sağlamak için iki şarkımın sözlerini İngilizce'ye çevirtmiş ve ezberlemiştim. Çok başarılı olduğunu sanıyordum. Akşam, herifin biri bana şöyle dedi: 'İtalyanca söylediğiniz o iki şarkıya bayıldım...'

"Üstüne üstlük, ben şarkı söylerken takdimci de mikrofonda şarkının konusunu özetliyordu:

'Adam öldürüp cezaevine düştüğü için çok mutsuz.'

"Bir felaket değildi bu konser, ama felakete çeyrek kalmıştı. Esaslı bir başarısızlığa uğramıştık.

"O kadar aptallaşmıştım ki bir türlü kendime gelemiyordum. Onlara kızamıyordum da. Aynı ırktan değildik. Birbirimizi anlayamazdık. Akşam, gezmeye çıktığında, Amerikalı efkâr dağıtmak ister. Bütün gün pala sallamış durmuştur. Sefaletin, acının sesini dinlemek için gelmez müzikhole. Dertlerini vestiyerde bırakır.

"Siyasal düzen ve sağlık nedenleri onun böyle olmasını ister. Bu bakımdan, acı çeken ufak tefek Fransız Karısı acı çekmeleri için çok haklı nedenler bulunan kişiler de olduğunu onlara hatırlattı mı sökmez. Bunu, beni biraz anlayanlar için söylüyorum. Ötekiler aynı şeyi sesimden fark ediyorlardı.

"Üstelik, benim müziğimin onlarınkiyle hiç ilgisi yok. Kolay kapılan, şekerli ballı melodilerinden ne gezerdi bende. Caz şarkıcısı da değildim, öyleyse neydim acaba?

"Benim hakkımda yazı yazma zahmetine katlanan üç beş gazeteci kendi kendine bu soruyu soruyordu: '...Bu etli canlı, ufak tefek kadının rastık yüklü gözleri ve bir kutu domates suyunu diktiği gibi içecek bir ağzı var...' Tabii, böyle yazılar insana destek olmaz, dinleyicileri de koşturmaz!

"Hiç bu kadar büyük bir umutsuzluğa kapılmamıştım. Jaubert'e gelince, havalarda uçuyordu. Basının haklarında yazdıklarından bi-

razını bana ödünç verse fena olmazdı hani. *Fransız delikanlıları* beğenilmişti. Onlar sağlıklı Fransa'nın ta kendisiydiler, bizleri kurtaran Amerikan askerlerinin arkadaşlarıydılar. Anlayacağın vatan, millet, kahramanlık, kardeşlik falan...

"Birkaç gece bu havada, isteksizce devam ettim konserlere. Sonra, Compagnons topluluğuna şöyle dedim:

"'Çocuklar, ben kirişi kırıyorum. Bizim meslekte inatçı olmamalı insan. Pek beğenilmedim. Eyvallah öyleyse. Turneyi bensiz bitirin. Sizler için durum fıstık. Devam edin, talihiniz açık olsun! Ben vapura yetişeceğim.'

"Beni bilirsin Momone, yerim ayırtılmıştı bile. Ama, çocuklar da bana pek asılmadılar. İnan, çok üzgündüm. İt oğlu it, çok kırmıştı beni! Bilirsin, aşk bana hep acı çektirmiştir, ama hiçbir erkek bu kadar fena etmemişti beni.

"Derken, birdenbire her şey tersine döndü. Talih yüzüme güldü. Müzikhol sanatçıları hakkında hiç yazmayan Virgil Thompson adlı bir tiyatro eleştirmeni, New York'un en büyük gazetelerinden birinin sayfasında bana iki sütunluk yer ayırdı. Beni Amerikalılara anlatıyordu." Beni anlamaları için ne söylemek gerekirse yazmıştı. Ona göre, şarkı benim ta içimdeydi: sesimde, hareketlerimde, fiziğimde. Yazısını şu sözlerle bitiriyordu: 'Hak etmediği bu başarısızlık üzerine geri dönmesine göz yumarsak, Amerikan halkı bilgisizliği ve budalalığının kanıtını ortaya koymuş olur.' Bunları yazmak için kolları sıvamıştı adam.

"Yazının çevrilmesi daha bitmeden, Amerika'daki ajanım Clifford Fischer, koltuğunun altında gazete, başında şapkası, içeri giriyordu. Ne iyi adam, şu Fischer! Tanıdığında göreceksin, hemen hoşuna gidecek. Bir Amerikalının bütün iyi yanları var onda. Açık sözlü, kesin konuşan, çabuk iş gören biri ve çok iyi kumarbaz. Bunu neden söylediğimi göreceksin... Şunu da bil ki, gerçeği daha sonra öğrendim.

"Leş gibi kokan purosunu çiğneyerek -aç karnına midemi bulandırıyordu bu koku- gazetesine vurup böğürüyordu:

"İdiss, IT'S GOOD FOR YOU. Sizin için çok iyi. Bu yazı binlerce dolar değerinde. Sakın gitmeyin. Burada, insanlar cesareti severler, cesaret hep üstün gelir. Manhattan'ın en şık, en züppe gece kulübüne, 50. caddedeki Versailles'e gideceğim. Sizinle bir anlaşma imzalayacaklar. Bu yazıyı kutlamak için iki bourbon isteyin! Sizi çok pahalıya satmak amacıyla ne yapacağımı da anlatacağım.

"Bir anda, Clifford ve Thompson moralimi müthiş yükseltmişlerdi. On iki bourbon içebilir (oysa, pek sevmem bu Amerikan viskisini), Empire State Building'in tepesine yürüyerek çıkabilirdim.

"Mesele şu, Idiss: Tek başınıza olmanız gerek. Bazı gazeteciler, *Compagnons* topluluğunun ortasında sahneye çıktığınızı ve koroda bir sesten başka şey olmadığınızı söylediler! Burada bir kadın, bir dolu erkekle sahneye çıktı mı dans eder, şarkı söyler, onlardan fazla şey yapar. Erkekler onun hizmetindedir. Sizin, çocuklarla durumunuz tam tersine. Bu iyi değil. Onlar sahneden çekildiklerinde de, tek başınıza pek sefil kalıyorsunuz. Biz Amerikalılar ucuz olandan nefret ederiz. Bırakın, *Compagnons* topluluğu turneye devam etsin. Ben, Versailles'in sahibine şöyle diyeceğim: 'Gelenler onun küçük siyah giysisine alıştılar mı, sahneye çıkan bir Parislinin ille de tepesi tüylü ve upuzun etekli bir kız olması gerekmediğini anladılar mı, onu dinlemek için kendilerini kıracaklar.' Daha da ileri gideceğim hatta, 'Anlaşmanın sonunda zarar ederseniz, aradaki farkı cebimden öderim,' diyeceğim.

"Fischer kumarı sonuna kadar oynadı. Dediğinden de fazlasını yaptı: Benimle anlaşması için, Versailles'in sahibine bir de garanti ödedi.

"Fischer, kazanmak için kumar oynamıştı. Anlaşmayı sağlayınca, on beş gün süreyle beni it gibi çalıştırdı, İngilizce dersleri aldım. Çevirttiğim iki şarkıya bir hoca denetiminde çalıştım, inan, çok uğraştım...

"Versailles'deki ilk provada aklım başımdan gitti, Clifford'un çıldırdığını sandım. Bu dekor içinde kendimi göstermem imkânsızdı.

"Hollywood dekoratörlerinden birinin, renkli bir müzikal film için Versailles sarayının küçük bir benzerini yaptığını düşün. Heykellerle, çok düzgün budanmış ağaçlarla kaplı bir yer. Aynalar, kapılar, pencereler! Her yeri pembe ve beyaz alçıdan! Perdelerle kaplı bir sahnede başarılı olamamıştım. Bu kargaşalığın ortasında kaybolacaktım.

"Fischer bu işten anlamadığımı, dekorun tam Fransa'ya yatkın olduğunu (Amerikalılar, Moulin-Rouge ve Eyfel kulesinden başka bir de Varsailles sarayını bilirler) ve bana da pek uygun düştüğünü söyledi!

"Bir itirazım yoktu. Çenemi tuttum. Beni kurtarmak isteyen tek adama da karşı çıkacak değildim. Hem sonra, ikinci bir başarısızlığa alışmıştım nasılsa.

"Fischer'le anlaşıp takdimciyi kaldırdık. Hiç değilse bir şey eksilmişti. Ama sahne tutukluğunu atmam için bu kadarı yeterli değildi. Fischer, insanı yere deviren Amerikalılara özgü şaplaklarını sırtıma indirip beni dolduruyordu: 'Hiç üzülmeyin, bu iş oldu. Çantada keklik. Şimdi, dinleyiciler kim olduğunuzu biliyor. Amerikalıları şaşırtmamak, önceden uyarmak gereklidir. Ne düşünmeleri gerektiğini bilmeleri şarttır, o zaman oyuna katılırlar. Herhangi bir şeyi yutmak üzere şartlandırılmışlardır!' Ben yine de soğuk terler döküyordum. Çok büyük bir korku içindeydim.

"İtiraf etmek gerekir ki, Fischer ve Versailles yöneticileri dinleyicileri çok iyi hazırlamışlardı. Gazetelerde, Amerikan askerlerinin Paris'te keşfettikleri şarkıcı -beni dinleyen pek fazla Amerikan askerinin bulunduğunu sanmıyorum- ve (gülme sakın, 'Şarkı dünyasının Sarah Bernhardt'ı' olarak ilan ediliyordum... Gereken her şeyi yapmıştı bizimkiler.

"Davetliler arasında Marlene Dietrich, Charles Boyer ve şehrin bütün ünlü kişileri vardı... Craddock'lar, Jean Şablon gibi Fransızlar da beni desteklemeye gelmişlerdi. Bu desteğe ihtiyacım vardı doğrusu.

"Gerçekten büyük bir başarı elde ettim. Herkes aklına estiği gibi bağırıyordu: 'Bravo!', 'Yaşasın Fransa', 'Paris'... gırla gidiyordu. Oysa, büyük bir bölümü beni hiç görmemişti. O koca sahnede öylesine ufak kalıyordum ki, ancak saçlarımı seçebiliyorlardı. Başımın da en güzel yanım olduğu söylenemez, değil mi Momone? Ertesi gün, hemen, benim için sahneyi yükselttiler.

"Marlene, odama gelip beni öptü. Böyle arkadaş olduk. Beni bir tanıttı ki... Harika şeyler yaptı benim için.

"Playhouse'deki başarısızlıktan sonra, Versailles'deki başarıya çok ihtiyacım vardı. Orasıyla sekiz günlüğüne anlaşmıştım. Yirmi bir hafta kaldım. Düşünebiliyor musun?

"New York'ta dört ay dediğin az zaman değil! Otelde yaşamak imkânsızdı. Rahibeymişin ve Hazreti İsa'ya sadık kalmaya yemin etmişin gibi koruyorlar orada adamın odasını.

"Paris'ten arkadaşım olan İrene de Trébert'in Park Avenue'de iki odalı bir dairesi vardı. Burayı bana bıraktı. Oturduğum yere gelip gırgır geçecek yığınla dostum vardı. Yine de kendimi yalnız hissediyordum. Bitip tükenmek bilmeyen gecelerim oldu... Sonu gelmiyordu bir türlü bu gecelerin!

"Jean-Louis, birlikte yapmamız gereken turnenin sonunu getirmişti, toplulukla birlikte Paris'e döndü. Compagnons topluluğundan böyle ayrıldım, olaysız, hırsız gürsüz.

"Neyse ki, Amerika'ya gelen bütün dostlar bana bir kez uğruyorlardı. Ziyaretine en çok sevindiğim de Michel Emer oldu.

"Versailles'de, o ürkek baykuşu andıran temiz yüzüyle karşıma çıkınca nasıl sevindim, bilemezsin! Öyle ki, onu fena halde işlettim, öpmem için bana doğru atıldı. Onu ittim, sert bir sesle, 'Küçük onbaşı, bana şarkı getirdin mi?' diye sordum. O suçlu çocuk görünüşüne bürünüp, 'Hayır,' dedi. 'Bana bir şarkı yaptığında sana merhaba diyeceğim ancak.' Ve onu ortada bırakıp, sahneye çıkmak üzere yürüdüm gittim. Ne kadar eğlendiğimi bilemezsin.

"İlk anda öfkeden çılgına döndü. Odamda oturmuş, uzaktan gelen sesimi dinliyordu. Bu kafasında bir çağrışım yaptı ve makyaj masasının köşesinde "Sokağımda Eğlence"yi yazmaya koyuldu. Geri döndüğümde de bana uzattı. 'Öp beni. Yaptım istediğin Şarkıyı.'

Bu gece sokağımda eğlence var
Ve neşenin dalga dalga aktığı
Küçücük meyhanede çalgıcılar
İkişer ikişer dönen
Dudakları gülen, göz göze gelen
Âşıklara çalıyorlar.

"Sesimi işitmek Michel'e yetmişti!"

Edith doğru söylüyordu.

Michel ona şöyle derdi: "Seni görmezsem, uzaktaysan, senin için şarkı sözü yazamam." Bunun için eve gelirdi: "Edith, benimle konuş. Dilediğin bir şarkıyı söyle." Ve ertesi gün ona yeni bir şarkı getirirdi.

Böylece, Edith'in yıllar boyu söylediği otuzdan fazla şarkı yaptı.

"Ertesi gün, kaldığım dairede öğle yemeğini birlikte yedik ve işe koyulduk. "Sokağımda Eğlence" iyiydi, ama bir şarkı daha çekiyordu canım. Hüzünlü bir şey istiyordum, sonunda ölen bir adamın hikâyesi olsundu. Düşüncemi Michel'e açtım, hemen "Bay Lenoble"yi yaptı bana.

Bay Lenoble burnunu sildi
Geceliğini geçirdi sırtına
Havagazını açıp uzandı
Bir şey kalmayacak yarına.

"On iki saattir New York'taydı ve bana iki şarkı yumurtlamıştı."

Buna şaşmamıştım. Edith'in insanlar üzerinde olağanüstü bir gücü vardı. İçlerindeki her şeyi kendidisine vermek zorunda bırakıyordu onları. Farkına bile varmadan yapıyorlardı bunu! Her zaman daha fazlasını istiyordu... ve istediği kendisine veriliyordu!

Ben de bu yoldan geçtim. İnsanın canı Edith'in hoşuna gitmek, onun tarafından sevilmek isterdi. Bunun da çaresi tekti: Edith'e bir şey getirmek. Para değil, parayı taktığı yoktu (o başkalarına para verirdi). Edith'in gözünde önemli olan, ona gereken şey hayranlık gösterileriydi. Büyük ya da ufak şeyler için Edith'i pohpohlamaktan hoşlanırdım.

1950'de çok ciddi bir ameliyat geçirdim. "Bir aydan önce kalkmaz," demişti doktor. On üç gün sonra, ayaktaydım. Beni gördüğüne sevinmişti, ama başkalarına benzemediğim için daha çok sevinmişti.

"Ah, sen! Küçük bir askersin sen!" diyordu bana. Ondan gelen en büyük iltifattı bu.

Benimle övünüyordu. Herkese tekrarlayıp dururdu: "Momone var ya, yaman karıdır ha!" Bu yüzden bana yenmeyecek şeyler yedirdi: Üzerine ilik sürülmüş kızarmış ekmekler. Yağlıydı, nefret ediyordum bundan. Beni fena halde hasta ediyordu. Ama kendisinden ve benden başka kimse bunu yutamadığı için bayılıyordu.

Bu ilikli kızarmış ekmekleri, beraber olduğu erkekleri sınamakta da kullanıyordu. Onlar için de ısmarlıyor, yüzlerini buruştururlarsa, "Bu nesnenin güzel olup olmadığını Momone'ye sorun bir!" diyordu. Beni öldürmek için ellerinden geleni yapardı bu herifler. Tabii, Edith kahkahayı basıyordu. Ve kahkahası çok müthiş bir şeydi. Koca vitrin camlarını indirebilirdi bu kahkaha.

Onun her yaptığını ben de yapıyordum. Otuz yıl boyunca, kahveyi şekersiz içtim. Bundan nefret ederim, ama Edith şeker koymazdı kahvesine, ben de koymazdım.

Dostluğumuz buydu işte: Ya hep ya hiç. Bizimki gibi uzun, mükemmel bir dostluğu anlatmak mümkün değil. Dostluk bile değildi bu, az rastlanan bir duyguydu. İnsan Edith'i tanıdı mı, onunla yan yana oturdu mu, her şey yıkanmış, rengi atmış gelirdi gözüne. Edith'ten gelen her şeyi kabul ederdim ve yine de ona borçlu kalmaktan kurtulamazdım.

Amerikalılar Edith'i anlayamazlardı. Kişiliği onlara göre çok yeniydi. Onun gibilerin yaşadığından bile haberleri yoktu. Üstünlüğü-

nü de, "Göreceksiniz ne yaman şey olduğunu" diyen Fischer'in büyük kumarından sonra anladılar.

Ama evine döndüğünde kimseler yoktu. Bitmişti her şey. KADIN yalnızdı. Parti verdiğinde, görmeye geldikleri YILDIZ'dı. Böyle zamanlarda iki oda tıklım tıklım doluyordu. Ama parti bittiğinde, sallanarak çıkan son erkeğin ardından kimse kalmıyordu içerde. Edith'in yatağa uzanıp uyumaktan başka ya pacak şeyi kalmıyordu.

Marlene Dietrich'le çok dost olmuştu.

"Marlene'den daha zeki bir kadına hayatımda rastlamadım, belki onun kadar zeki olanı vardır, ama ondan daha zekisi olamaz, üstelik de güzel! Ancak sinemada görülebilen güzellerden. Ne zaman karşında da olsa *Mavi Melek* hatırıma gelirdi: Hani siyah çoraplar ve silindir şapkayla şarkı söylediği bölüm. Amerikalı sanatçılar gerçek birer yıldız, o kadar mükemmel şeyler ki yemek yediklerini düşünemez insan. Marlene, yemek pişirmeyi sevdiğini ve en sevdiği yemeğin de çömlek kebabı olduğunu söyleyince benimle dalga geçtiğini sandım.

"Birlikte çok akşam yemeği yedik. Başlangıçta dikkat ediyordum, bir halt karıştırmaktan korkuyordum. Ama bir gün söyledikleriyle bana güven verdi:

"'Rahatınıza bakın, Edith. Benim için siz Paris'in ta kendisisiniz. Hem, bana Jean Gabin'i hatırlattığınızı söylemeliyim. Sofrada onun gibi oturuyor, onun gibi konuşuyorsunuz. Dış görünüşü çok narin olan siz, onun gibi bir güçlülük izlenimi bırakıyorsunuz insanda.

"Jean Gabin'e benzetilmek çok hoşuma gitti, çünkü sanatçı ve insan olarak ondan daha iyisi güç bulunur.

"Bir gece, Gabin'ini ona çok hatırlatmış olmalıyım ki, boynuna taktığı zümrüt kakmalı altın haçı çıkarıp benim boynuma geçirdi.

"'Sizin olsun Edith, bana olduğu gibi size de uğur getirmesini dilerim. Hem sonra boynunuzda, benimle gezdiği gibi Paris sokaklarını gezecek.'

"Bu davranışı gözlerimi yaşlarla doldurdu."

Edith bu haçı uzun süre boynunda taşıdı, ama Marcel Cerdan'ın ölümünden sonra çıkardı. Küçük yeşil taşların kendisine uğursuz geldiği kararını vermişti.

Bu dostluk onu oyalıyor, ama hayatını doldurmuyordu. Edith'in yüreği bomboştu. Geçici, baştan savma bir serüvenle dolmazdı bu boşluk.

"Bu heriflerin aşkı nasıl bir sağlık kuralı haline getirdiklerini bilemezsin. Talime çıkıyorlar, 'bir, ki, bir ki', acele ediyorlar, kötü yapıyorlar bu işi ve uyuyorlar hemen. Bazı sapıklar da var, Parislisin ve Fransızsın diye senden yapmak istemediğin şeyleri istiyorlar. Reddedince de akılları almıyor. Ya da, çok aptalca bir duygululukları var. Seni annelerinin yerine koyuyorlar, zilzurna sarhoş olup ağlayarak kollarına sığınıyorlar küçücük bir çocuk gibi. Ama yatak konusunda bir şey değişmiyor.

"En matrak hikâye, sinema oyuncusu John Glendale'yle başıma geldi. Çok yakışıklıydı herifçioğlu, ancak Amerikalılarda görülecek kadar yakışıklı: Uzun boyluydu, sürekli spor yapan birinin sağlam kaslarına sahipti, zarifti, iyi giyimliydi, rahattı ve basitti. Biraz saftı ama kendi kendime, 'Yatakta geçer bu. Yapacağı ve düşüneceği başka şeyler var nasılsa orada' dedim.

"Birkaç dostla birlikte onu eve çağırdım. Güldük, eğlendik, içtik, ama fazla üstelemedik. Hiç sarhoş değildim. Onu ayarlamak için aklımın başımda olmasını istiyordum. İşi bozmak istemeyecek kadar hoşuma gidiyordu.

"Herkes çekti gitti. Kapıda vedalaştık. John görünürde yoktu. 'Uyanık çocuk. Bu işi çaktırmadan yapıyor' diye düşündüm.

"Beni beklediğinden emin, geri döndüm. Şimdiden gülümsediğini görür gibiydim. Kollarını boynumda hissediyordum. Çok heyecanlıydım: Böyle bir herifi tavlamak her zaman insanı heyecanlandırır.

"Salonda kimse yoktu. Yatak odasına geçtim. Bir de ne göreyim: John Glendale, çırılçıplak soyunup yatağa uzanmış, sigarasını tüttürerek beni bekliyordu.

"Nasıl olduğumu anlatamam sana. 'Gel. Seni bekliyorum,' dedi.

"Bütün pılısını pırtısını topladım ve suratına fırlattım. 'Ama... bunu istemiyor muydunuz?' diye kekeliyordu. Bense, bağırıyordum deli gibi. 'Defol buradan, hem de çabuk! Orospu değilim ben... Orospu değilim...'

"Fazla üstelemedi. Ama ben, Momone; bütün gece boş yatağın üzerinde zırladım..."

Edith böyle bir hakaretle karşılaşmayacaktı bir daha. Genç bir boksör geliyordu New York'a: Marcel Cerdan.

11
MARCEL CERDAN'LA 'PEMBE HAYAT'

Benimle evlenmek isteyen biri tarafından Casablanca'ya davet edilmiştim. Çok hoşuma gidiyordu bu nişanlılık dönemleri! Müstakbel bir koca her zaman tatlı olur. Buna rağmen kendimi yalnız hissediyordum; çünkü gelecek, nişanlımın ailesi ve geri kalan şeylerin bence hiçbir önemi yoktu. Bunları düşünmüyordum bile: İnsan hayatında bir kere sever, benim de başıma gelmişti bu! Sevdiğim adam savaşta ölmüştü. Yirmi yaşındaydım o sıra. Böyle şeyler unutulmaz.

Oraya geleli neredeyse altı ay oluyordu. Güneşten bıkmıştım iyice! Onu hiç bu kadar yakından görmemiştim. Lejyon askerleri ve anlattıkları hikâyelere Paris'teyken güç inanırdım. Ama burada, onları anlayabiliyordum. İnsanın neden efkârlandığını, neden ve nasıl kafayı üşüttüğünü, bunlardan sonra niçin ölesiye kafayı tütsülediğini anlayabiliyordum.

İnsanın içine işlemişse Paris, onu unutmak kolay değildir. Deli olmak istemiyorsam Edith'i, gülüşünü, şarkılarını silmeliydim. Tutunacak bir dalım yoktu. Geleceğe hiç bel bağlamıyordum; onu geçmişe itmiştim bile!

Çok uzaklarda olduğumu unutabilseydim bari! Oysa ben istemiştim bunu. Fontenay-aux-Roses ya da Bobigny'ye gidebilirdim. Ama oradan Edith'e telefon ederdim, gizlice buluşurduk yitik âşıklar gibi. Asso'nun zamanında yapmıştık bunu, ama aynı şeyi tekrarlayamazdım. Edith'in yanında ve ortalıkta olmalıydım ya da uzakta. Çok uzakta.

Gazetelerden neler yaptığını iyi kötü öğreniyordum. Ayrıntılarını da kafamda kuruyordum.

Bütün bunları düşünmekten bıkmıştım. Deniz kıyısındaki bir şehirde insan dolanıp duramaz da, hep kendini su kıyısında bulur; su çeker sizi. Sesi çok güçlü gelen, alnını kayalara vurup duran bu suya kendimi atmak için büyük istek duydum zaman zaman. Bu müzik bana göre çok güçlüydü, Edith'di: Sahnede, A.B.C.'de ya da başka yerde, büyük bir orkestra eşliğinde şarkı söyleyen Edith. Sesini işitiyordum:

İnsanın derisini delen bu güneşte,
Bu güneşte...

Efkâr kafama vuruyordu, yüreğime vuruyordu. Kapılmış gidiyordum...

Bir gece kumlara uzandım. Gökyüzüne baktım. Büyük Ayı'yı aradım. Lejyon askerleri bana, bu ülkelerde Büyük Ayı'nın görülmediğini ve yerini Güney Yıldızı'nın aldığını söylemişlerdi. Ama bu gökyüzünde çok yıldız vardı, çok parlıyorlardı, yerlerini kaybetmiştim, bir şey bulamıyordum. Kafam dağınıktı. Hava tertemizdi, alnımı ve yüreğimi serinletiyordu. Sonunda biraz rahatlıyordum. Yalnızdım, düşüncem yıldızlarla çiftleşmişti.

Kumların çıtırdadığını işittim. Biri geçiyordu. Hayır, biri bana doğru geliyordu, belki saati sormak için.

Onu gördüm. Erkek güzeli değil, ondan da üstün bir adamdı. Bu sefer düşünmeye zahmetine katlanmadım.

Bir ışıldak gibi düşen ay ışığında, solgun yüzlü bir genç vardı. Gözleri parlıyordu. Arayıp durduğum Güney Yıldızı karşımdaydı, bakışında parlayan oydu. Duyarlıydım. Hayal gücüm verimliydi.

Hiçbir şey söylemeden yanıma uzandı. Ne gariptir, o hayatını anlatmak istiyordu, ben hayatımı anlatmak istiyordum. Böylesine basit başladı konuşmamız.

"Burada ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Tatildeyim."

Daha ilk cümlede niçin senli benli oldu? Hanımefendi havalarına kamadım. Senli benli konuşuyorsa ne vardı? Sevimli bir davranıştı onunki. Birbirimizi tanıyorduk sanki.

"Ya sen, buralı mısın?" diye sordum.

"Evet."

"Ne iş yaparsın?"

"Boksörüm."

Garip bir şiveyle söyledi bunu. Yanılmak imkânsızdı, buralıydı. Dirseğini kuma dayayarak doğruldu, boksör eli olduğuna inanmakta çok güçlük çektiğim bembeyaz bir ele dayadı başını. Sonra, büyük bir gururla adını açıkladı:

"Bana Marcel Cerdan derler."

Bir çocuk gibiydi. Adıyla, yaptığıyla, beslediği umutlarla öyle büyük bir kıvanç duyuyordu ki, Edith'in erkeğiydi sanki.

Onun için boks, bütün hayatıydı; o sıra hakkında yazılanlar iki üç satırı geçmese bile önemi büyüktü.

Benim içinse, boks ne idüğü belirsiz bir şeydi

Hiç ırgalamıyordu beni.

Müzikhol, şarkı bütün ilgi alanımdı. Ama spor? En fazla Fransa Bisiklet Turu'nu bilirdim... Bunun dışında hiç, ama hiç haberim yoktu spordan.

Suskunluğum koltuklarını kabartıyordu. Beni çok sarstığından emindi. Ne gezer, sadece şöyle düşünüyordum: "Bak, yanımdaki şarkı söylese adı afişlerde etkili olur. Alfabe sırasıyla yazıldı mı da başlarda yer alır."

Öylesine, kumlar üzerinde geçirilen bir gece yüzünden, kimseye sözünü etmeden arkadaş olduk. Kimse de bunu hiç bir zaman öğrenemedi.

Sık sık küçük barlarda, bir naneli çay da ya kahvenin başında görüşüyorduk. İlk buluşmamızda bir Cinzano içmiştim, sonraları onun gibi alkolsüz şeyler söylemeye başladım. Marcel içki içmiyordu.

Ne kadar da ciddiydi! Hiç bir şeyle ilgilenmeden idman yapıyordu. Evine, karısı Marinette ve oğullara Réne'yle Marcel'e düşkündü.

Sanırım, tek günahı bendim. Ona Paris'in havasını getiriyordum. Bu havayı daha önce de ciğerlerine çekmişti, yine istiyordu...

Ona anlatıyor, anlatıyordum. Her şeyi söylüyordum. Beni saatler boyu dinliyordu. Hayatımda bu kadar yumuşak, böylesine sabırlı erkek görmedim.

Karşımda sakin sakin otururdu. İskemlesinde biraz rahatsız gibiydi. Miniminnacık olmaya çalışırdı sanki. Ringde olmadığı zamanlar, gücü onu şaşırtıyor gibiydi hep.

Ne kızgın, ne de sabırsız bir hareketi vardı, hiç öfkelenmezdi. Ayağına bassalar özür dileyen o olurdu herhalde.

Bir gün, Marcel'e şöyle dedim:

"İnsan, seni böyle görünce, tanıyınca, hayatıma birtakım adamları döverek kazandığını anlayamaz."

Gülmüştü.

"Onların canını acıtmak için vurmuyorum, mücadele ediyorum. Namusumla."

İçimden özür dilemek geldi.

Oysa tembel değildi Marcel, çok ciddi çalışırdı. Onu idmanda gördüğüm gün, iri bir hayvanı andırıyordu. Her yanını kaplayan kaslar öyle sertti ki, insan bir iğne batırmaya kalksa iğne kırılırdı. Başında bir miğfer vardı, dişlikleri ona bir buldog görünüşü veriyordu. Bacakları hızla hareket ediyordu, gerçek bir dansördü. Eldivenleri yusyuvarlak ve kocaman birer yumruk oluşturmuştu ve kendisine idman veren boksöre öyle büyük bir istekle vuruyordu ki garibe acıdım.

Sonunda, Marcel de benim gibi kuşkuya düştü. Mesleği bütün gücüyle vurmaktı, ama hep ipin ucunu kaçırmaktan korkuyordu.

"İyi misin, dostum?" diyordu, bir türlü soluğu düzelmeyen karşısındaki boksöre.

"Evet, Marcel, iyiyim, vurabilirsin."

İşin matrak yanı, Marcel'in canının yanmasına hiç gelememesiydi. Bu iyi adam, canını hep mahsus acıttıklarına inanırdı.

Marcel'le aramızdaki ilişkiyi başka hiçbir adamla kurmadım. Suç ortaklığıydı bu. Konuşmamıza gerek yoktu. Benim her şeyimi biliyordu, bir tekinin, Edith'in dışında.

Bu Casablancalı boksörün beni Edith'e döndüreceğini düşünmekten çok uzaktım.

Ben bu allahın belası yerde efkâr dağıtırken Edith, Marcel'le tanışıyordu. Bense, Jaubert'de kalmıştım.

Kendimi bırakılmış sanırken o, Marcel'e kız kardeşini anlatıyordu.

"Biliyor musun, bir kız kardeşim var, çok hoşuna gidecek."

"Kuşkusuz," cevabını veriyordu hep, Edith'in görüşünü benimseyen Marcel, tatlılıkla.

Çünkü Edith, onun tanrısıydı. Bütün söyledikleri, bütün yaptıkları iyiydi.

Daha sonra, ikisi de ayrı ayrı bunu bana anlattılar, her şeyin nasıl olup bittiğini görebildim.

Edith erkeğiyle, Marcel'iyle kıvanç duyuyordu. Onu bana göstermek için yanıp tutuşuyordu. Marcel'e diyecek sözüm olamazdı. Bu konuda baş belasıydım, sevgililerinden hoşlanmadım mı açıkça söylerdim, ilk bakışta tanırdım onları. Deneyim vardı ve kalbimi kolay kolay kaptırmazdım. Bir erkek söz konusu olduğunda, hele Edith'in ilişki kurduğu bir erkek söz konusu olduğunda çok soğukkanlıydım. Onlara hoşgörü göstermezdim.

Ama o, Marcel, ötekiler gibi değildi. Hayran kalacktım. Edith onu bana tanıştırmak için büyük bir istek duyuyordu. Bütün içini döküyordu. Ona yalnızlığını anlatıyordu.

"Görüyorsun, ailem yok," diyordu. "Annem, paramdan başka şeyimle ilgilenmez. Sen bunu anlayamazsın. Bak, sana bir örnek vereceğim: Bir gün Momone'yle birlikteydim. 'Bir annem var yahu benim,' dedim. Onu bulmak için babama gidip adresini istedik. On beş yaşındaydım, bir çocuktum altı üstü, Momone'yle sokakta şarkı söylüyordum.

"Evini bulduk. Bize baktı. Ne bir hareket yaptı, ne beni öptü.

"'Sen misin?' dedi. 'Ya öteki?'

"'O da Momone.'

"'İyi. Gelin bakalım! Amma da pissiniz!'

"Parmaklarının ucuyla saçlarıma dokundu, 'Bitlenmişsiniz.' Bitler bizi rahatsız etmiyordu, onlara alışmıştık.

"Bizi eczaneye, güzel kokan bit öldürücü Marie Rose almaya yolladı. Kafamıza bol bol sürdü, iki gün dışarı çıkmamızı yasakladı, hapsedilmiştik. Saçlarımızı yıkadık.

"'Gidebilirsiniz,' dedi sonunda. 'Bununla da yiyecek bir şey alın.'

"Ve bize üç beş kuruş tosladı.

"Bir tek tatlı söz söylemedi. Hiç öpmedi bizi. Marcel, daha sonra durumun düzeldiğini sanma. 1932-1933 yıllarıydı. Annem, Boule

Noire'de şarkı söylüyordu. Onu görmek istedim. Oraya gittim, değişmemişti!

"'Gene mi sen, yanındaki kim?'

"Bu sefer annem yalnız değildi. Bir kızla, Jeannette adında genç bir kızla oturuyordu. Bizi temizlemek, yardım etmek için elinden geleni yapmaya çalışan çok tatlı bir kız. Sanki iki babam vardı, öz babam ve Jeannette. Anneme çok bağlıydı. Yolsuz kaldıkları günler orospuluk da yapardı; annemle oturan kişinin parasız günleri paralı günlerinden çok fazlaydı. Zavallı kız veremden öldü.

"Görüyorsun ya, gerçek bir annem olmadı. Tek ailem Momone'dir."

Bütün bu sözlerden sonra, Marcel ne yapabilirdi?

"Kız kardeşini çağırmak gerekir," dedi.

Edith de bunu çok isterdi, ama nerede olduğumu hiç bilmiyordu.

Casablanca'dan dönmüştüm. Şehir dışındaki bir garajda benzin satıcısı olarak çalışıyordum. Bir akşam patronum beni *France-Soir* gazetesi almaya yolladı. Birinci sayfada Cerdan'ın, Edith Piaf'ın ve Amerikalı bir kadın olan Miss Cotton'un uçaktan inerken çekilmiş resimleri vardı.

O an hiçbir yakıştırma yapmadım. Yapsam, Marcel'in Miss Cotton'la olduğunu düşünürdüm. Ama aklıma böyle bir şey de gelmedi, bir tek şey görebiliyordum, Edith dönmüştü. Ve resimde Jaubert'den eser yoktu.

Her yana telefon ettim ve çocukken gittiğim Claridge otelinde kaldığını öğrendim.

Edith'i aradım.

"Kim istiyor?" diye sordular. "Simone," dedim. Bir saniye bile beklemedim, önceden söylemiş olmalıydı, telefonumu bekliyordu herhalde. "Gel!" dedi bana.

Sevincimden ağladım. Edith'ten yoksun yaşamıyordum. Bunu anlamak için onu tanımış olmak gerek.

Kapıcı kadın gelişimi haber verdi: "Hanımefendinin kız kardeşleri." Biraz güldürüyü andırıyordu bu durum. Ama içimden hiç gülmek gelmiyordu.

Bu saray koridorunun kapısının ardında, yerinden fırlamaması için elimi kalbimin üzerine koymuştum. Hem korkuyordum da, ayrılık sonraları iyi olmazdı hep.

Edith'i uzun zamandır görmemiştim.

Kapıyı vurdum. "Gir," diyen sesini işittim.

Arkası dönüktü, pencereye dayanmıştı, perde önündeydi. Dışarı bakıyordu. Bir eliyle perdeyi sıkmaktaydı. Bir sinema görüntüsüydü bu. Bana döndü, "Görüyorsun ya, Momone; hâlâ bekliyorum..." dedi.

Gerçekten de, bütün hayatı beklemekle geçti. şapşal şapşal duruyordum karşısında. Ona bakıyordum, rahatsızdım, çok çabuk olup bitmişti bütün bunlar. Bir saat önce benzin pompamın yaşındaydım. Ellerim kapkaraydı; oysa şimdi Edith'ini karşısındaydım. Edith bana bakıyordu... Değişmiştim, daha hüzünlüydüm, bunun için de neden yok değildi. Edith, pırıl pırıl parlayan yepyeni mutluluğunu yerleşmiş, ne kadar güzeldi, ne kadar mutluydu.

"Momone, ne kadar mutlu olduğumu bilemezsin seviyorum ve yeryüzünün en harika erkeği tarafından seviliyorum. Sen de buradasın... Müthiş bir şey bu, Momone; mutluluktan öleceğim sanki..."

Mutluluk felaket gibi değildir, insan ondan kurtulur! Beni tepeden tırnağa süzdü. Görünüşüm parlak değildi! Dolabım açtı: içi elbiseyle doluydu... Ve bu, görülmüş şey değildi. Parasını yürütecek kimse kalmamış mıydı artık çevresinde?

Kayıtsız bir tavırla:

"Seç," dedi. "Ne istersen al."

Sonra iki çay istedi. Elbiseler, sıcacık su, alışamıyordum bir türlü bu yeni duruma. Onu tanıyamıyordum. Gri tayyörü çok iyi gitmişti bana.

Sözü hiç uzatmadı:

"Dikkat et, Momone; bu adamı çok seviyorum."

Söylediklerinin ne anlama geldiğim biliyordum: Gözlerimi ona kaldırmaya, onu eleştirmeye hakkım yoktu. Ciddiydi bu. Adamı görmek için sabırsızlanıyordum. Bitmek bilmeyen iki saatin sonunda göründü, Kapıyı vurdu. "Gir," dedi Edith.

Tam o anda yer yarılıp içine düştüğümü sandım.

"Marcel Gerdan, sana Momone'yi tanıştırayım," dediğini işittim.

Marcel, o melek gülüşüyle bana doğru geldi ve elini uzattı.

Edith, kuşkuyla bize bakıyordu. Birbirimizden hoşlanacak mıydık acaba?

Gözlerimi Edith'in gözlerinden kaçırmamak ve konuşabilmek için ne büyük bir cesaret göstermem gerekti:

"Haklısın. Harika biri."

Ne Marcel ne de ben geçmişten söz etmişlik. Başka türlü de yapamazdık, Edith bir çocuk gibi karşımızdaydı. Ona gerçeği söylemek, Noel Babanın varolmadığını çocuğa anlatmak gibiydi!

Kimse yerinden kımıldamıyordu, mumyalar müzesindeydik sanki. Bir şeyler yapmak gerekliydi. Edith aşkından bana söz etmek için yanıp tutuşuyordu. Bunu bana hemen, sıcağı sıcağına anlatmaktı bütün isteği.

Neyse ki, Marcel az sonra gitti. Başbaşa kaldık.

"Bu süre içinde ne yaptın?" diye sordu Edith bana sadece.

"Daha sonra anlatırım."

O da bu cevabı bekliyordu. Başladı atışa:

"Önce sana Jaubert'den nasıl koptuğumu anlatayım. Çok gırgır bir hikâye. Marcel, New York'taki dairemdeydi. Jaubert sık sık telefon eder, Fransa'ya dönmekte çok geç kaldığımdan yakınırdı. O gece evde yoktum. Jaubert, bir erkek sesiyle karşılaştı.

Çok sert bir sesle sordu:

"'Kimsiniz?'

"'Ben Marcel Gerdan, dedi Marcel hafiften dili çalarak.'

"'Orada işiniz ne?'

"'Ne işim olduğunu size söyleyemem, ama buraya gelmeseniz iyi edersiniz.'

"Ardından telefonu kapadı. Yattı ve eve döndüğümde, yastığımın üzerinde bir kağıt parçası buldum, 'Jaubert telefon etti, sonra... sana anlatması çok uzun sürer. Uyandır beni.'

"Müthiş bir adam, değil mi?"

Edith'le aynı görüşte olmasına aynı görüşteydim. Bilmeden, Marcel benim öcümü Jaubert'den almıştı. Ayrıca, bundan duyduğum keyif epey uzun sürdü. Aylar sonra bile, J.L. Jaubert, Edith'i görmek üzere eve gelmiyordu ama, onunla ortak anlaşmaları bitmemişti daha. Edith, Compagnons da la Chanson topluluğuyla bir kabarede şarkı söylemeye, dolayısıyla Jaubert'i görmeye devam ediyordu. Ben iyi matrak geçiyor, onu gırgıra alıyordum. Gece kabareden çıkarken takılmadan edemiyordum hiç.

"İyi geceler, Jean-Louis, yarın sabah Marcel'le ilgilenmem gerektiğinden eve erken dönüyoruz."

Çok kızıyordu.

Bir seferinde banyoda değiliz. Edith sedire benzer bir şeyin üzerine oturmuş, ayaklarını altına çekip iyice gömülmüş. Sırtında bir kazakla bir etek var. Başlangıçtaki resimlerine benziyor, her zamanki görüntümüze. Yalnız, bu etekle kazak çok pahalıya mal olmuş. Saçları daha kısa. Bir gece, New York'ta kendi kesmiş saçlarını. Sıcaktan bunalmış, berber de bulamamış -beklemeyi hiç sevmemiştirmakası atıvermiş çepeçevre saçlarına. Böylece, epey kısa olan boynu ortaya çıkmış. Ama üstteki saçlarına dokunmamış, bunlar da alnına dökülüyor. Bir rastlantıdan ve sabırsızlığından doğan bu saç biçimini Edith hayat boyu değiştirmeyecektir.

Ondaki değişikliğin ne olduğunu arıyorum, çok sakin. Hayatından hoşnut bir kadın. Çok önemli bu. Köşesinde fazla yer tuttuğu da yok. Küçük bir yığın. Elleri hareketsiz, ama gözleri ışık kaynağı gibi. Parlıyor, güzel bu gözler.

"Marcel'i tanıdığımda..."

Hikâyeyi koparmayı başarmıştım.

"...Düşün, bir gece, 1946 sonlarında Beşler Kulübü'ndeydim. Bana *Fas Bombacısı*'nı tanıttılar. Alınyazısı bu: Herkesin önünde tokalaştık!"

Bu ilk karşılaşmaları dokunaklı olmuştu. Marcel utangaçtı. Ona 'Büyük Edith Piaf'ı tanıştırıyorlardı. Edith'i böyle görüyordu, hayatının sonuna kadar da böyle gördü. Kendisinin 'Büyük Marcel Cerdan' olduğunun farkında bile değildi. Oysa, başka bir alanda Edith kadar büyüktü.

"Momone, kendi kendime şöyle dedim: 'Bu herifin gözleri kimselerinkine benzemiyor.' Sonra -bilirsin, sana yalan söylemem- unuttum gitti. Bir daha rastlaşmamız için pek fazla neden yoktu; işlerimiz bizi birbirimize yaklaştırmıyordu. Her şey Amerika'da oldu! Ben Versailles'de söylüyordum.

"Marcel'in menajeri Lucien Roupp, ona Madison Square Garden salonunda maç ayarlamıştı.

"John Glendale olayından sonra, New York'taki dairemde kendimi pek zavallı hissediyordum. Derken telefon çaldı. Arayan Marcel'di. Tekrarlattım adını:

"'Marcel ne?

"'Cerdan. Boksör. Hatırlamıyor musunuz? Beşler Kulübü'nde tanışmıştık. Ben buradayım.'

"Bilemeyeceğin kadar eğleniyordum. Konuşmamızda uzun boşluklar oluyordu. Şıpır şıpır ter döküyordu herhalde.

"'Tabii,' dedim, 'sizi unutmadım.'

"'Ben de sizi unutmadım. (O kadar rahatlamıştı ki gülmeye başladı.) Bu akşam birlikte yemek yesek? Sizi almaya gelirim.

"Hayır demediğimi tahmin edersin. Yüzümü esaslı boyadım. En şık elbisemi giydim. Bilirsin, çok pahalıya mal olan sade elbiselerden, işimi yeni bitirmiştim ki göründü.

"Öyle kırıtkan züppelerden değildir.

"'Çabuk,' dedi bana, 'kurt gibi açım!'

"Ne araba vardı görünürde, ne taksi.

"'Yakındır buraya,' dedi Marcel.

"Tabanvayla yolu tuttuk. Ona bir türlü yetişemiyordum. Marcel bir adım atana kadar ben üç adım atıyordum. Bu hıza fazla dayanamayacaktım. Mümkün değildi, koşucu olmalıydı herif. Hiçbir şeyi de fark etmiyordu.

"Sefil bir yere girdik. Bir tabureye tünedim. Yürüyüşten sonra sıra dağcılığa gelmişti. Derken, bir tabak dolusu pastırmayla burun buruna buldum kendimi: Kurutulup kaynatılmış sığır etidir bu, açlıktan nefesi kokan sokak serserilerine vermeye bile cesaret edemezsin.

"Kafam bozulmaya başlıyordu. Ardından, önüme bir de naneli dondurma getirmezler mi? Bütün bunlarla da bira içiyorduk. Kürek cehennemindeki mahkûmlara yedirsen kusarlar. Hesap diye de kırk sent ödedi seninki, beş kâğıt bile değil bizim paramızla.

"Hem kaba, hem de pintiydi demek! Sırtımdaki elbise ve yüzümün boyasıyla neşemi bulmuştum.

"Marcel tatlı bir gülümsemeyle yüzüme baktı. Hiçbir şey fark etmemişti.

"'Gidiyor muyuz?'

"'Herhalde aperitif aldık! Pek pahalıya da mal olmadı. Siz buna bir kadınla çıkmak mı diyorsunuz?'

"Kıpkırmızı kesildi. Koluma yapıştı, sıkmıyordu ama yine de sağlam tutuyordu. Elinden kurtulmam mümkün değildi.

"'Özür dilerim, bilmiyordum. Ben akşam yemeklerini hep böyle yerim. Ama haklısınız, sizin için durum aynı değil.

"Taksiye bindik. Yol boyu tek kelime konuşmadık. Bana bakmaktan kaçınıyordu. Ve New York'un en şık lokantasına geldik, Pavillon'a. İşte. Marcel'le ilk çıkışımda iki akşam yemeği birden yedim.

"Sonra, hiç birbirimizden ayrılmadık, ilk cesaret eden de ben oldum, çünkü o böyle bir şeyin mümkün olabileceğine inanmıyordu. Benimle beraberken çok utangaçtı. Oysa esaslı bir erkek, sapına kadar!"

Edith için, kendisine bayılan, ihtiyacı olduğu, bağırıp çağırmasından, yarattığı sahnelerden korktuğu için değil, sevdiği için her istediğini yapan bu adam harika bir şeydi.

Marcel, Edith kadar ünlüydü. Onun seyircisi ayrıydı, Edith'inki ayrı. Birlikte olup da alkışlandıkları zaman, aynı derecede tanındıklarından yapıyordu halk bunu. En büyük talihleri de işlerinin ayrı olmasıydı. Adları hiç bir zaman aynı afişte görülmeyecekti.

"Beni sevmeye başladıktan sonra, gözü hiçbir şeyi görmedi. Çok sadık bir adamdır Marcel. Marinette karısıydı, çocuklarını doğuran kadındı, kutsaldı. Ama sevdiği kadın bendim.

"Herhalde Marinette benden nefret ediyordur, onun yerinde ben olsam çoktan bir rezalet çıkarmıştım. Ama bir şey yapsa Marcel'i kaybedeceğini biliyor. Marcel bundan söz etmiyor, yalnız düşünüyor. Anladın mı?"

Edith, kendisini ne kadar iyi anladığımı kestiremezdi. Marcel'in temiz, dürüst, yalan söylemeyi beceremeyen bir insan olduğunu, kendine göre, fazla düşünmeden, çok sade bir biçimde mutsuz olması gerektiğini biliyordum.

Sonra, Edith'i de tanıyordum. Ne istediğini kestirebilmekte güçlük çekmiyordum. Sevgilisini bırakmaması gerekirdi. Bir erkeği sevdi mi, Edith bunu göstermeliydi.

"Beni bilirsin, Momone; duygularımı gizleyemem. Bir seferinde harika anlar geçirdik birlikte.

"Marcel'in aklına müthiş bir şey geldi, bir gece...

"'Gel, eğlenmeye gidiyoruz.'

"Vakit gece yarısını geçmişti.

"'Çıldırdın mı? Buralarda eğlence, meğlence yok.'

"'Var, Coney Island'da.'

"Kimse bana bundan söz etmemişti. Kısmet Marcel'inmiş.

"Coney Island, hektarlarla arazi üzerine yayılmış bir panayır yeridir. Amerikalıların buraya kurdukları makineler bizdekilere hiç benzemiyor. Onların içinde dönüp durdun mu, indiğinde bacakların titremye devam eder. Başın bir yandadır, yüreğin öbür yanda! Toparlanman için epey zaman geçmesi gerekir.

"Sosisli sandviçler, birtakım yassı çörekler, dondurmalar yedik. O gecenin hiç susmamasını, hep dönmesini, şarkı söylemesini istedim...

"Marcel beni, gökyaranlar boyundaki yükseklikleree son hızla inip çıkan ve ray üzerinde giden kızaklara bindirdi. Sevinç naraları atıyordu; ben, gümek için sıkı sıkı ona sarılıyordum. Onun kolları arasında başıma ne gelebilirdi ki? Korunuyordum. Bağırmak, duyduğumuz zevkin bir bölümüydü.

"İndiğimizde, yüzlerle kişi haykırmaya başladı:. 'IT'S CERDAN! Cerdan bu! Ya ya ya, şa şa şa!' Susmak bilmiyorlardı. Ardından beni tanıdılar, bu sefer de bir ağızdan bağırmaya koyuldular: 'La vie en Rose! Pembe hayat!'

"Ve de ben, Momone; orada kendiliğimden şarkı söyledim. Sokakta söylediğim gibi. Eğlence, kızartma, şeker ve ter kokusu kaplamıştı ortalığı. Birbirine karışan yığınla müzik sesi işitiliyordu. Ne kadar güzeldi, bilemezsin.

"Bir başka gece, Marcel'in maçını seyretmeye gittim. Kendisi istemişti.

"'İstemiyorum, Marcel. Çok korkuyorum.'

"'Sen şarkı söylerken de ben korkuyorum, ama yine de seni dinlemeye geliyorum. Belki de kadınların en güzeli olduğun için. Boks benim mesleğimdir. Bir erkeği işinin başında görmek gerekir, bu yapılmazsa onu gerçek yüzüyle tanımak mümkün olmaz.

"İleri sürdüğü sebepler o kadar basit ki, insan direnemiyor ona.

"Önce, gözlerimi kapadım. Deriye inen yumrukların sesini işitiyordum. Çok üzüyordu bu beni. Bütün yumrukları Marcel'in yemesinden korkuyordum. Ve halk bağırıyor, ıslık çalıyordu, içerisi sigara dumanıyla doluydu. Patlamış mısır yiyor, kabak çekirdeği kabuklarını tükürüyorlardı. Korkunçtu. Gözlerimi açtım.

"Koltuğumda öylesine büzülmüştüm ki, benim gibi iki kişi sığabilirdi oraya. Sonunda bağırdım: 'Hadi, Marcel!'

"Karşımdaki hem Marcel'di, hem değil. Gözü rakibinden ayrılmıyordu. Bana hiç göstermediği bir gözdü bu. Sert, canlı, aralık. Maçı kazandı. Ama elmacık kemiklerinden birinin üstü açılmış, bir gözü şişmişti. Neredeyse ağlayacaktım. Çocuğunun kanlar içinde geri döndüğünü gören bir anne gibi, onu avutmak için atıldım.

"Beni, tatlılıkla itti.

"'Hayır, Edith. Bir şey değil. Mesleğimde bu da var.'

"Cevap olarak ne güzel, değil mi? Harika bir adam. Ne harika olduğunu bilsen!"

Biliyordum.

"Gazeteciler o kadar uğraştılar, öyle arkamızda koştular ki, bir gün Marcel basın toplantısı yapmayı kabul etti. 'New York'taki iki Fransız yıldızı arasında aşk' basın için bulunmaz nimetti.

"Bütün gazeteciler koşup gelmişti. Hepsi de çikletlerini çiğneyerek, sigara içerek, kalemli ya da kalemsiz, oradaydılar.

"Marcel dolambaçlı yollara sapmadı. Her şeyi açıktır. Durumu onlara nasıl açıkladığını görecektin. 'Sen bir şey söylemeyeceksin, yanımda olmasan daha iyi olur,' demişti bana. Ama sözünü dinlemedim, onu işitmek istiyordum.

"Odanın bir çıkış kapısı olduğundan, ardına gizlendim. Marcel kapının önündeydi. Hiçbir meraklının kapıyı açmasına imkân kalmıyordu.

"'Sizi ilgilendiren bir tek şey var, değil mi? Vakit kaybedecek değiliz. Edith Piaf'ı sevip sevmediğimi öğrenmek istiyorsunuz, tamam mı? Evet! Metresim mi değil mi, onu da öğrenmek istiyorsunuz, tamam mı? Sadece metresimse, evli olduğum için böyle bu. Evli ve çocuk sahibi olmasaydım, Edith'le evlenirdim. Şimdi, içinizde karısını aldatmayan varsa elini kaldırsın.

"Hepsinin soluğunu kesmişti.

"'Dilediğiniz soruyu sorabilirsiniz; ama bu konuda her şeyi söyledim. Yarın, birer centilmen olup olmadığınızı göreceğim.

"Ertesi gün basında, bizimle ilgili tek kelime yoktu. Bana da gökyaran gibi koca bir çiçek sepeti geldi, çiçeklerin arasına bir kart iliştirilmişti: 'Centilmenlerden yeryüzünün en çok sevilen kadınına.'

"Fransa'da bana böyle bir şey yapmazlardı.

"Momone, beni tanıyamayacaksın, o beni değiştirdi. Yüreği o kadar temiz ki, bana baktığında bütün pisliklerden sıyrıldığımı hissediyorum.

"İnsan, onunla yeniden temizleniyor. Bütün öncekilerle her şeye sıfırdan başlamak istedim hep, onunla gerçekleşti bu."

Edith'in hayatında bir büyük değişiklik daha vardı, çok da önemliydi bu! Marcel'in yanındayken hiç para ödemiyordu. Cüzdana el atan hep Marcel'di.

"Biliyor musun, ona bir armağan kabul ettirmek kolay iş değil. Ben bir numara buldum. O bana bir şey armağan edince, ben de ona bir şey veriyorum. Bak, Momone; ilk vizon mantomu bana Marcel aldı. Güzel değil mi?"

Güzeldi ya. Güzelden de öte. Bu kadın elinin vizonu okşadığını, içine gömüldüğünü, onu avuçladığını görmek insanı allak bullak ediyordu. Mantonun iyiliği ve fiyatı değildi önemli olan. Edith buna hiç aldırmıyordu, böyle bir manto almak için kimseye ihtiyacı yoktu. Marcel'in aşkıydı okşadığı, içinde kaybolup gittiği Marcel'in aşkı...

"Bir vizon... Benim aklıma gelmezdi. Onun geldi. Çek defterini nasıl çıkardığını görecektin, krallar gibiydi.

"Hiç vakit kaybetmedim. Hemen Cartier'e gidip ona bir çift kol düğmesi aldım. En güzelini, pırlantalısını; tabii, bir de saat, bir köstek, gözüme ilişeni anlayacağın! Hiçbir şey ona lâyık değildi. Bunları verdiğimde bir çocuk gibi gülüyordu. Beni ellerinin arasına aldı, havaya kaldırdı ve deli gibi döndü.

"Ona çok tutkunum, Momone. Beni delirtiyor. En çok üzüldüğüm şey de, yeteri kadar beraber olamayışımız. Mesleklerimiz... Bir de, Marinette. Onu bırakmamakta haklı olduğunu kendi kendime tekrarlıyorum hep, ama çok üzüyor bu beni.

"Yarın, erkenden kalkıp terziye gidiyoruz. Marcel bu işlerden hiç anlamaz. Zevksizdir, tam bir köylü. Ona öğretmek zorundayım. Tepeden tırnağa giydireceğiz kendisini."

Benim için durum çok basitti, her şey yeniden başlıyordu...

"Tepeden tırnağa giydireceğiz kendisini..."

Bu cümleyi çok sık işittim.

Edith hep erkekleri giydirmeye bayılmıştır. Bütün sevgilileri geçmiştir bu yoldan.

Zavallı Marcel, bir gün Spor Sarayı'na küçük parmağım eninde çizgilerle kaplı bir gri elbiseyle gitmişti. Edith, aynı kumaştan bana da bir tayyör diktirmişti. Hâlâ saklarım, o kadar çirkindi ki hiç giymedim. Marcel'in sırtında, üstelik bir eflatun gömlek ve turuncunun hâkim olduğu bol renkli bir de kravat vardı...

Tanıdığım adamların en iyisi olan, tatlılığın ta kendisi Marcel şöyle diyordu:

"'Sence giyilebilir mi bu, sevgilim?'

"Ah, sende hiç zevk yok," diye cevap veriyordu Edith. "Dinle, Marcel; bu işten anlamıyorsun."

Sonra da bana dönüyordu.

"Momone, nasıl oldu Marcel?"

Mümkün değildi, korkunç bir görünüşü olduğunu söylemem. Edith bunu anlamazdı, kendisini üzmek, bir sahne yaratmak istediğimi sanırdı. Ben de ödlekçe bir cevap veriyordum:

"Harika! Çok yakışıklısın Marcel!"

"Mesele yok!" diyordu şaşıran, kendi gözlerinin şüpheye düşen Marcel. "Sen de beğeniyorsan giyerim."

Ama mutsuzdu. Çok çekti, Marcel. Pek çok insan da çekmiştir, ama Marcel en çok çekenlerden biridir. Edith'in, kafaca kendisinden çok üstün olduğuna inanıyordu kesinlikle. Eğitimini tamamlamak, görgüsünü, davranışlarını düzeltmek için ona güveniyordu. Her şeyi Edith'ten bekliyordu.

Kuliste bu koca adam ufalıyor, ufalıyor, Edith'e bakıyor, onu dinliyordu. Marcel'in en hayran olduğu şey de Edith'in sesiydi. Her seferinde bana şöyle derdi:

"Düşünebiliyor musun, benim üçte birim ağırlığında. Kaybolacak neredeyse, üflesem canını acıtacağım. Bu kadar ufak bir kadında böylesine güçlü bir ses akıl alır şey değil!"

Edith şarkı söylerken, her gece yığınla yük taşımamız gerekirdi: Bardağı, burun damlası, mendili, makyajını silmekte kullandığı peçeteleri, aspirini, kalemi, defteri, ingilizce kitapları ve daha bir sürü şey. Soyunma odasında hiç bir şey bırakmazdı. Her şeyi götürür ve ertesi gün yeniden getirirdik.

Marcel varken, her şeyle o ilgilenirdi.

"Momone, unutmadın ya bütün kıvır zıvırı? Elbisesini de aldın umarım?"

Ölümünden çok sonra, Edith'in soyunma odasında hâlâ Marcel'in sesi kulaklarımda çınladı, "Elbisesini de aldın umarım?"

Edith'in, niçin yanından hiç ayırmadığı bir tek sahne elbisesi olduğnu hiç öğrenemedim. Bununla ilgilenmek benim işimdi. Tiyatrodaki bir soyunma odasında asılı kalmasını hiç kabul etmezdi. Her gün, evde elbiseyi temizler, ütüler ve akşam yanıma alırdım.

Bir kere, New York'ta büyük bir korkuya kapıldım. Edith, boyanmış ve saçlarını düzeltmiş, sırtında bir tek külotuyla her zamanki gibi pabuçlarını giymek üzere eğilmişti. Birden, koca sesiyle:

"Elbisem!" diye bağırdığını duydum.

Elbisesini askıdan çıkarmak için döndüm. Buz kestim bir anda... Elbise yoktu! Park Avenue'de unutmuştum.

Bu yetmiyormuş gibi, sahne amiri seslenmez mi.

"FIVE MINUTES, MİSS PİAF! Beş dakikanız var, Miss Piaf!"

Bir şey söylemeden, dehşet içinde, bir taksiye atladım ve elbiseyi alarak geri döndüm. Trafik, orada da buradaki kadar sıkışıktır. Amerikalılar saat konusunda çok duyarlı davranırlar, polisleri de aşırı sürate hoşgörü göstermezler. Saate karşı verdiğim bu yarış korkunçtu!

Elbiseyle soyunma odasına girdiğimde bana ağzına geleni söyleyeceğini sandım. Allak bullak halimi görünce beni öptü, elimi tuttu ve programına başlamak üzere sahneye yürüdü. Ne kadar rahatlamıştım!

Edith birini sevdi mi onunla ilgilenmeden yapamazdı, Marcel'i de kitap okumaya zorlama kararını vermişti.

İlişkilerinin hemen başında, onu *Miki Fare* ve öbür resimli romanları okurken bulmuştu. Doğrusu aranırsa, bir boksörün koca ellerinde bu çocuk kitapları biraz gülünç kaçıyordu.

"Bu yaşta utanmıyor musun, Marcel?"

Marcel, acınacak bir durumda cevap vermişti:

"Eğlendiriyor beni. Biliyor musun, sen de okumalısın bunları."

"Ama Marcel, insanın bir adı varsa, önemli biriyse bilmediklerini öğrenmesi gerekir. Ben öğrendim."

"Öyle mi?"

"Sana kitap alacağını."

Edith, Marcel'i kitap okumak zorunda bıraktı, hem de gerçek kitaplardı bunlar: *Via Mala, Sarn, Büyük Güruh, Gerçeğin Peşinde** Kolay kitaplar da değildi bunlar.

"Hava bu kadar güzel ve canım dolaşmak isterken, neden bunları okumaya zorluyorsun beni?"

"Ben böyle öğrendim, Marcel."

"Peki! Sen böyle öğrendinse mesele yok."

Edith'in haklılığından, yanılamayacağından emin olduğu için, cesaretle okumaya devam ediyordu. Bir tek elbiseleri konusunda kuşkuya düştü... Bunda da haklıydı.

Artık Claridge'de kalmıyorduk. Edith, Leconte-de-Lisle sokağında küçük bir ev kiralamıştı. İlk kez kendi eşyasıyla dolu bir evde oturuyordu. Ve bu, bizim adımıza ciddi bir ilerlemeydi!

"Anlıyor musun, kaldığın otel bir saray da olsa, hayatında böyle bir adam varsa yaramaz."

Marcel için, kadınların en iyisi, en güzeli, her şeyi olmak isterdi! Bir gece oldu da.

---

*) John Knittel; Mary Webb; Paul Vialar.

Prenses Elizabeth'le Edinburgh dükü Paris'e geldiklerinde, Edith A.B.C.'de söylüyordu.

Prenses Elizabeth onu hiç dinlememişti. Carrere'de, resmî olmayan bir davet verecekti; Edith'in de orada söylemesini istedi.

Müstakbel İngiliz Kraliçesi tarafından seçilmek önemli bir şeydi!

Bir sabah adamın teki telefon etti, "Ben, Qual d'Orsay'den* Bilmemkim." Böyle bir yerden haberimiz yoktu! Hiç adını duymamıştık! Edith, Bigeard anneye başıyla hayır işareti verdi. O, hemen eliyle ahizeyi kapayıp sözü edilen yerin neresi olduğunu anlattı.

Edith telefonu kapadığında sevinçten uçuyordu, "Momone, ona lâyığım..."

Onun kim olduğunu sormaya gerek yoktu, biliyordum.

"... Prenses Elizabeth beni görmek istiyor."

Bir pazar günüydü. Edith hem matinede, hem de gece söylüyordu. Her zamanki gibi, programını bitirdi. Ama büyük bulvarlarla Pierre-Charron sokağı arasında, elçilik arabasının içinde, çok huzursuzdu. Oysa rahat olması gerekiyordu. Sokak garip bir okuldur, orada insan gözüpekliği öğrenir. Yalnız, sokakta kraliçelere rastlanamaz!

Şoför İngilizdi. Patroniçesi konusunda herifin ağzından söz almanın mümkünü yoktu.

Carrere'de sahneye çıkmadan önce Edith haç çıkardı, tahtaya vurdu, uğur bildiği ne varsa hepsini yaptıktan sonra, "En iyi olmak zorundayım," dedi. "Fransa'yı temsil ediyorum, İngiltere Kraliçesi de beni görmeye gelmiş."

Çünkü biz, Paris halkı için, Elizabeth kraliçeydi şimdiden.

Edith, yürekten söyledi şarkılarını. Odasına döndüğünde, protokol müdürü onu bekliyordu. Gösterişli biri. Her gün işitmeye alışkın olmadığımız cümlelerle, "Prenses Elizabeth'in kendisini masasında görmekten zevk duyacağı"nı söyledi.

Adamı dinleyen, bu zevki kraliçeye Edith'in bağışlayacağını sanırdı. Kralların terbiyesi de buydu işte.

Edith kabul etti, ama ölüm mahkûmlarına içirilen son kadehi ona da vermenin sırası olduğunu seziyordum. Hemen telaşa kapıldı. Bana baktı.

"Olacak şey değil. Yalnız gidemem. Kız kardeşim olmadan gidemem."

*) Dışişleri bakanlığı. (ç.n.)

Aileden olduğuma göre, kimse karşı çıkmadı. Protokol müdürü, üstümüze başımıza çekidüzen vermemiz için bizi birkaç dakika bıraktı.

Edith'in eli ayağı kesilmişti. Toparlanmaya çalışıyordu, ama bunu başarabilmesi pek mümkün değil gibiydi. Bense, hoşafa dönmüştüm.

"Momone, kraliçenin önünde insan nasıl eğilir? Nasıl konuşulur bir kraliçeyle? Amaaan be, yürü. O da bizim gibi bir kadın!"

Böyle diyordu, ama başka türlü düşünüyordu.

Elizabet, tatlı bir gülümsemeyle Edith'e elini uzattı. Edith, diz kırmaya benzer bir hareket yaptı apar topar. Protokol müdürü böyle bir şey görmemiş olmalıydı hayatında.

Prenses, Edith'i yanına oturttu. Ben de, Elizabeth'le Philippe'in karşısında buldum kendimi.

Bir şey içemiyordum, Edith de aynı durumdaydı. Masadaki konuşma çok garipti. Her şeyi bir sisin ardından duyuyordum.

"Sizin için istediğim kadar mükemmel olmadı," diyordu Edith. "Bugün iki matinem vardı, bir de gece söyledim. Saat üçle on iki arasında kırk iki şarkı yoruyor insanı! Ses yoruluyor..."

Prenses gülümsüyordu. Bizim konuşamadığımız kadar iyi bir Fransızca'yla, Edith'in içini rahatlatmaya çalışıyordu, "Mükemmeldi", "Hiç üzülmeyin, çok iyiydiniz", "Çok yetenekli bir şarkıcısınız" gibisinden, hatta daha da pohpohlayıcı şeyler söylüyordu.

Ben, iyiden iyiye şaşkın, Edith'in cevabını işitiyordum:

"Evet, ama siz beni iki matineye çıkmadığım bir gün dinleseniz... O zaman anlarsınız..."

Konuşma kesilmek bilmiyordu. Edith'in de başka söyleyecek şey bulduğu yoktu. Biz, Lulu'nun eski kızları, kraliçenin masasına oturmuştuk ve her yanımıza inme gelmişti.

Elizabeth'in nefis, fazla İngiliz, ama güzel bir gülümsemesi vardı.

"Anlıyorum..." diyordu Edith'e.

Böyle diyordu, ama mümkün değildi anlaması. Saray gelenek ve göreneklerini biberonundaki sütle birlikte almış olan bir kadınla ne gibi ortak yanımız olabilirdi?

Sonunda Prenses, babası VI. George'un, koleksiyonunda Edith Piaf'ın da bir plağının bulunmasını istediğini söyledi.

Armağan istediği yoktu. Kibarca, kralın da Edith'i dinlemekten hoşlanacağını ima etmişti.

Bütün saflığıyla Edith'in verdiği cevabı işittim:

"Kabul. Yarından tezi yok, plağı elinizde bilin. Nerede kalıyorsunuz?"

Konuşma bitmişti. Kalktık, uzaklaştık. Bir düşte olup bitmişti sanki bütün bunlar. Ne kadar sürdüğünü hiç öğnenemedik. Bu masada otururken, boşlukta asılıydık sanki.

Baş başa kaldığımızda, Edith, "Herifi de çok yakışıklı, ha!" dedi. (Durmadan tekrarlıyordu.) Prenses ve düküyle içki içtim! Yazık ki Marcel bunu görmedi, koltukları kabarırdı! Biraz şapşaldım, ha, değil mi Momone? Ama uzaktan bakıldığında, *iyi* bir görünüşüm olmalıydı prensesle yan yana..."

Marcel Cerdan'la Tony Zale arasındaki ünlü karşılaşma yaklaşıyordu. Marcel büyük bir dikkatle hazırlanmaktaydı, biz de onunla birlikte hazırlanıyorduk. Edith bu işi ciddiye almıştı; bir işi ciddiye aldı mı da başka şey yapmazdık.

Lucien Roupp başımızın belasıydı.

"Şampiyonunu seviyorsun, onun için fazla sevişmek yok." diyordu Edith'e. "Sevişmek sporcunun dizlernin bağını çözer. Zale de çok hızlı adamdır."

İyi adamdı Lucien ama, Marcel'ine gözü gibi bakıyordu. Öğütler, kovalarla yağan yağmur gibi dökülüyordu tepemizden aşağı:

"Sende yemek yediği günler rejimine dikkat et. Sakın geçe bırakma. Çocuk gibi uyuması gerekir. Günde on saat."

"Senin herif de kafa ağrıtıyor," diyordu Edith kahkahalarla gülen Marcel'e.

Marcel Paris'teyken eğlenceli bir hayatımız olurdu. O, tavuklar gibi erkenden yatardı. Geceleri çalışan Edith saat dörtte yatağa girerdi, ben de. Ama saat sekizde meyva suyunu hazırlamak için Marcel'den önce kalkardım. Hop, fıstık gibi dikilirdi. Bense uyuklar dururdum. Sırtıma onunki gibi mavi bir eşofman geçirir ve Marcel'in peşinde çıkardım.

Şampiyonun ardından koşuşum seyre değer olmalıydı.

Evde heyecan yükselmeye başlamıştı.

Sporla hiç ilgilenmeyen ve bu konuda bir şey bilmeyen Edith, önüne gelene aynı soruyu soruyordu:

"Bokstan anlar mısınız?"

"Hayır," cevabını aldı mı küplere biniyordu:

"Boksla ilgilenmeyen insanlar bulunmasını aklım almıyor. Gerçekten böylelerinin hiç meraklı olmaması gerekir. Hayatta her şeyi

öğrenmek zorundayız. Tabii, çok doğru bu! Hiçbir şeye aldırmayanlar tonla!"

Bir başkasını şu soruyla karşılıyordu:

"Marcel'in şansı nedir, anlat bakalım."

Yeter ki karşısındaki Marcel'i doldursun. Edith sevinirdi. O gece, Marcel'i bol bol dolduran heriften başkasını gözü görmezdi. Adam Edith'ten ne istese olurdu. Tabii, fırsatı hiç kaçırmazdı o da. Ad vermiyorum, sayıları o kadar çok ki. Edith havalarda uçar, kahkahalarla gülerdi.

Leconte-de-Lisle sokağında Edith, Casablanca, Paris ve idmanlar arasında bölünen Marcel'i uslu uslu bekleyerek çok zaman geçirdi. Hayatının en çok yün ördüğü bölümüydü belki bu. Boksörüne sürüyle kazak ördü. Bunların ne kadar kötü olduğunu akıllar almaz. Edith iyi yün örerdi, ama hoşuna giden, neşeli renkleri seçerdi. Hem de en cart renkleri! Marcel de ter atmak için, idmanlarda giyerdi bu kazakları. Olağanüstü tatlılığıyla da şöyle derdi:

"Edith'im benim, iyi dövüşürsem senin ördüğün kazaklar sayesindedir. Hayatta bu kadar sıcak tutan ve bu kadar geniş kazağım olmadı."

Ben, Marcel'in gözlerinin içinin tatlı tatlı güldüğünü fark ederdim, ama Edith mutluydu çok. Ağzı kulaklarındaydı. Hemen koşardı şişlere, yünlere ve başlardı yeniden yün örmeye.

Kimse bilemez bu adamın inceliğini. Eğitim görmemişti, daha doğrusu ona hiçbir şey öğretilmemişti. Ama insanı üzmemek için ne yapmak gerektiğini hep bilirdi. Hiç açık vermeyen bir görgüsü vardı, övündüğünü işitmedim. Bütün yaptıklarını büyük bir sadelikle yapardı, kendini göstermek için de önceden, bir şey yaparken ya da sonrasında ağzını açmazdı.

Bizimkinden 'temiz' olmayan, bizimki kadar karanlık dalaverelerle, arkadan vurmalarla, hedefi her zaman paranın el değiştirmesi olan rezil, pespaye hikâyelerle dolu çevresinden Marcel kirlenmeden geçmişti. Bilinçsizce değil, her şeyi görürdü o. Edith sinirlendi mi, şöyle derdi ona: "Bırak şunları, o kadar küçük insanlar ki. Kişi gücünü güçsüzleri ezmekte kullanmamalı."

"Gerçek Marcel'i yatakta değil, sokakta keşfettim," demişti Edith, bir gün bana. "Ona çocukluk arkadaşı olan bir Arapla rastladığım gün. Arkadaşının koluna girmişti. Arap çok az görüyordu. Her sabah Marcel onu bir göz doktoruna götürürdü. Casablancalı, talihsiz bir

boksördü bu. Marcel onu Paris'e getirtmişti. Otel parasını, yolculuk ve bakım masraflarını, her şeyi cebinden ödedi.

"Ne kadar kıskanç olduğumu bilirsin. Marcel'in sık sık yanımdan ayrıldığını fark etmiştim. Saatine bakar, 'Bir saate kalmaz, gelirim. Biriyle buluşmam gerekiyor,' derdi. Sonunda tepem attı, öğrenmek istedim. Ona rastladığımı söylerken yalan atıyordum. Marcel'i izlemiştim.

"Sokakta beni görünce de bunu itiraf etme cesaretini gösteremedim. Anlayamazdı çünkü. Bunun bir rastlantı olduğuna inandı, her şeyi anlattı. Benden bile gizlemişti, yalan da söylememişti, buluşacaktı gerçekten. Bakım saatleri dışında, gündüzleri, arkadaşının kendini yalnız hissetmemesi için yanına gidiyordu. Ben bilirdim karanlıkta geçen koca bir günün ne kadar uzun olduğunu!

"Sevincimden ağladım. Böyle bir adamın var olduğuna inanamıyordum! Boksörler birer hayvandır,' diyen namussuzların bulunduğunu düşündükçe, ağızlarını burunlarını dağıtmak için Marcel'in yumaklarına sahip olmayı isterdim."

Marcel'i ben de, Edith gibi, değişik olarak, ama onun kadar seviyordum. Arkadaşımdı. Cep harçlığım yoktu. Edith cep harçlığım olsun istemezdi. Benim bütün masraflarımı karşılar, ama bir kuruş vermezdi elime. Üzerimde para olmadı hiç. Bir çocukmuşum gibi davranırdı bana: "Mangırın oldu mu hırtlık yapıyorsun. Benimle yaşadıkça hiçbir şeye ihtiyacın olmaz. Para, avuçlarından uçup gidiyor." Tam ona uygun düşen şeylerdi bunlar. Parayı ne yaptığını bile bilmezdi. Ve, bir kuruş bile biriktirmekten âciz olan Edith, Tasarruf Sandığı'ndaki hesabıma para yatırırdı.

Gazete, bir paket sigara alacak, bir kadeh içecek param bile bulunmazdı.

Böyle zamanlarda Marcel bana acırdı, para verirdi. Büyük paralar değil, ama sık sık verirdi. Yolunu da bulmuştu: "Sigaran kalmadı mı, Momone?" Verdiğim evet ya da hayır cevabına göre, gereken parayı elime tutuştururdu.

Talih, Cerdan'ın Amerika'da dövüşeceği sıra Edith'in de New York'taki Versailles gece kulübüyle haftada yedi bin dolarlık bir anlaşma yapmasını sağladı. İdmanları yüzünden, Marcel'in ondan önce hareket etmesi gerekiyordu. Edith de ardından giderdi, ama Lucien Roupp buna engel olmuştu.

"Hıyarlık yok. Oraya birlikte varamazsınız. Spor çevreleri buna karşı çıkar. Gazeteler şamatayı koparır."

Lou Barrier de aynı görüşteydi.

"Sizin için iyi olmaz. Amerikalılar Marcel'in evli olduğunu biliyorlar, üstelik de karısı siz değilsiniz. Gökyaranlarda çalışan daktilo kızları hüngür hüngür ağlatacak bir aşk hikâyesi yaşayabilirsiniz, ama resmen evli bir çift gibi oraya ayak basamazsınız."

"Kabul," dedi Edith.

Ve o akşam, Marcel'le birlikte yola çıkmakla görevlendirdi beni. Ona göz kulak olacaktım.

"Momone, onu sana emanet ediyorum. Marcel'le ilgilen. Tek başına hiç bir şey yapmayı bilmez. Bu müthiş boksör bir çocuktur..."

"Emin ol, Edith; daha önce de tek başıma yolculuk ettim."

"Sen bu işi bana bırak. Gömleklerini, çoraplarını, elbiselerini kim yerleştirecek? Bir kadının, bir oda hizmetçisinin bile, eşyasına dokunmasını istemiyorum."

Marcel'le birlikte yola çıktım. Onu odasına yerleştirdim ve Edith'i almak üzere Paris'e döndüm.

Tabii, üç gün sonra Amerika'ya ayak bastığımızda, Lucien Roupp hemen üstümüze çullandı.

"Edith, size güveniyorum. Bu, Marcel'in hayatının maçı. Yenilmemesi gerekir."

Edith ona şu cevabı verdi:

"Burada olduğumu kimse bilmiyor. Anlaşmam on gün sonra başlayacak. Marcel'i görmeye geldim ve de göreceğim."

"Sinirlenmeyin. Sizin için bir şey ayarladım."

"Bunu hemen söyleseydiniz ya!"

"Durum şu: Marcel, New York'tan yüz atmış kilometre ötede, Loch Sheldrake idman yerinin yakınında. Kampa girmeden önce Evans oteline yerleşti; size de, otelin yakınında bir aile pansiyonu buldum."

"Neden otelde yer ayırmadınız?"

"Aman Edith, Amerika'yı biliyorsunuz. Evli olmayan bir adamla bir kadının aynı odada kalmaları mümkün değil. Böyle şeylerle Marcel'in boks hayatını söndürürsünüz! Bu aile pansiyonunda iki gün kalırsınız, o idmanlar başlayınca New York'a döner ve sakin sakin beklersiniz."

"Böyle düşündüyseniz," dedi Edith sahte bir havada, "kabul ediyorum."

Son hızla yola çıktık. Edith'i tanıyacak zaman bulamamalıydı kimse.

Bu kez, onunla birlikte inanılmaz bir hikâye yaşadım.

Lucien bize, "Ayarladım... yer ayırttım..." derken söylediklerinde bir tek doğru söz yoktu. Bunun böyle olmasını Marcel istemişti, ilk işi de bize kaldığı otele yakın bir pansiyon bulmak olmuştu. Lucien aramızda habercilik yapacaktı.

Lucien ikimizi pansiyona yerleştirdi, herkesin gözünde yolculuk eden iki kız kardeştik. Bavullarımızı açarken yemek zili çaldı, hemen aşağı indik. Edith, ilk kez saatinde bir yemeğe yetişiyordu. Daha önce böyle bir yeri hiç görmemişti ve pek eğlenmekteydi. Ben de bilmezdim bu aile pansiyonlarını. Sefil ya da saray gibi bir oteli evet, ama pansiyonu hayır. Masada bizi herkese tanıştırdılar. Kimse birbirini tanımıyordu, hava pek soğuktu.

Yemek boyunca Edith hiç bir şeye el sürmedi, ama tabağındakileri bana aktarıyor, pansiyon sahibesini üzmemek gerektiği görüşüyle çift porsiyon yemeye zorluyordu beni.

"Kibar davran, Momone; yabancı bir ülkedeyiz."

Hiç bir şeye aldırmayan Edith'e göreydi sanki bu. Yemek sona erdi. Ama dertlerimiz sona ermemişti. Pansiyon sahibesinin oğullarından birinin yaş günüydü, aile arasında bir kutlama töreni düzenlemişlerdi, ortaya yüzde yüz Amerikan işi dev bir pasta getirildi. Krem şantiyi, hindistancevizi, çikolata, frenküzümü, badem, fıstık yağı, akçağaç şurubu, Savua bisküviti... Bütün bunları bir arada pişirebilecekleri hiç aklıma gelmezdi. Pasta o kadar büyük, öylesine kocamandı ki, bakışımla öbür konukları saydım. Kendimi bu incelemeye kaptırdığımdan, dört yandan taşan bir parçanın tabağıma aktarıldığım farkedenedim. Korkunçtu! Edith'in tabağına baktım, onda da benimki kadar bir parça vardı. "Olamaz, ikisini de yedirmez bana!" dedim kendi kendine. Oysa yedirdi.

"Momone, şunu önümden al. Midem bulanıyor. Hemen ye, doğum günü pastasıdır, yemezsek rezil oluruz."

Rezil olur muyduk, bilmiyorum, ama o gece gebereceğini sandım. Gözümü kapadıkça canavar pastayı görüyordum ve midem kalkıyordu.

Edith durmadan gülüyor ve bana doğum günü sarkışı söylüyordu...

Lucien ve Marcel, büyük güçlüklerle gazetecileri ekmiş ve bir buluşma yeri ayarlamışlardı.

Marcel, Edith'in asık suratını görünce pansiyonda kalmasına imkân olmadığını anlamıştı.

Edith'i yeniden görmek ona büyük bir mutluluk verdiği halde, aralarında bir şamata kopuverdi.

Edith, öfkesini gizleyemeyecek kadar alaycı bir sesle, "Odamız nerede?" diye sordu.

"Tabii," diye atıldı Lucien, "birlikte kalmanız mümkün değil. İdman, disiplin..."

Edith, sözünü bitirmesine fırsat vermedi:

"Siz kafa ütülemeye başladınız. Söz sıranız gelince konuşursunuz, daha önce ağzınızı açmanız yasak. Ne kocamsınız, ne dostum, ne ajanım. Kapayın çenenizi, hem de çabuk. Şampiyonunuzu hırpalayacak değilim; ama yatak, yatağımız ikimizin arasındaki bir mesele. Toz olun, çok sıktınız."

Lucien, büyük bir sıkıntı içinde sustu.

Marcel, tatlı bir sesle, idmanın önemini ve ülkenin spor kurallarına uyma zorunluluğunu anlattı Edith'e. Edith onu çok sevdiği için yatıştı.

"Bunun gerekli olduğuna inanıyorsan, senin iyiliğin içinse kabul. Ama, seni görmeden duramam."

"Bana güven, Ediht; bu akşam her şey ayarlanacak."

O utangaç genç, o kurallara saygılı boksör, delice ve tehlikeli bir gözüpekliğe kaptırdı kendini. Bütün spor yasalarını çiğneyerek, bizi idman yerine götürmeye karar verdi. Oysa, menajeriyle idman yaptığı boksörden başkasını görmeye hakkı yoklu. Marcel Cerdan'ın kampta iki kadını gizlediği öğrenilirse, hemen diskalifiye edilirdi. Boks hayatım söndürecek bir rezaletti bu.

Sabah, doğum günü pastası yapmakta usta olan kadına veda ettik, bir taksiye atlayıp yola çıktık. Polisiye bir filmdi sanki bu. Şaşkın şaşkın bakınan şoför, bizi bir kavşakta, yol kenarında bıraktı. Merakla sordu da:

"Yürüyerek mi, yoksa otostopla mı döneceksiniz?"

"YES, BUFFALO BILL COMES BACK WITH HIS HORSE,"* cevabını verdik.

Adam çok güldü.

*) Evet, Buffalo Bill atıyla dönecek. (ç.n.)

Marcel, birkaç dakika sonra yalnız başına, Lucien'siz geldi. Onu ekmesi kolay olmamıştı herhalde. Daracık bir yolda da, bizi arabanın bagajına yerleştirip kilitledi.

"Kapağı açmam istenirse, anahtarını kaybettiğimi ve arayacağımı söylerim."

Neyse ki, Amerikan arabalarının ambar gibi bagajları var.

Loch Sheldrake kampında, boksörlerin birer kulübesi vardı. Marcel, ötekilerden epey uzak ve boş bir kulübeyi gözüne kestirmişti. Bizi oraya yerleştirdi.

Yine de, düşündükçe, böyle bir şeyi göze almanın büyük yürek işi olduğuna kuşku yok. Kulübeyi temizleyecek ya da musluklara göz atmak isteyecek birinin insafına kalmıştık.

Hepimiz çılgındık.

"Söylendiğine göre," diyordu Marcel, gülerek Edith'e, "sevişmek istim üstündeki boksörlere çok zararlıymış, dizlerinde derman bırakmaz, soluğunu keser, canına okurmuş."

Marcel, bu söylenenlerin tersini ispatladı. Bütün gecelerini Edith'le geçirdi ve hiçbir maçına bu kadar formda çıkmadı.

Kulübeye yerleşmiştik. İçinde oturacağı kimsenin aklına gelmediğinden, bir lokma ekmek bile yoktu. Su sıcak değildi. Karnımızı doyurmak için akşamı bekliyorduk: Marcel, eşofman üstünün içine gizlediği sandviçler getiriyordu bize. Sevişmek acıktırdığından, gece bu sandviçlerin birkaçını o yiyordu. Bu yüzden de sabah, biz yine aç kalıyorduk.

İçmek için musluk suyundan başka şey yoktu .Neyse ki suyu kesmemişlerdi. Bu sudan her içişinde, Edith kendine acırdı.

"Düşün, Marcel'i ne kadar seviyorum ki bu mereti içiyorum... Kuşkusuz, cavlağı çekeceğim sonunda."

Çok acıklı bir havaya bürünüyordu.

"Bu suyun içinde milyonlarca mikrop ve pislik var. Hiç, bir damla suya mikroskopta baktın mı?"

"Hayır, ya sen?"

"Bakmadım, ama biliyorum. Herifin biri anlattı, bir askerî doktor. Sömürgelerde çalışmıştı. Anlıyor musun?"

"Sömürgelerde değiliz ki, Amerika'dayız."

"Daha beter. Suya o kadar çok ilâç atarlar ki mide zarı yüzülür. Görüyor musun, aşk insanı nereye götürüyor: Dosdoğru intihara!"

Ve basıyorduk kahkahayı, ama yüksek sesle değil. Bizi duyabilirlerdi.

Kendini bildi bileli içki içen Edith için, bu su kürü çok zordu. Az ya da çok, ama her gün içki içerdi. İçkiye dayanıklı olduğundan sızacak hale gelmezdi. Ama çoğunluk alkol duvarını aşardı.

Su içmek, belki de Edith'in bir erkeğe gösterdiği en büyük sevgi belirtisidir.

Neredeyse zifiri karanlıkta yaşıyorduk. Gündüzleri perdeler kapalıydı. Gece ışığı yakamazdık. Tavuklar gibi erkenden yatıyorduk. Yüksek sesle konuşmaya hakkımız yoktu.

Böyle yaşamak mümkün değildi.

Akşam, Marcel neşe içinde geliyordu. Bir iki kere bira getirmeyi bile başardı. Genellikle getirdiği süttü. Edith'i çok güldürüyordu bu. "Bizi buzağı mı sanıyorsun?"

Marcel, Edith'i kollarına alıyor, havalarda döndürüyordu. Bayılıyordu buna. Edith de onun için bir şarkı mırıldanıyordu:

Her şeyle mutlu olurum, bir hiçle bile,
Yeter ki sen yanımda ol...

Edith ona şarkılar söylüyordu, ama Marcel'i yatağına almak gibi bir durumu bulunmayan ben bu kamptan iyice bezmeye başlamıştım. On gün hücre hapsinden sonra dayanamıyordum. Artık imkânsız olmuştu burada kalmam.

Edith geceleri mutluydu, ama gündüzleri çok yakınıyordu!

Ödülümüz, bu on beş günün sonunda bekliyordu bizi. Marcel için bu ödül dünya şampiyonluğuydu, bizim için de özgürlük.

Marcel bizi, kampa soktuğu gibi, arabanın bagajında çıkardı.

Edith'in resmen gelişiydi bu. Amerikalılar, La Guardia Havaalanı'na girmeden ülkelerine nasıl ayak bastığını hiç anlayamadılar.

Amerika'ya geldiğimizde, altlı üstlü ve mobilyalı iki daire bulmuştuk. Böylesi hem pratikti, hem de durumu kurtarıyordu.

Marcel, kimsenin gözünün yaşına bakmayan spor federasyonunun denetimi altındaydı. Buna, koruma adını veriyorlardı. Otel suratları Al Capone'nin gangsterlerini, tıpkı içki yasağı yıllarını anlatan filmlerdeki gangsterleri andıran polislerle, kaynıyordu.

Sonunda korku çöreklenmişti içimize. Marcel'e tehdit mektupları ve telefonları geliyordu. "İdman yapma zahmetine katlanma, ringe bile çıkamayacaksın...", "Tony'nin kılına dokunma, fırsatını bulamadan seni haklayacağız..."

Bütün bunlar Marcel'i güldürüyordu. Lucien sinirliydi, Edith ondan da sinirliydi.

"Buradakilerin hepsi gangster. Paris'te değilsin. Tedbirli olmalısın Marcel."

Edith, Marcel'i rahatlıkla zehirleyebileceklerini kafasına takmıştı. Çözümünü de bulmuştu: Ben kobaylık yapıyordum. Edith biftek ısmarlıyor ve bana, "Momone, yarısını sen ye," diyordu.

Öbür yarısı Marcel'indi. Sebzeler, meyveler için de aynı şeyi yapıyordu.

"Şu armudu ikiye böl, yarısını ye."

Marcel, armudun öbür yarısını yiyordu.

Maç gününe kadar bu böyle sürdü gitti. Hayatındaki erkeklerden hiçbiri için yapmazdım benden isteneni. Yemin ediyorum, hiçbiri için yapamazdım. Ama Marcel başkaydı.

New York'ta bir dünya şampiyonluğu karşılaşmasının ne olduğunu bilmek için, bunu yaşamış olmak gerekir. Yer yerinden oynar. Zengin olsun yoksul olsun, herkes maça koşar, oluk gibi dolar akar kasalara.

Spor muhabirleri Edith'i suçlamaktan çekinmiyorlardı. "Marcel Gerdan, bir şampiyonun sürmesi gereken keşiş hayatını sürmüyor. Bunun bedelini çok pahalı ödeyecek." "Şampiyonluk Cerdan için çantada keklik değil." "Kurduğu ilişki, idmanları için çok zararlı."

Edith kaygılanıyordu, sorumlu tutulmaktan korkuyordu. Sainte Therese'ye yalvarıp durmaktaydı. Adaklar adıyordu. Neler adadığını bana söylemiyor, böylece adaklarını değiştirme fırsatını buluyordu sonradan. Aklı başından gitmişti. Kendinden geçiyor, ben de ona katılıyordum. Edith, içinde Sainte Therese'nin küçük heykeli bulunan bir kilise keşfetmişti, bir seferde bütün yıl yakılan mum kadar mum yakmıştık bu kilisede.

Maçtan önceki gün ve maç günü Marcel'i pek görmedik. Mümkün değildi onunla karşılaşmak, denetim çok sıkılaşmıştı.

Lucien, boksörünün ardında yaşıyordu. Gerilim öylesine artmıştı ki buna uzun süre dayanılamazdı.

Amerikalılar, ne yufka yürekli ne de kolay insanlardı.

21 Eylül 1948 gecesi, karşılaşmanın yapılacağı Madison Square Garden'e vardığımızda Marcel'in kullandığı arabadaydık. Oysa Tony Zale flaşlar, 'yaşa varol sesleri', kalabalığın çığlıkları arasında gürültülü bir giriş yapmıştı.

Moralleri yüksekti bu Amerikalıların! Park yerine bakan adam bize şöyle dedi:

"Arabanızı buraya bırakmanız boşuna. Fransızın maçı uzun sürmeyecek, iki dakikalık işi var."

Sakin sakin Edith'e dönen Marcel'i tanımamıştı:

"Görüyorsun ya, hemen evde olurum."

Sonra Edith'i öptü ve her zamanki yürüyüşüyle, telaşsız ayrıldı bizden. Geniş sırtı soyunma odasının kapısını kapladı; Lucien Roupp da bizi yerlerimize oturttu.

Salon çok sıcaktı. Boks maçlarının yapıldığı bir salonu çok pis buldum. Tiyatrodaki gibi, boks maçı yüksekçe bir ringde yapılıyordu ama seyircilerin rahatına aldıran yoktu. Spor meraklıları çetin ceviz olurlar, derileri duyarlı değildir. Benim derim duyarlıydı oysa.

Haykırışların ve ıslıkların arasında, iki şampiyon salona girdi.

Seyirciler öylesine böğürüyor ve ayaklarını sürtüyorlardı ki, bütün koltuklar sarsılıyordu.

Edith'in minik yüzü kapanmış, beyaz kesilmiş, korkuyla dolmuştu. Güç durumlarda yaptığı gibi, sıkı sıkı elime sarılmıştı. Ben umursamaz görünüyordum, ama halim onunkinden iyi değildi.

Gözlerimi kapasam, o geceki gibi, gong seslerinin kafamda, bütün vücudumda çınladığını hâlâ işitiyorum. Bir de, çevremizdekilerin sözler vardı. Hepsi de bu işin uzmanlarıydı tabii. Neyse ki biz fazla bir şey anlamıyorduk, yoksa dayanamazdık. Salonda kürk mantolu kadınlarla smokinli erkekler de vardı. Şapkaları kafalarından çıkmayan, leş kokulu purolar içen, ağızlarındaki puro izmaritini emen, çiklet çiğneyen ve sağa sola tüküren bir yığın da adam.

Havalı olmasına havalıydı salon.

Bütün bunlar karanlık ve duman içinde boğuluyordu. Ring; ameliyat masası gibi, koca koca lambalarla aydınlatılmıştı.

"Momone, gözlerimi kapıyordum. Bittiğinde bana haber verirsin."

Bir saniye bile kapamadı gözlerini.

Marcel'in yediği her yumrukta tırnaklarını etime geçiriyordu. Benim bir şey hissettiğim yoktu, onun kadar kötü durumdaydım.

Birinci raundın sonunda, Marcel'in karnının ciğerlerinin içine girdiği görülüyordu; göğsü şişiyordu, çok etkileyici bir görünüştü bu.

"Soluksuz mu kaldı dersin?"

"Yok canım, dinleniyor."

Fransızca bilen biri, "Ağırdan alıyor, idare ediyor," dedi.

İkinci ve üçüncü raundlar geçti, dördüncü raundda Tony Zale birden coştu. Edith de deliye döndü. Az kaldı Marcel'i yere deviriyordu Zale. Amerikalılar kendilerinden geçmişlerdi. Edith, Sainte Therese'yi yardımına çağırıyor, Tony'ye sövüp sayıyor, ayaklarını yere vuruyor ve önünde oturan adamın şapkasını yumruk indiriyordu. Doğrusu, bir ringin çevresinde insan kendinden geçiyor. Adam bir şey söylemiyordu, bir şey hissetmiyordu.

Gong çaldı. Zale iplerdeydi. Marcel köşesine gidiyordu. Ringin ortasına gelince döndü, dikildi. Zale, sıcakta erimiş bir mum gibi yere yığılıyordu. Bunun üzerine Marcel yardımcılarının yanına gitti, yemyeşildi.

Hakem yanına geldi, onu ringin ortasına götürdü, bağırarak kolunu havaya kaldırdı:

"MARCEL GERDAN, CHAMPION IN THE WORLD!"

Böyle bir olay insanın aklını başından alıyor. Fransız bayrakları direkler çekildi.

Marseilaise çalmaya başladı. Herkes ayaktaydı. Edith'in yüzü bembeyaz kesilmişti, bir şey söylemiyordu. Elimi tutuyordu sadece. Avucumdaki eli balmumu gibi, yumuşacıktı. Yüzüne baktım. Gülerek, bağırarak ayakta dikilen bütün bu Amerikalıların orasında yalnızdık. Çoğu Edith'i tanımıştı, üstelik ikimiz de Fransızdık. Çok kibardılar, sonuca saygılıydı hepsi. "FRENCH, FRENCH GIRLS..." diye bağırarak bizi kollarında havaya kaldırıyorlardı. Geri kalanını anlamıyorduk, çok gürültü vardı salonda. Nerede olduğumuzu bile unutmuştu. Heyecandan, yorgunluktan sarhoştuk. Edith öylesine bitkindi ki dünya şampiyonluğunu kazanmıştı sanki.

Marcel'inin zaferi biraz da onun zaferiydi.

Ara sıra, kendi kendime söylendiğim olmuştur: "Zavallı Marinette. Asıl o burada olmalıydı, Edith değil." Edith'in her şarkısındaki gibi "Hayat böyle!"

Bunları düşünmenin sırası değildi.

Edith'in şapkasını yamyassı ettiği adam, bu şapkayı ona armağan ederek kahkahalarla güldürdü.

"Alın, artık benim işime yaramaz; ama sizin için ne büyük bir anı olacak!"

Soyunma odalarında Marcel'i görmeye gidemedik. Metronun en kalabalık saatlerdeki halinden bile beterdi; hem sonra Edith'in, Versailles'de programı vardı.

Sahneye çıktığında, herkes ayağa kalkıp onu alkışladı. Gözleri yaşlarla doluydu, bunları silerken konuştu:

"Özür dilerim. Çok mutluyum."

Edith şarkı söylerken birden, 'yaşa!' 'varol!' sesleri yükseldi. Marcel gelmişti. Çok rahatsızdı. Utana sıkıla bir masaya çöktü. Yanına gittiğimizde, bizimle birlikte bir kadeh içki içti. Bütün salon yerimizde olmak isterdi.

Kıvanç duyuyorduk. Marcel bizim şampiyonumuzdu.

Dünya şampiyonu olduğu gece, Marcel başka şey yapamadı. Yüzlerce kişi, o gece masalarına oturması için neler vermezdi. Nereye gitse adı çılgınca gösterilerle anılıyordu.

Ve o, herkese hayır dedikten sonra, sakin sakin bir şampiyonu nakavt eden Edith'in minik elini tutmuş, New York sokaklarında yürüyerek oteline dönüyordu.

Onlar için bu, yeni bir balayı oldu sanki. Birbirlerini, belki hiç bu kadar sevmediler.

Marcel, sabırsızlıkla çağrıldığı Fransa'ya dönmek zorunda kaldı. Edith anlaşmasının sonunu bekledi, eskisi gibi buluştular. Yine, çoğu kez birbirlerinden ayrıydılar.

Marcel Casablanca'dayken, Edith çok etkili, ama masraflı ve yorucu bir yol bulmuştu. Marcel'e mektup yazıyordu. Ben uçağa atlıyor, mektubu Marcel'e götürüyordum. Marcel cevabı yazıyordu ve dönüp bunu Edith'e getiriyordum. Haftada üç kere yaptım bu işi. Paris-Casablanca hattında benim kadar ünlü biri yoktu.

"Tanımadığımız ellerin mektuplarımıza dokunmasını istemiyorum. Hem sonra, güvenim de yok. Postacılar da başkalarından farklı değiller, mektuplarımı yok edebilirler."

Edith'le yaşamak yorucuydu. Kendisiyle yaşayanların canını çıkarırdı. Yolculuk gibi isteklerle yetinse neyse, ama yaşamak için zamanı yoktu. Uyuyacak zamanı yoktu. Uykusunun geldiğine karar verdiğinde, onu yatırmam, üzerini örtmem, kulaklarını tıkaması için balmumu topaklarını, gözlerini kapayan siyah maskesini vermem gerekirdi. En ufak bir ışık şeritine dayanamazdı. Ancak her şeyi tamamlanınca, "Git yat, Momone," derdi.

Uyandığında da, onun uyanıp uyanmadığına bile bakmadan kalkmış ve başında dikilmiş olmalıydım.

Uyumak istemediğine karar vermişse, onunla birlikte uyanık kalmak gerekliydi. Bitkin düştüğü, sinir gücünün sınırına gelip dayan-

dığı bir gün, yakın dostlarımızdan bir doktor ona, bir beygiri kırk sekiz saat uyutacak güçte ilacı vermişti. Edith, bizimle dalga geçip eğlenmeye devam ediyordu yine de. Bunun üzerine, doktor ona bir iğne yaptı. Edith'in gözleri kapandı, yatağına yatırdık. Ayaklarımızın ucuna basarak çekildik. On dakika sonra hepimiz mışıl mışıl uyuyorduk ki korkunç bir sesle uyandık:

"Nedir bu böyle, hepiniz horul horul uyuyorsunuz! Gerçekten çok zavallı kerizlersiniz, Momone! Gel, şu uyuşuk alayına kahve pişirelim."

Saat sabahın altısıydı.

Dünya şampiyonluğu hazırlıkları sırasında Edith, Marcel'le ve yapacağı karşılaşmaya düşmüştü. Onur herkesten güçlü olmasını istiyordu. Marcel'e duyduğu sevgi nedeniyle gecelerinden vazgeçmeyi, daha düzenli bir hayat sürmeyi kabul etmişti. Edith'in yaratılışına aykırıydı bu. Kendini bildi bileli gece yaşamıştı.

Marcel yanında olmayınca eski alışkanlıklarına dönmüştü; Marcel gelince onu da birlikte sürüklüyordu.

"Marcel, gidip yatacak değilsin herhalde. Beni bırakmayacaksın umarım. Sensiz nasıl eğlenebilirim? Seni o kadar az görüyorum ki. Yanımdayken bundan yararlan. Bütün zamanını bana borçlusun. Bütün zamanın benimdir. Güçlüsün. Bunu kanıtladın. Benimle olmadığın zaman idman yap."

İşi daha da ileri götürüyordu:

"Beni mutsuz ediyorsun. Bizimki hayat değil. Seni hiç görmüyorum, buraya geldiğin zaman da yanımda durmuyorsun."

Marcel, Edith için deli oluyor, bu nedenle de dediğini yapıyordu.

Marcel'in sosyete boksörü olduğu yolunda konuşanlar, yazı yazanlar vardı. Dünya şampiyonluğunu ortaya koyarak dövüşeceği La Motta'nın şampiyonumuza bir ders verebileceğini söylüyordu bu insanlar. Lucien büyük sinir nöbetleri geçiriyordu. Canı cehenneme! Marcel ve Edith aşklarını yaşıyorlardı. Geri kalanı umursadıkları yoktu.

Edith, bir gece kaderle kumar oynadı. Marcel Paris'teydi, sonunda ciddi idmanlara başlamıştı. New York'ta La Motta'yla yapacağı karşılaşma yakındı. Edith, neredeyse aklını başına toplamıştı. Evin havası çok iyiydi.

Hareket tarihi belli olmuştu. Marcel, bizim de dostumuz olan bütün arkadaşlarına veda etmişti. Bunların arasında Bay ve Bayan Lévitan, Bayan Breton, kocası, daha başkaları, yakın arkadaşlar vardı.

Hep Leconte-de-Lisle sokağında oturuyorduk. Yemek salonunun dibi, duvarın büyük bölümünü kaplayan koca bir akvaryum aydınlanmıştı. Edith'in dekoratörü bunun çok şık bir görünüş vereceğini söylemişti. Akvaryumun öbür yanında bir koridor vardı.

Marcel'in hareket ettiği akşam, Edith önceki gün vedalaştığı herkesi yemeğe çağırdı. Çok neşeliydi. Konuklarına bir oyun hazırlamıştı, bayılırdı böyle şeylere.

Yemek çok neşeli geçiyordu. Bayan Breton, Marcel'den; fotoğraflarını akşam gazetelerinde gördüğümüz hareketinden söz ediyordu.

"Şu sıra Marcel, New York'un La Guardia havaalanına varmış olmalı. Bizimle olsa daha çok eğlenirdi," diyordu.

"Ben üç kez el çırpacağım öyleyse ve Marcel'i ortaya çıkaracağım," dedi Edith. "Akvaryumun ardına iyi bakın."

"Marcel'in bir fotoğrafını göreceğiz," diye düşündü en uyanıklar.

Edith, ağır ağır üç kere el çırptı ve Marcel akvaryumun ardında belirdi.

Bunun etkisi büyük oldu.

Ben titremeye koyuldum. Bu yeşil ışık, gevşek yosunlar, yüzünün önünden geçen balıklar... Marcel'de boğulmuş birinin görünüşü vardı.

İki ay sonra da ölecekti.

Marcel ertesi sabah hareket etti. Maç yapıldı ve La Motta onu yendi. Marcel dünya şampiyonluğunu kaybetti.

Geri döndüğünde eski hali yoktu. Kendini yokluyordu, açıktı bu. İşini seven bir insandı. Şampanyanın, uykusuz gecelerin ringde maç kazanmak için sağlıklı bir yol olmadığını biliyordu.

Ertesi sabah durum daha da karıştı. Gazetenin birinde koca bir başlık vardı: "Edith Piaf, Cerdan'a uğursuz geldi."

Yalnız bu yazıyla kalsa iyi, başkaları da çıkıyordu basında. Hepsi hiç sıkılmadan Edith'i suçluyordu.

Her zamanki tatlılığıyla, yine Marcel, Edith'i avuttu:

"Onlara aldırmamak gerek. Formda değildim, doğru; ama bütün boksörlerin başına gelir bu. İntikamımı alacağım, onu yenmek için elimizden gelen her şeyi yapacağız, değil mi Edith?"

Hır çıkarmak yerine Edith'i yatıştırmak Marcel'in en büyük özelliğiydi. Onun yerinde kim olursa olsun kavga ederdi.

Bana da şöyle diyordu:

"Anlıyor musun, suç Edith'in değil, benim. Karşımdakinden daha güçlü olmalıydım."

Bunu Marcel'in ağzından işitmek ne güzeldi.

Marcel'in yenilgisi Edith'in canını sıkmıştı. Kararını vermişti: "Bu ev hoşuma gitmiyor, uğursuz geldi!"

Boş inançları çoktu, kendine özgü şeyler yaratırdı hep. Edith'e bakılırsa, perşembe uğur getirirdi; pazar da uğursuzluk. Bir koyun sürüsü gördü mü şöyle derdi:

"Para belirtisi bu. Parayı kaçırmamak için avucunuzu sıkı sıkı kapayın!" Bu yolun Edith'e yaradığı söylenebilir!

Böylece kendimizi, Edith'in on dokuz milyon frank ödediği, Gambetta sokağı, 5 numara, Boulogne adresindeki evde bulduk. Masrafa bakmamıştı; çünkü salon, Marcel'in idman yapabileceği kadar genişti. Evi satın almasının tek nedeni de buydu:

"Bizim evde idman yapar, benden ayrılmaz."

Bu evde, işçilerin arasında yaşıyorduk. Dekoratör, biz New York'tayken işini bitirecekti.

Amerika Edith'i benimsemişti. 1949 Ekimi için, Versailles'de, birkaç haftalık yeni bir anlaşması vardı. Yalnız başına gitmişti Amerika'ya ve bütün Fransa'da sefalete düşen boksörler yararına gösteri maçları yapan Marcel'le bırakmıştı beni. Ben de Marcel'in arkasından gidiyordum. Ona göz kulak olmak için kalmıştım.

"Momone, sana güveniyorum. Onunla yakından ilgilen. Pek zamparalığı yok, kabul; ama bütün erkekler kadına düşkündür. Onu elden kaçırma."

Marcel'le uğraşmak güç değildi. Ondan uslusu zor bulunurdu.

Turne sona erdiğinde, Edith'le New York'ta buluşacaktık. Hareket tarihimiz belli olmuştu. Vapura binecektik. Taksiye biner gibi uçağa atlayan Edith, başkaları uçağa bindi mi korkardı hep.

Hareketimizden yirmi dört saat önce Marcel'e telefon etti.

"Sevgilim, yalvarırım, hemen gel, daha fazla dayanamayacağım... Uçağa bin, vapur yolculuğu çok uzun sürer... çabuk gel."

"Peki," dedi Marcel. "Yarın oradayım, öptüm, seni seviyorum."

Son sözleri bunlar oldu.

Neden Edith, Marcel'in o gün gelmesini istedi? Bunu hiç öğrenemedim. Canı mı sıkılıyordu? Bir delilik yapmaktan mı korkmuştu? Onu aldatmaktan mı çekinmişti? Edith'le her şey mümkündü.

İki sorunla karşı karşıyaydım: Uçakta iki kişilik yer bulmak ve Amerika Birleşik Devletleri vizemi yeniletmek. Elimdekinin tarihi geçmişti. Başvurmuştum ama iş uzuyordu: Vizeyi çabuk alamadım. Hayatımı kurtaran da bu geciken damga oldu.

Marcel'le birlikte o kadar uğraştık ki, sonunda ona bir kişilik yer bulduk.

Onu uçağa götürdüm. "Yakında görüşmek üzere, hoşça kal," dedim.

Bitmişti bu iş. Uyandığımda bütün gazeteler Marcel Cerdan'ın ölümünden söz ediyordu, iki bileğinde de saat taşıdığından ölüsünü teşhis edebilmişlerdi.

Sonunda vizemi elde etmiştim, hemen yola çıktım. Edith'in bana ihtiyacı vardı.

Uçağım alana indiğinde, Bay ve Bayan Breton beni bekliyorlardı. Çok yakınlık gösterdiler. Neler olup bittiğini onlardan öğrendim.

Loulou Barrier, New York'taydı. Edith'in yanından ayrılmıyordu. Havaalanından Marcel'i onun gidip alması kararlaştırılmıştı. Edith için uçağın geliş saati çok erkendi. 28 Ekim 1949 günüydü.

Havaalanına vardığında Loulou, Paris-New York uçağının Azor adalarında parçalandığını öğrendi. Hemen haber aldı Marcel'in adının da ölüler listesinde olduğunu.

Edith, Loulou'nun tek başına döndüğünü görünce bir çığlık attı:

"Marcel'e bir şey oldu! Marcel öldü!"

Aslında, onu Marcel'in uyandırması gerekiyordu. Benim ve ben yanında değilsem sevdiği adamın dışında, kimsenin Edith'i uyandırmaya hakkı yoktu. Loulou'yu görünce durumu anlamıştı.

Barrier ona cevap veremiyordu. Ağzından tek söz çıkmıyordu. Yüzüne bakıyordu, suskunluğu her şeyden korkunçtu.

Öğlene doğru telgraflar yağmaya başladı. Her yandan ona telefon ediliyordu.

Hemen, Jacques Bourgeat'a telgraf çekti:

"Bana hemen yaz. Sana ihtiyacım var, Edith. Ve bu yaşı ilerlemiş, pek zengin olmayan adam New York'a geldi.

Bayan Bigeard öyle duygulu bir telgraf çekti ki, Edith onu da hemen yanına getirtti.

Edith'in acısı herkesi allak bullak ediyordu. Bir şey görmüyor, bir şey duymuyordu. Ağlıyordu. Hıçkırıp durduğu yoktu ama sürekli ağlıyordu.

"Durumu ayarladım, bu gece şarkı söylemiyorsun," diyen Loulou'nun sesini işitince dalgınlığından sıyrıldı:

"Bu gece şarkı söylüyorum."

O kadar bitkindi ki iğneyle ayakta durmasını sağlamak gerekti.

Versailles tıklım tıklım doluydu. Edith, her zamankinden küçük, her zamankinden yitik, ışık halkasına girdiğinde bütün salon ayağa kalktı ve onu alkışladı.

Bunun üzerine, Edith şunları söyledi:

"Hayır, ben alkış istemem. Bu gece Marcel Cerdan için söylüyorum. Yalnız onun için."

Acınacak bir durumda, sapsarı, dayandı. Direndi. Programının sonunu getirdi.

O gece Loulou, Edith'in odasında uyudu. Onu yalnız bırakmaya cesaret edemiyordu.

Sabah ben geldiğimde, Edith bağırarak kollarıma atıldı:

"Momone, suç bende, Marcel'i öldürdüm."

Dayanılır gibi değildi.

12
AŞK UĞRUNA EDITH MASALARI OYNATIYOR

Marcel korkunç bir biçimde öldüğünden, Edith suçu kendinde buluyordu. Hayatının en büyük aşkı olmuştu bu. Tek aşkı. Belki de öldüğü için öyle kaldı, Edith'in öbür sevgilileri gibi sırasını savmadı.

Zavallı Edith korkunç bir durumdaydı. Yemek istemiyordu. Bir çeşit açlık grevi yapıyordu. Gerçekten ölmek istiyordu. Her gece, şarkı söylemesi için ona doping yapmak gerekliydi.

Sahibini kaybeden şaşkın bir hayvan gibiydi, sahibini bulmak istiyordu.

O acıyla, o umutsuzlukla, aklına masa geldi. Marcel öleli daha iki gün olmuştu ki, bana şöyle dedi:

"Dinle, Momone! Bana üç ayaklı yuvarlak bir masa bulmalısın. Masayı oynatmamız gerek. Marcel'in ruhunu getirmeye çalışacağız. Geleceğinden eminim. Beni duymaması mümkün değil. Çabuk ol."

Hemen dışarı fırladım. Lexington Avenue'de büyük bir mağazaya koştum. Üç ayaklı bir sehpa buldum.

Mağazadan çıkarken sehpayı göğsümde sıkıyor ve kurtarıcım olacağını biliyordum. Bunun nasıl gerçekleşeceğinden henüz haberim yoktu, ama emindim kurtarıcım olacağından.

O gece, Edith'in Versailles'deki programından sonra eve döndük. Perdeleri sıkı sıkı kapattık, ışıkları söndürdük, ellerimizi masanın üzerine koyduk. Bütün gece bekledik. Edith, ara sıra sessizliği bozuyordu: "Çatırdıyor, Momone; geldi, hissediyorum. Yanımdan geçiyor."

Ama bir şey olduğu yoktu. Masanın ayakları inatla yere yapışmakta devam ediyordu. Yapıştırıcı sürseler bundan iyi çakılmazdı!

Perdelerin ardından, günün ışıdığı fark ediliyordu. Ortalık ağarmaktaydı.

"Biliyor musun, Edith; gün ağardığından gelmez ruhlar."

"Öyle mi? Ama geceleri gelirler, değil mi?"

Sesi, Noel Baba'nın var olup olmadığını soran bir çocuğun sesiydi.

"Evet, hatta bilimsel olarak da ispatlanmıştır."

"Masal değil anlatılanlar. Bu gece onu hissettim. Yanımdaydı, bana sürtündü. Neden konuşmadı?"

"Bunun için zaman gerek. Belki çok erkendir, ruhlar ölümden hemen sonra konuşamazlar. Gece tekrarlarız."

Aklıma eseni söylüyordum Edith'e. Hem sonra, sinirleri öylesine gergindi ve bütün bunlara o kadar inanıyordu ki inancını bana da aşılamıştı. Şöyle düşünüyordum: "Gelmemesi mümkün değil, mutlaka gelecek."

Ertesi gün aynı şeyleri yaptık, sonuç çıkmadı. Edith'in yüzü ufalıyordu. İçim içimi kemirmekteydi, Edith bir şey yemiyor ve her gece şarkı söylüyordu. Bu böyle devam edemezdi, yıkılacaktı. İki şarkı arasında bir baygınlık geçirmişti zaten.

Masanın önünde, tek başıma düşünüyordum: "Bunun harekete geçmesi gerek. Başarmalıyım."

Edith, ellerini sehpanın üzerine koyacağı anın heyecanlı bekleyişi içinde yaşıyordu.

O gece ona şöyle dedim:

"Merak etme, hissediyorum, bu gece gelecek. Yeni ay çıktı."

"Bana kırgın, Momone; ona telefon etmemeliydim. Gelmeyecek, beni bırakıyor."

Bunun üzerine tepem attı. Dayanacak halim kalmamıştı. "Bu iş böyle sürüp gidemez, o da delirecek ben de. Şu namussuz masanın oynaması gerek."

Ve masayı hafifçe kaldırdım. Masaya yapışan Edith mutluluk gözyaşları döküyordu. Kekelemekteydi:

"Sen misin, Marcel?.. Kal. Geri dön... Marcel, sevgilim... Sen, ah! sen!"

Birden masadan sağlayacağım yararın farkına vardım, önce Edith'in yemek yemesi, ardından yatışması mümkün olacaktı.

Masa ona emretti:

"Yemek ye."

Edith anlamadığından, masa tekrarladı:

"Git, yemek ye!"

Şaşıran Edith bana sordu:

"Sence, Marcel yemek yememi istiyor?"

"Tabii, hattâ elini çabuk tutsan iyi edersin."

Edith hemen mutfağa koştu, buzdolabını açtı ve Marcel'in isteğini yerine getirmek için karnını doyurmaya koyuldu.

Neredeyse ağlayacaktım sevinçten. Süt içmeyi kabul eden hasta bir köpeğe bakar gibi bakıyordum ona.

Kazanmıştım!

İki hafta sonra, Bayan Bigeard ve sehpayla birlikte Paris'e döndük.

Boulogne'da ilk aylar çok tatsız anlar geçirdik. Edith, ruhlar alemiyle, öteki dünyayla ve buna benzer safsatalarla bozmuştu. Düşlerinin ve içgüdülerinin ardında sürükleniyordu.

Beklenebileceği gibi, evi elden çıkarmaya karar vermişti. Buradan hoşlanmıyordu. Marcel evde fazla kalmamıştı, ama bu kadarı bile çoktu.

Yine orada oturuyorduk. Başka bir yol var mıydı? Kolay iş değildi evi satmak. Edith, Loulou'ya emir vermişti: "Beni buradan kurtar!" Bunu söylemek kolaydı. Kimse istemiyordu evi... Üç yıl sonra, dokuz milyon zararla sattı.

Edith, Marcel'in kendisine armağan ettiği şeyleri ne görebiliyor ne de bunlara dokunabiliyordu. Sonunda, hepsini ünlü akvaryum gecesinde hazır bulunanlara verdi. Bu oyunun uğursuz geldiğini düşünüyordu. Kendine hiçbir şey saklamadı. Her şey elinden gitti: Küpeler, broş, Marcel'in verdiği bütün mücevherler, eşyalar, hatta üze-

rinde hâlâ sevgili şampiyonunun kanı bulunan Marcel'in La Motta'ya karşı dövüştüğünde giydiği külot.

"Al, Momone; benim için en önemli olanı sana veriyorum: Dünya şampiyonluğunu kazandıktan hemen sonra, Marcel beni kollarına aldığında sırtımdaki elbise."

Elbise hâlâ bendedir.

Edith artık bir tek şeyi düşünüyordu: masayı. Her gece sehpaya sıkı sıkı yapışıyorduk. Onu durdurmanın imkânı yoktu. Üstelik, bana yararı da dokunuyordu; fazla içmesine engel olmakta kullanıyordum bunu. Marcel, Edith'in içkisinden hep nefret etmişti.

Edith içtiğinde masa susuyordu. Sesi kesikti. Edith dilediği kadar yalvarsın, masa kızgın olurdu böyle zamanlarda.

Bu masayla yalnız akşamları oynasak neyse! Ama gündüzleri bile, hem çok kolay inanan hem de kuşkucu olan Edith'in kafasını kurcalıyordu. Bundan Jacques Bougeat'a da söz etmişti, ama o tehlikeyi göze almamıştı.

"Biliyor musun, nedenlerini hiç bilmediğimiz şeylerle doludur dünya."

Edith'e hiç yararı yoktu bu cevabın. Onun için de bana yükleniyordu:

"Sen inanıyor musun?"

"Ben, bütün gördüklerime inanırım."

"Yine de, elle tutulur bir şey gerek bana... Tamam, buldum! Marcel'den, bana bir şarkı yapmasını isteyeceğim."

İnsan içinden bembeyaz olur mu, bilmem. Ama barsaklarımın rengini yitirdiğinden eminim. Ne yazık ki, şarkıyı yapacak olan Marcel değil, bendim.

"Biliyor musun Edith, Marcel şarkı sözü yazamaz."

Beni ok gibi delip geçen bir bakışla süzdü, sonra kesin bir karşılık verdi:

"Bulunduğu yerdekiler her şeyi becerirler."

Bu sefer paçayı kurtaramayacaktım, hapı yutmuştum. Bütün gün kafamda bir sözcükle boğuştum durdum. Aklıma bir şey gelmiyordu. Duvarda asılı duran tencerenin dibi gibi kupkuruydum.

O gece, Edith masayla konuştu hemen:

"Marcel, bana bir şarkı sözü yaz."

Masa da 'evet' cevabını verdi. Başlangıçtan beri masanın her şeye cevabı vardı. Masanın her şeyi bilmesi, her şeyden haberli olması ge-

rekiyordu. Edith için, öbür dünyada imkânsız diye bir şey yoktu. Ne yazık ki ben, öbür dünyada değil bu dünyadaydım.

Kabul etmek gerekir ki, karşılığında masanın istediği her şeyi Edith körü körüne yapıyordu. Marcel onu aldatamazdı.

Masaya yapışmış beklerken ilk iki dizeyi buldum:

Sana mavi bir şarkı yapacağım
Çocuk düşleri görmen için.

Tanrı'ya şükür, masa ayakları çabuk konuşmaz. Uzun uzun bekletir adamı. Her seferinde bir iki dize uyduruyordum.

Bir sabah masa, "Bitti," dedi.

Marguerite Monoot'u her gün görüyorduk, ama Edith'in ertesi sabahı bekleyecek sabrı yoktu. Marguerite'yi telefonla çağırdı:

"Guite, çabuk gel, sana bir siparişim var."

Saat geceden çok sabaha yakındı. Ama gece ve gündüz kavramı olmayan Marguerite, saçı başı dağınık, geceliğinin üzerine bir manto alıp koştu geldi.

"Guite, dinle. İyi dinle," dedi Edith.

Ve yalnız kendisinin becerebildiği biçimde -sözlerini okurken şarkı çıkıyordu bile- "Mavi Şarkı"yı ona okudu.

"Bunu sen mi yazdın?"

"Hayır, Marcel yazdı."

"Peki ama ne zaman yazdı?"

"Az önce bitirdi, masayla yazdırdı bütün sözleri."

"Böyle söyleme. Tüylerimi diken diken ediyorsun. Sus!"

Bizim ruh çağırma denemelerimizde bulunmayı hep reddetmişti, ama biliyordu. Oturdu, mırıldandı:

"Yalnız kemanlar olmalı..."

Onun için, kemanlar meleklerin müziğiydi. Marguerite şarkıyı şimdiden işitiyordu, Edith de. Benim de yüreğime dolup taşıyordu. Allak bullaktım. Yaşadığım olayın bu dünyada mı, yoksa öbür dünyada mı geçtiğini düşünüyordum. Bütün bunlardan sorumlu olan ben miydim?

Ama iki kadını, karşı karşıya, bu anı yaşarken görünce hiçbir pişmanlık duymadım.

"Mavi Şarkı" beni daha yeni ağlatmaya başlamıştı.

Bir yılı aşkın bir süre, her hafta düzenli olarak, Auteuil kilisesinde Marcel'in anısına şarkılı bir ayin okuttu Edith. Tabii, hepimiz bu ayinde hazır bulunuyorduk, yan çizmek mümkün değildi. Ayrıca, ben bu ayinlerde bulunmak istemiyordum. Ayini söyleyen, hep Edith'in korosuydu. Bir gün, tam Pleyel'deki konserinden önce, ayin sona ererken koro "Mavi Şarkı"yı söylemeye başladı.

Altüst olduk desem hafif kalır, Guite'le ben hıçkırıklara boğulma korkusuyla tükürüğümüzü bile yutamıyorduk. Edith koroya döndü, koca koca yaşları yanaklarından aşağı akıyordu.

"Marcel, onları işitiyorsun değil mi, senin için söylüyorlar," diye mırıldandı.

"Mavi Şarkı"dan sonra masanın tavan arasına kalkmasını çok isterdim. Ben kullandığıma göre, başkaları da aynı şeyi yapıp, bundan alçakça çıkar sağlayabilirlerdi. Paris'te durum New York'taki gibi değildi, hep bir arada olmuyorduk. Boulogne'deki ev, Antoine-de-la-Forge sokağındakinin çok daha kötü bir kopyasıydı. Yolgeçen hanıydı biraz. Çıkarcılar eksik olmuyordu. Eve düşenlerin hepsini Edith masanın başına davet ediyordu. Edith bir şeyi sevdi mi bütün dostları da buna katılsın, kendisi gibi düşünsün isterdi.

Sehpa dilediği kadar konuşsun, Marcel dilediği kadar bizimkinin yanı başında olsun, Edith, Marcel'e bir şey borçlu olduğunu kafasına takmıştı.

"Görüyor musun, Momone; Marcel benim için bir şarkı yaptı. Ben ona hiçbir şey veremedim. Benden bir şey istemeyecek kadar iyidir, ama ben istediğini yapmadıkça rahat etmeyecek."

Ya biz!

Bu iş kendiliğinden oldu. O gece, banyoda, şarkıya benzer bir şey mırıldandı bana. Edith bir olaydı. Çoğu kez yanlış söylerdi. Michel Emer şöyle derdi onun için: "Edith, Maurice Chevalier'le birlikte, şarkıyı yanlış söyleyip dört ayak üzerine düşebilmeyi başaran tek şarkıcıdır." Oysa, onda kulak vardı ve neyin hoşa gideceğini bilirdi.

"Bu küçücük havama ne diyorsun? Adını da buldum, "Aşk Marşı". Bu şarkıyı yeryüzünde bir tek ben yapabilirim. Kafamda dönenip duruyor, yüreğimi dans ettiriyor. Marcel için bu. Yazık ki yalnız adı kafamda, gerisi kupkuru. Hiçbir söz yok..."

"Dinle, Edith. Bir fikrim var. Aklıma birkaç dize geliyor:

Bir gün, hayat seni benden ayırırsa
Ölürsen, kalırsan uzaklarda.
Vızgelir beni sevip sevmediğin
Nasılsa ardından geleceğim.
Sonsuzluk bizim olacak
Mavisinde uçsuz bucaksazlığın
Gökyüzünde, kalmayacak bir dert
Tanrı birleştirir sevenleri orada.

"Hoşuna gitti mi?"

"Bunu tek başına, birden mi bulup çıkardın?"

"Evet," dedim. Yalan söylüyordum... Epeydir bu dizeler kafamda dolaşıp duruyordu, ama ne yapacağımı kestiremiyordum, hem sonunu da getirmemiştim...

Edith, hemen kaleme ve kâğıda sarıldı, ileri arş! Böyle doğdu "Aşk Marşı."

Edith'in iyi fikirleri, güzel imajları vardı. Yeni değildi üstelik bu. Jacques Bourgeat'a yazdığı ilk mektuplarda şöyle diyordu: "...Artık hoşça kal, benim evcilleştirilmiş güneş ışınım..." Ama sabırsızdı, sözleri hemen bulması gerekiyordu. Hem sonra, şarkının konusunu bulmak, dizeleri uydurmak canını sıkıyordu. Bense sabırlıydım, ona yardımcı oluyordum. Edith çok şey öğrenmişti. Ben de onu izlemiştim. Gerçek bir kültür değildi bizimki, ama cahil de sayılmazdık. Baudelaire gibilerini bile okumuştuk!

Bir şarkıcının sözlerini aşağı yukarı tamamladığımızda, Edith gecenin hangi saatinde olursa olsun Guite'e telefon ederdi:

"Alo, Guite, sen misin? Ben Edith. Seni hemen görmem gerek."

Guite bir kez bile hayır demedi. O da bizim gibi saat kavramından yoksundu. Yarım yamalak giyinirdik, Edith'in aklına hep saçını yaptırırken bir şey geldiğinden, başını atkıyla sarar ve yola çıkardık.

Marguerite'nin evine varınca, Edith ona sözleri okurdu.

Guite, elleri piyanonun tuşlarında, dinlerdi. Ve sırrını çok iyi bildiği, insanın tenine yapışan bir müzik bulup çıkarıverirdi.

"Aşk Marşı"nın bestelendiği gece masanın üzerine eğilen Edith, Marcel'e şöyle dedi: "Senin için bir şarkı hazırladım, bunu ilk sen dinleyeceksin." Ve şarkıyı ona söyledi. İnanmasak da, bir garip olduk.

Ardından, Marcel'e sordu:

"Pleyel'de bir konser vereceğim. Her şeyin senden gelmesi için, şarkılarımı nasıl sıraya koyacağımı söylemeni istiyorum!"

Bu sorumluluğu anlamak için insanın meslekten olması gerekir. Bir konserin, hele salonda verilen tek bir konserin başarıya ulaşması, biraz da şarkıların birbirini nasıl izlediğine, birbirlerini nasıl tamamladıklarına bağlıdır, özellikle de yeni şarkıların, işitilmemiş olanların yerini bulmak güçtür.

Ben bu işi hiç yapmamıştım.

Uykularım kaçıyordu. Gündüzleri listemi yapıyor, bozuyor, yeniden yapıyordum. Ve gece, Edith'in tepkilerine göre değiştiriyordum.

"Çok uyanıkça bu, Marcel; sende dehâ var... İyi mi olur, dersin? Korkarım yanılıyorsun. Ben olsam şunu koyardım... Evet mi? Gördün mü, haklıymışım!"

Şarkı listesinden sonra Marcel'in ışıkları, sahneye giriş ve çıkışlarını düzenlemesini istedi.

O 1950 Ocak ayının gecesi, hiç terlemeyen bende bir tek kuru kıl kalmamıştı. Pleyel salonunda konser vermek için insanın çok güçlü olması gerekirdi. İlk kez, sokak şarkılarını bu klasik müzik tapınağına sokma gözüpekliği gösteriliyordu.

İki günden beri, Loulou bize aynı şeyleri tekrarlamaktaydı: "Çocuklar, bir tek bilet kalmadı!"

Edith'in odası, durmadan girip çıkan çiçekçiler ve postacılarla dolup dolup boşalıyordu. Bahşişler için bozuk para hazırlamıştım, kısa sürede beş kuruşum kalmadı.

"Edith, bende kapik yok."

"Canım, sen de kâğıt para ver."

Bu sözler üzerine, metro bileti dağıtır gibi kağıt para dağıttım ve o zaman, sokağı ve sefaletini aradım belki.

Edith'in sahneye çıkmasından önce kulisten ayrıldım. Perdenin açılmasını ve onun ortaya çıkışını görmek istiyordum. Salon tıklım tıklım doluydu. Bütün bu soluk alan insanlar kocaman bir sıcak soluk oluşturmuşlardı. Fısıldaşmaları, denizin sesi gibi derin ve görkemli bir gürültüydü.

Salon karardı ve sessizlik oldu. Kırmızı kadife perde açıldı. Ardında, sonbahar rengi bir perde daha vardı. Sahnenin derinliğini kısmak için konmuştu bu. Edith için çok genişti sahne. Çok minikti, insan onun sesini duyamamaktan korkuyordu.

Ama sesi öylesine güçlüydü ki, bir anda, koca bir org gibi doldurdu bu uçsuz bucaksız salonu. "Üç Zamanlı Şarkı"yı söyledi. Kımıldamıyordu: Bacaklarını biraz açmış, dimdik, elleri arkasında. Bir sesti sadece.

"Elleri", "Küçük Adam", "Vızgelir Bana", "Durak", "Yolda Biri izliyor Beni", "Mavi Şarkı", "Aşk Marşı", "Akordeoncu"... Ve daha bir sürü şarkı söyledi.

Hepsini biliyordum, ama sanki hiçbirini o güne kadar işitmemiştim. Konser böyle iki saatten fazla sürdü.

Arada, bu büyük kalabalığın içine süzüldüm, işitiyordum söylenenleri: "Akıl almaz!", "Müthiş!", "Görülmemiş şey!" "En büyüğü!" Bu sözler kulaklarımı ve beynimi dolduruyordu. Hemen koşup hepsini Edith'e anlattım. Bir araba dolusu çiçek gibi boşalttım önüne. Sanırım ağladım da. Edith gülüyordu, banyomuzdaymışız gibi bakıyordu bana. "

"Sakin ol, Momone; şarkı söyleyen sen değilsin!"

Mistinguett şöyle diyor:

"İlk şarkıda 'Ah!' ederler; ikincide 'Oh!' çekerler, üçüncüde canları çekip gitmek ister; dördüncüde zırlarlar; sonra, farkına bile varmadan yirminci şarkıyı bulurlar."

Miss'ten geldi mi, bu sözler gerçekten büyük değer kazanıyor!

Odası boşalınca, Edith yüzüme baktı;

"Görüyor musun, hiç böyle büyük bir başarı kazanmamıştım. Ve yanımda Marcel yok! Bu gece, karşımda bana aşk sözleri söyleyen bir masa olacak sadece..."

Artık kendimi tutamadım, ağladım durdum.

Şarkı hayatıydı onun, her şeyini şarkıya verirdi, ama herkesten daha yalnız yapardı bunu, kendi türünden olanların -canavarların, devlerin- yalnızlığıyla. Bu yalnızlık bir el gibi insanın boğazına yapışırdı, sinirlerini dondururdu, alkışlardan sonra fark edilirdi.

"Momone, dinleyici kapkara deliğinde sıcacık. Seni kollarına alan, sana yüreklerini açan, olduğun gibi yüreklerine sokan bütün bu insanlar. Onların aşkıyla dolup taşıyorsun, onlar da senin aşkınla dolup taşıyorlar. Seni istiyorlar; kendini veriyorsun. Ve şarkı söylüyorsun, haykırıyorsun zevkini, büyük bir keyif duyuyorsun. Sonra, salon onların gürültülü ayak sesleriyle çekip gidişinin ardından kararıyor. Sen soyunma odanda hâlâ ılıksın. Onlar hâlâ içindeler.

Ürpermiyorsun artık, ama hoşnutsun... Ve sokağa çıkıyorsun. Ortalık kapkara... Yüreğin buz kesiyor... Yalnızsın...

"Çıkışta seni bekleyenler aynı insanlar değil. Elleri bir şeyler istiyor ille de. Okşamıyor artık bu eller, sana yapışıyor sımsıkı. Gözleri seni yargılıyor. 'Bak hele, sahnedeki kadar güzel değil!' diye düşündüklerini okuyorsun gözlerinden. Ve gülümsemeleri ısırıyor insanı... Sanatçılarla seyirciler hiç karşılaşmamalı. Perde kapandı mı, sanatçı, sihirbazın şapkasından çıkan güvercin gibi uçmalı!"

Söylediklerini ben de hissediyordum. Halk onu istiyor, onu alkışlıyordu. Sonra, sokağın köşesini döner dönmez, taksiye atlar atlamaz Edith elime yapışıyordu.

"Görüyorsun ya, şimdi geceyi yapayalnız tüketmemiz gerekecek..."

Ve doğruydu söylediği. Eve yalnız başımıza dönüyor ve baş başa yemek yiyorduk. Günlerimiz hep böyle geçmezdi. Ama Marcel'in ölümünden beri, Boulogne'de güç anlarımız, umutsuzluklarımız, çaresizliklerimiz oluyordu. Çünkü Piaf'ın evinde eğlence bitmişti.

İlk merak anları ve birçoklarını eğlendiren, bazılarına da çıkar sağlayan masa hikâyesi bittikten sonra, iki zavallı sefil gibi baş başa kaldık o güzelim evimizde.

Masanın son büyük oyunundan ben sorumlu değilim. Şu haberi vermişti:

"28 Şubat günü bir haber var."

"İyi bir haber mi?" diye sordu Edith.

"Evet."

O gece, arkası gelmedi.

Ertesi akşam, masa aynı şeyi tekrarladı:

"28 Şubat günü bir haber var."

"Marcel, söyledin bunu."

"28 Şubat."

"Anladım, sonra?"

Edith masaya yapışmış yalvarıyor, ama taş kesilen masa cevap vermiyordu.

Marcel'in ölümünden tam dört ay sonra, kim kullanıyordu sehpayı? Bu tarihi kim kullanıyordu ve niçin?

Daha sonra öğrendim. Bayan Bigeard'dı bu. İyi de etti.

27 Şubat'ı 28 Şubat'a bağlayan gece uyumadım. Edith'i korumak için, haberi herkesten önce almak istiyordum. Sabahın sekizinde ka-

pı çalındı. Gelen postacıydı. Her zamanki gibi, getirdiği telgrafı, ben açtım. Edith telgraftan korkardı. Gala gecelerinin dışında, hiç telgraf açmazdı.

"Gelin. Sizi bekliyorum. Marinette."

28 Şubat günü gelecek haber buydu demek! Edith, aylardan beri Marinette'yle görüşmek, Cerdan'ın oğullarını tanımak istiyordu. Bunun imkânsız olduğunu da biliyordu. Ve bugün onu çağıran Marcel'in karısıydı.

Edith'i uyandırmak için bir saniye bile beklemedim. Ona telgrafı okudum. Anlayacak durumda olup olmadığını bile bilmiyordum.

Gerçekten tılsımlı sözlerdi bunlar. Edith fırladı. Mantolar, diş fırçaları, ve kendimizi Casablanca'ya giden uçakta bulduk.

Marinette bizi çok iyi karşıladı. Karşılıklı ağlaştılar, kucaklaşıp öpüştüler. Onları ayıran adam şimdi birleştiriyordu. Yirmi dört saatin sonunda Cerdan'ın üç oğlu, Marcel, Réne ve Paul, Edith'e 'Zizi teyze' diyorlardı.

Marinette'yi, kız kardeşi Helene'i ve üç çocuğu alıp Boulogne'ye götürdük. Evde bol bol yer vardı. Marinette bir süre bizimle oturdu. Bu beraberliği alışılmamış buluyordum. Ama pek de onaylamış değildim. Edith'le yaşadığımdan alışkındım böyle şeylere. Hiçbir şeyi başkaları gibi yapmazdı. Yüreğinin arkasından giderdi. Yüreği emreder, Edith boyun eğerdi. Hayatı boyunca, Edith yüreğinin ardından koştu.

Marinette'nin güzelleşmesini istiyordu. Jacques Fath'da ona çok güzel bir elbise yaptırdı, elbiseyle birlikte omuzlarına alması için tilki kürkünden bir de beyaz kap armağan etti. Mutluydu Edith.

"Bak, Momone; ne kadar güzel!"

Doğruydu söylediği. Ama kadınlara karşı hoşgörülü davrandığını gördüğüm seyrek anlardan biriydi bu yine de.

"Momone, Marcel ne kadar sevinçlidir kim bilir! Bu gece soracağım ona..."

Marinette, masa başına oturmaya hiç cesaret edemedi, Edith de onu davet etmemeyi yeğledi. Marcel'ini kendine saklıyordu.

Bu allahın cezası masayı üç yıl boyunca yanımızda taşıdık. Tekmelenmekten hiçbir yanı tutmaz olmuştu. İki yüz kere yapıştırmıştık belki sağını solunu. Üzerine bir kılıf geçirmiştik. Bir yere giderken ilk yanımıza aldığımız eşyaydı. Tiyatrodaki soyunma odasında Edith'i beklerdi. Bazen, Edith masayı kulise de sürüklerdi, özellikle gala geceleri. Tahtaya vurmak istedi mi masaya vururdu hep.

Edith, çocukluğundan beri mucizelere inanırdı. Haklıydı da. Sonuna kadar hayatı bir mucizeden başka şey olmadı. Güzel hikâyeleri severdi. Bir çocuk ruhu vardı onda. Bir şey anlatıldı mı gözlerini açar, ellerini dizlerinde kavuşturur, hayranlıkla dinlerdi. Sonra da şöyle derdi:

"Doğru değil, yok böyle şey, ama ne kadar güzel!"

Masa da biraz bunun gibiydi. Marcel'le her gece karşı karşıya gelmek, ona sorular sormak güzeldi. Sonunda, inanmadığı halde inanır gibiydi buna Edith, vazgeçemez olmuştu masasından.

Üç yıl süreyle, aşağı yukarı her gece, daha doğrusu ben yanındayken, geçmişteki gibi Marcel'in kendisine söylediği aşk sözlerini duymadan (bir tek ben biliyordum bunları) uyumadı. Onun gözünde eşsiz olan buydu!

Ve bir gün, masa Edith'i bıraktı. Marcel gerçekten öbür dünyaya geçmişti... "Bu gece son... Belki daha sonra..." demişti Edith'e.

Boulogne'yi sevmiyordum. Orada rahat değildik. Yersizlikten değil, fazlasıyla yerimiz vardı.

Yine de, evle aramızdaki aşk iyi başlamıştı. Edith burayı satın aldığında mutluydu.

"Düşünebiliyor musun, Momone; 18. yüzyıl sonlarının üslubunda bir ev! Avlunun parke taşları bile o çağdan kalma! Ahırlarımız var! Üstelik, ilk olarak kendi duvarlarımız arasında yaşıyoruz. Bu duvarlar benim. Dilersem hepsini havaya uçurabilirim! Artık sefaletten kurtuldum. Mülk sahibi burjuvalar gibiyim."

Evin içini düzenleyen dekoratör, kendi lüks düşkünlüğünü gidermiş gibiydi. Yatak odası prenslerin yatak odaları gibiydi: Duvarlar, lavanta çiçeği mavisi hareli kumaş kaplıydı, yine 18. yüzyıl sonlarının üslubundaki eşya kiraz ağacındandı.

Çok basitti aslında bunun nedeni, Edith ve ben, Boulogne ormanındaki Bagatelle şatosunu böyle görüyorduk...

Edith de, şatosunu bir rehber gibi gezdiriyordu ayrıca, "Odam," diyordu kapıyı açarak, "hareli ipek kaplı. Güzel değil mi?" Ama en övündüğü, baştan aşağı siyah ve pembe mozayik kaplı banyosuydu. Küvete girmek için de iki basamak inmek gerekiyordu.

"Aldırdığım yok, burada yıkanmam. Kırmızı balıklarıma havuz yaptıracağım."

Gerçekten yaptırdı da! İçine de kırmızı balıklar koydurdu. Siyah renk üzerinde çok güzel buluyordu. Ama bu merakı da uzun sürmedi, çünkü evin içinde balığın uğursuz geldiğine karar vermişti.

Edith'in çabaları yatak odasında, banyoda ve mutfakta kesildi. Yokluğumuzda, parasızlıktan dekoratör başka şey yapmamıştı. Döndüğümüzde de Edith'in aklı ne bu işteydi, ne de başka bir şeyde. Marcel'in çalışma yeri olması gereken ünlü salonda, bu yüzden koca bir kuyruklu piyanoyla iki bez şezlongdan başka şey durmadı hiç.

Bu salon, her yanı mermer kaplı ve bomboş olan yemek odasının uzantısıydı. O kadar büyüktü ki, içinde gezmek isteyen kişi ayaklarına tekerlekli pateni taksa daha iyi ederdi. Bunu, Edith düşünmüştü ciddi.

"Bana bak, cilalı parkeyi bozmamak için giyilen şu keçe terlikleri, burjuva patenlerini bıraksak da, girişe tekerlekli paten koysak nasıl olur?"

Onun yapabileceği bir şeydi bu, sırf insanların yüzünün ne hale geldiğini görebilmek uğruna.

Dostlarını yatırmak için Edith, Lévitan'dan divanyataklar almış ve bunları her yana yerleştirmişti.

Evimizin girişinde bir kapıcı bölmesi vardı. Edith burayı da bir sedir, bir masa ve koltuklarla döşemişti.

"Evsahibi olduğuma göre, emrimde kapıyı açan bir de kapıcı olmalı. Böylece, anahtara da ihtiyacım kalmaz! Ancak, kapıcının rahat etmesini istiyorum."

Tanrı'ya şükür ki, kapıcının rahatını sağlamıştı. Çünkü hiç kapıcımız olmadı, kapıcı dairesinde Edith oturdu. Orada kendini evinde hissediyordu. Duvarları kumaş kaplı yatak odası, pembe ve siyah mozayik kaplı banyo gösterişti. Uzun süre de üç ayaklı sehpa, ceviz eşyalar arasında dolaştı durdu.

Başka hiç bir şeyimiz yoktu. Ne tabak takımı, ne bardak, ne gümüş çatal bıçaklar. Topu topu birkaç tabağımız, birbirini tutmayan çatal ve bıçaklarımız, hardal kavanozlarından düzme bardaklarımız vardı. Buna aldırmıyorduk. Kendi aramızda, mutfakta, hâlâ bize çalışan ve başını dinlemek için içeri kaçan Çang'ın karşısında kayıntı yapıyorduk. Çok daha sonra, Edith yemek vermeyi kararlaştırdığı, sürüyle insanı davet ettiği zaman masası, iskemlesi, sofra takımı ve adamlarıyla gereken her şeyi bir şirketten kiraladı.

Banyo bizim salonumuz olmaya devam ediyordu. Masanın etkisi miydi bilmiyorum, ama Edith yeniden dünyaya gelişe inanmaya başladı. Şimdi, saç tuvaletini tamamlaması için firketelerini uzatırken, bana önceki hayatından söz ediyordu. Bunu da Jacquot'a (Jacques Bourgeat) borçluydum. Bu adam her şeyi biliyordu. Edith'in öğren-

mek istediği bir şey oldu mu, ona telefon ederdi. Bu konuyu da, yine Jacquot'a danışmıştı: "Dinle, sen insanın yeniden dünyaya geldiğine inanır mısın?" Jacquot ne evet demişti, ne hayır. Ama Edith'e bunun saçma bir hikâye oldugunu söylemediği için, bizimki inanmıştı iyice. Geçmişte kendisinin Fransa kraliçesi Marie Antoinette, benimde Madame de Lamballe* olduğundan emindi.

"İyice araştırdım. Marie Antoinette'den başkası olamam. Bu kadının karakteri tam benimki gibi. Ben de onun gibi parayı döküp saçarım. Çok para harcamasını başına kakıyorlardı zamanında. Ne var bunda! Bezirgan gibi kuruş saydıktan sonra neye yarar kraliçe olmak? Ya o yakışıklı Fersen** bütün *kuzeyli erkekler* gibi mavi gözleri olduğundan eminim... Ben Marie-Antoinette olduysam, sen de Madame de Lamballe'den başkası olamazsın!"

Edith'in gözünde bu kesindi, tamamdı.

"Hiç kuşku yok, böyle. Ancak bu iki kadın bizimle kıyaslanabilir. Başkasını düşünebiliyor musun?"

Ben bir tek şey düşünebiliyordum: O zavallı! Madame de Lamballe'nin, bir sopaya takılmış olan kellesini arkadaşına getirmişlerdi. Bu düşünceyle de; sırtım buz kesiyordu. Edith'le benim dedelerimizle ninelerimizin yarım pabuçlu, yırtık pantolonlu olduklarını, parmaklarına sümkürdüklerini ve "La Carmagnole"yi söylediklerini de düşünüyordum. O zaman da, XVIII. Louis çağında kralın safındayken, daha sonra neden aynı yerde kalmadığımızı soruyordum kendi kendime.

Edith yırtınıp duruyordu: "İlgisi yok, Momone. Yeniden dünyaya geldiğinde, bambaşka bir kimlikle ortaya çıkabilirsin. Jacquot bunu bana anlattı: İşlediğin günahlarla ilgili aslında. Çok günah işledinse, sonraki hayatında bunun kefaretini ödüyorsun..."

"Bana bak. Öyleyse, mangırlı günlerimizde kimbilir ne büyük günahlar işlemiş olmalıyız!"

Edith, Sacha Guitry'nin *Versailles Bana Anlatılsaydı...* filminde rol aldığında ve "Düzelecek Bu İş"i söylediğinde, çok eğleniyordum. Marie-Antoinette'yle uzak yakın ilgisi yoktu burada!"

Edith kendisine çok uygun düşen bir cevap verdi:

"Benim gibi yapsa ve şarkı söyleseydi, başı omuzlarının üzerinde kalırdı."

---

*) Marie Antoinette'nin yakın arkadaşı, 1792 kıyımında öldürülen prenses. (ç.n.)

**) İsveç asıllı olan ve Marie Antoinette'ye beslediği büyük hayranlıkla bilinen kişizade. (ç.n.)

Bütün bunlar vakit geçirtiyordu, ama yalnızlık hiç yaramıyordu Edith'e.

Hayatında önem verdiği bir adam bulunmadığından, böyle zamanlarda hep olduğu gibi kötüydü durumu.

Masaya rağmen, birkaç hafta gerçekten ipin ucunu kaçırdık. Bazı geceler, içini kemiren kötü bir öfkeye kapılıyordu sanki. Çıkıp Pigalle'de sürtüyorduk. Aynı yerlere dönmeyi çok severdi. Atlıkarıncada birkaç kere dönüyor, *Edith* ve *Simone* adını taktığı çavdar ekmeğinden iki domuz satın alıyordu. Ve gecenin sonu, Montmartre'li Lulu'nun orada geliyordu. Lulu'nun yerinde, tavlanacak herifler bulunurdu hep. Onları davet ediyorduk. Adlarını sıralamak kolay değil, ertesi gün unutuyorduk çünkü. Bir ayda, on, on beş tanesi geldi geçti!.. Belki daha da fazlası...

Erkeksiz olduğumuz geceler, birlikte Lido'ya gidiyorduk. Şampanya açtırıyor, dansözleri masamıza çağırıyorduk. Edith Piaf'ın masasında oturmaktan, onunla içki içmekten kıvanç duyuyorlardı.

"Eve gelin de patates kızartın bize," diyordu Edith.

Bu sözleri kızları güldürüyordu. İnanmıyorlardı. Oysa ciddiydi. Edith hepsini toplayıp eve götürüyordu ve kızlar bize patates kızartıyorlardı. Tabii, bol bol da içiyorduk. Gecelerinin verimsiz geçmemesi için para veriyorduk kızlara. Eğlenmiş oluyorduk. Gidip kafayı vuruyorduk.

Ertesi gün Edith bana şöyle diyordu:

"Gördün mü, Momone; gene ne hırtlıklar yaptım. Ama bu eve yalnız dönemiyorum."

Öylesine zavallıydık ki, Edith şarkı söylemek için yeniden sokağa bile döndü.

"Hadi, Momone; en eski giysilerinizi sırtımıza geçireceğiz. Moralim sıfır, biraz sokakta şarkı söyleyelim."

Başkalarının ana kucağına atıldıkları gibi kendini sokağa atıyordu, işin en garip yanı, kimse sokakta Edith'i tanıyamadı. İnsanlar, bu şarkı söyleyen kadının Edith Piaf olabileceğini düşünemiyorlardı. "Bak hele, Edith Piaf'ı taklit ediyor –'Yine de, Piaf olmadığı hemen anlaşılıyor'- "Ne büyük fark!" gibisinden sözleri çok işittik.

O kadar bezgindi ki, gidip sekiz gün Claridge otelinde kaldık. Doğrusu, bu süre içinde bizden aldıkları parayı fazlasıyla hak ettiler.

Bu bir hafta süresince, Edith akıl almayacak kadar çok içti. Claridge oteline de taşıdığımız masaj bile Edith'i tutamıyordu. Sarhoşlara

özgü yeminler ediyordu bana. İçmek için de hep geçerli nedenler buluyordu. Bir seferinde, içki şişesine dikkatle baktığını farkettim.

"Yeminini unutma!" dedim.

"Doğru. Ama düşünüyorum yeminimi. Aslında odada içmeyeceğime yemin ettim, banyoda içmeyeceğime değil."

Ve gidip banyoda kafayı çekiyordu. Ya da yemini Claridge için etmişti, Champs-Elysées için değil... Bütün her şeyi tükettiğinde de bağırıyordu: "Canım, Momone; Belçika için de yemin etmedim ya." Ve Brüksel'de kafayı çekmek için atlıyorduk trene.

Bu yüzden, sabah altıda ya da yedide sürünerek giriyorduk otele. Holü ya da koridoru silen -yeri hatırlayamayacak kadar bulanıktı kafam- bir adam vardı. Edith işareti verirdi bana: "Hadi, gel!" Ve ikimiz, koca su kovasına dalardık. Bu kovaya nasıl sığıştığımızı hâlâ anlamış değilim. Ayaklarımızı serinletirdi kovadaki su. Önce Edith çıkardı kovadan. Ben arkasından giderdim. "I AM A DOG... Ben bir köpeğim" derdi. Tekrarlardım: "I AM A DOG..." Erkek köpek olduğumuzdan, arka ayağımızı kaldırıverirdik.

Bacaklarımızın üzerinde nasıl durabildiğimizi bilmiyorum... Bütün bunları da, asansöre bakan çocuğun, gece kapıcısının, katibin ve temizlikçi kadınların önünde yapardık.

Sonunda varırdık odamıza. Ve bizim 'Zizi teyze'nin sinir nöbeti tam o sıra tutardı. Çevresinde insan isterdi. Kim olursa, ne olursa olsun, yeter ki insan olsun.

Çarşaflara yapışır ve paralardı, ilk seferinde öyle korktum ki neredeyse ayıldım, "Ölecek! Deliriyor!" dedim kendi kendime.

Bütün zillere birden bastım. Telefonu açtım, "Bayan Piaf ölüyor!" Ödleri patladı: Lüks bir otel... burada birinin ölmesi... Hepsi koşup geldi. Edith'in çevresine bir sürü insan doldu.

Doktor çağırıldı. Sapsarı, yatağına uzanmış yatarken buldu doktor onu. Edith gözkapaklarını araladı hafiften, bana göz kırptı. Doktor ona bir yığın ilaç yazdı. Hademe çocuklardan biri eczaneye koştu. Doktor sırtını dönünce, Edith şampanya ısmarladı ve bütün otelde çalışanları odasına davet etti.

Bu olay onu öyle eğlendirmişti ki, birkaç kez tekrarladı.

Claridge'de, Edith Piaf bir sürü anı bırakmıştır... O geceler yaptıkları hoş şeyler değildi belki, ama ben onu anlıyordum.

Edith'in yüreği aşka hiç bu kadar susamamıştı Marcel'den sonra, kim doldurabilirdi bu yüreği?

İKİNCİ BÖLÜM

25 Mayıs 1963

"Edith'im,
Nasıl oldu bilmem ama ölümden paçayı kurtardım
(bizim numaramız bu), her gün sevgiyle düşündüğüm
yedi sekiz kişiden biri olduğun için seni öpüyorum."

(Jean Cocteau)

13
BOULOGNE'DEN HERKES GELİP GEÇER, KİMSE KALMAZ

Boulogne, aynı zamanda geçici ilişkilerin yeri oldu. Sağlam, gerçekten iyi bir bağ kuramadık. Nedenini bilmiyorum, ama o sıra tanıştığımız erkeklerin hepsi evliydi. Belki belli bir yaşa vardıkları için böyleydi bu. Ya da, Charles Aznavour ve Robert Lamoureux gibi, yetenekli oldukları için ilgilendiriyorlardı sadece Edith'i.

Robert, Edith'in 'meteor' adını verdiklerindendi. Böyleleri ışık saçarak Edith'in gökyüzünden geçiyor, sonra düşüyordu; artık soğuk bir taş parçasından başka şey değildi ve bir daha sözünü etmiyorduk.

Robert Lamoureux'un geçişini böyle izledik. Mesleki bir rastlantı oldu sadece. Bir gün, o sevimli yüzü, leylek gibi bacaklar üzerindeki uzun gövdesiyle aramıza geldi. Onu ilk gördüğümüzde, Yves Montand'ın Moulin-Rouge'de giydiğinden daha da cart bir ka-

reli ceket vardı sırtında. Böyle bir şeyin varolabileceğine bile inanmıyordum. Oysa, Edith'le birlikte yaşadığım sürece neler görmüştüm neler!

Birçokları gibi, şarkılarını teklif etmeye geldi. Hepsi de böyle başlarlardı. Kolay bir yoldu. Edith'i görmek için, tavsiyeye gerek yoktu. Koltuğunun altında bir şarkı olduğunu söylemek yeterliydi!

Hemen Edith'in hoşuna gitti. "Bu herifte iş var. İsim yapacak. Onu destekleyeceğim." Birkaç ay sonra başaracaktı bu işi.

Robert, mesleki ilişkilerden çok daha yakın ilişkilere geçmekten başka şey istemiyordu. Ben de olsam hoşlanırdım bundan, sevimli ve yakışıklı bir çocuktu. Sonra, ağzını kulaklarına kadar yayan öyle bir gülümsemesi vardı ki, insanın koluna takılıp onunla panayır yerlerini dolaşası geliyordu. Birlikte eğlenmeye gidilecek adamdı!..

Robert, Edith'i zevkine uygun buluyordu. Aralarında bir şey olmadıysa, Edith'e yeterince yaklaşmadığı için değildi bu. Esaslı saldırıyordu Robert, sevimlilikten de yoksun değildi. Yalnız, Edith'i etkileyen onun yeteneğiydi. Geri kalanını bizimkinin canı çekmiyordu. Bunun da hiç bir çaresi bulunamazdı!

Charles Aznavour'la da aynı şey söz konusuydu. Aralarında sadece mesleki ilişki oldu; oysa, ikisi de şenlik düşkünüydü.

Biri, günün birinde Edith'e, "Çok matrak bir yer keşfettim," dedi. "Ponthieu sokağındaki Petit Club. Bir dolu sanatçı aklına eseni yapıyor orada. Şarkı söylüyorlar, piyano çalıyorlar. Çok sevimli."

"Hadi, gidiyoruz," dedi Edith hemen.

Burası, gerçekten hoş, sevimli bir yerdi. Aile arasındaydı sanki insan. Kısa sürede yakın dostumuz olan ve daha sonra Edith için harika bir şarkı ("Kule'nin Tutsağı") yapan, tığ gibi Francis Blanche vardı; Roger Pierre ve Jean-Marc Thibault vardı; nefis piyano çalan Darry Cowl vardı -işin güç yanı, onu piyano başına oturtmak değil de oradan kaldırmaktı- ve Roche-Aznavour ikilisi vardı.

"Şunları nasıl buluyorsun?" diye sordu Edith.

"Matah değil."

"Yanılıyorsun. Çirkin burunlu, ufak tefek esmer doğuştan şarkıcı. Gereken her şey var herifte."

Charles Aznavour Edith'le konuşmaya başlayalı on dakika olmamıştı ki, bizim Edith pat diye, "Senin burnun sahnede işe yaramaz, değiştirmek gerek," deyiverdi.

"Otomobil lastiği değil ki meret, yedeği yok elimde!"

"Benimle Amerika'ya gelirsen sana yeni bir burun yaptırırım!"

Yolculuğa aşağı yukarı altı ay vardı! Charles kulaklarına inanamıyordu. Edith'e alışkın olduğum halde ben de inanamıyordum. Onu tanıyalı bir saat bile olmamıştı, Amerika'ya götürmekten söz ediyordu. Yakından bakmalıydım bu Charles denen herife, değerdi doğrusu, ilk görüşte, ne Piaf erkeklerinin yapısı vardı onda, ne de mavi gözleri, öyleyse?.. Bunu hemen anladım.

"Bana bak, şarkı sözü yazıp beste yapıyorsun sen. Şu söylediğin "Mayıs Ayında Paris" senin mi? İş var sende."

Mesele buydu! Karşısındaki gencin kendisi için şarkı yapabileceğini anlamıştı.

Hemen, sahnedeki iki kişilik numara konusunda aydınlattı Aznavour'u:

"Pek işe yaramaz, modası geçmiş bir şey. Pierre Roche fena değil, ama sana zararı dokunuyor. Kişiliğin daha az farkediliyor, onun kişiliği de seni ezecek kadar güçlü değil. Bu yoldan pek uzağa gidemezsiniz."

Pierre'i çok seven Charles'in canını sıkıyordu bu sözler. Dostluklarına her zaman çok bağlı kalmıştık Charles.

"Birbirinizden ayrılmalısınız."

"Yapamam. Daha sonra, belki... Herhalde Kanada'ya gidecek. Dönüşünde düşünürüz!"

"O gidince bizim eve gel."

Sekiz gün sonra Charles, Boulogne'deki eve yerleşmişti. On üç yaşındaki bir çocuğun bile güç sığacağı daracık bir divanda yatıyordu. Edith onu rahatlattı, "Sen de benim gibisin, iri değilsin."

İlişkilerinin anahtarıydı bu sözler. Yeni başlıyordu ve Charles'e çok çektirecekti Edith. 'Zizi teyze'ye esin kaynağı oluyordu, ama Edith ona yardım etmiyordu. Benimkinin eşi bir durumu vardı. Ben, her işe koşan kız kardeşiydim, Charles el ulağıydı.

Pek uzun sürmedi. Ne olduğunu anlamadan Charles, Edith'in evine yerleşmiş, arabayı kullanmaya, bavulunu taşımaya, ona refakat etmeye başlamıştı. Sabahtan akşama kadar işitilen hep aynı şeydi, "Charles, şunu yap... Charles, bunu yap... Clarles, telefon etin mi?.. Charles, şarkıları hazırladın mı?"

"İki üç yeni fikrim var, Edith."

Bu tür bir cevap, patlamak için fırsat bekleyen Edith'i çileden çıkarıyordu:

"Bir yığın şarkıya başlıyorsun, hiçbirini bitirmiyorsun. Beceremediğine göre bunu sana yasak ediyorum! Dikkat et, bir şey yazdığını görürsem hemen şarkıyı isterim!"

Ediht'in mantığı buydu.

Rahat etmek içinde, Charles gizleniyordu. Edith'in kendisini göremeyeceği bütün köşelerde bir şeyler yazıyordu. Kendinden hiç hoşnut olmadığı için de, kâğıt parçalarını sağa sola atıyor, arkasından bunları topluyordum. Bazıları hâlâ bendedir.

Yine de, Edith için bir şeyler yazdı Charles. Bütün yeteneğini ve yüreğini koyuyordu bu şarkılara. Ama olmuyordu bir türlü. Şarkı konusunda da, Edith, erkeklerle olduğu gibiydi. Ya ilk ağızda tutulur ya da beğenmezdi. Charles Aznavour'un birkaç şarkısını söyledi topu topu: "Yağmur Yağıyor", "Bir Varmış...", "Kız Çocuğu", "Gözlerinden de Mavi".

Bir gece Charles, Edith'e "Pazarlardan Nefret Ederim"i verdi. Edith kötü günlerinden birindeydi.

"Bana mı bu? Söyleyeceğimi mi sanıyorsun? Bokun boku bu şarkı, anlıyor musun?"

Bu sözlerin ardından, Ménilmontant'dan ta Pigalle'ye kadar kendini tanıtlamış olan küfür dağarcığının seçkin örneklerini sıraladı.

"İstemiyorsunuz demek?" dedi Charles sakin sakin. "Bu şarkıyı dilediğim gibi kullanabilir miyim?"

"İstersen götüne sok..."

Charles, yılan ayağı, şarkıyı Juliette Gréco'ya götürdü. Gréco da hemen repertuarına aldı.

Edith bunu öğrenince çılgına döndü:

"Buraya gelsene biraz, Charles. Demek benim şarkılarımı artık Gréco'ya götürüyorsun?"

"Ama, Edith; istemediğnizi söylemiştiniz bana!"

"Ben mi? Ben mi söyledim bunu? Sen hıyar mı sanıyorsun ulan beni? Şarkıyı Gréco'ya götüreceğini söyledin mi?"

"Hayır."

"Gördün mü, beni uyutabileceğini mi sanıyorsun? Dur daha, sen tanımamışsın karşındakini..."

Edith'in kötü niyeti akıl alır gibi değildi.

Onunla çalışmak için, Charles kötü bir yerden başlamıştı işe. Ona hep evet diyordu. Yanlışlık buradaydı. Her şeye evet denmemeliydi. Ölçülü davranmak, çılgınlıklarını kabul etmek, bunları benim-

semek, ama meslek konusunda ona kafa tutmak gerekiyordu. Edith önce bağırır çağırır, ama karşısındakine saygı duyardı.

Onun tarafından yutulmamak için sahtekârlık yapmayı bilmek de gerekliydi. Charles'in elinden gelmezdi bu. Çok namusluydu, çok temizdi, çok saftı. Edith'e öyle büyük bir hayranlığı vardı ki, anasından emdiğini burnundan getirdiği günler bile şöyle derdi: "Edith şarkıcıların en büyüğüdür, bunun için her şeyi yapmaya hakkı var."

Ağzının biraz ötesine havuç tutup yürütülen eşek gibi, Edith ona durmadan Amerika'nın sözünü ediyordu: "Oraya gitmek senin için de yararlı olur. SHOW BISENESS* konusunda en büyük onlardır!" Ve Charles kaşlarını kaldırıyor, gözlerini iyice açıyordu. "Düşünde kemik gören köpek" havalarına bürünüyordu, yolculuklarını, deneylerini anlatan Edith'i dinliyordu...

Edith çıkınca da bana soruyordu:

"Beni de götürecek mi dersin?"

Edith'in ne yapacağını önceden kestirmek mümkün müydü?

"Belki, sözünü dinlersen..."

Charles gülüyordu.

"Olumlu karar vermesi için bütün istediklerini yapacağımı söyleyemem kendisine, yapıyorum zaten..."

Charles, bir "Bay Piaf" olsaydı her şey değişirdi. Bütün şarkıları dahiyane sayılırdı. Sık sık hırlaşma olurdu aralarında, ama baskı görmezdi... daha doğrusu, bu tür bir baskı görmezdi! Ben, böyle bir ilişkinin kurulmasını istiyordum. Charles'le rahat edecektim. Edith'in Charles'i beğenmediği söylenemezdi, onları birbirlerine iterek bu işin belki basarileceğini düşünmüştüm.

Edith'in kafayı bulduğu, Charles'in sarhoş olduğu bir gece, arkadaşlarla, Aznavour'u soyup Edith'in yatağına sokmak istedik. Arkadaşlar onunla uğraşırken, ben de *yeni gelini* pohpohluyordum.

"Saçına başına çeki düzen ver... Dur, koku sür. Güzel geceliğini giy, hani şu..."

"Ne dönüp duruyorsun böyle çevremde?"

"Güzelleşmeni istiyorum."

"Kimin için güzelleşeyim ki?"

"Kim bilir..."

"Bacadan bir herif mi inecek aşağı?"

---

*) Sahne ve müzikhol mesleği.

Edith'le birlikte yatak odasına girdim. Kimse yoktu. Yatak boştu. Olmamıştı bu iş!

Charles böyle bir şeyi hiç kabul etmedi. Edith'i çok fazla sevdiğini sanıyorum, özellikle de, çok namusluydu.

Neyse ki, Edith'in yatağı uzun süre boş kalmayacaktı.

Baccara'da söylüyordu. Bir gece, iriyarı ve geniş omuzlu biri onu görmeye geldi. Fransızca-Ameirikanca-argo karışımıyla "Aşk Marşı"na ingilizce sözler yazdığını anlattı. Akıllıca bir işti bu; Edith o şarkıyı çok seviyordu.

Herifin sevimli, delik deşik bir yüzü vardı. Çocukken çiçek hastalığı geçirmiş, bütün yüzü haşat olmuştu. Erkeksi havasını daha çok ortaya koyuyordu bu. Gülümsemesi tatlıydı. "Bu herifin talihi olabilir," dedim kendi kendime.

İşin sıkıcı yanı, bize söylediği on kelimeden ancak üçünü anlayabilmemizdi. Aşktan, ille de konuşma gerekli değildir belki, ama başlangıçta yardımı dokunur.

"Bakın," dedi Edith. "Bu fikriniz VERY GOOD, çok iyi."

"FOR YOU?" (Sizin için mi?)

"NO. NOT FOR ME." (Hayır. Benim için değil.)

"I AM VERY SORRY." (Özür dilerim.)

"Üzmeyin kendinizi. Bir yol bulunabilir. Bana telefon edin."

Tam bir Amerikalı bıçkın edasıyla, iki parmağını şapkasına götürdü ve, "O.K. TOMORROW, (Oldu, yarın görüşürüz.)" dedi adam.

Çıkıp gittiğinde, Edith kahkahalarla gülmeye koyuldu. Onun böyle güldüğünü görmeyeli aylar oluyordu. Henri Contet'in bir yazısında çok iyi anlattığı gülüşüydü bu, "... Birden müthiş, eşsiz, pırıl pırıl bir kahkaha. Bir kahkaha patlıyor, fışkırıyor, odayı neşeyle dolduruyor. Edith Piaf bana doğru geliyor, bana sarılıyor ve gülüyor, ama oracıkta hemen katılıverecek, boğulacak gibi gülüyor. Yüzümün çok yakınında, bir anlamın belirdiği ve değişiverdiği yüzünü görüyorum. Derin deniz gibi gözlerini, uçsuz bucaksız alnını görüyorum, onu saran ve ısırıldığı için büyük bir mutluluk duyarak dişlerinin arasından geçen kahkahayı duyuyorum..."

İyiydi bu kahkahayı işitmek. Karanlıktan çıkıyordu insan. Bu herifin boynuna sarılıp yanaklarından öpebilirdim.

"Eh, hiç değilse bununla lâf boğuntusuna gelmek yok. Adı neydi, Momone?"

"İyi anlayamadım."

"Boşver. Yine gelir nasılsa."

Ertesi gün, telefonda biri vardı.

"Eddie Constantine adında bir adam arıyor seni."

"Tanımıyorum. Ne istiyormuş?"

"Şarkılarını sana göstermek."

"Gelsin."

On dakika geçince unutmuştuk bu telefonu. Öğleden sonra kapı çalındı.

"Charles, git kapıyı aç!" diye bağırdı Edith.

"Aşk Şarkısı"na İngilizce sözler yazan Amerikalıyı getirdi Charles yanımıza. Eddie Constantine'nin bu olduğunu anlamamız için biraz zaman geçmesi gerekti. Şivesinden ötürü sözlerinin anlaşılamamasından korkmuş, bir arkadaşına telefon ettirmişti.

Eddie böyle girdi Edith'in hayatına. Sert havalarının ardında, duygulu bir yüreği vardı. Hemen, Edith'i gerektiği gibi tavlamayı becerdi.

"Momone, çok duygulu bir herif bu, bana dostluk ve aşkla bağlandığını söyledi... Güzel değil mi?"

"Onu anlamayı başardın mı bari?"

"Alışıyorum... Biliyor musun, "Aşk Marşı", şarkılar, benimle tanışmak için bir dümendi. Onda, öteki erkeklerden farklı ne buluyorsun?"

Hiç bir şey bulduğum yoktu. Edith, sevgililerine, hayranlık duymamdan, kimsede bulunmayan yanlarını bulmamdan hoşlanırdı. Beynimin hücreleri, yaz ortasında bir karınca yuvası gibi, son hızla işlemeye başladı.

Artık bir erkeği olsun istiyordum. Çok gerekliydi bu. Dış görünüşüyle bu herif işimizi görebilirdi. Geri kalanlara gelince, biraz da kumarbaz olmalıydı insan! Kocaman, ama kocaman bir palavra savurdum:

"Bu herifte, Edith; ruh var, ruh..."

Şimdiye kadar ruhlusu olmamıştı! Edith hoşnuttu.

Hiç değilse, Edith'in yoksun olduğu şeye sahipti Eddie: Onu iyice sıkacak iki güçlü kola.

Başka türlü olamayacağından, yeni patronumuzdu artık.

Devir teslim işlemi çok basit olurdu. Edith'in bir sevgilisi vardı. Paşalar gibi yatardı yatakta ve Edith hizmetçiye ya da odaların te-

mizliğine bakan kadına -duruma göre değişirdi bunlar- şöyle derdi, "Sizi yeni patronunuzla tanıştırayım."

Bunu sağlamak için, adamın en az on beş gün dayanması gerekirdi. Geçici olmadığını anlamak da kolaydı: Boynunda bir zincir ve bir madalyon (genellikle sainte Thérèse-des-Lisieux'un resmi olurdu bu madalyonda) taşırdı. Adam Katolik değilse, madalyonun üzerinde burcu olurdu. Baş ucu masasında, *Cartier* marka kol düğmeleri, saat ve çakmak dururdu. İskemlede asılı olan ceket iyi kumaştandı, ama bakılmayacak ve giyilmeyecek kadar kötü renkteydi! Kravat da elbiseye uygundu, daha doğrusu rasgelirse! Düzinelerle alınırdı çünkü...

Edith, sevgililerini kendi zevkine göre giydirirdi. Onların zevki hiç ilgilendirmezdi Edith'i. Elbiselerin biçimini, kumaşları, rengini o seçerdi. Kendisi tarafından giydirildiler mi, erkeklerinin yakışıklı olduklarından emindi. Bazen denk düştüğü de görülürdü. Ama çoğu kez korkunç olurdu seçimi.

Yine de, sevgililerinin dolabında bu tür fantezi ceketlerden bir ya da iki taneden fazla bulunmazdı. Geri kalan her şey maviydi çünkü. Erkeklerde en çok sevdiği göz rengi mavi olduğundan, mavi elbise isterdi! Gözleri kahverengi de olsa, yine mavilere boyardı onları.

Charles Aznavour hep şu hikayeyi anlatır, "Edith'in sevgilisinin kim olduğunu anlamak güç değildi. Onunla çıkan adam, hep mavi elbise giyerdi. Bir gece, eski sevgililerinden birkaçını davet etti. Sekiz kişiydiler! Bir dans ya da şarkı topluluğu denebilirdi. Mizahçı yanı çok güçlü olan Edith bana doğru eğildi ve şöyle dedi, "Ne haber? Canım sıkılmamış hiç, değil mi?"

Bir de pabuç hikâyesi vardı. Doğrusu, pabuçlar güzel olurdu, hep timsah derisinden. Yalnız, sevgililerinin bir çoğunun canını yakmıştır bunlar. Pabuç konusunda Edith'in bir saplantısı vardı, "Ayakları büyük olanlar budaladır!"

Ona, bir tek Cerdan'la Montand direnmiştir bu konuda, ötekilerin hepsi, bir numara küçük timsah derisi pabuç giymişlerdir. Edith'in sevgililerine çok çektirdiği söylenebilir!

Doğru, diktatördü, belaydı, birlikte yaşanması güçtü, ama küçük şeylerde. Geri kalanlarda hep o giderdi okkanın altına.

Sevgilileriyle bol bol hayal kurardı Edith. Ama her zaman da numaralarını yuttuğu söylenemezdi doğrusu.

"Momone, en çok üzüldüğüm, beni ben olduğum için sevmemeleri. Sevdikleri insan Gassion babanın kızı değil. Ona rastlasalar yü-

züne bile bakmazlardır Bana âşık değiller, adıma âşıklar! Ve kendileri için yapabileceğim şeylere!"

Bu arada, yeni bir erkek vardı hayatımızda. Bütün ev altüsttü. Çılgınca bir neşe hüküm sürüyordu. Çok seviyordum bunu. Yves Montand'da ya da Contet'de bulduklarımı Eddie de bulamadım, ama tatsız bir insan da değildi. Sevimliydi, kalleşliği yoktu, kendi türünde namusluydu.

Eddie, evde yattığı ilk gecenin sabahı beni çok duygulandırdı. Banyoda, naylon gömleğini yıkarken buldum onu... Topu topu bir gömleği vardı! Neyse ki uzun sürmedi bu. Eve düzinelerle gömlek alınırdı.

Eddie sevimliydi, ama o sahte çetin ceviz görünüşü bir yana, kendini kabul ettiremiyordu. Paris'e inanmıştı, Paris ona daha inanmıyordu.

Avusturya asıllıydı, 1915 yılının ekiminde opera şarkıcısı bir ana ve babanın oğlu olarak Los Angeles'te dünyaya gelmişti. Babası, dedesi, kuzeni, yeğeni bütün akrabaları şarkı söylüyordu. Mesleğini seçmek için uzun uzun düşünmesi gerekmemişti. İstediği şey, klasik müzik yapmaktı. Bas olarak, Viyana konservatuvarının şan bölümünü iyi bir dereceyle bitirmişti.

Büyük bir güvenle dönmüştü Kaliforniya'ya. Doğduğu ülkede bastan geçilmiyordu anlaşılan, çünkü söyle demişlerdi Eddie'ye, "Ağır ol! Burada her önüne gelene şarkı söyletmezler! Sıranı bekle bakalım!" Sıranın başlarında olmamalıydı ki, gazete sattıktan, evlere süt dağıttıktan, park bekçiliği yaptıktan sonra radyoda şarkı söylemeyi başardı: Günde on yedi kere tekrarlanan, bir sigara markası üzerine şiir dolu sözlerdi bunlar. Başarılı da oldu. Sırasıyla gazozlara, çikletlere, bir cenaze işleri şirketine övgüler yağdırdı. Yine şarkıyla, radyoda, Başkan Roosevelt'in seçim kampanyasına hizmet etti. Bu işe başlamışken, Roosevelt'in rakibi Dewey için şarkı söylemekten de geri kalmadı!

Bir reklam metni, şarkıcının söylediğine inanarak şakımasına fırsat vermez. Otomatik olarak saati bildiren ses gibidir. Kendi kendini tekrarlar durur, hiç bir yeniliği yoktur. Yenilik isteyen Eddie de, karısı Hélène'i ve kızı Tania'yı bırakıp -karısını bırakması güç olmamıştı, kopmuştu çünkü aralarındaki bağ- talihini denemek üzere Paris'e geldi. Savaş sonrası, bir Amerikalının Paris'te ilgi uyandıracağını düşünmüştü.

Paris-Inter radyosunda amatör olarak başlangıç yaptıktan sonra, Lucienne Boyer onun Opera Kulüp'le anlaşma yapmasını sağladı. Léo Marjane ve Suzy Solidor'la da kısa süre çalıştı. Adsız biri olarak, cikletini *faziletleri* tekrarlamaktan daha iyiydi bu. Hiç değilse, fiziğiyle durumu idare edebiliyordu. Ama büyük bir başarı değildi bu.

Pek çok kişi gibi, onun da büyük talihi Edith oldu. Şaşılacak bir sezgisi vardı Edith'in. Daha kimse farketmeden, yeteneğin kimde olduğunu bulup çıkarırdı. Beni çoğu kez şaşırtmıştır. Dış görünüşe kanmazdı. Kendisine yaklaşan kişilerin beş ya altı yıl sonra ne olacaklarını bilirdi; onlarla ilgilenirken de bunu düşünürdü.

İlerlemek isteyen, hırslı ve yetenekli olan erkekleri Edith hep sevmiştir. Constantine bir Yves Montand değildi, ama sıfır da denemezdi ona. Edith, Fransızca öğrenmesini sağlamakla işe başladı. Bu işin acelesi vardı her bakımdan, çünkü konuşmalarının uzantısı pek büyük değildi ve Edith aynı şeyi iki kez tekrarlamaktan hoşlanmamıştır. Onu çabucak, leb demeden anlamak gerekirdi...

Tarzanca da olsa, Eddie hayatını Edith'e anlatmıştı. Bütün sevgilileri bu yoldan geçerdi. Ondan hiç bir şey gizlememişlerdi. Edith, Eddie'nin evli olduğunu, karısından ayrı yaşadığını ve kızı Tania'ya bayıldığını biliyordu. Kesin olan, Hélène'yle aralarında her şeyin bittiği, Eddie'nin bu ilişkiyi artık hiç düşünmediğiydi.

"Beni tanımadan önce, Eddie'nin karısıyla aralarındaki bağı koparması hoşuma gidiyor," diyordu Edith. "Böylece, beni yuva yıkmakla suçlayamazlar! Hiç değilse, bu herif özgür. Hem, Amerika'da boşanmak kolaydır!"

Hep böyle kanardı erkeklerin numaralarına. Bütün yalanlarını yutar, gargarasını bile yapardı. Tatlı tatlı, yağ gibi kayar giderdi hepsi gırtlağından aşağı!

Bir öğleden sonra, Leclerc adlı bir genç, Edith'in dinlemesi için eve gelmişti. Constantine de oradaydı, dinliyordu. Çocuğun söyledikleri hep aşk şarkılarıydı. Aşk dalgaları arasında boğulmuştuk. Duygusallık içinde yüzüyorduk; üstelik de hem serbest, hem sırt üstü, hem kurbağalama, hem de kelebek... Gerçekten, her zevke göre olanı vardı bu şarkılar arasında!

Şarkıların orta yerinde gözleri buğulanan, yaşlara boğulan Constantine yerinden kalktı ve dışarı çıktı. Edith her şeyi yüz üstü bıraktı, koşarak sokakta arkasına düştü. Sonunda kendisini nasıl sevdiği-

ni anlayarak deli gibi çıkıp gittiğinden emindi. Bunun tanıtı da, gözlerinin yaşlarla dolmasıydı!

"Ona yetiştim, Momone ve sordum: 'Nen var, sevgilim?' Verdiği cevap ne oldu, biliyor musun: 'Hélène'yi düşünüyorum,' dedi..."

Edith geri döndüğünde bitmişti.

"Bir şey değildir bu, iki saniye sürer, üç beş söze bağlıdır. Ama o saniyeler, Momone; çok uzun sürer! Ve sonra, bütün bunları yutmak ve sindirmek gerekir..."

Böyle darbeleri çok yedi Edith, hepsi de onu fena halde üzerdi.

Gerçekten garip fikirleri vardı ve bunları yakınlarına zorla kabul ettirirdi, örneğin, benim tereyağ yememi yasaklamıştı.

"Tereyağ yememek gerekir, çünkü ağzına alır almaz beyin damarlarından biri gevşer ve akıllı olmanı engeller bu."

Söylediklerine inanması mümkün değildi, ama eğleniyordu. En çok hoşuna giden de, kendisine boyun eğilmeslydi. Ben de yutmuyordum bu söylediğini. Gerçek, tereyağını sevmediğiydi. Sevdiklerini ve sevmediklerini benimsemek gerekiyordu.

Lokantada listeyi kapar, kendiliğinden herkesin yemeğini ısmarladı. Bazen, bu yol öcünü almasını sağlıyordu. Bıraktığı karısı Hélène uğruna Eddie'nin duyarlı yüreğine göz yaşları döktüren aşk şarkıları olayından birkaç gün sonra, lokantaya gittik. Epey de kalabalıktık.

Edith, on tane maydanozlu jambon ısmarladı. Yemek konusundaki en son keşfiydi bu ve her akşam aynı şeyi yiyorduk.

Eddie Constantine sosis istedi. Neşemizi bulduğumuzdan, kimse fark etmedi bunu. Edith, Eddie'nin sakin sakin, jambondan başka bir şey tıkınmaya hazır olduğunu görünce bağırmaya başladı: "Sosis yemek için insanın gerçekten hıyar olması gerekir!" Eddie'nin önünden tabağı kaptı. "Alın, tadın şunu," dedi ötekilere. Herkes sosisten küçük bir parça alıp tadına baktı, sonra fikrini söyledi: "Çok kötü!" Tabak Constantine'e döndüğünde boşalmıştı... Başka bir şey de yiyemedi garip.

Boulogne'deki evin kalabalık olması için, Lido'ya kadar gidip dansöz getirmek gerekmiyordu! Tam bir panayırdı içerisi, iş eksik olmuyordu. Herkes bir numara ardındaydı.

Edith hem dördüncü Amerika yolculuğuna, hem de Fransa içindeki iki aylık turnesine hazırlanıyordu.

Pierre Roche Kanada'dan dönmemiş, Edith Amerika yolculuğundan önce Charles Aznavour'u da yanına almaya karar vermişti: "Sahnede, tek başına ne verdiğini görmek istiyorum. Senin için de iyi olacak." Tabii, Constantine'nin de hep bizimle oldğunu söylemeye gerek yok.

Tam bir fabrikaydı oturduğumuz yer. Edith, Eddie Constantine ve -kendisine zaman bırakıldıkça- Charles Aznavour çalışıyorlardı.

Ayrıca, müzisyenler, dostlar, Léo Ferré ve karısı Madeleine, Guite, arada bir uğrayıp iltifatlar yağdıran Robert Lamoureux -hepten kopmuyordu ve bunda haklıydı,- hayatımda hiç görmediğim ve hep aynı sözlerle içeri giren birtakım adamlar -"Bayan Piaf beni tanır, bir dostuyum,"- vardı. Edith hep, "At şu herifi dışarı!" dediği için güler-dim böylelerine.

Bu kargaşalık arasında, gecenin orta yerinde kahve pişirir, patates kızartır, şişelerle şarap taşır, sandviç yapardım. Epey gırgırdı hayatımız. Kendi dertlerim olmasa, daha da çok eğlenecektim. Ne yazık ki, bu dertler gözden uzak kalmaya devam etmeyecekti: Gebeydim çünkü. Talihim vardı ki, Edith bunu daha farketmemişti!

Benim gözümde bir suç değildi bu, ama yine de Edith'e itiraf etmek cesaretini bulamıyordum. Bir sabah, içimi boşalttım:

"Edith, bir çocuğum olacak."

Öfkelenmedi, hali daha da beterdi.

"Momone, şaka ediyorsun! Bana bunu yapamazsın!"

Gerçek bir anam olsaydı, bundan farklı konuşmazdı.

Tabii, durumu hemen Constantine'ye anlattı. Onun tepkisi çok tatlı oldu:

"Ama Edith, VERY MARVELLOUS, harika. Bu küçük çocuğu Tanrı yolladı. VERY HAPPY, mutlu bir olay. Ev için mutluluk işareti. Bir kadın için, karnında küçük hayat çok güzel. Çok tatlı..."

Edith meseleyi bu açıdan görmemişti. Onun gözünde, güvenini kötüye kullanmıştım. Hem sonra, acaba bu çocuğu ondan fazla sevmeyecek miydim?

Eddie, erkek olmanın verdiği sabırla ağırdan aldı. Edith'in anlayış göstermesi için gereken bütün sözleri buldu. Uzun da sürmedi derdini anlatması. İki dakika önce, Edith doğacak çocuğumu görmek bile istemiyordu; üç dakika sonra, çocuğu hâlâ doğurmadığını için bana çatmaya hazırdı. Her şey değişmişti. Constantine'nin, o

gün benim için yaptıklarından ötürü büyük bir minnet duymuşumdur. Ayrıca, bu hikâye onun umurunda bile değildi.

"Momone, senin çocuğun benim çocuğum gibidir. Onun için, hırtlık yok ha. Dikkat etmek gerekir. Güzel, ve güçlü bir çocuk ana karnında oluşur. Çocuğun güzel olması için de, çirkin olana bakmaman gerekir. Hem sonra, yediklerine de dikkat edeceğim."

Bana rahat vermiyordu. Sinemaya gitsek elimi tutuyordu. Filmin kötü olduğuna, çocuğa yaramayacağına karar verdi mi beni sıkıştırıyordu.

"Momone, bakma; bakmanı yasak ediyorum!"

Her şeyde durum aynıydı.

"Bira iç, süt yapar. Senin yerinde olsam, çocuğu neyle emzireceğimi düşünürdüm. Mememi uzatsam çocuğun ağzında kaybolur. Benim süt depolarımı damlalıkla doldurmak mümkündür."

Çocuk doğuracağımı duymayan kalmamıştı. Herkes Momone'nin gebe olduğunu, bunu iyi karşılamak gerektiğini biliyordu!

Henri Contet'le yaşadığı sıralar, Edith çocuk doğurmak için başımızı epey ütülemişti. Ayrıca da, iyi bir aygır olup olmayacağına bakarak değerlendirirdi erkekleri. Ama yavrusunun sefalet içinde öldüğünü, şimdi para kazandığı halde çocuğu olmadığını düşünmek onu çok üzüyordu.

Çocuğun erkek mi, yoksa kız mı olacağını anlamak için masayı harekete geçirme fırsatını da kaçırmamıştı! Ve çilekeş masa vermişti cevabını:

"Erkek olacak, adını da Marcel koymak gerekir!"

Durumumdan ötürü Edith, Charles'ın sırtına bir iş daha yükledi: Benim dadılığımı yapacaktı garip.

"Charles, Momone'yle git. Onu sana emanet ediyorum. Momone'den ve çocuğundan sorumlusun!"

Ve, gitgide büyüyen karnımla, uğradığımız bütün gece kulüplerinde Charles iskemlemi itiyor, çantamı tutuyor, içkime göz kulak oluyordu. "Alkol almasın, zararlıdır!" emrini vermişti Edith. Karnı burnunda olan bir kadınla gezmek, zavallı Charles için pek eğlenceli olmamalıydı. Nasıl da imanı gevriyordu kimbilir! Ama yine de Edith'in söylediğini yapıyordu.

Edith yanımızdayken, Charles sokakta koluma girmedi mi, şaşmaz bir biçimde bütün yayaların dönüp bakmasına yol açan ünlü ve güçlü sesin, "Chaaaaarles!" diye haykırdığı duyuluveriyordu.

Doğumun hemen öncesine kadar, Charles sabırla çektiği işkenceye katlandı. Bu işin bitmesi için benden daha çok acele ediyordu.

Doğuma birkaç gün kala, Edith tasalanmaktaydı:

"Benim yokluğumda olmamalı bu iş. Tarihten eminsen, yakında doğurman gerekiyor. Durup dururken ağrıların tutuverir. Bavulunu hep yanında taşımasını söyleyeceğim Charles'e.

Charles, kolunda bana katlanmakla kalmıyor, gebe karıdan başka bir de bavulunu sürüklemesi gerekiyordu!

"Bundan kıvanç duy!" diye tembihte bulundu Edith ona. "İnsanın, kolunda gebe bir kadınla gezmesi önemli şeydir."

Charles'in kibarlığını hayatım boyunca unutmayacağım.

Doğumun yakınlığı hayatımızı hiç değiştirmemişti Edith, her yere beni de sürüklüyordu. Sabahın yedisinde, bütün takım bir gece kulübünden çıktık. Kaldırımda çakıldım kaldım.

"Tamam işte, doğum sancıları başladı."

"Hastaneye gidelim," emrini verdi Edith.

Yola koyulduk. Ben bütün ağırlığımla Charles'in koluna yaslanmıştım. Edith, Eddie ve öbür arkadaşlarla arkamızdan geliyordu. Hep birlikte kliniğe vardık. Karnımdaki acılı kıpırtılara rağmen çok eğlendim. Hemşire, gizli anlamlarla yüklü olarak "Beyefendi" diyordu Charles'e. "Yanılıyorsunuz efendim, çocuğun babası ben değilim," demek cesaretini gösteremiyordu Charles.

Hiç bir doğumevi böyle bir durumla karşılaşmamıştır. Zıvanadan çıkan bir düğün alayıydık sanki.

Edith, şişinerek hemşireye şöyle dedi:

"Hepimiz ailedeniz."

Kuşkusuz, zavallı kız çevremdeki insanlar gibi bir aileyi hayatında görmemişti!

Ben yatağa yatınca, bütün *aile* odaya girdi ve Edith, "Seni yalnız bırakmayacağız, onun için de elini çabuk tut Momone; uykum var," dedi.

Elimi çabuk tutmak mı?.. Başka istediğim yoktu, Çünkü ağrıdan gözüm bulanmaya başlamıştı.

"Sen doğurana kadar biz şampanya içeceğiz."

Doğumevini Edith ve takımının işgalinden kurtaran şampanya bulunmamasıydı.

Edith, telefon etmesi için Charles'i doğumevinde bırakıp gitti.

Ben de elimi çabuk tuttum. Sabahın onunda (üç saat sonra) Marcel adıyla vaftiz edilen ve tabii, vaftiz analığını Edith'in yaptığı, nur topu gibi bir çocuk doğurdum.

Masa yanılmamıştı!

Tam zamanıydı doğumun. Edith, programına kattığı Eddie ve Aznavour'la birlikte turneye çıktı. Beni de yanına almak istiyordu, ama imkânsızdı bu, oğlumla ilgilenme kararındaydım. Ancak, fırsat buldukça, iki üç günlüğüne katıldım onlara.

Zavallı Charles, bu turne onun için işkence oldu! Dünyaya çilekeş olarak gelip gelmediğini düşünmüşümdür hep...

Eddie Constantine berbat bir Fransızca konuşuyordu hâlâ. Turnedeki başarısından da söz etmemek en iyisiydi. Bu durum Edith'i fena halde öfkelendiriyor, hırsını da Charles'den alıyordu.

Bir kez, Charles her işe koşuyordu. Edith'in bavullarıyla, bütün araç-gereçle ve sahne çalışmalarıyla o uğraşıyordu. Üstelik, herkesten önce de sahneye çıkıyordu.

"Charles, ilk sen söyleyeceksin. Bizim programlarımız sırasında, sahne arkasında sana ihtiyaç var."

Ne büyük hayal kırıklıklarına... ne büyük başarısızlıklara göğüs germek zorunda kaldı.

Bütün bunlar sanki Edith'in hoşuna gidiyordu. Bir gece Charles azıcık alkış alsa, ertesi gün Edith emrediveriyordu, "Bu gece, şarkının ikinci ve dördüncü dörtlüğünü kaldıracaksın. Söylemeyeceksin bunları."

"Ama Edith... o zaman şarkı beş para etmez," diye itiraz ediyordu Charles.

"Ben bu işi senden iyi bilirim. Uzun süre sahnede kalman boşuna, beğenilmiyorsun."

Ve Charles, itirazsız atıyordu iki dörtlüğü... Şarkının bir anlamı kalmıyor, iki seksen yatıyordu. O zaman da, keyfinden Edith'in yanına varılmıyordu, "Görüyorsun ya. Haklıymışım. Bu haliyle de şarkın beş para etmiyormuş."

Charles acı acı gülüyor ve şöyle diyordu bana, "Hiç fikrim yok. Mesleğimi öğreniyorum." Her şeye rağmen devam ediyordu yoluna. Oturacağı yer, yiyeceği, çamaşırı sağlama bağlanmıştı ve şarkı besteliyordu. Bir sandviç bile bulamadığı günler geride kalmıştı. Geleceğini hazırlıyordu.

Paris'e döndüklerinde, bir akşam sırtında simsiyah bir elbiseyle Charles içeri girdi. Kendini çok şık buluyordu, hayatından hoşnuttu.

Edith'in sözleri soğuk bir duş oldu, "Ne o, şimdi de beni mi taklit ediyorsun?"

"Ama Edith..."

"Sus. Eddie için ısmarladığım elbiseydi bu. Simsiyah elbiseli iki herifle buradan çıkacak değilim! Cenaze işlerinden adam kiralamış gibi olurum sonra! Çık yukarı, soyun."

Charles, söyleneni yaptı.

Tabii, Edith'in Eddie için eibise melbise ısmarladığı yoktu. Ama Charles'in, sırtında siyah elbiseyle kendisine benzeyen bir yanı olduğunu farketmişti ve buna katlanamazdı. Şarkıcı olarak, Charles sinirine dokunuyordu. "Piaf üslubu yalnız bana uygundur. Bir erkeğe hiç gitmez."

Haksızdı bunda. Charles, Edith'e benzeyen bir şey yapmadı hiç. Montand'dan Sarapo'ya kadar, yetiştirdiği bütün şarkıcılarda Piaf'in hareketlerine, ses tonunun benzerine rastlanmıştır. Charles'da yoktur bu. Oysa, Charles onların hepsinden daha yakınındaydı Edith'in. Edith'i çileden çıkaran da buydu. Kendisinden sonra halk yığınlarını sarsacak, bu yığınların yüreğine ve ciğerine hitap edecek tek kişinin Charles Aznavour olacağını iyi biliyordu.

Charles'i severdim. Gerçek bir dosttu. Edith'e sapına kadar namuslu davranmış seyrek erkeklerdendi. Birbirimizi iyi anlardık, bunun nedeni belki de aynı burçtan oluşumuzdu: İkizlerdi ikimizin de burcu! Bizi birbirimze bağlıyordu bu.

Amerika yolculuğu yaklaşıyordu. Tam bir çılgınlık içinde yaşıyorduk. Eddie fırtınaları birbiri ardından atlatıyordu. Charles dört yana koşuyordu. Güldürüyordu bu durum onu. Bana şöyle diyordu, "Görüyor musun, başımda bir cinli şapkası ve ayak bileklerimde zillerim eksik orkestra-adam olmam için!"

Ben, bütün bu kargaşayı çok seviyordum. Hoş günlerdi. Neşeliydik.

Edith çalışıyor, şarkı söylüyor, bağırıyor; Guite'yi, Michel Emer'i, Henri Contet'i, Raymond Asso'yu... besteci adına kimi bulursa silkeleyip duruyordu. İngilizce dersleri alıyor, İngilizceye çevirttiği şarkıların provalarını yapıyor, üstüne üstlük kısa konuşma metinlerini ezberliyordu. Aralarda, bir gece kulübü ya da müzikholde sahneye çıkıyor, beni Jacques Heim ya da Jacques Fath gibi ünlü terzilere sü-

rüklüyordu. Bu sefer, Amerika'ya kıçı açık gitme tehlikesi yoktu: Yirmi yedi elbise, manto ve ıvır zıvırla on yedi çift pabucu vardı... Benim de aşağı kalmamı istemiyordu: "Yanımda düşkün görünmemelisin, seni Jacques Fath'a götüreceğim. Hatırlıyor musun, Momone; seni en büyük terzilerden giydireceğimi söylediğimi?.." Hiç bir şey unutmamıştım, sırtıma lüks kaltakların giydiği elbiseleri geçirmek çok hoşuma gidiyordu! Şimdiden, Champs-Elyées' de piyasa yaparken görüyordum kendimi.

Bütün bunlar benim düşüncelerimdi. Ama de düşündüğüm gibi olmadı.

Anne de olsam, Edith beni bir genç kız gibi görüyordu. Onun emriyle, başıma file takıyor ve boyanmıyordum. "Sen de benim gibisin, sadelik havanı artırıyor... Bir bakire yüzü var sende..." Kendisi gibi olduğuma göre, bundan âlâsı can sağlığıydı!

Jacques Fath'ın Heim'in yerinde herkes, giymediği elbiseler karşılığında milyonlar bırakan Bayan Piaf'ın emrindeydi! Yarım saat içinde, üç milyon eski frank değerinde elbise aldığını gördüm. Elbiseler eve geldiğinde koşar, hepsini giyer çıkarırdı. Artık moda evinin havasından çıktığı için de, kendini çirkin bulurdu: "Manken değilim, bu gibi şeyler bana gitmiyor!.." Ve elbiseler dolapta asılı kalırdı. Ama bir süre geçince, aynı şey tekrarlanırdı. Çok otoriter olan, kesin fikirleri bulunan Edith, bırakırdı kendini. "Anlıyor musun, Momone; bu büyük terziler işlerini biliyorlar. Meslekleri bu."

Tanıtını gözlerimle gördüm.

Fath'ın dükkanına girer girmez, numara başladı:

"Çabuk, Bayan Piaf'ın işine bakın! Hemen Bay Fath'a haber verin!"

Eller, kollar oynuyor, bacaklar kıvrılıyordu, herkes yerlere kadar eğiliyordu.

"Bugün benim işim yok. Kız kardeşim için geldim. Birlikte New York'a gidiyoruz. Birçok insan göreceğiz, yığınla davete gideceğiz..."

"Tabii Bayan Piaf," diyordu satıcı kadın. "Bayan Hortense'yi çağırın bana."

İnsan kendini bir batakhanede sanıyordu. Çevremde bir patırtıdır, bir gevezeliktir gidiyor, herkes bana değer biçiyordu.

"Onu size bırakıyorum," dedi Edith bir kraliçe havasıyla, Bayan Hortense'ye. "Ben buradaymışım gibi davranın. Size güveniyorum."

Esaslı yere güvenmişti doğrusu. Benim adıma seçiyorlardı. Hiç bir şey söyleme hakkı verilmemişti bana.

Beni maskaraya çevirdiklerini farkedemeyecek kadar enayi olmadıklarından, için için gülerek, "Tam size göre..." diye kıkırdıyorlardı.

Son provada Edith de bulundu. Giyinip kuşandıktan sonra, bir manken gibi dönüp durmam gerekti. Çevremizde, satıcılar ve yanımıza gelme zahmetine katlanan Jacques Fath korosu konuşup duruyordu:

"Size çok iyi gitti.. teninzin rengi... gözleriniz..."

Söylediklerinin bir kelimesine bile inanmıyordum. Edith bu işten anlar havalardaydı. Emirler veriyordu. Kendisi için bir şey söyleyecek cesareti yoktu; ama benim için durum aynı değildi...

"Biraz daha uzun olsun... Biraz daha kısa... Biraz daha yüksek... Şu fiyongun yerini değiştirin..."

"Çok haklısınız, Bayan Piaf," diye kıkırdıyordu karılar.

Ben, bir şey söylemeye cesaret edemiyordum. Allahın belası dükkândan çıkınca bu kılıkta gezeceğimi düşünüyordum ve elim ayağım kesiliyordu.

Edith kendi elbiselerini giymiyordu; ama beni, aldıklarını giymek zorunda bırakıyordu. Bu kılıkta, bütün New York'u dolaştırdı. Çok efendi bir adam olan Loulou bile beni alaya alıyordu:

"Seni boşuna mı getirttik? Böyle bir yolculuk çok pahalıya mal olur. Bizi güldürmek için buradasın."

Söylediği gerçekti. Versailles'in müdürü beni gördüğünde, tam beş dakika yüzüme baktı durdu. "Bu da nesi?" diye sormak istediği açıktı. Durum gitgide garipleşiyordu...

Edith, kendinden pek emin, "Kız kardeşim çok güzeldir. Nasıl tatlı değil mi?" diye sordu.

Görünüşüm korkunçtu.

'Zizi teyze'nin bu işi isteyerek yapıp yapmadığını hiçbir zaman anlayamadım! Edith'in şaka mı ettiği, sizinle dalga mı geçtiği, yoksa ciddi mi olduğu kolay anlaşılmazdı. Bunu ona sorma isteğini duydum, ama bir türlü cesaret edemedim. Beni öyle bir giydirip kuşatması, süslemesi... "Güzelsin, değil mi? Hoşnut musun hayatından?" diye öyle bir sorması vardı ki, sevincini kursağında bırakmaktan korkuyordum.

Amerika yolculuğuna çıkmadan, Edith birkaç akşam yemeği vermeyi kararlaştırdı.

"Anlıyor musun, Momone; iyi oluyor bu yemekler. İki aylığına gidiyorum, onun için gerekli. Böylece beni unutmazlar."

Edith'in yemeklerinde hazır bulunanlar bunları unutamadılar. Unutulması güçtü doğrusu.

Edith, Michèle Morgan'ı davet etmeye karar vermişti. Birlikte *Montmartre-sur-Seine*'yi çevirdikleri kısa süren bir ilişki kurduğu Henri Vidal yüzündendi bu davet biraz. O çağda, Henri Vidal daha Michèle Morgan'la evlenmemişti.

Eşya, yani masa, iskemleler, gümüş çatal bıçak takımı, örtüler ve peçeteler, uşaklar, garsonlar, her şey kiralandı...

"Momone, hem güzel, hem de sade bir kadın olduğu için Michèle Morgan'la başlayacağım."

Bence, Michèle her şeyden önce çok kibardı. Böyle bir yemeği kimse görmemiştir. Garson ıstakozu Michèle Morgan'ı dekoltesine devirmekle işe başladı. Michèle hayatında bu kadar gülmemişti. Bu da bizi epey rahatlattı, çünkü ıstakoz numarası biraz fazlaydı!

Her şey sağduyunun tersine işliyordu. Hepimiz kahve içmedik, çünkü fincan sayısı yeterli değildi ve fincan kiralamayı unutmuştuk! Bu nedenle de, Michèle Morgan gelmeden. Edith kimin kahve içeceğine, kimin içmeyeceğine karar vermişti.

Charles ve ben kahveden yoksun kalmıştık. Tabii, her zamanki dalgınlığıyla, kahveler gelince Charles evet dedi. Hemen ardından, gök gürültüsü gibi gümbürdeyen Edith'in sesi duyuldu: "Charles'e kahve vermeyin! Uyumasına engel oluyor!"

O gece, Michèle Morgan'ın eşi bulunmaz bir kadın olduğunu anladım. Yemekten sonra, Marcel'in, dadısından gelen bir telefon oğlumun hastalandığını haber verdi. Şehir dışında ve epey uzakta oturduğundan, saat başı nasıl olduğunu öğrenmek için telefon ediyordum. Hayatımda ilk kez gördüğüm Michéle Morgan, ötekilerle birlikte eğlenmeye gitmedi. Yanımda kaldı ve bütün gece uyumadan bekledi, kaygılarımın arasında vicdan azabı çekiyordum. Edith'i iyi tanıdığımdan Henri Vidal'i kafeslemesinden korkuyordum.

Yalnız kalmadığım için mutluydum, ama bu kadın beni etkiliyordu. Sanki göklerden gelen o tatlı sesiyle, minicik oğlu Mike'den söz ediyordu bana.

Sabaha karşı Edith, Henri Vidal'le birlikte geri döndüğünde, Michèle bunu o kadar doğal bulmuş göründü ki, boşuna kötü şeyler kurduğumu düşündüm.

Michèle Morgan gittikten sonra, Edith bana döndü, "Bak, Momone; bu kadın var ya, büyük bir saygı duyuyorum ona."

İnanın, saygı, Edith'in kolay kolay duymadığı bir şeydi!

Amerika yolculuğuna birkaç gün kalmıştı. Hiç de sanıldığı gibi geçmedi bu yolculuk.

Önce, hayatımda ilk olarak, Edith'le yola çıkmayı kesinlikle reddettim.

Bana bağırıp çağırmaya başladı. Bunu önceden kestirmiştim. Dayandım.

"Oğlumdan iki ay uzak kalmayacağım."

Eddie Constantine durumu düzeltmeye çalıştı.

"Sonradan bize katılır."

"Birlikte yola çıkmazsak, sonradan gelemez."

Bu sefer Charles araya girdi.

"Edith, Momone haklı. Çocuğu daha bebek. Ama Eddie'nin fikri çok iyi. Simon sonradan bize katılır."

Bu da talihsiz bir sözdü.

"Sen ne karışıyorsun? Bizimle gelmiyorsun ki! Kanada'dan başlıyorum işe, orada senin için bir anlaşmam yok."

Fırtınanın göbeğindeydik. Dört yandan patlıyordu.

Charles ilk olarak Edith'e kafa tuttu.

"Önemi yok, Edith. Arkanızdan gelirim."

Edith pek eğlendi.

"Amcamın şeyleri olmasa halam olurdu. Gel de görelim!"

Ancak Charles'i tanımayan biri böyle konuşabilirdi. Edith Kanada'ya varalı sekiz gün olmamıştı ki, bir telgraf aldı: "Ellis Island'da tutukluyum. Beş yüz dolar kefalet yollayın. Avnavour."

Charles sözünü tutmuş, Amerika'ya gelmişti. Epey de dert açılmıştı bu yüzden başına. Vapurla, mülteci olarak güvertede yola çıkmıştı. Ne iş anlaşması, ne de bir kuruş parası olduğundan, mültecilerle ilgilenen kuruluş: "Gel bakalım, tadıver şu kampın karavanasından," demişti.

Edith bayılmıştı bu işe. Tam hoşuna giden hikâyeydi.

"Şu küçük Charles göründüğü kadar budala değil. Gelmeyi başardı." Tabii, kefaleti ödedi.

Ben de havalar atmıştım, ama bu çok uzun süremezdi. Marcel dadısının yanındaydı ve iyi bakılıyordu. Edith'in yanına gitmek için deli oluyordum. "Namussuz, beni burada unutabilir," diyordum kendi kendime.

Eddie giderken bana, "Meraklanma. Geleceksin," demişti. Beni unutacak bol bol zamanı olmuştu nasılsa... Hiç bile, New York'tan biletimi yolladı. Çok ince bir hareketti, ama göründüğü kadar da karşılıksız değildi.

Ben Amerika'ya varalı üç gün olmamıştı ki, Eddie hayali fener gibi dolaşmaya başladı. Görünüşü pek kasvetliydi. Uzun süre böyle gidemezdi bu.

"Ne surat ediyorsun?"

"Surat ettiğim yok, Edith. Christmas yaklaşıyor... Kaliforniya'da olan kızımı göremeyeceğim."

"Niçin?"

"Karım istemiyor."

Aptal değildi herifçioğlu, işini biliyordu. Edith çileden çıktı. Karısına ana avrat sövdü ve gidip kızını görmesini emretti.

Hareket edeceği sabah, Eddie traş olurken ıslık çalıyordu. Onu taksiye bindirirken, Edith sert bir sesle bağırdı, "Geri dönmeyi unutma!"

Böyle bir tehlike söz konusu değildi!

Daha taksi köşeyi dönmeden, Edith omuz silkiyordu:

"Momone, sanırım beni uyuttu..."

"Yok canım, kızını görmeye gidiyor."

Her şey yolunda gitti. Eddie telefon ediyor, kızı Tania'nın babasına kavuşunca sevinçten deliye döndüğünü falan anlatıyordu. Bence biraz abartıyordu işi, Edith'in de anlattıklarını pek yutmadığını farkediyordum.

"Momone, karısından hiç söz etmiyor... Sence bu normal mi?"

"Neden sana karısından söz etsin, bütün bu karılar birbirinin eşidir! Eddie için önemli olan kızı."

Doğrusu diyecek yoktu. Eddie düzenli telefon ediyordu. Neyse ki, dönüşünü beklerken canımız sıkılmadı.

Charles, Kanada'ya gidip Roche'yle buluşmak için Edith'in başının etini yiyordu. Edith bunu işitmek bile istemiyordu.

"Hayır, arkadaşınla hiç bir şey yapmayacaksın Bırak onu."

Her zamanki gibi, Edith'in görüşü doğruydu. Ama Charles namusluydu, sadıktı, inat ediyordu.

"Pierre'ye (Roche) bunu yapamam. Birlikte çok sıkıntı çektik!"

"Beni dinle: Burada hiç bir bok yediğin yok, işimi de yaramıyorsun. Söz verdim, burnunu düzelttireceğim. Bu da sana düşünme zamanı sağlar, aklını başka yerlere çeker. Yeni bir suratın olunca aynı şekilde düşünmezsin. Klinikte yattığın sürece, şu "Jezebel"i benim için Fransızcaya aktar.

Edith'in çok hoşuna giden, Frankie Lane'nin söylediği bir Amerikan şarkısıydı bu. Charles, o çağın en büyük başarılarından biri haline getirdi bunu.

Bir kez, daha erkeksiz kalmıştık. Ama Edith'in bu konuda kişisel görüşü vardr. Bu görüş de, John Garfield adını taşıyordu...

Basit bir işçi kız gibi, filmde ya da sahnede gördüğü bir adama hemen âşık olabilirdi Edith. Bir gece beni tiyatroya sürükledi. *Hamlet* oynuyordu.

"Momone, bu oyunda çok hoşuma giden bir herif var. Onu uzaktan gördüm. Daha yakından seyretmem gerek."

Böylece her akşam, Versailles'de sahneye çıkmadan, birlikte John Garfield'i Shakespeare'nin oyununda seyretmeye koşuyorduk. İşin kötü yanı da konuşmaların bir kelimesini bile anlamayışımdı, Edith de benden pek farklı değildi.

"Ah, Momone; ne yakışıklı bu hayvani. Ne hoş herif!" dedikçe onaylıyordum sadece Edith'i.

(Hamlet'te böyle bir cümle yoktu, ama hiç değilse anlamı belliydi.)

Bu oyunu kaç kez seyrettik, bilmiyorum... Onu bulunca saymaktan vazgeçtim. Charles, yeni burnu sargılar içinde dolaşmaya başlamıştı ki, biz hâlâ aynı tiyatroya devam ediyorduk.

Edith, ciddi ciddi söyleniyordu, "Onu inceliyorum. Anlıyor musun, böylece elimden kurtulamayacak!"

Gerçekten de kurtulamadı. Edith amacına ulaştı; bu da John'un kollarına atılmaktı.

Daha sonra da şöyle dedi, "Başardık, ama bizi en çok uğraştıran da bu oldu... Değil mi Momone?" Tersini söylemem mümkün değildi herhalde.

O mutlu gecenin ertesi günü Edith, John'u bekledi. Akşam, kimse görünmedi. Sonraki günler boyunca da sessizlik devam etti. Edith kuduruyordu. Bir ay sonra, New York'tan ayrılmak üzereyken telefon çaldı. Bir erkek sesi sordu, "Alo, kimsiniz?"

"Edith."

"Ben, John."

"Ya! Bak sen şu işe... Pes doğrusu!.."

"Akşama görüşmek üzere!"

Ve telefonu kapadı. Durum çoktan değişmişti. Eddie döneli epey oluyordu ve John artık Edith'i ilgilendirmiyordu.

Gece, krallar gibi çıkageldiğinde Edith'in yerine beni buldu. Edith'in kızdığını sandı ve kızgınlık nedenini hiç anlayamadı...

Eddie aile saadetini bırakıp döndüğünde, hem hoşnut hem de tedirgindi, karşısındakini atlatan bir adam havası bulmuştum onda.

Edith'in de, John Garfield'le ufak bir hikâyesi olduğundan pek fazla soru sormadı. Konuşmalarımızın konusu, o ara Charles ve yeni burnuydu.

"Hoşuna gidiyor mu?" diye sordu Edith ona.

"Doğrusu... değişiklik oldu. Arada bir, kendimi aynada görünce tanıdık biriyle karşılaşmış gibi oluyorum. Ama kendimi tanımam için bir saniye geçmesi gerekiyor."

"Sen onu nasıl buluyorsun, Momone?"

"Çok iyi."

"Ya sen, Eddie?"

"Yepyeni bir adam. Çok iyi."

Charles da kendi kendine soruyordu, "Paris'te, acaba değişikliği farkedecekler mi?"

Hareketinden önce, Edith'i bir sürpriz bekliyordu. General Eisenhovver'le tanıştı, uzaktan değil, çok yakından. Eisenhovver, Versailles'de onu dinlemeye gelmişti. Prenses Elizabet'in yaptığı gibi, Edith'le birlikte birkaç ay sonra ülkesinin başkanı olacak adamla tanışacağı için büyük kıvanç duyan Eddie'yi masasına davet etti.

Görüşmeleri dostça denebilecek bir havada geçti. Edith de kıvanç duyuyordu, ama hiç etkilenmemişti. Bir general, bir prenses gibi gözlerini kamaştırmıyordu. Hepsi çok rahattılar! General, Edith'in en sevdiği şarkı olan AUTUMN LEAVES'i ("Sonbahar Yaprakları") söylemesini istedi.

Edith bu şarkıyı hiç söylememişti. Bir yanlış yapmasından korkuyordum, ama teklemeden okudu!

General bir yığın Fransız şarkısı biliyor, durmadan Edith'e soruyordu: "Şunu biliyor musunuz? Ya bunu?"

Çok eğleniyor, Edith'le birlikte şarkı söylüyordu. Amerikalılar, İngilizler gibi değildir, sade olurlar, ama bu sadelikleri birinci sınıftır yine de.

Yolculuğumuz iyi geçeceğe benziyordu. Eddie ve Charles'le birlikte dönecektik. Charles'le Pierre Roche arasındaki sorun sıkıntı çekilmeden çözümlendi. Ağlaé adında, anayurdundan ayrılmak istemeyen bir Kanadalı kızla evlenmişti... Böylece, hırsız gürsüz ayrıldılar birbirlerinden.

Edith hayatından pek hoşnuttu. Sonunda Charles bütünüyle kendinin olmuştu.

"Charles, göreceksin! Sen güven bana!"

Charles gördü göreceğini! Edith'in yanındaki durumu umutsuzdu: Edith, artık ayrılıp gitmesinden korkmuyordu, Charles'i dilediği gibi kullanabilirdi!

Fransa'ya döner dönmez Marinette'yi görmek, çok sevdiği Marcel, Popaul ve René'yi kucaklayıp öpmek için Edith Casablanca'ya kadar uzandı. Fazla kalmadı orada, çünkü *Küçük Lili* bekliyordu.

Baştan sona olaydı bu müzikal oyun. Sözünün edilmeye başlaması iki yılı buluyordu. *Küçük Lili* Edith'in iradesinin zaferidir.

Herkes birbirinin ayağına karpuz kabuğu koyuyordu bu işte. Kimse bir başkasını istemiyordu A.B.C.'nin çok güçlü yöneticisi Mitty Goldin, ünlü oyun yazarı Marcel Achard'a *Küçük Lili* diye bir müzikli güldürü ısmarlamıştı. Marcel Achard da oyunun konusunu bize anlatmıştı, Edith için ısmarlama yapılmıştı sanki. Edith, oyunu Raymond Rouleau'nun sahneye koymasını istiyordu. Raymond Rouleau da çok kızmış, "Mitty Goldin'e ait bir sahneye hayatta adımını atmayacağını, ayrıca Achard'ın bir metni üzerinde de çalışmayacağını" söylemişti. Yazar, dekorlar için Lila de Nobili'yi istiyor, Mitty Goldin de buna karşı çıkıyordu.

Herkesin tartışmasız kabul ettiği tek kişi vardı. Marguerite Monnet.

Kendi aralarında buluşuyor, bağıra çağıra, her biri kendi yönünden, asla ötekilerle çalışmayacağını söyleyip duruyordu. Birbirlerini görmek istemediklerinden, Edith orada ulaklık yapıyor, *müşterileri* sırasıyla dolaşıyordu. Ama iş ilerlemiyordu. Yine de Edith bu oyunun oynanmasına karar vermişti, oynanacaktı.

"Momone, geçimsizlikleriyle kafamı bozuyorlar. *Küçük Lili*'yi A.B.C.'de, Raymond Rouleau'nun sahne düzeni ve Lila de Nobili'nin

dekorlarıyla oynamaya karar verdim, oynacağım! Hepsinin ağzı fare gibi, kabul; ama benim sesim onlarınkini bastırır!"

Ben, bu işin gerçekleşeceğine inanmıyordum. Birkaç kez, onlarla birlikte bulunmuştum, birbirlerine öyle yükleniyorlardı ki, asla anlaşamayacaklarından emindim.

Haksızmışım. Bütün bunlar numaraymış. Edith ortaya çıkıp, "İşi ele aldım, ben komuta ediyorum," deyince hepsi anlaşıverdi. Ama ne serüvendi bu!

Rol dağıtımı sırasında, az kaldı ortalık yine karışıyordu. Edith, gangster Spencer rolüne Eddie'nin çıkmasına karar vermişti. Dış görünüşüyle Eddie bu rolün adamıydı. Ama o kadar Mitty onu istemiyordu, "Danseden bir ayı gibi yürüyor. Dili de müthiş çalıyor..." Buna hepimiz kahkahalarla güldük, çünkü otuz yıldır Paris'te yaşadığı halde, Mitty'nin dili hiç düzelmemişti!

Mittiy'yi ikna eden, Raymond Rouleau oldu: "Eddie'nin konuşmalarını iyice kısaltırız. Gangsterler az konuşan, çok iş gören kişilerdir."

Başerkek rolü olan Mario'yu, şarkıcı Pierre Destailles üstlenmişti. Ama o kadar beklenmişti ki, Destailles boşta değildi şimdi. Bunun üzerine, Edith hiç tanınmayan birini, Robert Lamoureux'u teklif etti. Bu noktada herkes fikir birliğine vardı, Lamoureux'u hiç kimse istemiyordu.

Edith yetenekli birini buldu mu unutmazdı onu. Mitty ve Raymond, koro halinde saçlarını başlarını yoluyorlardı. "Başrollerde iki acemi, battım gitti!" diye zırlıyordu bu işe pek büyük bir para yatırmamış olan Mitty. "Bu işi başaramayacağım hiç!" diyordu Rouleau. Oyuncu olarak, Edith'in ikinci bir Sarah Bernhardt olmadığı da cabasıydı!

Neşeli anlar geçirecek gibiydik. Ama en harika numarayı Marcel Achard sona saklamıştı. Yazılmamış olan bir oyun üzerinde iki yıldır didişiyordu millet. Tek bilinen şey, oyunun adı ve şarkılardı.

Bu şarkıların sözlerini yazmak Marcel Achard'ı pek eğlendirmişti; Marguerite'nin de besteleri yapmasını sağlıyordu.

"Müzik, şarkılar, müzikli bir güldürünün temelidir. Geri kalanlar doldurmadır," diyordu oyun metni ezberlemekten nefret eden Edith.

Marcel Achard, bu kadar iyi anlaşıldığına pek sevinmişti. Bir tek Rouleau dırlanıp duruyor, bunun gerçekten yetersiz olduğunu söylüyordu!

İlk prova günü, dalgıç gözlüklerinin ardında pırıl pırıl ve kurnaz bakışlı gözleriyle –çok kalın camlıydı gözlükleri- büyük bir rahatlık içinde ortaya çıktı Marcel ve elindeki birkaç yaprağı dağıttı.

"İşte çocuklar, birinci sahne."

"Sahneye koymak için benim bütün oyuna ihtiyacım var!" diye bağırdı Raymond Rouleau.

"Siz hiç merak etmeyin, her şey kafamda!"

On günün sonunda, Marcel Achard oldukça iyi bir *Küçük Lili* yumurtlamıştı.

Bu süre içinde, geceleri yazıyor, ertesi gün de sudan yeni çıkmış taptaze bir balık gibi sonraki sahneyi getiriyordu. Bir tefrikadan daha da matraktı böylesi!

Provaların hiçbirini kaçırmadım. Çünkü Edith oyunda bana da bir rol verdirmişti. Terziler arasındaydım, birinci sahnede de Edith'le konuşuyor ve şöyle diyordum, "Bakire olduğuna inanmamızı isteyecek değilsin herhalde?" Her seferinde delice bir gülme alıyordu ikimizi. Gülmemiz için de bir sürü neden vardı doğrusu.

Arkasında karısı Juliette -harika bir kızdı- ve elinde kâğıtlarla Achard geldi mi, herkes üzerine çullanıyordu.

"Katil ben miyim?" diye soruyordu Eddie.

"Küçük Lili'yle ben mi evleniyorum?" diyordu Robert Lamoureux.

Marcel Achard, işin gırgırında, cevap veriyordu, "Sonunda, çocuklar... Seyirciler gibi siz de sonunda öğrenirsiniz."

Rouleau da bundan yararlanıp Spencer rolünü (Eddie) sessiz bir rol haline getiriyordu.

Artırılan derslere ve iyi niyetine rağmen, Eddie'nin şivesi hâlâ berbattı. Bu yüzden, Rouleau da fazla kafa yormuyordu." Bir daha tekrarlayın: 'Korkunç!'... Söyleyemiyor musunuz? Önemi yok dostum, atarız!" Ve bir kalemde, bütün konuşmayı silip atıyordu. Edith'in hiç hoşuna gitmiyordu bu.

"Durun canım," diyordu Raymond soğukkanlılıkla, "Spencer için kaygılanmaya gerek yok. Her şeyi pazularında, şapkasında, suratında ve yumruklarında. Oyun bundan çok şey kazanacak, Constantine'nin de bir şey kaybedeceği yok."

Mitty'nin de, kendine göre bir görüşü vardı, "Şarkı söylemesi boşuna, hareketi yavaşlatıyor..."

Bu sözler üzerine, Mitty Goldin'in odasında, A.B.C'nin koltuklarını sarsan bir sahne geçti. Edith'in sesi ta Poissonnière bulvarından işitiliyordu herhalde, büvük bir öfkeye kapılmıştı.

"Siz beni budala mı sanıyorsunuz! Hepiniz hırtsınız! İğrençliğiniz midemi bulandırıyor! Eddie'nin Fransızcayı iyi anlamamasından yararlanıp rolünü kısaltıyorsunuz. Ya oynayacak ve şarkı söyleyecek ya da bu iş burada bitecek! Zararı ödemeye hazırım!" Ben olayı özetliyorum, ama anlattığımdan çok daha şamatalıydı ve çok daha uzun sürdü. Edith'in önünde pes ettiler. Rouleau omuz silkti, Mitty. "Artık bana ait olmayan bu tiyatroya adımımı atmayacağım!" dedi. Sekiz gün süreyle salona uğramadı ve Edith'le konuşmadı.

Constantine'nin kendisine hazırladığı sürprizi bilse, Edith belki o gün onu yüz üstü bırakırdı.

Provalar sırasındaydı, bir sabah Eddie kahvaltı tepsisini elimden aldı:

"Bana bırak. Edith'in kahvaltısını götüreyim."

Bunu ilk kez yapıyordu, aslında kahvaltısını yatağına bekleyen heriflerdendi.

Edith'e söyleyeceği şey bekleyemezdi. Buna inanmıştı! Ruhbilimci değildi doğrusu. Edith'i kötü bir haberle uyandıracak kişinin, yanına bir de kalkan alması gerekirdi.

"Edith, mesele şu, düşündüm... daha iyi, daha namuslu olacak söylemem... karımı Paris'e getirteceğim..."

Sözünü bitirmeden tepsi, kahve, şekerlik... hepsini suratının ortasına yiyiverdi.

Piaf üslubunun en esaslısından zılgıtı yedi, Edith'in çok formda olduğu günlerin zılgıtını.

"Kızını ziyaretin buydu demek! Alçak! Demek beni karınla boynuzluyorsun, ha? Alçak! Namussuz!

Kısa kesiyorum, böylesi daha iyi. Eddie, kızıyla buluştuğunda karısını da yeniden görmüş ve yine birleşmişlerdi.

Edith daha fazla bir şey belli etmek istemedi Eddie'ye ama, bu olay onu yine de sarsmıştı. Ancak, bir anlıktı bu sarsıntı; ertesi gün unutup gitmişti bile. Ne var ki, kendini sağlama alacak zamanı da yoktu. *Küçük Lili*'nin gala gecesi pek yakındı, zamparalığa fırsatı olamazdı.

Eddie, Boulogne'deki evden ayrılırken, bağışlandığından emin olarak karısı Hélène'yi tanıştırmak istediğini söyleyince Edith'den şu cevabı aldı:

"Tabii, çok sevinirim! Karını yarın provaya getir!"

O gün, Edith iyice süslenip püslendi.

"Anlıyorsun ya, Momone; Amerikalı karısının yanında çirkin görünmek istemem."

Eddie'nin anlattıklarına bakılırsa, ancak Birleşik Amerika'nın çıkardığı, masallardaki güzellerdendi karısı.

Bence, Edith'in cesareti büyüktü. Onun yönünden iyiydi bu. Yine de biraz çekiniyordu.

Salona girdik. Eddie'nin yanında, biraz gölgede kalan, sarışın, incecik, en sıkı mankenlere taş çıkartacak harika bir yaratık gördüm. Herhalde karısıydı. Edith koştu. Constantine döndü. Yanında ufak tefek, basitin basiti, bereli, kulaklarının üzerindeki saçları bukleli bir kadın duruyordu. Ve Edith'e onu tanıştırdı, öteki, Paris'in en güzel kızlarından Praline'ydi.

Bu olay Edith'i öylesine güldürdü ki, Constantine sevgili olarak silindi gitti, kayboldu... Ama dost olarak, sonuna kadar iyiydi ilişkileri.

Küçük Lili'nin gala gecesi, Edith onun için tasalanıyordu. Haksız da değildi. Görünüşü mükemmeldi Eddie'nin, geniş omuzluydu. Ama metin, seyircilerin kulağına kırık dökük, delik deşik geliyordu. Anlayabildiklerini anlıyordu salondakiler. Ama Constantine şarkı söylediğinde, belli bir ölçüde başarı kazandı.

Karısı olsaydım, bu işte sevinilecek bir yan bulmazdım! Şarkı söylerken Edith'i kollarında fazlasıyla iyi, fazlasıyla gerçek sıkıyordu.

Küçücük güzelimsin
O çocuk gözlerinle
Hayatımı yıkarsın
Ve oynarsın benimle.
Bencilin birisiyim

İşte küçük güzelim
Ağlamamalısın sen
Acılar çabuk geçer
Bırak beni gideyim.

Şarkı tekrarlatıldı. Bu iş olmuştu.

Gerçeği bilen ben, bu sözlerin Eddie'ye tıpatıp uyduğu kanısındaydım.

En çok şarkı, Edith için büyük bir başarı oldu. Bu şarkıyı çok seviyordu. Daha ilk günden, Archard'a, "Marcel, bu şarkı hayatımı özetliyor ve yine de iyimser," demişti. "Bir gün hayatımı yazarsam, bu şarkının sözlerini başına koyacağım."

Yarın sabah olacak
Her şey bitince her şey yeniden başlar
Yarın sabah olacak
Aşktan sonra yepyeni bir aşk başlar.
Biri ıslık çalarak gelecek
Yarın
Kollan ilkbaharla dolu olacak
Yarın
Gökyüzünde çanlar çalacak
Yarın
Ayın parladığı görülecek
Yarın
Güleceksin yine
Seveceksin yine, üzüleceksin yine,
Hep böyle olacak
Yarın sabah olacak
Yarın

Basında çıkan yazılar çok iyiydi. *Küçük Lili* yedi ay afişten inmedi. Edith, kara dizinin başlangıcı olan ilk kazasını geçirmeseydi çok daha uzun süre oynardı.

Bu oyunun bir üstünlüğü de vardı, görenler sekiz gün sonra yeniden gittiklerinde başka bir oyun seyrediyorlardı.

Edith'in belleği oyun metinlerini ezberlemesini çok güçleştiriyordu. Bu iş canını sıkıyordu, üç perdelik bir hikâye de onun için çok uzundu. Bir şey unuttu mu, aklından geçeni unuttuğunun yerine konduruveriyordu.

Öte yandan, Eddie de bütün Fransızca sözleri hatırlamakta güçlük çekiyordu. O da, unuttuklarını İngilizceye çeviriyor ya da kısaltıyordu.

Büyük bir güldürü oyuncusu olan Robert Lamoureux, kendine göre cevap veriyordu onlara, ikisini izlemek için, doğrusu kafasını epey kurcalamak zorundaydı!

Oyun tam geleneksel İtalyan güldürüleri gibiydi, çok canlıydı! Herkes de çok eğleniyordu. Marcel Achard'ın bu müzikli güldürüsü sayesinde Robert Lamoureux ve Eddie Constantine başarının ilk adımlarını attılar. Kendilerini zorla kabul ettirdiği için Edith'e teşekkür edebilirlerdi. İyi bir insan olan Eddie bunu yaptı. *Bu Adam Tehlikelidir* adlı anılarında şöyle yazdı, "Edith Piaf bana, bir şarkıcının sahnede nasıl davranması gerektiği konusunda her şeyi öğretti; bana ve daha birkaç kişiye. Kendime güvenimi kazandırdı, oysa hiç kendime güvenim yoktu. Bana mücadele zevkini aşıladı, oysa hiç mücadele etme isteğim yoktu. Tersine, kendimi kapıp koyveriyordum. Önemli biri olduğuma beni inandırdı ve öne çıkmamı sapladı. Kişiliği ortaya çıkarmak, güçlendirmek için bir çeşit dehaya sahipti. Hiç durmadan aynı şeyi tekrarlardı bana, "Sende çok şey var, Eddie. Geleceğin yıldızısın!" En başta gelen bir yıldızın, Edith'in bu sözleri beni kamçılıyordu."

Constantine'nin hiç bilmediği bir şey, kendine güvenini kazanması için Edith'in para da ödediğidir. Mitty, Constantine'yle anlaştığı zaman iki bin frank ödemeyi kabul etti. Oysa Eddie, beş bine anlaştığını sanıyordu. Aradaki farkı veren Edith'di. Galalarda ve turnelerde de aynı şeyi yaptı.

Büyük bir iyi niyetle, Eddie'ye şu sözleri söylediğinde mutlu oluyordu, "Fiyatın artıyor. Çok iyi hayatım, yükseliyorsun..."

İnandığı birine farkettirmeden vermek, yardım etmek de Edith'in bir başka yanıydı.

14
KARA DİZİNİN BAŞLANGICI

Bir seferinde, Constantine'yle beraberken Edith boş bulundu. Onun yerini alacak kişi uzakta değildi, ama daha ortaya çıkmamıştı.

André Pousse, Loulou'yla birlikte geldiğinde hoşuma gitti. Belmondo'yu andıran tatlı bir haydut yüzü; namuslu, sağlam bir el sıkışı vardı. Kalındı, saydam değildi, içi görülmüyordu: İçine kalp yerleştirilmesi unutulmuş, betondan bir insan! Gülümsemesi sevimliydi, ilk sözlerinden Parisli olduğu anlaşılıyordu.

Ünlü bir eski bisiklet şampiyonuydu, ne yazık ki bu meslekte bacaklar geri kalan her şeyden önce yıpranır. Sanatçıların dünyasıyla ilişki kurmaya çalışıyordu. Edith'le turnayı gözünden vurmuş, sanatçılar dünyasının göbeğine düşmüştü. Bu konuda bulunabilecek en iyi insan Edith'di.

Andre, *Küçük Lili*'nin oynanışı sırasında A.B.C.'de Edith'i görmeye gelmişti. Yapısı aranılana uygundu, Edith ona dikkatle baktı ve bastı kahkahayı.

"Ben sizi tanıyorum!"

"Evet. New York'ta görüştük. Şey... 1948 yılındaydı. Bisiklet şampiyonuydum, Madison Square Garden'de yarışlara katılıyordum. Yarışlara birlikte katıldığımız arkadaşım Francis Grauss'la birlikte, Versailles'de sizi dinlemeye geldik. Paris havasına ihtiyacımız vardı biraz. Çok hoştu sizi dinlemek! Kazandığınız başarı ne de büyüktü! Tekrar, tekrar sahneye çıkmanızı istiyordu. Amerikalılar... Bizden bir kızın onları böylesine çıldırtmasına, ayağa kaldırmasına bayılıyordum! Bütün gücümle haykırdım, "Akordeoncu!.." Siz güldünüz ve 'Salonda bir Fransız var,' dediniz."

"Doğru, sonra Loulou ve arkadaşlarınızla dördümüz bir Fransız lokantasına gidip biftek ve patates kızartması yedik..."

Ortak anılara geçtiklerine göre, bu iş yürüyebilirdi...

"Charles'le birlikte, André'nin bu işteki şansını ölçüp biçiyorduk. Pek büyük gelmiyordu bize! Edith'in odasındaki görüşmeden sonra, bir daha Pousse'yi görmemiştik. Edith de sözünü etmiyordu, iyi bir belirti değildi bu. Her zamanki gibi, boşta kalınca yaptığını yapıyor ve önüne gelenle düşüp kalkıyordu... Charles'le ben, bu yitik aşklar balosunda aklına esenle dansetmesini istemiyorduk. Edith kendini bitiriyordu, biz de onun arkasında koşmaktan bitik düşüyorduk. Her şeyi sonuna kadar, ancak yere düştüklerinde duran mevlevî dervişlerinin çılgınlığıyla yaşıyordu. Her şeyi yarın ölüverecekmiş gibi yaşıyordu. Küçücük şeyleri, küçük zevkleri bile, en ufak açık vermeyen büyük bir tutkuyla tüketiyordu. Hoşuna gidenle tıka basa doyuyordu gırtlağına kadar... Biz çoktan pes ettiğimizde, o aynı ateşle, daha yeni başlamış gibi devam ediyordu! Marguerite Monnot ona klasik müziği sevmeyi öğretmişti. Bir gün, Edith radyoda rastlantıyla, Beethoven'in *9. Senfonisi*'nin çalındığını işitti. Guite de yanımızdaydı. Edith öfkeyle bize baktı.

"Guite, neden bunu daha önce dinletmedin bana... Sen, Charles, böyle bir senfoni olduğunu biliyor muydun?"

"Evet."

Fırçayı Charles yedi.

"Neden hiç dinletmedin? Belki benim için fazla güzel buluyordun? Koş, plağını al bana."

Kendisine ihanet etmişiz gibi bakıyordu bize suçluluk duyuyor duk hepimiz. Bu senfoniyi hiç dinlememiş olan ben bile.

Tabii, haftalar boyu *9. Senfoni*'yi dinledik. Eve ilk gelene Edith şöyle diyordu, "Sana harika bir parça dinleteceğim." İyi anlaması için de, plağı iki üç kez arka arkaya çalıyordu. O plağını hâlâ aynı hayranlıkla dinlerken bizim kulaklarımız pes diyordu.

Kitaplar konusunda da böyleydi. Hoşuna giden kitabı hepimiz okumalı ve saatler boyu kendisiyle bundan söz etmeliydik. Üstelik, sevdiği bölümleri tekrar tekrar okuturdu. *Via Mala*'dan, *Büyük Güruh*'dan, *Sarn*'dan, *İhtiyar Balıkçı ve Deniz*'den* *Ses ve Öfke*'den** bazı bölümleri hâlâ ezbere bilirim.

Onu gerçekten etkileyen bir kitap vardı: İzafiyeti üzerine, atomlarla nötronların aşkları üzerine karışık bir şey. İnsanın okuyabilmek için konuyu sevmek zorunda olduğu bir kitap! *Madam Bovary*'den bile güç. Edith'in hoşuna gidiyordu.

"Bak, Momone; bu hikâyeleri anlamak zor. Okuduğun zaman, kendi kendine, bir toprak parçası üzerinde hiçin teki olduğunu anlıyorsun. Ama aynı zamanda, bir hiç ve küçücük bir şey olduğundan, çok büyüyorsun. Dünya kadar, çaktın mı?"

Evet diyordum, ama keyfini kaçırmamak için.

"Size yemin ederim ki, giden çok önemli bir adam," dediğinde onun görüşüne daha çok katılmaktaydım.

Günlerce sürüyordu bu. Tanrı'ya şükür, Edith az okurdu. Gözleri çabuk yorulurdu ve işi zamanının çoğunu alırdı. Yalnız provalarla kalmıyordu, çalışmayı hiç bırakmazdı: Hayatta, sokakta, lokantada, her yerde bakardı, dinlerdi; her şey ona fikir verebilirdi ve verirdi de.

Müzelere hiç gitmezdi, ama Jacques Bourgeat ona ünlü tabloları öğretmeyi başarmıştı. Edith heyecanını esirgemezdi, "Carot, Rembrant, ikisi de harika bu heriflerin..."

Edith'in sinemaya düşkünlüğü de büyüktü. Bir film hoşuna gitti mi, bütün bir sıranın biletlerini satın alır ve eşini dostunu sinemaya götürürdü. Charles ve ben çok iyi bilirdik bunu. Ötekiler çoktan kirişi kırmış olurlardı, o hâlâ bizi sürüklerdi. *Üçüncü Adam*'ı***

*) Ernest Hemingway.
**) William Faulkner.
***) Graham Greene'nin romanından alınan, ünlü film.

on dokuz kere seyrettik. Filmin Charles'deki anısı bir kâbustan farksızdı.

Uykuya dalıyor, Edith onu dürtüyordu.

Charles, uyuyorsun... Charles, bilemezsin ne kadar güzel!"

"Evet, evet," diyordu bir türlü gozunu açamayan Charles.

En büyük talihimiz, Edith'in zevkli olmasıydı. Aptal saptal şeylerle başımız ağrımazdı. Ama numara yapmaya hakkımız yoktu, film başlamadan gelmek gerekiyordu.

"Anlıyorsun değil mi, Momone; filmin başlangıcı beni sevdiğim bölüme hazırlıyor."

Çünkü filme, kendinden geçmesine yol açan bölümü görmek için gidiyordu.

"Momone, *Üçüncü Adam*'da Orson Welles'in başını kaldırıp şöyle bir bakması var... Sakın kaçırma!"

Ne yazık ki filmin sonundaydı bu bakış.

Kaçamak mümkün değildi. Bir tek sahneyi, bir tek olayı bile kaçırmadığımdan, kendisiyle birlikte heyecanlandığımdan, yalnız kalmadığından emin olmak için, Edith elimi tutar ve sıkardı.

"Tamam, Momone... şuna bak... Bak, ne kadar yakışıklı!"

Hayatında bir erkek oldu mu, onunla ilgilendiği sürece biraz soluk alabilirdik.

Charles'in daha fazla dayanamayacağını farkediyordum. Büyük, engin dostluğundan ötürü Edith'in yanında kalıyordu. Adı yavaş yavaş duyulmaya başlamıştı. Yavaş yavaş, ama sağlam. Her gece Carrol's'da söylüyordu, aldığı para büyük değildi: Gecede iki bin frank. Ama beğeniliyordu. Yine de bu, Edith'in ona kendince öğütlerde bulunmasına engel olmuyordu, "Charles, seyircinin önünde çekingensin, oysa, sende çok iş var. Ama, bir Rolls-Royce alacak parayı kazanana kadar da sakalların topuklarını bulacak..."

Belki, ama bu arada Charles'in biraz para biriktirdiğine çok seviniyordu Edith. Bir memur havagazını kesmeye geldi. Evde beş kuruş yoktu. Bütün ceplerimizi karıştırdık, hiç denecek kadar bir para çıktı. Oda hizmetçisinin canına tak demişti, hanımın çok borcu vardı kendisine! Ay sonları, Edith ondan hep yirmi ya da otuz kağıt alırdı. Bunun üzerine, Charles, merdiveni dörder dörder tırmanarak sonunda yerleşebildiği ikinci kattaki küçük odasına çıktı -bir şey söylemezdi Charles, ama çaktırmadan yolunu bulurdu- ve elinde üç tane binlikle şişinerek döndü.

Edith bu davranışı sevdi. Cerdan'dan bu yana hiç bir erkek cüzdanını onun için açmamıştı, yürekten gelen bir hareketti bu. Mangır umurunda bile değildi. Ama elektrikle havagazı kesildi mi durum kötüydü. Gidip Claridge'de yatmak zorunda kalacaktı.

Böyle bir hikâye insana gerçek gelmiyor, hele Edith'in gecede üç yüz binle beş yüz bin frank kazandığı bilinince. Oysa gerçektir ve sonuna kadar, kendisine gecede bir milyon iki yüz elli bin frank ödendiği günlerde bile böyle olmuştur.

Loulou saçını başını yoluyor, umutsuzluğa kapılıyordu. Yüzü gözü allak bullak geliyor, kendini bir koltuğa atıyordu.

"Bakın, Edith. 'Bu böyle devam edemez, iflas edeceksiniz!"

Edith gülüyordu.

"Zaten iflas ettim! Ama umurumda bile değil, sen de benim gibi yap onun için. Bas kahkahayı!"

"Yapamam, Edith. Peki ama, paranız nereye gidiyor?"

"Bilmem," diyordu Edith. "Sen biliyor musun, Momone?"

Soruyu sorduğu adama bakın! Ben de onun gibiydim. Paranın nereye gittiğini farketmiyordum bile. Bilmiyorduk, çünkü sefaletin en koyusuna düştüğümüz günlerde bile hep para bulmuştuk. Hep yiyecek, içecek, eğlenecek paramız olmuştu. Paranın nasıl kazanıldığını biliyorduk, nasıl harcandığını da görüyorduk, ama nasıl tutulduğunu ve özellikle de neden tutulması gerektiğini anlamıyorduk.

"Edith, belki bir gün paraya sıkışırsınız. Bir kenarda paranız olursa..."

"Şaka mı ediyorsun, yoksa benimle dalga mı geçiyorsun? Hayatım boyunca şarkı söyleyeceğim, şarkı söyleyemeyeceğim gün de geberip gideceğim. Bunu kafana koy, Loulou. Senin sözünü dinlemek isterim, ama asla para biriktiremem. Ben burjuva karılarından değilim. Gelecek ne umurumda istesek de istemesek de zaman geçiyor!"

Loulou ona inansa da, korkmaktan kendini alamıyordu. Derken aklına harika bir şey geldi ve sıcağı sıcağına bize açtı:

"Mesele şu, Edith: Bankada iki hesabınız olacak. Elinize para geçti mi yarısını bir hesaba yatıracaksınız, yarısını öbür hesaba. Harcamalarınız için de bu işki hesaptan yalnız birini kullanacaksınız. Öbür hesap hiç yokmuş gibi davranacaksınız."

Bu fikir Edith'in hoşuna gitti.

"Gördün mü, Momone; Loulou'nun düşündüğü akıllıca bir şey. Böylece, canım çektiği zaman harcayacak bir param olur elimde."

Hesaba para yatırma konusunda mesele yoktu, Bayan Bigeard bu işi çok iyi kıvırıyordu. Edith de hayatından pek hoşnuttu. Bigeard, gelen paraların hesabını tutuyordu. Edith'e şöyle diyordu, "Bay Barrier'in bulduğu yol iyi, şu sıra hesabımızda üç milyon birikmiş olmalı!" Edith gülüyordu, gülünmeyecek gibi de değildi, hesaptaki bütün parayı eritmişti çünkü. Tek hesaptan para çekecek yerde, ikisini birden kullanıyordu.

"Anladın mı, Momone; çok tatlı bir numara bu. Bir yerine iki çek yazıyorum, böylece de elimdeki paranın iki katına sahipmişim gibi geliyor."

Edith'in elinde para su gibi, kum gibiydi, akıyordu... Bir günlük harcamalarının hesabını yapmak mümkün değildi. Lokantada en azından on kişiydik hep ve her akşam A.B.C'den çıkınca da lokantaya gidiyorduk. Sonra, aynı takımla birkaç gece kulübünü dolaşıyorduk, her seferinde de adam başı bir şişe şampanya içiliyordu. Edith formdaysa, gittiğimiz yerde bulunan herkese içki ısmarlıyordu. Para da gidiyordu çabucak! Ya armağanlar, mesleğiyle ilgili harcamalar, dostlar, arabalar ve geri kalanlar... En pahalıya mal olan da bunlardı!

Vergileri de unutmamak gerek, ağırdı bunlar!

Bazı dostlar Edith'e şöyle demişlerdi: "Paris yakınlarında bir çiftlik edinmelisiniz, çok ilginçtir, para getirir, hafta sonlarını da orada geçirirsiniz."

"Duydun mu, Momone; Paris'te zehirleniyoruz. Kır havası bana çok iyi gelecek."

Çiftliğin alınmasına karar verildi! İneklerin, domuzların, tavşanların, tavukların ortasında Edith'i görmek, oraya kadar gitme zahmetine değerdi!

Böylece Edith, Dreux yakınlarındaki Hallier'de on beş milyona bir çiftlik aldı. Orayı adam etmek için on milyon kadar da harcadı.

Beş yılda üç hafta sonu bile gitmedi çiftliğe! Ve altı milyona sattı.

Pousse'yi görmeyeli neredeyse bir ay oluyordu.

"Bu iş bitti!" diyordum ki, banyoda bana sordu:

"Momone, şu Pousse'yi nasıl buluyorsun?"

Bir cevap vermek için kafamı kullanmama gerek yoktu, cevap kendiliğinden geldi:

"Bak, o tam erkek. Sapına kadar!"

Havalara uçan, bir kere daha aşk arabasına binmeye hazır olan Edith, "Değil mi?" dedi. "Onu hafta sonu davet edeceğim."

Hafta sonu numarası yeniydi, daha önce hiç başvurmamıştı. Bunun dışında, her şey alışıldığı gibi geçti. Hafta sonu tatilinden dönerken Pousse, Edith'le birlikte Boulogne'deki eve girdi ve orada bir yıl kaldı. Uzatmalı bir hafta sonu tatili diye buna derlerdi şte!

"Felaketler insanın başına böyle gelir!" derdi Pousse gülerek. "Kendi kendime, "Piaf'la bir gece geçirmek eğlenceli olmalı," dedim. Farkına bile varmadan kalbimi kaptırıverdim! İşte, aşkla anlaşma yaparsan bedelini böyle ödersin."

Pousse'yi hemen sevdim. Çok namuslu bir insandı, hep Edith'in çıkarı için konuşuyordu, kendi çıkarını hiç düşünmezdi. Loulou gibi, o da Edith'in, parasını çarçur etmemesini isterdi, kendisine verdiği armağanlara itiraz edecek kadar ileri giderdi, "Sen hepten aklını oynatmışsın! Bir elbiseden fazlasını giyemem ki! Bari doğum günümü ya da bir bayramı beklesen, ne bileyim; armağanların için bir bahane bulsan. Sen aklına estiği gibi alıyorsun bize bir şeyler..."

"Seni sevindirmek yeterli bir bahane değil mi? Hiç yakınma, emin ol ki bu kadar ezilip büzülmeyenleri de çok gördük."

"İyi ya, ben onlar gibi değilim..."

"Seni bunun için seviyorum ya, tatlı budala."

Bütün bunlar hoştu, ama aralarındakinin büyük aşk olmadığını seziyordum. İşin kötü yanı, Edith'in de bunu farketmesiydi.

Aptal değildi, André. Kaslarının altında bir beyin vardı, bana şunları söylediğinde de çok haklıydı, "Görüyorsun ya, Edith'in sürekli rol kesmesi gerekiyor, ille de aşka inanmak zorunda, aşksız yaşayamaz. Bunun için de, kendi kendini, sevdiğine inandırıyor. Ama çoğu kez doğru değil sevdiği. Bu yüzden aklına eseni yapıyor!"

Aklına eseni... Bu yönden haklıydı ve Edith'in aklına eseni yapması aralarında ciddi kavgaların çıkmasına yol açıyordu. Ancak André esaslı bir sopa çektiğinde Edith onu rahat bırakıyordu. Oysa kaba bir adam değildi Pousse, yumuşaktı. Ama bir erkeğe yutturulması kolay olmayan şeyler vardır. Ve gerçekten de, aralarında çıkan kavgalar tanık olduklarının en güzelleriydi.

Koca bir öğleden sonra, başka bir herifle buluşmak üzere Edith'le brilikte ortadan kaybolurduk. Geri döndüğümüzde neşe-

miz yerinde olurdu. André öyle değildi. "Salak yerine konmak istemiyorum!" diye bağırırdı. Bir aydın, birtakım palavraların yutturulabileceği bir herif değildi. Sade adamdı, bir tek şeyi gözü görüyordu: Edith kendisini boynuzlamıştı. Bunun üzerine de büyük bir öfkeye kapılır, gece yarısı Edith'in kendisine aldığı her şeyi pencereden aşağı fırlatırdı. Bir arkadaş ve ben, otomobil farlarının yardımıyla, attıklarını toplamaya koşardık: Mücevherler, saatler, elbiseler olurdu bunların arasında. Perakendeci değildi Pousse, eline geleni sallardı dışarı.

Kavgadan sonra, ikisi de sakin sakin yatar, yatışmış olurlardı. Ben de bu arada, parke taşları üzerinde emekleyerek yere düşenleri toplardım.

Edith çelişkilerle dolu bir insandı. Bu da André' yi şaşırtıyor, ona ayak uydurmakta güçlük çekmesine yol açıyordu. Bir gün, üzerlerinde "André, ayağınızı giydirmeyi bilen ayakkabıcı" yazılı kırmızı balonlarla eve geldik.

"Nerede buldunuz bunları?"

"Git de arabaya bak," cevabını verdi Edith. Araba şoson doluydu.

"Anlıyor musun, André; küçükken hiç kendi pabucum olmadı. Balonlarıyla gezerken pabuçlarını gösteren öbür çocukları görüyordum. Pabuçları kırmızı balonları kadar yuvarlak, temiz ve parlaktı. Ben babamla çalışıyordum, pistim, giysilerim berbattı. Onların gözünde dilenciden farkım yoktu. Bugün, André' nin mağazasında bir çift şosona bir balon veriyorlardı. Ben de, bütün evi dolduracak kadar balon aldım."

Bütün gece Edith, Pousse'nin duygulu, kenarları nemlenen gözleri önünde balonlarla oynadı. Yufka yürekli bir insandı, Pousse; ama bilmiyordu bunu.

Böyle hikâyeler aşklarının çarkını biraz yağlıyor, daha az gıcırdamasını sağlıyordu. Yine de Edith, Pousse'sine bağlıydı, her zamanki gibi bütün işleri yapmak zorunda olan Charles'le birlikte onu da turneye götürmeyi kararlaştırmıştı. Bu sefer durumda bir değişiklik oldu: Charles, Edith'e kafa tuttu ve beş şarkısını fazla hırpalanmadan geçirdi.

Keskin, kurnaz bakışı ve tertemiz gülümsemesiyle, Avnavour bana şöyle diyordu:

"Görüyorsun ya, yükseliyorum... Böyle on yıl daha geçirdim mi, Edith'in ardından gecenin ikinci yıldızı olarak sahneye çıkabilirim!"

Charles için kötü günler sona ermişti, gerçekten de çok kısa sürede yükselecekti. O günleri beklerken, arabayı yüklüyor ve kullanıyordu.

Edith turneye çıktı, ben Boulogne'deki evde kaldım.

Pousse onunla yalnız olmak istiyordu, ben de biraz başımı dinleyebileceğim için buna kızmamıştım. Sakin sakin, dönüşlerini bekliyordum.

Edith'le günde birkaç kez telefonlaşıyorduk.

24 temmuz günü, beni her zamankinden erken aradı, konuştuk, sonunda, "Momone, sana bir hikâyem var," dedi. "Neredeyse cennetten telefon edecektim! Bu sabah Citroen'de uyuyordum, arabayı Charles kullanıyordu. Cerisiers dönemecinde yoldan çıktık, havaya uçtuk ve bir elma ağacında bulduk kendimizi! Matrak değil mi?"

Ben, bu olayı onun gibi matrak bulabilmek için kendime gelmeye çalışıyordum.

"Merak etme, Momone; bir şeyim yok dedim sana. En ufak bir morartı bile. Charles'le halimizi görmeliydin! Kendimizi yüzü koyun, otlara uzanmış bulduk. Birbirimizi darmadağın görmekten korktuğumuz için bakışamıyorduk... Asıl arabanın halini görecektin! Duman oldu! Hurda demir parçası gibi ağaçta asılı kaldı... Biliyorsun ki, Sainte-Térèse benden yana oldukça başıma bir şey gelmez."

Bundan onun kadar emin değildim. Aldığım haberle çarpılmıştım, ilk kez Edith bir kaza geçirmişti. Telefonun her çalışında yerimden sıçrıyordum. Üç hafta sonra, uzaklardan gelen garip bir sesle bana telefon etti:

"Momone, düşün; kolumun çevresine alçıdan mini mini bir ev yaptırdım... Meraklanma, durum iyidir. Ama dönüyorum. Kolum alçıda şarkı söyleyemem..."

Geçirdiği kazaları öyle tatlı anlatırdı ki. Edith'in sevdiklerine kötü bir haberi pat diye verdiğini ya da yakındığını hiç işitmedim. "Bir şey değil, durum iyidir," derdi hep.

"Arabayı André kullanıyordu, ona bir şey olmadı. Tarascon yakınındaydık, Charles'le arabanın arkasında öyle derin bir uykuya dalmıştık ki bir şey farketmedik. Bir dönemeçte araba kaydı, kaza oldu. Yarın görüşmek üzere."

Dönüşünü beklerken nasıl da içim içimi yedi. Neredeyse arka arkaya gelen bu iki kazanın talih döneminin sonunu bildirdiğini öğrensem daha da kaygılanırdım.

Çökmüş ve bembeyaz bir yüzle, çakmak çakmak olmuş gözlerle cankurtaranda getirildiğini görünce bana yalan söylediğini anladım. Yalnız kolu kırılmamıştı, iki kırık kaburga kemiği soluk almasına engel oluyordu.

"Bir klinikte yatmam gerek, Momone; sen de gel benimle."

Çok acı çekiyordu. Acıya şerbetli olan Edith, saatler boyu inleyip durmaktaydı. Günün tek tatlı anları kendisine iğne yaptıkları anlardı.

"Daha iyiyim, Momone; iğneler beni rahatlatıyor. Neyse ki bu var. Yoksa yaşayamazdım!"

Aptal gibi, daha az canı acıdığı için hoşnuttum. Gerçeği bilseydim!

Edith uyuşturuculardan zevk almaktaydı. Bana bunu söylemiyor, sözünü etmiyordu. Uzun sürmeyeceğinden, acısı geçince uyuşturucudan da vazgeçeceğinden emindi.

Ama durumu beni kuşkulandırıyordu.

"Edith, biraz beklemem gerekir. İğneyi yapalı çok olmadı... Alışacaksın sonra."

"Çok acı çekiyorum, Momone. Delirdin mi! Uyuşturucudan bana zarar gelmez. Annemi, nasıl öldüğünü hatırlıyorum. Hayatta yığınla hırtlık yaptım, ne sarhoş yeminleri ettim, ama uyuşturucu madde ve iğne düşkünlüğüm asla olmayacak."

Kliniğe geleli iki gün olmamıştı ki bana şöyle dedi, "Bunların kayıntısı berbat, Momone. Çang'a söyle de bana yemek pişirsin."

Her gün eve gidip yemeğini getiriyordum. Bunu başka birinin getirmesini kesinlikle istemiyordu.

Bir akşam bana telefon etti, "Yemekle birlikte bana kitap da getir."

Kliniğe geldiğimde, André Pousse holde beni bekliyordu.

"Dinle, Momone; bu hayat böyle süremez! Edith'in yanında olması gereken sen değilsin, benim."

Benim ayrı bir hayatım olduğunu, Edith'in kendi hayatını bensiz kurmasına fırsat vermem gerektiğini anlatmak için de bir süre kafa ütüledi.

O kadar içten konuşur gibiydi ki, ona bir fırsat tanımak gerektiğine karar verdim. Söylediklerini Asso'dan ve daha bir çok kişiden işitmiştim. Mantıklıydı. Pousse, tek başına durumu yönetebilirdi, iki kadınla bir arada yaşamak hoş değildi onun için. Bunu kabul etmeyen birtakım erkekler bulunabileceğini her zaman anlamışımdır.

"Peki, kabul kitaplarını götürecek ve onunla vedalaşacağım."

"Hayır, Edith'i görmeyeceksin. Onunla vedalaşmaya kalkarsan seni salıvermez. Bırak, tek başıma Edith'e yardım edeyim. Onu seviyorsan gitmen gerekir."

Belki de, haklı olduğunu düşündüm, kitapları ona verdim ve çıktım gittim. Asıl canımı sıkan, gitmemi isteyenlerin bunu bir kaçış olarak göstermeleriydi. Edith'i yeniden göreceğimi biliyordum. Bir adam bizi ilk kez ayırmıyordu. Beni her zaman bir tek sözle çağırmıştı. "Dön!" demesi yetmişti. André'nin öğütlediği gibi, "Piza Kulesi'nin hâlâ eğri olup olmadığını görmeye" gittim. "Zavallı Pousse, beni alıkoysa daha iyi ederdi. Gidişimin ardından uzun süre dayanamadı, birkaç hafta bile...

Her gün, dostlarından biri olan bisiklet şampiyonu *Toto* Gérardin, Edith'i oyalamak bahanesiyle kliniğe geliyordu. Aslında sakin sakin, arkadaşını boynuzluyordu.

Tabii, ben her şeyi biliyordum. Edith, Boulogne'ye dönünce, André'yi başından attığı için bana, "Gel!" dedi.

Bildik bir havaydı bu, fazlaca bildik! Yalnız değildim; kendi hayatım, bir de çocuğum vardı. Bütün bunlar Edith'i sevmeme engel olmuyor, ama düşünmeme yol açıyordu. 'Zizi teyze' insanlardan çok şey isteyen biriydi; onunla yaşayan, aşağı yukarı yirmi dört saat yanında olmalıydı. Bir saniye bile ayrılmamalıydı, itirazımı hoş karşılamadı, bana ağzına geleni söyledi, ama kendisiyle sürekli yaşayamayacağımı kabul etti. Soluk almaya, özgürlüğe ihtiyacım vardı.

André'nin Edith'in yanında olmaması canımı sıkmıştı. Sağlam bir adamdı André. Edith'in kendini bırakmasını engellerdi. Edith'in bu kadar çabuk eve dönmesi de hoşuma gitmiyordu, iğne hikâyesi kafamda yer etmeye başlamıştı. Klinikte, istediğini vermeyeceklerinden emindim.

Kolu hâlâ alçıdaydı, daha rahat solu alıyordu. Ama şarkı söyleyecek kadar değil. Edith, şarkı söylemediği zaman da her türlü çılgınlığı yapabilirdi.

Evde özel bir hastabakıcısı olduğu sürece iyi kötü dayanıyordu. Ama, hastabakıcıyı da pek fazla tutmadı.

"Neden hastabakıcın yok? Kim yapacak iğnelerini?"

"Merak etme, Momone; çevremde bir dolu insan var. İğnelerimi de kendim yapıyorum."

Bu işi pek sevmiyordum, ama elinin altında morfin varsa, bunu doktor veriyor demekti! Çevresinde dolaşan yeni suratların, küçücük bir ampulü çok pahalıya satan *hayırsever* kişiler olduklarını bilemezdim.

Klinikte olduğu gibi, Toto, her gün onu görmeye geliyordu.

Yakışıklıydı, inceydi, gözleri biraz soğuktu, baldırları ve bacakları bir bisiklet şampiyonunun baldırları ve bacaklarıydı tam. Ama onda, André'nin açık yüzü yoktu, üstelik, Edith'in karşısında ağırlığını koyamıyordu. Zayıf bir erkekti.

"Momone, bu çocuğun beni ne kadar sevdiğini bilemezsin."

Toto, onsuz yaşayamayacağını, onu tanıyana kadar kimseyi sevmediğini söylüyordu. Hiç sıkılması yoktu, bütün numaralarını utanmadan ortaya seriyordu. Bütün gücüyle basıyordu pedallara. Varış çizgisini kısa sürede geçiverdi; Boulogne'ye yerleşti.

Edith'in alçısı çıkmıştı, daha iyiydi; çalışmaya başlamak ister gibiydi. Toto'nun, belki de işin içinden sıyrılmasına yardımcı olacağını düşünüyordum.

Hayallerim kısa sürede uçtu gitti.

Hiç de şakacı olmayan bir Bayan Alice Gérardin vardı ortada Edith'i, kendisine ait olan birkaç eşyayla evini bırakan kocasının suç ortağı olmakla suçladı aralık ayında, öfkeyle kahkaha arasında bocalayan Edith'e, polis komiserinin gülmeden okuduğu upuzun bir listeydi bu, "Şampiyonun değerli madenden kupaları, bilezikler, gerdanlıklar, pandantifler, yüzükler, broşlar, porselen bir vazo, bir vizon manto, 18 kilo külçe altın, aile kasasının içindeki para..." Karıkoca arasında hırsızlık söz konusu değildi, ama Edith suç ortaklığı ve yataklıkla suçlanıyordu.

Ağır suç masası komiserinin elinde arama emri vardı, iki müfettişiyle evin tozunu attırdı. Oradaymışım gibi gözümün önüne geliyordu yaptıkları.

"İyi dinle, Momone; aynasızlar Bayan Bigeard'ın odasına girdiler, dolaplarını karıştırdılar, kağıtlarını altüst ettiler. Gestapo'dan paçayı kurtaran bu kadın, bizim aynasızlara dert anlatamıyordu. Yemyeşil olmuştu öfkeden, iyiden iyiye kafa ütülemeye başladıklarından, onları doğru o hıyarın (Toto'nun) elbiselerinin durduğu odaya götürdüm. Birkaç da bronz heykeli vardı bizim kerizin, bunlardan öylesine kıvanç duyuyordu ki bana getirmekten kendini alamamıştı! Komiser, ciddi ciddi, 'Hanımefendi, zina delili değil, yataklık delili arı-

yoruz,' dedi. Bunun üzerine bıraktım, her yanı dolaşsınlar. Sonunda pek hoşnut kalmadan, kös kös aldılar voltalarını. On beş yıl önce *kaldırım serçesi* diye anılan ve ellerine düşmeyen Piaf karısını şimdi enseleseler matrak olurdu, değil mi?"

Pek rahat olmamalıydım, gülmekte güçlük çekiyordum.

Toto'yla ilişkileri birkaç hafta daha sürüdü. Alice Gérardin bir özel detektif tutmuş Edith'i izletiyor bu da bizimkinin hiç hoşuna gitmiyordu. Ayrıca, sokakta şarkı söylediği günlerden bu yana Edith, bir aynasızın kokusunu elli metreden alırdı. Bir kez daha yalnız kalmıştı. Zavallı Edith'im, ne kadar da uzun sürerdi o güzelim evinde geçirdiği geceler! Charles artık yanında değildi, Bayan Bigeard'la Çang da gitmişti. Yenilerin eskileri kovalayacağı dönem başlamıştı!

Edith yalnızlığa katlanamazdı. Aklı başından giderdi. Sessizlik onu ürkütürdü.

"Momone, inan ki bu evde geceleri dakikaların teker teker geçtiğini duyuyorum. Yüreğimi söken bir cehennem gürültüsü çıkarıyor saat."

Bu yüzden de kendini sokağa atıyor, insan görmek için önüne gelen bara dalıyor ve içiyordu.

"Edith, çevrende kimse kalmadı, yeni bir hayata yer var şimdi" diyordum, ama çabalarım boşunaydı.

"Beklemekten gına geldi, aşk diye bir şey yok, gebermemek için kendi kendime uydurduğum bir palavra bu."

Hayatı çok seven Edith, ölmek istedi.

Sabahtan beri yanındaydı, o gün Edith efkârlıydı. Bana anasından, babasından, Cécelle'den söz etti önce. Sonuncusu hoşuma gitmedi. Bu konuya hiç girmezdi.

"Bana bak, benim çocuk, Cécelle, yaşasa kaç yaşında olacaktı? Bana nasıl baktığını, nasıl güldüğünü hatırlıyor musun?"

Çocuğa takmıştı açıkça kafayı.

Öğle yemeğine oturduk. Bir şey yemedi, pek bir şey de içmedi. Oysa, içkiye çok ihtiyacı vardı o gün. Küçükten böyle söz etmesi beni epey üzmüştü. İstediği bütün rolleri oynamıştım, ama o gün küçük kızının yerini tutamazdım.

Akşama Guite ve Francis Blanche'nin geleceğini söylemişti. Edith'le baş başa, sabırsızlıkla onları bekliyordum, tedirgindim.

Sonunda, aşağı yukarı birlikte geldiler. Gelmelerinin üzerinden on dakika geçmemişti ki Edith tüydü.

"Nesi var?" diye sordu Fransic bana.

"Bilmiyorum, efkârlı galiba."

"Onu yalnız bırakmamalı," dedi Marguerite.

Hiç bir şeyi farketmeyen Marguerite'den bu sözlerin gelmesi bizi etkiledi. Edith'i aramaya çıktık, üçüncü kattaki bomboş bir odada bulduk.

Bizi görünce balkona kaçtı.

"Beni ne diye ispiyonluyorsunuz? İçerisi sıcak geldi, hava alacağım."

Odanın içinde birbirimize bakıyorduk. Bu balkona hoşumuza gitmiyordu. Ama Edith'e söyleme cesaretini de bulamıyorduk. Birden bağırmaya başladı, "Beni rahat bırakın be, siktirin gidin! İspiyon suratlarınızdan bıktım, kafamı bozuyorsunuz!"

Susuyorduk. Francis'le Marguerite bana dönüp mırıldandılar, "İçti mi?" "Hayır," dedim. "İçtiyse de çok az içti!"

Balkonun korkuluğuna yapışan Edith boşluğa bakıyordu. Sarhoş bir hali yoktu, kendinden geçmemişti, sersemlemiş de değildi. Bir şeyler vadedermiş gibi bakıyordu boşluğa. Gözlerinde umuda benzer parıltılar vardı.

Orada durmuş, düzelmesini bekliyorduk. Ama bu efkâr öncekilere benzemiyordu. Odada bir divan vardı, üçümüz de üzerine oturmuştuk. Bir felaketi hisseden hayvanlar gibi havayı kokluyorduk. Kendimi hazırlıyordum buna. Birden, Marguerite bağırarak yerinden fırladı, "Delirdi! Kendini öldürecek!"

Edith balkonun korkuluğunu aşmıştı. Yarı yarıya boşluktaydı.

Marguerite onu kollarına almış, tutmaya çalışıyordu. Francis yanlarına koştu. Ben kaskatı kesilmiştim. Aralarından gittim, ama Edith bağırıyordu, "Beni Marguerite'yle yalnız bırakın, defolun gidin!"

Dediğini yapmamız gerekti. Biz yaklaştıkça debeleniyor, Marguerite onu tutmakta güçlük çekiyordu. Dışarı çıktık. Yarım saat sonra, Guite onu odasına sokabilmeyi başardı. Bir olup yatağa yatırdık.

O gece Edith'in yanında kaldım. Şarkılardan, mesleğinden söz ettim, beni dinleyip dinlemediğinin bile farkında değildim. Sonra, tasarılar yapmaya başladı, efkarının dağıldığını anladım.

Uyumadan önce, bir çocuk gibi şöyle dedi, "Beni bağışla, Momone... biliyor musun, kendimi öldürmek istediğim yoktu..."

Bu cümle yüzünden, kendini öldürmek istediğini biliyordum. Ama neden?

Nedenin morfin olduğunu bilseydim, yanında kalırdım.

"Görüyorsun ya, bitti artık, morfin almıyorum, acılarım geçti. İhtiyacım kalmadı."

Ona inanacak kadar budalaydım.

15
JACQUES PILLS'LE AŞK BAYRAMI

Çünkü her şey mucizeydi
Kilise onlar için söylüyordu
Yoksul bile mutlu oluyordu
Aşktı ortada gezinen
Ve tepede bütün güçleriyle bağıran
Canlar: "Yaşasın gelin!"

Henri Content, Edith için "Düğün"ü yazdığında yanılmamıştı. Edith'e göre düğün buydu! Kendimi bildim bileli, bana aynı şeyi söylerdi, "Momone, düğün kilisedir, çanlardır... Aşk bayramıdır!"

Ama uzun süreden beri bunun sözünü etmiyordu, inanmıyordu çünkü. Edtih'in hayatında birtakım olaylar, her şeyin bittiğine, istediklerinin gerçekleşmeyeceğine inandığı günler geçmiştir.

İçkiyle, morfinle, korkuyla cebelleşiyor... dostlarına, Guite'ye, Michel Emer'e, Loulou'ya, Charles'e, bana... birkaç kişiye daha yalan söylüyordu. Bu arada da, okyanusun ortasında ilerleyen *İle de-France* yolcu gemisinde, iki adam ondan söz ediyordu: Kısa süre önce ölen dostumuz Clifford Fischer'in yerini alan Amerikalı ajan Eddie Lewis ve Jacques Pills.

Bardaydılar. Geminin burnu Fransa'ya dönüktü. Jacques bir şarkı mırıldandı.

"Bunu nasıl buluyorsunuz, Eddie?"

"Çok iyi. Sizin mi?"

"Evet. Sizce kime teklif edebilirim?"

"Edith'e, tabii."

"Bana bunu söylemeniz iyi oldu. Şarkıyı onun için yaptım ama uzun süredir kendisini gördüğüm yok. Bilmem cesaret edebilir miyim..."

"Neden olmasın? Paris'e varınca, ben durumu ayarlarım."

Edith, Jacques Pills'e 1939 yılında rastlamıştı Merhaba, merhaba, o kadar! O, büyük Jacques Pills'di, çok ünlü *Pills ve Tabet* ikilisinin Pills'i. Edith, kısa süre önce A.B.C'de sahneye çıkmıştı. Pills'in yanında bir ağırlığı yoktu. Üstelik Jacques, ünlü şarkıcı Lucienne Boyer'in kocasıydı. Bütün bunlar çok sağlam, bizim erişemeyeceğimiz şeylerdi.

1941 yılında, işgal altında olmayan bölgede Jacques'ı yeniden görmüştük. Ama bu sefer görüşmemiz daha uzun sürmüştü. Yakışıklıydı, zarifti, kibardı, çok yetenekliydi, insanın aklını takabileceği her şey vardı onda.

O sıra, Paul Meurisse ve biz *Yakışıklı ve Kayıtsız*'la turnedeydik. Aşk yönünden de, ufukta Henri Contet vardı. Edith aşktan yana nasipliydi. Ama bu Jacques'i beğenmesine engel olmuyordu.

"Momone, ne yakışıklı değil mi? Bu herif kaldırımda doğmamış işte!"

Doğruydu. Jacques, Landes yöresinde görevli bir subayın oğluydu. Eczacılık öğrenimine başlamıştı, ama bir taşra eczanesinin vitrinin içinde solucanların yüzdüğü kavanozları seyretmek onu açmıyordu. Casino de Paris'de sahneye çıkmak için her şeyi yüz üstü bıraktı. Oradan da, ikili numarasına geçti. Lucienne'yle evlendi, ondan Jacqueline adlı bir kızı oldu ve boşandı.

Paris'e vardıklarında, Lewis sözünü tuttu. Edith'e telefon ederek, "Hoşunuza gidecek bir şarkım var" dedi. "Çok yetenekli birinin şarkısı. Sizi düşünerek yazmış sözlerini. Çok, çok iyi."

"Adı ne?"

"Jacques Pills."

"Hemen gelin."

Edith telefonu kapayıp banyoya koştu. Kendine gelmek için hemen bir morfin iğnesi... *son* iğne tabii! O hale gelmişti artık...

"Momone, aynada kendimi görüp Pills'le Nice'de tanıştığımda ne halde olduğumu hatırlayınca başladım zırlamaya. Yüzüm şişmişti, ihtiyar sarhoşların yüzleri gibi olmuştu, saçlarım berbattı, pırasa gibi sarkıyordu... On yaş ihtiyarlamıştım! Mümkün değildi, onlarla görüşemezdim, kendime çekidüzen vermeliydim. Telefon edip görüşmeyi erteledim. "Ben otelinize gelirim," dedim. Hastalık beni ne hale getirmişti, Momone."

Bana, uzun süre böyle yalan söyledi. Çok daha sonra gerçeği öğrendim, her şeyin nasıl olup bittiğini anladım.

Görüşmeye kahkahalar atarak ve geç geldi. İki adam sakin sakin, güler yüzle onu bekliyorlardı.

"Momone, Jacques hiç değişmemişti. Yakışıklıydı. Beni gördüğüne sevinmiş gibiydi, iki, üç kadeh attık, kendime geldim. Ardından konuya girdi, "Mesele şu, Edith; sizin için bir şarkı yaptım. Güney Amerika turnem sırasında, Uruguay'ın küçük ve güzel bir şehri olan Punta del Este'de."

"Şarkı sözü yazdığınızı bilmiyordum. Beste de sizin mi?"

"Hayır. Piyanistim Gilbert Bécaud besteledi. Çok yetenekli bir çocuktur. Dinlemek ister misiniz? Kendisi de burada.

"Bu Gilbert güneyli, gözleri ispanyol gözleri, esaslı bir çocuğa benziyor. Piyanoya geçti, Jacques şarkıyı söyledi:

İçimdesin sen
Ne yapsam boşuna
İnatla içimdesin
Kurtulmak istesem de
Hep yakınımdasın
İçimdesin sen
Ne yapsam boşuna
Her zerremdesin

Üşüyorum, yanıyorum
Ama boşveriyorum
Ne düşüneceklerine
Duramam, bağırıyorum:
Benim için her şeysin
Zehirlendim bir kere
Seviyorum ölesiye
İçimdesin sen
Ne yapsam boşuna

Dudakların tenimde
Ne yapsam boşuna
İçimdesin sen

"İçimdesin," iyi bir başlangıçtan da öte, yıldırım aşkıydı! Edith yolu tutmuştu bile. Her şey hoşuna gidiyordu: Şarkı da, erkek de. Yeniden kendini toplamıştı... Bitmişti iğne kâbusu. Bu adamın kolunda, artık morfine ihtiyacı olmayacaktı.

Bir saat sonra, Edith'in evinde baş başa akşam yemeği yiyorlardı. Arada, Edith banyoya girip hiç bir şey farketmemeleri için iğneyi yapmıştı; sondu yine... artık iğne yapmayacaktı! Buna inanıyordu!..

Kaybedecek bir dakika bile yoktu. Ertesi gün, Jacques "İçimdesin"in provaları için yeniden geliyordu; sonraki günler de. Edith'in yüreğinde Jacques vardı; ama içinde morfin ve bundan utanıyordu.

Edith'e morfin sağlayanların dışında -ona şantaj yapmak için pek beklemedi bu herifler- kimsenin morfinman olduğunu bildiği yoktu pek. İçki içtiği, geçirdiği kazadan sonra pek kendine gelemediği sanılıyordu. Herkes bir şey düşünüyordu...

Edith bu işten kurtulacağından, morfini kesmenin güç bir iş olmadığından emindi, ilk iğneyi birkaç saat direndi. Odasında tek başına, mücadele etti, etti... Sonra yere yattı. Sürünerek iğneyi, gizlediği yatağın altından (morfin aldığının duyulmasını istemiyordu) aldı ve hemen bir morfin yaptı kendine.

Bir kez daha, mumlardan bir orman altın bir mihrap (bu daha ucuza gelirdi) adadığı sevgili azizesinin desteğiyle birkaç saat dayandı... Ama Jacques onu gördüğünde, öyle bitik bir hali vardı ki, "Hasta mısın, bir doktor çağırayım mı?" diye sordu.

"Hayır, bir şeyim yok, geçecek. Romatizmalarım tuttu, ilacımı alacağım."

Ve gidip yine iğnesini yaptı.

Bütün gücüyle, bütün iradesiyle, tek başına iyileşmek istiyordu. Çok utanıyordu halinden. Ama kimsenin bu işten tek başına kurtulabildiğini sanmıyorum.

Bir gece bana telefon etti.

"Momone, çabuk gel, seni görmem gerek."

Koştum. Çocuk gibi kollarıma atıldı.

"Bir bilsen, bir bilsen... Söyleyemezsem patlayacağım, sancı gibi bir şey. Jacques'le evleneceğim..."

Birbirimize bakıyorduk, gözlerimiz yaşlarla dolmuştu.

"Ne aptalız değil mi, ne aptalız!.."

Doğruydu söylediği. Ama Edith'le ikimiz çok kolay duygulanırdık, birbirimizi etkilerdik. Edith duygulandı mı ben de duygulanırdım.

"Evlenmem hoşuna gitti mi?"

"Evet, biraz."

Hoşuna gitmesi için böyle söylüyordum. Beni asıl damat düşündürüyordu. Bu işe uygun görmüyordum onu. Pek sağlam değildi sanki. Ama, neden bir başkasıyla evleneceğine onunla evlenmesin?

Tatlı bir gülümsemesi, kırıtkan bir sosyete erkeği havası vardı onda. Neşeliydi, Edith'in de yeniden gülmesi, evde emirler veren, ara sıra gördüğüm ve karafatma sürüsü gibi kaçıp köşelere gizlenen asalakları, sülükleri kovan bir erkeğinin olması gerekiyordu. Başkalarının gözünde bir kocanın, bir sevgiliden daha saygı uyandırıcı olduğunu düşünüyordum.

"Hem sonra özgür, Momone; beni tanımadan önce boşanmış. Bir *yuva yıkıcı*, bir *erkek avcısı* olmakla suçlayamayacaklar beni... Bu sefer sevgilim, aynı zamanda da nişanlım! Sonunda bir nişanlım oldu!.."

Evlenme fikri onu çılgına çeviriyordu. Herkese, hiç tanımadığı ya da pek az tanıdığı insanlara bile bildiriyordu.

Edith'in gözünde evlilik çok önemli bir şeydi. Bir toplumsal değişiklik, bir terfi gibiydi. Oysa, bir dolu sevgili değiştirmiş olmayı hiç önemsemez, bunu söylemek onu hiç rahatsız etmezdi. Tersine, sevgilileriyle kıvanç duyar, her şeyi açık ederdi.

Hayatta her şeyi tanımış olan Edith'in, evlilik konusunda manastıra çekilmiş bir kızınkileri andıran görüşleri vardır. Onun gözünde, bir koca başka bir adam gibi değildi. Karısının üzerine titrer, onu korur, ona yardım ederdi. Hem sonra, koca aldatılır ama

bırakılmazdı! Buydu ihtiyaç duyduğu. Evliliğin kadınları değiştirdiğine kesinlikle inanmıştı ve bunun doğru olup olmadığını öğrenmek istiyordu.

Kendinden geçmiş, hep aynı şeyi tekrarlıyordu, "Bu benim ilk evliliğim! Yok, onu sevmeliyim..."

Edith'in kafasını kurcalayan gelinliğiydi. Bir gelinlik istiyordu. Gelinliksiz bir düğün, onun gözünde gerçek değildi.

"Sırtımda beyaz bir gelinlikle evlenirsem gülünç olmaz mıyım? (Ben, bu kadarını fazla buluyordum!) Duvak takmak da mümkün değil. Görüyorsun ya, hep bir eksiğim olacak. Genç kızlığa ilk adımımı attığım gün, sırtımda elbise, başımda taç, törene katılmadığım için bütün bunlar* ...Kilisede bu törene katılan kızların görünüşleri gelinler gibidir. Onları gördüğümde nasıl da canım çekerdi!"

İçkinin yıprattığı, morfinin kemirmeye başladığı bu kadın, on yaşındaki çocuklar gibi bir yeni yetme giysisi düşlüyordu. Şimdi, bunun ne olduğunu bilerek düşündükçe, içim paralanıyor.

Sonunda çareyi buldu, aklına bir şey geldi, "Dinle, iyice düşündüm. Meryem'in renkleri mavi ve beyaz. Meryem Ana'dan daha safı, temizi bulunamaz... Ben de gök mavisi bir elbise içinde evleneceğim. Duvağın yerine de, önü tül peçeli bir şapka giyeceğim. Böylece de fotoğraflarda beyazlar giymiş gibi görüneceğim!

Çok değişmişti, mutluydu. Oysa, dış görünüşüne bakılırsa pek sağlıklı değildi sanki. Yine de, eski siniri kalmamıştı. Bilmediğim şey, bunun çözümünü bulmuş olmasıydı: Morfinden yoksun kalmıyordu. Düğüne kadar dayanmak istiyordu, sonra meseleyi halledecekti. Bu da, Edith'in iyimser yanıydı: Sevdikten, bir erkeği olduktan sonra her şey düzelirdi, başka türlü olamazdı ki.

29 Temmuz 1952 günü, Paris'in on altıncı bölge belediyesinde, kırk altı yaşındaki René Victor Eugene Ducos -sahne adıyla Jacques Pills- otuz yedi yaşındaki Edith Giovanna Gassion'la evlendi.

"Belediyedeki bu nikah töreni hoşuma gitmedi. Hiç etkilemedi beni. Çırpıştırdılar bizim işi, bir kovalayan vardı sanki. Ama acısını çıkaracağım. Bu işi New York'ta, çok daha büyük çapta, kilisede yapacağız... Papazın karşısına çıkmadıkça kendimi evlenmiş saymayacağım. Tanrı'yla oyun olmaz. Bunun için yüzük takmadım, kutsanmadan önce nikah yüzüğümü görmek bile istemedim."

*) Katoliklerin "commukion" ya da "aynı inançta birleşme" törenini anımsıyor. (ç.n.)

25 aralık gününden önce* oyuncaklarını görmek istemeyen bir çocuk gibiydi. Hareketinden önceki ay, Boulogne'deki evi satmakla uğraştı.

"Bu evde yaşamam artık mümkün değil, içine girer girmez, kötü oluyorum. Burada çok çektim. Kötü anılarla ağzına kadar dolu. Burada geçirdiğim mutlu dünlerin sayısı çok az. Öyle yalnız kaldığım geceler oldu ki uluyarak ölümü çağıran bir köpek olmak isterdim. Burada kalsam delirirdim."

"Lannes Bulvarında, 67 numaralı binada Loulou bana düz ayak bir daire buldu. Girişi ayrı, ufak bir bahçesi var, dokuz odalı. Çok iyi. Burasını döşeyeceğim. Böylece, kocamla geri döndüğümüzde, yepyeni bir yere yerleşmiş oluruz. *Kocam* derken öyle büyük bir sevinç duyuyordu ki, hayata girmeyi sağlayan tılsımlı bir sözcük... bir uğurdu sanki bu.

Edith, beşinci kez Birleşik Amerika'ya gidiyordu.

20 Eylül 1952 günü, New York'ta, Saint-Vincent-de-paul Kilisesi'nde düşlediği nikah gerçekleşti. Sabah, Waldorf Astoria Oteli'ndeki dairesinde, Marlene Dietrich büyük bir tatlılıkla Edith'i giydirmiş, üzerinde gök mavisi tülden fiyonguyla beyaz gül koncalarından bir gelin çiçeği armağan etmişti. Edith mutluluktan titriyordu. Biraz şişmişti ama pek farkedilmiyordu bu. Tabii, morfini yapmıştı bile, ayakta durabilmesi için gerekliydi bu. Loulou Barrier, Marlene'nin yanındaydı, tanıkları onlar olacaktı. Edith ikisine de baktı. Dostlarının yüreğini deşen, açan bir bakıştı bu. İçinde her şey vardı: Sevinci, korkusu, umudu...

"Doğru olamaz bu... düş görüyorum..." dedi onlara.

Çok doğruydu söylediği. Loulou'nun kolunda kiliseye girdi. Tepeden tırnağa gök mavisi bir kumaşa sarınmıştı. Çanlar çaldı, org çaldı, güzeldi her şey... çok güzeldi! Ardında, deniz mavisi bir elbise giyen ve yakasına beyaz karanfil takan Jacques duruyordu. Karanfili görünce, Edith'in aklına ilk gelen, "Karanfil uğursuzluk getirir!" oldu. Ama hemen unuttu bunu, küçük bir bulutun üzerinde yürüyordu. Bir anda saf yüreği armağanını alıyordu: Çocukluğundan beri düşlediği gibi evleniyordu...

Papaz italyan asıllıydı. Okşayıcı bir Fransızcası vardı. Sözcüklere minik kanatlar takıyordu. Tüy gibi hafifliyordu bütün ağzından çıkanlar.

---

*) Bütün çocukların armağan aldığı noel günü. (ç.n.)

"Edith Gassion, Tanrı'nın ve insanların huzurunda, kötü ve iyi günlerde ölüm sizi ayırana kadar René Ducos'la evli kalmayı kabul ediyor musunuz?"

Ünlü ses, kemerlerin altında felakete meydan okuyarak, bütün gücüyle bağırdı, "Evet."

Papaz nikah yüzüklerini kutsadı. Edith birini kocasının parmağına geçirdi. Eli titriyordu... Yalnız heyecanın değil, alkolün ve morfinin de etkisi vardı bunda. "Düğün Marşı"yla birlikte kiliseden çıktı. Dışarda, Amerika'da âdet olduğu üzere, mutluluk getirmesi için dostları ve tanımadıkları bir dolu insan üzerlerine avuç avuç pirinç serpti.

Düğününde hiç bir şeyin eksik olmamasını istemişti, iki davet öngörülmüştü: Versailles müdürüyetinin verdiği bir kokteyl ve New York'un en ünlü lokantası Pavillon'da bir öğlen yemeği. Yemek çok neşeli geçti. Fransız şampanyası içiliyordu! Morfinini alan Edith çok gülüyordu, biraz fazla kaçıyordu kahkahaları.

Sonra davetliler teker teker gitti, Marlene sonsuz mutluluklar dileyerek Edith'i bir kez daha öptü.

Edith'le Jacques'i birleştiren düğün bitmişti bile. Onları ayıracak olan evlilik hayatı başlıyordu.

Birkaç saat sonra, Edith, Versailles'de sahneye çıkıyordu. Jacques de 'La Vien en Rose' adlı peçe kulübünde söylüyordu. İlk söylediği 'Çok Bağırıyor Bu, Bayan' oldu; ardından da Edith için yazdığı "Müthiş" adlı şarkı geldi.

Haftalar boyu, züppelerin Versailles'de Edith'i, "La Vien en Rose" de da 'Bay Piaf'ı dinlemeye gitmeleri moda oldu. Amerikan basınında 'Jacauel Peals* adı, hep Edith Piaf'ınkiyle birleştiriliyordu.

Geçirdikleri balayı pek çok kişinin ağzının suyunu akıttı: Hollywood, San Francisco, Las Vegas, Miami... Ama onlar için, bu balayı çalışma demekti parmak parmağa tutuşarak hayale dalacak, ay ışığını seyredecek zamanları yoktu. Yolculukta, Edith hiç bu kadar yalnız olmamıştı.

Hollywood'da ilk gece, Edith aynasının önünde yığıldı kaldı. Pudralanamıyordu, boyalar kalıp kalıp dökülüyordu, teni boyaya isyan ediyordu. Saçları donuklaşmıştı. Morfin etkisini gösteriyordu. Tek parlayan yeri gözleriydi, onlar da çok fazla parlıyordu. Genellik-

*) Amerikalılar, "Pills"i "Peals" yapmışlardı. (ç.n.)

le başkalarına yönelttiği o delice öfke nöbeti bu kez kendi kendine yönelikti. Kapı vuruldu. "Girin!" diye uludu. Gece kulübünün müdürüydü gelen.

"Edith, Charlie Chaplin salonda! Sizi dinlemeye gelmiş. Biliyor musunuz, hiç gece kulüplerine gitmez. Büyük bir başarı bu!"

"Momone, herif bana bunu söyleyince yumruk yemiş gibi oldum. Chaplin'in önünde şarkı söylemek çok önemliydi. Benim için, Charlie Chaplin sanatçıların en büyüğüdür! Filmlerinde, bizim gibi kızlar vardır, Momone. Şehirlerin sefaletini iyi bilir, bu yüzden de bana çok yakındır. Ama dehasıyla da o kadar uzaktır ki, o gece aramızda bir uçurum vardı sanki! Elim ayağım tutulmuştu, ağzımı açamıyordum.

"Onun için şarkı söyledim. Neyim var neyim yoksa döktüm ortaya. Bunu hissetmiş olmalı. Beni masasına çağırdı, hiç unutmayacağım şeyler söyledi: Pek seyrek olarak bir şarkıcıyı dinlemeye gittiğini, hiç birinin etkisinde kalmadığını, şehirlerin bütün sefaleti ve aynı zamanda ışıkları, şiiri olduğumu, şarkılarımdaki dramların bütün erkeklerle kadınların dramı olduğundan sınır tanımadığını, kendisini ağlattığımı söyledi...

"Nutkum tutulmuştu. Onun yanında oturmuş, 'Teşekkür ederim... Evet, evet, çok mutluyum!' derken budalaca bir görünüşüm olmalıydı. Bir ara gözlerim de sulandı.

"Hayatım boyunca, bir kitaplığı dolduracak kadar iltifat duydum, ama o başka şeydi. Şarkılarımın ötesinden benden söz ediyordu. Beni nasıl gördüğünü dinlerken allak bullak oluyordum.

"Önünde öylesine aptalca oturdum ki, eve dönerken beni budalanın teki sayacağını düşündüm."

"Ertesi gün, Charlie Chaplin, Hollywood'un büyük yıldızlarının ve prenslerinin oturduğu Beverly Hills mahallesinde davet etmek için Edith'i telefonla arıyordu.

"Momone, evini bir görsen, ne kadar güzel! Ben, içindeki hiç bir şeye dokunma cesaretini bulamıyordum. Renkli bir Amerikan filmi dekoru içindeydik; her gün boyanıyordu sanki bu dekor.

"Ona daha iyi baktım. Mavi, çok güzel, kirpik dolu gözleri var. Saçları gümüş rengi, sana gülümsedi mi ikiye bölünüveriyorsun. Tatlı, alçak bir sesle konuşuyor. Aşağı yukarı hiç el hareketi yapmıyor. Bütün söyledikleri gerçek, sade.

"Ünlü komik Fred Carno'nun yanında çalıştığı yılların hikâyelerini anlattı. Sonra kemanla bazı bestelerini çaldı. Bu alanda da yetenekli, ama bence müziği filmlerine benzemiyor, fazlaca tatlı.

"Giderken, benim için sözlerini yazıp müziğini besteleyeceği bir şarkı yapacağına söz verdi. Belki unutur! Ama ben o evi unutmayacağım. O evin içinde yaşamak ne hoş olmalı. Yalnız, bu işi beceremem, bende o yetenek yok."

Edith, Paris'e döndüğünde, Lannes bulvarındaki yeni dairesinde bir sürü yeminler etti. Bizim kırk yıllık Sacré-Coeur'umuza bile çıktı. Lisieux'lu küçük azizeye dualar etti, sarhoş bir dansöz gibi kendisini tersine çevirip duran morfini unutma cesaretini vermesi için ona bütün gücüyle yakardı. Ardından, eve dönüp XV. Louis üslubunda döşenmiş, yepyeni ve mavi odasındaki yatağa yığıldı. Neden odası bu Louis'in üslubundaydı da başka bir Louis'in üslubunda değildi? Haberi yoktu. Kendi kendine ev döşememişti hiç. Hep başkaları, kendi zevklerine göre düşüyorlardı. Edith'in evlerini. Aslında, yaşadığı yerin dekoru ona vızgeliyordu. Ona asıl gereken rahattıydı, bu evde de rahatı bulmuştu.

Odası bir avluya açılıyordu. Karanlıktı, gürültüsüzdü. En sevdiği şeydi bu. Balo salonu gibi olan salonunda radyolar, ses alma araçları, pikaplar, hoparlörlerle birlikte büyük bir kuyruklu piyango vardı... Yerde, Loulou'nun armağanı olan halının üzerinde bir yığın plak duruyordu; eşya yoktu. Oturmak isteyenler hiç bir üsluba sığmayan, ama rahat eşya ile döşeli olan bitişikteki küçük salondan koltuk getiriyorlardı. Kalabalık oldu mu, mutfaktaki iskemleler de çıkıyordu ortaya.

Evin mutfağı çok güzeldi. Ev kadınlarının okuduğu bir dergiden çıkmaydı. Bu haliyle, doğrudan doğruya Ev Sanatları'ndan geliyordu herhalde. Neyse ki güzeldi, çünkü Boulogne'dekinden çok daha sık olarak burada yiyorduk yemeklerimizi hep birlikte. Edith burada yün örüyordu, sabahlara kadar burada gırgırımızı geçiyorduk.

Bütün dostlarını gece yarısından sonra kabul ederdi, gece yarısından önce konuk ağırladığı seyrekti. Jacques'i, piyanisti Robert Chauvgny'yi, akordeoncusu Marc Bonel ve henüz önemli bir rol oynamayan, ama Edith'in sekreterliğini yapacak olan karısı Daniele'yi, Michel Emer'i, Guite'yi, Loulou'yu ve gelip geçicileri, kırıntıları, gidip gelenleri her zaman evde görebilmek mümkündü.

Edith için, dört yıl sürecek bir kâbus başlıyordu.

Amerika dönüşü onu gördüğümde korktum. Bu sefer durum ciddiydi. Neredeydi sokak köşelerinin o sağlıklı Edith'i? Paris'in bütün sokak çocukları gibi soluk yüzlü, ama sağlam; zayıf ama sağlıklıydı eskiden...

"Yorgunluk bu, Momone; bitiğim. Bak, sana ne getirdim."

Uğur getirmesi için çiçeğinden ayırdığı bir gülü bana verdi. Sonra düğününü, turnesini anlattı.

"Mutlu musun?"

"Evet! Jacaues harika bir erkek!"

Böyle diyordu, ama aklının mutlulukta olmadığını görüyordum. Benimle de değildi. Neredeydi? Bir türlü anlayamıyordum. Birtakım söylentiler duymuştum. "Patroniçe morfinman oldu," diyenler vardı, ama ben inanmak istemiyordum. Edith'in zevkleri hep sağlıklı olmuştu. Yapmacık, zararlı bir şeye düşkünlüğü yoktu.

"Yine romatizmaların mı tuttu?"

1949 yılında geçirdiği mafsal romatizması illetinden çabuk kurtulmuştu.

Bir aydır denizlerde kaybolan, kendisine cankurtaran simidi atılan bir insandı sanki. Bu cankurtaran simidine dört elle sarıldı.

"Evet, öyle. Anlıyorsun ya, kortizon beni yoruyor..."

Yalan söylemiyordu, romatizması da yeniden başlamıştı. Edith acıdan korkardı, dayanamazdı. Acının kendini göstereceğini sezince, kortizon iğneleriyle onun dişlerini törpülerdi. Doktor günde iki kortizon iğnesi vermişti, o dört tane yaptırıyordu. Reçetesiz alamayacağı için de, birtakım namussuzlar ona ateş pahasına satıyorlardı. Bir kortizon ampulünü elli bin franga bile aldığı oldu, morfin kadar pahalıya geliyordu bu.

Zavallının teki olsaydı, bırakırlardı ölesiye acı çekip haykırsın. Ama *Edith Piaf* dilediğini alabilirdi, para ödüyordu. Başarı ve para, insanı sefaletten de iyi öldürebilir.

Bir de öteki ampuller vardı, bir servete mal olan morfin ampulleri. Üstelik, bu düşkündüğü daha yeni başlıyordu. Uyuşturucu madde satıcıları, zavallı Edith'imi iliklerine kadar soydular.

Artık onunla yaşamadığımdan, durumun daha az farkındaydım. Edith'i ne kadar tanırsam tanıyayım, bana anlattıklarını kolay yutuyordum. Hem, bana her istediğini yutturuyordu. Gözlerimin içine

bakıyor, elimi tutuyor, "Biliyor musun, seni özlüyorum... Senden başka kimsem yok... Sen, Momone, ağzımı açmadan ne söyleyeceğimi biliyorsun..." diyordu.

Doğrusu, gerçek bunun tersiydi. Gözlerime perde inmişti! Bütün sorumluluk da otomobil kazasındaydı. O kazayı geçirmese asla morfine el sürmezdi Edith, sapık tutkuları olan bir insan değildi, böyle şeyleri bilmezdi. Bu kötü dönemden önce, eğlenmek için içerdi. Birlikte kafayı çektiğimiz zaman yeni bir heyecan tatmak amacını gütmez, gırgır geçip şakalaşmaya bakardık!

Kafasına bir atkı sarıyor, kötü giyiniyordu. Tıklım tıklım dolu bir gece kulübüne giriyor, bir masaya gidip, "Ben Edith Piaf'ım!" diyordu. Sözleri herkesi güldürüyordu. Kimse ona inanmıyordu. Bunun üzerine, bana dönüyor:

"Kerizlere bak," diyordu. "Beni görmek için dünyanın parasını veriyorlar. Bedavaya istemiyorlar! Edith Piaf olup olmadığım göreceksiniz!"

Başlıyordu şarkı söylemeye. Kendi kendini taklit etmeyi çok iyi becerirdi. Bir karikatür olurdu bu. Herkes de işi gırgıra vurur, hiç inanmazlardı Edith Piaf olduğuna.

Dışarı çıkarken gülerdi, hoşnut olurdu hayatından.

"Evlerine döndüklerinde şöyle diyecekler, 'Çılgın bir karı vardı, kontağın teki, bizi Edith Piaf olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Sanki bizi uyutabilirmiş gibi! Zavallı keriz!" Aslında, keriz olan kendileriydi. Bazen de tiyatroya giderdik. Edith düzinelerle eskimo, şekerleme alır ve bunları bedava dağıtırdı.

"Alın, teşekkürlerimizle kabul edin. Minnettar Sanatçılar Derneği dağıtıyor bunları..."

Bazen de, oyun sırasında çıkardığı rezaleti bağışlatmak için dağıtırdı bu aldıklarını." Özür dilerim baylar ve bayanlar, özür dilerim." derdi. Kabul etmeyenlerle de dalaşırdık.

İşin şaşırtıcı yanı, sahneden iner inmez onu kimsenin tanımamasıydı.

Edith için erkekler değil, aşk önemliydi hep. Aşka inanması gerekiyordu, onun için vazgeçilmez bir şeydi bu. Aşksız ne yaşayabilir, ne de şarkı söyleyebilirdi.

Bu yüzden çok kolay aldatılırdı, sık sık bana şöyle diyordu, "Görüyor musun, insanın Edith Piaf olduğunu, sömürüldüğünü, kendi-

siyle dalga geçildiğini, yatağındaki herifin bile büyük harflerle EDITH PIAF diye; düşündüğünü unutmak çok zor..."

Bu onun saplantısı olmuştu, başka şeyden söz etmiyordu. Kaygılanıyordum, hiç hoşuma gitmiyordu durumu. Karakter değişikliğine uğradığını düşünüyordum.

Edith, bu tür düşüncelerle hayatını zorlaştırmamıştı hiç. Boşverirdi. Kin bile tutmazdı. Kendisiyle alay edildi mi, çoğu kez birkaç gün sonra bunu farkederdi.

"Bana bak, Momone; itoğlu it beni keriz yerine koydu!"

Pek çok kere, hakkında dedikodu çıkaran ya da kamış atan insanlarla tatlı tatlı selamlaştığını, öpüştüğünü görmüşümdür. Ancak onlar gidince bağırırdı,

"Beni iyi uyuttu, namussuz! Ona bozuk çaldığını hatırlamadım yahu... Söyleyebilirdi ama!"

Ve basardı kahkahayı.

Kendisiyle matrak geçen kişilere para verdiğini gördüm. Ertesi gün, banyoda, bunu hatırlıyordu. O zaman da:

"Benimle matrak geçmişti ulan! Ah, bir daha gelsin de bak bir kuruş veriyor muyum! Bitti artık..."

Bir daha sefere, aynı kişiler yeniden geldiklerinde her şeyi unutur ve giderken hepsi mangırları cebe indirmiş olurlardı...

Bu yüzden, acılaşmasını anlayamıyordum. Gözleminden hoşlanmıyordum, çamurlu bir su birikintisi gibi bulanıktı bu gözler; karşısındakini görmüyordu sanki ya da çok fazla parlıyordu. Yatağından çıktığı yoktu. Yatak keyfini oldum olası sevmişti, ama bu kadarı normal değildi. Yatağın üzerine gevşekçe, bir paçavra yığını gibi uzanıyordu. Pis, saçlı başı darmadağın, dalgın, günlerce yataktan çıkmadığı oluyordu.

Gerçeği anlamak için uzun süre beklememe gerek kalmadı. Bir sabah telefon ettim, şu cevabı aldım:

"Bay Barrier'le Beyefendi, Bayan Piaf'ı Meudon'a götürdüler. Bir kliniğe yattı."

Evlenmeden önce Jacques, kendi kendine iğne yaptığını farketmişti. önce, yalnız kortizon aldığını sanmıştı. Ona da, bana anlattığı palavraların eşini anlatıyordu. Morfin de aldığını anlayınca, "Canım çok acıyor," demişti Edith. "Ama sen üzülme. Tehlike yok, alışmam."

Amerika'da, ancak morfin iğneleriyle ayakta duruyordu. Orada bir tedavi görmesi söz konusu değildi, haber duyuldu mu felaket olurdu. Anlaşmaların yerine getirilmesi söz konusuydu. Edith, sözünü tutmamış olmayı hiç kabul etmezdi. Paris'e döndüğünde, kendi kendini aldatıyordu. Günde iki iğne yapacağına yemin etmişti. Doktorun verdiği iğneleri hesaba katmıyordu. Fazladan iki iğne daha yapıyordu, uslu durduğundan, iki iğneden fazla yapmadığından emindi. Oysa dört iğne yapmıştı. Mücadele etmek istediği için de mümkün olduğu kadar geç yapıyordu bu iğneleri. Dayanamaz hale geldiğinden, enjektörü ve iğneyi kaynatacak ya da alkolle silecek kadar bile beklemiyor; elbisesinin, çorabının üzerinden iğneyi baldırına ya da koluna batırıveriyordu. Bu hareketle de hapı yutmuş oluyordu.

Jacques'le birlikte yaptıkları ikili anlaşmalar kötü gidiyordu, kocasından ayrılmak istemediği için Edith'in aklına bir şey gelmişti, Jacques'le *Yakışıklı ve Kayıtsız*'ı oynamak. Birinci bölümde şarkı söyleyecekler, ikinci bölümde de oyunu sunacaklardı.

İçine düştüğü durumda imkânsızdı bu. Dolayısıyla da, tedavi görmeyi kabul etti. Bir sabah, Loulou'nun ve Jacques'in kolunda kliniğe girdi. Korkuyordu, ama mutluydu.

"Sanki cezaevine giriyordum, yalnız burası cezaevinden daha temizdi. Ancak pencerelerde demiri parmaklıklar vardı ve beni teslim ettikleri hemşire, bir cezaevi gardiyanını andırıyordu, Béthune Celladıyla* karşılaşsa onu yere vurabilirdi. Her şey gibi hemşireyi de bir sis bulutunun ardında -elli ya da atmış bin frank karşılığı ampullerimi getiren herifler için de bu böyleydi- görüyordum... Kadın, donunda on kilo külçe altın gizlediğine inanan gümrük memurları gibi aradı üzerimi.

"Biz, uyuşturucu madde düşkünleri, söylendiğine göre her şeyi yaparmışız. Ben de bir uyuşturucu madde düşkünüydüm artık, bunu biliyordum. Bir banyoya sokup çıkardıktan sonra yatağa yatırdı ve iğne yaptı, ilk gün cennetteydim!"

Edith'in beş iğneye hakkı vardı. Her geçen gün iğne sayısı azaltıldı ve *iğnesiz* gün geldi çattı.

"O gün delireceğimi sandım. Korkunç acılar kaslarımı kesiyor, açıyor, paralıyordu. Sinirlerim kendiliğinden oynuyordu. Fırıl fırıl dönüyordum, düğümlenmiştim, sonra birden yay gibi gevşiyordum.

*) Fransa'nın ünlü bir 'catch' güreşçisi. (ç.n.)

Tepemde, beyazlar giymiş, belli belirsiz yaratıklar vardı. Yüzlerinin bazı bölümleri görünüp kayboluyordu. Ağızları balık ağzı gibi açılıp kapanıyordu, sesleri çıkmıyordu. Bağlıydım. Bir hayvan olmuştum, kendimi duymuyordum, salyalar akıtıyor ve bunu farketmiyordum. Ne bir saniye dinlendiğim vardı, ne de aklımı başıma toplayabildiğim. Bunun topu topu yirmi dört saat sürdüğünü söylediler, oysa ben bin yıl sürdüğünü sanıyordum.

Yirmi günün sonunda, doktor kürün sonra erdiğini ama daha iyileşmediğini, bir sinir nöbeti geçirebileceğini söyledi. Edith'in umurunda değildi, eve dönmek istiyordu.

Ne *Yakışıklı ve Kayıtsız*'da oynamak, ne de şarkı söylemek söz konusuydu. Edith bir koltuğa yığılıyor, bir divana ya da yatağına paçavra gibi uzatılıyordu. Yemek yemek, hareket etmek, yaşamak istediği yoktu. Jacques'le Loulou'nun içeri girip çıktıklarını görüyordu. Müzik dinlemeyi reddediyordu, bütün gürültüler başını müthiş ağrıtıyordu. Ellerine bakıyor ve sanki bunları tanımıyordu.

Bir gün yeniden konuşmaya başladı, dirilmişti. Bir mucize değildi bu: Yavaştan dönmüştü iğnelerine. *Yakışıklı ve Kayıtsız*'ın yeniden oynanışı meslek hayatının en büyük başarısızlığı, mali yönden de en kötü işi oldu. Oyunu kimse istemediğinden, "Vızgelir. Kendim yaparım bu işi" demişti.

Hepimizin ağzı açık kalmıştı. Marigny tiyatrosunu kiraladı, oyunu sahneye koymaya, Jacques Pills'le verecekleri konserin düzenini de yapmaya karar verdi.

"Harika bir şey, yeniden yaşıyorum!" diyordu.

Batağa gömülüyordu...

Bu hatanın bedelini cebinden ödedi. Fatura çok yüklüydü. Dekor bir milyon franga, müzisyenler günde yüz bine mal oldu. Bir dostunun plavrasına kanarak, gecede her birine üçer bin frank ödediği iki mandolinci getirmişti Floransa'dan. Makinistlere fazla mesai olarak yedi yüz bin frank verdi. Her şey böyleydi. Provaları yönetiyor, birkaç saat gecikmeyle geliyor, ayakta durabilmek için kuliste kendine iğne yapıyor ve bütün gece çalışıyordu...

Pills tatlı adamdı. Edith'i sevdiğinden emindi, ama ağırlığı yoktu, ne hayatta ne de sahnede. Amerikalılar ona *Bay Şirin* adını takmışlardı, nedeni de buydu. Birlikte verecekleri konserin başarısızlığa uğramaması için, Edith programındaki bütün güçlü şarkıları çıkarmış, en hafiflerini, gerek kendisini ve gerekse dinleyicileri dinlendi-

ren şarkıları bırakmıştı. En iyi şarkıların çıkarılmasından sonra, söyleyecekleri beş para etmezdi. Bu kayıtsız ve şerbetsi, gürlemeyen, açık bir çeşme gibi akıp giden Piaf, dinleyiciyi hayal kırıklığına uğrattı. Edith Piaf bu hale geldiyse tükenmiş demektir!

Bu kez, meslek hayatı boyunca ilk ve son olarak, Edith beni korkuttu. Sahneye koyduğu *Yakışıklı ve Kayıtsız* gerçekten insanı yere vuracak gibiydi. Ve Edith'i yere vurdu. Neler çekti, zavallı! Paul Meurisse'nin rolü Jacques Pills'e hiç gitmiyordu. Tepeden tırnağa gülümseme ve sevimlilikti Pills; susmak, somurtmak zorunda kalınca har türlü yeteneğini yitiriyor, sanki canı sıkılıyor, cezalandırılan yaramaz bir çocuğa benziyordu. Sahte mutluluk ampulleri Edith'in belleğini boşalttığından, oyun metnini kırıp duruyordu. Gala gecesi berbattı, eleştirmenler terbiyeli davranmak için kendilerini zorladılar, iki konser oyunun kötülüğünü unutturmuyor, daha da belirginleştiriyordu. Edith, görünüşü kurtarmak ve bir ay dayanmak için gereken parayı ödedi.

Bu kötü serüvenin sonunda, Edith'le Pills'i bir turne bekliyordu. Kişisel sislerinin, içinde debelendiği bataklıkların ortasında Edith, Pills'e dört elle sarılıyordu.

"Anla, Momone; onu bırakamam, ondan başka kimsem yok. Ne kadar tatlı, sabırlı olduğunu bilsen. Bir kez bile öfkelenmedi... Oysa ona neler çektirdim..."

Bir şey söylediğim yoktu, ama sanırım Pills'in kızmasını, hatta Edith'i eşek sudan gelinceye kadar dövmesini istiyordum. Ancak bunların hiç birini yapamazdı. Hayatı boyunca kadınları sadece tavlamıştı. Edith'i durdurmak için çelik gibi bir bilek gerekiyordu! Üstelik kolay insan da değildi, özellikle ciddi olarak batağa saplandığı sıralar.

Edith, Morfin ampullerine fazla yüklenmemek için içiyordu. Çoğu kez yaptığımız gibi, eğlenmek için değil de uyuşmak için. İçki konusunda da Jacques, muhafız olacak yerde kafadardı. Ayrıca, Edith'in elinde içki kadehi tuttukça morfine uzanmadığını düşünüyordu.

Çıktıkları turne sırasında, birlikte kaç kere zilzurna sarhoş oldular. Bir gece Lyon'da, bira içmek için saat yarımda bir meyhaneye girdiler. Sabahın sekizinde fena halde kafayı bulmuşlardı. Çevrelerinde herkes, sızmıştı. Ayyaşları koruyan bir Tanrı var mıdır bilmiyorum, ama kesin olan, o sabah arabayı Ayyaşlar Tanrısı'nın kullan-

dığıdır. Jacques ve Edith, kahvaltı etmek için Valence'ye gitmeye karar vermişlerdi. Oraya vardılar, bir kahveye girdiler ve yiyeceklerini ısmarladılar, 'Yağda yumurtayla beyaz şarap!'

Çok iyiydiler, kafaları dupduru, gözleri pırıl pırıldı. Edith hayranlıkla Jacques'e bakıyordu, sonunda kendisine kafa tutabilecek bir adam bulmuştu. Onu da kendisi kadar sağlam buluyordu ki, Jacques sevimli bir ayyaş gülüşüyle sordu:

"Yahu, Edith; bizi buraya kimin getirdiğini merak ediyorum."

Oysa arabayı kendisi kullanmıştı.

Konserlerini verdiği Royat gazinosunda, aldığı morfin-alkol karışımı, sonunda Edith'i korkuttu. Kulisteyken sahnenin girişini bulamıyor, tahtalara toslayıp bağırıyordu: "Namussuzlar, sahnenin girişini kapamışlar... Perdeyi araklamışlar, perde yok..." Kör olmuştu sanki. Onu sahneye itmeleri gerekti. Loulou korkudan zırıl zırıl terliyordu, korkunç bir şeydi bu.

"Şarkı söylediğimi sanıyordum ve ipe sapa gelmez şeyler çıkıyordu ağzımdan... Söylediklerimi güzel buluyordum. Ama beni ıslıklamaya, sonra da Leplée rezaleti sırasındaki gibi yuhlamaya başladılar. Bunlar, konserin sonunu bulmamı sağlayacak kadar ayıltı beni."

Bu olaydan sonra, morfin yeniden baş köşeye geçti.

"Turneyi nasıl tamamladığımı bilmiyorum. Odama geldiğimde aklım başımda olmuyordu; bir iğne yapıyor, şarkı söylüyordum. Sahneden çıkıyordum, Loulou beni kollarına alıyordu, yoksa yere yığılırdım. Direniyor, günde üç iğneden fazla yapmamaya çalışıyordum. Kısa sürede dörde vardım ve geçtim... Aynada kendimi seyrettiğimde hüngür hüngür ağlamak geliyordu içimden, öylesine tiksiniyordum..." Hayır! Dayanacağım, iyileşeceğim..." dedim bir gece kendi kendime. Ve iğne yapmadım.

"Sahneye nasıl çıktığımı bilmiyorum. Işıldaklar, içlerinden kırmızı yıldızların oynaştığı alevden ışıklarını üzerime boşaltıyordu. Müzisyenleri işitmez olmuştum, şarkıya girmek için çalışmalarını bekliyordum. İğrenç, vıcık vıcık bir terin yüzüme aktığını, boyalarımı da birlikte götürdüğünü hissediyordum. Sahnede iki yana sallanıyordum. Mikrofonu yakaladım, sıkı sıkı tuttum, iyice yapıştım. Onunla birlikte, fırtınaya tutulmuş bir geminin direği gibi sallanıyorduk... Ve şarkıya başladım... Sonra, birden durdum, ağzımdan tek söz çıkmıyordu. Uzaktan, dinleyicilerin güldüğünü işittim, kaba kahkahalardı bunlar. Birtakım sözler bana kadar ulaşıyor, başımda,

kulağımda yansıyordu... Bunun üzerine ağlamaya başladım... Marcel'i çağırdım... Kendi çocuğum muydu bu, yoksa Cerdan mı, bilmiyorum... Sonra seyircilere seslendim, "Bağışlayın!.. Suç bende değil... Bağışlayın!"

Perde kapandı. İlk kez, Edith Piaf, kötü de olsa şarkı söyleyememişti. Bilet paralarını geri vermek gerekti. Ertesi gün basın, 'Bayan Edith Piaf'ın sahnede bir rahatsızlık geçirdiğinden söz etti. Ama Edith kötü duruma düşmüştü.

Durumu çok ciddiydi. Paris'e döndüğünde artık kararsız kalamazdı, kliniğe dönmesi gerekiyordu. 1954 yılındaydık. O güzelim düğünün üzerinden iki yıl bile geçmemişti. Jacques elinden geleni yapıyordu, Edith'in yanında seyrek bulunuyordu. Onun da mesleği vardı. Hem sonra, bir yıkıntının kocası olmak için, insanın şarkıcı değil de aziz doğması gerekirdi.

Bu sefer, Edith klinikte dört gün bile durmadı. İğneden yoksun kalana kadar tüydü.

"Başım kırık buz parçalarından oluşmuştu, sivri uçları beynime giriyordu. Kafatasıma çekiçle vuruluyordu. Bütün elbiselerimi almışlardı. Aldırmadım bile, sabahlıkla kirişi kırdım. Kapıcı yerinin önünden emekleyerek geçtim. Bir taksiye atlayıp eve döndüm. Hemen zulama koştum. Ampullerim yerli yerindeydi. Her şey yeniden başlıyordu...

"Uyuşturucu madde gerçekten bir cehennem panayırı. Atlıkarıncalar, uçan trenlerle dolu... İnsan çıkıyor, iniyor, yeniden çıkıyor, yine iniyor... Her şey birbirine benziyor, her şey aynı kapıya çıkıyor; tekdüze, kurşuni, pis. Ama bu görülmüyor bile, devam ediliyor...

"İğneyi etime batırdığımda zevkten değil, rahatladığım için hırlıyordum. İnsanın iğneyi yapacağı an çabuk gelir, rahatlattığı için değil de acıyı kestiği için. Ne kadar hıyar şu insan denen yaratık. Çok aldın mı çok acı çekersin, daha az acı çekmek için de daha çok alman gerekir. Başın çoktan seni bırakıp gitmiştir. Sisler içinde yaşarsın."

Edith, bu durumda, Super-Circus'la bütün Fransa'yı içine alan üç aylık bir turneye çıkmayı kabul etti. Kimse ona engel olamadı. "Şarkı söylemezsem geberirim," diyordu hep. Asıl söylemediği, kendi kendini zehirlemek için paraya ihtiyacı olduğuydu. Bütün kazandığını harcıyordu.

Loulou büyük bir umutsuzluk içindeydi.

"İstiyor, yapacak bunu!.."

"Yaptı da, ama ne halde! Bir paçavraya dönmüştü..."

Loulou, onu üçüncü kez kliniğe yatırmak için yığılıp kalmasını bekliyordu. Bir daha kendiliğinden kliniğe yatmayacağını biliyordu.

Edith durumunun farkında değildi. Kolları, bacakları şişlerle, kabuklarla, yaralarla kaplıydı. Yüzünü boyamak, giydirmek, sonra da sahneye itmek gerekiyordu onu. Pek bir şeyin bilnicinde değildi. Torbacının uyuşturucu madde satıcısı kendisine tılsımlı ampulü getireceği anı bekliyordu sadece.

Turne herkes için bir kâbus oldu. Edith'e eşlik edenler tir tir titriyorlardı. Hasta olduğunu işiten gazeteciler, yığılıp kalacağı umuduyla arkasından koşuyorlardı. Bunu onlardan gizlemek, her konserin sonunda Edith'i kaçırmak için bin bir kurnazlığa başvurmak gerekiyordu. Saatler boyu kendine gelemezdi.

"Söylediklerine göre, sirk her gün bir şehre uğramış. Bilmiyorum, bir şey görmedim, hiç bir şey hatırlamıyorum. Her yer kapkara. Kırık dökük görüntüler var yalnız... Beni bir arabaya, oradan oteldeki yatağa, sonra piste itiyorlar... Piste çıkmadan iğneyi vurmuşum... Şarkı söylüyorum.... Ve bu iş böyle günlerce devam ediyor... Umurumda değil, hiç bir şey beni ilgilendirmiyor...

"Sirk, Cholet'de paydos ediyor. Loulou beni kucaklıyor, bir battaniyeye sarıyor, arabaya atıyor. Doğru kliniğe... 'Yine mi siz?' diyor doktor. Ve her şey yeniden başlıyor... Cehennemin ta kendisi!"

İşin en olağanüstü yanı, Edith'in bu durumda şarkı söyleyebilmesiydi. Su koyverdiği geceler seyrekti. Büyük Piaf'a eriştiği günler bile olmuştu.

Bu sefer, kür günde on iğneyle başladı. Ne hale geldiği açıkça görülüyordu. Dört iğneye indiğinde, Edith'de delilik nöbetleri başladı. Kalkıyor, eline geçeni kırıyor, saçı başı dağılmış, kükrüyor, uluyordu. Yara bere içinde kaldığından, onu bağlamak gerekiyordu.

Daha önce de yaptığım gibi her gün telefon ediyor, haberlerini almak için kliniğe gidiyordum. Başhemşire iyi bir kızdı, kuş uçurmazdı, ama iyi yürekliydi. Bunun hep böyle olduğunu, geçeceğini, kaygılanmamam gerektiğini, Edith'in aynı durumdaki başka insanlardan farklı olmadığını anlatıyordu bana. Asıl düşündüğüm, bu işin bitip bitmeyeceği, Edith'in eskisi gibi olup olmayacağıydı.

"Tabii, çok normal. Her zaman yeniden başlayan olur. Ama iyileşen de çoktur."

Yatağının çevresinde kimse yoktu, yasaklanmıştı bu. Ama kapısının önü de, koridor da bomboştu. Loulou'nun uzun ve kalın vücudunun gelip geçtiğini görürdü. Başka da kimse olmazdı pek. Onun için hiç bir şey yapamayacağımızı, Edith'in orada bulunduğumuzdan haberi bile olmadığını biliyordum. Ama bu yalnızlık yine de beni çok üzüyordu.

İğnelerin kesildiği gün geldi çattı. Ben de oradaydım. Bu kadar kötü bir güne rastladığımı bilmiyordum. Her zamanki gibi, üst kata çıktım. Aşağıdan, bir hastanın haykırışlarını işitiyordum. Asansörden dışarı çıktığımda Edith'in sesini tanır gibi oldum. Bağıranın Edith olmasını istemiyordum. Korkunçtu, can çekişen bir hayvanın sesiydi bu. İnsanın kafasına giriyor, beynini eritiyordu. Orada, kapısının önünde mıhlanıp kalmıştım. Biri dışarı çıktı, kapının aralığından alın damarları patlamak üzere, yatağına bağlı, durmadan bağıran, terden sırılsıklam olmuş bir yaratık gördüm. Çevresinde beyazlar giymiş kadınlarla adamlar vardı. Bir zamanlar kadın olan bu yaratığa; ağzı köpüren, salyalar akıtan bu yaratığa bir nesneye bakar gibi bakıyorlardı. "Edith değil bu... Edith değil bu..." diye mırıldanıyordum. Başhekim koluma yapıştı.

Gelin, orada durmayın, yakınları için çok kötü bir şeydir bu, ama önemli değildir. Yarın düzelecek. En kötü güne rastladınız.

"Ama acı çekiyor."

"Evet, korkunç acılar çekiyor. Gerekli de, başka türlü olamaz."

On iki saat süreyle, hiç durmadan haykırdı. Günlerce bu hayvan sesi beynimden çıkmadı, yüreğimi paralıyordu.

Sonra, Edith taburcu edildi.

"Biliyor musun, Momone; bağırıp çağırıyordum, dayanacak halim kalmamıştı, ama iyileşmek istiyordum. Bu sefer oldu sanırım. Doktorlar gözümü açtılar, "Dikkat edin. 'Üçüncü, altıncı, on ikinci ve on sekizinci aylarda morfin isteği yeniden kendini gösterebilir,' dediler."

Edith, sekiz ay süreyle odasına kapanıp karanlıkta oturarak, kimseyi görmek istemeden, yeniden morfine alışma korkusuyla Lannes bulvarındaki dairede yaşadı.

Yine de bu, çevresinde her türlü sürüngenin dolaşmasına engel olmuyordu. Uyuşturucu madde satan haydutlar ona yeni teklifler yapmak için her türlü engeli aşıyorlardı. Ne sözler de buluyorlardı,

"Eroini deneyin, Bayan Piaf; morfine benzemez, hiç tehlikesi yoktur." Edith karşı çıkıyor: "Hayır," diyordu. Derken başkaları beliriveriyordu ortalıkta, "Bize para verin, yoksa morfinman olduğunuzu gazetecilere açıklarız." Şoförlerinden biri -pek çok şoförü olmuşturbile şantaj yapmaya kalktı ona. Susmak için bir milyon eski frank istedi, Edith de bu parayı verdi.

Jacques yanındayken daha rahattı. Herkesi kapı dışarı etmekten çekinmiyordu o. Bir seferinde para isteyen bir herifin ağzını burnunu dağıttı.

Ama çoğu kez evde değildi. Edith, hiç bir şeyi umursamayan, sızdıracak para kalıp kalmadığından başka şey düşünmeyen adamlarıyla kalıyordu.

Kürler, morfin, satıcılar, şantaj pahalıya mal oluyordu... Ve Edith çalışmıyordu. Hallier'deki çiftliği, satın aldığı birkaç değerli tabloyu, hiç düşkün olmadığı bir avuç mücevheri sattı.

"İncilerle elmaslara yakışan bir halim yok... Üzerimde, çamurdan toplanmış gibi duruyor hepsi."

Ama Edith için, otuz kırk milyon frank su gibiydi. Loulou büyük bir umutsuzluk içindeydi.

Sonra, yeniden hayata döndü. Yeniden gündüzlere, ışığa katlandı. Odasının kepenklerini açtığını öğrenince, çok sevdiği güllerden bir düzine yolladım. Hemen bana telefon etti. Sesi normaldi, neşeliydi neredeyse.

"Bu sefer de paçayı sıyırdık, Momone."

Hepimiz rahat bir soluk aldık. Tam sırasıydı! Loulou, Amerika'dan, Versailles'den bir teklifle geldi.

"Loulou, gidebilir miyim?"

"Sizi bekliyorlar. Bir şey bildikleri yok. Kabul etmeniz gerek."

Mesleği onu yeniden kollarına aldı. Kazanmıştı. Bir tek aşk katılmıyordu bu bayrama. Edith erkek istemiyordu. Pills'i seviyordu; hatta Loulou, Charles Aznavour, Guite gibi dostlarından da az seviyordu belki... o kadar. Evliliğinin başarısızlıkla sonuçlandığını da biliyordu.

"Momone, suç kimsede değil, suç morfinde." Jacques yumuşak, sokulgan bir insan. Gülmek için yaratılmış, dram için değil. Bu işin içine giremediğinden de kenarda kalıyor. O zaman insan kendini yalnız hissediyor... Anladın mı?"

Şimdi, onları bir hendek değil, Colorado'nun Gran Canyon'u ayırıyordu.

Edith, New York'a gittiğinde, Jacques bir müzikal güldürünün provaları için Londra yolunu tuttu. Orada, Edith yeniden dünyaya geldi. Amerika ona yarıyordu, kendi dinleyicisiydi. Edith'in gözünde Amerikalılar sağlam insanlardı. Sevdikleri zaman ciddi olurlardı, sapına kadar erkektiler. Fransızlar gibi karı yanları yoktu. Onlardan her şeyi gizlediğini de kabul etmek gerek. Aile arasında değildi orada; Amerikalılar önünde daha sıkı duruyordu.

Edith için, basın her zamanki gibi iyiydi. Bir eştirmen şöyle yazıyordu, "Edith Piaf, küçük Fransız Isolde'si, aşk uğruna mertçe ölmeye devam ediyor. Yemek sırasında beş yüz kere, yemekten sonra da beş yüz kere, hep o eşsiz sesiyle ölüyor. En küçük gövdede en güçlü ses!"

Her gün, hakkında bir şey yazılıyordu. Her gün, gazeteler yatağının üzerine yığılmaktaydı. Ama yukarda sözünü ettiğim yazıyı unutmadı; onu çok etkilemişti. Paris'e döndüğünde bana sözünü etti.

"Görüyor musun, Momone; herifçioğlu haklı: Bir gecede aşk uğruna beş yüz kez ölüyorum. Hayatımı bilse kim bilir neler yazardı! Yalnız, aşk uğruna ölmediğim, aşktan yoksun kaldığım zaman da geberiyorum!... Anladın mı, Momone; evlilik de insana bir şey getirmiyor!"

Paris'te çalışmıyor, bekliyordu. Aşağı yukarı bir yıl, Edith hiç bir şey yapmadı. Kendine gelmekte güçlük çekiyordu. İkinci bir soluk muydu bu, bilmiyorum, ama kolay kolay doldurmuyordu insanın ciğerlerini.

Birden her şey değişti. Loulou, gecesi üç bin dolardan, Carnegie Hall'de söylemesi için bir teklif yapıldığını açıkladı. İlk olarak, bir müzikhol yıldızı Birleşik Amerika'nın en şık, en büyük konser salonunda şarkı söyleyecekti.

O sağlıklı çalışma ateşi yine Edith'in her yanını sardı. Lannes bulvarında her şey hazırlanmıştı. Her zamanki gibi, büyük bir hırsla çalışıyordu. Çevresindekilerin hepsini yere seriyor, onları hanım evlatlığıyla suçluyordu. Gülüyordu, mutluydu, formunun doruğundaydı.

1956 yılında, Edith yedinci kez New York'a ayak bastı. Bir kraliçe gibi karşılandı. Hava çok soğuktu, ayaz kol geziyordu. Uçak-

tan indiğinde, Loulou buz gibi havada durmasına engel olmak istedi. Edith, Marcel'in armağanı olan ve satılmaktan kurtulan vizon mantosuna sarındı. Gazeteciler arka arkaya fotoğraf çekmek istiyorlardı.

"Bırak, Loulou. Hasta değilim artık. Bırak da onlara istediklerini vereyim. Ben bu çocukların malıyım..."

Haklıydı. Günlerden beri, sürüyle insan Edith'i dinlemek için 15 derecede ve ayakta, kuyruğa girmiş bekliyordu.

Waldorf Astoria'daki odasına durmadan çiçek doluyor, çiçek sepetleri koridorlara taşıyordu. Eddie Lewis, çılgına dönmüş bir köpek gibi çevresinde dolanıp duruyordu.

"Çok formdasınız, geçen gelişinizden çok daha iyi gördüm sizi. Kocanız nasıl? Bu evliliğe neredeyse sebep olduğumu düşünüyorum da..."

Edith'in bakışında yıpranmış bir şey olduğunu görmüyordu. Cehennemden dönen bütün kişilerinki gibi, damgalıydı bu bakış. Ama bu yüzle, bu gözlerle Edith'in daha da büyüyeceğini hissediyordu.

Edith, Pierre Delanoe'nin şarkısı "Eski Áskerler"i o gece yarattı:

Dinle, Paris halkı,
Dinle, karanlıkta yürüyen ayakları,
Bak, Paris halkı, ebedi gölgelere,
Göklerinin altından şarkılarla geçen...

Bu şarkı allak bullak ediyordu insanı. Paris gökleri, Zafer Takında dalgalanan üç renkli bayrak ve Champs-Elysées gözler önüne geliyordu! Pek çok kişi gibi Edith'i Carnegie Hall'de dinlemeye gelen Pierre Delanoe, konserlerden birini banta almıştı ki eşsiz bir belgeydi bu. "Eski Askerler"in sonunda bağırışlar, alkışlar, ıslıklar bir fırtına gibi şiddetliydi ve neredeyse şarkı kadar devam ediyordu.

Dinleyiciler çılgına dönmüştü. Edith yirmi yedi şarkı söyledi. Perde indiğinde, salondakiler, yedi dakika süreyle dikilip kendisiyle birlikte bağırmak ve aşk uğruna ölmek isteğini içlerine sokan, uçsuz bucaksız sahnedeki bu minicik ve yalnız kadını alkışladılar.

"Loulou saat tuttu. Yedi dakika çok uzun bir süre, biliyor musun. İnsanın düşünecek zamanı oluyor. Onları dinliyordum... ne güzeldi... O kadar güzeldi ki... Fazla geliyordu bu kadarı! Beni sen anlayabilirsin, Momone. Yüreğimin sevinçten çılgına döndüğü bu birkaç dakika içinde, dinleyicilerimle evli olduğumu anladım. Jacques'le bağım kopmuştu. Suç ne onundu ne de benim. Ters zamana rastladı... Boşanmak için mahkemeye başvurdum. Evlilik bana göre değilmiş. Dört yıl sürdü ki bu kadarı bile kötü sayılmaz! Ama bitti artık. Kilise çanları, bir daha ancak cenazemde çalacak."

16
MORFİN FIRTINASI

Edith için Cargnegie Hall, başarıdan da öte bir zaferdi, kendi zaferiydi.

"Momone, bu bataktan kurtuldum sonunda. Biliyor musun, dostlarım, Amerikalılar bana çok büyük bir iyilikte bulundular. Onlarda züppece tavırlar takınmak yok, sevdikleri zaman içtenlikle gösteriyorlar bunu. Sana açıkça söyleyebilirim, yola çıktığımda ödüm kopuyordu; şimdi kendime güvenimi kazandım. Olympia'daki konserime hazırlanacağım."

"Dikkat et, Edith. Çok zorlama kendini, daha zayıfsın belki."

"Bir de sen çıkma başıma! Yeterince kafa ütüleyen var zaten. Kendine çok dikkat etmesini söyleyen doktorlara, general Eisenhower'in verdiği cevabı biliyor musun? 'BETTER LIVE THEN VE-

GETATE!'* Benim de kaybedecek zamanım yok, fazlasıyla kaybettim."

Lannes bulvarının güzel geceleri yeniden başladı. İnsandan yoksun değildi bu geceler. Chauvigny, Marc Bonel ve Danièle'ye şoför Robert Burlet ve kısa bir süre Edith'in bokyedibaşılığını yapan karısı Hélène; oda hizmetçisi Christiane, annesi aşçı Suzanne katılmıştı. Bunlar her zaman evde olanlardı. Bayan Piaf'ın yanında çalışanlar. Bir de Edith'i görmeye gelenler, önemlilerle daha az önemli olanlar, eski dostlar vardı: Loulou, Michel Emer, Guite, Contet, Charles... sonra ötekiler...

Kasıntı değildi, Edith. Bir metro istasyonunda rastladığı serseriyi de, André Luguet ya da Francis Blanche gibi ünlü kişileri de evine çağırırdı.

"Çırılçıplak soyundular mı, aynı mayadan geldikleri görülüyor! Öyleyse neden hepsini soframa davet etmeyeyim?"

Bir de gelip geçici olanlar vardı: Her zaman iyi karşılanan, geçerken şöyle bir uğrayıp merhaba diyen eski sevgililer; ve hemen o gün benimsedikleri. Tek eksiği yeni bir sevgiliydi; bu eksiklik de kendini duyuracaktı.

Lannes bulvarı gecelerinin tadını alanlar yeniden gelirlerdi. Hiç bir yere benzemezdi, vazgeçilemezdi buradan. Patroniçenin keyfine göre, ucuz kırmızı şarap ya da bira içilirdi. Kepçeyle havyar yenirdi. Yeterki biri havyar sevdiğini söylesin; Edith bunu duyurunca kilolarca havyar aldırırdı. Kendisi için değil, bir kahve kaşığı havyar ona yeter de artardı çünkü, pek sevmezdi bu mereti.

Plak dinlenirdi, özellikle de, saatler boyu şarkıdan söz edilirdi... İçerisi sıcaktı, dileyen sere serpe uzanabilirdi. Çevrelerinde dünya dönmeye devam etsin, oradakilere vızgelir, birbirlerine yeterlerdi bu insanlar.

Edith'in keyfi yerinde oldu mu şarkı söyler, yeni şarkıları dener, yapardı numarasını, çok güzeldi bul Gece, sabahın on birine kadar sürerdi. Orada olduğum zamanlar -çoğunluk oradaydım- Edith'le birlikte çok eğlenirdik.

"Şunlara bak, sızdılar! Hepsini yere serdik, Momone; ayakta bir tek kişi kalmadı!"

---

*) Yaşamak, sünepe bir hayat sürmekten yeğdir. (ç.n.)

Koltuklarda, derme çatma yataklarda, her yanda bir dolu insan paşalar gibi uyurdu.

Ben gözlerimi açmakta güçlük çekerdim, ama dayanırdım. Alışkanlık meselesi! Sonra, ortalıktan çekilmemi Edith anlayamazdı. Asker sonuna kadar dayanmalıydı.

"Hadi, gel. Eski günlerdeki gibi bir *banyo* alemi yapacağız..."

Eskisi gibi değildi banyo alemleri. Benimle bile, rol yapıyordu. Sık sık acı çekiyordu. Parmaklardaki eklemler hapı yutmaya başlamıştı. Bunun için de, hayata karşı sahtekârlık etmeyen Edith, kendi vücuduyla kumar oynuyordu. Vücudunun oyuna hâkim olmasını, kozları vücudunun oynamasını kabul etmiyordu. Kozları elde tutma hakkı ancak kendisinindi. Acı çeken vücudu fazla yakındı mı, onu dinlemiyordu; sesini duymamak için de, uyuşturucularla susturuyordu onu.

En güç iş de Edith'i yatırmaktı. "Uykum yok, Momone; yatmak istemiyorum." Sabrı yoktu. Uykunun kendisini yere sermesi, sızıp kalması gerekliydi. Uykuyu yatağında beklemek istemiyordu, bunun için de yığınla uyku ilacı alıyordu. Ama çok alışmıştı bu ilaçlara, her zaman istediği olmuyordu. Sonunda, kulaklarına balmumunu tıkıp gözlerini maskesiyle örtmeyi başardım mı, ayaklarımın ucuna basarak çekilirdim. Bu da her zaman sökmezdi. Çoğunluk, elim daha sokak kapısının tokmağındayken bağırdığını işitirdim, "Momone!.."

Bir gala öncesinde olsak da, Edith gecelerinin düzenini hiç değiştirmezdi. Yalnız, üstüne üstlük çalışırdı. Olympia'daki yeni konserinin hazırlıkları içindeydik. Edith, Paris'te şarkı söylemeyeli neredeyse iki yıl oluyordu. 1956 konserinin bu gala gecesi onun için önemliydi.

Her zaman kuşkucu olan Olympia yöneticisi Bruno Coquatrix (Edith hakkında bir sürü kötü söylenti yaymışlardı), Edith'le bir ay için anlaşmıştı. Bu da fena sayılmazdı ve ancak büyük yıldızlara tanınan bir haktı. Ötekilerin hakkı on beş günü geçmezdi.

Gala gecesi, açlıktan karnı guruldayan ve tertemiz bir köpeğe rastlayan pireler gibi sinirliydik! Bu Olympia konseri Parisliler tarafından beğenilinmezse, Edith'in meslek hayatı tehlikeye girecekti. Pills'le, Super-Circus'la çıktığı turneler sessiz geçmemişti. Birtakım dedikodular sızmıştı: "Biliyor musunuz, Piaf'ın işi ta-

mamdır! Anlaşmalarını yerine getirmiyor artık!" Toptan yere serilmesi, sıfırı tüketmesi bekleniyordu. Salonda, canavarlar iştahlarını bilemiş bekliyorlardı. Beşinci şarkıdan sonra, kuzu gibi melemeye başladılar. Bu konserde Edith'in ilk olarak söylediği şarkılar şunlardı: "Marie", "Bir Kadın", "Motosikletli Adam", "Sen Biliyorsun", "Bir Günlük Âşıklar", "Palyaçoya Aferin."

Edith'i uzun süredir sahnede dinlememiştim. O gece, daha ilk şarkısında etkilendim, sarsıldım, allak bullak oldum. Hiç böyle söylememişti. Uzaklardan geliyordu sesi.

Rüzgar keşişlemeden esti mi kum doludur, ciğerlerinizi yakar, önüne geleni silip süpürür; kopup geldiği çölü size fırlatır, suratınızın ortasına yersiniz bunu.

Edith'in sesi bütün şehri silip süpürmüş, alanlarda savrulup durmuştu. Meyhanelerde çalkalamıştı gırtlağını. Kenar mahallelerde, sokak köşelerinde, rastlantı sonucu eğlentilerde başlayan aşkları haykırmıştı... Ve bu aşk suratınızda patlıyordu. Sokağın ta kendisiydi, yürekten fışkırıyor ve içinizi paralıyordu. Halk çocukları gibi, küçük parmakları havada gezen züppeler de etkileniyorlardı, düşünecek zaman bulamıyorlardı... Aslında, şarkıların sözlerine pek kimsenin aldırdığı yoktu. Ünlü sanatçı Germaine Montero'nun söylediği gibi, Edith; "la-la-la" dese ya da telefon rehberinden adlar okusa dinleyicilerini yine aynı biçimde etkilerdi.

Ne saçına, ne giyimine, ne de yanlış söyleyip söylemediğine dikkat eden çıktı. Bunların hiç biriyle ilgilenilmiyordu. Edith yanılsa, şarkının orta yerinde dursa; tersine, herkes hoşnut olurdu. Böylesi daha gerçekti. Uyutmazdı Edith dinleyiciyi, numara değildi yaptığı. İçinden gelirdi bütün bunlar, içini kasıp kavuran aşktan ve acılardan. Ve lanet duyduğum, az kaldı Edith'i öldürecek olan morfin sanki içini temizlemişti, o zamana kadar görülmemiş güçte bir aşkla şarkı söylüyordu.

Perde kapanmak bilmiyordu, Edith tam yirmi iki kere sahneye çıkmak zorunda kaldı, program dışı on şarkıdan fazla söylemesi gerekti. Boğazım kurumuştu, alkışlamaktan ellerim acıyordu.

Bruno, arkadan gelen bütün anlaşmaları iptal ettirdi, Edith'in konserini bir, iki, üç kere uzattı. On iki hafta, Olympia sahnesinde kaldı Edith.

Salon her gün tıklım tıklımdı. En ucuz yerler bile karaborsada kapışılıyordu! Bilet fiyatları rekor denecek düzeye ulaştı. Olympia'nın günlük geliri üç milyon eski franktı. Edith'in plaklarının satışı üç milyona çıktı, dört ayda üç yüz bin plak sattı... Yalnız ilk iki hafta, Olympia konserinin plağı yirmi bin satıldı. Yıl boyu, bağlı bulunduğu plak şirketi Edith'e otuz milyon eski frank ödedi. Gecede, bir milyon iki yüz elli bin frank alıyordu. Bu sayıları duyan, "Amma kazanmış! Epey mangır biriktirmiştir!" der. Oysa yine beş parası yoktu!

Edith, mangırı hayatıyla kazanıyordu. Olympia konserinin başlarında doktorlar onu uyarmışlardı, "Her şarkı söyleyişinizde hayatınızı birkaç dakika kısaltıyorsunuz..." Bu sözlerle de onu korkutacaklarını sanmışlardı. "Umurumda değil. Şarkı söylemezsem daha çabuk geberirim!" Bu yüzden de parasını dilediği gibi döküp saçmakta özgürdü! Bir kenara para atmaya gelince, eskiden olduğu gibi bugün de böyle bir şey söz konusu olamazdı.

Yolum ve Şarkılarım adlı kitabında, Maurice Chevailer onu uyardı, "Küçük şampiyon, horoz siklet Piaf, hastalıklı denecek bir biçimde kendini harcıyor. Gücü gibi parası konusunda da tutumlu değil. Sevgimden gelen bir korkuyla yolunun kıyısında seçtiğim uçurumlara doğru, devrimci, dahice bir tavırla koşuyor sanki. Her şeyi kucaklamak istiyor. Her şeyi kucaklıyor. Yıldızlık mesleğinin çok eski tedbirlilik yasalarını hiçe sayıyor."

"Ne olmuş yani?" dedi Edith bunları okuduğunda. "Öldüğünde altından tabut yaptıracak parası varsa marifet mi? O gün bana, çam ağacından yapılma bir giysi yeterlidir. Hem sonra, genç ölmek istiyorum. Yaşlılığı kötü buluyorum, hastalık çok çirkin şey..."

Edith'in hayranlarından birinin, hayatında en büyük önemi olan Claude Figus'un Olympia'da yeniden ortaya çıktığı görüldü.

Claude, hiç unutamadığım küçük bir çocuktu. Edith'e tutkundu, daha on üç yaşındayken deli gibi âşıktı. Hem de sırılsıklam! Morfin yüzünden bir kere kliniğe yatmasıyla sönecek gibi değildi aşkı. Eski bir hikâyeydi bu. Onu 1947 yılına doğru tanımıştık. Edith, A.B.C.'de çalışıyordu. Hava yağmurluydu bir gece. Edith'in aspirini kalmamıştı. Sağa sola koşup aspirin bulmaya çalışıyordum. Almasa bile, elinin altında aspirin bulunması gerekliydi. Artistlerin çıkış kapısının önünde, dışarda, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun altında

cılız bir çocuğa tosladım. Yanından geçip gittim. Beş dakika sonra geri döndüğümde, bu cılız çocuk koluma yapıştı.

"Küçük hanım, sizi Bayan Piaf'ın yanında gördüm, beni içeri sokamaz mısınız?"

Bunun üzerine, dikkatle yüzüne baktım: Tatlı görünüşlü, kara perçemi kıvrılmış, yanakları kırış kırış ve beyaz, ucuz ama temiz giyimli, tam bir kenar mahalle çocuğu. Hoşuma gitti.

"Nerelisin sen?"

"Colombesliyim."

"Ben de Ménilmontant'da doğup büyüdüm. Bizim mahalle sizinkini bastırır yumurcak, gel bakalım!"

Göz ucuyla da kolluyordum onu. Bu yavru beni yirmi yaş gençleştiriyordu.

"Çok iyisiniz," dedi peşime takılırken.

"Çabuk ol, geç kaldım."

Koştum, onun da pergelleri iyi çalışıyordu. Sahne arkasına vardım, Edith başlamak üzereydi.

"Nedir o arkandan sürüklediğin? Dostlarını çocuk yuvasından mı topluyorsun artık?"

"Bana değil, sana hayran bu çocuk."

Kendisiyle konuşmak için renkli camdan inip gelen Jandark'a bakar gibi bakıyordu Edith'e.

"Burada kalabilirsin," dedi Edith. "Ama kimselere görünme!"

Bir tahta bölmeye yapışıp Edith'i dinledi. Hem öylesine yapışmıştı ki, dekorcular farkına bile varmadan, bölmeyle birlikte onu da götürebilirlerdi.

Ertesi gün, benim arkadaşım olduğunu söyleyerek kulise girmeyi başardı. Hayranlığı öylesine büyük, öylesine saftı ki, Edith ona bir resmini imzalayıp verdi.

"Adın ne senin?"

"Claude Figus."

"Kaç yaşındasın?"

"On üç yaşındayım, Bayan Piaf, ama sizi seviyorum."

Edith çok güldü.

"Aşkın yaşı olmadığını biliyorum, ama benimle evlenmek için en az on yıl beklemen gerekecek."

Edith nerede şarkı söylese küçük Claude'yle karşılaşıyorduk. Gala geceleri, paradi bileti alıp kulise sızıyordu. Gerçekten çok tatlı bir çocuktu. "Uzat aileni, Claude; dokunayım," derdi Edith ona. "Tahtaya vurmak uğur getirir."

Onu bulunduğumuz yerlerde görmeye alışmıştık. Büyüdüğünü, bir erkek olduğunu farketmiyorduk. Yıllar yılı eteklerimize dolanıp durdu, sonra, birden kayboldu.

1956 Olympia konserinin gala gecesi, Charles'le birlikte kulisteydim. Edith'in kapısında kuyruk olmuş bekleyenlere bakıyorduk ki, Coquatrix'in sesini duydum.

"Al bakalım voltanı, burada tanıdığın kimse yok."

"Var efendim: Bayan Simone'yle Bay Aznavour var."

Bu sözleri söyleyene baktım, yakışıklı bir gençti. Bizler gibi onu tanıyan ve her zaman iyi davranmış olan Charles, "Bu bizim küçük Claude, yahu," dedi.

"Erkek olmuşsun! Nerelerdeydin oğlum?"

"Askerlik yaptım."

"Edith'i görmek istediğini biliyorum. Yarın gel, daha rahat oluruz."

"Kuşkusuz, beni unutmuştur," deyişinden Edith'e' hâlâ tutkun olduğunu, ama fazla bir şey de beklemediğini anladım.

"Aynı sokakta oturduğumuzu biliyor musunuz?" "Öyleyse, neden gelip beni görmedin?"

"Cesaret edemedim."

Tam bir erkek görünüşündeydi, ama yüreği çocuk kalmıştı, görülüyordu bu.

Ertesi gün Edith'i görmeye geldi. Evinde kendisine tapan birinin bulunması gerektiğinden, Edith o gece Claude'yi Lannes bulvarına götürdü; sekreter yaptı ve Claude uzun yıllar, tam sekiz yıl yanında kaldı. Tatlı, çok namuslu bir delikanlıydı.

Edith'e hayranlığı hiç değişmemişti. Ona çok sadıktı. Edith, sırt derisinden abajur yapmak istediğini söylese, fazladan göğüs derisini de yüzüp verirdi. Edith ona hoşgörülü davranmazdı. İstediği an elinin altındaydı, canının çektiğini yapabilirdi. Zavallı küçük adam, boyu Edith'den çok uzundu ama, yanında yine de çok küçük kalıyordu. Edith onu bir lokmada yutuverdi.

Aylar boyu, her şeyin yerini morfin almıştı. Edith'in yakasına yapışmış, soluğunu kesmiş, bizimki başka şey düşünmemişti. Şimdi

durum değişmişti. Yeniden aşkın tadını alıyordu. İçi bomboştu, burada bir tek mavi çiçek yetişemezdi, oysa yaşaması için Edith'e böyle bir çiçek gerekiyordu. Aşksız kaldı mı, kendini rastladığı herhangi bir şeyin içine atıverirdi. Bundan emindim.

Her gece, Olympia'da sahneye çıkıyordu. Ama, sahneden ayrıldığı anla sahneye döndüğü an arasında uzun saatler vardı, fazlasıyla uzun. Ve Edith içiyordu. Bizim gibi, eğlenmek için değil; uyuşmak, yığılıp kalmak ve sonunda uyuyabilmek için içiyordu! Biranın şaraptan daha az kötü olduğuna karar vermişti, birayla kafayı tütsülüyordu iyice.

Claude, içkinin Edith için morfin kadar zararlı olduğunu bilmiyordu. Edith, çevresindekilere oyun yapar gibi, bira şişelerini Claude'ye verip odasında, banyoda, akla gelen her yerde saklatıyordu... Claude ona içki sağlıyordu. Edith, Claude'yi suç ortağı yapmıştı.

Loulou ve birkaç sadık dostla birlikte, içkiyle mücadele etmek istiyorduk. Ama Edith'le birlikte oturmayınca, bu mümkün değildi. Tek başına helaya gitmesine göz yumuldu mu tamamdı, aklından geçen her türlü hırtlığı yapacak zaman ve imkânı bulmuş olurdu.

Loulou onu yola getirmeye çalışıyor; Edith, Loulou'ya hiç aldırmıyordu. Ya da defteri kapadığına, yemin ettiğine, bir daha içmeyeceğine söz veriyordu. Alkol onda öylesine yer etmişti ki, üç bardak bira kafayı bulmasına yetiyordu. Ve Claude, o saf çocuk, bana şöyle diyordu, "Size yemin ederim ki fazla içmiyor, ben dikkat ediyorum!"

Edith'in, Birleşik Amerika'da, on bir ay sürecek bir turneye çıkması gerekiyordu. Hayatının en önemli, uzun turnesiydi bu. Orada Edith'e çok büyük paralar ödüyorlardı. Aldığı para, Bing Crosby ve Frank Sinatra'nın aldığından hemen sonra geliyordu. Bu ikisinin ardından, dünyanın en çok kazanan yıldızıydı. Loulou, bir kez daha umutsuzluk içindeydi.

"Ne yapacağız? Birleşik Amerika'da daha da azıtacak. Aşağı yukarı bir yıl, çok uzun bir süre! Momone, bir şey yap, senin sözünü dinler."

"Bunun doğru olmasını ne kadar isterdim, ama çok uzun süredir hiç kimseyi dinlemediğini biliyorsun. Ne yaparsın, aşktan yoksun, tayfasız bir gemi o, dalgalara kapılmış sürükleniyor! Edith'e bir erkek bulmak gerek."

En büyük eksiği buydu. Edith'le oturanların, hep yanında olanların umurlarında bile değildi: Hizmetinde çalışıyorlardı, o kadar. Böylesine iyi bir işi kaçırmaktan ödleri kopuyordu. Öyle bir işti ki bu, hanım hiç bir şeyle ilgilenmiyor, hiç bir şeyi görmüyordu! Para pınarı durmadan akıyordu. Küçük ırmaklar için iyidir bu, büyük ırmak olmalarını sağlar. Edith'in yanında çalışanların iştahı büyük nehir iştahıydı!

Loulou, içki şişesi avının iyi yapılmasını ve her yanın -XV. Louis üslubundaki yatağın altının, ilaç dolabının, yerli dolapların, lavaboların, kuyruklu piyanonun, çöp tenekesi dahil içki şişesinin gizlenebileceği her yerin- iyice aranmasını sağladığında, içecek bir şeyi kalmadığını gören Edith deliye dönüyor, eline geçeni kırıp döküyordu. Ya da ayağına terliklerini geçirip geceliğinin üzerine mantosunu atarak karanlığa karışıyor, bir bara girip kafayı çekiyordu.

Bir sabah, şoförün karısı Helene'ye barmenin teki telefon etti, "Saat sabahın altısı, dükkanı kapamamız gerekiyor. Gelip hanımınız Edith Piaf'ı alın buradan. Gitmek istemiyor, 'Seninim,' diye bağırıp duruyor... Uykumuz var. Çek karnesini de getirin gelirken, borcu epey yüklü."

Şoför, karısı, Marc Bonel ve Claude, o anki keyfine göre, ya müzik dolabını ya elektrikli bilardoyu ya da perdeleri eve götürmek isteyen patroniçesini almaya koşuyorlardı.

Hayır, hiç keyifli değildi Edith'in sarhoşlukları...

Bir gece, hareketinden hemen önce prova yapmaya karar verdi. Bir şarkının orta yerinde durdu.

"Banyoda bir şey unuttum."

"Alıp getireyim, Edith," dedi Claude.

"Tamam, sen de benimle gel."

Bir kliniğe kapatıldığı günden beri, Edith yalnız kalmaya dayanamıyordu. Her yere biriyle gidiyordu, özellikle de helaya. Yanındakinin erkek ya da kadın olması önemli değildi, kapıyı aralık bırakıyor ve ancak o zaman rahat edebiliyordu.

Bir süre sonra, gözleri parlayarak geri döndü. Şarkı söylemeye başladı, gülmeye koyuldu.

"Beceremiyorum... Sözler birbirine karışıyor, hepsi aynı zamanda çıkmak istiyor... 'İtmeyin birbirinizi!' diyorum... beni dinlemiyorlar... Ağzımda birikmiş çok söz var diyorum size... Gidip hepsini tükürmeliyim..."

Yeniden dışarı çıktı. Döndüğünde sararmıştı, burun kanatları büzülmüştü, alnı ter içindeydi.

"İyi değil misin, Edith?"

"Hayır. Şu sözler konuşmama engel oluyor... Bir daha gidip geleyim."

Birkaç saniye sonra bir haykırış, ardından kırılan bardakların sesi işitildi.

Başta Claude, herkes koştu. Edith'i yatağına çıkmış, tam bir delilik nöbeti içinde haykırarak, boş ya da dolu bira şişelerini odanın bir köşesine atıp kırarken bulduk.

Bira dalga dalga akıyor, kokusu insanın içini sulandırıyordu. Saçı başı dağılan Edith haykırıp durmaktaydı: "Örümcekler... sıçanlar... öldürün onları... öldürün onları! Geliyorlar, çıkıyorlar! Ayakları... ayakları... beni tırmalıyor..." Edith giysilerini paralıyor, bağırarak yüzünü ve kollarını tırmalıyordu.

"Dayanılır gibi değildi," diye anlattı Claude. Simone, Simone! Bu kadar yetenekli bir insan, şarkıcıların en büyüğü nasıl böyle şeyler yapabilir?"

Zavallı çocuğun gözleri yaş içindeydi.

Gece, bir cankurtaran Edith'i götürdü. Onu zaptetmek için iki kişinin, kollarına ve bacaklarına yapışması gerekmişti. Müthiş acı çekiyordu. Ertesi gün, Edith bir kliniğe kapatılmıştı. Bir ay sonra da tükenmiş, ama iyileşmiş olarak çıkıyordu.

"Zavallı Momone'm, bu kür denen rezalet her şeyden beter. Aklının almayacağı kadar çektim! Alçaklar! Tıpkı aşk gibi bu, hep iyi başlıyor, ama nasıl da kötü bitiyor! İlk gün, kalın kollu hemşire - orası erkek kılıklı karılarla dolu- odama geldi ve neler istediğimi sordu. Oldu olacak, esaslı bir liste yaptım kendime: Önce beyaz şarap, bütün gün bira, yemeklerde okkalısından kırmızı şarap ve sonunda viski. Bütün gün, hemşire istediklerimi getiriyor ve bütün bunları nasıl yalayıp yuttuğumu gözlüyordu. Doğrusu, bu konuda bana güvenmesi gerekirdi. Akşam, olacağım kadar olmuştum. Sesim kısılana kadar şarkı söyledim. Yalnızlığımın dışında, iyi eğleniyordum.

"Biliyor musun, doktorların yöntemleri değişmiyor. Morfinde olduğu gibi, her geçen gün dozu biraz azaltıyorlar. Ama aynı zamanda da, kusturucu bir ilaç veriyorlar. İçki bardağını görüp bunu içeceğini düşününce, yaklaşır yaklaşmaz miden kalkıyor. Alçakça bir işkence bu. Ne halde olduğumu, ne yaptığımı bilmiyordum artık.

Hasta bir it gibi yatağa sıkı sıkı yapışmıştım. Hıçkırıyordum, ağlıyordum, yalvarıyordum, "Yeter! Yeter!" diyordum. Sonra, yeni nöbetler geliyordu. İğrenç, kıllı, vıcık vıcık, bin bir bacaklı hayvanlar görüyordum! Böyle bir acıyı insanın aklı almıyor.

"O güzelim gırgırlarımızın, o keyifli sarhoşluklarımızın bütün bu rezilliğin içinde boğulup gideceğine inanmazdım! Bir alkoliğe uygulanan kür gerçekten berbat şey. Yine de, Momone; sana yemin ederim ki bunu yapacak iradeyi kendilerinde bulanlar iyi insanlar."

Turneye hazırlanması için on günü kalıyordu, ama yola çıktığında formdaydı.

New York'tan Hollywood'a, Las Vegas'a, Chicago'ya, Rio'dan Buenos Aires'e kadar... Özellikle de yalnız süt ve meyva suyu içerek on bir ay gezmek uzun, çok uzundu! Geri döndüğünde Edith'in canına tak etmişti, ama mutluydu.

"Bu yolculuğun ne kadar güzel olduğunu bilemezsin, belki biraz uzundu, ama harika geçti. Frisco'da nefis bir sürprizle karşılaştım: Limanda, 'Jeanne d'Arc' adında bir Fransız savaş gemisi vardı. Komutanı beni davet etti. Bir denizciye hiç hayır demem. Dostlarla ve Amerikalı gazetecilerle gemiye gittim.

"Komutanın motoru beni almaya geldi, gemiye yanaşınca ne göreyim: Bütün denizciler, bir amirali karşılarmış gibi esas duruşa geçmişti. Bu kadarla da kalmadı, güverteye ayak bastığımda bir tören kıtası beni selamladı. Beni, Edith Piaf'ı! Amerikalıların suratlarını görecektin. Bizde bu işlerin iyi yapıldığı inancındaydılar.

"Seni çok aradım, Fransız donanmasını denetleyişimi görsen pek eğlenirdin. Söz aramızda, bana bunu borçluydular. Pek çok kırmızı pomponlunun* gönlünü hoş ettik değil mi, Momone?"

"Gençler, gerçekten müthiş; öyle şeyler düşünüyorlar ki insanı yürekten vuruyorlar. Yılbaşı günü, Columbie Üniversitesi öğrencileri, Özgürlük Heykeli'nin önünde "Akordeoncu"yu söylememi istediler. Açık havada ve o soğukta biraz tekledim sanırım, ama onlar için şarkı söylemek harika bir şeydi. Heykeli yerinden oynatacak bir 'Hip, hip, hip, hurra!' çektiler bana.

"Bu şarkıdan sonra susamalarına hak veriyorum! Söylediklerine göre, Amerikalılar üzerinde böyle bir etki yapıyormuşum. Amerikalı bir gazeteci şunları yazdı: 'Edith Piaf, Birleşik Amerika'nın en iyi

*) Fransız denizcileri, kırmızı ponponlu bere giyerler. (ç.n.)

şampanya satıcısı. Bir gece kulübünde şarkı söylemeye başladı mı, insanın boğazı heyecandan kuruyuveriyor."

"Başıma matrak bir de olay geldi. Bir Parisli, büyük bir zarf içinde bana başarı dileklerini yollamış. Adresimi de bilmediğinden, zarfın üzerine 'Edith Piaf-Birleşik Amerika' yazmış. Postacılar da zarfın üzerine, "Paris postacıları sizi öperler" diye eklemişler. Mektup elime geçene kadar, uzun süre peşimde koştu! Her gittiği yerde, oranın postacıları üzerine bir şey çiziştiriyorlardr. 'Biz de öperiz', 'Chicago postacıları sizi çok seviyorlar', 'Los Angeles de öncekilere katılır' gibisinden. Sonunda, mektup elime geçtiğinde bir tek boş yeri kalmamıştı! Posta idaresi mektubun kaybolmasından korkmuş olmalı ki, bana biriyle yolladı. Getiren postacı da, kapımı vuracak yerde "Pembe Hayat"ı ıslıkla çalmaz mı? Güzel değil mi bu?

"Paris sokaklarının havasını içime çekmeden, dostlarımı görmeden geçen bir yıl çok uzun! Üstelik, örümcek ağına düşen bir sinek gibi, turne saatlerinin ipleri arasında tutsaktım. Bu ağdan çıkmanın yolu yoktu. Yine de işler tıkırında gitti. Amerikalılar yeni bir turne yapmamı istiyorlar. Bana karşı olağanüstü iyiydiler. Onları çok seviyorum, ama pek acelem yok!"

Eleştirici bir gözle, evinin içinde yabancı gibi dolaşan Edith'e baktım. Onu çok daha iyi, incelmiş, elleri neredeyse normale dönmüş buldum. Ama içimin artık hiç rahat etmeyeceğini, hep dertlerin yeniden başlamasından korkacağımı biliyordum.

Bavulları eve bıraktılar. Edith birinin üzerine çöktü.

"Bunların üzerinde oturmak fena değil. Oldukları yerde bırakacağım, pratik oluyor. Bu berhanede oturacak yer sıkıntısı var hep. Biliyorsun ki, artık öğlene kadar sadece su, öğle yemeğinde bir bardak şarap, gündüz süt (pek sevmiyorum mereti), akşam da en fazla iki üç kadeh içki içiyorum."

"İyi geliyor mu?"

"Bir zararını görmüyorum. Ama mantıklı olmak çok sıkıcı! Piyanonun üzerindeki kağıt destesini gördün mü? İş eksik olmayacak!"

Rasgele, bazı kağıtları aldı, okudu, piyanoyu tıngırdattı, Guite'yi telefonla aradı.

"Guite, döndüm. Ben yokken ne yaptın? "Sokak Kızı Irma"nın müziğini mi? Hoşnut musun? İyi. Benim için çalıştın mı? Evet mi? Öyleyse çabuk gel, çoktan burada olmalıydın! Artık sensiz yaşayamam. Seni ne kadar özledim, bilsen!"

Bu cümleyi, o gün birkaç kez işittim. Her seferinde de içten geliyordu. Hepimizin özlemini çekmişti.

Marguerite daha piyanonun başına oturmamıştı ki, Edith ona bir metin uzattı.

"Oku şunu. Michel Rivegauche'nin *Bekleme Salonu*. Çok yetenekli bu herif. Onu getirttim."

Marguerite daha elindekinin tamamını okuyamadan, "Şu plağı dinle!" dedi Edith. "Bu müziği Güney Amerika'da keşfettim, Peru'daki bir turne sırasında. Bir İspanyol kadını söylüyordu."

"Ah, Edith," dedi Guite. "Çok güzel! Bir daha Çal..."

"Buna söz de yazmak gerekecek. Kim yapar?"

Şarkının sözlerini Michel Riveguache yazdı ve "Kalabalık" ortaya çıktı:

Bizi iten
Birbirimize doğru sürükleyen
Kalabalığa kapılıp gidiyor,
Tek vücut oluyoruz.

Michel, Edith'in son buluşuydu. Zayıf, incecik bıyıklı, sessiz filmlerdeki Arjantinli kadın avcılarını andıran, kaşları kalkık ve saçları dağınık biriydi. Tatlı, zeki, çok yetenekli, olayların biraz gerisinde kalmış bir adam. "Kalabalık"ı yazdı, ama Lannes bulvarında bir heyecandır gidiyordu. Büyük Piaf geri dönmüştü. En iyiler arasında anılan 58 Olympia konserini hazırlıyordu.

Yeni şarkılar, daha çok Pierre Delanoe, Michel Rivegauche imzasını taşıyordu. Michel, Edith'in çalışma biçimine ayak uydurup gece dostlarından biri olmuştu, ama Rivegauche'nin memurluğundan arta kalan bir yanı vardı. Ona göre geceler uyumak içindi. Ya da, gece çalışılırdı ama zamanını boşa harcadığı izlenimini duymak istemiyordu. Edith'le çalışanın ona ayak uydurması gerektiğini, ancak aklının estiğinde işbaşı yaptığını, ama o zaman da herkesi yarı yolda bıraktığını bilmiyordu. Yine de bu, Edith için "Eski Askerler"i, "Bastille Şeytanı"nı, "Sen Onu İşitmiyorsun"u yazmasına engel olmadı.

Herkes, yine Edith'in çevresinde toplanmıştı. Claude de patroniçenin dönüşünü kaçırmarmştı. Her zamanki bağlılığıyla, işinin başındaydı garip.

Birkaç haftada Olympia konseri hazır oldu. Herkes neşe içindeydi. Biz, eskiler, Edith'imize yeniden kavuşmuştuk. Hayatına yeni bir erkeğin girdiği günler gibi iyiydi havamız. Ve yeni biri çıktı ortaya: Félix Marten.

Olympia konserlerinden önce, Edith, programını bir taşra turnesinde kıvama getirme kararını vermişti. Her zamanki gibi, Loulou her şeyi hazırlamıştı. Hep açık sözlü olduğu ve Edith'i iyi tanıdığı için, uyarmıştı onu.

"Programınızda yeni bir şarkıcı olacak. Adı Félix Marten."

"Sana güvenim var," karşılığını vermişti Edith.

Turnenin ilk gecesi Tours'da, Edith, her zamanki gibi içini kemiren sahne korkusuyla soyunma odasında oturuyordu. Bu da, ona nezaket ziyareti yapmak için hiç uygun bir an değildi. Boyanıyordu, onu çok öfkelendiren şeylerden biriydi boyanmak. Tam o sıra kapı vuruldu.

"İyi geceler, Edith. Ben, Félix Marten."

Edith, kundaktayken görgü kurallarıyla pek haşır neşir olmamıştı belki. Ama bu adam onun *Edith Piaf* olduğundan şüphe etmez gibiydi ve Tanrı Babanın oğluymuş gibi tanıtıyordu kendini... "Biliyor musunuz, ben İsa Tanrı Babanın oğlu..." Bu da Edith'in hoşuna gitmedi. Onu eğitmeye karar verdi. Ama Félix Marten sözlerinin sonunu daha getirmemişti. Ekledi, "Sizinle birlikte çalışmaktan çok hoşnutum, teşekkür ederim..."

"Bir şey değil..."

Belki neyin nerede söyleneceğini bilmiyordu Félix, ama işinin ustasıydı.

Edith onu bir kere, iki kere, üç kere dinledi. Sahnede tam bir şüpheciydi. Ama Edith yufka yürekli olup olmadığını merak ediyordu. "Güzel Bir Kravatın Var"ı, "Bir Çek Yaz Bana"yı, "...İçin Müzik"i söyledi. Bu şarkılar arasında çiçek bitmezdi; ne toprakta yetişen çiçek, ne de serde açan. Onu dinledi ve kararını veremedi. Oysa Félix'de bir şey, bir kişilik olduğundan emindi. Ona baktıkça omuzlarını gitgide beğenir oldu, bu adamdan 'Seni seviyorum' sözlerini işitmenin insanın yüreğini gerektiği gibi ürperteceğini düşündü.

Birkaç gün sonra, Edith bana telefon etti.

"Momone, tamam; aşkla nişanlandım."

Bir kez daha başlamıştık...

Bu sefer ben Edith'e sordum:

"Onda ne buluyorsun?"

"Benim için bir kokteyl bu herif. Motand'ı andıran bir yanı var: Boyu bir seksen yedi ve dok işçiliği yapmış. Meurisse'ye de benziyor: Soğuk, *kendimi hiç kaybetmem* havalarında. Yakışıklı haydut yanıyla da. Pousse'yi andırıyor."

"Erkek değil bu senin adamın, soytarı!"

Félix Marten'de en çok hoşuna giden, onu ünlü biri yapmaya, dilediği gibi yoğurmaya karar vermesiydi. Uzun süreden beri bir erkek çıkmamıştı tezgahından. Kaybedecek zamanı da yoktu, Loulou'ya şöyle dedi: "Coquatrix'e telefon et, programımda Marten'i de istiyorum."

Elinde Piaf olduktan sonra, Coquatrix, Marten'e güveniyordu. Edith istese, Toska'yı söylemesi için biri dilsizle bile anlaşabilirdi. Hem, geri kalanlar ne kadar ucuza gelirse o kadar hoşnuttu hayatından. Félix Marten'in adı da, fazla para istemesine yol açacak kadar tanınmıyordu. Hiç bir güçlük çıkmadı. Ama işin en ters yanı; Edith'in, Marten'ini ortaya çıkarmak için topu topu bir buçuk ayının bulunmasıydı. Bu haliyle hoşuna gitmiyordu. Piaf fabrikasından çıkabilmesi için her şeyi yeni baştan öğrenmesi gerekliydi. Edith bir dakika bile kaybetmedi: Marguerite'ye, Henri Contet'e ve yeni keşfi Michel Rivegauche'ya telefon etti.

"Bana gelin, yarın Nevers'de olacağım, size göstermek istediğim yeni biri var. Benimle Olympia'da sahneye çıkacak, bir repertuvarı olsun istiyorum."

Üçü de Nevers treninde buluştular. Edith onları iyi seçmişti, hiç biri kendisine direnmezdi.

O geceden başlayarak, üçünü de işe sürdü, iki gün sonra aptallaşmış, kafaları bomboş, yirmi dört saat aralıksız uyumaya hazır, Paris yolunu tuttular. Edith turneden döndüğünde istediği şarkılar hazırdı.

Aşağı yukarı bir ay süreyle hepsini dörtnala sürdü. Bir yandan konserine hazırlanıyor, bir yandan da yeni erkeğini hazırlıyordu. Félix'in esneklikle ilgisi yoktu. Kendine göre fikirleri vardı ve bunlar Edith' inkilerle pek seyrek uyuşuyordu. Yves'le ve Compagnons topluluğuyla çalışırken tanık olduğumuz kavgaların benzerleri sık sık geçiyordu aralarında.

"Aşkı söyleyeceksin."

"Ben bu işe yatkın değilim."

"Sana söylediğim şey için yaratılmışsın. Aşk başarının sırrıdır."

"Ben orospu değilim."

"İyi ya. Orospular aşk şarkısı söylemezler, sevişirler..."

Yine de, Edith haklı çıkacaktı. Félix Marten; "Seni Seviyorum Sevgilim"i söyleyecekti.

Félix, tam anlamıyla yeni PATRON değildi, ama yine de mavi elbisesini armağan olarak aldı. Charles Aznavour'un deyimiyle *Piaf'ın Çocukları* arasına girdi. Edith'i tanıyacak pek zamanı olmadı, nasıl edip de ara sıra baş başa kaldıklarını hep merak etmişimdir...

Turne dönüşü, Olympia konserlerinden hemen önce, Edith bir de *Yarının Âşıkları*'nı çevirecek zamanı buldu.

"Anlıyor musun, Momone; bu filmi şimdi yapmazsam bir daha zaman bulamam."

Bizimse soluk alacak ânımız yoktu. Büyük günlerin Edith'iyle karşı karşıyaydım yeniden. Onu görmek için, dört yana birden koşuyordum. Kolay değildi bu her zaman. Çünkü bana telefon edip, "Çabuk gel" deyince eve koşuyordum. Oysa Edith stüdyoya gitmiş oluyordu. Hemen tabanları yağlıyor ve stüdyoya yetişiyordum, "Kısa bir sahneyi çekmek için uğradı, buradan Olympia'ya gitti." Yeniden yolu tutuyordum, birini görmeye niyetlendi mi hemen karşımda bulmak istediğinden basıyordu kalayı, "Şimdiye kadar halt karıştırdığını merak ediyorum! Bugün mü gelecektin acaba, yoksa yarın mı?"

Yarının Âşıkları eski bir hikâyeydi. Birlikte kafayı çekmekten hoşlandığı Pierre Brasseur'un aklına bir şey gelmişti, bir senaryo. Bu da Edith'in hoşuna gitmişti. Marcel Blistène'ye sözünü etmiş, sonra sinemada sık sık görüldüğü gibi hamur, dinlenmeye bırakılmıştı. Anlaşılan içinde maya vardı ve iyi yapılmıştı ki, Edith Amerika'dan döner dönmez Marc telefon etti.

"Boş musun? İki ay sonra *Yarının Âşıkları*'nı çekiyoruz."

Edith'le birlikte, Michel Auclair, Armand Mestral, son filmini çeviren eski arkadaşı Mona Goya, Raymond Souplex ve Francis Blanche oynuyordu. Edith, Francis'le oldu mu çok eğlenirdi, ikisi de oyun etmeye, şakalaşmaya bayılırdı. Filmin çekimi çabucak ve olaysız tamamlandı.

Pierre Brasseur filmin senaryosunu yazmakla yetinmemiş, aynı zamanda Edith'e bir de şarkı yazmıştı, "Oysa."

Doğrusu, ilişkileri pek gırgırdı. Başlangıçta, bir çeşit anlaşmazlık olmuştu aralarında. Pierre, hiç değilse bir kez Edith'le yatmak isti-

yordu. Edith de buna karşı değildi. Ama istekleri gerçekleşmemişti, çünkü Pierre teklifini yapmaya karar verdiğinde Edith'in yanında, adını bile hatırlamadığımız biri vardı. Pierre de kendi kendine, "Talihim yokmuş, sırası değil," demişti. .

Birkaç yıl sonra, filmin çekimine başlanmadan, gülerek bunu Edith'e söylemekten çekinmemişti.

"O gece isteseydin fırsat eline geçmişti."

"Bana yanaşmamakla halt ettin, çünkü sen de çok hoşuma gidiyordun ve yanımdaki herifin benimi için hiç önemi yoktu."

Ben de Pierre'yi çok severdim, ama Piaf'ın erkeklerinden biri olabileceğini düşününce bu işin gerçekleşmemesine sevindim. Bu iki insanı karşı karşıya düşünmekte güçlük çekiyordum. Evde pek fazla tabak çanak yoktu, ama herhalde geriye kırıntılarından başka şey kalmayacaktı...

Tanışmaları konusunda, ikisi de ayrı görüşteydi. Pierre, Louis Leplée'nin yerinde Edith'e rastladığından emindi. Ama Edith ona hatırlatma fırsatını hiç kaçırmazdı.

"Beni orada tanımadın; bir dansingde, Tourbilon'da tanıştık. Ben daha Piaf değildim ve bir orkestra megafonla şarkı söylüyordum. Bir gün sen geldin. Yanında sporcular vardı, ben programımı bitirip sahneden indiğimde, "Ha, siz megafonla şarkı söyleyen küçüksünüz!" dedin.

Pierre, Edith'i nasıl tanıdığını pek iyi hatırlamıyorsa bile, yine de onun anılarında yer ettiğine inanmak gerek. Çünkü hep Edith için şarkı sözü yazmayı düşlemişti. Bu kafasını yeterince kurcalıyordu ki, bir gün Edith'e telefon etti.

"Bir şarkı sözü yazdım. Dün gece Anouilh'in "Yabani"sini okuyordum ve oyunun sonlarındaki konuşmalardan biri beni etkiledi, tıpatıp sana göreydi, "Bir yerlerde hep, benim mutlu olmamı engelleyen yitik bir köpek bulunacak." Sözleri çok beğendim. Bunlarla bir şarkı yapmama izin verip vermeyeceğini Anouilh'e sordum. Önce karar veremedi, ama, "Piaf içindir, hoşuna gidecek," dediğimde cevabı yapıştırdı, "Piaf içinse kabul."

Ve "Oysa" adlı şarkı böyle yazıldı.

Oysa
Bir yerlerde hep mutlu olmamı engelleyen
Zavallı bir yitik köpek bulunacak.

Filmin çekimi sona erdiğinde, Marcel Blistène bir kokteyl verdi. Francis bir köşeye çekilmiş, piposunu çekiştirerek dilediği kadar filozofluğa yatsın, suç ortağı Edith'i bekliyordu.

Edith gülerek geldi.

"Francis, dinle! Guite bugün bana çok matrak bir şey öğretti, ikimize de yararı dokunacak. Söylediğine göre insan kötü olmamalıymış, sağlığına zararlıymış. Bu yüzden yığınla insan hasta olurmuş. Dur, gırgır geçme... Kıskançlık duyduğun, öfkelendiğin, saldırgan olduğun zaman böbreküstü bezlerine bolca adrenalin yollarsın. Bu da böbreklerinin çarkına okur. Benim hesabım tamam, bir daha kötü olmak istemiyorum!"

Sözlerinin sonunu getirmemişti ki, en iyi kadın arkadaşlarından birini gördü... Edith ağzını açtı. Francis yüzüne baktı. Edith iki büklüm oldu, ellerini sırtına götürdü ve, "Vay, vay, vay, böbreklerim!" deyiverdi.

Bütün gece aynı oyunu oynadı. Hayatımızda bu kadar gülmemiştik. Edith böbreklerini tutmaktan vazgeçse, Francis başlıyordu.

Bu Edith gerçekten kırk yıllık Edith'di.

Lannes bulvarında geceler gitgide kısalıyordu, büzülmüştü sanki. Provalar hızlanmış, çılgınlık son kerteyi bulmuştu. Herkes koşuyor, debeleniyordu! Claude elinden geldiğince buna ayak uyduruyordu, Edith bağırıyordu, gülüyordu. Bu müziğin her notasını biliyorduk hepimiz.

Üstüne üstlük, başımızda bir de Marten vardı. Onun hakkında, gerçekten söyleyecek şeyim yok. Bir rüzgardı, topu topu dört ay sürdü. Yine de, armağanlara hak kazananların en kısa sürelisi oldu! Edith'in kafası yepyeni fikirlerle doluydu. Uzun süredir bu kadar formda olmamıştı! Bunun bir diriliş olduğunu, yıllar boyu süreceğini sanıyordum. Oysa birden parlayan güneşti sadece ve bir daha görülmeyecekti.

Bu arada hepimiz mutluyduk, inanıyorduk başarısının devamlı olacağına. Nasıl yanılabilirdik? Her şey bizi buna inandırıyordu. Bir araya gelmiş, mutfakta tıkınıyorduk. Maxim's'de olmadığını söylemediğimiz bir karı da vardı aramızda, şapkasını başından çıkarmamıştı... Yeni şarkı sözü yazarı Michel Rivegauche ve sadık Guite de bizimleydi. Şarkıdan söz ediyorduk. Edith herkesin sözünü kesti, "Bir şarkı hatırımı geliyor..." Olduğu yerde dönenip durdu, "Bir şarkı hatırıma geliyor... iyi bir şey bu! Şöyle sanırım..." Ve birkaç gündür kafasını kurcalayan melodiyi bize mırıldandı.

Marten, Edith'le birlikte sözlerini yazacağını açıkladı.

"Gördün mü, geliyorsun aşk şarkısına," dedi Edith gülerek. Bir besteci dost, J.P. Moulin aramızdaydı. Edith ona emir verdi, "Çabuk, piyano başına!"

Arkasına bütün dostlarını takıp işe koyulmuştu yine. Akşam yemeği unutulmuş gitmişti. Bütün gece çalışıldı. Upuzun vücuduyla bir koltuğa serilen Félix dayanamıyordu, esnemeye başlamıştı... Edith onu hizaya getirdi.

"Bana bak, burada hep birlikte çalışılır, sonra uyunur!"

"Bilmiyordum," karşılığını verdi Marten.

Edith öfkelendi. Ben gülmekten katıldım. Eski günler geri gelmişti. Sabah şarkı hazırlandı. Olympia konserinde Félix Marten'in en beğenilen şarkısı olacaktı bu. Edith, güneşle birlikte havalanan ispinoz kuşları gibi güçlü, kasılarak emir verdi, "Momone, şunlara kahve yap, uyuyacaklar!"

Hepsine baktım. Gözleri birer hazırlop yumurta gibi olmuştu.

"Hey, kahveyi içirmek için hepsini uyandırmamız gerekecek!"

"Hepsi hanım evlâdı! Yürü, banyoya gidelim, biraz gevezelik ederiz."

Bu sefer Bruno Coquatrix tedbirli davranmış, Edith'le hemen dört aylık bir anlaşma yapmıştı. Edith, bir kez daha bütün bu süre ve hasılat rekorlarını kırdı. Her zamankinden çok, Büyük Piaf'dı. Mutluydu. Ama mutluluğu tam değildi: Félix Marten yüreğini ancak ılık tutabiliyordu.

"Momone, bu herif Olympia'yla yaptığım anlaşma süresince, zor dayanır."

Pek cesaret verici değildi bu cümle, ama yine de fazla iyimserdi. Olympia konserlerinin başlamasından iki ay sonra Félix pes etti, dayanamamıştı.

"Edith Piaf'ın böyle olduğunu bilmiyordum! Gelsin tezkere!

Edith bana şöyle dedi:

"Gördün mü, Momone; omuzları geniş ama, sağlam değil."

Haksızlık ettiğini biliyorum. Yalnız geniş omuzlu olmak yetmez, Edith'i bir karşılık beklemeden olduğu gibi sevmek gerekir. Çoğu kez kötü niyetlidir, öfke nöbetleri her zaman eğlenceli olmaz, alaycılığı bazen saldırdıklarına hiç acımayan bir amansızlıktadır. Diktatördür, kıskançtır, çok şey bekler karşısındakinden, yine de insan ondan dilediğini isteyebilir, hep vermeye hazırdır. Bütün bunlar

Edith'i oluşturur. Félix Marten'in büyük aşkı değildir, hiç bir zaman da olmamıştır. Bu bakımdan onu anlamak kolaydır, üstelik, öyle anlar olur ki Edith dayanılmaz bir insan haline gelir. Başarı, para, otoritesine ağırlık kazandırmıştır. Pek çok yağcı en büyük, en güzel, en iyi şarkıcı olduğunu tekrarlayıp durmaktadır. Edith Piaf'ın neon ışıklarıyla süslü cephesi söndüğünde, morfinin ve alkolün yıprattığı, mahvettiği kadın görülür. Yüreği acımaktadır, kabuk bağlamış yaralarla, morartılarla, darbe izleriyle doludur. Hiç bir erkek ona acımamıştır. Hepsi de izlerini bırakmıştır.

Dayanabilmek için, Edith yeniden içmeye koyuldu. Çok içmiyordu, ama öfkelerinin iyice kötüye varması için bu kadarı yeterliydi. Bunun üzerine, Marten çifte atmaya başladı. Kendini güçlü sanıyordu; öyle ya, Piaf'ın ardından gecenin ikinci yıldızıydı. Piaf'dan sonra da bir sürü anlaşma yapacaktı... Çocuk değildi Marten, üstelik tek başına yol alacak kadar büyümüştü!

Ve birbirlerinden koptular.

Edith'in yüreği gerçek anlamda yaralanmamıştı, sıyrılmıştı sadece. Ama bir sıyrık bile insanın canını acıtır.

"Anlıyor musun, o çöküntünün, çılgınlığın ardından gelen ilk erkekti bu. Beni düştüğüm çukurdan çıkaracağını sanıyordum, bilmeden kafamı yeniden çukura soktu."

Edith'in gururu, kendine saygısı yara almıştı. Bir erkek yüz üstü bırakmıştı kendisini... Bir erkek tarafından bırakılacak, umursanmayacak kadar düşmüştü demek! İki ay süreyle, her gün soyunma odasının yanındaki Félix Marten'in odasına, ona rastladığında yüzünü kaplayan kendini beğenmiş gülümsemesine katlanması gerekecekti. Ama uzun sürmeyecekti bu. Olympia'nın kapısında onu Georges Moustaki bekliyordu. Yakışıklıydı, gençti, yetenekliydi. Edith'in son felâketi olacaktı, bütün ötekileri beraberinde sürükleyen felaket.

Georges Moustaki, şarkılarını her gece, Montparnasse'daki College Inn'de söylüyordu. Aklı da çok başındaydı. Hayranlığın kupa asını oynuyordu. Edith'in gözünde hâlâ en iyi karttı bu. Marten'le ilişkisini keseli iki gün olmamıştı ki kapısı vuruldu.

"İçeri girdiğini görünce, Momone; büyük bir şok geçirdim. Uzun süredir başıma gelmemişti bu. İnce, tatlı bakışlı, neşeli bir çocuk gibi gülüyordu. Fazla telleyip pullamadan, tatlılıkla, sözlerini yazıp bestelediği şarkılarını Montparnasse'deki bir gece kulübünde söyle-

diğini, yargıma büyük önem verdiği için gelip kendisini dinlememi istediğini açıkladı. Çaktın mı?"

Çok iyi çakmıştım hem de.

"Kabul, bu gece geliyoruz, dedim. Benim yerimde olsaydın sen de aynı şeyi yapardın."

"Tabii... Sonra?"

"Müthiş!.. Harika!.. Üstelik büyük bir yeteneğe sahip. Olympia'da nasıl çıktığımı görsen pek eğlenirdin. Robert (şoför) arabada beni bekliyordu. Ona hayır dedim, Moustaki'nin arabasına bindim, tekerlekli bir çamaşır makinesini andırıyordu, tencere gibi bir şeydi. 'Bu arabanın yürüdüğünden emin misiniz bari' dedim. Tedbir olarak, Aobert'e de arkamızdan gelmesini söyledim. Belki, şarkıları da arabası kadar yıpranmış şeylerdi!

Félix'e rastladığımızda, ardından göz yaşı dökmek için manastıra girmeye niyetli olmadığımı ve birini bulmak için aramam gerekmediğini anlayacağını düşündükçe ne kadar eğlendiğimi bilemezsin.

Ama Moustaki, gerçeği itiraf ettiğinde tavladı asıl beni: Marten'den ayrılmamı bekliyordu. Her gece, Olympia'ya bir uğruyor ve aşklarım konusunda bilgi alıyordu. Çok dokunaklı, değil mi Momone?"

Edith'in erkekler karşısındaki temizliği, saflığı beni her zaman çok şaşırtmıştır.

Dört gün sonra, kendini tanıtlamış olan bir tören uyarınca Edith, Lannes bulvarındakilere yeni patronu tanıştırdı: Georges Moustaki. Üstelik her şeye; elbiselere, çakmaklara, kravat iğnesine, kol düğmelerine de hak kazanıyordu. Ama, Eddie Constantine' den bu yana ilk büyük patron olan Moustaki'ye ne alınsa azdı Edith'in gözünde. Çakmak altından değil, platindendi; dört yüz bin franklık bir armağandı bu. Üç gün sonra, gerçek bir bohem olan Moustaki çakmağı kaybetti. Ertesi gün, Edith kaybolan çakmağın eşini satın aldı.

Edith, Georges'un kendine uygun bir eş olduğundan emindi. Geceleri seviyordu, üstelik bu geceleri öyle uzundu ki, gündüzlere de taşıyordu. Kendini beğenmişliği yoktu, mutfakta oturmak onu rahatsız etmiyordu. Herkesle dostluk etmeye hazırdı. Hayatını aklına estiği gibi yürütürdü. Edith'in dağınıklığı umurunda değildi. Misyonerlikle ilgisi yoktu: Ona göre en geçerli dava, saatleri canının çektiği gibi, birbiri ardından yaşamaktı. Edith'e yol gösterecek, ona:

"Yat... Uyu!.. İçki içme!.. Uyumak ya da çalışmak için ilaç alma!.." diyecek kişi değildi.

Moustaki'nin yanında, Edith bir kez daha hayata yeniden başlıyordu. Yeni bir hayat, yıpranmış eski bir hayat gibi dikkatli yaşanmaz! Temelinden dinamitlenir!

Edith için, Moustaki en güzel şarkılarından birini, "Paşam"ı yazdı.

Hadi, gelin paşam
Masama oturun
Dışarısı soğuk
Burası çok rahat.
Rahat edin paşam
Keyfinize bakın
Acılarınız yüreğimde
Sizi tanırım, paşam
Ayaklarınız bir iskemle
Beni hiç görmediniz
Bir liman kızıyım, paşam
Sokaklarda bir gölge
Hadi gelin paşam...

Georges yalnız yetenekli değildi. Edith onunla, bir erkekle yapılan kavgaların tadına kavuştu. Her zaman sabırlı değildi, Moustaki. Birlikte turneye çıktıklarında, Edith çoğu kez yüzünü iyice boyamak zorunda kalmıştı! Geceler iz bırakır, her zaman sevişme izi değildir bu izler! Önemi yok, Edith bunları her zaman sevmiştir. Bana telefon ettiğinde sesi mutluydu, "Bu gece Georges'le kapıştık. Amma da giriştik ha... Ona bayılıyorum!"

Edith'in gözünde, bu tür olaylar hiç bir zaman kötü belirti olmamıştır. Bir erkeğin canına okuyorsa ona bağlı demektir; erkeği onu dövecek kadar sinirleniyorsa, Edith'i sevdiği anlamına gelir. Bu, aşkın katbekat kanıtıdır.

Edith, Georges'i yanına gitarist olarak alıp 18 Eylül 1959'da çıkacağı dokuzuncu Amerika yolculunda New York'a götürmeye karar verdi. Loulou, Waldorf Astoria'yla dört mevsimlik bir anlaşma yaptı onun için. Bu anlaşmaların sadece biri gerçekleşecekti. Edith için Birleşik Amerika bitmişti. Dokuzuncu yolculuğundan sonra bir daha oraya gitmecekti.

Turne dönüşü, hava değiştirmek ve biraz dinlenmek için Edith, Seine-et-Oise'ye bağlı Condré-sur-Vesgre'de bir makine kiraladı.

"Anlıyor musun, Momone; New York'a gitmeden oksijen kürü yapmalıyım. Bu herkese iyi gelecek."

Son keşifleri olan portolu kavun ve şaraplı çilekten vazgeçmesi gerekiyordu aslında. Üstelik bunlara, kavunlu porto ve çilekli şarap demek daha doğru olurdu...

Edith, Marcel'in ölümünden beri oğullarıyla çok ilgilenmişti. Ama, herhalde babasına benzediği ve onun gibi boksör olmak istediği için, en fazla Marcel'i seviyordu. Bütün dostların ve çalışanların taşındığı malikanede bir ay geçirmesi için, onu da daveti etti. Yine de, yerinde durmayı bilmeyen Edith'in çoğu zaman Paris'te olmasını engellemiyordu bu malikanede oturmak.

Bir sabah bana telefon etti, "Birkaç günlüğüne Paris dışındayım. Sen de gelmelisin. Charles'i ara, bulursan birlikte gelin, onu görmeyeli çok oluyor. Hem böylece, Georges'i yakından incelemiş olursun. Hoşuna gidip gitmediğim söylersin bana. Cumartesi döneceğimden, sen de bizimle dönersin: Marcel, Casablanca'ya gidiyor, onu, Orly havaalanına götüreceğim.

Evet demem gerekirdi, hayır dedim. Belki de bu, bir kez daha hayatımı kurtardı.

7 eylül günü, Edith üçüncü otomobil kazasını geçirdi. D.S. 19'unu Georges Moustaki kullanıyordu. Edith yanındaydı. Arkada genç Marcel Cerdan'la bir kız vardı. Yağmur yağıyordu. Georges, manevra yapan büyük bir kamyonu son anda farkedebildi. Frene bastı, araba kaydı, uçarak yoldan çıktı. Koşup gelenler oldu, Edith'in arabadan çıkarılmasına yardım ettiler. Yüzü kan içindeydi, yol yol inen kanlar bir peçe oluşturmuştu sanki. Sersemleyen Cerdan sendeleyerek arabadan çıktı; onun da yüzü kanıyordu. Bir şeyi olmayan Georges bağırıp durmaktaydı, "Edith Piaf'tır o! Hemen yardımına koşun!"

Orada bulunanların hepsi uzun yol şoförleriydi. Onlar için Edith Piaf yalnız bir yıldız değil, tam sevdikleri gibi bir kadındı. Onu kollarına aldılar, koca elleriyle yüzünü sildiler. Buram buram erkek kokuyorlardı. Geçirdiği beyin sarsıntısına rağmen Edith onlara gülümserdi, içlerini rahatlattı.

"Sanırım, kırığım çıkığım yok. Yalnız, başıma ne oldu?"

Büyük bir sıyrık, Bayan Piaf. Kafa ya patlar ya sağlam kalır. Çok kan akıyor, ama önemli değil. Cankurtaran gelene kadar kımıldamayın. Bir kadeh içki için, iyi gelir."

Edith cankurtarana bindiğinde, oradakilerden biri arkadaşına döndü, "Bana bak, kazağın kan içinde, yıkaman gerekecek."

"Boşversene, Edith Piaf'ın kanı bulunmaz bir anıdır. Altına imzasını atmasını istemeliydim. Yarın geçerken, hastaneye uğrayıp hatırını soracağım."

Dediğini yaptı da. "Kim arıyor?" diye sorulduğunda verdiği cevap şu oldu, "Uzun yol şoförlerinden birinin geldiğini söyleyin."

Rambouillet'de, doğru ameliyathaneye alınan Edith'in alnındaki on santimlik yara, üst dudağındaki derin bir sıyrık, sağ elinde kopan iki sinir operatör tarafından dikildi. Yüzü yara bere içindeydi.

Bilanço pek ağır değildi, talihi olduğunu düşünmem gerekirdi. Ama dilediğim kadar kendimi zorlayayım, bunu bir türlü yapamıyordum.

İki gün sonra, Edith gülüyordu, "Momone, kazanın nerede olduğunu bilmiyorsun, değil mi? *Tanrı'nın İnayeti* diye bir yerde... Korunduğumu görüyorsun. Arabaya bir bak, bana hak verirsin. Marcel için ne kadar korktum, bilsen. Yüzü kan içindeydi. Bu haliyle gerçek bir boksörü andırıyordu! Asıl canımı sıkan şey, kazanın Amerika yolculuğunu geciktirmesi."

Keyifli olmaya çalışıyordu, ama çok acı çekiyordu. Kesilen sinirler yüzünden alçıya alınan eli onu rahatsız ediyordu.

Lannes bulvarındaki eve döndüğünde, bize o *zavallı yetim* gülümsemesiyle baktı ve, "Bu sefer çok sarsıldım." dedi. "Bu suratla yola çıkamam, sonra Amerikalılar bana 'Miss Franionstein' adını takarlar. Değil mi, Momone?"

Alnı, iki yandan saçlara doğru yükselen, kocaman, kabarık bir yara iziyle boydan boya çizilmişti. Üst dudağı biçimsizleşmişti. Mona Lisa'ya benzediğini söylemek çok güçtü! Bütün diyebildiğim şu oldu, "Görünüşün etkileyici, ama izler yüzeyde..."

"Beni hıyar mı sandın. Etkileyici ne demek? Dudağımdaki şey şarkı söylememe engel oluyor. Yarık dudaklı doğanlar gibiyim, konuşmamı bozuyor. Felaket bu başıma gelen. Hastanede, yüz masajlarını denememi söylediler. Dediklerini yapacağım."

Bu masajlarda hazır bulunanlar hâlâ hatırlarlar. Masajı yapan adam, Edith'in kafatası derisini, tam yara izinin üzerine, sonra da dikiş yerlerinin üzerinde durarak alnını ve bütün yüzünü oğuyordu. Edith kıpkırmızı kesiliyordu, derisinin altında kanın dolaştığı görülüyordu. Hiç güzel değildi bu. Müthiş de canını acıtıyordu.

"Biraz durayım mı?" diye soruyordu adam.

"Bu işkencenin sonunda, Amerika'ya gidebileceğimden ve şarkı söyleyeceğimden emin misiniz?"

"Kesinlikle."

"Öyleyse devam edin. Ve korkmayın, dayanırım."

Edith sinirleniyordu. Canının acımasına razıydı, yalnız çabuk düzelmek istiyordu. Kime rastlasa hemen soruyordu:

"Bir gelişme var mı? Yüzüm daha mı iyi?"

Herkes, aklına estiği gibi bir cevap veriyordu. Edith'i en çok üzen de konuşmakta güçlük çekmesiydi. Buna müthiş kafası bozuluyordu.

Öfkesinden tek kurtulan Moustaki'ydi. Çoğu kere haksız ve kötü niyetli davranan Edith, akıl almaz inceliklerin kadınıydı. Georges çıkıp, "Edith, bunu sana ben yaptım... Bağışla!" dediğinde şu cevabı vermişti: "Suç sende değil. Direksiyonda bir başkası da olsa, bu kaza yine başıma gelecekti. Alnıma yazılmıştı. Pişmanlıklarınla da kafamı bozup durma. Üzülebilirsin, kabul! Ama pişmanlık, asla!"

Bir ay sonra, Birleşik Amerika'da, anayurduna dönen yakın bir akraba gibi karşılandı: Çiçekler, söylevler, radyo, televizyon programları... Basında yazılanlar da çok iyiydi. *Büyük Yıldızların En Küçüğü* ancak Amerikalıların becerebildiği biçimde kutlanıyordu. Edith'e de uygun olarak: Ölçüsüz.

Hayatında ilk kez, Edith kendini çok bitik hissediyordu. Oysa bu insanları, bu ülkeyi seviyordu. Uğurlu geliyordu Amerika hep. Georges'le aralarındaki kavgalar bitip tükenmiyordu bir türlü. Artık bu dalaşlar Edith'i eğlendirmez olmuştu, onu üzüyordu. Bir kere daha, yanılmış olmaktan ödü kopuyordu. Birkaç gündür yemek koymuyordu ağzına içiyordu, ama alkol içini yakıyordu, iki büklüm olmasına yol açan acılarla kıvranıyordu.

20 şubat gecesi, Waldorf Astoria'da, Edith sahnenin gemi azıya alan bir atlıkarınca gibi fırdöndüğünü gördü... sonra ortalık kararddı... Edith sahneye yığıldı kaldı.

Hemen kulise taşıdılar. Korkunç öğürtülerle kan kusuyordu. New York'un 168. caddesindeki Presbyterisn Hospital'e kaldırılırken kendinde değildi. Paris'ten sonra en çok sevdiği şehir olan New York'ta, cankurtaranın canavar düdüğü Edith için çalıyordu.

Hastaneye varır varmaz doktorlar teşhisi koydular: iç kanamayla birlikte açık mide ülseri. Durum ağırdı. Kendine geldiğinde, onu ameliyata hazırlıyorlardı. Kan verilmekteydi. Edith, damarlarında dolaşan bu yabancı kana baktı. Georges'e seslendi. Moustaki'yi içeri aldılar. Odadan çıktığında öfkelenmiş gibiydi. Edith'in müzisyenleri de oradaydı. Bekliyorlardı.

"Durumu ağır mı?"

"Ameliyat ediyorlar," cevabını verdi Moustaki.

İçerde, Edith ağlıyordu. Daha sonra bana şunları söyledi:

"Beni öp... Beni biraz olsun sevdiğini söyle... dedim. 'Bakarız Edith, daha sonra,' cevabını verdi."

Hastanede durum ciddiydi, kaybedilecek zaman yoktu, ilk kez, ölüm Edith'in kapısının önünde yatıyordu. Dört saat ameliyat masasında kaldı, üç kere kan verdiler.

Loulou New York'a hareket etti. Oradan bana telefon edip haberleri verdi, "Merak etme, kurtuldu. Ama bu sefer ödümüz patladı. Dört beş gün sonra onu ara, iyi gelir."

"Yalnız değil ya bari?"

"Hayır hayır, ben yanındayım."

"Sevgilisi nerede?"

"Merak etme, işler yolunda."

Loulou için kolaydı bunu söylemesi!

Amerikalılar hâlâ inanamıyorlardı. Onların gözünde, Edith, yeryüzünün en sağlam kadınıydı. New York kaygı içindeydi, Edith'in sağlık raporları yayımlanıyor, geçmiş olsun dilekleri yağıyordu. Telgraflar durup dinlenmeden gelmekteydi. Gönderilen çiçekler odanın bulunduğu koridoru doldurmuştu... Yine de, Edith kendini hiç bu kadar yalnız hissetmemişti...

Telefonda karşıma çıktığında, onu düşündüğümden daha diri buldum. Bana bir türlü sözünü etmediğinden, sonunda sordum, "Georges yanında mı?" Bunun üzerine patladı.

"Momone, o heriften bana bir daha söz etme! Onu silip atmak istiyorum. Kendime geldiğimde yok olmuştu. Florida'ya, Miami'ye

gitmişti. Küçük Cécelle'i doğurduğum Tenon hastanesindeki kadar sefil hissettim kendimi! Telefon edip bulunduğu yerlerin güneşli olduğunu söylemek küstahlığını da gösterdi. Orada, rahibelerden başka kadın bulunmadığını düşünecek kadar hıyar olmadığımı iyi biliyordu. Bir şey söyleyemedim. Telefonu kapadığımda ağladım, Momone; hem de ne ağlama. Çevremdekilerin hepsi meraklandı. Hemşireler durmadan, Miss Edith, yapmayın, iyi değildir, diyorlardı, iyi değildir ne demek, moralim sıfırın altına düşmüştü.

"Ama merak etme. Bu sabahtan beri daha iyiyim. Biri var, bana koca bir demet menekşe yolladı! İyi geldi doğrusu. Amerikalı kendisi. Adı da Douglas Davies.

17
"HAYIR, HİÇ PİŞMANLIK DUYMUYORUM!"

Loulou, hastanede Edith'i ziyarete gelip onu yastıklara yaslanmış, saçı taralı, yüzü boyalı bulunca uzaktan, çok uzaktan gelen bir hortlağa bakarmış gibi baktı!

"Ne açıyorsun bakanaklarını öyle, beni tükenmiş mi sanıyordun?"

Loulou'ya sataşmaya, onu ısırmaya, yeniden yaşamaya hazır, güldü. Loulou verecek cevap bulamıyordu. Aptal gibi açığa vurdu sevincini, "Çok daha iyisiniz! Akıl alır gibi değil, çok daha iyisiniz!.. Ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz, Edith."

Edith'i böyle görmek Loulou'yu o kadar sevindirmişti ki, aklı başından gitmişti.

"Aynı şeyi tekrarlayıp duruyorsun! Ses çok kötü!.. Kesin!.."

Gerçekten onun Edith'iydi bu, kavuşmuştu yeniden. Düşündüğünden de iyiydi.

"Hattâ çok iyiyim denebilir, bol ziyaretçiye ihtiyacım var. Böyle yerler insanın sinirleri için kötü. Beyaz siyahtan da kasvetli. Bana bol renk gerekip üstelik cart olsun bu renkler, şakısın! Sen tanıyor musun şu Douglas Davies'i?"

Leb demeden leblebiyi anlardı Loulou. Alışmıştı çoktan böyle şeylere, vakit kaybetmedi.

"Gidip getireyim."

"Getirmeni söyleyen olmadı, kim olduğunu sordum sana?"

"Genç bir ressam."

"Benim gibi bir kadına menekşe yollaması bile yetenekli olduğunu gösteriyor! Yüzünü görmek isterdim... Belki gözlüklüdür!"

Loulou, beklemeden kapıya koştu.

"Ne koşuyorsun öyle, kıçına neft yağı mı sürdüler? New York köy değil, aslanım. Hem, nasıl oluyor da tanıyorsun onu? Bu kadar ünlü mü çocuk?"

"Hayır, daha pek ünlü değil."

Edith, bir üfleyişte ışığı tükenen mum gibi söndü. Kendine güveni dilediği kadar sağlam olsun, kötümserleşmişti. Son sevgilileri ona pek yaramamıştı çünkü.

"O demeti yollamasını sen mi söyledin? Eğer öyleyse, onu kapı dışarı edebilirsin. Sen de birlikte yaylan!"

"Hiç bile, Edith. Bu çocuğu tanıyorum, çünkü Astoria'da sahneye çıktığınızdan beri her gece orada. Siz hastaneye yattığınızdan beri de, günde iki saatlik metro yolculuğunu göze alarak geliyor ve danışmadakilere durumunuzu soruyor."

"Zavallı küçük! Telefonun varlığını ondan gizlediler mi? Ya da yirmi beş senti bile yok mu garibin?"

"Buraya kadar gelmeyi yeğliyor."

"Anlattıkların masalsa boku yedim. Doğruysa, yarın ayaklanıyorum. Koş getir onu, çoktan dışarda olmalıydın! Hayır! Dur! Aynamı ver bana. Allah kahretsin! Hayal kırıklığına uğrayacak oğlan!"

"Belki de siz hayal kırıklığına uğrarsınız."

"Bunu anlamak için çok beklemek niyetlisi değilim. Çabuk ol, Loulou... Belki bu bana kan naklinden daha iyi gelir!"

Gerçekten de, kan naklinden çok daha etkili oldu.

Douglas Davies yirmi üç yaşındaydı, bir Amerikan gencinin bütün tatlılığı, bütün saflığı vardı onda. Uzun boyluydu, yakışıklıydı. Özellikle de, 'Miss Edith'in odasına girdiği an bile onu sahnedeymiş

gibi, ışıkların tılsımlı etkisinde görmeye devam etti. Çöküк, şimdiden mahvolmuş yüzü, cılız kolları, iyice açılan koca alnı, hastalıklı teni umurunda değildi. Onun için yalnızca kendisini süzen eflatunmavi gözler ve gülümseyen dudaklar vardı.

Kekeledi, "Miss Edith, siz... VERY MARVELLOUS... THANK YOU VERY MUCH!"*

Edith de kendinden geçmişti, işler yine yolundaydı. Bu çocuk, yirmi üç yaşının sağlam dişleriyle, kendisine gülümseyen aşkın ta kendisiydi. Her şey yeniden başlıyordu.

Şiş ve yün aldırmıştı, ona hemen, sırrını bir tek kendisinin bildiği rengarenk kazaklarından ördü. Marcel Cerdan'dan bu yana bir erkek için yün örmemişti. New York'ta bu işe yeniden başladı! Emindi, bu belirtiler insanı yanıltmazdı, yeniden büyük bir aşk yaşayacaktı..."

Birleşik Amerika'da olan Jacques Pills, Edith'i görmeye geldiğinde onu öyle keyifli buldu ki, hemen, "Olacak şey değil, sen âşıksın" dedi. "Güzel olduğunu biliyor musun?"

"Bak, Jacques; o kadar uzaklara gitmiştim ki, beni aşktan başkası kurtaramazdı."

Douglas her gün gelip Edith'in yanında Fransızcasını ilerletti. Bu *nişanlılık dönemi* Edith için eşsiz anlardı. 'Kafa sikiyorsun!' sözünü işitmeden aşkını göstermeye, mucizelere inanmaya, tasarılar yapmaya hakkı vardı yeniden. Kimse ona deli diyemeyecekti! Aklına eseni söyleyebilir ve yapabilirdi, Douglas hayranlık içindeydi. Edith gibi bir kadını hayatında görmemişti! Bu konuda gerçekten hiç yanılmıyordu!

Şimdi Edith emindi; uğursuzluk, kara dizi sona ermişti... Pek o kadar doğru değildi bu görüşü, biraz daha beklemesi gerekecekti. 25 mart günü, nekahat dönemini geçirirken ve sevgili *Douguy*'unun kolunda hastaneden çıkmaya hazırlanırken yeniden rahatsızlandı. Ama bu sefer yalnız değildi, Edith'i ikinci kez ameliyathaneye götüren tekerlekli arabanın arkasında Douglas gidiyordu.

Edith o kadar hafif (otuz beş kilo), o kadar ufak tefekti ki, birkaç gün sonra bir hasta koridorda Edith'i yürüten Douglas'ı görünce sordu, "Kızınız nasıl?"

Hayır, *Douguy*; sevgili Amerikan rüyası, yanından ayrılmadı. Edith kendine geldiğinde, ayıldığında, baş ucundaydı.

---

*) Harikasınız... Çok teşekkür ederim! (ç.n.)

Aşağı yukarı iki ay sonra, Douglas'la Loulou'nun kolunda kendini hastane kapısında bulunca, derin bir soluk aldı.

"Hastaneye yattığında kıştı... Şimdi ilkbahar! (Douguy'a baktı.) Çok sevinçliyim, yüreğimin içi de yepyeni..."

Waldorf'taki odasında bulunanların onun kadar iyimser oldukları söylenemezdi. Kendisini bekleyen müzisyenlerinin suratı asıktı. Patronlarının hastaneden çıkmasına rağmen yüzleri gülmüyordu! Edith'in yokluğu süresince -üç aydan biraz fazla sürmüştü bu- yaşamak için sağda solda çalışmaları gerekmişti. Kolay olmamıştı bu. Birleşik Amerika'da müzisyenlerin arkasından koşulmaz; ülkede fazlasıyla müzisyenlerin arkasından koşulmaz; ülkede fazlasıyla müzisyen vardır, hatta ihraç bile ederler! Tabii, Edith'inkiler kaz ciğerinden çok, sosisli sandviç yemek zorunda kalmışlardı.

Onları görünce, Edith gülmeye başladı.

"İyi valla! Dönüşümün şerefine oynadığımız oyun hiç neşeli değil!"

Edith, hastane üç milyondan biraz fazlaya mal oldu. Otelin ve dönüş biletlerinin de ödenmesi gerekiyor. Meteliğimiz yok!"

Edith kendini hiç düşünmüyordu, ama kendisi için çalışanlar söz konusu olduğunda durum değişirdi Ayakta güç durduğu halde kararını hemen verdi, "Üzmeyin kendinizi bunun için. Loulou, Waldorf'ta bir hafta süreyle şarkı söyleyeceğimi açıkla."

"Hayır Edith, yapamazsınız. Vazgeçin, çılgınlık bu!"

"Yapacağım, iyi de gelecek. Hem Amerikalılarda iyi bir izlenim bırakmak istiyorum, onlara bu borcu ödemem gerek."

Her zamankinden narin ve acınacak durumda, şarkı söyledi. Ama bu kez, içinde, sesinde yalnız aşkın umutsuzluğu değil, kazandığı zafer de vardı; Douguy, salonda gözlerini Edith'den ayırmıyordu.

Edith yanılmadı. Mesleğinde ne yapması gerektiğini hep bilirdi. Amerikalılar cesareti severler. Basın, Edith'i göklere çıkardı, "Miss Cesaret...", "Cesur küçük Fransız kadını...", "Bu minicik kadının içinde bir aslanın gücü var...", "Hiç bu kadar iyi söylememişti...", "Sesindeki hep aynı tılsım..."

Oysa Edith, "Akordeoncu"yu konserinden çıkarmıştı. Uzantısı çok fazlaydı bu şarkının, Edith'i yoruyordu. Kesin değildi daha, ama Edith bunu gitgide az söyleyecek, sonunda büsbütün çıkaracaktı repertuarından.

Sekiz gün süreyle, kendi kendini yiyen bu minicik kara alev, Waldorf Astoria'da parladı. Sonuna kadar dayandı. Yalnız gereken parayı kazanmakla kalmadı, çılgınlıklar yapacak kadarını da kendine ayırabildi.

Çılgınlığı yaptı. Ama bunun için mangıra ihtiyaç yoktu. "Gel, seni de götüreyim!" dedi Douglas'a. Bu su katılmamış, 'Made in USA' ürününü ihraç etmek büyük bir hataydı. Ondan ülkesinde yararlanmak gerekirdi. Fransa'da tadından çok şey kaybetmesi, bozulması mümkündü.

21 Haziran 1960 günü, Edith Orly'de uçaktan indiğinde, bütün basın oradaydı. Amerikalı sevgilisiyle kıvanç duyuyordu, onu herkese tanıttı. Douglas, mutlu ama Edith'in havasının çok dışında, arkasından gidiyordu; hiç bir zaman da giremedi bu havaya. *Bay Piaf* olmanın ne anlama geldiğini bilmiyordu. Bunu cok çabuk öğrenecekti.

Lannes bulvarının gediklileri için, Douglas bir hiçti. Patron olarak saygı uyandırmıyordu. Saf kerizin tekiydi. Aslanlarla dolu çukura atılan Danyal'dan* farkı yoktu. Patron adının bir anlama gelmediğini biliyordu evdekiler. Emir veren Douglas değil Edith'di. Bu yüzden de, özellikle Amerika'dan gelen bir çocuk olduğu için onu hiç umursamadılar! Zaten, sevgililerin gelip geçtiğini ve kendilerinin kaldığını çoktan öğrenmişlerdi. Dostça sırtına vurdular, ona Douguy dediler ve ufak tefek dalaverelerine devam ettiler. Douglas, bir çölde kalsa bu kadar yalnız olmazdı!

Ben Douglas'ı çok sevimli buldum. Buram buram sabun kokuyordu, içi de dışı gibi tertemizdi, pislikten arınmıştı. Paris'te olduğuna seviniyordu. Onun gözünde Paris, ressamlarla, sergilerle, müzelerle dolu bir cennetti... Çalışabilecekti burada.

Bu, onun gözünde Edith'in yanında geçireceği hayattı.

İlk takışmaları Paris'e vardıklarında patlak verdi.

"Douguy, darling, işte odamız."

Üzerinde deniz yılanı yatıyormuş gibi baktı Douglas yatağa.

"Anlamıyor musun? Bizim odamız bu."

"I AM SORRY, özür dilerim, Edith. Mümkün değil bu... Alışkın değilim... Amerika'da herkesin yatağı ayrıdır..."

---

*) Babil krallarının gözdesi olan Danyal peygamber, kendisini kıskananlar tarafından aslanlarla dolu bir çukura atılmış, ama ertesi sabah buradan sağ salim çıkmıştır. (ç.n.)

Edith kapıyı çekti, öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Hiç bir erkek bunu yapmamıştı ona!.. Hayatına giren ilk Amerikalı erkek de Douglas değildi!.. Kimse Edith'e hayır deme cesaretini göstermemişti...

Momone, ne hale geldiğimi düşünebiliyor musun? Yanıma bir erkek aldım mı, onu hep elimin altında isterim. Dairenin öbür ucuna gitmem ya da uşak gibi zili çalıp çağırmam gerekirse, onu yatağıma alma isteğim uçar gider!"

İşin ters yanı, Douglas insanın hep dizinin dibinde oturan takımından değildi. Onun gözünde, biri erkek bütün gün kadına yapışık olarak yaşayamazdı, Douglas'ın ülkesinde erkekler kendi hayatlarını sürerlerdi. Çalışırlar, evlerine dönerken de ortasına yüreklerini koydukları bir demet çiçek getirirlerdi. Böylece, her şey yolunda giderdi.

Ertesi gün, Douglas boya kutusunu koltuğunun altına kıstırdı ve çekip gitmeye hazırlandı. O çok ünlü ses, onu olduğu yere mıhlayıverdi:

"Douguy, nereye gidiyorsun böyle?"

"Belki biraz resim yapacağım. Paris'i gezeceğim, Louvre müzesini dolaşacağım..."

"Çıldırdın mı sen? Kaybolacaksın. Paris'i bilmiyorsun. Dışarı çıktığında, şoförüm Robert arabayla istediğin yere götürür. Şimdi sana ihtiyacım var. Kal, sevgilim..."

İlk gün, Edith'in yanında kalmasının doğru olduğunu, ertesi gün çıkacağını düşünerek, tatlı bir gülümsemeyle Edith'e boyun eğdi.

Miss Piaf'ın sevgilisi olmanın insanın ayağına pranga gibi yapıştığını bilmiyordu. Amerikalılara özgü ilkelerle dolu kadına ve özgürlüğe saygılı olan bu iyi yürekli delikanlı, Edith'e direnecek güçten yoksundu. "İnsan Edith tarafından seçilme talihliliğine erdi mi, başka hiç bir şeye ihtiyaç duymaması gerektiğini" de anlayamazdı.

Edith, bir kere, kendi portresini yapması için boya kutusunu açmasına izin verdi. Büyük bir kıvanç duyuyordu bundan.

"Güzel değil mi, Momone? Beni böyle görüyor!"

Sahnedeki Piaf değildi bu, halkın yüreğinde taşıdığı vadinin görüntüsüydü.

İlişkilerinin uzun sürmeyeceğini, gerçeğin bunun mavi düşlerini parçalayacağını hemen anladım. Lannes bulvarındaki ev, Edith'in çevresindeki insanlar bu hasta vücudun üzerine çöken o kıvıl kıvıl

asalaklar dünyası onda ancak kötü bir etki yapabilirdi. Bütün bunlar Douglas'tan çok uzaktı.

Neredeyse otuz yıllık deneye sahip olan ben, bu aşkın kötü şartlarda başladığını, yürümekten çok topalladığını görüyordum.

Sonra cesaretine, yaşama isteğine rağmen, bu sefer Edith çok derinden yaralanmıştı. Yaz turnesini hazırlaması için önünde topu topu sekiz günü vardı. Çalışmanın içine balıklama daldı, bir dakika bile dinlenmedi, ama özellikle dopingsiz, ilaçsız, içkisiz dayanması güç oluyordu. Amerika'dan getirdiği reçete belki iyiydi, sağlıklıydı, ama eğlenceli değildi: Süt, ızgara... aşağı yukarı bu kadar.

"Verdikleri rejimle beni gebertecekler. Bunlarla şarkı söyleyemem ben!"

Aklına yeni bir şey geldi:

"Baksana, Momone; gelişme halindeki hücrelerin aşılanması konusunda bir şey biliyor musun? Söylendiğine göre mucizeler yaratıyormuş... Papa ve Adenauer, İsviçreli bir doktora yaptırmışlar bunu. Ben de denemek istiyorum. İhtiyacını duyduğum şey bu.."

Tabii, düşündüğünü yaptı. Yazık ki inanması yeterli değildi!

Turnenin eli kulağındaydı. Douguy'u de götürüyordu tabii, Fransız arabalarını kullanmaktan hoşlanmadığı için de, onun gönlünü yapmak dileğiyle koca bir Chevrolet almıştı. Michel Rivegauche de vardı turneye çıkanlar arasında.

Hareketten önceki gece, Edith çok formdaydı; rekor kırdığı günlerden birindeydi.

"Onu böyle gördükçe bir yanımı çimdikliyorum," diyordu Loulou bana. "New York'ta bir kâbus mu gördüm, bütün olanlar gerçek miydi acaba?"

Gece yarısı, Edith yatağa girmek istemedi. Ertesi gün arabada uyumaya karar vermişti.

"Bu Amerikalıya *Paris by Night*'ı göstereceğiz.

Zavallı sevgilimle, döndüğümden beri ilgilenemedim."

Loulou hemen atıldı:

"Amerikalıya, az sonra cankurtaran simidi gerekecek! Dinlenmeniz gerek... Rejiminizi düşünün, Edith."

"Çok dırdırlandın ha. Süt içeceğim. Beni rahat bırak. Uzun süreden beri bu kadar mutlu olmadım!"

Sonunda, ucundaki paralar ve epey büyük olan çıkarlarla birlikte patroniçelerine kavuşanların korosu bir ağızdan şakımaya koyul-

du: "Ona iyi gelir...", "Paris'in havası gibi yoktur...", "Sizi böyle gördüğümüz için ne kadar mutluyuz, Edith...", "Eğlenmekten kimseye zarar gelmemiştir..." Numaraları tam kıvamındaydı.

Bütün gece, Pigalle'den Champs-Elysées'e kadar dolaştık durduk.

Sabah, turneye çıkmak üzere arabalara doluştular. Douglas, koca Amerikan arabasını birkaç saattir kullanıyordu. Edith, ona bakmak için bir gözünü açtı. Yusyuvarlak yanaklı, kalkık burunlu, garip kara perçemli, saf ağızlı ve güzel sanatçı ellerine sahip bir çocuk yüzü vardı Douglas'da. Yeniden gözlerini kapadı. Bu ne kadar dayanacaktı acaba? Bilmek istemiyordu. Yola çıkmadan önce bana şöyle demişti:

"Artık mutluluğumu, yirmi kuruşluk bir salata ya da üç limon gibi, kaça kaça satın alıyorum! Geliyorum ödüyorum, alıp gidiyorum! Eve vardığımda salata kıvamında değil, limon da midemi ekşityor. Sonra? Bunları avuçlarımda tutarken, eve götürürken seveceğime inanıyorum sadece!"

Douglas bir an daldı. Rochepot yokuşunda gözleri kapandı. Yepyeni koca Chevrolet yoldan çıktı ve katran bidonlarına tosladı.

Arkalarında, karısı Helene'yle birlikte D.S.'de onları izleyen şoför Robert vardı. Yetiştiklerinde, baygın yatan Edith'in başında çocuk gibi ağlayan Douglas'ı buldular. Michel Rivegauche kendini toplamakta güçlük çekiyor, yarılan alnından kanlar akıyordu.

Edith çabucak kendine geldi. Teker teker süzdü hepsini, liste çıkarır gibi, "Talihim yokmuş anlaşılan! Hadi bakalım, yolcu yolunda gerek!" dedi.

Edith yönünden, bilanço hiç hoş değildi: Üç kaburgası kırılmış, her yanı morarmıştı... Büyük aksilik!

Doktorla aralarında geçecek konuşmayı şimdiden kestirmek mümkündü.

"Doktor, bu gece Divonne'de söylüyorum."

"Hanımefendi, bu çılgınlık! Ciğerlerinize hava girdikçe kırık kaburgalarınızın acısından haykırırsınız."

"Doktor, söyleyeceğim. Bana morfin yapın."

Eski düşmanı morfin yanıbaşındaydı! Her kazada, her büyük acıda, şarkı söyleyebilmek için Edith'in morfine ihtiyacı vardı. Onu öldüren bir kurtarıcıydı bu!

"Söyleyeceğim. Kazalardan, hastalıklardan, hastanelerden bıktım. Canıma tak etti, burama geldi! Ya şarkı söylerim ya da geberir giderim. Paris'teki doktoruma telefon edin, gelsin ve turne boyunca yanımdan ayrılmasın."

Hastanenin doktoru ödevini yapıyor, üsteliyordu:

"Hanımefendi, hayatınızla oynuyorsunuz."

"Umurumda değil. Nasılsa bir şeyle oynamak gerek, hayatımdan başka da oynayacak şeyim yok!"

Alçılı bezlerle kaburgalarını sıkı sıkı sardılar. İlle de morfin istiyordu. Morfinsiz nasıl şarkı söyleyebilirdi? Bu sefer düşkünlüğünden değil, anlaşmalarındaki şartları yerine getirmek için morfin alıyordu.

Çılgınlık turnesi başlamıştı. Hava sıcaktı. Kaburgalarını saran bezler ona büyük bir işkence çektiriyordu. Ciğerlerine hava girince, göğsünü şişirir şişirmez haykırmak geliyordu içinden. Şarkı söyleyebilmek için, alçılı bezleri çıkarıp attı. Bunların yerine, kaburgalarını ince yünlüden bezlerle sardılar.

Bu sefer daha güçle dayanacak, morfin ona pes ettiremeyecekti. Sahneye çıkmadan hemen önce, doktor ona bir iğne yapıyordu. Onuncu şarkıdan sonra, bir an kulise giriyor, doktor ikinci iğneyi de vuruyordu. Bütün gün direniyordu, ama yavaş yavaş içkiye başlamıştı.

Edith, Cannes'de birkaç gün kaldı. Plajda, önlerini ve arkalarını iyice yakanlar, Piaf-Davies çiftinin geçişini seyrederek göz banyosu yapıyorlardı. Douglas'ın bakımlı, güzel kasları vardı. Mayosuyla ister istemez kızların dikkatini çekiyordu. Kadın, Edith Piaf'dı; bu yüzden de giysisi, bluzu, başındaki atkısı, eciş bücüş vücudu bağışlanıyordu (her zaman her şeyi bağışlanmıştır zaten). Bacakları çöp gibi, dizleri şişti. Umurunda değildi hiç biri, kimseyi taktığı yoktu: Kolunda yakışıklı ve yirmi üç yaşında olan bir genç vardı... Kimsenin bilmediği, Edith'in bluzunun altında, bedenini sıkı sıkı saran ve soluk almasına engel olan o Allahın cezası bezlerin olduğuydu. Güneşin altında böyle dayanabilmek mümkün değildi. Yine de önemi yoktu. Douguy'un yanından ayrılmıyor, arkasını bırakmıyordu. Güneşten, insanlarla dolu plajlardan nefret ederdi. Ama Douglas'ın, yüzerse mutlu olacağını düşünmüş ve onunla plaja gelmişti. Böylece de, onun için elinden geleni yaptığına emindi.

Ama Douglas'ın canı başka şey istiyordu... Cannes'in yakınında Pioasso ve daha bir dolu sanatçı vardı... Birkaç kilometre kare içinde bütün çağdaş resim sanatı kaynaşıyordu. Amerika'dayken hep bunu düşlerdi. Fransa'ya gelmişti ve görmek istediklerinin hiç birini göremeyecekti. Tek gördüğü şey, bir gece ışıldakların sahte aydınlığında, bilmediği ve kendisini allak bullak eden bir gerçeği söylediği için tertemiz çocuk yüreğini paralayan bu kadın olacaktı... Başını döndüren bu dünyanın bir sevgi dünyası olmadığını, bu dünyada hayatın çok zor, yasaların da umutsuz olduğunu bilmiyordu.

Edith, eline geçen her şeyle hastalığa karşı koyuyordu. Sarımsağın romatizmaya iyi geldiğini söylemişlerdi: Durmadan sarmısak yiyordu. Doug'un midesini bulandırıyordu bu koku. Edith, acılarını dindirmek için yeniden kortizona başlamıştı, davul gibi şişiyordu. Moralini yükseltmenin yolu da alkolden geçiyordu. Yavaş yavaş kendini öldürmekteydi.

Douglas ona bir türlü yetişemiyor, arkasında koşmaktan soluğu kesiliyordu. Bir doktorun iğnelerle ayakta tuttuğu, her şeye sinirlenen, her an yanında olmasını, körü körüne boyun eğmesini isteyen bu kadın onu bitirmişti... Bu durumdaki tek kişi de değildi! Bacaklarının üzerinde sağlam durabilen tek kişi kalmamıştı Edith'in çevresinde. En sağlam olanlar, en çetin cevizler bile tükenmişti. Edith'e gelince, çok sıkı kurulmuş ve bir türlü boşalmak bilmeyen bir zemberek gibiydi. Aynı güçle, her an yığılmaya hazır, devam ediyordu.

Biarritz'den önce turnenin son şehri olan Bordeaux'da, Douglas gece Edith'le kavga etti. Birtakım gerçekleri kirli çamaşırlar gibi birbirlerinin kafasına fırlattılar. Sürüyle uyku ilacı alan Edith daldı gitti. Douglas da, postuna göz koyan bir tazının kovaladığı tavşan gibi bundan yararlanıp, hemen istasyonun yolunu tuttu. Geceyi serseriler gibi, eşyası koltuğunun altında ve sakalları uzamış halde, ikinci mevki bekleme salonunda geçirdi.

Edith derin uykusundan uyandığında Douguy yoktu. Büyük Piaf, hemen deli gibi, saçı başı darmadağın, geceliğinin üzerine bir manto alıp taksiye daldı.

"Hemen gara götürün beni!"

"Hangi trene yetişmek istiyorsunuz?"

"Bilmiyorum. Çabuk!.."

"Paris trenine yetişmek istiyorsanız pek başaramazsınız da onun için sordum, imkânsız yetişmeniz."

Şoför, söylediğinin gerçeğe ne kadar uygun düştüğünü bilmiyordu.

"Anlıyor musun, Momone; bu herifi elimden kaçırmamam gerekirdi. Yapamazdım, sonuncuydu. Tatile çıkmış insanlarla dolu olan garda deli gibi bir görünüşüm vardı, ama hiç aldırmıyordum. Ona yetişmem gerekliydi! Girişteki herif bana bağırdı: "Biletiniz!" Cevabı yapıştırdım: "Hassiktir!"

"Sonra peronda durdum. Kötü filmlerde görüldüğü gibi, tren hareket ediyordu. Bu namussuz garda çok sefil bir görünüşüm olmalıydı. O kadar aptalca bir durumdaydım ki, deliler gibi, hem ağlıyor hem gülüyordum..."

Turnenin sonu hiç de eğlenceli geçmedi.

"Ama yine de beni unutmadı, Momone. Paris'ten telefon edip geri döneceğim söyledi. Söz verdi bana..."

Mahkum ettiğimiz insanlara her zaman çok şey vadettiğimizi düşündüm.

"Momone, bunu seviyordum ve çekti gitti... Yüreğimin ne kadar hasta olduğunu bilsen!"

Manevî yönden böyleydi belki. Ama sağlık yönünden, yüreği Edith'in daha sağlamdı. Doktorlar her zaman şöyle demişlerdi: "Onda bir sporcu kalbi var! Normalden yavaş atıyor. Bütün vücudu tükenecek, ama kalbi yine atmaya devam edecek."

Elleri çok acı çektiriyordu Edith'e, iyiden iyiye biçimsizleşmeye başlamışlardı. Romatizma ağrıları bastırdığında ne saçını tarayabiliyor ne bardak tutabiliyordu. Yediği eti bile başkaları kesiyordu.

Bu durumda, İsveç'in en büyük müzikholü olan Bernsbee'de konserler vermek üzere Stockholm'e hareket etti. Ve beş bin kişinin önünde "Başımı Döndürüyorsun"u söylerken olduğu yerde döndü, küçük bir kara bez parçası gibi mikrofonun dibine yığıldı. Herkes alkışlıyor, bir sahne oyunuyla karşı karşıya olduğunu sanıyordu. Perde indirildi ve Edith'i kaldırıp götürdüler.

Bunun üzerine, Edith ilk kez büyük bir korkuya kapıldı.

"İsveç'te ölmek istemiyorum, geri dönelim."

"Uçak yok."

"Bir uçak bulun. Beni burada ölüme bırakamazsınız!"

Paris'e dönmek için, yirmi dört kişilik bir DC 4 uçağı kiraladı. Korkusu ona, bir buçuk milyon eski franga patlamıştı... Hiç sırası değildi bunun, harcadığı parayı karşılayacak kadar çalışamıyordu.

Talihsizlik Edith'in arkasını bırakmadı. 22 eylül günü acele, Neuilly'deki Amerikan Hastanesi'ne kaldırıldı ve pankreas iltihabından ameliyat edildi. Bir doktor arkadaşa bunun ne olduğunu sorduğumda, zamanında ameliyat yapılmazsa insanı ilk yirmi dört ya da kırk sekiz saatta götürdüğünü söyledi. Ameliyat yapılsa da, hastaların ancak yüzde otuzu kurtarılabilirdi. Edith'in odasına kimse alınmıyordu. Bir kez daha ölüme karşı tek başına, hastane odasının fazla temiz boşluğunda savaştı.

Bu hastalık adlarının neyi gizlediğini biliyordum. Gerçekten haberim vardı. Edith'i New York'ta ameliyat ettiklerinde kansere yakalandığını görmüşlerdi. Daha o zaman kanserin pençesinden kurtulması imkânsızdı. Mantıklı davranmayı kabul etse birkaç yıl daha yaşayabilirdi, ama ölüme mahkûmdu.

Artık hayatı, hastanelerle ev arasında mekik dokumakla geçecek ve yine de bir yıl sonra, meslek hayatının doruklarından birine ulaşacaktı.

Hastane çıkışı, "Paşam"ı plağa okuması gerekiyordu. Vazgeçmesi için didindik durduk. Yine de doldurdu bu plağı. Hastaneden on birde çıkmıştı, ikide prova yapıyordu. Sekiz saat ayakta kaldı, teknisyenlere şöyle diyordu: "Devam edin, yalnız bırakmayın beni, yeniden başlayamam."

Loulou öfkelendi:

"Yeter, Edith! Dinlenmeniz gerekir."

"Şarkı söylememe engel olma, bundan başka şeyim kalmadı!.."

Bu cümleyi hayatının sonuna kadar işitecektik. Birimizden biri hayır deyince aynı şeyi söylüyor, herkes de susuyordu.

Yine, daha önce yaptığı gibi fazla ileri gitmişti. Loulou bundan yararlandı. Onu bir bebek gibi sarıp sarmaladı, arabasına attı ve Richebourg'daki malikanesine götürdü.

"Edith, ancak iyileştiğinizde buradan çıkabilirsiniz."

Ne isterse söyleyebilirdi, Edith'in aldırdığı yoktu. Tek isteği uyumak ve unutmaktı... Çevresinde de pek az insan vardı: Hemşireler ve Claude Figus.

Claude'nin yanında olmasına o kadar alışmıştı ki onu görmüyordu bile. Ama Claude'nin gözünde, hâlâ şarkıcıların en büyüğüydü. Her şeyine katlanacak kadar seviyordu Edith'i. Yeter ki geri dönsün ve yanında kalmasını istesin, mutlu oluyordu.

Edith, çoğunlukla Claude'yi 'sekreterim,' diye tanıtmıştır. Bunun belirli bir anlamı yoktu. Claude'yi *benimsediği* günden beri her işe koşturmuştu.

Bu sefer, küçük Claude'nin talihi yüzüne güldü. Edith'in yanında aşktan söz edecek, işitme ihtiyacını duyduğu şeyleri söyleyecek kimse yoktu. İyice olduğu bir akşam Claude içini döktü, yüreğinde birikenleri bir çırpıda boşalttı; on üç yıldan beri de çok şey birikmişti... Edith onu dinledi. Talihi vardı küçüğün. Bunca saflığa, bunca sevgiye kim dayanabilirdi? Edith onu kollarına aldı. Claude madalyaya hak kazandı.

Claude'nin Edith'le yakınlığı çok sürmedi. Ama bunu da umursamıyordu. Mutluluğu Edith düzelene kadar devam etti.

Aşağı yukarı bir yıl, Edith yaşamayı yeniden öğrendi. Eklem romatizması ağrılarıyla iki büklüm, yürüyemiyordu bile. Vimbert adındaki masör her gün geldi Ona sabırla masaj yaptı ve omurga kemiğini düzeltti, acıdan düğümlenen sinirleriyle kaslarını teker teker açtı. Bir çocuk gibi, kendisine yürümeyi öğreten adamın kolundaki bu kadının uysallığını görmek çok dokunaklıydı. "Sağ ayağınızı atın. Tamam. Simdi sıra sol ayağınızda. Üç adım daha, Edith. Bu günlük bu kadar." Sonraları, turnelere de Edith'le birlikte çıktı; onun yardımı olmadan yaşayamıyordu Edith.

Lannes bulvarında Edith'le yeniden karşılaştığımda, ev bir mezar kadar neşeliydi ancak. Neredeyse ayak uçlarına basarak yürümek gerekecekti, Müzik sesi gelmiyordu... Çıt yoktu! Böyle bir sessizlik görmemiştim. Edith'in yüzü öyle şişmişti ki, bir kovan dolusu arıyla boğuştuğu akla gelebilirdi.

"Momone, çirkinim değil mi?"

"Yanakların biraz fazla şişmiş, o kadar. Pek de kötü durmuyor."

Aldırmadığını belirten bir el hareketi yaptı.

"Beni bu yüzle sahnede düşünebiliyor musun, onu söyle?"

Hayır, gerçekten mümkün değildi bu. Loulou, Edith'in eve döneceğini haber vermek üzere telefon ettiğinde şöyle demişti:

"Tamam, paçayı kurtardı. Durumunun düzelmesi pek uzun sürmez artık. Yeniden tutacak yolu!"

Loulou'nun dediği doğruydu! Yalnız yönünü şaşırmıştı. Yeniden hastanenin yolunu tutması için uzun zaman geçmesi gerekmedi... Bu kadar hastalık, hastane, klinik, doktor, operatör fazla oluyordu artık... "Yeter!" diye bağırası geliyordu insanın.

Edith karaciğer komasına girdi. Bu durumdakilerin yüzde doksanı hapı yutmuş sayılırdı. Onun içinse, böyle bir şey söz konusu değildi. Paçayı sıyırdı bundan da. Gazeteler ölümünü bildiren yazıları yeniden çekmecelere sokmak zorunda kaldılar.

Lannes bulvarına yeni dönmüştü ki, 14 ekimden 13 aralığa kadar sürecek yeni bir turne teklifi aldı. Bu turneye çıkma kararını verdi. Loulou'nun bağırıp çağırmaları, Figus'la benim yalvarmalarımız boşunaydı, hiç birimizi dinlemedi.

"Turneye hazırlanmak için iki ayım var, yeterlidir bu süre. Hem sonra, hayatımı neyle kazanabilirim? Satacak şeyim kalmadı, meteliksizim. Ne yapabilirim? Michel'e bile telefon ettim. (Michel Emer. Parasız kaldığında son baş vurduğu insan oydu.) Benim için SACEM'e gitti. Oradakiler, haklarım üzerinden bir kuruş avans vermek istemiyorlar... Tamam mı? Bunun için de şarkı söyleyeceğim!"

Soluk almadan bunları söylerken, ben düşünüyordum: "Onu oyalayacak ve yardımcı olacak bir adam çıkmayacak mı ortaya?"

Ne zaman bunu düşünsem biri çıkagelirdi, bu sefer de Charles Dumont çıktı piyasaya.

Edith'le Boulogne ormanında buluşmak üzere sözleşmiştik. Dolaşmak istiyordu. Onu görür görmez, hemen değişikliği anladım. Tabii, iki yıl önceki halini düşünerek bakmamak gerekirdi Edith'e, kafası bozulurdu adamın. Ama mutlu, hafif, canlı bir parıltı vardı gözlerinde.

"Sen âşıksın!"

"Belli oluyor mu? Ben o kadar emin değilim."

"Yine de anlat. Sonra düşünürüz hayat boyu sürüp sürmeyeceğini."

"Biliyorsun, şu sıra canım pek bir şey istemiyor. Her şey içimi sıkıyor. Michel Vaucaire* telefon etti: 'Birini yolluyorum, senin için biçilmiş kaftan. Onu görmen gerekir. Adı Charles Dumont. Getirdiği şarkıyı dinlemeni isterim. Sözlerini ben yazdım, o besteledi. Sözleri için bir şey dediğim yok, ama müziği müthiş. Ona 'evet' dedim. Bir randevu da verdim, ama hiç canım çekmiyordu. Herifin geleceği gün aklımdan, çıkmıştı. Hafiften iki kez kapı çalındı. Tepem attı. Claude göründü:

"'Charles Dumont geldi. Randevun var, Edith.'

"'Vızgelir!'

*) Edith için de çalışmış olan bir şarkı sözü yazarı. (ç.n.)

"Cümlemi bitirmemiştim ki içeri girdi. Bana göre biri değil: Uzun boylu ve güçlü kuvvetli, küçük memurlar gibi giyinmiş, yüzüme bakmaya cesaret edemeyen, başı önünde biri. Kapı kapı dolaşıp elektrik süpürgesi satmaya kalksa, bir yılda bir taneyi zor okuturdu... Bunu da Tanrı'nın himmetiyle yapabilirdi ancak!"

Başlangıç kötü olmuştu. Edith, sert bir sesle, "Bana şarkı getirdiğinize göre piyanoya geçin," dedi.

Zavallı Charles Dumont şakır şakır terliyordu, ama yüzünü silecek cesareti yoktu, teri boynundan içeri akıp durmaktaydı. Edith, acımasız bir sesle sordu:

"Mendilimi ister misiniz?"

"Hayır, var mendilim, teşekkür ederim..."

Ve şarkısını çalmaya karar verdi: "Hayır, hiç mi hiç... Hayır, pişman değilim!"

Hayır! hiç mi hiç...
Hayır, hiç pişman değilim!
Ne gördüğüm iyilikler
Ne de kötülükler. Biri umurumda değil!
Hayır! hiç mi hiç...
Hayır, hiç pişman değilim!
Ödendi, silindi, unutuldu hepsi
Geçmiş bana vızgeliyor!

Bütün anılarımla
Bir ateş yaktım
Acılarım, zevklerim,
Yok bunlara ihtiyacım!
Çünkü hayatım, çünkü sevinçlerim
Bugün
Seninle başlıyor!

Şarkı her şeyi değiştirdi. Bir yıldırım aşkıydı bu.

"'Müthiş! Olacak şey değil, siz sihirbazsınız. Benim bu. Duyduğum, düşündüğüm şeyler bunlar! Daha da öte, benim vasiyetnamem...'

"'Hoşunuza gitti mi? diye sordu hâlâ kendini toplamaya çalışan ve bir türlü bunu başaramayan beriki.'

"'Müthiş! En büyük başarım olacak bu şarkı. Şimdiden sahnede olup söylemek istiyorum.'"

Ve hemen söyledi şarkıyı. Dumont allak bullak olmuştu.

"Siz söyleyince çok başka oluyor..."

O gün eve gelen herkes, şarkıyı bir kez dinlemeye hak kazanıyordu. Beşinci söyleyişinde Edith şarkıyı ezberlemişti. Onuncuda o kadar başarılıydı ki, sahneye çıktığında aşağı yukarı hiç bir yerini değiştirmeyecekti.

Charles Dumont bir türlü kendine gelemiyordu. Talihinin, küçük bir bitki gibi, Edith'in yüzünde, gözlerinde büyüdüğünü görüyordu. Mutluluktan nutku tutulmuştu.

"'Yarın yine gelin, çalışacağız.'

"Biliyor musun, Momone; sekiz gündür böyle gelip gidiyor, işine gidip gelen küçük bir mermi gibi. İki buçukta piyano başına oturuyor, birlikte çalışıyoruz. Tam bir erkek olduğu için hoşuma gidiyor. Sağlam görünüşlü. Koluna yaslanmak ihtiyacını duyuyorum... Yıkılmayacak, dayanacak. Hem sonra, bana çok dokunan bir yanı var: Anasına tapıyor. Bu koca adam utangaç, yufka yürekli biri.Yürekten yoksun değil."

Durdu, yüzüme baktı.

"Ne düşündüğünü biliyorum. Douguy da böyleydi. Ancak, o bir çocuktu. Yoksun olduğu şey yürek değil, gerçekleri kavrama yeteneğiydi. O beni pembeler ve maviler içinde görüyordu, yarı abla yarı ana denebilecek bir şeydim Douguy'un gözünde... Görüntü hazinesinde kadına yer kalmıyordu."

Edith'in yargıları beni hep etkilemiştir. Açıktı söylediği, hiçbir şeyi gölgede bırakmıyordu. En ufak değişikliğe gerek duymadan, giyimli kuşamlı çıkıyordu insan ortaya.

"Momone, Bordeaux olayından sonra Douguy bana yeniden telefon etti. Amerika'da bir sergi açtığını bile öğrendim. Biraz büyüdüğünde geri döneceğini söyledi. Ama ben, çocuklarla düşüp kalkacak yaşta değilim artık. Ne gencim, ne de yeterince yaşlı. Onu gerçekten sevdim. Yalnız Douguy, mikroplardan arınmış bir dünyada yaşıyordu. Benim dünyamda mikrop kaynıyor. Bu dünyaya katlanmak için gereken aşıları yapılmamıştı!"

O gün, uzun süre konuştuk. Edith çok iyiydi.

"Doğru, Momone; hiç pişman değilim. Ama morfin beni çok korkuttu, hâlâ da bu korkum devam ediyor. Şimdi bana morfin yaptılar mı tir tir titriyorum. Aynı yoldan bir kez daha geçmek istemem. Dayanamam artık...

"Hem sonra, insanı yere seren bir duyguyu, utancı tanıdım. Hayvandan da beter davrandığımı gören insanlar bulunduğunu düşündükçe, içim içimi yiyor... İnsanın kendi kendinden tiksinmesi korkunç bir şey!"

Beklediğim gibi, Charles Dumont, Edith'in hayatında ötekilere benzemeyen apayrı bir yerin sahibi oldu. Sabırlı, yumuşak ve tatlıydı, ona hükmetmiyordu. Boyun da eğmiyordu. Edith'le aynı düzeydeydi. Bu da bir değişiklikti Edith için, iyi geliyordu ona.

Claude Figus yeniden karanlığa dönmüştü. Bağlılığıyla, geri çevrilen aşkıyla beni çok üzüyordu. Kıskançlık nedir bilmezdi. Edith'in sağlığı daha iyiydi sanki, bundan fazlasını istediği yoktu. Aklına estikçe, Edith onunla ilgileniyordu. Claude fena gitar çalmazdı, Edith onun şarkıcı olabileceğine karar vermişti. Edith'le çalışırken Claude'nin cennetin anahtarlarını avuçlarında tuttuğu sanılırdı. Öylesine uçuyordu havalarda.

Charles Dumont, Lannes bulvarında oturmuyordu. Ve bu, Edith için kötüydü, çok yalnızdı.

Dumont, Edith için otuzdan fazla şarkı yaptı. İçlerinde *Piaf Klasikleri* olarak kalacaklar var: "Aşk Sözleri", "Güzel Bir Aşk Hikâyesi" (sözlerini Edith yazmıştı), "Bilinmeyen Şehir", "Âşıklar", "Tanrım".

Tanrım, Tanrım, Tanrım,
Biraz daha bırak bana
Sevgilimi...
Bir gün, iki gün, sekiz gün...
Bırak bana, biraz daha,
Bana...

Edith'in morali çok daha iyiydi. Ama tam iyileşmiş de sayılmazdı. Kararlaştırılan turneden sonra, Olympia'da söylemesi gerekliydi. Bütün bunlar beni çok korkutuyordu. Neredeyse bir yıldan beri şarkı söylememişti. Kaygılanıyordu. Sahne ürküntüsünü de aşan bir korku gırtlağına düğümleniyor, elini kolunu bağlıyordu. Haksız değildim: Bu turneye *intihar turnesi* adı verilecekti.

İlk gün, Reims'de sahneye çıkınca, dinleyiciler onu bitmek tükenmek bilmeyen alkışlar ve haykırışlarla karşıladılar. Müzisyenler birkaç kez ilk şarkıya başladılar, ama her seferinde yeniden alkışlar, haykırışlar yükseliyordu. Sonunda Edith şarkı söyledi. Ama boğazı

öylesine kurumuştu ki, orta yerde şarkıyı kesti. Kuliste herkesin ödü patlamıştı, felaketti bu... Hayır, şarkıya devam etti. "Hiç Pişman Değilim..." üç kez tekrarlatıldı. Başarmıştı!

Ama artık tükenen gücüne fazla güvenmişti. Ertesi gün, yorgunluk onu yere serdi. Neredeyse bir makine gibi söyledi. Dinleyici de bunu sezdi, soğuktu. O da makine gibi alkışladı.

Edith, önündeki konser vereceği şehirlerin listesini boynuna dolanıp gırtlağını sıkacak bir yılan gibi görüyordu. Dayanması gerekliydi. Bunun için de, uyarıcı ilaçlarla kendini uyuşturdu. Bu sefer, yardımcı olmak için yapılan, morfin tekliflerini geri çevirecek gücü kalmıştı. Dişlerini sıktı ve, "Sonuna kadar dayanacağım," dedi.

Ama salon sahipleri kumar oynadıklarını, Edith'in sahnede yığılıp kalabileceğini biliyorlardı. Edith'in meslek hayatında ilk kez Nancy, Metz, Thionville gibi şehirler... anlaşmalarını iptal ettiler.

Maubeuge'de büyük bir tehlike atlatıldı. Perdeyi kapatmak ve kaynaşan salondakilere bir açıklama yapmak gerekmişti: "Bayan Piaf önemsiz bir baş dönmesi geçirdi. Biraz sabretmenizi diliyoruz."

Salonda biri bağırdı: "Hastaneye! Invalides'e*!" Edith bunu duydu, doğruldu, "İğne yapın, sahneye çıkıyorum!" Morfin üstün gelmişti.

Müzisyenlerin, makinistlerin hepsi aynı görüşteydi:

"Hayır, kimsenin bunu yapmaya hakkı yok. Edith'in şarkı söylemesine yardım etmek ölmesine yardım etmektir!"

"Siz istemiyorsanız, ben tek başıma sahneye çıkarım!"

Perdeyi aralamıştı bile.

Bunun üzerine herkes yerini aldı.

Edith sahneye çıktı ve sonuna kadar dayandı. Ama ne pahasına!

Şarkı söylemek onun için gerçekten büyük bir işkence olmuştu. Vücudu santim santim acıyor, içinden bağırmak geliyordu. Turnenin son şehri olan Dreux'e kadar dayandı. Gazeteciler yıkılışını bekliyorlardı, oradaydılar, bunun kaçınılmaz olduğunu biliyorlardı. Meslekleri olan leş kargalığını yapıyorlardı. Edith'in de bundan haberi vardı. Suratlarına karşı, "İstediğiniz bu gece olmayacak!" diye bağırma gücünü buldu.

---

*) XIV. Lui'nin zamanında yapılan, Napolyon'un ve Fransız tarihinin ünlü kişilerinin yattığı anıt. (ç.n.)

Perde açıldığında, antibiyotiklerden suratı davul gibi şişmiş, yüzü Edith Piaf'ınkine benzeyen bir kukla, ufacık tefecik bir siyah cisim vardı sahnede. Gülünçtü, çok acıydı bu görünüş. Hem can çekişiyor, hem de sayıklıyordu aynı zamanda.

Loulou, Charles Dumont, müzisyenler, hepsi vazgeçmesi için yalvardılar. Müdür, salonu boşaltmayı teklif etti. Bir tüp ilacın yarısını yutan Edith, onlara bağırdı, "Bunu yaparsanız bir tüp gardenal'i yutarım!" Sonra, hepsine yalvardı, "Bırakın da şarkı söyleyeyim..."

Düşmemek için piyanoya yaslandı. Buz gibi ter sırtından aşağı akıyordu. Hem şarkı söylüyor, hem de bağırıyordu allak bullak olan dinleyicilere, "Sizi seviyorum, hayatımsınız benim..."

Bu o kadar gerçekti ki, dinleyicilerin alkışları dinmek bilmedi. Bir boksör gibi coşturuyorlardı Edith'i, "Hadi, Edith... hadi aslanım... Dayan..."

Ve korkunç bir mücadele sürüyordu sahnede: Bu minicik kadının hastalığa karşı verdiği mücadele. Canından ne kaldıysa dinleyicilere vermek istiyor, onlar da Edith'i anlıyor ve coşturuyorlardı. Kulistekilerin hepsi ağlıyordu. Ama fazlaydı bu kadarı, dayanamadı. Sekizinci şarkıda nakavt oldu. Düştü ve kalkamadı.

Kimse bilet parasını geri istemedi. Salon sessizlik içinde boşaltıldı, içindeki en güzel şeyi, şarkıyı, hayatını sonuna kadar kendilerine vermek için çırpınan bu kadının acılarını, üzüntüsünü herkes birlikte götürüyordu.

Siyah D.S.'nin içinde ateşten titreyip duran bir küçük vizon yığını halindeki Edith, Loulou'nun ve Charles Dumont'un bakımına kalmıştı. Onu dosdoğru, Meudon'daki kliniğe götürdüler.

On altı gün sonra, Olympia'nın perdesi açılacaktı. Loulou Barrier ve Bruno Coquatrix, bu programı erteleyip ertelememeyi düşünüyorlardı. "Şarkı söylememeli," dedi doktorlar. Ama Edith, sonunda uyumasını, dinlenmesini, unutmasını sağlayan uyku kürüne başlamadan, Loulou'nun Olympia konserlerini iptal etmesine izin vermemişti.

Doktorlardan biri itiraz etti.

"Hanımefendi, sizin sahneye çıkmanız intihar etmeniz demektir!"

Edith adamın yüzüne baktı, kalan bütün gücüyle suratına haykırdı, "Böyle intihar etmek hoşuma gidiyor. Benim yolum da bu!"

Altı gün sonra, Meudon'daki klinikten çıkıp Neuilly'deki Ambroise-Paré hastanesine girdi. Daha iyiydi, özellikle de dinlenmeye

ve sessizliğe ihtiyacı vardı. Noel'i klinikte geçirdi. 27 aralık, Olympia'nın provalarına başlamak için hastaneden çıktı.

29 Aralık 1960 günü, en büyük başarılarından biri olarak kalan 1961 Olympia konserlerinin perdesi açıldı. Yeterince prova yapacak zaman bulamadığından, gala gecesi 61 ocağının ilk günlerinde yapılacaktı.

Edith her şeyi yenmişti. Hastalığı da, içkiyi de, morfini de. Unutulmuş, silinip süpürülmüştü hepsi. Çektikleri onu her şeyden arındırmıştı. Şarkıcıların en büyüğüydü ve öyle kalacaktı. Yine de, "Dostum Lucien"i söylerken yanıldı; durdu, gülümseyerek, "Aldırmayın siz," dedi. Baştan başladı.

Edith, repertuvarının en güç şarkılarından, Michel Rivegauche ve Marguerite Monnot'un "Beyaz Gömleklileri"ni ilk kez o gece söyledi.

Hafiften, uzak bir sesle giriyordu şarkıya:

Neredeyse üç yıl oluyor
İçeri düşeli
Delilerin arasına
Delilerin...

Sonra Edith yavaştan sapıtmaya ve iki yana sallanmaya başlıyordu.

Beyaz gömleklileri her görüşünde...

Şarkıda, sevdiği adam gözünün önüne geliyordu, onu hayal ediyordu...

Geri geliyor beyaz gömlekliler.

Sonunda Edith haykırıyordu:

Deli değilim, deli değilim...

Deliliğini haykırmasına kimse dayanamaz olmuştu. Bu şarkının kesilmesini, bitmesini istiyorlardı. İki yana sallanan ve haykıran bu siyah giysili, minicik, zavallı kadının görünüşü katlanılır gibi değildi. O anki kadar büyük olmamıştı.

Sustuğunda, saniyeler süren bir sessizlik oldu. Sonra bütün Paris, hiç yapmadığı gibi alkışladı onu. Kadınlar ağlıyorlardı. Selam veren Edith'in ayaklarının ucuna, sahneye çiçek yağıyordu. Salonun dibin-

deydim, rahat rahat ağlayabilmek için helaya kaçtım. Bu kadarı çok fazlaydı, artık dayanamıyordum.

Onun hakkında, "Her türlü kavramı kırıp geçiyor!", "Piaf bu, yani bugüne kadar bilinmeyen bir olay..." diye yazıldı. Eleştirmenler yeterince büyük, yeterince güzel sözcük bulamadılar. Büyük şarkıcılar, büyük opera sanatçıları için, Maria Callas için kullandıkları bir dille ondan söz etmek zorunda kaldılar.

13 nisan günü, yeniden turneye çıkmak üzere Olympia'dan ayrıldı. Ancak, Edith için artık normal bir hayat sürme olanağı yoktu. Çok ileri gitmiş ve fazla zorlanmıştı.

Brüksel'de ve birkaç şehirde söyledikten sonra, 25 mayıs günü yine pes etti. Neuilly'deki Amerikan hastanesine kaldırılıp bağırsak düğümlenmesinden ameliyat edildi. Bu sefer de paçayı sıyırdı. Loulou, yeni bir dinlenme süresi için onu Richebourg'daki evine götürdü. Gelişinin ertesi günü, 9 haziranda, acıdan iki büklüm olan Edith, Amerikan Hastanesi'ne döndü yeniden ve bu kez bağırsak tıkanmasından ameliyat edildi.

Yine kurtuldu.

Aylar boyunca çok ağır bir hayat sürdü. Charles Dumont yanından ayrılmıyordu. Bu sağlam sevgi, belki de kurtulması için gereken tek şeydi.

Ama onun ardından gelecek olan, her şeyi silip süpürecekti. Edith hayatının son ve en güzel aşkını yaşayacak, o sıra bana şu itirafta bulunacaktı:

"Görüyorsun ya, Momone; aşkla çok düşüp kalktım, ama bir tek adamı sevdim. O da Marcel Cerdan'dı. Hayatım boyunca da bir tek erkeği bekledim, O da Théo Sarapo'ydu.

18
"AŞK BUNA YARAR!"

Théo'yla evlenmeden birkaç ay önce, Edith bana şöyle dedi:

"Sana Théo'dan söz etmek isterken, 'Bir varmış bir yokmuş...' diye başlamak istiyor canım."

Haklıydı da. Bir hikâye değil, bir masaldı bu. Bu aşk, Edith'in aşklarının en güzeli, en temiziydi.

İstediği zaman, Edith kendini ve başkalarını çok açık bir biçimde görebilirdi.

"Biliyorsun, Momone; Marcel'le birbirimizi çok sevdik. Ama, ölmeseydi beni bırakıp gideceğini biliyorum. Sevgisi azaldığından değil, namuslu olduğu için. Ben de onun yerinde olsam aynı şeyi yapardım. Karısı ve üç oğlu vardı, yanlarına dönecekti sonunda. Théo'ya rastlamasaydım, hayatımda bir şey eksik kalırdı..."

Oysa, herkes en çok Théo Sarapo'ya yüklendi. Edith kırk yedi yaşındaydı, bitmişti, her yanı dökülüyordu, ünlüydü. O tanınmamış biriydi, yirmi yedi yaşındaydı, güneş gibi yakışıklıydı. Yoksul olduğu söyleniyordu, bu da yanlıştı. Ailesinin hali vakti yerindeydi. Zengin sanılan Edith'e gelince, beş parası yoktu. Buna kimse inanamazdı; özellikle de, Loulou Barrier'in Edith adına bir buçuk milyar eski franklık anlaşma imzaladığı bilinirken... Yine de ölümünde, Edith kocasına kırk beş milyon eski frank borç bıraktı! Yaşamak, biraz para kazanmak amacıyla Théo da, yabancı ülkelerde şarkı söylemek zorunda kaldı. Fransa'da kazandığı her paraya el konuyordu, SACEM'i, Edith'in eserleri üzerinden hâlâ kestiği on milyon eski franklık yayın hakları da hacizliydi.

Aşk ve para, çoğunluk bir arada yürümez. Ama bir kez ortalık temizlendikten, bütün bunlar bilindikten sonra, Edith ve Théo'nun hikâyesine Edith'in istediği gibi başlanabilir, "Bir varmış bir yokmuş..."

1962 kışı Edith için çok soğuktu. Yüreği ve kemikleri sızlıyordu. Günler uzundu.

"Yaşamıyorum. Her şey bana yasak: istediğimi yemem, içmem, yürümem, şarkı söylemem... Ağlamak, sinirlerim ve moralim için kötü. Yalnızca gülmeye hakkım var, onu da canım istemiyor. Gülmek ve sevmek ısmarlama olmuyor! Ben de bekliyorum, ama neyi? Bilmem.

Yaşamasına yardımcı olmak için Charles Dumont'un, Loulou'nun ve Guite'nin ona sözünü ettiği tasarılar, her ay bir sonrakine erteleniyordu. Edith'in çevresinde sessizlik, boşluk vardı. Artık gülünüp eğlenilmiyordu Piaf'ın evinde, parası yoktu. Edith'i ziyaret etmek bir angaryaydı, hayır işleri arasında sayılıyordu! Ona en sadık kalanlar yine de eski sevgilileriydi. Yves telefon ediyordu; Pills, Henri Contet ziyaretine geliyorlardı. Charles Aznavour da uğruyordu, ama pek vakti yoktu. Raymond Asso da Edith'i unutmuyordu, ancak çok ters bir adam olmuştu. Eleştirmek, paylamak için telefon ediyordu. Raymond, bırakıldığı için Edith'i bağışlamayan tek erkekti. Constantine de yakınlık gösteriyordu.

Eski tanıdıklar da Edith'i bırakmamışlardı. Arada bir uğrayıp hatırını soruyorlardı. Dostlar, arkadaşlar: Pierre Brasseur, Robert Lamoureux, Suzanne Flon, Jean Cocteau, Jacques Bourgeat. Besteciler ve şarkı sözü yazarları da vardı bunların arasında: Francis Lai, Noel

Commaret, Norbert Chauvigny, Michel Rivegauche, Pierre Delanoe, Michel Emer... Epey insan ediyordu bunların hepsi, ama aynı zamanda da hiç kimse değildi...

Edith'in iyi olduğu günler, çok daha sönük olarak eski geceleri anımsatan eğlentiler yapılıyordu Lannes bulvarında. Kendini biraz iyi hissetti mi, Edith ipin ucunu kaçırırdı. Loulou, "Aman dikkat!" deyince de Edith'ten cevabı alırdı, "Kimin için uslu durmamı istiyorsun? Hem neden? Hayatım boyunca uslu durmadım! Yaşamak için de öyle büyük bir istek duyuyorum ki!"

Yine böyle, iyi kötü ayakta durabildiği bir akşam, Claude Pigus ona bir arkadaşını getirdi. Siyah giysili, siyah saçlı, kara gözlü bir delikanlıydı bu: Théphanis Lamboukas. Soylu bir hayvan, bir çeşit upuzun siyah tazı gibi, köşede halının üzerine oturdu ve ağzını açmadı.

"Momone, sinirlendiriyordu beni bu herif! Doğru, ben konuşmayan insanları sevmem. Canı sıkılıyorsa çekip gidebilirdi. Claude'yi, plağa okuyacağı "Aşk Bittiğinde" ve "Mavi Elbise" adlı şarkılarına çalıştırıyordum. Öbürü. Théo, ağzını açmadan dinliyordu."

O kadar sessizdi ki, Edith sonunda onu köşesinde unuttu. Ama o Edith'i unutmamıştı, insan, Piaf'ı bir saniye de görse, nasıl unutabilirdi?

1962 şubatında, Edith zatürreye yakalandı ve Neuilly'deki Ambroise Paré Hastanesi'ne kaldırıldı. Durup dururken, kendine müşteri arayan soğuk bir esintinin kurbanı olmuştu.

"Hastane, artık evim gibi oldu, Momone! Burada nasıl kalındığını, nasıl konuşulduğunu, özellikle insanın nasıl sıkıldığını biliyorum! Théophanis Lamboukas diye birinin beni görmek istediği bildirilince, hemen kabul ettim tabii. En hoşuma giden de, tanımadığım biri olmasıydı. Yanılıyordum, halının köşesine ilişen çocuktu, Claude'un arkadaşıydı bu. Bana çiçek değil, küçük bir bebek getirmişti... Bununla aklımı çeldi, böyle bir şeyi düşünmek ve yapmak gerekirdi.

"'Biliyor musunuz, bebeklerle oynayacak çağı çoktan geçirdim! dedim.'

"Güldü. Kimseninkine benzemeyen bir gülümsemesi var. Bir anda insanı aydınlatıveriyor. Güzel, hem fazlasıyla güzel olmak, onun gibi gülümsemek, hatta bu gülümsemeye bir şeyler de katmak geliyor içinden... Kapkara bir erkek kediyi andıran genç, sende, onun-

kinden daha iyisini yapma isteği uyandırıyor. Oysa, hastane yatağında kendimi öylesine küçük hissediyordum ki.'

"'Biliyor musunuz, Edith -izninizle size Edith diyorum-, bu bebek ötekilere benzemez. Anayurdumdan, Yunanistan'dan geliyor.'

Böylece, tatlı tatlı, rahatça, basit konulardan söz ettiler. Ardından, Théo, "Yarın yine geleceğim," diye söz verdi.

Bunu söyleyişinden, doğru olduğunu biliyordu Edith, ertesi gün bekleyecekti...

Théo, ertesi gün çiçek getirdi. "Yarın görüşmek üzere," dedi sonra. Her seferinde Edith'e bir şey getiriyordu. Pahalı değildi getirdikleri, ama rasgele bir şey de değildi hiç bir zaman. Düşünce ürünü olduğu anlaşılıyordu. İnsanları sevindirmek için servetler harcayan Edith Piaf, yalnız hatırlanmanın önemli olduğunu öğreniyordu.

Birkaç gün sonra, Edith sordu:

"İşiniz yok mu ki her gün ziyaretime geliyorsunuz?"

"Var, ama durumu ayarlıyorum."

"Bana kendinden söz etmesi için yanıp tutuşuyordum. Seni şaşırtacak ama, ona soru sorma cesaretini kendimde bulamıyordum. Benden hiç bir şey gizlemez gibiydi, aynı zamanda da para kasası gibi sımsıkı kilitliydi. Bu çocuğun bir sırrı vardı.

Bir öğleden sonra, durup dururken sordu Théo, Edih'e, "Saçınızı yapmamı ister misiniz?"

"Neden sordunuz? Kadın berberi misiniz yoksa?"

"Kıpkırmızı kesildi. Ben de kızardım. Bu uzun boylu ve yakışıklı delikanlının sırrı aydınlanmıştı: Kadın berberiydi. Birden genç, güzel olmak istedim... Yüreğim ağrıyordu. O zaman anladım yeni bir hikâyeye başladığımı. Ama içinde bulunduğum durumda, bu hikâyeyi tek başıma yaşayacak gibiydim. Bir paçavraya dönmüştüm, bu çocuğun kolunda gezmem mümkün değildi..."

Edith başını çevirdi ve cevap verdi, "Hayır!"

"Öğrenmemden mi korkuyorsunuz?"

Mesele bu değildi. Başında bir yosun kümesi gibi kalan üç tel saça dokunmasından utanıyordu.

"Ne diyorsun! Théo'nun elleri ipek gibi, rengarenk saçları yapmak içindir. Üç tel yanık kıla dokunmak için değil."

Théo onu dinlemedi ve saçını yaptı.

Yarınların sayısı arttıkça artıyor, Edith soluğunu tutuyor ve, "Yarın görüşmek üzere," deme cesaretini bulamıyordu. Mutluluktan

söz etmemek gerekir, insan bunu kendine saklamalıdır; narindir mutluluk, her şey onu zedeleyebilir. Ya Théo, "Hayır!" deseydi... Mutluluk 'hayır'lardan korkar ve uçup gider.

Bu mucize kaderin bir oyunu değildi, özenle, bütün ayrıntılarıyla alınlarına yazılmıştı.

Edith düzeldiği için, Théo yanında daha uzun süre kaldı. Ona kitaplar getirdi.

"Okumuyor musunuz?"

"Okumak isterdim, ama beni yoruyor."

Bunun üzerine, Théo ona sabırla okudu.

"Sen demek geliyordu içimden deli gibi. Sen, bir okşayış gibidir. Ve buna cesaret edemiyordum. Siz, ikimize de daha uygun düşüyordu. Nişanlılıktı bu. Sen, aşağı yukarı evlilik demekti.

Edith klinikten çıktı ve hiç bir şey değişmedi.

Théo'nun, şarkı söylemek istediğini açıklaması için uzun bir zaman geçmesi gerekecekti.

"Bunun bana ne büyük bir sevinç verdiğini bilemezsin, Momone. Sonunda, onun için bir şey yapabilecektim! Théo'yu hemen denedim. Gereken her şey vardı onda: Yakışıklıydı, sesi iyiydi, duyarlığı vardı!"

Edith böylece, ikinci bir yaşama nedeni buldu: Bir şarkıcı yaratacaktı. Yeniden patroniçe oldu.

"Adın, Théophanis Lamboukas, beş para etmez bu. Halkın aklında hiç kalmaz. Hem sonra pek yabancı geliyor kulağa; herkes Rumca şarkılar söyleyeceğini sanır. 'Théo' iyi. Ama Théo ne? (Eski günlerdeki gibi, koca bir kahkaha attı...) 'Sarapo!' Adın, Théo Sarapo olacak ve bu adı sana bulan da ben olacağım: Sarapo Théo, seni seviyorum Théo."

SARAPO (seni seviyorum), Edith'in Atina'da Takis Menelas'la geçirdiği günler sırasında öğrendiği Rumca sözcüklerin aklında kalanlarından biriydi. Ama bu sözcüğü hiç unutmamıştı.

Uzun süreden beri Edith'in, giyimine kuşamına aldırdığı yoktu. Marcel Cerdan için bir çaba harcamıştı. (Onun sevdiği giysileri Edith bana vermişti, hiç birini görmek istemiyor ve atmak da gelmiyordu içinden.) Amerika turneleri sırasında bir *terzi nöbeti* geçirmiş, ama bu da uzun sürmemişti. Gençlik günlerimizdeki gibi kazak ve etekle, ara sıra da pantolonla geziyordu. Giysileri on beş yıllıktı. Ay-

lardan beri, bir serserinin bile eğilip almayacağı eski bir mavi sabahlıkla dolaşmaktaydı.

Sakin ve tatlı sesiyle, Théo ona şöyle dedi: "Giyinmeniz gerek. Pantolon size yakışacak." Sevgisiyle, inceliğiyle, Edith'in vücudunu ve bacaklarını göstermek istemediğini anlamıştı. Ve Edith, Théo için yeniden giyimine kuşamına dikkat eder oldu.

İlk kez, her önüne gelene, "Onu seviyorum! O da beni seviyor!" demiyordu Edith. Bunu kendine saklıyordu, iyice gizliyordu yüreğinin sıcaklığında. Ama sevgisi dışa vuruyor, yüzünü aydınlatıyordu. Öylesine canlıydı ki ne hale geldiği unutluyordu.

Evet, olağanüstü bir aşkla seviyorlardı birbirlerine. Her zaman, varolamayacak kadar güzel dediğimiz romanlardaki aşklardandı bu. Théo, Edith'in ellerinin eciş bücüş olduğunu, yüz yıl yaşayan insanları andırdığını görmüyordu.

Üç yıl önce, çok genç bir sevgiliden, Douglas Davies'den ayrılışının ertesi günü, Edith'in büyük acılar çektiği Biarritz şehrine gittiler. Yerleştikleri Palais Oteli'nde kendilerini bekleyen hayaletler yoktu, Edith için bir daha böyle şeyler olmayacaktı. Théo hepsini kovalamıştı.

Edith güneşi, suyu, gündüz yaşamayı hep reddetmişti. Théo'nun mücadele etmesi gerekmedi. Edith mayo giydi, bütün öteki kadınlar gibi güneşte yandı. Onlarınkinin yanında kendi vücudunu da sergiledi ve Théo, Edith'in vücudundan başkasını görmedi. "Gitme... Çabuk dön!" demesine gerek yoktu Edith'in. Théo hiç yanından ayrılmıyordu.

"Momone, ötekilerden daha yakışıklı olan bu güneşin çocuğuna baktıkça bencil olduğumu, onu sevmeyi bilmediğimi, onu koluma zincirlemeye hakkım bulunmadığını, bu işin süremeyeceğini, bir kez daha çılgınlık yaptığımı düşünüyordum. Hayatımda ilk kez tutumlu olmayı; bana bağışladığı bütün bu dakikaları, saatleri, haftaları harcamamayı, tüketmemeyi istedim."

Paris'e döndüler ve Loulou yeniden anlaşmalardan söz etmeye başladı, ilki Olympia'ylaydı. Şimdiden tarih de veriyordu: Eylül.

"Kabul," dedi Edith. "Ama, Théo'yla sahneye çıkacağım!"

Théo'nun hiç sahne deneyi yoktu. Yeni başlıyordu şarkı söylemeye. Loulou hayır demek isterdi, evet dedi. ikisinin önünde hep yaptığımız gibi, boyun eğdi. İmkânsız mümkün oldu. Edith yeniden çalışmaya başladı. "En iyi dersi sen şarkı söylerken atıyorum," diyordu Théo ona.

Nisan sonunda, Paris'e uğrayan Dauglas, Edith'i görmeye geldi. Lannes Bulvarı canlanmıştı. Ama eskisi gibi değildi artık. Daha az kırmızı şarap şişesi, daha az çalışan insan ve pek çok genç, hep Théo'nun arkadaşları vardı evde.

"Théo'nun arkadaşları olsun, yaşıtlarıyla eğlensin istiyorum."

Edith, Douglas'ı gördüğüne çok sevinmişti. Ama Theo'nun yanında gerçekten bir çocuktu Dauglas, hiç ağırlığı yoktu. Edith için, artık başka hiç kimsenin ağırlığı olmayacaktı.

Douguy, birkaç gün onlarla kaldı. Edith'i sevindirmek için de, Théo'nun bir portresini yaptı.

"Senin için bu, Edith. Kendi resminin yanına koyarsın."

Gideceğini haber verdiğinde, "Bu kadar çabuk mu?" diye sordu Edith.

"Kısa bir ziyaretti. Yine geleceğim."

3 Haziran 1962 günü, Dauglas Davies, Orly'den uçağa bindi. Havalandıktan birkaç dakika sonra uçak düştü.

Gazeteler Edith'den gizlendi. Radyo, televizyon sözde bozuldu. Bu felaketi ona bildirmeyi kim üstlenecekti? Hiç kimse.

"Ne o, hepinizin suratı mezarlık duvarı gibi."

Hiç kimse ağzını açıp konuşamıyordu.

Gizlenemeyecek ölümler vardır. Edith haberi aldı. Ağzı açıldı, haykırmaya başladı, "Hayır, hayır! Olamaz! Mümkün değil! Marcel gibi öldü..."

Bu balyoz darbesiyle kendinden geçti, günlerce aranlıkta oturdu. Théo'ya, hayatında uçağa binmeyeceğine yemin ettirmek için çıktı sonunda bu karanlıktan.

Edith yine yatağa bağlanmıştı. Onu yataktan çıkaran, Michel Emer oldu. Beş kuruşu yoktu Edith'in sık yaptığı gibi, Michel'i aradı.

"Neden telefon ettiğimi biliyor musun?"

Michel bunu çok iyi biliyordu.

"Bana bir avans koparmanın yolunu bulmalısın. Hastalık bedava; ama hastalıktan kurtulmak için mangır gerek."

"Sen merak etme, gereğine bakarım."

Yazar, besteci ve editörlerin haklarını koruyan kuruluşta ve SACEM'de çalmadık kapı bırakmadı, yüklü de bir para kopardı, iyi haberi Edith'e verdiğinde, şu soruyu sordu bizimki:

"Yeni bir şarkın yok mu?"

"Seni görmeden bir şey yazamadığımı çok iyi biliyorsun."

"Çok çirkin olduğumdan haberin var, korkmazsan gel!"

Michel hemen koştu.

"Ne haber?" dedi Edith.

"Hiç. Şarkı söylediğini işitmezsem bir şey yapamam."

Edith yataktan fırladı, eski ve yeni şarkılarını söyledi. Şarkılar birbirini izliyor, Edith dayanıyordu. Théo mutluydu. Onu hiç böyle görmemişti.

"Nasıl, Michel? Hoşnut musun?"

"Evet, boşalan akülerimi doldurdum."

Ertesi gün Edith'e, "Aşk Neye Yarar?" adlı şarkıyı getirdi.

Aşk neye yarar?
Aşk anlatılmaz
Öylesine bir şeydir
Bilinmeyen yerden gelir
Ve birden kavrar insanı
Sevmek neye yarar?

Nişanlanmaya da yarar.

26 Temmuz 1962 günü, Théo ağır ağır Edith'e sordu, "Karım olmak ister misin?"

Pat diye söylemişti bunu. Aklına estiği gibi, basit, tatlılıkla, onu ürkütmekten korkarcasına.

"Théo, mümkün değil bu!"

"Neden?"

"Çok yüklü bir hayatım, ağır sıklet denebilecek bir geçmişim oldu. Senden çok yaşlıyım..."

"Benim için, tanıştığımız gün doğdun."

"Ya annenle baban? Herhalde oğullarının benim gibi birini alacağı akıllarına gelmemiştir!"

"Onları yarın görmeye gidiyoruz. Bizi yemeğe bekliyorlar."

"Olacak şey değil, çok korkuyorum!"

Edith, bütün gece gözünü kırpmadı.

"Momone, bir tek Yves, beni annesiyle babasına tanıştırmıştı. Ama nişanlı değildik, evlenmek için yapmamıştı bunu! Hatırlar mısın, gençliğimizde aldığımız iki paralık aşk romanlarında okuduklarımızı: 'Onu annesiyle babasına tanıştırdı...' Ne kadar hoşumuza giderdi! Ciddiydi bu, evliliğin ilk adımıydı. Böyle bir mutluluğu hak etmedim, fazla güzel..."

Hepsi kafasını kurcalıyordu. Théo evin öbür ucunda uyurken yatağında bunları düşünüyordu. Edith odasını ayırmıştı, hastaydı. Erkeğiyle yatmayı çok seven, erkeğinin kendisiyle aynı yatakta uyumamasını bir küfür sayan Edith artık buna katlanamıyordu.

Baş ucu lambası yanmıştı. Edith uyumuyor, uyanık yatıyordu. Sakindi neredeyse.. Odasının mavi duvarlarını seviyordu, bu renk yatıştırıyordu sinirlerini. Yavaş yavaş bir sürü hayal kurmaya başladı. Bu gece, gördüğü hayaletler kaba değildi. Bağışlayan gülümsemeler vardı yüzlerinde...

Baş ucu lambasının ışığında, çarşafın üzerinde duran ellerini görüyordu. İlk kez, ertesi günü düşünerek bakıyordu bu ellere. Sacha Guitry'nin, çalışma odasındaki vitrinde, Jean Cocteau'nunkilerin yanına koymak üzere kalıba döktürdüğü eller miydi bunlar? Üzerine nice cümleler yazılan, şairane sözler söylenen, kuş, çiçek... kanatları olan ve hep uçan şeylerin adı verilen eller bunlar mıydı? Kasları, damarları fırlamış, eciş, bücüş olmuş bu iki kol parçası için bile açamıyordu bunları. Canlı olan başka ellere ihtiyacı vardı. 'Ben bu ellerden sorumluyum! Bugünü düşünmem gerekirdi!' diye düşünüyordu.

Kaldırım Serçesi herhangi bir şeyin sonunu düşünebilirmiş gibi.

Derisini yakan tuzlu göz yaşları akıyordu gözlerinden. Nişanlısına, o gencecik çocuğa getirdiği çeyiz buydu! Olacak şey değildi, hakkı yoktu hiç. Yarın, aile sofrasında onunla yan yana neye benzeyecekti? Bir sakata!

Edith'in hayatındaki en kötü gecelerden biriydi bu. Hayır demek de mümkün değildi.

"Tanrım, sevgilimi birazcık daha bağışla bana."

Sabah, Théo içeri girdiğinde sustu. Boyandı, Théo saçlarını yaptı. Mavi ipekli elbisesini giydi. Canının çektiği bir yere giderken, uğur getirmesi için mavi elbisesini giyerdi.

O gün, Edith geç kalmadı. Théo'yla birlikte beyaz Mersedesine bindi ve kaderine koştu. Mücadele edecek gücü kalmamıştı, kendini bırakıyordu, ne olacaksa olacaktı... Ne olacaksa olmuştu zaten, her zaman, borçlarını hep tıkır tıkır... hattâ önceden ödemişti.

Eski vizon mantosunun içinde üşüyordu. Sağ eli, Théo'nun sağ avucundaydı, öbür eliyle de uğuruna inandığı tavşanını göğsünde sıkıyordu. Edith buydu aynı zamanda: Eli, hayat dolu bir adamın avucunda, sırtında havı dökülmüş bir vizon manto, bir de içine kıtık doldurulmuş bir nazarlık.

Paris dışındaki Frette'de, berber salonu erkenden kapatılmıştı. Bayramlıklarını giyen ana ve baba Lamboukas'la Théo'nun kız kardeşleri, Christine ve Cathy, salonda oturmuşlar evin oğlunun nişanlı Edith Piaf'ı bekliyorlardı.

Hayır, başka biriyle mümkün değildi bu, ama o çocuk gözlerinden başka yanı görülmedi mi, Edith'le mümkündü.

Hemen herkes birbiriyle kaynaştı, kucaklaşıldı. Çok sade bulmuşlardı Bayan Piaf'ı. O da hepsini çok sevimli bulmuştu.

Bir kâbus gibi gördüğü bu öğlen yemeği, çok iyi geçti. Olağan bir şeymiş gibi konuşurken Théo, Edith'in etini kesiyor ve çatalını eline veriyordu.

Sıra tatlıya geldiğinde herkes gülüyordu. Edith, sofranın çevresine, lambanın altına oturmuş yemek yiyen bir ailenin, gerçek bir ailenin mutluluğunu keşfediyordu. Bir kayınpederi, bir kayınvaldesi olacaktı. Şöyle diyecekti gülerek: "Herkesinkine benzemeyen bir kayınvaldem var, hayatımda ilk olarak bir kadına 'anne' diyeceğim." Edith'in iki de görümcesi olacaktı.

"Momone, yüreğimin çanı mutluluk şarkıları çalıyordu göğsümde... Bu çanın hiç böyle şamata ettiğini işitmemiştim. Ondan başka şeyin sesini duymuyordum!"

Bir kere daha, ama annesiz ve babasız, yalnız Loulou'yla birlikte, 62 eylülünde Olympia'da vereceği konserden önce dinlenmek üzere gittiği Saint-Jean-Cap-Ferrat'da resmî nişanını kutladı. Nikah tarihi de belli olmuştu, 9 ekimde evleneceklerdi.

Hayatında son kez, Raymond Asso'yu da aradı, gelip kendisini görmesi için ona bir telgraf çekti.

"Momone, ne kadar hüzünlüydü bilsen... Yaşlanmış Raymond. Ama bu, eskisi kadar kıskanç olmasını engellemiyor. Görüyorsun ya, insanı çok sevdiler mi de iyi olmuyor, yeterince sevmediler mi de!"

Lannes bulvarında kasırga esmeye başlamıştı, ama Edith hızlı çalışamıyordu. Théo'nun üzerinde çok duruyordu. Her şeyi düzeltiyordu: Sesini, şarkı söylemesini, hareketlerini. Büyük bir terzinin, yaptığı elbiseye damgasını basması gibi, izini bırakıyordu Théo'nun üzerinde. Onun da mükemmel olmasını istiyordu.

Edith'in son galası hepsinin güzeli oldu. 25 Eylül 1962 günü, Olympia'daki galadan iki gün önce, *En Uzun Gün* filminin ilk gecesi için Eyfel kulesinin tepesinde şarkı söyledi.

Chaillot Sarayı'nın bahçelerinde Eisenhower, Churchill, Montoomery, Mountbatten, Bradley, İran Şahı ve Şahbânu, Fas Kralı, Liege prens ve prensesi, İspanya tahtının varisi Don Juan, Yunan prensesi Sophie, Monaco prensi Rainier, Elisabeth Taylor, Sophia Loren, Ava Gardner, Robert Wagner, Paul Anka, Audrey Hepburn, Mel Ferrer, Curd Jurgens, Richard Burton ve yerlerine 35 franktan 350 franga kadar para ödeyen 2700 seyirci akşam yemeği yiyorlardı.

Koca bir ekrana yansıtılmış gölgesi dev boyutlara ulaşan bir Edith Piaf, onlar için: "Pişman Değilim", "Kalabalık", "Paşam", "Sevme Hakkı", "Kaçır Beni" ve Théo Sarapo'yla birlikte "Aşk Neye Yarar"ı söyledi.

Ama hiç para vermeyen, gece elbisesi de giymeyen ben o geceyi hayatım boyunca unutmayacağım. Mutfağımın penceresinden Eyfel kulesini görüyordum -mutfak hep Edith'le ikimize göre bir yer olmuştu-, penceremi benzerlerinden çok farklı olan bu geceye açtım ve Paris'in üzerinden geçen Edith'in sesini işittim.

Güzeldi ve boyutlarınıza sığmayan, size çok büyük gelen her şey gibi korkutuyordu insanı.

62 eylülünde verdiği Olympia'daki gala gecesi, bir kez daha bütün züppeler, meslekten olanlar ve herkes salonu doldurmuştu. Dişlerini, pençelerini ve dillerini biliyorlardı. Edith'in özgürce, gizlemeden, son keşfi ve müstakbel kocası Théo Sarapo'yu tanıtmasını görmeye gelmişlerdi.

Edith sahneye çıktığında salon yıkıldı. Binlerce yaşa, ıslık, haykırış işitiyordum: "Bravo, yaşa... Edith, Edith..." Sonra birden, bütün salon haykırdı: "Ya ya ya, şa şa şa, Edith Edith..." Coşan, önüne geleni silip süpüren ve gelip Edith'in ayaklan dibine çöreklenen bir kasırga gibiydi. Çok sevdiği, saygı duyduğu bu dinleyici, daha hiç bir şey yapmasına fırsat bırakmadan ona aşkını haykırıyordu. Bir buçuk dakika, şarkısına başlayamadı. Minik elinin bir hareketiyle salonu yatıştırdı. Bu coşkunluğa hâkim olmuştu. Orkestra ilk şarkısına başladı. Bütün salona büyük bir eşsizlik çöktü. Herkes, tek tek bütün sözcükleri, bütün hareketleri yüreğinde topluyordu. Konser boyunca, her şarkıdan sonra, taşkınlık yeniden başlıyordu. Dinleyicilerinin Edith'e teşekkür etmeleri böyleydi.

Bir kere daha *Piaf Mucizesi* gerçekleşti. Théo'yla birlikte "Aşk Neye Yarar"ı söyleyince, dinleyici evlenmesini de kabul etti ve alkışlarıyla zaferini perçinledi.

Edith kazanmıştı.

Bir mucize de sahnede, Edith'in ellerini açıp siyah elbisesine yapıştırabilmesiydi. Leplée'nin yerinde ilk kez söylerken, çok korktuğundan ve ellerini nereye koyacağını bilmediğinden yaptığı bu alışılmış hareketi başarabiliyordu.

Gece, Théo'ya sarılmış, beyaz Mersedesinin içinde Olympia'dan ayrılırken mutluydu.

"Görüyorsun ya, Théo; kendimizi herkese beğendirdik!"

Théo, bunun daha çok Edith'in zaferi olduğunu düşünüyordu; kendisini fazladan, ek olarak kabullenmişlerdi. Lannes bulvarındaki provalardan Olympia'nın sahnesine geçmek çok ağırdı ona göre. Meslekte hiç deneyi bulunmadığını ve Edith'siz bir hiç olacağını anlıyordu. Araba, V. George Oteli'nin önünde durdu. Edith'in aklına bir şey gelmişti.

"Anlıyor musun, Momone; evleneceğim. Her gece bu daireye girmek istemiyorum artık. Burada kötü anılarım çok, fazlasıyla acı çektim, çoğu kez yenik düştüm. Evlendiğimde aynı şey olmayacak. Sabırsızlıktan deliriyorum. 9 ekim tarihi bana çok uzak geliyor! Yaklaştıkça gerileyen böyle tarihler vardır..."

Her gece şarkı söylemek onu bitiriyordu; ama bunu itiraf etmek istemiyordu hiç.

4 ekim gecesi, Edith el ve ayak bileklerinin, bacaklarının çektirdiği büyük acılara dayanamaz olmuştu. Çarşafını dişliyor, ama Théo'ya bir şey söylemek istemiyordu. Doktoruna baş vurdu, ona yalvardı, "Doktor, dokuzunda evleniyorum. O güne kadar dayanmam gerek!"

İki gün içinde, kortizon krizin hakkından geldi. Ama dertler bitmemişti. Edith üşüttü. Ateşi kırka kadar çıktı. Soluk alamaz olmuştu. Yine de şarkı söyledi. 9 ocak günü, karar verdiği gibi, Paris'in en zengin mahallesi olan 'On Altıncı Bölge' belediyesinde Théo'yla evlendi.

"Evlendirme memurunun palavralarını dinlerken pek eğleniyordum... Ben, Belleville-Ménilmontant çocuğu, bu belediyede evleniyor, 'On Altıncı Bölge' züppelerinin kıçlarının ucuyla iliştikleri iskemlelere oturuyordum! Bütün bunlar da, Lannes bulvarında bir daire kiraladığım içindi? Yine de, Théo "Evet" deyip, ben de aynı şeyi söyleyince, içim bir garip oldu. Yüreğim yerinden fırlayacaktı... Ne kadar mutluydum!"

Edith, hayatında ikinci kez çan seslerini işitiyor, tütsü kokusunu içine çekiyordu. Kocası Ortodoks olduğu için, altın kaplamalar ve şarkılar arasında, Ortadoks kilisesinde evleniyordu. "Evet"i, New York'takinden daha da yüksek çıkmıştı. Hayatında hiç olmadığı kadar mutluydu.

"İnsanın mutluluktan geberebileceğini düşündüm. Boğuluyordum. Damarlarımda atıyor, gözlerimin önünde dönüp duruyordu bu..."

Tam o anda ölmek gerekirdi! Kocasının kolunda bu kiliseden çıkarken...

Hayat, Edith'e pek fazla armağan vermedi, ama bana da söylediği gibi, "Momone, ne çok borcum var. Ama hepsini hemen ödemek daha iyi. Böylece, yukarıya tırmandığımda borcum kalmayacak, önüme fatura süremeyecekler, her şey önceden ödenmiş olacak."

O gece, kocasıyla Olympia'da şarkı söyledi. Salon yıkılıyordu. Dinleyiciler Théo'yu istiyorlardı. Sonunda, Edith'in mutlu olup olamayacağını görmek ve öğrenmekti arzuları. Sonra Edith eve döndü. Onu bir sürpriz bekliyordu. Théo, bütün boş odaları döşemiş, yerleştirmişti. Isınmıştı ev, geçici değildi görünüşü, Théo mutluydu.

"Görüyorsun, burası eski evin değil. Yeni bir eve giriyorsun. 'Bizim Evimiz'e!"

Bu çocuk, artık mümkün olduğuna inanmadığı bir mutluluğu tattırdı Edith'e.

Ben hep onun saf, temiz bir insan olduğuna, Edith'den, üzüntü ve borç dışında bekleyeceği bir şey yoktu. Evlenmeden önce, doktorlar Théo'yu uyarmışlardı. Edith'in ölüme mahkûm olduğunu biliyordu. Gerçekten haberli olduğu halde, Edith'le evlendi yine de. Bu çok büyük bir aşk belirtisiydi. Edith'e beslediği sevgi cinsel aşkın çok üzerindeydi. Edith sonuna kadar onun sayesinde hep arzulanan, sevilen bir kadın olduğuna inandı; acıdan iki büklüm vücuduna kendisi bazen güçlükle katlanan zavallı bir kadın olduğu halde, Théo son ânına kadar, uğrunda yaşadığı şeyi, aşkı, ona verebilmeyi başardı.

1963 ocağının sonunda, Edith eski formuna kavuştuğunu sandı. Biçimsiz, koca kafalı, kapkara gölgesi yeniden eskisi kadar hızlı yaşamaya koyuldu. Gücünün son kalıntılarını da deli gibi, hesapsız tüketti. Yalnızca iradesi onu ayakta tutuyordu. Çevresindekilerin hepsi korku içindeydi. Daha güçlü bir kriz gelirse Edith'i götüreceğini,

kurtarmak için hiç bir şey yapamadan onu seyredeceklerini bitiyorlardı. O ayı her zaman yaşadığı gibi yaşadı, büyük bir tutkuyla. Aynı zamanda da, Brüksel'in ünlü müzikholü Eski Belçika'daki Bobino'da vereceği konserlerine ve bir Almanya turnesine hazırlanıyordu. Başaracağından emindi.

Michel Emer, René Rouzaud'la birlikte ona çok güzel bir şarkı yaptı, "Çok Şey Gördüm, Çok...";

Çok inandım, çok inandım, çok...
Abuk sabuk palavraları,
Neler dendi, neler duydum,
"Seviyorum"lar, "Hayatım"lar!
Bütün bunlar niçin? Bütün bunlar kimin için?
Her şeyi gördüğümü, yaptığımı,
Söylediğimi, işittiğimi sanırdım
"Bir daha tövbe" derdim kendi kendime!

O sıra çıkageldi!

Şimdi Edith için şarkı yazıldı mı, bir vasiyetname görünüşü kazanıyordu.

Yirmi, yirmi beş yaşındaki gençler, Francis Lai, Michèle Vendôme ve Florence Veran ona bir çırpıda üç şarkı yaptılar: "İnsancıklar", "Berlinli Adam", "Mangal Yürek Margot."

"Görüyorsun ya, Momone; gençler seni sevdikleri ve senin için yazdıkları sürece, istediğin kadar hasta ol, bir şey değişmez!"

Eski Belçika'da, Edith ilk kez 'Mangal Yürek Margot'u söyledi.

Ağlatmak için Margot'u
Yufka yürek Margot'u,
Mangal yürek Margot'u,
Yeter bir şarkı
Bir gitar sesi,
Soytarı ağlaması!

Şarkı o kadar beğenilmişti ki, gece uyumadan önce Michele Vandôme'ye telefon etti: "Şarkın çok tutuldu. Senin adına sevindim. Brüksel'de beni görmeye gel!"

1963 şubatında Edith, Théo'yla birlikte Bobino'da söyledi. Bir kez daha kırmızı perdenin önünde açıldığını, ışıldakların sıcağının deri-

sine vurduğunu duydu, dinleyicilerinin sıcak kokusunu içine çekti ve yaşaları, bravoları işitti. Francis Lai ve Michèle Vandôme'nin yarattıkları, "İnsancıklar"la "Berlinli Adam"ı burada ilk kez söyledi:

Nasıl da indiriyorlardı gözlerini, insancıklar
Birbirimize iyice sarıldığımızda
Öpüştüğümüzde
"Seni seviyorum" diyerek.

Şimdiden hayat boyu seviyordum,
Her şeye onunla başlıyordum,
Berlinli adam!
Rastlantıdan, talihten,
Yeni bir buluşmadan,
Alınyazısından, umuttan,
Kaderden, sonsuzluktan,
Söz etmeyin bana...
Sıkıntıdan ağlayan gökyüzünün altında,
Üzerine damlayan o yağmurun altında,
Berlinli adam!
Aşkın kendisi sandım,
Anlık sonsuzluklara kandım
Geçiciydi, Berlinli adam!

18 Mart 1963 günü, Lille operasında, Edith son olarak sahneye çıkıyordu...

Yeniden herkesi kaygılandıran rahatsızlığına rağmen, Almanya'ya gönderip Almancaya çevirtmek için "Berlinli Adam" üzerinde çalışıyor ve banda alıyordu şarkıyı. Turne sırasında şarkıyı Almanca söyleyecekti.

Çevresindeki herkes buna karşıydı. Edith'in şarkı söylemesi, artık ondan kalmayan bir güç gerektiriyordu. Bu sefer yedekleri de tükenmişti. Ama hiç aldırdığı yoktu, kimse ona engel olamazdı. 7 nisan günü, kendisine eşlik eden Noel Commaret ve Francis Lai'yle birlikte "Berlinli Adam"ı söyledi.

Bu kayıttan, Edith'in ölümünden beş yıl sonra piyasaya çıkan, çok dokunaklı bir plak yapıldı. Büyük Piaf'tan kırıntılar kalmıştı sadece. Sesi yıpranmıştı, her sözde soluğu kesiliyor, soluklanmaya çalışıyordu. Ne şarkıydı, ne konuşma, uzaklardan geliyor ve insanı allak bullak ediyordu. Ondan başka hiç kimse bunu yapamazdı.

Michele Vendôme'den eve gelmesini istedi, şarkıyı dinlettikten sonra da şöyle dedi: "Zavallı Vendôme'm benim, şarkının başına gelenlerden ötürü çok üzgünüm. Çok daha iyisini hak ediyordu!" Ölümün eşiğindeki bu cömertlik, bu namusluluk da Piaf'in kendisiydi!

10 nisan günü, akciğerde bir ödem* görüldü. Edith, Neuilly'deki Ambroise Paré hastanesine kaldırıldı. Beş gün komada kaldı. Komadan çıkınca on beş gün süren gerçek bir delilik nöbeti geçirdi. Bu süre içinde Théo yanından ayrılmadı. Kendisini tanımaz olan Edith'in odasında yaşıyordu, alnının terini siliyordu, hayalindeki bir mikrofonu sıkan ellerini açıyordu. O çılgınlık içinde, Edith kendini sahnede sanıyor, başka hastaların bağırdığı gibi, gece gündüz şarkı söylüyordu. Sonra kendine geldi. Théo'ya ilk söylediği, "Bunu hak etmiyordun!" oldu.

Edith bu sefer de hastaneden çıktı. Théo, düzelmesi için onu güney kıyılarına götürmeye karar vermişti. Bir daha dönmeyeceğini biliyormuş gibi Edith, Lannes bulvarındaki eve dört elle sarılıyordu...

1951'den 1963'e kadar, Edith dört otomobil kazası, bir intihar teşebbüsü, dört uyuşturucu madde ve alkol kürü, bir uyku kürü, üç karaciğer koması, bir sinir krizi, iki delilik nöbeti, yedi ameliyat, iki zatürre, bir akciğer ödemi geçirmişti.

İki yıldır Paris'te değil, Oise'de, Beaucamp kasabasında oturuyordum. Her şey ayırıyordu beni Edith'ten. Hayatımız birbirine paralel iki çizgi olmuştu. Ben de kliniklere girdim çıktım, ameliyat oldum, ölümden kıl payı kurtuldum. Ondan ağır değildim, topu topu otuz yedi kilo geliyordum.

Neredeyse yan yana yürüyorduk, ama pek sık buluşmuyorduk. Neyse ki telefon vardı!

Güneye gitmeden önce, Edith beni aradı, "Momone, sen beni anlarsın... (Bu girişi sevmemiştim. Söze böyle başladı mı, yapmaya karar verdiği bir çılgınlığı onaylamam gerekirdi.) Gitmek istemiyorum hiç... Benim toprağım, Ménilmontant yöresindeki boş arsalar ya da surlardan arta kalan yıkıntılar. Burada da dinlenebilirdim. Hem, yeni Amerika konserlerimi erteleyemem! Eski dostlarım beni bekliyorlar orada. Beyaz Saray'da John Kennedy için şarkı söylemem gerekiyor. Bu, kaçırmamam gereken bir fırsat! O adamı tanımak için sabırsızlanıyorum... Her şeyi var: Cesareti, zekası... üstüne üstlük yakışıklı da herifçioğlu! Yok, gerçekten harika bir adam."

*) Bazı organlara (akciğer gibi) y a da deri altına sızan sıvı sonucu oluşan patolojik ur. (ç.n.)

Bir süre böyle gevezelik ettik, sonra Edith, "İyileştiğinde beni görmeye gel," dedi. "Gidersem, dönüşümde yanıma gelmeni istiyorum."

Edith, kendisi için Cap Ferrat'daki *Serano* villasını iki aylığı beş milyon eski franga kiralayan Théo'ya evet dedi. Yanlıştı bu, deniz havası Edith'i yordu, ona çok ağır geldi. Sinirleri, ciğerleri dayanamıyordu bu havaya. Bunun üzerine, Théo onu, Mougins yakınında dağa, *La Goutunière* adlı villaya taşıdı.

Haziranda, Edith birkaç kez kan verilmesini gerektiren yeni bir karaciğer koması geçirdi. Temmuzda aynı rahatsızlık tekrarladı. 20 ağustos günü üçüncü karaciğer komasına girdi. Cannes'deki *Méridien* kliniğine kaldırıldı, doktorlar ondan umudu kesmişti. Sekiz gün süreyle, bir daha uyanmamak üzere uyumasını bekleyen ölümün kollarında tatlı tatlı sallandı.

Théo, gece gündüz başındaydı. Ona rastladığından beri yanından ayrılmamıştı. Hiç bir şeyden tiksinmiyor, hiç bir şey onu Edith'den uzaklaştırmıyordu. Anası, çocuğu, karısıymış gibi bakıyordu ona.

Klinikten çıktığında, Théo onu Grasse'nin üzerindeki Plascassier'e yerleştirdi.

Eylülde, artık pek yürüyemeyen, tekerlekli koltukta dolaştırılan bu ölümcül hasta hâlâ "Berlinli Adam"ı dinliyordu. Çalışmaya karar vermişti.

Fizikî yönden, zavallı Edith'im, eski halinin karikatürü bile değildi: Otuz kiloydu sadece, yüzü davul gibi şişti. Kala kala eflatun gözleriyle bir zamanların kaldırım serçesinin bakışı kalmıştı geriye.

Kafa köyünden, moral yönden hiç bir şeyi yoktu. Karakteri de değişmemişti. Her zamanki gibi, geçinilmesi güçtü. Mantıklı olmayı reddediyordu. Rejime, erken yatmaya karşı çıkıyordu. Her gece bir film seyretmek istiyordu. Sinemaya gidemediği için Théo, Lannes bulvarındaki eve bir film makinesi almıştı. Makine de yanlarındaydı. Her gece, Plascassier'de ona film gösteriyordu. Kahkahası, ünlü *Piaf* kahkahası yine gürlüyordu. Hiç bir tekleme yoktu bu kahkahada. Hayatının arta kalanını esirgemiyordu.

Çok ağır bir darbe, beni müthiş etkiledi. Neyse ki Edith bunu hiç öğrenmeyecek, kendisinden gizlenecekti. 5 Eylül 1963 günü, bir gazeteden, Claude Figus'un ölümünü öğrendim. Yirmi dokuz yaşındaydı...

Küçük Claude'umuz, terbiyeli bir çırak gibi, gerçekten sevdiği tek insana, patronuna ölümün kapılarını açmaya gitmişti. Gazete-

deki cümleler içime dokunuyordu: "İntihar etti. Otel odasında, yanında iki boş uyku ilacı tüpü bulundu. Claude Figus sık sık, aşk acılarından başka şey tanımadığı hayatına son verme niyetinden söz etmişti..."

Zavallı küçük! Oysa son plağı yakında çıkacaktı. Bu plakta, kendi bestelerinden biri olan "Eteklikler"i söylüyordu.

"Cumartesi gecesi, boynundan ayırmadığı madalyonunu koparıp arkadaşlarına verdikten sonra bağırmıştı: "Artık buna ihtiyacım olmayacak!"

Gülerek, kendi deyimiyle 'yarı-patron' olduğunu söylediği günlerde Edith'in kendisine verdiği madalyondu bu. Daha fazla yükselecek boyutlarda değildi, ama bir ara 'yarı-patron' olmak onu mutlu etmişti... Anıyordu da buna!

Claude Figus'la ilgili yazının yanında ikinci bir yazı daha vardı. "Plascassier'de, Edith Piaf eski sekreterinin acı sonundan habersiz yatıyor" başlığı vardı bu yazının da üzerinde.

"Sakın sizi işitmesin. Hiç bir şeyden haberi yok, ondan gizledik. Yavaş yavaş hazırlamak gerek."

"Dün, öğleden sonra, Edith Piaf'ın kocası Théo Sarapo'yla çekildiği evde bu sözlerle karşılandık."

Yazı şu cümleyle son buluyordu: "Edith Piaf'ın sağlık durumunu öğrenmek istedik. 'Durumu iyidir,' dedi hemşiresi. 'Burada nekahat dönemini geçiriyor.'"

Daha ne kadar dayanacaktı? Olympia'dan, Almanya'dan, Amerika'dan söz ediyordu.

19
"ŞİMDİ ÖLEBİLİRİM, İKİ KERE YAŞADIM!"

O günü unutmayacağım. Bir çarşambaydı. Hava kapalıydı. Pisti. Paris'in yıkanmamış bir hali vardı. Moralim sıfıra inmişti. Her yanım ağrılar içindeydi, derim vücuduma dar geliyordu. Edith'le ilgili haberler beni kaygılandırıyordu, "Telefona gelemez,..." "Telefonda konuşturamayız kendisini." "Büyük bir değişiklik yok..." "Hep aynı durumda..."

9 Ekim 1963 günüydü. Théo'yla evliliklerinin yıldönümü. "Ona telefon edeyim, hoşuna gider," diye düşündüm. Böyle şeylerden hoşlanırdı. Plascassier'i aradım; talih eseri, Edith'i hemen karşımda buldum. Başka birinin çıkacağından öyle emindim ki, ilk anda Edith'i tanıyamadım. Konuşmamız uzun sürmedi O kadar heyecanlanmıştım ki bunu farketmedim bile. Daha sonra dikkatimi çekti.

"Momone, beni görmeye gel!" dedi.

"Kabul, pazartesi günü gelirim," dedim.

Bundan hoşlanmadı. Bir şey istedi mi hemen yapılmalıydı. "Yaşadığım şu rezil hayatta sabredemeyecek kadar çok bekledim," derdi hep. Sesi düzgündü, ama renksizdi. *Piaf renkleri*'nden yoksundu

"Pazartesi çok geç, Momone... Daha önce gelmez misin?.. Daha önce gelmenin bir yolunu bulamaz mısın?"

"Hayır, Edith; gerçekten pazartesiden önce gelmem mümkün değil."

Pek üstelemedi. Kabullenmiş gibi bir hali vardı, Edith'in bir şeyi kabullenmesi, bir şeye boyun eğmesi görülmüş şey değildi... Daha doğrusu, durumun kötü olduğunu gösterirdi! Birden, mutsuz bir çocuğun küçücük ve zavallı sesi oluvermişti sesi.

"Peki, seni pazartesiye kadar bekleyeceğim, tamam.

Telefonu kapadım. Kafam dağınıktı; sanki kavrayamadığım, anlamam gereken bir şey vardı. Tıpkı polis romanlarındaki heriflerin, bir şey keşfetmeleri ve bunu bir türlü bulup çıkaramamaları gibi. Sonra, birden anladım: Edith BENİ ÇAĞIRIYORDU! Hemen oraya gitmem gerekirdi, bir saniye bile kaybetmemeliydim!..

Seyahat acentasına telefon ettim. Bir kuruşum yoktu, ama bu hiç bir zaman, Edith'le kararlaştırdığımız şeyi yapmamıza engel olmamıştı. Ben de 'Piaf Okulu'ndandım, öyleyse... Acentadan, Nice'ye bir gidiş-dönüş bileti ayırmalarını istedim. Her zaman alışveriş ettiğim bakkal kadından otuz bin frank borç aldım, o da hemen verdi. Bir pantolon ve bir el çantasıyla Orly'nin yolunu tuttum.

Bir türlü ilerlemediği, gökyüzünde hareketsiz durduğu izlenimiyle kendimi uçakta oturur buldum. Edith'in evine varana kadar iki kişiydim sanki. Bir film seyreden Simone'yle filmde oynayan Simone söz konusuydu. Oynayan Simone bir şey görmüyordu.

Nice havaalanına indiğimde ortalık buz gibiydi, donuyordu insan, ayaz kol geziyordu, güney kıyısı demeye bin şahit isterdi. Kendimi orada, holün orta yerinde, tek başına, bir sürü aynanın ve madenin arasında dikilmiş bulunca titremeye koyuldum. Sanki buzdolabına sokmuşlardı beni. Moralim hızla sıfıra doğru iniyordu.

Air-France otobüsüne bindim. Beş yolcuyduk! Şoför de canından bezmiş olmalıydı: Otobüsü füzeye çevirmek amacıyla köklüyordu gazı. "Hep birlikte gökyüzünde bir yörüngeye oturacağız," dedim kendi kendime.

Biriyle konuşmak isterdim. Edith'le burada ortak anılarımız vardı. Karanlıkta göz kırpan Melekler Körfezi'nin minik ışıklarını iyi biliyordum. Bütün bu anılar yüzeye çıkıyordu... Kafamı dolduran görüntüler kafatasımı çatlatacak gibiydi, boğazım gitgide kuruyordu. Bu otobüsün kirli camlarının ardından hayatımızın en güzel yılları geçiyordu.

Nice'de, beni Grasse'ye götürmesi için bir taksiye bindim. Ertesi günü beklemek, otobüse binmek, aktarma yapmak söz konusu değildi. Edith bana "Gel!" demişti. Anlamıştım şimdi, bir saniye bile kaybedemeyeceğimi biliyordum...

Grasse'ye ulaşmak kolaydı, ama Plascassier'in nerede olduğunu kimse bilmiyordu, işin kötü yanı, taksi şoförü de matrak bir Niceli değil, kara kuru, konuşmaktan hoşlanmayan bir ihtiyardı. Buraları bilmiyordu. Yine de tam tersine, bilmemesi buraları gezmesine engel olmuyordu. Benimle birlikte ziyaret ediyordu görmediği yerleri. Sonunda bir köyde durdu. Her yer ıssız ve kapalıydı, küçük bir tütüncü dükkanı meyhane açıktı sadece. Hiç rahatsız olmadan, "Bir sorun, ışığı yanıyor," dedi.

Buranın patroniçesi şişko, her yanı pörsümüş, yağ tulumu gibi ve geveze bir kadındı.

"Edith Piaf'ın evi mi? Aman kadınım, sizi bu saatte kabul etmez! Kendisi çok hastadır. Biz Piaf'ı iyi tanırız. Bay Théo'nun bütün istediklerini sağlarız. Doğrusunu isterseniz, zavallının günleri sayılır. Yarın bile göremezsiniz. Gazetecileri de kabul etmiyor artık..."

"Kız kardeşiyim ben!"

Bağırmak iyi geliyordu.

"O zaman iş değişir. Kızmayın, suratınızdan okunmuyor ki kız kardeşi olduğunuz... Ama yüzünüze dikkatli bakıldığında, bir aile havası var... Kocamı çağırayım. Sizi götürür."

Yeniden yola çıktık. Kocanın canı sıkıldığından, hızlandırmak için yalnız şoförle konuşuyordu.

"Plascassier'i kolayca bulursunuz. Bir çeşit düzlükte, Rourre çiftliğinin arazisindedir."

Hava gitgide soğuyordu. Rüzgâr amansızdı. Farların ışığında gelip geçen her şey birbirinin eşiydi. "Yolumuzu kaybettik," diye düşündüm. Kadının kocası bıkınca, "Şu yolun ilerisinde," deyiverdi. Şoför de beni oracıkta indirdi.

"Daha ileri gidemem. Araba yürümez bu yolda. Göreceksiniz, şu rada bir ev var."

Parayı ödedim, çekip gittiler. Tabii, yanılmışlardı. Daldım çamurlara. Yağmur yağmıştı; ay, su birikintilerinde, ben çukurları dolduran sularda yüzüyorduk. Ayakta duracak halim kalmamıştı, ama iyice kurulmuş bir makine gibiydim. O gece dünyanın öbür ucuna gitmem gerekiyorsa giderdim. Dünyanın öbür ucunun neresi olduğunu kestiremiyordum, ama varmam gereken bir yerdi işte. Sonunda, yamyassı, sanki ezilmiş bir ev gördüm... daha doğrusu, ezilmiş gibiydi. Cılız bir ışık seçiliyordu. Yaklaştım, camdan içeri baktım.

Camın öbür yanı bir film sahnesini andırıyordu. Mutfağı görüyordum. Sıcaklığı hissediyordu insan. Bir yığın koku kol geziyordu herhalde içerde...

Masanın çevresinde Bonel'ler vardı. Onları iyi tanırdım. On yıldan fazladır, Edith'in hizmetindeydiler. Kadın, Daniele; Edith'le bütün çalışanlar gibi, her işe koşan bir çeşit sekreter olmuştu. Kocası, Marc; Edith'in akordeoncusuydu. Karısının yanında yaşıyor, o da her işe koşuluyordu. Aramızda pek sevgi doğmamıştı. Kötü değil, ama biraz sülük buluyordum ikisini de. Onlar da beni rahatsız edici bir kişi olarak görüyorlardı. Doğruydu da görüşleri: Kısa süre bir arada yaşamış ve birbirlerimize alışamamıştık. Yine de kendilerine göre, Edith'e bağlı insanlar olduklarını söyleyebilirim. Sadece, bağlılıklarımız aynı türden değildi.

Camı vurdum. Başlarını kaldırdılar. Sonra Daniele, kocasına camı açmasını işaret etti. Adam kırk saatte açtı camı ve, "Ne işiniz var burada?" diye sordu.

"Edith'i görmeye geldim."

Bana kapıyı açtı. Kendilerine tavşan yahnisi pişiriyorlardı. Karnım açtı... yahni onların da olsa çimlenmek istiyordum.

"Bay Théo'ya haber vermek gerekir," dediler çok saygılı bir havayla. Théo, Edith'in yanındaydı, aşağı indi.

Kapıda onu görünce, öylesine içimden gelerek gülümsedim. Oysa, saatlerden beri gülümsememiştim. İçeri girerken yeni bir hava getiriyordu, Edith'in havasıydı biraz bu. O havayı üzerinde taşıyordu, duymuştum, tanımıştım. Kesindi artık, bu çocuk iyi bir insandı, Edith'i seviyordu. Onu tanımıyordum. Düğünlerinde hazır bulunmamıştım, hastaydım o sıra. Olympia'da ve Bobino'da seyretmiştim

Théo'yu. Sonra, Edith o kadar çok sözünü etmişti ki bana, "Onu... seviyorum, Momone. Son ve en büyük aşkım olarak kalacak!"

Théo siyahlar içindeydi, dik yakalı bir kazak giyiyordu. Beyaz duvarın önünde, pırıl pırıl bir fotoğraf gibiydi. Elleri canlıydı, güzeldi, tam Edith'in sevdiği gibi. Boynunda madalyonu asılıydı, bileğinde zinciri, parmağında nikâh yüzüğü vardı!

"Momone, bir erkeğin elleri inceyse, gerçek ellerse bunlar, içi kötü olamaz. Eller, suratlar gibi yalan söylemez, özellikle konuştukları zaman..."

Bütün bunların kafamdan geçmesi üç saniye bile sürmedi, ama her şey tam yerli yerine oturmuşu.

"Simone misiniz? Kız kardeşi?"

O da bana gülümsedi; benimkine cevap veren, sıcak, sevgi dolu, biraz da utangaçtı gülümsemesi. Gülümsemek ikimize de iyi geliyordu.

Edith bana ondan söz etmese bile her şeyi, Théo'yu neden ve nasıl sevdiğini anlardım. İncecik, upuzun bir erkek kediyi andıran hareketleri, elleri, gülümsemesi, tam Edith'in erkeği olduğunu, özellikle de iyi, namuslu, içtenlikli bir insan olduğunu söylüyordu.

"Şimdi Edith'i görebileceğinizi sanmıyorum. Uyuyacak."

Ardında, beyazlar giymiş bir kadın vardı. Hemşire Simone Margantin'di bu. Ne sevimli, ne tatsızdı görünüşü. Pırıl pırıl ve kuruydu biraz. Ama Edith'in onu çok sevdiğini, bu kadının kendisine çok bağlı ve etkili olduğunu biliyordum. Son komasında, doktorlara büyük yardımları dokunmuştu. Théo'nun da büyük güvenini kazanmıştı.

"Edith bugün çok iyiydi," dedi. "Tam bir dirilişti bu. Ancak, şimdi dinlenmeye ihtiyacı var. Kendisini görebileceğinizi sanmıyorum, bir iğne yapacağım. Yarın gelmeniz gerek."

Onu anlıyordum, hastasını koruyordu. Edith'i uyutmak güçtü, zorlu bir savaş gerektirirdi. Ama onu görmeye gelmiştim ve görecektim. Uzun boylu değilim, sağlam yapılı hiç değilim, ama tek başıma odayı doldurduğum izlenimini duyuyordum. Gitmemi istiyordu! Nasıl, yürüyerek mi?

Büyük bir tatlılıkla, "Taksiyi yolladım," dedim. "Ama belki bir çadırınız vardır?.. Edith'in penceresinin altında çadır kurabilirim, rahatsız etmem onu."

Sesim daha da tatlılaştı.

Belki de, Edith'in bu sabah beni çağırdığını, 'Gel, Momone!' dediğini bilmiyorsunuz.

Bunun üzerine Théo, -o sakin, "benim koca olduğumu unuttunuz belki," diyen havasıyla- konuştu:

"Edith sizi görmek istediyse, Simone; gidip haber vereyim."

O sessizlikte, Daniele Bonel tavşan yahnisini karıştırıp duruyordu.

Théo, aşağı indiğinde neşeliydi.

"Hemen çıkın, sizi bekliyor."

Hepsi şaşırmış gibiydiler. Bunun nedenini anlamak kolaydı. Çok doğaldı, sevindirmiyordu beni. En güç iş, burada olduğumu Edith'e bildirmek olmuştu.

Merdivenin nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Ama kapıya baktım; tokmağındaki Théo'nun eline de... Bu el bir an durdu. Bana söyleyecek bir şeyi vardı Théo'nun. Çok alçak sesle sordu:

"Sanırım, kendisini birkaç aydır görmediniz?"

"Son görüşmemiz evliliğinizden kısa süre önceydi. Hastaydım. Daha çok telefonlaşıyorduk." "Çok değişti, Simone," dedi Théo. "Sakın belli etmeyin ona..."

Kapıyı açtığında anladım.

Kafası neredeyse keldi. Yusyuvarlak yüzünde çok iri, her yeri kaplayan bir çift gözle, ezilmiş gibi duran bir ağızdan başka şey kalmamıştı.

Ona gülümsedim. Daha doğrusu; "sen mert kızsın, küçük bir askersin!" dediğinde hep yaptığım gibi, gülümsemeye çalıştım.

"Ah! Momone'm, ne kadar sevindiğimi bilemezsin! Seni pazartesiden önce beklemiyordum."

Hava attım.

"Pazartesi günü yapacak bir işim vardı, daha önce geldim ben de."

"İyi ettin."

Théo dışarı çıkmıştı. Üstelik kibardı da. Bu çocuğun iyi yanları çoktu!

"Momone, onu nasıl buluyorsun? İyi, değil mi?

"Çok, çok iyi, Edith."

Beni bunun için mi çağırmıştı? Sevgililerinin hepsini tanımıştım, bunun hakkında da ne düşündüğümü öğrenmek istiyordu.

"Beni anlıyorsun, değil mi?"

"Tabii.

"Çok mu değiştim? Hayır, hayır, yorma kendini boşuna zahmet olur. Biliyor musun, yakınlık da gösterseler başkalarının elinde paçavradan bir bebek olmak çok güç. Gündüzler ve geceler uzun, düşünecek zamanım var. Hırtlıkların dik âlâsını yaptım, çoğu kez bir sürü şeyi çarçur ettim: Aşklarımı, sağlığımı. Théo'yu hak etmiyordum, benim oldu. Bunun için bağışlandığımı sanıyorum. Değil mi, Momone?"

Gözlerime yaşlar doluyordu. Korkunçtu bu. Neyse ki, Edith konuyu değiştirmişti. Bana gülümsüyordu, hoşnuttu. Gençliğinden, babamızdan, kızından, Küçük Louis'den söz edebileceği tek insandım... onun tanığıydım.

"Hatırlıyor musun..."

Bir anda, bütün hayatımız karşımızdaydı. Anılarımız capcanlı, sabırsız, bir sıçan sürüsü gibi kaynaşmaya başladı.

Artık Edith'de, hiç bir şeyin ilgilendirmediği sefil bir hasta havası yoktu. Yaşıyordu. Hâlâ soluk alan, kalp atışlarının yaşamak zorunda bıraktığı ölü değildi. Yeniden Edith Piaf olmuştu, her zamanki Piaf. Yastıklarına iyice yaslanmıştı, oturuyor denebilirdi neredeyse, yanakları pespembe, gözleri pırıl pırıldı, gülüyordu.

Çarşafı kemiren, durmadan tırmalayan ve Edith' in hayatının sonuna geldiğini hatırlatan, yalnız zavallı ve biçimsiz elleriydi.

Bu elleri görmek istemiyordum.

"Momone, yanımda olman ne kadar iyi geliyor bilemezsin. Haberin var mı, hemşiremin adı da Simone. Onu çağırdığımda, bazen benimle olduğunu, geleceğini sanıyorum..."

'İki saniye sonra, her seferinde olduğu gibi, kendisini bırakıp gitmekle suçlayacak beni,' diye düşündüm.

"Bunu konuşmanın sırası değil, ama neden beni bırakıp gittiğini düşüneceğim hep."

Söyledikleri beni güldürdü, Edith de güldü. Onun güldüğünü işitmek ne kadar iyiydi! Boyundan büyük kahkahası değildi, boyutlarına uygundu, soluktu, çatlaktı biraz.

"On dakikadan fazla oturmak yok," demişti hemşire. Théo içeri girdiğinde on dakikalık süre çoktan geçmişti. Edith'e, sonra bana baktı. Mutluluğu beni de sevindirdi.

"Uzun zamandır Edith'i böyle görmemiştim..."

Bize bakıyordu. Neler konuştuğumuzu, aramızın nasıl olduğunu anlamaya çalışıyordu.

"Kalabilir miyim?" diye sordu.

"Soruyor musun bir de? Sen hiçbir zaman fazla gelmezsin. Hem, başımızı ağrıtırsan kaçarız banyoya! Değil mi, Momone?"

Théo bunu anlamadı. Bilemezdi.

"Ama Edith, yerinden kalkamazsın!"

Edith gülmeye devam etti.

"Anlayamazsın sen. Momone, sen açıkla. Hayatımızı anlat ona."

Sadık bir köpek gibi, yatağın ayak ucuna uzandı Théo. Onu hep böyle göreceğim, hemen anladığım gerçeği görmek istemeyen aşk dolu gözleriyle, sadık bir köpek. Edith hayatının sonuna gelmişti... Perde inecekti. Théo'yu mucizelere o kadar alıştırmıştı ki, gerçeği farketmiyordu artık. Oysa gerçek, hemen dolmuştu benim gözlerime. Edith, canı isterse bütün gece uyanık kalabilirdi, bunun fazla önemi yoktu pek...

Ve Edith'le birlikte delice bir hızla, unutulmuş saatleri yaşamaya koyulduk. Çocukluk, gençlik anılarımızı utanmadan Théo'nun önüne seriyorduk, utanacak zamanımız kalmamıştı. Her şeyi karmakarışık anlatıyorduk. Bunun içinden bir ayırım yapmayı ancak biz becerebilirdik, Théo izleyemezdi olayları. Ve her şey gelip geçiyordu, kaynaşıyordu, Pigalle geceleri gibi dönüyordu...

Edith soruyordu bana, "Küçük bahriyelileri, pezevenklerimizi, lejyon askerini, Küçük Louis'i, Leplée Babayı hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyor musun..." Bütün cümlelerimiz böyle başlıyordu. Ancak o gece, Edith sapına kadar namusluydu. "O gün sana yalan söyledim..." ya da "Bunu yapmamalıydım..." demek onu hiç rahatsız etmiyordu. Her şeyi öyle büyük bir açıklıkla görüyordu ki korkutuyordu bu beni.

İnsan düşüncesi hızla yol alır, benimki de boş durmuyordu. Kafamda da yığınla şey dönmekteydi. Gözlerim Edith'in üzerinde, yalnız benim için -ve belki de Théo için- hasta yüzünün yerinde Büyük Piaf'ın zafer günlerindeki yüzü oluşurken geçmiş, bugün, her şey birbirine karışıyordu.

Konuşmak istiyordu, pespembeydi, uyanıktı.

"Böyle bir gece unutulmaz, çocuklar!" diyordu "Bu geceyi cennete götüreceğim."

Bizi dinlerken, Théo tanımadığı bir Edith keşfediyordu. Beni asıl etkileyen de, Edith'in yalnız çocukluğundan, gençliğinden ve bu-

günden söz etmesiydi. O gece, hayatının başlangıcıyla sonunu, sımsıkı ve sonsuzluğa dek birbirine bağlıyordu...

Benimle geçirdiği gençliğinin nasıl olduğunu Théo, yüzünü kolonyayla siliyor, saçını düzeltiyor, ellerini yıkıyordu. Eciş bücüş, mafsal romatizmasının biçimsizleştirdiği ellerini açamıyordu bir türlü tam olarak.

Bu ellerin, ışıkların altında şarkılarını nasıl yaşadığı gözünün önüne gelince ağlamak istiyordum, özellikle de çok bilinen hareketini hatırlıyordum: Elleri kalçalarına, neredeyse giysisinin siyah karnına yapışmış, hem okşuyor hem de bağışlanmayı diliyordu sanki. Binlerce kez tekrarladığı bu hareketi... şimdi yatak çarşafı üzerinde yapmaya çalışıyordu. Elleri her zamanki yerini arıyordu.

Bırakıyordu kendini Théo'ya. Yavaş yavaş bir hasta oluyordu yeniden. Théo'nun gözlerinin içine akıyordu ve Edith'in gözlerinde Théo'nun verdiği bütün sevinci görüyordum.

"Harika bir insan değil mi, Momone?"

Evet! Harikaydı ve bu sefer yalan söylemiyordum.

Mesleğinden, çalışmasından söz etmek istedi, ama uzaklaştığını hissediyordum.

"Biliyor musun, kararım kesin artık. Kendime bakmakta kararlıyım. Olympia konserime hazırlanıyorum. Bak, bu ciddi."

Théo ve çevresindeki herkesin kısa süre sonra doğrulacağı gibi, o gün birkaç saat süreyle, Edith bir kez daha paçayı kurtaracağı izlenimini bıraktı.

Durumunu gerçekten farkediyor muydu? İyileşeceğinden emin miydi? Sanmıyorum. Bir parça daha, birkaç saat süreyle buna inanmak istiyordu... çünkü bana, *geçmişine* yönelttiği çağrı son çağrıydı.

Sesi daha da alçalmıştı, on altı yaşındayken dediği gibi, "Daha şarkı söylemek isterdim..." diye söylendi.

Hemşire ona iğnesini yaptı. Edith hâlâ konuşmak, hayatını yeniden yaşamaya devam etmek istiyor, ama şimdiden sözleri birbirine karışıyordu.

Eski otoritesiyle, "Aşağıda, salonda uyursun," dedi. "Seni yarın görürüm."

Ardından elimi tuttu. Bir serçe pençesi gibi, parmakları benimkilerin üzerine kapandı. Aramızdaki akım çok güçlü, çok sıcak, yeniden kuruldu. Edith insana dokundu mu, bir şey olurdu.

Bu duyguyu korumak için neler yapmazdım. Artık hiç bir şey kalmadığını bilmiyordum...

Edith yeniden gözlerini açtı. Dalgındı bu gözler. Çok güçlü, çığlık gibi bir sesle, "Dikkat et, Momone!" dedi. "İnsan hayatta birtakım hırtlıklar yaptı mı bedelini öder..."

Ne demek istediğini biliyordum. Hem de çok iyi biliyordum. Onu öptüm ve vedalaştım.

Anlamıştım. İnanmak istemiyordum ama anlamıştım: Hayatının sonuna gelmişti!

Yanılmıyordum da. Edith, sabahın erken saatlerinde bir yarım komaya girecek ve bir daha kendine gelmeyecekti.

"Sizi bırakıyorum, Simone," dedi Théo bana, "Çok iyiydi. Geldiğinize sevindim. Bu yaptığınız büyük şey, ama ondan ayrılmak istemiyorum (ve karısının yanına döndü).

Yeniden mutfağa, Bonel ailesine ve tavşan kokularına döndüm. Uyanık kalabilmek için kahve yapıyorlardı. "Susadınız mı? İçecek bir şey ister misiniz?" diye sormadılar bile. "Burada yatın. Uçağınız öğlende kalkıyor" da demediler. Oysa bunu biliyorlardı. Daniele başını kaldırdı, gözlük camlarının ardından bana baktı ve, "Gidiyor musunuz?" dedi.

"Aşağıda, salonda yat!" emrini vermişti Edith bana. Yalnız, bu emir mutfağa kadar inmemişti. Daha dün bir emir verdi mi; "tabii, Bayan Edith... Tabii, çok iyi fikir!.. Güneş çıktığında hava karanlıktır, ay varken gündüzdür..." derlerdi. O sabah -saat dört olmuştu,- Edith patronları değildi artık. Théo'yu rahatsız etmeyeceğimi, Edith'in yanına dönmeyeceğimi anladılar... Bunun üzerine biri, "Şey... şoför sizi havaalanına kadar götürür," dedi.

Oraya vardığımızda sabahın beşi olmalıydı. Herif, bir kahve içip içmeyeceğimi bile sormadan beni oraya bıraktı. Başının çaresine bak dercesine!

O saatte havaalanı binası, kıyamet sonrası yeryüzünü kaplayacak çölden bir bölümü andırıyordu. Kimseler yoktu. Sonunda, sevimli bir memur yakalayabildim.

"Bir an önce gitmem gerek, oysa uçağım öğlende kalkıyor. Daha önce yola çıkamaz mıyım?"

"Ayarlamaya çalışacağım. Saat yedi buçuğa doğru gelin, herhalde bir yer bulursunuz," dedi.

Bunun üzerine bir taksiye atladım ve Nice'de dolaştım. Sabah erken kalkan bir şehir değildir Nice. Uzun süre esner durur! O saatte, kahve içmek için açık bir yer bulmak da kolay değildir.

Gırtlağım öylesine düğümlenmişti ki, hiçbir şey gitmiyordu aşağı. Ağzıma bir şey atsam boğulacakmışım gibi geliyordu. Bizimki gibi bir hayatı kimsenin yaşayamayacağını düşünüyordum. Boîte â Vitesses'i, kaldığımız Gioffredo Oteli'ni, Negrin Geçiti'ni gördüm...

Sonra alana döndüm, uçağa bindim. Yorgunluktan geberiyordum.

Eve vardığımda yattım, ama uyumadım. Bir türlü gözüme uyku girmiyordu. Yatakta dönüp duruyordum. Bütün o geçmiş, bütün görüntüler gözümün önüne geliyor, kafamda itişip kakışıyordu. Korkunç bir şamataydı bu. Anılara dalıp gittim...

Sonunda uyumuş olmalıyım. Ertesi sabah, o sıra on altı yaşında olan alt kattaki çocuk geldi, önemli bir haber verecek gibiydi. Yüzünden -çok heyecanlıydı- bu haberin iyi olup olmadığını kestirmek mümkün değildi. Sonunda baklayı ağzından çıkardı, "Ablan öldü."

Bunu biliyordum, ama inanmak istemiyordum. Çocuk gidip bana gazete aldı, dediği doğruydu. Edith ölmüştü. Uyumuş ve uyanmamıştı. Yıkılmıştım. Plascassier'e gitmeseydim onu bir daha göremeyecektim... Neyse ki bana, "Cumartesi çok geç" demişti de her şeyi bırakıp koşmuştum. Bir küçük burjuva kadını olsam hesap yapar, gitmek akıl kârı değil" der ve Edith'in son saatlerini görememiş olurdum...

Edith'i Lannes bulvarındaki evine getirdiler. "Paris'te ölmek istiyorum," demişti her zaman. Son yolculuğunu bir cankurtaranla yaptı. Théo, Plascassier'deki odasından büyük bir mimoza demeti aldı ve bunu üzerine bıraktı. Çiçek demeti hâlâ Lannes bulvarındaki evdedir. Mumyalanmış gibi. Altı yıl geçti aradan; ne bir tek tanesi, ne de yaprağı döküldü. Sadece grileşti. Güneş yok artık içinde...

Edith'in Güney Fransa'da öldüğünü kimse öğrenemedi. Lannes bulvarındaki evde ölmüş olması, veda ziyaretleri yönünden çok daha rahattı. Onu sevmeyenler ya da hiç umursamayanlar bile geldi... Orada görünmek yararlı bir şeydi; çok fotoğrafçı vardı ortalıkta. Edith'in hayat boyu ellerini sıkmadığı kişiler, üzgün suratlarla içeri giriyor ve çıkıyorlardı.

Ama Paris halkı da oradaydı, evin parmaklıklarına yapışmıştı; başlamıştı onun başında beklemeye. Ellerinde zembilleriyle kadın-

lar, tulumlu işçiler, paydostan sonra Edith'e veda etmek için bir saatlik metro yolculuğunu göze almaktan çekinmemişlerdi. Bütün gün, gecenin büyük bir bölümü ve sabah erken, sevdikleri önünden gelip geçtiler. Kadınlar basit çiçek demetleri bırakıyorlardı, Edith'in sevdiği çiçeklerdi bunlar. (Soyunma odasına getirilen sepetleri hiç almaz, dağıtırdı.) Bu basit kadınlar hizmetçiden özür diliyorlardı: "Yarın cenazeye gelemeyeceğimi kocasına söyleyin... önemli değil belki, ama gelmeyi gerçekten isterdim..."

Bu kadınlar, bu Edith'in kız kardeşleri, güzelim dairenin bir köşesine yığılmış olan adamı, Théo Sarapo'yu düşünüyorlardı. Bir yıldan biraz fazla sevebildiği bu narin ölünün ardından çocuk gibi gözyaşı döküyordu, "İnanmıyordum... Beni mucizelere alıştırmıştı!" diyordu hep.

Edith'in odasında eski terlikleri, bir iskemlenin üzerine atılmış duran, yatakta giydiği küçük yün yelek ve Théo'nun armağanı yepyeni deri manto duruyor... (Bu deri mantoyu çok sevmişti, hiç giyemedi!) Dolaplar eski giysileriyle dolu, ünlü siyah elbisesi kimsenin dokunmaya cesaret edemediği küçücük, ölü bir nesne gibi sallanıyor... Piyanonun üzerinde şarkı sözleri, notalar... Yatağın üzerinde Edith'in hareketsiz yatan ölüsü olmasa, içeri girip bağırmaya başlayacağına inanabilir insan, "Mezarlık duvarı gibi sularla ne işiniz var burada? Gerçekten hanım evlâdısınız hepiniz!.."

Théo'nun yanında anası ve kız kardeşleri var: Edith'in son ailesi.

14 Ekim 1963 günü Paris, Edith Piaf'ın ardından ağladı. Père-Lachaise mezarlığında, kırk bin kişi itişip kakışıyordu... Cenazesi de hayatı gibi, çılgınca geçti! Hava güzeldi, sıcaktı. Kara yas rengi, renk cümbüşünde boğulmuştu. Üniformalı yabancılar lejyonu askerleri, Edith'i hayatlarında görmeyen ama ona âşık olan askerler vardı cenazede. Yanında nişan gününün uğur tavşanıyla koca tabutunun içinde kaybolan küçük gövdeyi, çiçek dolu on bir araba izliyordu.

Hayatından gelip geçen herkes oradaydı; bütün Edith'i sevenler, Edith'in bütün sevdikleri... Erkeklerinin sırtında mavi üniformaları yoktu artık, hepsi siyahlar içindeydi.

Kendi halkının kadınları, baş örtülü anneler Edith' in ardından ağlıyorlardı. Annesiz yaşayan Edith'in o gün binlerce annesi vardı... Her yaştan erkekler, hatta mavi üniformasını giymiş, elinde kırmızı gül tutan orta yaşlı bir denizci, yıpranmış mavi gözlerinden iri yaşlar akıtmaktan utanç duymuyordu...

Tabut mezarlığa girdiğinde halk deliye döndü. Saldırdı, engelleri devirdi. Bu büyük insan dalgası polisleri dağıttı, mezarların üzerinden aştı, 3. geçit 97. adadaki Gassion mezarının önünde durdu. Sarı saçlarını siyah bir tülle saran, makyajının altındaki sapsarı yüzüyle yaslı Marlene Dietrich, başını bu kalabalığa çevirdi ve, "Onu ne kadar seviyorlardı!" dedi.

Bu kalabalığın mırıltısı gemi azıya almış bir denizin gürültüsü, kocaman bir homurtulu soluk gibiydi. Birden durdu ve ortalığa tam bir sessizlik çöktü. Lejyon müfrezesi esas duruşa geçti, Lejyon bayrağı güneşte titredi, Peder Leclerc duasını okudu.

Hayatı boyunca Tanrı'yı seven, İsa'ya yakaran, Saint-Pierre'ye yalvaran, küçük Sainte-Therese'sine bayılan, sık sık kiliseye sığınan bu kadına son ayin çok görülmüştü. "Günah içinde yaşadığını," açıklamıştı Vatikan. Ama bir piskopos, Monsenyör Martine Peder Thovenin de Villaret, özel olarak gelip mezarı başında dualar okudular.

Edith'in mezarı çiçekler altında kayboldu ve kalabalık, bütün gün önünden gelip geçmeye devam etti.

Ertesi gün de Jean Cocteau'nun cenaze töreni vardı. Radyoda, büyük dostu Edith Piaf'ın ölümü üzerine bir konuşma yapmaya hazırlanırken, aynı gün ölmüştü o da.

14 Ekim akşamı, Théo yanında kimseyi istemedi. Mezarlık kokan unutulmuş çiçeklerin süründüğü dağınık eve yalnız döndü. Bir eşyanın üzerindeki yaprak biçimi oymalı tahta, Edith'in şu sözlerini taşıyordu: "Aşk her şeye üstün gelir!"

Gazeteler birinci sayfalarını Edith'e sundular. Günler boyu, hayatından bölümleri tefrika ettiler. Mezarlıkta, Edith'in mezarının üzerinde, solup giden sepetlerin tepesinde, Fransız bayrağının renklerindeki bir şeritle çevrili mor kır çiçeklerinden koca bir demet duruyordu, "Sevgili Piaf'larına. Yabancılar Lejyonu."

Evet, Edith Piaf'ın son galası çok başarılı geçti...

Mezarlık dönüşü, kendimi yatağıma attım. Ağlamadım, artık ağlayamıyordum. Bildiğim, tanıdığım göz yaşlarından ve acılardan daha başkaydı bu. Yalnız ablamı yitirmemiştim; giden, onunla birlikte geçirdiğim koca bir hayattı. Her zaman, beni yalnız bırakmayacağına söz vermişti. "Genç ölmek istiyorum," dediğinde ona sorardım, "Ya ben?.." "Sen mi? Sen de benimle geleceksin..." Edith'e göre mantıklıydı bu, ben de sonunda inanmıştım. Odamdaydım oysa ve her şey dönüyor, dönüyordu... Çıldırabilirdi insan...

Bana göre, Edith ölmedi; turneye çıktı, bir gün dönecek, bana işaret edecek.

Yavaşça, yalnız benim için, Michel Emer'in şu şiirini söylediğini işitiyorum:

Üç zamanlı bir şarkı,
Oldu onun hayatı.
Acısı pek fazlaydı,
Oysa, çok yaşamadı.
Sen, gelip geçen ey yolcu,
Bir dua et ruhuna,
İnsan büyük de olsa
Toz olacak sonunda.
Bırakacak ardında
Unutulmaz bir şarkı
Çünkü unutulur tarih
Bir havadır anılan,
Üç zamanlı bir şarkı,
Tam da Parisli olan...

KALDIRIM SERÇESİ

EDITH PIAF

SIMONE BERTEAUT

"Ablam Edith... Babamız birdi, kötü adam da değildi ama sık sık ve esaslı dayak atardı. Sonra büyüdük, sokaklara çıktık, ara sokaklarda, kaldırımlarda hem sürttük hem şarkı söyledik, Edith daha Edith Piaf değildi, hayatı ve erkekleri bir arada tanıdık, o daha yirmisine gelmeden, 'Aşk ılındı mı ya ısıtmak gerekir ya da vazgeçmek' anlayışını kaptı, ama mesleğinde o kadar havai olmadı, öğrenip ilerlemek için ne gerekiyorsa yaptı, zaten o yüzden, hırsıyla, tutkusuyla Kaldırım Serçesi oldu, ne adamlar geldi geçti hayatından, gece bacağını bir erkeğin beline sarmadan yatmayı hiç beceremedi, neonlardan da hiç inmedi, en çok askerleri sevdi, Savaş sırasında hele, Yves Montand'a da kök söktürdü, kafasına basmayınca erkeklere kapıyı göstermekte iki dakka tereddüt etmedi, şarkı söylerkense hep tırmandı, para saymayı bilmedi, Charles Aznavour'u keşfetti, anneliği erken tatmıştı, hayata hiç doymadı, öldüğü gece parmakları bir serçe pencesi gibi benimkilerin üzerine kapanmıştı, ertesi sabah alt kattaki çocuk söyledi, inanmak istemiyordum ama, ölmüştü..."

agora kitaplığı • 167
ISBN 978-9944-916-83-7
biyografi • 4
www.agorakitapligi.com